51
34
48

Digitized by Google

[illegible]

DESCRIPTIONES POETICÆ

EX PROBATIORIBVS POETIS EXCERPTÆ

ET SVAS IN CLASSES

OPTIMO ORDINE DISTRIBVTÆ.

Quas publicæ vtilitati exponit

P. IO: BAPTISTA GANDVTIVS

SOCIETATIS IESV

Cum Indice Deſcriptionum omnium locupletiſſimo.

Domus S.tæ M:æ Magdalenæ Vrbis

PARMÆ, Typis Marij Vignæ 1666.

Superiorum Permiſſu.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Facultas R.P. Viſitatoris Societ. Ieſu in Prouincia Veneta.

EGo Ludouicus Bomplanus Societatis Ieſu in Prouincia Veneta Viſitator, poteſtate ad id mihi facta ab Adm. R. P. Noſtro Io: Paulo Oliua Præpoſito Generali, facultatem facio, vt Liber inſcriptus: *Deſcriptiones Poeticæ* Auctore P. Io: Baptiſta Gandutio Noſtræ Societ. Sacerdote, & eiusdem Societatis grauium, & doctorum hominum iudicio approbatus, typis mandetur. In quorum fidem, &c.

Foroliuij die 27. Octob. 1664.

Ludouicus Bomplanus.

EGo infraſcriptus ex mandato Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D.D. Caroli Nembrini Epiſcopi Parmenſis, & Comitis, legi librum, cui titulus eſt: *Deſcriptiones Poeticæ collectæ à P. Io: Baptiſta Gandutio Soc. Ieſu.* & nihil inueni contra fidem, & bonos mores.

Iacob. Maria Pallauicinus Soc. Ieſu.

Imprimatur.

Carolus Nembrinus Epiſc. Parmenſis.

Imprimatur.

P. Inquiſitor Parmæ.

BENEVOLO

LECTORI.

GEmmas expono, & quidem pretioſas: quippe quæ fœtus ſunt præſtantiores lectiſſimorum Poe-arum. Iſtis diteſcere potes, quicunque apis; quæ vt ſint facilius ad manum, odem ordine exponuntur, qui in Deſcri-tionibus Oratoriis & ſeruatus, & ex-eptus eſt cum laude. In tam multiplici, & vario rerum apparatu, vix argumen-um excogitare liceat, cuius hic perbel-è, & affabrè delineatam non recognoſcas maginem. Perlege, & fruere. dies enim his gemmis ſignatos, aureos facies.

Philomathi Muſæ Iuueniles.
Seuerinus Boetius.
Sidonius Apollinaris.
P. Sidronius Hoſchius Soc. Ieſu.
Silius Italicus.
Statius Papinius.
P. Tarquinius Gallutius Soc. Ieſu.
Valerius Catullus.
Valerius Flaccus.
Valerius Martialis.
Veſtigium Gymnaſij Romani.
P. Vincentius Guiniſius Soc. Ieſu.
Virgilius Maro.
Vrbanus VIII. Pont. Max.

DESCRIPTIONES POETICÆ.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

CHAOS

ANte mare, & terras, & quod tegit omnia Cęlum
Vnus erat toto naturæ vultus in orbe
Quem dixere Chaos, rudis indigeſtaque moles,
Nec quidquam niſi pondus inerș, cęngeſtaque eodem
Non bene iunctarum diſcordia ſemina rerum.
Nullus adhuc mundo præbebat lumina Titan
Nec noua creſcendo reparabat cornua Phœbe:
Nec circumfuſo pendebat in aere tellus
Ponderibus librata ſuis: nec brachia longo
Margine terrarum porrexerat Amphitrite.
Quàque erat & tellus, illic & pontus & aer:
Sic erat inſtabilis tellus, innabilis vnda,
Lucis egens aer: nulli ſua forma manebat,
Obſtabatque alijs aliud: quia corpore in vno
Frigida pugnabant calidis, humentia ſiccis,
Mollia cum duris, ſine pondere habentia pondus.

Ouidius lib. 1. met.

Fama fuit quondam dubijs elementa figuris,
Indiſcreta locis, nullo non didita tractu,
Per vacuum volitaſſe vnà, miſtoque tumultu
Erraſſe innumeris fluitantia ſemina rebus.
Materies informis erat, confuſaque nullo
Ordine congeries, moles incondita, miris
Infabricata modis, nullaque coercita lege.
Non tellus librata cadit, non innatat vnda,
Non ignis ſupera alta petit, non proxima ductu
Circuit aura polum facilis, ſed cœca feruntur
Cuncta ſimul: volat inſtabilis ſuper aere tellus,
Vnda riget concreta ſitu: ſubſidit in imum
Ignis, & alterutris immiſtus fluctuat aer.

P. Tar. Gallutius l. 1. carm. poem. 1.

Congeries rerum paſſim indigeſta iacebat
Et turpi moles infabricata ſitu.
Terra poluſq; fuit, nec terra polus que fuerunt:
Dicere nec licitum eſt, en polus, ecce ſolum.
Cuncta ſuperfuſo horrebant reuoluta baratro,
Omnia inexplicatum ſemina ſemen erant.
Proteus orbis erat, quem denſior vmbra tegebat,
Et vaga centenis verſa figura modis.
Sic Deus implicuit confuſo fœdere mundum,
Volueret vt ſuperis inferiora locis.
Frigida pugnabant calidis, & acuta rotundis,
Certabant duris mollia, & alba nigris.
Non color informi reſidet, non vultus in orbe:
Nulla figura ſoli, nulla figura poli.
Quàque erat & tellus, illic & pontus & aer:
Vnda, aer, tellus, vnus aceruus erant.
Imperfecta ſitu macies, ſine nomine corpus,
Et ſine perfecto corpore nomen erat.

P. Lauren. le Brun Hexam. die. 1.

M V N D V S,

Et Mundi procreatio.

PRincipio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis;
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Iuſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit decliua ripis:
Quæ diuerſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare perueniunt partim: campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant.
Iuſſit & extendi campos, ſubſidere valles,
Fronde tegi ſyluas, lapidoſos ſurgere montes.
Vtque duæ dextra cęlum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis;
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur:
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis aeſtu,
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit,
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.

Imminet

[E]minet his Aer: qui quanto eſt pondere terræ
[P]ondere aquæ leuior, tanto eſt oneroſior igne:
[I]lic & nebulas, illic conſiſtere nubes
[I]uſſit, & humanas motura tonitrua mentes,
[E]t cum fulminibus facientes frigora ventos.
[H]æc ſuper impoſuit liquidum, & grauitate carentem
Aethera, nec quicquam terrenæ fæcis habentem.
Vix ita limitibus diſcreuerat omnia certis;
Cum, quæ preſſa diu maſſa latuere ſub ipſa
Sidera cœperunt toto fulgeſcere cælo.
Neu regio foret vlla ſuis animalibus orba,
Aſtra tenent cæleſte ſolum, formæque deorum,
Ceſſerunt nitidis habitandæ piſcibus vndæ,
Terra feras cepit, volucres agitabilis aer.

Ouidius lib. 1. metam.

Hic ſuperum ſator informem ſpeculatus aceruum,
Aeternam noctemque, indigeſtumque profundum
Prima videbatur moliri exordia rerum
Ipſe micans radijs, ac multa luce coruſcus.
Iamque videbatur fulua de nube creare
Stelligeri conuexa poli, terrâſque, fretumque,
Et lucem ſimul vndiuagam, mox vnde micantes
Et ſolis radios, & cęli accenderet ignes.
Ipſi iam denſo crepitare examine circum
Authoremque ducemque ſuum, plauſuque ſonare
Aligeri fratres ſupera arce volatile vulgus;
Lucis opus primæ. nec dum tamen aethera ab imis
Flammiferum terris, terras diſcreuerat vndis;
Sed tantum confuſa iacebant ſemina rerum.
Nec mora. vix cęli extuderat ſeptemplicis orbem,
Ordine cui vario rutilos affigeret ignes:
Et iam cuncta nouam incipiebant ſumere formam
Paulatim, cęlumque ſua compage teneri.
Cernere erat ſicca in medio iam mole relicta
Littoribus curuis circum maria humida fundi,
Illiſoſque vadis ſpumare ad ſidera fluctus.
Ecce autem iam ſagiferi capita ardua montes
Attollunt, inſtàque iacent humiles conualles.
Continuò tellus ſubmittens dædala germen
Flore renideſcit, & frondes explicat arbos.
Iam videas viridi veſtiri gramine campos,
Iam colles denſis frondere cacumina ſyluis,
Ilicibuſque, oleiſque, & coniferis cypariſſis.

Nec mora: cæruleo flammis duo lumina cælo
Incipiunt teneris primùm luceſcere rebus,
Et ſibi, ceu mundi vigiles ſtatione viciſſim
Succedunt, certoque ſuum dant fœdere lumen.
Nam lucis fons dimenſum Sol ambit olympum
Ipſe die, terraſque nouo ſplendore colorat.
Nocte ſua vultu pallenti ſeruat in vmbris
Luna vices, fundens auratis cornibus ignem,
Lucidaque exornant nocturnis aethera gemmis
Sidera perpetuo circumlabentia motu.
Tum bifidis paſſim verrebant marmora caudis
Squammigerûm mutæ pecudes, pelagoque natabant.
At pictæ volucres librare per aera pennis
Corpora, & inter ſe curuis decernere roſtris.
Nec procul hinc errant latos armenta per agros
Lanigerique greges perſultant pabula læta.

Hier. Vida Chriſt. l. 1.

Tu verbo nutuque potens ingentia Diuûm
Limina, tu magni poſuiſti immane theatrum
Aetheris, & fixis radiata ſedilia flammis,
Sidereo nobis fingens laquearia tecto.
Tu ſua tellurem collectam in pondera circum
Sponte ſuo ſubnixam oneri, fixuque perenni
Pendentem ab ſe ſe nullo fundamine libras.
Seu nobis natale ſolum, ſeu penſilis vltro
Naturæ momentum ingens, nec mobile pondus.
Illam inter varios florentem germine campos
Extollentem altis montana cacumina ſyluis,
Viſceraque abruptis pandentem effoſſa barathris,
Neptuno fœtam eſſe iubes, & fonte profundo.
Hunc etiam certos vetitum tranſcendere fines
Porrigis immenſum ſpatijs, & littore vallas
Indomitum quamquam furijs, cæloque minaces
Attollentem iras, & agentem ad ſidera fluctus.
Tene illum aſpicio, quem quondam aſpexit olympus
Flore coronantem terras, totoque ferentem
Aethere luciferos; oculatæ lumina noctis?
Tu faciles obitus, faciles das ire per ortus,
Quà regis aeternos mundi verſatilis ignes,
Taurumque, plauſtrumque, Lycaonioſque Triones
Et ſobolem Ledæam, & noctiuagam Cynoſuram,
Atque Helicē, atque Hydrā, atque auripedē Melanippē
Et pluuias Hyadum flammas, toruumque Booten,

Angui.

Anguineumque iubar cum ſidere Centaureo,
Et formidatum nautis Oriona nimbo,
Errantemque Iouem cum pignore Cylleneo,
Et tardum genitorem aeui ſua ſæcla morantem,
Gradiuumque patrem, & dulcem inſidijs Cytheream,
Et regem Titana die, luciſque parentem,
Et celerem curſu Dianam, & fronte bicorni,
Quæque pares ſpatijs diſtinguunt ſidera menſes
Et verſas duodena vices annumque reducunt.

P. Pulcharellus l. 1. car. 2.

Nondum ſerena luce ſtellatos globos
Tornarat auctor; Orbis aut molem in duos
Librarat axes; multiplex nondum poli
Verti volumen iuſſerat; nondum fuga
Temporis obibat ſiderum ad numerum dies:
Secretus aſtris ignis ambitum ſupra
Aera rubebat nullus: aut infra faces
Fluitabat aer ſubdito leuior freto:
Non picta bruti ſiſerat ſpecies ſoli.

P. Stephonius in ſtau. act. 2. Sc. 6.

Ignis in aethereas volucer ſe ſuſtulit auras
Summaque complexus ſtellantis culmina cæli
Flammarum vallo naturæ mœnia fecit.
Proximus in tenues deſcendit ſpiritus auras
Aeraque extendit medium per inania mundi.
Ignem flatus alit vicinis ſubditus aſtris.
Tertia ſors vndas ſtrauit, flatuſque natantes
Aequora perfudit toto naſcentia ponto.
Vt liquor exhalet tenuis, atque euomat auras,
Aeraque ex ipſo ducentem ſemina paſcat.
Vltima ſubſedit glomerato pondere tellus:
Conuenitque vagis limus permixtus arenis
Paulatim ad ſummum tenui fugiente liquore:
Quoque magis puras humor ſeceſſit in vndas
Et ſiccata magis ſtrinxerunt aequora terras,
Adiacuitque cauis fluidum conuallibus æquor,
Emerſere fretis montes, orbiſque per vndas
Exilijt, vaſto clauſus tamen vndique ponto,
Imaque de cunctis mediam tenet vndique ſedem.

Manilius Aſtron. l. 1.

Ante hominũ pecudumque genus, pictaſque volucres,
Et quæ multa ſecant liquidos animantia fluctus:
Omnis erat rerum ſpecies confuſa, neque vllus

Orbis honor : maria , & tellus , nec lucidus aether
Seminibus permiſta ſuis ſine lege coibant,
Cuncta coercebat tenebroſum corpora corpus.
Sed ſimul in proprias cœperunt ſingula ſedes
Muneribus diſcreta ſuis ex ordine labi ,
Et tener ab rerum diſcrimine creſcere mundus :
Tum primùm in medio conſedit pondere tellus
Nixa graui; hanc circum irriguo ſe gurgite pontus
Intulit, & ſuper incubuit ſpirabilis aer,
Omniaque extento cælum comprendit amictu.
Nec minus aurato diſtingui cœpta decore
Sidera, quæ toto radiant pulcherrima Olympo,
Seu tremulo rutilant, ſeu fixo lumine fulgent.
Terra tulit grauidas vllo ſine ſemine fruges
Terra parens rerum, & magni velut æmula cæli
Induere in varios ſtuduit ſua ſidera flores.
Hæc propter roſa ſanguineo, vaccinia fuſco
Lilia candenti, flauo velatur amictu
Caltha, crocus rutilo, violæ ferrugine, & auro
Et niue fulgentes alios variare colores
Atque alios tendunt : hæc pallet, purpurat oſtro
Illa magis, gemmam illa refert, ſtellamque micantem,
Hæc virides rubro prætexit ſanguine guttas
Et matutinis collucent roribus herbæ.

P. Bencius lib. 1. car. 2.

Interea Summi Sapientia Patris
Adfuit innumeris diſtinguens cuncta figuris:
Frigida ſecreuit calidis, humentia ſiccis.
Et ſtabilem fecit terram, pontumque liquentem
Diffudit, vetuitque ſuos excedere fines.
Tunc ſiluis immiſſa fera, & ſquamoſus in æquor
Piſcis, & in nubes penna fugere volucres.
Scilicet alitibus dedit aera, piſcibus vndas,
Quadrupedum generi tribuit Sapientia ſiluas.
Quid dicam, vt læues mundi tornauerit orbes
More fabri, ferro tornat cum raſile buxum?
Quid dicam, vt cælo Stellas oculoſque micantes
Addidit, & gyro lunam breuiore fugacem
Carpere iuſſit iter ; terras quæ ſidere circum
Frigenti meat, & flammas terit vltima curru,
Perque poli tractus, medijque per ætheris oram
Diſpoſuit ſolem auricomum, luciſque beatæ
Fontem, qui radijs terrarum opera omnia luſtrat.

P. Tar. Gallutius lib. 1. car. 16. Prin-

Principio cælum ac terras exiſtere iuſſit
Ex nihilo, cœcumque chaos compegit in orbem.
Empyrei ſummo ſtetit extima vertice moles:
In medio tellus immenſis ſubiacet vndis
Immenſumq; operit tenebris nox atra profundum.
Nec ſpeciem tellus, formam nec pontus habebant:
Tum Deus accenſum Verbo ſplendeſcere lucem
Edixit, curſuq; nouum circumtulit orbem
Gyrantem immenſis ſpatijs noctemque, diemque.
Cœperat altera lux ſummos perſtringere fluctus,
Cum Deus in medijs molem concreſcere lymphis,
Cryſtalli immenſam molem, vitreamque videri
Perſpicuamq; hyalo mortales fallere ſenſus:
Et tamen vt ſolido duratam adamante, fluentes
Scindere aquas ab aquis, mediamque inſiſtere ſciſſis
Iuſſit, & Oceanum duplicem ſeiungere ſepto
Inferiore mari, & ſupero confinia ponto,
Quod cæli inſcripſit cognomine firmamentum.
Tertia lux oritur; nutu in diuortia fluctus
Ire iubet, cæloque ſuos oſtendere campos
Tellurem, ſpecubuſque cauis attollere montes,
Congeſtoſque lacus, & flumina claudere ripis,
Complectique ſinu fluuios, & vallibus imis
In mare præruptum deuoluere fontibus amnes.
Arida vix patuit tellus, cùm germina fudit
Imperio fœcunda Dei, veſtitaque vernis
Graminibus, ſimul & meſſes, præcoctaque poma
Extulit, & tenero liuentes palmite botros,
Aptaque gignendis incluſit ſemina plantis
Omnibus, vt ſua cuique inſit genitalis origo.
Quarta oritur cum Sole dies: nam ſpiritus idem
Affixit digitis ſtellas, & ſidera cælo:
Signauitque vias, aduerſaque ſigna locauit
In ſtatione, ſituque: dedit ſua munia cunctis
Partitus, certoſque obitus adſcripſit, & ortus.
Præcipuè immenſo donauit lumine Solem
Primigenæque facem lucis ceu lampade vinxit.
Aeternumque dedit radijs ardentibus ignem
Quem vehat, & terras, mediuſque illuminet aſtra.
Lucentemque globum Lunæ, quem ſemper ab alto
Dimidium videt, & nocturno lumine complet.
Quinta luce Deus compleuit piſcibus æquor,
Aeraque alitibus fœcundo è germine ponti:

Orbis honor: maria, & tellus, nec lucidus aether
Seminibus permiſta ſuis ſine lege coibant,
Cuncta coercebat tenebroſum corpora corpus.
Sed ſimul in proprias cœperunt ſingula ſedes
Muneribus diſcreta ſuis ex ordine labi,
Et tener ab rerum diſcrimine creſcere mundus:
Tum primùm in medio conſedit pondere tellus
Nixa graui; hanc circum irriguo ſe gurgite pontus
Intulit, & ſuper incubuit ſpirabilis aer,
Omniaque extento cælum comprendit amictu.
Nec minus aurato diſtingui cœpta decore
Sidera, quæ toto radiant pulcherſima Olympo,
Seu tremulo rutilant, ſeu fixo lumine fulgent.
Terra tulit grauidas vllo ſine ſemine fruges
Terra parens rerum, & magni velut æmula cæli
Induere in varios ſtuduit ſua ſidera flores.
Hæc propter roſa ſanguineo, vaccinia fuſco
Lilia candenti, flauo velatur amictu
Caltha, crocus rutilo, violæ ferrugine, & auro
Et niue fulgentes alios variare colores
Atque alios tendunt: hæc pallet, purpurat oſtro
Illa magis, gemmam illa refert, ſtellamque micantem,
Hæc virides rubro prætexit ſanguine guttas
Et matutinis collucent roribus herbæ.

P. Bencius lib. 1. car. 2.

Interea Summi Sapientia Patris
Adfuit innumeris diſtinguens cuncta figuris:
Frigida ſecreuit calidis, humentia ſiccis.
Et ſtabilem fecit terram, pontumque liquentem
Diffudit, vetuitque ſuos excedere fines.
Tunc ſiluis immiſſa fera, & ſquamoſus in æquor
Piſcis, & in nubes penna fugere volucres.
Scilicet alitibus dedit aera, piſcibus vndas,
Quadrupedum generi tribuit Sapientia ſiluas.
Quid dicam, vt læues mundi tornauerit orbes
More fabri, ferro tornat cum raſile buxum?
Quid dicam, vt cælo Stellas oculoſque micantes
Addidit, & gyro lunam breuiore fugacem
Carpere iuſſit iter; terras quæ ſidere circum
Frigenti meat, & flammas terit vltima curru,
Perque poli tractus, medijque per ætheris oram
Diſpoſuit ſolem auricomum, luciſque beatæ
Fontem, qui radijs terrarum opera omnia luſtrat.

P. Tar. Gallutius lib. 1. car. 16. Prin-

Principio cælum ac terras exiſtere iuſſit
Ex nihilo, cœcumque chaos compegit in orbem.
Empyrei ſummo ſtetit extima vertice moles:
In medio tellus immenſis ſubiacet vndis
Immenſumq; operit tenebris nox atra profundum.
Nec ſpeciem tellus, formam nec pontus habebant:
Tum Deus accenſum Verbo ſplendeſcere lucem
Edixit, curſuq; nouum circumtulit orbem
Gyrantem immenſis ſpatijs noctemque, diemque.
Cœperat altera lux ſummos perſtringere fluctus,
Cum Deus in medijs molem concreſcere lymphis,
Cryſtalli immenſam molem, vitreamque videri
Perſpicuamq; hyalo mortales fallere ſenſus:
Et tamen vt ſolido duratam adamante, fluentes
Scindere aquas ab aquis, mediamque inſiſtere ſciſſis
Iuſſit, & Oceanum duplicem ſeiungere ſepto
Inferiore mari, & ſupero confinia ponto,
Quod cæli inſcripſit cognomine firmamentum.
Tertia lux oritur; nutu in diuortia fluctus
Ire iubet, cæloque ſuos oſtendere campos
Tellurem, ſpecubuſque cauis attollere montes,
Congeſtoſque lacus, & flumina claudere ripis,
Complectique ſinu fluuios, & vallibus imis
In mare præruptum deuoluere fontibus amnes.
Arida vix patuit tellus, cum germina fudit
Imperio fœcunda Dei, veſtitaque vernis
Graminibus, ſimul & meſſes, præcoctaque poma
Extulit, & tenero liuentes palmite botros,
Aptaque gignendis incluſit ſemina plantis
Omnibus, vt ſua cuique inſit genitalis origo.
Quarta oritur cum Sole dies: nam ſpiritus idem
Affixit digitis ſtellas, & ſidera cælo:
Signauitque vias, aduerſaque ſigna locauit
In ſtatione, ſituque: dedit ſua munia cunctis
Partitus, certoſque obitus adſcripſit, & ortus.
Præcipuè immenſo donauit lumine Solem
Primigenæque facem lucis ceu lampade vinxit.
Aeternumque dedit radijs ardentibus ignem
Quem vehat, & terras, mediuſque illuminet aſtra.
Lucentemque globum Lunæ, quem ſemper ab alto
Dimidium videt, & nocturno lumine complet.
Quinta luce Deus compleuit piſcibus æquor,
Aeraque alitibus fœcundo è germine ponti:

Iuſſit enim feruere mare, & genitalibus vndis
Tollere ſe in ſpumas, mixto vitalia flatu
Inſinuans alimenta; rapit calido aere vitas
Reptantumque animas viſcoſis artubus igni
Elicit, & tremulis vegetat præcordia flammis.
At volucrum aerijs tareſcunt corpora plumis,
Queis tenues tranant auras, & nubila findunt.
Emerſiſſe fretis hilares liquido æthere pennis
Librantur, mulcentque ſuum concentibus æquor.
P. Ant. Millieus Moyſ. Viat. l. 6.

CÆLESTIA.

Galaxia, ſiue Via lactea.

NAmque in cæruleo candens nitet orbita mundo
Ceu miſſura diem ſubito, cælumque recludens:
Ac veluti viridis diſcernit ſemita campos
Quem terit aſſiduo renouans iter orbita tractu
Inter diuiſas æqualibus eſt via partes:
Vt freta caneſcunt ſulcum ducente carina
Accipiuntque viam fluctus ſpumantibus vndis,
Quam tortus verſo mouit de gurgite vortex:
Candidus in nigro lucet ſic limes Olympo
Cæruleum findens ingenti lumine mundum.
Nec mihi cælanda eſt famæ vulgata vetuſtas
Mollior, è niueo lactis fluxiſſe liquorem
Pectore reginæ diuum, cælumque colore
Infeciſſe ſuo: quapropter lacteus orbis
Dicitur, & nomen cauſa deſcendit ab ipſa.
An maior denſa ſtellarum turba corona
Contexit flammas, & craſſo lumine candet,
Et fulgore nitet collato clarior orbis?
Manilius Aſtron. l. 1.

Nate etiam ſi quando oculos ad ſidera tollens
Albentem cæli tractum mirabere, forſan
Addubites, quæ cauſa viam ſignauerit; an ſit
Halitus idem author, longo quem tramite ductum
Stellarum denſus circum ſe complicat ordo.
Quippe vagus Solem fugiens, torrentiaque aſtra
In læuum dextrumque latus declinat, & ipſa
Raptatus circum cæli vertigine candet:

Sideri-

Sideribus latè ſparſus; pallentiaque ora
Stellarum, atque amnes lactis ſub imagine præfert.
Namque acies obtuſa, & non penetrabile lumen
Et ſeries numeroſa, minutaque corpora paruis
In ſpatijs verſata procul candere videntur,
Dum nequeunt radios iaculari, & ſtringere flammam,
Candet & à multa caligine conſitus aer
Hinc illinc agitata, & lactea conſtat imago.
Iou. Pontanus in lib. meteor.

Zodiacus, ſeu circulus duodecim ſignis diſtinctus, per quæ Sol incedit.

HÆc plaga circuituſque ingens, flexuſque deorum
Biſſenas patet in partes, ac tramite lato
Obliquat ſe ſe in Libyen, vnde horrida bruma
Aduentat; ſecat hinc medium curuatus Olympum
Qua de parte nouum ſpirat Ver, inde volutus
In boream, vnde æſtas flauentia demetit arua,
Conuertit rurſum in medium ſinuatus olympum
Autumnus, paribus qua tempora diuidit horis.
Hinc iterum in libyæ ſitientis flectit arenas.
Atque hunc obliquis circundare flexibus orbem
Iuſſerat ille hominum, diuumque æterna poteſtas
Quo variæ rerum ſpecies, quo tempora rebus
Certa forent, obſtringat hyems, ver ſtricta relaxet,
Concoquat Autumnus, quod & ante coegerat æſtas.
Quin & biſſenis paſſim variata figuris
Signa vehit, pictoque micat zona aurea textu.
Iou. Pontanus de ſtellis l. 2.

Sol.

AT medios cæli tractus, medij ætheris oram
Fons lucis Sol auricomus, Sol igneus ambit,
Sol qui terrarum flammis opera omnia luſtrat.
Ipſe idem ſuperum princeps, ductorque choreæ,
Ad cuius numeros & Dij moueantur, & orbis
Accipiat leges, præſcriptaque fœdera ſeruet,
Agnoſcant auræ imperium, maria alta tremiſcant,
Audiat & longè tellus fatalia iuſſa.
Atque hunc, nequà opere in tanto decor vllus abeſſet,

Præfecit luci rerum pater: ipſe nitentes
Spargeret vt radios, ipſe vt luſtraret olympum,
Et terras ſimul, & magnas liquidi aeris oras:
Vnde dies quoque in ſua terga reuoluitur annus
Atque æui ſimulacra fluunt, & tempus, & æſtas.

Iou. Pontanus de Stell. l. 1.

Sol radio meliore nitet, quia lucis origo,
Et breuiore minor lampade luna micat.
Præpete Sol curſu redeuntes diuidit annos,
Contracto menſes cardine luna facit.
Sol modo brumales vergens declinat ad Auſtros,
Tramite mox verſo torrida regna petit.
Atque vbi tellurem radijs accendit acutis
A Sole ardenti dicta peruſta plaga eſt.
Æqua dies illi ſemper cum nocte recurrit
Cuncta illi ſurgunt ſidera, cuncta cadunt.

P. Laur. le Brun Hexam. die 4.

Solis & Diei ortus.

IAm rara micant ſidera prono
Languida mundo: nox victa vagos
Contrahit ignes: luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen:
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades vrſæ
Lucem verſo temone vocant.
Iam cæruleis euectus aquis
Titan ſummum proſpicit Oetam:
Iam Cadmæis inclita baccis
Aſperſa die dumeta rubent,
Phœbique fugit reditura ſoror.

Seneca in Herc. fur. Act. 1. in Choro.

Iam gelidam Phœben, & caligantia primus
Hauſerat aſtra dies; & iam tumet igne futuro
Oceanus, lateque nouo Titane recluſum
Æquor anhelantum radijs ſubſedit equorum.

Statius Theb. l. 7.

Tempus erat iunctos cum iam ſoror ignea phœbi
Sentit equos, penituſque cauam ſub luce parata
Oceani mugire domum, ſeſeque vagantem
Colligit, & moto leuiter fugat aſtra flagello.

Idem l. 8.

Exuit

Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis adhuc hebetem vicina nocte leuabat
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto.
Statius Achill. l. 1.

Iamque ſub Eoæ dubios Atlantidis ignes
Albet ager, motiſque truces ab ouilibus vrſi
Tuta domoſque petunt; raras & littus in altum
Mittit aues, cum primus equis exegit anhelis
Phœbus Athon, mediaſque diem diſperſit in vndas.
Val. flaccus Argon. l. 2.

Interea magni iam iam ſubeuntibus aſtris
Oceani genitale caput, Titania frenis
Antra ſonant: Sol auricomis ingentibus horis
Multifidum iubar, & biſſeno ſidere textam
Loricam induitur; ligat hanc, qui nubila contra
Baltheus vndantem variat mortalibus arcum.
Inde ſuper terras, & Eoi cornua montis
Emicuit, traxitque diem candentibus vndis.
Val. flaccus Argon. l. 4.

Donec flammiferum tollentes æquore currum
Solis equi ſparſere diem; iamque orbe renato
Diluerat nebulas Titan, ſenſimque fluebat
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.
Sil. Italicus l. 5.

Impulit Ionios præmiſſo lumine fluctus
Non dum pura dies, tremulis vibrauit in vndis
Ardor, & errantes ludunt per cærula flammæ.
Claudian. de rap. Proſer. l. 2.

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicinaque verbera ſentit,
Humida roranti reſonant cum limina curru,
Vnde rubet ventura dies, longèque coruſcis
Nox afflata rotis refugo palleſcit amictu.
Claudianus de Phœnice.

Sol Occidens.

Soluerat heſperij deuexo margine ponti
Flagrantes Sol pronus equos, rutilamque lauabat
Oceani ſub fonte comam; cui turba profundi
Nereos, & rapidis accurrunt paſſibus Horæ,

Frenaque, & auratæ textum ſublime coronæ
Diripiunt, laxant calidis humentia loris
Pectora, pars meritos vertunt ad molle iugales
Gramen, & erecto currum temone ſupinant.

Statius Theb. l. 3.

Sol nube tectus.

QValis vbi incurrens tempeſtatem obuius atram
Dat rutilum nimboſa caput ſub nubila phœbus;
Nec tamen ætherij curſum ſeruare laboris
Immemor, obſcura furtim ſubluſtris ab vnda
Obducto regit ore diem, & ſua tegmina fallit.

P. Pulcharellus l. 1. poem. 4.

Solis defectus.

IPſe caput medio Titan cum ferret Olympo
Condidit ardentes atra caligine currus
Inuoluitque orbem tenebris, genteſque coegit
Deſperare diem.

Lucanus l. 1.

. . . . . . ipſe quin æther grauis
Inter diem noctemque deſertus ſtupet.
Quid hoc? magis magiſque concuſſi labant
Conuexa cæli: ſpiſſior denſis coit
Caligo tenebris, noxque ſe in nocte abdidit.

Seneca in Thyeſ. act. 5. ſc. 3.

Quod ſcelus Eois vt primum cernet ab vndis
Sol, indignantes retro conuertere currus
Optabit; fruſtraque ſuis luctatus habenis
Quod poterit, tandem auratos ferrugine crines
Inficiet, mœſtamque diu ſine lumine frontem
Oſtendet terris.

Sannazar. l. 1. de par. Virg.

Cum ſubitò ecce polo tenebris caput occulit ortis
Sol pallens, medioque die (trepidabile viſu)
Omnibus incubuit nox orta nigerrima terris,
Et clauſus latuit denſis in nubibus æther,
Proſpectum eripiens oculis mortalibus omnem.

Vida Chriſtiad. l. 5.

Sol repercuſſus in ſpeculo.

.... aut quale profundo
Cynthius in vitro multa ſe luce figurat,
Seque ſuo ferit obiectu, flexuque reſultant
Vibrati radiorum ictus, miſſuque, remiſſuque
Obtruduntur, & occurſu colliſa frequenti
Lumina inardeſcunt, mediuſque interuenit ignis.
P. Pulcharellus lib. 1. poem. 5.

Solis Prognoſtica.

Sol quoque & exoriens, & cum ſe condet in vndas
Signa dabit: Solem certiſſima ſigna ſequentur:
Et quæ mane refert, & quæ ſurgentibus aſtris.
Ille vbi naſcentem maculis variauerit ortum
Conditus in nubem, medioque refugerit orbe:
Suſpecti tibi ſint imbres; namque vrget ab alto
Arboribuſque ſatiſque Notus, pecorique ſiniſter.
Aut vbi ſub lucem denſa inter nubila ſeſe
Diuerſi rumpent radij, aut vbi pallida ſurget
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Heu male tum mites defendet pampinus vuas:
Tam multa in tectis crepitans ſalit horrida grando.
Hoc etiam emenſo cum iam decedet olympo
Profuerit meminiſſe magis; nam ſæpe videmus
Ipſius in vultu varios errare colores.
Cæruleus pluuiam denunciat, igneus Euros
Sin maculæ incipient rutilo immiſcerier igni
Omnia tunc pariter vento, nimbiſque videbis
Feruere. non illa quiſquam me nocte per altum
Ire, neque a terra moneat conuellere funem.
Virgilius Georg l. 1.

Ille etiam ventos, tempeſtateſque futuras,
Atque imbres, æſtuſque graues, & frigora monſtrat.
Namque vbi cæruleo rapidum petit æquore cælum
Exoriens, aperitque diem natalibus vndis,
Si nigram obſcuro faciem variauerit ortu
Concauus, inque atram condentur lumina nubem,
Et pelago, & terris violentior incubat Eurus,
Turbataſque amnis in pontum deuehet vndas.
Quia

Quin etiam vt nullæ denſentur in aere nubes,
Si tamen aut hebetes radij torpere videntur,
Aut ſi plus nimio torrens incanduit ardor,
Collige venturos imbres. At pallida quando
Aurora oceano caput exerit, horridaque inter
Nubila, diuerſis rumpet Sol partibus, & nunc
Obliquos effert radios, nunc pallidus ore
Delituit nimboſo, (heu) rupto fœdere cælum
In terras ruet, & ſæuum per inane rotatæ
Præcipitent nimborum acies, quæ grandine miſtæ
Arboribus Stragemque dabunt, & vitibus almis,
Vix cuium vt clauſos defendant culmina fœtus.
Non mihi tum clauſtra boumue, armentaue equarum
Ducenda a ſtabulis, non me extra tecta domorum
Ducet iter. Seruanda dies, quam rite ſerenam
Spondeat, oceani ſeras cum lucidus vndas
Intrarit, non nube comam, non turbidus ora,
Sed qualem heſperio tethys ſuſpirat in antro.
Quod ſi tunc quoque nigranti velatus amictu
Occiderit, ſiue ipſe ſuo quanquam emicat ore
Si tamen aut atras nubes raptauerit, aut ſi
Palleat, & maculæ fundant ſeſe vndiq; nigræ
Venturam expectes pluuiam.

Pontanus l. 1. de Stell.

Luna.

O Latonia maximi
Magna progenies Iouis
Quam mater prope Deliam
Depoſiuit oliuam.
Montium domina vt fores
Siluarumque virentium
Saltuumq; reconditorum
Amniumque ſonantum.
Tu lucina dolentibus
Iuno dicta puerperis:
Tu potens Triuia, & notho es
Dicta lumine luna.
Tu curſu Dea menſtruo
Metiens iter annuum
Ruſtica agricolæ bonis
Tecta frugibus exples.

Catullus in carm. ad Dianam.

Regina nemorum, ſola quæ montes colis,
Et vna ſolis montibus coleris Dea,
O magna ſiluas inter & lucos Dea,
Clarumque cæli ſidus, & noctis decus,
Cuius relucet mundus alterna face,
Hecate triformis.

Seneca in Hippol. act. 2. ſc. 1.

Vt nunc pleno lucida cornu
Totis fratris vt obuia flammis
Condat ſtellas luna minores,
Nunc obſcuro pallida cornu
Phœbo propior lumina perdat.

Boetius l. 1. metro 5.

Prima Deûm terras glaciali ſidere circum
Luna meat, cælumque ſuo terit vltima curru:
Dux clara in tenebris alienæ obnoxia flammæ,
Æmula fraternis radijs, & ſolis ab ore
Ora fouens; quantumq ab Apollinis igne recedit
Hoc magis ipſa ſuum fundit mortalibus ignem.
Cornibus auratis primum, mox fronte refulget
Iam media, medium cæli dimenſa volumen.
Atque hinc obliquos vultus, turgentiaque ora
Nocte refert; tandemque vago digreſſa meatu
Exſurgit Solem contra, plenoque coruſcam
Orbe comam, & fuluo totum caput explicat auro.

Pontanus l. 1. de Stellis.

At cum Sol abit aureus
Tu perſuſa liquentibus
Vndis Oceani vago
Luſtras æthera curru.
Currum lucida ſidera
Sectantur pede candido
Laſciuas meditantia
Pura nocte choreas.
Tunc ſiluæ memor aureos
Flores, & violaria,
Et paruas ſegetes leui
Nutris humida rore.
Tu ferum mare temperas,
Tu Noti, & pluuiæ potens,
Tu partus aperis prece
Ter vocata puellæ.

Salue

Salue Dux bona ſiderum,
Altorum Dea montium,
Cultrix ò Erimanthij
Cynthijque receſſus.

M Ant. flaminius l. 1. car.

Vecta ſereno Cynthia cælo,
Tremebunda argenteo
Num venaris aſtra cornu?
Num bellatrix igneo
Ætheris vrſas impetis arcu?
Modò recuruis edita cunis
Primo rides lumine:
Modò pleno nites ore.
Mox incurua ſenio
Mœſta cadenti extingueris igne.
Orbe nigranti clauſa ſecundùm
Temet ipſa latitas:
Tibi rogus, & ſepulcrum
Temet ipſa tumulas.
Mox rediuiuos excitas ignes.
Fida diurni luminis hæres,
Occidente Delio,
Breue ſideris fraterni
Reparas diſpendium
Latè micanti vultus honore.
Modò nitenti falce minaris,
Modò iugo, cimbula,
Modò portu ſinuaris;
Et mutantem ſimulas
Æquore cæli Protea formas.

P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 6. chor. 8.

Sic Regina nitet ſtellarum luna bicornis
Nocturno cum pura mari, ſtagnoque nitenti
Imminet è cælo tremula cum lampade, & vndiq;
Concolor, in fluctus argentea lumina vibrat.

P. Tar. Gallutius l. 1. poem. 6.

Lunæ maculæ.

QVin etiam licet atra genas, & opaca per ora
Pallor eat, tamen interior qua cogitur orbis
Denſa ſitu magis, & ſcabra rubigine ſordet.
Ergo & cum Solem aduerſum ſe agit vndiq; & ipſum
Impleuit

mpleuit radians Phœbei luminis orbem,
Qua ſqualet parte, atque horret caligine, denſas
Obducit maculas, & ſe ſua reddit imago.
Aerea qualis vbi clypei fulgentis ab ipſo
Sole repercuſſa eſt, aurato fluctuat orbe
Clara aciem flammis, & luce coruſca decora.
Verùm ſi qua tamen nitido ſuper ære reſedit
Scabra ſitu, turpiſque atra rubigine labes
Stat maculis obducta aciem, ſtat ſqualida vultum
Non Phœbi radijs, non vlli peruia flammæ.

Pontanus l. 1. de Stellis.

Stellæ.

TEne illum aſpicio, quem quõdam aſpexit Olympus
Flore coronantem terras, totoque ſerentem
Æthere luciferos, oculatæ lumina noctis!
Tu faciles obitus, faciles das ire per ortus
Quà regis æternos mundi verſatilis ignes,
Taurumq; plauſtrumq; lycaonioſque Triones,
Et ſobolem Ledæam, & noctiuagam Cynoſuram,
Atque Helicen, atq. Hydram, atq. auripedem melanippē,
Et pluuias Hyadum flammas, toruumq Booten,
Anguineumq. iubar cum ſidere Centaureo,
Et formidatum nautis Oriona nimbo,
Errantemque Iouem cum pignore Cylleneo,
Et tardum genitorem æui ſua ſæcla morantem,
Gradiuumq. patrem, & dulcem inſidijs Cythercam,
Et regem Titana die, luciſque parentem,
Et celerem curſu Dianam, & fronte bicorni;
Quæque pares ſpatijs diſtinguunt ſidera menſes
Et verſas duodena vices, annumque reducunt,
Et quæ alios ineunt alio diſcrimine curſus,
Seu maris occiduo properent ſe mergere fluctu,
Seu nunquam caſura poli ſe vertice ſummo
Semper agant circum paruo labentia gyro.

P. Pulcharellus l. 1. poem. 2.

Stella è cælo cadens.

SÆpe etiam Stellas, vento impendente, videbis
Præcipites cælo labi, noctiſque per vmbras
Flammarum longos à tergo albeſcere tractus.

Virg. l. 1. Georg. Inte-

Intonuit læuùm, & de cælo lapſa per vmbras
Stella facem ducens multa cum luce cucurrit.
Illam ſumma ſuper labentem culmina tecti
Cernimus Idæa claram ſe condere ſilua,
Signantemque vias: tum longo limite ſulcus
Dat lucem, & latè circum loca ſulphure fumant.

Virg. l. 2. Æn.

Signa Zodiaci.

Hic qui ſacris peruius aſtris
Secat obliquo tramite zonas
Flectens longos ſignifer annos
Lapſa videbit ſidera labens.
Hic qui nondum vere benigno
Reddit zephyro vela tepenti
Aries præceps ibit in vndas,
Per quas pauidam vexerat Hellen.
Hic qui nitido Taurus cornu
Præfert Hyadas, ſecum Geminos
Trahet, & curui brachia Cancri.
Leo flammiferis æſtibus ardens
Iterum è cælo cadet herculeus.
Cadet in terras Virgo relictas,
Iuſtæque cadent pondera libræ,
Secumque trahent Scorpion acrem.
Et qui neruo tenet Aemonio
Pennata ſenex ſpicula Chiron
Rupto perdet ſpicula neruo.
Cadet Ægoceros, frangetque tuam
Quiſquis es vrnam: tecum excedent
Vltima cæli ſidera piſces

Seneca in Thyeſ. act. 4. in Choro.

Hæc verò ſigna ſigillatim & accuratè deſcribunt Manilius Aſtron. l. 2. & Pontanus l. 2. & 3 de Stellis.

Lucifer ſeu Phoſphorus.

Iamque iugis ſummæ ſurgebat lucifer Idæ
Ducebatque diem.

L. 2. Aen.

Qualis vbi Oceani perfuſus lucifer vnda
Quem Venus ante alios aſtrorum diligit ignes
Extulit os ſacrum cælo, tenebraſque reſoluit.
Virg. l. l. 8. Æn.

Picta vagas Matuta rotas, & ianitor æui
Lucifer, aurato torquens à cardine cælum.
P. Pulcharellus l. 1. poem. 7.

Heſperus.

Sicut agit leuibus per ſera crepuſcula pennis
E paſtu volucres ad nota cubilia Veſper.
Sil. Italic. l. 2.

Iamque diem ad metas defeſſis phœbus Olympo
Impellebat equis, fuſcabat & Heſperus vmbra
Paulatim infuſa properantem ad littora currum.
Idem l. 11.

Nondum feræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina Veſper.
Seneca in Thyeſ. act. 4. in Cho.

Lucifer idem atque Heſperus.

Roſcida iam nouies cælo dimiſerat aſtra
Lucifer, & totidem lunæ præuenerat ignes
Mutato nocturnis equo; nec conſcia fallit
Sidera, & alterno deprenditur vnus in ortu.
Statius Theb. l. 6.

Qualis eſt primas referens tenebras
Nuncius noctis, modo lotus vndis
Heſperus, pulſis iterum tenebris
Lucifer idem. *Seneca in Hyppol.*

PARADISVS.

Siue Sedes Beatorum.

Paradiſus in ſpeciem Vrbis.

Ecce propinquabant cælo, & iam cominus aurea
Tecta micant æternæ Vrbis, radiataque gemmis
Limina,

Limina, & ardentes ſtellàto cardine poſtes.
Iam ſtratis adamante vias, & ſidere texto
Luciferoſque altè ſtructos pro marmore ſecta
Conſpiciunt: altæ pandunt adyta vltima portæ.
Hic numerus regnantum ingens; quot millia nuſquam
Vlla ferent hominum terris, aut vlla tulerunt
Sæcula, nec totidem numerant maria omnia fluctus.
Præfulgent omnes habitu, & candore niuali:
Siderei vultus iucunda luce renident,
Et roſeam gemmata comam diademata cingunt.
In manibus nitidæ victorum inſignia palmæ.
Plauſus vbique ingens, & multiſono modulatu
Gens varijs operata choris.

P. Pulcharellus l. 1. poem. 6.

Dædala gemmiferis conſurgunt mœnia pinnis,
Chryſolithuſque iubens, maculiſque infectus Achates
Fundamenta locant, quæque auro nobilis Hermus
Educat, hic etiam pedibus calcantur euntum.
Cryſtallus ſtrata ampla tegit, flauique renident
Gangis merce trabes, & vitrea flumina ſanctas
Ambitioſa ſecant per gemmea compita ſedes.

P. Tar. Gallut. l. 1. poem. 8.

Quis pacem illius patriæ, quis gaudia narret?
O pacem! ò patriæ gaudia rapta meæ!
Grandia conſurgunt ſed vbique palatia Regum:
Regibus optandas parſque habet omnis opes.
Iſthmiaco ſtant ære fores, poſteſque Smaragdus,
Et pretioſa domus limina fundat Onyx.
Aurea tecta nitent: paries micat illitus auro:
Materiemq. ſuam cedere forma iubet.
Atria Beryllo cruſtantur, & aula Pyropo:
Porticus innumeri lucem Adamantis habet.
Sternuntur radiante viæ, plateæque metallo,
Lucentemque frequens incola calcat humum.
Argenti vileſcit honos: gemmæ omnia gemmæ,
Has etiam viles copia mira facit.

P. Bidermanus l. 1. Heroid. epiſt. 4.

Nocte caret regio hæc, caret atro veſpere Titan,
Qui radio nunquam deficiente, nitet.
Sunt procul hinc Hyades, procul atro nubila tractu:
Nec grauis Vrſa gelu, nec nocet igneo Leo.
Quid plateas auro rutilas, quid compita cantem?
Aut quid Erythræis atria picta bonis?

Mœnia

Mœnia quæ dicam? num argentea mœnia dicam?
Purius argento quæ ſolidauit ebur?
Sardonychas dicam in tectis, & Iaſpida valuis?
Cum pretio longè nobiliore micent.
Lucidiora tamen fora ſunt, diuiſaque Diuis
Curia, quàque alta Numen ab arce tonat.
P. Biſſelius Vern. l. 3. el. 20.

Olli quadra cubo facies, & frontibus æquis
Per latera aſſurgunt cryſtallina Iaſpide muri.
Cardinibus mundi quatuor totidem obuia contra
Stant latera, & ternis panduntur ſingula portis.
Aligeri vigiles biſſeni limina ſeruant.
Immanes totidem portis viſuntur Elenchi,
Excelſaque fores gemmato cardine geſtant,
Et Tribuum bis ſex præſcriptos nomina poſtes,
Pace ſtata, nullo claudendos tempere poſtes.
Biſſeno lapidum textu fulgentia longè
Fundamenta tenent grandes miro ordine gemmæ,
Subſtructaque ſedent Lapidis compagine viui.
Quem Pater ipſe manu tantæ in fundamina molis
Demittit cælo primum, quo fabrica ſidat
Omnis, & æterna ſurgat ſolidiſſima petra.
Facta fabrè obryzo, gemmiſque palatia ſplendent,
Æquatiſque vias ſpatijs demenſa domorum
Atria, quæ totidem credas Prætoria, cingunt.
Strata nitent auro ſola, perſpicuoque metallo
Omnigenos rerum referunt cum lumine vultus.
Hic ſecura quies, hic & ſincera voluptas
Nullo miſta metu, vicibuſque obnoxia nullis;
Et ſatians citra ſatiem. procul exulat vrbe
Omne malum, & ſacros poſſit ne accedere muros,
Damnatum tenebris chaos irremeabile claudit,
Æternſque tenet Vindex in carcere vinclis.
Et ſeruat Deus ipſe ſuos. tantum inſtar in vno,
Tantus honos, tantumque boni. Deus vnicus omnia
Omnibus eſt. ſuperatque omnes, & prodigus implet,
Et ſatiat ſenſus animorum; vnoque tenore
Digerit æternum vitæ inuariabilis æuum.
P. Ant. Millieus l. 27. Moyſ. Via. to. 2.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Paradiſi

Paradiſi pars ſecretior Sanctiſſimæ Trinitatis domus.

Est in ſecreta cæli regione, latentis
Trans anni metas, & limina Solis Eoi
Sublimis tholos, & paribus diſtincta trichoris
Atria, ſidereum Triados teſtantia Numen:
Non opus humanum; diuina decempeda finxit.
Nempe nec aurato moles operoſa metallo,
Argentoue micat: faſtidit humillima cælum,
Et gemmas conferre pudet, quibus æmula tellus
Iudice ſe, nimium plaudit ſibi; nobile tectum
Materia meliore nitet; nec dicere poſſis
Quale decus: tantum qui lucida mœnia format,
Aut idem ſol eſt, aut ſaxa ſimillima ſoli.

P. Guiniſius poem. 1.

Paradiſus in ſpeciem loci amœniſſimi.

Non vitæ fraudes illuc, non ægra ſenectus,
Non luctus, non morbus adit, non turpis egeſtas,
Non veſani fames auri, non dira cupido,
Et centum quę corda premunt mortalia curæ.
Non ibi nimbifero ſuſpirant flamine Cori,
Nec mala tempeſtas, nec vis furit aſpera ponti,
Nec montes nix alta tegit, campoſque pruina.
Quin etiam duræ ſunt obdita limina mortis;
Quæque domat mortale genus, quæ conterit omnia
Hic teritur; perditque ferox data iura nocendi.
Illic purpureis collucent arua roſetis:
Fragrat humus violis, & molli pinguia muſco
Prata virent, luditque fugax è fontibus vnda.
Illic concretis è cortice balſama guttis
Deſudata fluunt, illic per amæna viarum
Felices animæ iucunda obliuia potant.

P. Tar. Gallutius l. 1. *poem.* 5.

Non humiles iſtic curæ, non vilis egeſtas
Non parit alternas menſtrua luna vices.
Non vitam duræ rapit inclementia mortis,
Non properat celeri curua ſenecta pede.
Sed niuei ſine labe dies ducuntur in æuum,
Ducitur, & dulci flore iuuenta viret. Cul.

ulmina non iſtic rigida veſtita pruina,
Aut nemorum duris brachia tunſa Notis.
Et hilaris vernæ patet indulgentia lucis,
Et rubet Aſſyrijs prodiga terra roſis.
Ruaque luxuriant zephyro fœcunda magiſtro,
Subdita nec ſolito mollia prata modo.
mbroſumque nemus, platanoſque per obuia nexas
Inſilit, & grato carmine mulcet auis.
ponte ſua fruges, & ſponte reſurgit amomum,
Pullulat & nardi ſponte renata ſeges.
Et modo Achæmenio frondeſcunt vimina coſto,
Et modo de truncis balſama odora fluunt.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 4.

Hic ſibi lætitiæ proprios fixere penates,
Plauſibus æternis atria tota ſonant.
Exulat hinc gemitus, lacrymaſque in limine primo
Hoſpitibus cunctis ſiccat amica manus.
Hic alios ſoles, hic altera ſidera cernes,
Vna manet noctem non habitura dies.
Temperies æterna ſoli eſt: ver occupat annum,
Hic zephyri molles, & ſine ſente roſæ.
Hic ſine fæce merum eſt, pura hic ſine felle voluptas
Hic ſine marte quies, & ſine morte vigor.
Nectaris hic riui, lactis quoque flumina currunt,
Et liquido paſſim melle vireta natant.
Ardua cæſareo placeat ſi regia cultu,
Et rapiant oculos marmora picta tuos.
Cæſareos vincent radiata palatia poſtes,
Et ſuberunt plantis picta aſarota tuis.
Omnia ſtant auro: gemmæ calcantur & aurum.
Quid loquar? immenſũ eſt, quod meditamur opus.
Quidquid vbique illuſtre, ingens, ſublime, decorum,
Continet hoc amplo patria noſtra ſinu.

P. Car. Verpæus l. 1. piar. lacr. el. 2.

Eſt locus in cæli medius regione ſerena
Diues opum variarum, & felix vbere læto:
Quem flauo ſeptena rigant circumſona lapſu
Flumina, nec dubio Mæander adæſtuat auro.
Auro ripa ſonat: vernat lita ripa ſmaragdo.
Obſcurum nemus vlterius, ſyluiſque coruſcis
Scena viret, pronaque amnem ſuper imminet vmbra,
Prouentu grauis ingenti defeſſa laborat,
Nec ſua poma, ſuas nec opes iam ſuſtinet arbor.

At

At fœtus varij toties per certa recurrunt
Tempora, quot circum menſes euoluitur annus.
Et dum pube vigent, dum poma rubentia pendent,
Maturo grauis autumno dum ſylua fatiſcit,
Iam tum læta nouum in florem ſe ſe induit arbor,
Iam tumido gemmant rupto internodia libro.
Prædita ſed ſucco vitali poma feruntur
Qui virides annos, virides in corpore ſenſus
Poſſit & æterna ſenium renouare iuuenta.
Hic Honor, hic omnes poſuere cubilia laudes,
Gaudia, feſtiui riſus, Concordia, Cantus,
Ingenuuſque Pudor, Candorque, Æquumque, Fideſque
Et ſecura Quies, his gratior alma Voluptas.
P. Bernar. Stephonius car. 1.

Armamentarium cæleſte.

Eſt in ſecreta cæli regione latentis
Nixa ſuper duris moles adamantina gemmis,
Parietibuſque cauam ſurgentibus explicat aulam.
Has cæli ſedes, loca fœta ferocibus armis,
Vltrices animæ, triſtiſque pediſſequa culpæ
Pœna ſubit, quoties vltorem crimina poſcunt.
Illic, vt perhibent, affixa trabalibus vncis
Inſtrumenta necis ſurgunt; it aheneus ordo
Armorum, circumque oram teſtudinis errat.
Hic exercituum terror, qui vulneris ictu
Vno eodemque, virum mille agmina diſſipat enſis.
Hic clypei immanis fatalia pondera pendent,
Scutaque perpetuas vmbone tegentia terras
Fulminibus factura moram: nec fulmina deſunt
Quæ freta, quæ terras, quæ fundamenta domorum
Peruellunt, quatiuntque imis è ſedibus orbem.
Hic ſæuæ bolides, flammæque tricuſpidis ignes,
Qui cum forte comam pandunt, & in aera purgant,
Accendunt toties minitantem dira Cometen.
Hæc belli domus, & telorum dira ſupellex.
P. Guiniſius car. 5.

DEVS.

D E V S.

A poteſtate, vel effectis.

O Qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum, cælique ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſque manens das cuncta moueri:
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus; verùm inſita ſummi
Forma boni, liuore carens tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo; pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique ab imagine formans,
Perfectaſque iubens perfectum abſoluere partes.
In numeris elementa ligas, vt frigora flammis,
Arida conueniant liquidis, ne purior ignis
Euolet, aut merſas deducant pondera terras.

Boetius de conſ. Philoſ. l. 3. me. 9.

Salue magne opifex cæli, Rex maxime diuum,
Terrarumque, hominumque ſalus, quem ſidera, quē Sol,
Quem metuunt Reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
Cui latè humanum ſeruit genus: omnia ſolus
Qui regis, omnia amas pariter, tibi nomina mille
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.

Sanazzar. l. 3. de par. Virg.

Tuque parens mundi, cui rerum militat ordo,
Sidera cui parent, quo præſide cuncta geruntur:
Nata vigent: non nata ſuo de ſemine vitas
Accipiunt, auctuſque ſuos: dein aucta ſeneſcunt:
Quem mare, quem tellus, quem Tartara nigra tremiſcūt:
Cui coniuratæ veniunt ad iuſſa procellæ:
Omnia qui ſubter rapida vertigine torques,
Omnibus infuſus, nuſquam deprenſus, oberrans
Omnia, virali nunquam conſtantia forma
Materiæ vitio: motu fluitantia ſiſtis:
Et ſeriem abſimilem ſimili de ſtamine nectens
Diſſimilis ſobolis generatim ſæcula texis.
Et tibi cum conſtes idem, modo facta reſignas:
Iam ſubmota vocas: remoues accita: ſenecta
Iam collapſa nouas: ſenio renouata reſoluis:
Das animas, adimiſque, & lumina morte ſoporas.

P. Stephonius car. 3.

At fœtus varij toties per certa recurrunt
Tempora, quot circum menſes euoluitur annus.
Et dum pube vigent, dum poma rubentia pendent,
Maturo grauis autumno dum ſylua fatiſcit,
Iam tum læta nouum in florem ſe ſe induit arbor,
Iam tumido gemmant rupto internodia libro.
Prædita ſed ſucco vitali poma feruntur
Qui virides annos, virides in corpore ſenſus
Poſſit & æterna ſenium renouare iuuenta.
Hic Honor, hic omnes poſuere cubilia laudes,
Gaudia, feſtiui riſus, Concordia, Cantus,
Ingenuuſque Pudor, Candorque, Æquumque, Fideſque
Et ſecura Quies, his gratior alma voluptas.

P. Bernar. Stephonius car. 1.

Armamentarium cæleſte.

Est in ſecreta cæli regione latentis
Nixa ſuper duris moles adamantina gemmis,
Parietibuſque cauam ſurgentibus explicat aulam.
Has cæli ſedes, loca fœta ferocibus armis,
Vltrices animæ, triſtiſque pediſſequa culpæ
Pœna ſubit, quoties vltorem crimina poſcunt.
Illic, vt perhibent, affixa trabalibus vncis
Inſtrumenta necis ſurgunt; it aheneus ordo
Armorum, circumque oram teſtudinis errat.
Hic exercituum terror, qui vulneris ictu
Vno eodemque, virum mille agmina diſſipat enſis.
Hic clypei immanis fatalia pondera pendent,
Scutaque perpetuas vmbone tegentia terras
Fulminibus factura moram: nec fulmina deſunt
Quæ freta, quæ terras, quæ fundamenta domorum
Peruellunt, quatiuntque imis è ſedibus orbem.
Hic ſæuæ bolides, flammæque tricuſpidis ignes,
Qui cum forte comam pandunt, & in aera purgant,
Accendunt toties minitantem dira Cometen.
Hæc belli domus, & telorum dira ſupellex.

P. Guiniſius car. 5.

DEVS.

DEVS.

A poteſtate, vel effectis.

O Qui perpetua mundum ratione gubernas
Terrarum, cælique ſator, qui tempus ab æuo
Ire iubes, ſtabiliſque manens das cuncta moueri:
Quem non externæ pepulerunt fingere cauſæ
Materiæ fluitantis opus; verùm inſita ſummi
Forma boni, liuore carens tu cuncta ſuperno
Ducis ab exemplo; pulchrum pulcherrimus ipſe
Mundum mente gerens, ſimilique ab imagine formans,
Perfectaſque iubens perfectum abſoluere partes.
In numeris elementa ligas, vt frigora flammis,
Arida conueniant liquidis, ne purior ignis
Euolet, aut merſas deducant pondera terras.

Boetius de conſ. Philoſ. l. 3. me. 9.

Salue magne opifex cæli, Rex maxime diuum,
Terrarumque, hominumque ſalus, quem ſidera, quē Sol,
Quem metuunt Reges tenebrarum, & Tartarus ingens:
Cui latè humanum ſeruit genus: omnia ſolus
Qui regis, omnia amas pariter. tibi nomina mille
Mille poteſtatum, regnorum inſignia mille.

Sanazzar. l. 3. de par. Virg.

Tuque parens mundi, cui rerum militat ordo,
Sidera cui parent, quo præſide cuncta geruntur:
Nata vigent: non nata ſuo de ſemine vitas
Accipiunt, auctuſque ſuos: dein aucta ſeneſcunt:
Quem mare, quem tellus, quem Tartara nigra tremiſcūt:
Cui coniuratæ veniunt ad iuſſa procellæ:
Omnia qui ſubter rapida vertigine torques,
Omnibus infuſus, nuſquam deprenſus, oberrans
Omnia, virali nunquam conſtantia forma
Materiæ vitio: motu fluitantia ſiſtis:
Et ſeriem abſimilem ſimili de ſtamine nectens
Diſſimilis ſobolis generatim ſæcula texis.
Et tibi cum conſtes idem, modo facta reſignas:
Iam ſubmota vocas: remoues accita: ſenecta
Iam collapſa nouas: ſenio renouata reſoluis:
Das animas, adimiſque, & lumina morte ſoporas.

P. Stephonius car. 9.

Non ille nectit fædere ſordido
Mortale corpus, Numine candido
Simplex, & impermiſtus omni
Labe Deus, ſociæque partis.
Immunis, omni ex parte beatior,
Et aptus ex ſe, nullius indiget,
Nil deſit illi, ſed reſorbet
Fonte velut decus vnus omne.
Summam bonorum ſcilicet vnicè
Ille implet ingens, namque recolligit
Cunctam redundans; manat inde
Vena boni, ſata viſque rerum.
Nullus coercens terminus obſtitit,
Inane mundi complet inhoſpiti,
Et geſtit immetatus vltra
Tandere liberiore voto.
Præſens, & extans temperat omnia,
Nec fortuito, fingere ſeu potens,
Diffingere orbem ſiue, magno
Arbitrio, facilique nutu.
Quodcunque ſanxit Numine prouido
Mutare quondam neſcius, integer
Dicti, nec æternum refigit
Conſilium leuius moueri.

P. Io. Bapt. Maſculus l. 1. ode 16.

Eſſe meũ eſt, Ego ſum qui ſum: nam ſomnia & vmbræ
Cætera; quippe meo ex vno pendentia nutu,
Quo tantùm à nihilo diſtant, poſſuntque reuerti
In nihilum: ſed magna mei vis nominis omnia
Ambit, & immenſam ſummam ſe colligit vno:
Tam nullius egens extra, quàm ſe intus abundans,
Vnde foras tot opum exundat ſcaturigo perennis.

P. Ant. Millieus Moyſis Viat. l. 1.

O ſeu vis, ſeu mens, ſeu ſpiritus ille.
Qui mare, qui terras, qui cælum numine comples,
Cuncta mouens, mota amplectens, amplexa gubernans:
Primò te eſſe quidem cuncti ſentimus, & vnũ
Inde bonum ſimul experti, verumque vocamus.
Nec tamen es tantum, veruſque, vnuſque, bonuſque,
Ipſum eſſe, ipſum vnum, verumque, bonumque vocaris.
Quod fieri nequit, ipſe potes, potes omnia quando

Nec

Nec tibi vis vlla obſtat: agis ſimul omnia, nec te
Eſt opus ante animo, quod agis, verſare ſagaci.
Quod vis id potes, idque ſimul molimine nullo
Perficis: uſque tuum ſanè eſt opus ipſa voluntas.
Quod loqueris, facis idem; opus & vox editur vnà.
Vt dixti, vt ſubito ad verbum emerſere creata
Omnia, & ex nihilo cœpit ſplendeſcere mundus.
Tu rerum tu principium, tu terminus idem.
Principium ſine principio, ſine fonte ſcatens fons,
Tu tibi principium, tibimet tu terminus ipſe.

Apud P. Laur. le brun. to. 2. eloq. poet.

Deus immenſus.

NOn vſquam locus vllus, vbi non ipſe quieſcas,
Omnibus inque locis ades omni tempore præſens
Diditus in partes omnes; tamen omnis vbique
Integer vſque manes, nec te regio vlla prehenſum,
Concluſumue vſquam cohibent loca, liber vbique
Funderis, atque extra nullus te terminus arcet.
Et ſi quid, mundus quod non circum ambiat, vſquã eſt,
Id nihil eſt, niſi tu, tuaque haud finita poteſtas.
Non oneri tamen es rebus, quibus inſitus hæres.
Ipſe ſedes tibimet ſedes gratiſſima vbique.
In te vno requies tua. tu te nixus in ipſo es.
Cuncta tua replens vi. es totus in omnibus vſque,
Omnia ſuſtentas, procuras omnia, aliſque
Dum pręſens ades, ipſa tua eſt præſentia vita.

Apud P. Laur. le brun. lo. cit.

Deus trinus & vnus.

PRincipio Pater omnipotens rerum ſator & fons
Ingens, immenſus, ſolus regnabat vbique:
Nondum ſidereos mundi procuderat orbes,
Nondum mundus erat, nec dum ibant tempora in orbẽ,
Nullaque cæruleo radiabant lumina cælo.
Quicquid erat, Deus illud erat; quodcunque, vbicunque
Complexus circùm, penitus ſe ſe omnis in ipſo.
Filius huic tantum, quem non effuderat vlla
Vel Dea, vel ſolito mortalis fœmina partu:
Ipſe ſed æterna Genitor conceperat illum

Æternum æternus (dictu mirabile) mente.
Haud olli terreni artus, moribundaue membra,
Sed ſine corpore erat, Patris alta vt mente ſupremi
Conceptum, arcanoque latens in pectore Verbum,
Omnipotens Verbum, finiſque, & originis expers
Vtque Pater Deus, æquè etiam Deus vnica proles.
At geminos tu proinde Deos fuge credere porrò:
Numen idem ſimul ambobus, Deus vnus vterque eſt.
Quin etiam, quo inter ſe ambo iunguntur, Amorem
(Namque ab vtroque venit conſpirans mutuus ardor)
Omnipotens æquè Numenque, Deumque vocamus
Afflantem maria, ac terras, cæliquè profunda,
Afflatu quo cuncta vigent, quo cuncta mouentur.
Treſque vnum eſſe Deum, ter Numen dicimus vnum.
Hieron. Vida Christ. l. 4.

Tune ille omnipotens, quem cælitis alma Parentis
Mens habet vnigenam? quem numine fœta perenni
Æternùm paritura parit, fingitque tuendo?
Scilicet in ſe aciem dum colligit, & ſua cernit
Ora Pater, ſat nota tibi, ſat prompta videri,
Et propriam viſu faciem pulcherrimus haurit,
Nec ſe ſe aſpectu ceſſat luſtrare profundo:
Tu faciem in tantam viuax obtutus ab alta
Mente venis, fixi tu luminis edite iactu
Irradias, vultumque Deo, numenque Parenti
Exprimis innaſcens oculis ſpectantis imago.
Ille tua ſe fronte notat, ſe luce figurat
Illucente tuis natalibus: in tua ſemper
Inditus ora ſimul, ſimul obuius aſpectat ſe.
Nil faciat Genitor, nullo molimine dextram
Exerat, aut vſquam nutus, & prouida mentis
Lumina conuertat, niſi lumine gignat eodem
Te ſibi conſpicuos animantem ad ſingula viſus,
Atque acie in ſumma mentis clareſcere natum
Pro viuo intentu, & fixo pro luminis ictu.
Tu patrijs vis vna oculis, tu parta videndo
Forma Dei, quamuis eadem diuerſa videnti,
Nec viſo diuerſa Deo, nec didita ſenſu
Progenies, quamuis partu diſcreta paterno.
Tu genus æternum, tu Numinis incrementum
Aetherij, tu Numen idem, tu pectoris hæres
Arcani, tu pectus idem, tu pignus amanti,
Tu gremium geniale Patri, tu nata propago.

Olli

Olli idem omnipotens, idem arbiter, & Superum Rex,
Idem orbis moderator, & idem innaſcetis auctor,
Alter ab æquæuo Genitore, nec alter ab vno
Diue Deo, ſic ille tuo ſe prodigit ortu.
Nempe ſui ſe dulcem animam, te mentis opimæ
Poſſeſſorem æquæuum, æternum, & iure beandi
Sponte parem, utrumque æqua ditione potentem,
Tam ſimilem aſpectu, quàm Numine gignit eundem.
Quos inter medius vegeta ſpirabilis aura
Vrget amor flammas, pariterque amplexus vtrumque
Alterum in alterius præcordia condit amantem,
Tertiaque elicitur de Numine forma triformi.
Illa fouet fax vna duorum indiuiduum cor,
Atque olli cor idem, fons & vitalis origo.
Si non illa venit partu ſata mentis imago,
Pectoris ex adyto tamen expirata profundo
Secum haurit ſine fine ſuum vis ignea fontem;
Illa duos ſecum dum pectore colligit vno,
Hunc illum intercurrit amans, & fœdus amoris
Nil vtrique impar, vtrique ſimillima vultu,
Pro ſimili tamen exemplo non obuia cerni
Viſa Deo, ſed non ſpecie furata videntem.
Vna eademque anima ſimul editur, inditur illa;
Vna inter geminos, & vtrique alterna voluptas,
Mutua, par, ſimplex, eademque ad vota cupido.
Non ea naturæ, vel Numinis altera cenſu
Verùm habitu vultus, & originis altera ductu.

P. Pulcharellus l. 1. car. 1.

Vt Deus haud alia, ſe præter, origine Numen
Emicat immenſum, magnoque exæſtuat auctu:
Qualis ab immenſo ſoboles immenſa parente
Effluit, & ſimili Genitor ſibi pignore gaudet:
Rurſus vt ad ſimilem Genitorem verſa recurrit
Progenies, ſimilique calet Genitoris amore:
Vt Pater, vt Soboles alternæ incendia flammæ
Miſcet, & alternum redamando expirat amantem.
Et Patris, & Sobolis ſimilem, mediumque per ambos
Currentem, Sobolique Patrem, Sobolemque Parenti
Fœdere nectentem, tum vulnera grata ferentem,
Æquæuum, immenſum, ſpirabile Numen Amoris,
Ambobus geniale bonum, Sobolique, Patrique.
Nec quia tam pleno toties exuberat æſtu
Sinceri natura boni, tranquilla voluptas,

Numinis vbertas, augetur turba Deorum.
Vnum Numen idem tribus eſt, tribus vna poteſtas,
Vna tribus natura Dei, tribus vna voluntas,
Maieſtas tribus vna, Deus ter dicitur vnus.
P. Stephonius in Hero. car. 4.

Trium cor vnum, Numen idem trium,
Simplex Numen, ter quoque maximum
Nota, profundo immenſus ambit
Amne tuens Deus ille Diuos.
Natus feraci pectore funditur
Verax imago Patris, & exprimens
Oris, paterni iuris hæres,
Dia, potens, ſata viſque mentis.
Namque obtuendo dum Pater altius
Se ſpectat, æqua prodit imagine
Deo refuſus mente dia
Par Deus, ore pari, ore eodem.
Hinc corde manat par vigor, ac Deus
Amorque regnator, redamantium
Amica vis Nati, Patriſque
Flamma reciproca cordis vna;
Ignita vis, ſpirabilis ac Deus
Perenne nexu fibula vinciens
Vtrinque, & arcens cor teraci
Perpetuùm religante nodo.
P. Io. B. Maſculus l. 15. ode 2.

Sapientia diuina.

CÆli Diua lepor, primæui lactea veri
Copia, flos animi, candor probitatis, imago
Viui viua Dei, ſoboles æquæua Parenti,
Numinis vbertas, exemplum Numinis hæres,
Conſilij fœcunda Parens, virtutis origo,
Inuentrix æqui, pulchri inuiolata poteſtas,
Aurea vis decorum, ſemper florentis amoris
Gratia, dux viiæ, iucundi ſemen honeſti,
Lex operum felix, moderatrix vnica morum,
Sinceri Regina boni, prudentia linguæ,
Ingenij Numen, laudum Sapientia mater.
P. Stephonius in Mimo actu 5. Sc. 1.

Prima parens operum, genitrix Sapiedtia rerum,
Maxima diuinæ Soboles, atque incola mentis,
Nata

Nata coæua Patri, ſed neſcia mobilis ortus,
Vena boni, nec fonte minor, ſeu pronius vadat
Extra ſe, populoſque beat, ſeu continet amnem
Intra animi ripam ipſa ſui, ſeſeque reſorbet:
Vis eadem ſemper, nec ſeſe copia maior,
Nec ſe ſe minor vnda; ſed vbere ſemper eodem
Detentis neque creſcit aquis, neque deficit hauſtis;
Viuida maieſtas, opulentia diues honorum,
Ætherei matrona chori, diuina Virago,
Numen, & immenſi vox Numinis, illa creatrix
Terrarum, cælique potens, & temporis auctor.

P. Guitiſius cur. J.

Diua terrarum, pelagique præſes,
Dicta ſubluſtres habitare nubes
Inter, & latè cohibere pictis
Sidera frænis;
Patris æternas imitata flammas,
Pura ſinceri ſoboles ſereni,
Mentis arcanum iubar, & coruſcæ
Filia lucis:
Par Patri natum ſine matre Numen,
Candor aſpecti ſine nube Veri,
Ingeni proles, genialis almi
Pectoris ardor:
O ſacer mundi lepor, ò decoræ
Fabra naturæ facies, paternæ
Mentis exemplum, liquidi ſerenus
Luminis imber:
Patris interpres, ſimiliſque voci
Nata fæcundo Genitoris ore,
Vena virtutum, generoſa pulchri
Mater honeſti:
Ante formoſi vaga regna cæli
Prima natales habuiſſe cunas;
Ante vagitus, & anhela parui
Murmura ponti;
Antequam phœbi, celeriſque lunæ
Veſper alternos reuocaret ortus;
Antequam montes, & opaca ſtaret
Montibus arbor;
Antequam tellus, & aquoſa Tethys
Regna diſſepta ſociaret vnda,
Et cauas circum ſonuere fluctu
Littora cautes;

Cælibi Patris generata partu,
Cælibi Patris generanda partu,
Lumen, & verum ſemel elocuti
Copia Veri;
Tu quater nexis elementa nodis
Moliter firmas, & iniqua magnæ
Bella naturæ premis, & quaternæ
Iurgia cauſæ:
Tu tuos cauſis imitata vultus
Diuidis toto ſimulacra mundo
Numinis formam ſtudioſa vili
Effingere limo.
Cum Pater Sacro redimiret igni
Siderum crines, tenerumque Solem,
Et rudes Lunæ radios honeſto
Comeret auro;
Pondus & leges, ſtcſemque rebus
Ipſa fingebas: variæque rerum
Te penes normæ, numerique, & Ars, &
Lucidus ordo.
Tu vagas zona cohibente ſtellas
Auſa naſcentem religare phœbum;
Auſa naſcentem nebularum amictu in-
uoluere terram.

P. Caſ. Sarbiuius lib. Epod. Ode 6.

Spiritus Sanctus.

ET vidi Patris, & Nati concurrere vultus,
Conſpirare pari complexu; pectore in vno
Æternum flagrare rogum immortalis Amoris.
Flamma Deus, Deus ardor erat; ſimul ignis, & aura
Par Patri, Genitoque Deus, ſed nomine diſpar:
Ordine ſecretus, natura diues eadem;
Flexus & è ſpeculo radius, ſpeculoque receptus;
Sed non Sole minor radius, quo funditur; vnda
Non minor Oceano, quo ſpargitur; igne fauilla
Non minor immenſo; riuuſque, atque æquor honorum,
Diuinæque voluptatis vis, impetus ardor,
Veri forma, Patris digitus, cor, lingua, voluptas,
Halitus, vbertas virtutum, gratia, vita,
Suſpirantis amore Dei feruentior Auſter,
Conſumptor ſcelerum, quadriga, auriga ſalutis.

P. Car. de Luca l. 1. Dom. Laur.

Chriſtus Ieſus.

TV Puer æterno ſoboles æquæua Parenti
Æquali Numen de Genitore fluis
Vno Patre minor, quia de me naſceris æqua
Cætera ſunt: genitum Numine Numen habes.
Sol de Sole micas, clarum de lumine lumen:
Filius exoreris non oriente Patre.
Sic etiam ſplendor, ſimul ignis cœpit oriri,
Emicat; effulges ſic Deus ipſe Deo.
Tu vigor æternus, tu virtus, dextera, robur,
Patris in immenſo pectore templa tenes.
Tu ſpecies non ficta Patris, tu Patris imago,
Conſilium, lumen, res opulenta, Deus.
Te Genitor gaudet genito, Genitore beatus
Ipſe tuo gaudes, omnia Patris habens.
Hinc illa exundat Domino natiua voluptas,
Hinc patrio ſemper gaudia fonte cadunt.
Ille tuos dulci amplexus deuinctus amore
Semper amat, ſemper te redamante tenet.
Non fugis, vſque tenet: noſtro quamquam editus orbi
Bis genitus terris conſpiciendus eris.
Verus homo, veruſque Deus ſpectabere terris:
Patris eris ſoboles vnus vtrumque tui.
Vnus vtrumque Patris, ſoboles quoque matris: amores
Vnus eris famulæ belle Puelle tuæ.

P. Bernar. Stephonius eleg. 2.

ANGELI.

Angelus in ſpeciem iuuenis alati.

IT nimbo in medio, & varium radiatus amictum,
Vndantemque ſinum, curſuque, auroque tumentem
Mille iacit circum rutilati fulgura pallæ.
Olli ſidereum caput, & grauis ore venuſtas
Promicat imperium; vincto coma nexilis aſtro
Porrigit effuſum colli per nuda capillum.
Æquatæ aſſurgunt humeris fulgentibus alæ
Remigium aerium, rapidique inſignia curſus.

P. Pulcharellus l. 1. car. 6.

Ibat ſublimis pictis pulcherrimus alis
Sidereus iuuenis vultum, frontemque decorus,
Spectandus pluma, tenero ſpectabilis ore.
Dulce oculi rident, roſeoque inducitur igni
Oris honor nitidi, dubiam & lanuginis vmbram
Cæſaries intonſa tegit, longùmque fluentes
Lambunt colla comæ, perque aurea tempora ſerpunt,
Impubeſque genas niueo candore decentes.

P. Tar Gallutius l. 1. car. 6.

Ecce autem ſuperis qui formoſiſſimus oris
Pennatos vincit proceres fulgentibus alis
In foribus Princeps aderat. minus emicat ardens
Solis ab ore nitor: minus implet odoribus auras
Hortus, vbi teneros viridanti germine fœtus
Terraque maturas aperit de ceſpite gemmas.
Cæſaries humeros, & colla micantia lambit,
Spirat & ambroſios nimium ſaturata liquores,
Et ſtellis aſperſa iubar. ſuper alba renident
Lilia, luciferis quæ ſpira innectit acanthis,
Et circum violas ridenti ſubligat aſtro.
Purpura ſed niueis, roſeis ſe gratia malis
Explicat, & vultus, frontemque accendit eburnam.
Lumine picta chlamys nitidos illabitur artus:
Lineaque extremas quæ futilis errat in oras,
Murice mæandros, rutiloque interluit auro
Gemmantique ſinus caſtigat fibula nodo.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 19.

Ibat innocciduo radiatus tempora Sole
Egregius iuuenis roſeo ſpectabilis ore,
Candidulas cui nulla genas lanugo colorat:
Educat intonſis glomerabile crinibus aurum;
Pars imbres imitata fluit, trepidoque decenter
Sulco findit ebur, quo ceruix nititur alta;
In ſpiram pars lecta nitet, velut infula Regis;
Pars ludit vibrata micans, auraſque laceſſit.
Cærula ſidereis diſtincta coloribus armos
Veſtis obit tranſuerſa vitro fulgentior albo;
Dum fluit, ad ludum ſinuoſis flexibus auras
Prouocat, & zephyris trepidans inſultat amicè.

Aug. Maſcardus l. 1. Sil. in Epith. ſa.

Ecce tibi clauſum ſubiit æthere lapſus ab alto
Cæciliæ felix in penetrale puer.
O qualis, Superi, qualis puer ille? tegebant
Obſcurata ſuas aſtra minora faces.

Serica velabant generoſum vellera pectus,
Fluxerat in niueos aurea lana pedes.
Gemmea mordebat Melibæam fibula veſtem,
Et chlamys ignota picta nitebat acu.
Limbus Erythræis circumdabat ima lapillis,
Totaque diuinum forma prolabat opus.
Aurea cæſaries humeros vmbrabat, & auro
Concolor, vtroque in tempore cirrhus erat.
Omnia naturæ, nihil artis. eburnea ceruix,
Collaque non tacta candidiora niue.
Frons radijs, vultus maioribus æmulus aſtris,
Æmula natiuis bina labella roſis.
Ambroſius color ora, vigorque perennis habebat,
Pinxerat impubes prima iuuenta genas.
Lumina certabant Soli, lunæque; ſed illis
Iudice me primas lunaque, Solque dabant.
Par linguæ vociſque modus, par gratia geſtus,
Cæliteque & digiti, & cælite digna manus.

P. Biderman. l. 1. Hero. ep. 5.

Supremus Angelorum ordo Cherubim, & Seraphim.

Tertia regnantum ſolio gens proxima noſtro
Prima acies cæli, & famulùm ſuprema tuorum
Tres numerat partita choros. his plenior hauſtus
Numinis illabens animos, & ſola tuendi
Cura Dei, totos rapit alto à pectore fuſus.
Verùm alij melius, quibus hæc conceſſa poteſtas,
Diuinum explorant oculorum indagine pectus,
Et iubar abſtruſum, mentiſque à cana profundæ
Altius obtutu ſubeunt, & lumine certo.
Pars etiam raptu mentem ſuſpenſa beato
Clarius æterni dum Numinis ora tuentur
Flagrantes animorum ignes, & viuida cordis
Vulnera concipiunt. Stat nullo explebilis æuo
Flammarum potator amor, viſuque laborat
Expleri, longùmque tuens ad dulcia rapto
Gaudia ſuſpectu, ſenſus effundit anhelos.

P. Pulcharellus l. 1. car. 5.

Angelus armatus.

QValis ades, quàm fortis ades! quæ triſtia cælo
Vulnera flãmifero, quæ Romæ horrenda coruſcas
Fulmina! terrificis ingens mihi caſſida criſtis
Cernitur, & nexis laquearia lambere flammis,
Sidereáſque operire comas, frontemque minantem.
Lethiferum ſquamis veſtitur pectus ahenis,
Fulgoreſque, igneſque rotat: micat ærea dorſo
Effundens lorica faces: velut æmula Solis
Longè ardent, hauſtamque vomunt ſpecularia lucem.
Haſta grauat dextram, ferroque obtortile fulmen
Strageſque, immaneſque metu circumligat iras:
Æraque cum tonitru fatalis complicat vmbo.

P. Alex. Donatus l. 1. car. 7.

Angelorum concentus muſici.

CVm ſubitò erumpunt voces, totiſque canentum
Ordinibus lætum modulatur pugna canorem.
Dant cælo ingentes ſonitus animoſa tubarum
Æra procul: reſonat feſtis clangoribus æther.
Parte alia coeunt citharæ, & vocalis arundo,
Et cæleſte melos neruorum, & flabile vulgus
Dulciſonùm lituorum, & fila ſonantia plectro
Dulcia flexiuagos numerant diſcrimina cantus
Per varios fugitiua modos. fremit ordine concors
Diſſidium vocum, & fidium numeroſa propago.

P. Pulcharellus l. 1. car. 5.

Inſonuere tubæ, totumque à ſedibus altis
Attonat, & reſono cælum clangore reſultat.
Stant Superi aerijs in puppibus, & noua ſemper
Fœdera concentu variant; paſſimque loquaces
Conſpirant auræ in numerum; nec dulce remittunt
Diſſidium, vocale ebur, & ſpirabile carmen
Dulciſonùm lituorum, & ſuaue trementia vocum
Ludicra, neruorumque, & mille fugacibus inter
Valla modis iterata, & fila loquentia plectro.

Idem l. 1. car. 6.

Tum verò ſtrepere omnia, & ſerenæ
Docto murmure perſonare nubes.

Hic

Hic teſtudo ſuſurrat, hic eburno
Laſciuit chelys inquieta plectro:
Hic ſiſtris vaga, cymbaliſque turma
Exultat; citharæque, fiſtulæque
Hic certat melos: hic liquente vocum
Reſponſant iuga, & vnda, & arua cantu,
Vt valles nemorum, viæque, & omnes
Verſi in carmina crederentur amnes.

P. Bidermanus lib. 3 ſil. 2.

Michaelis Archangeli pugna cum Lucifero.

ILlic bellorum cæleſtibus omina prima
Fecerat armipotens Michael, quæ tela moneret
Ardentemque igni galeam, criſtiſque comantem.
In clypeo æternos actos in prælia Ciues,
Et motu vnanimi fratres in bella coactos
Iudicijs certis flauo diſcreuerat ære.
Illum ſerpentum ſpiris nodiſque reuinctum
Aſpiceres, ſolium audentem peruadere olympi,
In ferrum, in fratres immani mole ruentem,
Tollentemque minas, atque effera cœpta mouentem.
Acer anhelanti ſimilis, ſimiliſque minanti
Tendit in aduerſum Michael facto agmine: telum
Sortitus fortunam oculis intorquet, & altè
Tranſadigit victor transfixa per ilia ferrum;
Et pedibus proculcat ouans immania ſetis
Corpora ſemiferi: deſertoreſque maniplos
Vrget, & in præceps deturbat ab æthere victos;
Ipſum eructantem flammas, viruſque vomentem
Ductorem adſtringit palmis ad terga reductis
Mille catenarum nexus per inane trahentem.

P. Stephonius car. 5.

Hic mihi ſe quantus vindex natalis olympi
In clypeum attollet Michael? atque æthere toto
Acer, & obſeſſo fratrem ex Aquilone fugabit
Sceptra affectantem, & tumidos in bella vocantem?
Nec mora: ſortitus fortunam vulneris, haſtam
Vertet in aduerſum, atque euerſum cuſpide, fruſtra
In cubitos ſe ſe conantem attollere, pennis
Iam lapſis, iam ſemiferum, iam vulſa trahentem
Aſtra

Aſtra poli, cidaris iam fragmina mœſta tuentem
Exiget, exactum pallenti claudet Auerno.

Idem car. 7.

Vidiſſes patrio turmatim cedere cælo
Deſertricem animam, comitumque ad terga ſequentum
Mille globos, turpi ſqualentia monſtra veterno.
Nec procul æthereis meliorum ductor in armis
Inſequitur victos, oculiſque ardentibus ira
Ventilat elatum ſemper ſine vulnere ferrum.
Credas æthereo pugnam increbeſcere campo,
Partitaſque in bella acies, tela obuia telis,
Cedenteſque loco tenues ſine corpore vitas
Et cadere, & factis æquas perſoluere pœnas.
At chorus in reditu victor pia colla Tonanti
Subijcit, oſtentatque fidem, & dicat omina palmæ.

P. Vinc. Guiniſius car. 6.

Vos adeo teneri mecum Pæana Quirites
Dicite, & æthereo carmina mille Duci.
Et cante eiectum ſtellata ex arce Draconem
Et comitem pulſum cæca ſub antra chorum.
Ille aſtris bellum, bellum exitiale minatur
Et parat æterna pellere ſede Patrem.
Adfuit at ſubito Michael thorace coruſcus,
Pro clypeo magnum fert adamanta manu.
Pro gladio tres ille ignes, tres nubis aquoſæ
Tres torti radios turbinis ille rotat.
Ilicet ecce ruunt ſub tartara cæca cohortes,
Lucifugæ quales mane fugantur aues.
Nec iam ſiderei iuuenes, nec luce rubentes,
Nec iam cærulei verſicolore nota.
Heu quantum chorus informis mutatus ab illo,
Cum premeret cæli ſidera qualis erat!
Illum ſquama tegit, rugoſi ſquama ceraſtæ,
Tigridis hunc facies, duraque terga lupi.
Omnes Geryones facti, iam Gorgones omnes,
Quos non vna inter vana Chimæra furit.
Interea Michael ſuperùm Capitolia victor
Et ſubit auratis templa ſerena rotis.
Hic ſpolia, & centum fertur poſuiſſe trophæa,
Et captiua aris arma dicaſſe Patri.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 21.

Vide infra Tit. Pugna.

DIES.

DIES.

Aurora.

POſtera phœbea luſtrabat lampade terras.
Humentemque Aurora polo dimouerat vmbram.
Virg. l. 4. Aen.
Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile.
Idem ibid.
Iamque rubeſcebat radijs mare, & æthere ab alto
Aurora in roſeis fulgebat lutea bigis.
Idem l. 7.
Dumque ea magnanimus Phaetōn miratur, opuſque
Perſpicit, ecce vigil nitido patefecit ab ortu
Purpureas Aurora fores, & plena roſarum
Atria, diffugiunt ſtellæ, quarum agmina cogit
Lucifer, & cæli ſtatione nouiſſimus exit.
Tum Pater vt terras, cælumque rubeſcere vidit
Cornuaque extremæ velut euaneſcere lunæ
Iungere equos Titan velocibus imperat Horis.
Ouidius l. 2. met.
Et iam Migdonijs elata cubilibus alto
Impulerat cælo gelidas Aurora tenebras
Rorantes excuſſa comas, multumque ſequenti
Sole rubens: illi roſeus per nubila ſeras
Aduertit flammas, alienumque æthera tardo
Lucifer exit equo, donec pater igneus orbem
Impleat, atque ipſi radios vetet eſſe Sorori.
Statius l. 2. Theb.
Clara laboriferos cælo Tithonia currus
Extulerat, vigileſque Deæ pallentis habenas
Et nox, & cornu Somnus fugiebat inani.
Idem l. 6.
Nondum cuncta polo vigil inclinauerat aſtra
Ortus, & inſtantem cornu tenuiore videbat
Luna diem, trepidas vbi iam Tithonia nubes
Diſcutit, ac reduci magnum parat æthera Phœbo.
Idem l. 12.
Pellebat ſomnos Tithoni roſcida coniux
Ac rutilus primis ſonipes hinnitibus altos

Afflarat

Afflarat montes, roſeaſque mouebat habenas.

Sil. Ital. l. 1.

Etiam curriculo nigram nox roſcida metam
Stringebat, nec ſe thalamis Tithonia coniux
Protulerat, ſtabatque nitens in limine primo.

Idem l. 5.

Aurora obſcuri tergebat nubila cæli,
Vixque Atlantiadum rubeſcerat ora ſororum. *Et inf.*
Iamque nouum terris pariebat lumine primo
Egrediens Aurora diem, ſtabuliſque ſubibant
Ad iuga Solis equi, nec dum ipſe aſcenderat axem,
Sed prorupturis rutilabant æquora flammis.

Idem l. 16.

Namque vbi venturi graditur prænuncia Solis
Purpureas impexa comas, roſeoque flagello
Sidera regnato laxe diſpellit olympo;
Pallida tabeſcunt, ac lucida tela diei.
Prona reformidant, Phœbum patremque, Tyrannumque
Ancilata ſuum; lacrymas fugientia roris
Demittunt, auraſque ſua in ſuſpiria cogunt.

Aug. Maſeard. l. 2. Sil. Tit. Ver.

Iamque albeſcenti metuens noua lumina cælo
Aſtrorum è vigili cuneos ſtatione vocabat
Lucifer; illa ducis ceu conniuentia parent
Imperio, & furtim dubia iam nocte recedunt.
Cedentem comitata ducem; præit aſtra niuali
Ille inuectus equo, clauditque nouiſſimus agmen.

P. Alex. Donatus l. 11. Conſt.

Aut matutinas albeſcere viſa per vmbras
Roriferis Aurora comis, & Solis ad ortum
Spargere inaurato radiata roſaria cælo.

P. Al. Donatus l. 1. car. 7.

Salue naſcentis filia Solis
Ante parentis edita partum
Lucidum partu enixa parentem,
Lucidi partu extincta parentis.
Salue quæ pratis reſeras odoris
Totidem flores, vaga quot olympo
Sidera condis.
Roſeos aperis ætheris hortos,
Spargis Eoi veris honores.
Quàm radianti fulguras ore!
Penè videris ante Solem, Pandere Solem.

P. Mar. Bettinus in lyc. Poet. l. 5. cant. 2

Aura

Aura leuis, aura leuis
Aura præpes aduola.
Frons decora rubicundis
Tibi vernat floribus:
De concreto viua rore
Tibi gemmant lumina:
Tu Tithoni cum puella
Curru vecta roſeo
Vultus exerit decoros
Cæli pandis oſtia,
Et aperta per ſerena
Denſa differs nubila.
Tu cum tuba ſuſurranti
Mane flores excies,
Vt Auroræ purpurantem
Conſpicentur faciem,
Illi ſenſim rore graues
Reſerant ocellulos.
Tu Tithoniæ corollas
Excuris è gremio,
Et roſarum floruleutis
Arua rigas imbribus.

Idem ibid. cant. 6.

Ecce ab extremo veniens Eoo
Roſcidas Aurora refert quadrigas
Et ſinu lucem roſeo nitentem Candida portat.
Quis tuam dignè celebrare lucem
Poſſit ò almæ genitrix diei
Quis tuam formam ò Dea ante Diuas Pulchrior omnes.
Vt genas cælo roſeas, comamque
Auream profers, tibi fulua cedunt
Aſtra, decedit rutilante victa Luna decore.
Te ſine æterna iaceant ſepulti
Nocte mortales, ſine te nec vllus
Sit color rebus, neque vita doctas Culta per artes;
Tu grauem pigris oculis ſoporem
Excutis, lethi ſopor eſt imago,
Euocans tectis ſua quemque lætum ad Munia mittis.

M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Qualis vbi Oceano niueos perfuſa lacertos
Purpureis velata roſis, reſoluta nitores
Æternos, rutilis vehitur Tithonia bigis:
Sidera cum fugiunt, & raréſcentibus vmbris
Cœpit

Cœpit & afflatis ſtellis albeſcere cælum.

P. Stephonius l. 1. car. 5.

Tempus erat, quo purpureis Aurora roſetis
Pollice demeſſis, textas de more corollas
Induit, & geminat natiuum verticis aurum:
Quo caput inſertum gemmis florentibus effert
Et vocat alma diem, cum cæli lucida cogit
Agmina, cum tereti pellucent gramina rore,
Et nemus obloquitur zephyro, cum fronde loquaci
Obſtrepit, & ſiluis clementi ſibilus aura
Ingruit, & leni fluctus exaſperat ira
Leniter irata criſpati marmoris vnda.

Idem l. 1. car. 2.

Diei vel Solis ortus.

...... iam Phœbum vrgere monebat
Non idem Eoi color ætheris, albaque nondum
Lux rubet, & flammas propioribus eripit aſtris:
Et iam Pleias hebet, flexi iam plauſtra Bootæ
In faciem puri redeunt languentia cæli,
Maioreſque latent ſtellæ, calidumque refugit
Lucifer ipſe diem.

Lucanus l. 5.

Iam rara micant ſidera prono
Languida mundo; nox victa vagos
Contrahit ignes; luce renata
Cogit nitidum Phoſphoros agmen;
Signum celſi glaciale poli
Septem ſtellis Arcades vrſæ
Lucem verſo temone vocant:
Iam cæruleis euectus equis
Titan ſummum proſpicit Oetam:
Iam Cadmeis inclita baccis
Aſperſa die dumeta rubent,
Phœbique fugit reditura ſoror.

Seneca in Her. fur. Choro Act. 1.

Iam gelidam Phœben, & caligantia primus
Hauſerat aſtra dies: & iam tumet igne futuro
Oceanus, lateque nouo Titane recluſum
Æquor, anhelantum radijs ſubſedit equorum

Statius l. 7 Theb.

Tempus erat iunctos cum iam ſoror ignea Phœbi
Sentit

Sentit equos, penituſque cauam ſub luce parata
Oceani mugire domum, ſeſeque vagantem
Colligit, & moto leniter fugat aſtra flagello.

Idem l. 8.

Iam premit aſtra dies, humiliſquè ex æquore Titan
Rorantes euoluit equos, & ab æthere magno
Sublatum curru pelagus cadit.

Idem l. 1. Achill.

Exuit implicitum tenebris humentibus orbem
Oceano prolata dies, genitorque coruſcæ
Lucis adhuc hebetem vicina nocte leuabat
Et nondum excuſſo rorantem lampada ponto.

Idem l. 2. Achill.

Impulit Ionios præmiſſo lumine fluctus
Nondum pura dies, tremulis vibrauit in vndis
Ardor, & errantes ludunt per cæruſſa flammæ.

Claudianus l. 2. de raptu.

Oceani ſummo circumfluus æquore lucus
Trans Indos Eurumque viret, qui primus anhelis
Sollicitatur equis, vicinaque verbera ſentit
Humida roranti reſonant cum limina curru,
Vnde rubet ventura dies, longèque coruſcis
Nox afflata rotis refugo palleſcit amictu.

Idem in Epigr. de Phænice.

Donec flammiferum tollentes æquore currum
Solis equi ſparſere diem, iamque orbe renato
Diluerat nebulas Titan, ſenſimque fluebat
Caligo in terras nitido reſoluta ſereno.

Sil. Italicus l. 5.

Prænius Eoo fulgebat Lucifer ortu
Et matutina reſonabant alite ſiluæ,
Cum nondum orta dies incerta crepuſcula cæli
Paulatim ſoluit, magnoque è gurgite tollens
Phœbus equos iam iam pallentia ſidera condit.

Io: B. Amaltheus in poem. Silis.

Iamque reſurgebat, noctemque Aurora cadentem
Præcipitarat aquis, tutumque recluſerat auris
Solis iter, luciſque horas vrgebat euntes.

P. Alex. Donatus l. 2. Conſt.

Iamque pari perculſa metu, fugitiuaque cælo
Quærebat latebras nox, & lacrymantibus aſtris
Abſtulerat flammas, ne circumfuſa iuuarent
Lumina creſcentem per adulta crepuſcula Solem.

Idem l. 3. Idalium

Iddalium feſtinus equo iam Lucifer ignem
Ne vagus erraret, nondum cedentibus vmbris,
Extulit; vrgebat nam Sol, properantibus Horis
Oceani ſtabulis rapidos educere currus.

Idem l. 12.

Alias huius rei deſcriptiones vide ſuperius ſub Titulo Solis Orientis.

Meridies.

IPſa ego te medios cum Sol accenderit æſtus,
Cum ſitiunt herbæ, & pecori iam gratior vmbra eſt.

Virgil. l. 4. Georg.

Iamque dies medius rerum contexerat vmbras
Et Sol ex æqua meta diſtabat vtraque.

Ouid. l. 3. met.

Iamque fere medius Titan venientis, & actæ
Noctis erat, ſpatioque pari diſtabat vtrinque.

Idem l. 10.

Hic quoque nil obſtat Phœbo, cum cardine ſummo
Stat librata dies: truncum vix protegit arbor,
Iam breuis in medium radijs compellitur vmbra.
Deprenſum eſt hunc eſſe locum, qua circulus alti
Solſtitij medium ſignorum percutit orbem.

Lucanus l. 9.

Tempus erat, medij cum Solem in culmina mundi
Tollit anhela dies, vbi tardus hiantibus aruis
Stat vapor, atque omnes admittunt ætheta luci.

Statius l. 4. Theb.

Dies vel Solis occaſus.

CAndidus Oceano nitidum caput abdiderat Sol
Et caput extulerat denſiſſima ſidereum nox.

Ouidius l. 15. met.

Quo terrarum ſuperumque parens
Cuius ad ortus noctis opacæ
Decus omne fugit, quo vertis iter;
Medioque diem perdis olympo?
Cur Phœbe tuos rapis aſpectus?
Nondum feræ nuncius horæ
Nocturna vocat lumina veſper:

Nondum

Nondum Heſperiæ flexura rotæ
Iubet emeritos ſoluere currus.

Seneca in Thyeſ. in Cho. act. 4.

Frangebat radios humili iam pronus olympo
Phœbus, & Oceani penetrabile littus anhelis
Promittebat equis.

Statius l. 2. Achill.

Iamque diem ad metas defeſſis Phœbus olympo
Impellebat equis, fuſcabat & Heſperus vmbra
Paulatim infuſa properantem ad littora currum.

Sil. Italicus l. 12.

Occiduus veluti pelago dum Phœbus ibero
Præcipitat, iam iamque ſubit, iam vertit Eoum,
Et iubar emenſo paulatim extinguit olympo.

P. Pulcharellus l. 1. car. 5.

Ibat ad occiduos morituro lumine fluctus
Horrebatque procul nigras Sol pallidus vmbras
Lucis & obſcuro naſcentem funere noctem

P. Al. Donatus l. 1. Conſt.

Nox.

Nox erat & placidum carpebant feſſa ſoporem
Corpora per terras, ſiluæque, & ſæua quierant
Æquora, cum medio voluuntur ſidera lapſu,
Cum tacet omnis ager, pecudes, pictæque volucres,
Quæque lacus latè liquidos, quæque aſpera dumis
Rura tenent, & ſomno poſitæ ſub nocte ſilenti
Leniebant curas, & corda oblita laborum.

Virgilius l. 4. Aen.

Quale per incertam lunam ſub luce maligna
Eſt iter in ſiluis, vbi cælum condidit vmbra
Iuppiter, & rebus nox abſtulit atra colorem.

Idem l. 6.

Iamque per emeriti ſurgens confinia Phœbi
Titanis, latè mundo ſubuecta ſilenti
Rorifera gelidum tenuauerat aera biga.
Iam pecudes, volucreſque tacent: iam ſomnus auaris
Inſerpit curis, pronuſque per aera nutat
Grata laboratæ referens obliuia vitæ.

Statius l. 1. Theb.

Nox erat, & nigra ſopibat imagine terras
Somnus curarum domitor, pretiumque laborum.

Sed

Sed non cæli oculos clauſit ſopor: aurea circum
Aſtra quieſcentem, radiis vigilantibus, orbem
Seruabant, tacito vix conniuentia motu.

P. Vinc. Guiniſius car. 9.

Nox erat, & tremulæ varia ſub imagine formæ
Clara per obſcuras lucebant ignibus vmbras
Et defenſa ſuis horrebant ſidera monſtris.

P. Al. Donatus l. 1. car. 12.

Obſcuris tum forte diem nox clauſerat vmbris,
Educenſque nigros aruis ſtellantibus axes
Vrgebat ſaturos caligine vecta iugales.

Idem l. 4. Conſt.

Nox aderat nigris non vmquam triſtior vmbris:
Lucenteſque in nube caua morientibus aſtris
Clauſerat ipſa oculos, ne quid mortale viderent
Stellarum excubiæ: ne quod cæleſtibus aruis
Terrarum vigiles iubar immortale viderent.

Idem l. 6.

Nox adeo, ſerus quos cælo accenderat ignes
Heſperus, obtenſis cxlauerat inuida velis,
Et dorſo vmbrarum ſe ſe intempeſta vehebat.

Idem l. 7.

Interea ſenſim nox in ſua regna ſubibat
Aſtrigeris inuecta rotis. vaga nubila currum,
Noctiuagæque faces, & blanda obliuia rerum,
Et pacata quies, abigenſque proteruia curas,
Et ſurdi manes, mutiſque ſilentia linguis:
Quæque ſoporifero medicata papauere languent
Otia, tum ſomnuſque & ſomnia vana ſequuntur.

P. Iac. Balde to. 2. her... in Genethl.

Tempus erat rapidis quo vecta iug... bus axem
Circuit, & ſolitis indulget luna choreis;
Cum pluit humenti rorantia munera limbo
Turbatrix operum, tenebrarum lurida mater
Cimmeriiſque vmbris, & dulce reflantibus auris
Indicit placidam, cura fugiente, quietem.
Fronde papauerea redimitus tempora ſomnus
Surgit, & arcano ſerpens per viſcera lapſu
Inſinuat ſe ſe, veniſque allabitur imis,
Conciliatque animos, atque indeprenſus oberrat
Somnia nigra ferens turba comitatus inani.

Ben. Milanus in lib. var. car.

Noctis

Noctis initium.

Soluerat Heſperij deuexo margine ponti
Flagrantes Sol pronus equos, rutilamque lauabat
Oceani ſub fonte comam; cui turba profundi
Nereos, & rapidis accurrunt paſſibus Horæ:
Frænaque & auratæ textum ſublime coronæ
Diripiunt, laxant calidis humentia loris
Pectora: pars meritos vertunt ad molle iugales
Gramen, & erecto currum temone ſupinant.
Nox ſubit, & curas hominum, motuſque ferarum
Compoſuit, nigroque polos inuoluit amictu.
Statius l. 3. Theb.

Cuncta per & terras, & lati ſtagna profundi
Condiderat ſomnus, poſitoque labore diei
Pacem nocte datam mortalibus orbis agebat.
Sil. Italicus l. 7.

Nox intempeſta.

IAmque ferè mediam cæli nox humida metam
Contigerat, placida laxarant membra quiete.
Virgil. l. 5 Aen.

Iamque dies cælo conceſſerat, almaque curru
Noctiuago Phœbe medium pulſabat olympum.
Idem l. 10 Aen.

Nox vbi iam media eſt, ſomnoſque ſilentia præbent;
Et canis, & variæ conticuiſtis aues.
Ouidius l. 5 faſt.

Iamque quieſcebant voces hominumque, canumque:
Lunaque nocturnos alta regebat equos.
Idem l. 1. Triſt. el. 3.

Scandebat roſeo medij faſtigia cæli
Luna iugo, totis vbi ſomnus inertior alis
Defluit in terras, mutumque amplectitur orbem.
Statius l. 1 Achill.

Nãque vbi cuncta ſilent, placiduſq; in pectora ſomnus
Influit, & molli vincuntur membra quiete:
Cum nulli volucrum cantus, cum nulla ferarum,
Non hominum vox vlla ſonat, mediumque laceſſit
Luna polum, & taciti conniuent lumina cæli.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 1.

Naſcetur tenebras inter, quo tempore cælum
Metitur medium nox tenebroſa rotis.
Cum placidos capiunt mortalia pectora ſomnos,
Cum reſident volucres, cum tacet omnis ager.
Idem l.2.el.12.

Nox ſerena.

Condiderat nox pura diem, cælumque ſerenis
Lucifero ſpargente faces incenditur aſtris.
P. Donatus l.2.car.8.

Nox aderat, nunquam liquido ſic pura ſereno
Feſtinata mouens hilari ſpectacula cælo.
Idem l.7. Conſt.

Iam fugato Sole terris nox diei poſthuma
Noctilucis picta ocellis, obſecuta Deliæ
Siderum textum pyropis peplum olympo fuderat:
Nullus horror, nulla nubes, nulla ruga infeecerat
Cynthiæ genis nitentes fratre plenas Delio.
Sed ſerenis inter orbes delibutos gaudijs
Roris vndas lacrymata geſtiebant ſidera.
P. Leo Sanctius l.2.flor.in Piruig. Nat.

Cum Luna cælo fulget, & auream
Pompam ſereno pandit in ambitu
Ignes corruſcantes, voluptas
Mira trahit, retinetque viſus.
Hic emicantem ſuſpicit Heſperum,
Dirumque Martis ſidus, & orbitam
Lactis coloratam nitore;
Ille tuam Cynoſura lucem.
Seu Scorpij cor, ſiue Canis facem
Miratur alter, vel Iouis aſſeclas
Patriſue Saturni repertos
Docte tuo Galilæe vitro.
Vrbanus VIII. in Oda. Adul. pernic.

Nox obſcuriſſima.

Nam neque erant aſtrorum ignes, nec lucidus æthra
Siderea polus: obſcuro ſed nubila cælo
Et Lunam in nimbo nox intempeſta tenebat.
Virgilius l. 3. Aen.

Tenebræ

Tenebræ Ægypti etiam monſtris obiectis metuendæ.

MOx medium rapit axe diem, & ferrugine fuſcat;
Letheis Pharios nebulis, & carcere nigro
Implicuit; quo quiſque loco depreenſus, inhæſit
Arctatus vinclis tenebrarum, & compede mortis.
Arrectiſque horrore comis; ſeu forte viator
Carpit iter notum campis, ſeu curuus arator
Verſat agrum cultu, & glebas exercet inertes;
Siue foro, aut tectis ciues, vel publica cura
Vel priuata tenent ſtudia, improuiſa repente
Obnubit caput, atque ijsdem veſtigia figit
Horrida nox immota locis; gelidoque pauore
Concutit ambiguos, ſuperentne? an terra dehiſcens
In cœcas Erebi viuos deſtruſerit vmbras?
Nam ſæuæ exterrent facies, & ſpectra ferarum
Curſantum iuxta, & paſſim per tecta vagantum.
Immanes hydri, & ſquamoſis nexibus angues
Ore vomunt flammas, oculiſque ardentibus errant,
Præſentantque reis infeſto lumine mortem.
Nec tamen adſtantes cuiquam ſpectare propinquos,
Aut notos nox illa dedit cognoſcere vultus:
Sed grauior tetro in pœnas à ſulphure fulſit,
Obiecitque metu maiora pericula veris.
Fruſtra illi piceas leuia ad ſolatia tentant
Perflatis flammare focis in lumina tædas
Ad chalybem fruſtra ſilices ſrecu‑re terendo;
Humidus in medio vapor omnem intercipit ignem,
Vulcanumque ſuis hebetat nebula vda caminis:
Tartaream nulla euincunt funalia noctem. *Et inf.*
Quis cladem illius noctis, quis triſtia fata
Enumeret? quæ per tenebras errantia monſtra
Exangueſque metus, arentiaque ora timore
Infantum lacrymas, & fœmineos vlulatus,
Defixoſque horrore viros vt ſtantia ſaxa,
Serpentes inter, formæque tricorporis vmbras?
Illa Erebi facies, ille illætabilis horror,
Quo Chaos, & confuſa gemunt Acheruſia regna,
Quæ ſuper æterno nox implicat inuia fumo.

P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Vmbra.

Vmbra iuuat Panas, Faunos iuuat vmbra bicornes:
Vmbra viatori requies placidiſſima feſſo,
Languiduloque ſimul pecori, pecoriſque magiſtris.
Vmbra nouum puro niſi mitteret æthere rorem,
Arerent campis ſegetes, & germina pratis.
Quid breuius noſtro foret, & quid acerbius æuo
Humida ni cilijs illapſa natantibus vmbra
Fureturque animum curis, oculoſque labori
Optatum tacitè infundens per membra ſoporem?
Arboribus decori, ſiluiſque comantibus vmbra eſt.
Vmbraque ſi deſit, quæ mulcent aëra cantu
Continuo volucres fuerint ſine carmine mutæ.
Vllus Apellææ nec honos debebitur arti
Si tabulis abſint, liquidiſque coloribus vmbræ,
Quin populi ſurdas cauſam orauiſſet ad aures
Palladijs olim Rhetor dominatus Athenis
Ad conducti vmbram niſi confugiſſet aſelli.
Par ſuperum Regi eſt, & cum Ioue diuidit vmbra
Imperium: cælo alternis lux vmbraque regnant.
Inſolita obductus quoties ferrugine Titan
Perpetuas nobis tenebras, orbique minatur
Cauſa metus tanti, & cæcæ caliginis vmbra eſt.
Seruatá agricolis ſolaria reppeiit vmbra,
Æqualeſque diem ſolidum partitur in horas.
Niliacas moles aſtriſque minantia ſaxa
Metiri, antiquum docuit breuis vmbra Thaletem.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq Poet.

QVATVOR ANNI TEMPESTATES.

Sol diuerſa trahit varium in diſcrimina tempus,
Obliquo oppoſitas dum terit axe vias.
Hoc regnante leui zephyrus ſpiramine flabit,
Paulatim viuax imbuet arua tepor.
Viuida tunc tenerum ſenſim exeret herba cacumen,
Se putris ruptà gleba reſoluet humo.
Ponè aderit longis ignita caloribus æſtas,
Siccatoſque grauis Cancer aduret agros.
Frigora captabit patula pecus omne ſub vlmo,
Exuſtoque gregi gratior arbor erit.

Ampla repleturus meditabitur horrea meſſor,
Maturàque ſeges falce reſecta cadet.
Proximus Autumnus ſectis ſuccedet ariſtis,
Deciduas ponet languida planta comas.
Ebria calcatis ſpumabunt præla racemis:
Vua ſuos fœtus exonerata dabit.
Poſt horreſcet hyems glacialibus aſperſa nimbis,
Nec poterit ſtantes ſcindere remus aquas,
Prona cadet nemorum ſpecies, miſcebitur æther,
Conglaciata pigras vnda negabit aquas
Tum reuehet Phœbus repetito tempora curſu
Et reduces noto calle reducet equos.

P. Laur. le Brun Hexam. die 4.

Ver.

VEr adeo frondi nemorum, ver vtile ſiluis,
Vere tument terræ, & genitalia ſemina poſcunt.
Tum Pater omnipotens fœcundis imbribus æther
Coniugis in gremium lætæ deſcendit, & omnes
Magnus alit magno commiſtus corpore fœtus.
Auia tum reſonant auibus virgulta canoris,
Et Venerem certis repetunt armenta diebus.
Parturit almus ager, zephyrique tepentibus auris
Laxant arua ſinus: ſuperat tener omnibus humor,
Inque nouos ſoles audent ſe gramina tutò
Credere: nec metuit ſurgentes pampinus Auſtros,
Aut actum cælo magnis Aquilonibus imbrem:
Sed trudit gemmas, & frondes explicat omnes.

Virgilius l. 2. Geor.

Soluitur acris hyems grata vice veris & Fauoni
Trahuntque ſiccas machinæ carinas.
Ac neque iam ſtabulis gaudet pecus, aut arator igni.
Nec prata canis albicant pruinis.
Iam Cytherea choros ducit Venus imminente Luna,
Iunctæque Nymphis Gratiæ decentes
Alterno terram quatiunt pede.

Horatius l. 1. Ode 4.

Diffugere niues, redeunt iam gramina campis
Arboribusque comæ.
Mutat terra vices, & decreſcentia ripas
Flumina prætereunt.

Gratia cum Nymphis geminiſquę ſororibus audet
Ducere læta choros.
Idem l. 4. Ode 6.

Omnia tunc florent, tunc eſt noua temporis ætas,
Et noua de grauido palmite gemma tumet.
Et modo formatis operitur frondibus arbor,
Prodit & in ſummum ſeminis herba ſolum.
Et tepidum volucres concentibus aera mulcent,
Ludit, & in pratis luxuriatque pecus.
Tunc blandi ſoles, ignotaque prodit hirundo,
Et luteum celſa ſub trabe figit opus.
Ouidius l. 1. faſt.

Quid? quod hyems adoperta gelu tunc denique cedit,
Et pereunt victæ ſole tepente niues.
Arboribus redeunt deronſæ frigore frondes:
Vuidaque in grauido palmite gemma tumet.
Quæque diu latuit, nunc quà ſe tollat in auras
Fertilis occultas inuenit herba vias.
Nunc fœcundus ager, pecoris nunc hora creandi:
Nunc auis in ramo tecta laremque parat.
Idem l. 3. faſt.

Iam trux ad Arctos Parrhaſias hyems
Conceſſit altis obruta ſolibus:
Iam pontus ac tellus renident,
Iam zephyris Aquilo refractus.
Nunc cuncta veris frondibus annuis
Crinitur arbos: nunc volucrum noui
Queſtus, inexpertumque carmen
Quod tacita ſtatuere bruma.
Statius l. 4. ſilu.

Quid hic moramur? ecce Ver vices refert:
Ad hasce tranſuolant plagas Hirundines,
Strepuntque voce garrula, haud gemunt Itym:
Liquatur alba nix, geluque ſoluitur:
Hyems recedit acris, atra nubila
Fugat Fauonius, renidet ætheris
Serenus ambitus, fretumque detumet,
Ratique cærulas recludit orbitas:
Opes & vda terra Veris exerit.
Nouo virent amicta prata gramine,
Nouis & arua ſunt decora floribus:
Bottoſque, pampinoſque vitis induit,
Fluenſque pura fontis vnda murmurat,

Et

Et inter arborum tenella germina
Aues canunt, & aura lenis adſonat.

Vrbanus VIII. in poem. de Ruris laud.

Ecce alium brumam Sol aureus egit in orbem,
Et placidos reuocat mitior aura dies.
Iam tenet hoſpitijs volucres frondentibus arbos,
Ludit & è teneris miſſa caterua fauis.
Florenteſque legit violas, ac flumina propter
Obſtrepit, & nidos progeniemque fouet.
Et caſiæ virides, & olentis copia tymbræ
Attollunt fluuio prætereunte comas.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 17.

Cernis vt in varios pubeſcit dædala partus
Terra parens, laudiſque ſuæ monumenta reponens
Pingit odoratis florum ſua geſta labellis?
Te ſequor ò Veris tempeſtas florida, amorum
Mater, & amiſſæ reparatrix cara iuuentæ:
Qua duce prata virent, ſenio qua præſide tellus
Candida lactentes rurſus puerafcit in herbas
Si tibi pictarum turba officioſa volucrum
Spiritibus vegetata tuis, vectigal amœnæ
Vocis in argutos impendit garrula cantus;
Si tibi diductis gemmantes floribus horti
Ora tot in veris laudem ambitioſa reſoluunt,
Quot tibi diſcludunt violaro ceſpite gemmas;
Si tuba ſit Veris frondes effuſa comantes
Arbor, & hirſuto trudens ſua germina libro;
Te ſileat deſpecta chelys? ſalue aurea cæli
Temperies, mundique vigor, terræque iuuenta,
Atque renaſcentis genitrix felicior anni,
Anni Aurora noui ſalue, qua terris rubente
Diſcolor Auroræ nitet inuidioſa comanti.
Ergo iterum ſalue tempeſtas nuncia pacis
Horrida quæ zephyro componens auſpice bella
Mollia tranquillum vi cogis in otia cælum,
Dulciaque inſtauras ridentibus otia terris.

Aug. Maſcardus Sil. l. 2. in car. Ver.

Iam triſti canos glacie concreta capillos
Afflatu tepidi fugit hyems zephyri.
Iam nitidum os Ver molle auras in luminis audet
Proferre, & teneros ferre per arua pedes.
Tempora diuerſis tollens halantia ſertis
Purpureo matris Chloridos è gremio.

Summittit varios tellus fœcunda colores,
Conuertit molles quo puer ipſe gradus.
Et paſſim quacunque vagos deflectit ocellos
Diffugiunt tecto nubila cuncta polo.
Concipiunt dulces animalia læta calores
Perſultantque vagi pabula blanda greges.
Percuſſæque noua dulcedine corda volucres
Dant lætos paſſim per nemora alta ſonos.
Sola gemit, ramoque ſedens miſerabilis alto
Abſumptum mater Thracia plorat Itym.

Andr. Naugerius in luſib.

Ver viget, & viridi regnat Zephyritis amictu
Culta, maritato florida facta ſinu.
Horrida Biſtonij perierunt murmura flabri;
Nuper & in glacie quæ fuit, vnda fluit.
Populeas vidi frondes, & lenta ſalicti
Vimina vicino ſuccidiora vado.
Stirps quoque, quæ pigræ creſcit vindicta iuuentæ
Flexilibus curuat ramea terga comis.
Nunc etiam herbarum vernat lanugine tellus:
Nunc quoduis quouis à pede ſentit onus.
Mollia cæruleo variantur prata colore:
Eſt hic aut nuſquam laus, Violatus honor.
Nunc etiam pictæ volucres, nemorumque choraulæ
Dulcibus alternant garrula roſtra modis.
Exultim vituliqúe leues, celereſque capellæ
Circumagunt agiles per iuga nota pedes.

P. Io: Biſſelius Vern. l. 2. el. 1.

Eia age, ſat canis dudum male tecta pruinis
Floriferos natura ſinus, plenaſque roſarum
Pande genas, fugiunt brumæ, fugit hirta capillos
Triſtis hyems, latè glacialibus horrida ventis.
Aſpicis vt tenui ludant per prata volatu
Felices Zephyrorum animæ, mollique flabello
Concutiant roſeas cæli per inania pennas?
Quin ipſe æthereos agitare per aera currus
Etheſius nebulis gaudet ridentibus alis.
Huius in aduentu tellus, gratiſſima Veris
Exere opes; niueis illic decorata liguſtris
Arua micent, hic puniceo roſa picta colore
Miſceat, & teneros mollis Narciſſus odores.
Vndique florentes ſtillent opobalſama colles:
Vndique cæleſti diſtillent nectare nubes.

Fallor

Fallor ego, aut noſtras ſuperi audiuere querelas.
Quid? iam ſe proprijs exornat frondibus arbor,
Mutaturque poli facies, ſimul ecce comarum
Deſertis redijt ſubito noua gloria ſiluis.
Tota vireſcit humus, ſacris & amœna viretis
Se ſe ſcena aperit, rapidoque nitentia cælo
Sidera vernanti ramorum paſcit honore.
Te croceum Nerei linquens, Thetidoſque cubile
Gens pennata poli cantu modulante ſalutat.
O mihi quàm viridi mœrens Philomela ſub vmbra
Solatur triſtes querulo bene gutture luctus,
Et diros Terei incuſat crudelis amores.
Huius carminibus captus ſub rupe iacenti
Membra ſoporifero componit languida ſomno
Propter aquam paſtor, fugiens vbi murmure riuus
Pertenui graciles ſecum deuoluit arenas:
Dum paſſim (ſua cura) boues, paſſimque capellæ
Et niuei circùm attondent dumeta iuuenci.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet.

Vere nouo natura ſuis educta tenebris,
Et euoluta faſcijs,
Sic oculos, ſic ora, manus ab origine mundi
Ferebat in pomario:
Quo ſtetit, & pubem folijs circumdedit arbos,
Et mota ventis annuit.
Nunc quoque nec aliter Zephyrus volitabit in hortis,
Florumque mæcenas erit.
Ille meus ſubito campos depinget Apelles,
Viui coloris artifex.
Coniugis in gremium demittet Iuppiter imbres,
Vt nata creſcant gramina.
Flente tamen cælo noſter ridebit agellus,
His irrigatus lacrymis.
Perque virens florebit auis Iunonia pratum,
Millena pandens ſidera.
Mille venuſtates: ceu culta tapetia Belgæ
Acu Phrygum diſtinxerint.
Mox thymbræ calices, & odora toreumata nardi,
Calthæque pandent luteæ
Pallebitque ſalix; & cum colocaſia ſurgent,
Paſtor lauabit vellera.

P. Iac. Balde Silu. l. 7. Ode 1.

Iam Ver conſtiterat ;: pleniſque inuecta quadrigis
Chloris inumbrati ludebat imagine campi.
Induerant ramos excuſſo frigore ſiluæ,
Prataque turgebant noua pubeſcentibus herbis
Per virides diffuſa toros.

Idem tom. 2. heroic.

Ver erat, & varijs veſtita coloribus arua
Floribus halabant, zephyris motantibus alas
Ore dabant roſeo qui dulcibus oſcula pratis.
Veris ad aſpectum ridebant germina rore,
Plaudebant cantu volucres, ſaltuque caduci
Imbrifero fontes: querulo ſed turbine fruſtra
Rupe ſub Aeolia boreas vndabat & Auſter;
Rurſus vt æquoreas agitarent motibus vndas.
Dum volucres cantu, dum fontes murmure, flores
Fronde ſalutabant dum veris amabile regnum;
Libera ſeruitio ventorum ſola ſilebant
Æquora, & æquatis vndis, tacitiſque procellis
Marmora marmor erant.

P. Car. de Luca l. 16. Dom. Laur.

Iam ſoporatos meruit tepores
Floreo tellus hilarata riſu:
Sibilant auræ, Zephyruſque vernum Circinat aurum.
Iam coronato trabeata flore
Ætna, quam miti grauidat maritus
Halitu ventus, dat odora picti Munera veris.
Fallor? an viuis oculatus aſtris
Ridet hortenſes polus ipſe ſcenas?
An ſuum paſſim ſibi viluiſſe Incipit aurum?
Attamen picto foliorum aceruo
Floreis cælos imitatur aſtris
Frondeus fornix, humeriſque lentas Euocat auras.
Candidis paſſim viret in theatris
Scena florali tumefacta prole;
Quam ſibi florum ſinuant minores Caſtra Quirites.
Hinc coruſcantes imitata ſtellas
Flora natiuo variat tenellum
Serico germen, radiatque flauis Lilia cirris.
Inde bulboſis tuberoſa criſtis
Lacteo nutat roſa ſub colore
Quam pudor circumuolat, & parentis Gloria veris.
Inde diſperſis lacerata ſpinis
Floridum ſcitè ſimulat cruorem:

Ac

Ac odorato ſocios amœnat Sanguine dumos.

P. Alber. Ines Cent. 1. Ode 11.

Aeſtas.

IAm clarus occultum Andromedes pater
Oſtendit ignem, iam Procyon furit,
Et ſtella veſani Leonis
Sole dies referente ſiccos.
Iam paſtor vmbras cum grege languido
Riuumque feſſus quærit, & horridi
Dumeta Siluani, caretque
Ripa vagis taciturna ventis.

Horatius l. 4. Ode 27.

Cum verò in vaſtos ſurgit Nemeæus hiatus
Exoriturque Canis, latratque Canicula flammas,
Et rapit igne ſuo, geminatque incendia Solis:
Qua ſubdente facem terris, radioſque mouente
Dum cat in cineres orbis, fatumque ſupremum
Sortitur, languetque ſuis Neptunus in vndis
Et viridis nemori ſanguis decedit & herbis.

Manilius l. 5.

Tempus erat cæli cum torrentiſſimus axis
Incumbit terris, ictuſque Hyperione multo
Acer anhelantes incendit Sirius agros.

Statius l. 3. ſil.

Non ſic prata nouo vere decentia
Æſtatis calidæ deſpoliat vapor,
Sæuit ſolſtitio cum medius dies,
Et noctem breuibus præcipitat rotis:
Langueſcunt folio lilia pallido
Et gratæ capiti deficiunt roſæ.

Seneca in Hipp. in Cho. ac. 2.

Cernis vt infeſtis incanduit ignibus æther,
Vt calido ſitiens ſole dehiſcit humus?
Cernis vt in proprio conflagrant omnia buſto
Vt moriens pluuio ſupplicat herba polo?
Aſpicis vt vaſto conſiſtit in æquore Nereus,
Nec reuehunt curuas flumina ſicca rates?
Vt fluuios armenta petunt, nemorumque receſſus,
Vt fugiant Phœbi lucida tela greges?
Vt genus arboreum rimas contraxit hiantes,
Vt teneris languet pallida ſilua comis?

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 6.

Adduxere ſitim ſextilis tempora Solis,
Et calidus medios æſtus hiulcat agros.
Andromedęque pater concluſos exerit ignes,
Et Canis, & Procyon rubra per aſtra furit.
Nec minus interea veſani ſtella Leonis
Impulit immites ſiccius ire dies.

Idem l. 2. el. 7.

Et iam Sol Nemeos ardens ad frena Leones
Egerat, & magnis rugitibus aſtra fugabat:
At contra obuerſus latranti Syrius ore
Terrebat calido ſeduces oriente iugales.

P. Al Donatus l. 1. car. 9.

Non ſatis eſt calidis quòd cincta vaporibus æſtas
Fragrantem incendit Nemezo Sidere Romam,
Fulmereuſque Tybris ſitientibus æſtuat vadis? *Et inf.*
Ipſe autem Auguſtos medius qui temperat axes
Sol, aliam cælo non ire potentior arcem
Fertur, & obliquum ſignis trepidantibus orbem,
Quàm cum terrificos egit ſub frena Leones,
Incenditque feris calidum flagrantibus annum.

Idem l. 2. car. 13.

Vt cum lethiferos accendit Syrius ignes,
Riuus aquas, hortus flores, pratum inuidet herbas:
Pallet humi facies nullo depicta colore:
Ipſa ſuos ſitiens fœtus non educat arbos.
Intereunt fruges ſiliqua labente peruſtæ,
Arua colit nemo ſiccis arentia glebis,
Vomeris & durum non admittentia dentem.
Cuncta iacent nimio cæli contuſa calore.

Petr Bembus in car. Benacus.

Ledæos contorquet protinus ignes,
Icariumque canem ſoluit, qui gutture terram
Perſonat igniuomo, patriumque inflammat olympum.
Herculeus furit inde labor, collumque ſuperbum
Aſperat in flammas, iratoque attonat ore.
Ipſe viam propiore legit Sol igneus axe:
Iamque faces per inane volant, labentiaque aſtra
Iam ſcintillanti diffindunt nubila tractu.
Vndique graſſantur flammæ; ferus ardor vbique
Ingruit, & terram flagrantior obruit imber. *Et inf.*
Exangues ſine luce iacent in vallibus herbæ,
Pallida languenti tabeſcunt lilia fronde.
Iam venit heu morbo nimium properata ſenectus,

Et

Et modo lactentes areſcere cogit ariſtas.
Hinc timet extremis tellus ſuccumbere fatis
In medio pauefacta rogo; iam iamque crematos
Dimicat in cineres proprio moribunda ſub ictu,
Ipſa ſibi tumulus, rogus ipſa, atque ipſa cadauer.

Aug. Maſcardus l. 2. ſil. in car. Aeſtas.

Sæua Cleonæi cælo iuba fulgurat aſtri,
Et Phaetontæis incenditur æthra lupatis,
Icarijque canis latratu exterritus humor
Cæca ſubit terræ, tenueſque ſolutus in auras
It, vapor, infeſtumque fouet leuis vnda calorem.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Eloq. Poet.

Autumnus.

PRima vel Autumni ſub frigora, cum rapidus Sol,
Nondum hyemem contingit equis, iã præterit æſtas

Virgil. l. 2 Geor.

Protinus extremo cum iam Boreas autumno
Incubuit terris, primo cum frigore tactæ
Labuntur frondes, maternaque brachia linquunt,
Nec catiem cæſæ formidant robora ſiluæ.

Politianus in Ruſtico.

Nonne vides, vbi ſe cælo librauit Orion
Enſifer in medio, cuſtodes vinea ſæpes
Negligit, obiectaſque fores recludit, & aſper
Falcibus extremos populatur vinitor antes?
Cernitis vs Lycidas oleas, vt ruſtica Phyllis
Aureolam lentis carpit de vitibus vuam
Et ciſta fœtus, & raſilibus calathiſcis
Vitigenos exportet, onus nec ſentit amico
Iam leuior Baccho, & cantu minuente laborem.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 18.

Iam diem gyro breuiore claudens
Phœbus inſani rabiem Leonis
Sedat, Autumnumque refert decorum
Mollior æſtas.

Ille maturis redimitus vuis
Lætus incedit per amœna rura.
Eius aſpectu exhilarata ducunt
Poma colorem.

M. Ant. flaminius l. 1. car.

Salue, ait, ò nunquam ſatis implorata bibenti
Mater, inhumano nimiùm malè viſa Lycurgo,
Votum anni, ſpes agricolæ mitiſſima, ſalue:
Tu gemmis Autumnum oneras, mollique pyropo
Plectis honoratas, operoſa ſine arte corollas;
Quas tenero abſimilis depingit pampinus auro.
Tu nimio defeſſam æſtu, atque extrema trahentem
Fata ſiti terram diſtentis nectare mammis
Prona foues; propriæ tandem ſed prodiga vitæ,
Cui lacrymas olim dederas (dum vere tepenti
Semiputata truci defleſti brachia falce)
Sanguinis exundans pretioſa fluenta propinas.

Aug. Maſcardus l. 2. ſil.

Vide infra ſub Tit. Vindemia.

Hyems.

Concreſcunt ſubitæ currenti in flumine cruſtæ,
Vndaque iam tergo ferratos ſuſtinet orbes,
Puppibus illa prius patulis, nunc hoſpita plauſtris,
Aeraque diſſiliunt vulgò, veſteſque rigeſcunt
Indutæ, cæduntque ſecuribus humida vina,
Et totæ ſolidam in glaciem vertere lacunæ,
Stiriaque impexis induruit horrida barbis.
Interea toto non ſecius aere ningit.

Virgilius l. 2. Geor.

Pigro bruma gelu, ſiccisque Aquilonibus hærens
Æthere conſtricto pluuias in nube tenebat.
Vrebant montana niues, campoſque iacentes
Non duraturæ conſpecto Sole pruinæ.
Atque omnis propior mergenti ſidera cælo
Aruerat tellus hiberno dura ſereno.

Lucanus lib. 4.

Scilicet immanis dum cæli detonat ira,
Et tempeſtatum glomeratur in aere turbo,
Frigida concretæ iaculantur ſpicula nubes,
Aſpera bacchantes contorquent ſpicula Cauri,
Nix terris inimica ruit, gladioque ſilente
Lancinat agricolæ iam pubeſcentia vota.
Pignora quot terræ cæli penetrabilis ira
Excutit, atque aruis latè graſſatur apertis?
Mox hyemis ſinuata volant vexilla per auras,
Quæ tandem terris ſtatuit ſua ſigna ſubactis.

Aug. Maſcardus l. 2. ſil.

Nam

Nam valido gelidum cum pectore frigus anhelat
Semifer & ſtellas frigerat ore Caper.
Sarmaticaſque niues Boreas componit in Æmo,
Et placido tellus ſupplicat vda polo.
Dum platanus folijs, ſpoliataque vitibus vlmus,
Et ſcabro quercus cortice nuda riget.
ramina cum pluuio nolunt ſe credere cælo,
Gemmaque ſub tunicis clauditur alma ſuis.
Frigida cum vitreis concreſcunt flumina cruſtis,
Caurus & in glaciem frigore vincit aquas.

P. Tar. Gallutius l. 2. el 1.

Dum glacialis hyems Aquilonibus aſperat auras,
Dum ſolis nix in montibus alta iacet.
Dum mage creſcentis duplicantur frigora brumæ
Dum gelidos ſtridens verberat imber agros.

Idem eleg. 12.

Namque ecce acuto flumina dum gelu
Concreta torpent: dum grauis Algidi
Vertex pruinoſa minatur
Mole polo, increpitatque nubes:
Maiore dum ſe proripit impetu,
Niuemque latè collibus aggerat
Eurus, nec iſtæ parciore
Frigore commoriuntur herbæ.

Idem l. 3. Ode 13.

Tempus erat Riphæa Italæ quo frigora terræ
Portat hyems; ſed enim ſtridenti Aquilone coactas
Apennine tuas glacies, dorſoque niuali
In ſolida effingit gelidos chryſtalla liquores.

P. Al. Donatus l. 1. car. 6.

Stringebat arua bruma crudeliſſima.
Ibant rigentes in lacerna pallij,
Lorica potius illa, quàm veſtis fuit.
Niuoſus aures Aquilo corrugauerat
Naſo frequentes depluebant ſtiriæ,
Niſi præ acuto forte pigræ frigore,
A nare ſtarent pendulæ, quales ſolent
Stillicidiorum ſtare de canalibus.
Suam ſonori muſicam nolint, velint
Vtrique dentes concinebant frigidam.

P. Ang. Gazaus in lib. Pio. Hilar.

TEMPVS.

TEMPVS, SÆCVLVM, SIVE ÆTAS.

Tempus.

IPſa quoque aſſiduo labuntur tempora motu,
Non ſecus ac flumen: neque enim conſiſtere flumen
Nec leuis hora poteſt: ſed vt vnda impellitur vnda,
Vrgeturque eadem, veniens vrgetque priorem,
Tempora ſic fugiunt pariter, pariterque ſequuntur,
Et noua ſunt ſemper. nam quod fuit ante relictum eſt,
Fitq; quod haud fuerat, momẽtaq;cũcta nouātur. *Et inf.*
Tempus edax rerum, tuque inuidioſa vetuſtas
Omnia deſtruitis, vitiataque dentibus æui
Paulatim lenta conſumitis omnia morte.

Ouidius l. 15. met.

Heu carpit horis tempus edacibus
Auarus annus, ductaque feruidis
Natura quadrigis, in horam
Præcipitat, trepidatque metam.
Pernix ſupremi tangere funeris.
Dies fugaci prætereunt pede:
Nec ſuſtinet Soles caducos
Lubrica conditio diei.

P. Tar. Gallutius l. 3. Ode 20.

Imò tunc etiam, Rubi,
Cum vitam trahimus, perdimus, & leues
Parcarum terimus colos.
Laſſamuſque citi ſtamina ſæculi.
Quà quiſque eſt genitus die,
Illa mortis iter cæpit, & arduam
Leti currere ſemitam.
Æternùm fugiunt ſæcula: quælibet
Fato fit propior dies;
Et quidquid puero temporis additur,
Vitæ detrahitur ſuæ.
Sed (proh!) quis pretium temporis æſtimat?
Quis lapſos numerat dies,
Annorumque fugam? quis morientium
Inter funera menſium,
Vitæ rupta ſuæ licia computat?
Vix nati pereunt dies:

Et dum perpetuis montibus obuij
Æternas terimus moras,
Vrgent prona ſuum fata negotium.

P. Alb. Ines Lyr. cent. 1. Ode 53.

Aetas aurea.

QVàm bene Saturno viuebant Rege, priuſquàm
Tellus in longas eſt patefacta vias.
Nondum cæruleas pinus contempſerat vndas,
Effuſum ventis præbueratque ſinum:
Nec vagus ignotis repetens compendia terris
Preſſerat externa nauita merce ratem.
Illo non validus ſubijt iuga tempore taurus,
Non domito frenos ore momordit equus.
Non domus vlla fores habuit: non fixus in agris
Qui regeret certis finibus arua lapis.
Ipſæ mella dabant quercus, vltroque ferebant
Obuia ſecuris vbera lactis oues.
Non acies, non ira fuit; non bella; nec enſes
Immiti ſæuus duxerat arte faber.

Tibullus l. 1. el. 3.

Aurea prima ſata eſt ætas, quæ vindice nullo
Sponte ſua ſine lege fidem, rectumque colebat.
Pœna, metuſque aberant, nec vincla minacia collo
Aere ligabantur, nec ſupplex turba timebat
Iudicis ora ſui, ſed erant ſine iudice tuti.
Nondum cæſa ſuis, peregrinum vt viſeret orbem,
Montibus, in liquidas pinus deſcenderat vndas:
Nullaque mortales præter ſua littora norant.
Nondum præcipites cingebant oppida foſſæ,
Non tuba directi, non æris cornua flexi,
Non galeæ, non enſis erat: ſine militis vſu
Mollia ſecuræ peragebant otia gentes.
Ipſa quoque immunis, raſtroque intacta, nec vllis
Saucia vomeribus, per ſe dabat omnia tellus.
Contentique cibis nullo cogente creatis
Arbuteos fœtus, montanaque fraga legebant,
Cornaque, & in duris hærentia mora rubetis,
Et quæ deciderant patula Iouis arbore glandes.
Ver erat æternum, placidique tepentibus auris
Mulcebant Zephyri natos ſine ſemine flores.
Mox etiam fruges tellus inarata ferebat:

Nec

Nec renouatus ager grauidis canebat ariſtis.
Flumina iam lactis, iam flumina nectaris ibant,
Flauaque de viridi ſtillabant ilice mella.

Ouidius l. 1. met.

.... hoc equidem reor
Vixiſſe ritu primos; quos miſtos Deis
Profudit ætas: nullus his auri fuit
Cæcus cupido: nullus in campo ſacer
Diuiſit agros arbiter populis lapis.
Nondum ſecabant credulæ pontum rates:
Sua quiſque norat maria. non vaſto aggere
Crebraque turre cinxerant vrbes latus.
Non arma ſæua miles aptabat manu:
Nec torta clauſas fregerat ſaxo graui
Baliſta portas: iuſſa nec dominum pati
Iuncto ferebat terra ſeruitium boue.
Sed arua per ſe fœta poſcentes nihil
Pauere gentes: ſilua natiuas opes
Et opaca dederant antra natiuas domos.

Seneca in Hippol. ac. 2. ſc. 2.

Tunc illa Virgo Numinis magni Dea
Iuſtitia cœlo miſſa cum ſancta fide
Terras regebat mitis. humanum genus
Non bella norat, non tubæ fremitus truces,
Non arma gentes: cingere aſſuerant ſuas
Muris nec vrbes: peruium cunctis iter,
Communis vſus omnium rerum fuit.
Et ipſa tellus læta fœcundos ſinus
Pandebat vltro, tam pijs felix parens
Et tuta alumnis.

Idem in Octau. ac. 2. ſc. 1.

Tunc tellus communis erit: tunc limite nullo
Diſcernetur ager: nec vomere ſulcus adunco
Findetur: ſubitis meſſor gaudebit ariſtis.
Rorabunt querceta fauis: ſtagnantia paſſim
Vina fluent, oleique lacus: nec murice tinctis
Velleribus quæretur honor, ſed ſponte rubebunt
Attonito paſtore greges: pontumque per omnem
Ridebunt virides gemmis naſcentibus algæ.

Claudianus l. 1. in Ruff.

Non hominum certæ ſedes, non vlla Deorum
Formido: natura illis tectumque laremque
Præbebat, quà ſe Oceano nox acta ferebat.

Carpebant

Carpebant feſſi ſomnos, & membra locabant
Aut antro tecti, aut nemorum frondentibus vmbris,
Errantes impune greges per paſcua læta
Cernere erat, commune ſolum, communia tellus
Ignauis alimenta dabat; tum pocula riui
Et paſſim viuis lapſi de fontibus amnes.

Pontanus l. 2. de Stell. de Ariete.

Ecce canes, leporeſque vnà: iacet ecce ſub vmbra
Proxima cerua leæ: pauido cum turture miluus
Cantat, & accipitri plorat coniuncta columba.
Ite Palæſtini per gaudia veſtra: vagatur
Iam nullo cuſtode pecus; non crate ſaligna
Clauditur, aut texto compellitur hædus hibiſco.
Prædator non inſidias hic inſtruet vllas
Ipſa licet latos errent armenta per agros.
Aurea nimirum cum pace renaſcitur ætas.
Non taxus, non quæ veſtigat gramina Colchis,
Non ſuccos viroſa graues aconita miniſtrant:
Non quiſquam Salpinga tuas calcare latebras
Non timeat medijs ſitientes Dipſadas vndis.
Occidit & Natrix, præſenti Vipera tabe
Occidit, & gramen fallacibus aruit herbis.
Succedunt caſiæ vulgo, ſuccedit amomum,
Perpetuo lætus ſuccedit amaracus amne.
Paſſim mella fluunt, ſudant opobalſama truncis,
Sudat Achæmenium rigido de robore coſtum.
Iam nullo veniunt iactæ de ſemine fruges:
Sponte ſua florebit ager ceſſante iuuenco,
Et fluis iniuſſa ſeges fluitabit ariſtis
Fœcundis contenta Notis, & rore marito.
Non mala rubigo culmos conſumet inertes,
Non ſegetes inter ſteriles naſcentur auenæ,
Non tribuli, lappæque inter nitidiſſima culta,
Carduus, aut medijs ſurget paliurus in aruis.
Tollite colla iugis, & demite aratra iuuencis
Tollite plauſtra viri, trabeaſque, & virgea texta,
Arbuteas crates, & flexæ robora fagi:
Omnia nam tellus nullo poſcente miniſtrat
Sponte ſua, larga rumpuntur & horrea meſſe.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 2.

Sed tellus communis erit, ſed nullus auaris
Stabit colonis arbiter fundi lapis.

In commune fluent ſancti ſine nomine fontes,
Naſcentur omni liberæ fruges agro.
Tunc bona proſpicient purgatas ſidera terras,
Tunc ægra nullo Sole pallebit Ceres.
Non Aquilo graciles, non eruet Eurus ariſtas,
Sed innocentes, & calore languidi.
Mulcebunt violas, mulcebunt lilia ſoles,
Omnique lenis annuet vento ſeges.
Vina fluent vulgò riuis, felicia vulgò
Per rura current lacteo fontes pede.
Sponte ſua dulces ſalient in pocula limphæ,
Sincerus, & ſæuitę neſcius liquor.

P. Caſ. Sarbiuius lib. Epod. ode 3.

Aetas ferrea.

PRotinus irrupit venæ peioris in æuum
Omne nefas; fugère pudor, verumque, fideſque.
In quorum ſubiere locum fraudeſque, dolique,
Inſidiæque, & vis, & amor ſceleratus habendi.
Vela dabat ventis, nec adhuc bene nouerat illos
Nauita: quæque diu ſteterant in montibus altis,
Fluctibus ignotis inſultauere carinæ.
Communemque prius, ceu lumina Solis; & auræ
Cautus humum longo ſignauit limite menſor.
Nec tantum ſegetes, alimentaque debita diues
Poſcebatur humus, ſed itum eſt in viſcera terræ:
Quaſque recondiderat, Stygijſque admouerat vmbris,
Effodiuntur opes, irritamenta malorum.
Iamque nocens ferrum, ferroque nocentius aurum
Prodierat, prodit bellum, quod pugnat vtroque,
Sanguineaque manu crepitantia concutit arma.
Viuitur ex rapto: non hoſpes ab hoſpite tutus,
Nec Socer à genero, fratrum quoque gratia rara eſt.
Imminet exitio vir coniugis, illa mariti:
Lurida terribiles miſcent aconita nouercæ:
Filius ante diem patrios inquirit in annos,
Victa iacet pietas: & Virgo cæde madentes
Vltima cæleſtum terras Aſtræa reliquit.

Ouidius l. 1. met.

Rupere fœdus, impius lucri furor
Et ira præceps: quaſque ſucceṅſas agit
Libido mentes: venit impetij ſitis,

Cruenta

ruenta factus præda maiori minor.
:o iure vires eſſe.'tum primùm manu
-llare nuda, ſaxaque, & ramos rudes
ertère in arma. non erat gracili leuis
rmata ferro cornus, aut longo latus
.ucrone cingens enſis, aut criſtæ caput
alea comantes: tela faciebat dolor.
iuenit artes bellicus mauors nouas,
t mille formas mortis: hinc terras cruor
nfecit omnes fuſus, & rubuit mare.
am ſcelera dempto fine per cunctas domos
-re, nullum caruit exemplo nefas.
. fratre frater, dextera nati parens
:=cidit, maritus coniugis ferro iacet,
'erimuntque fœtus impiæ matres ſuos.

Seneca in Hipp. act. 2. ſc. 2.

Sed in parentis viſcera intrauit ſuæ
Deterior ætas; eruit ferrum graue
Aurumque; ſæuas mox & armauit manus;
Partita fines regna conſtituit; nouas
Extruxit vrbes: tecta defendit ſuis
Aliena telis, aut petit prædæ imminens.
Neglecta terras fugit, & mores feros,
Hominum cruenta corde pollutas manus
Aſtræa Virgo, ſiderum magnum decus.

Seneca in oct. act. 2. ſc. 1.

Res æterna.

Dum iuga montis aper, fluuios dum piſcis amabit,
Dumque thymo paſcentur apes, dum rore cicadæ,

Virg. Egl. 5.

In freta dum fluuij current, dum montibus vmbræ
Luſtrabunt, conuexa polus dum ſidera paſcet.

Idem l. 1. Æen.

Lucida dum current annoſi ſidera mundi.
Oceanus clauſum dum fluctibus ambiet orbem,
Lunaque dimiſſos dum plena recolliget ignes,
Dum matutinos prædicet Lucifer ortus,
Altaque cæruleum dum Nerea neſciet Arctos.

Seneca in Oed. in Cho. act. 2.

...... dumque in tacito vaga ſidera mundo
Fulgebunt, dum Sol nigris orietur ab Indis,

Præuia

Præuia luciferis aderit dum curribus Eos,
Dum ver triſtis hyems, autumnum proferet æſtas,
Dumque fluet ſpirans, refluetque reciproca Thetys
Dum mixta alternas capient elementa figuras.

Politianus in manto.

AERIA.

Nubes.

Alba parum denſa eſt, raroque immixta vapore,
Quam Sol irrumpit radijs, & ad intima tranat.
Nigra grauem traxit denſa caligine fumum,
Non illa vt penetrent Nemeæi lumina Phœbi.
Puniceam multus ſubijt calor. occupat humor
Cæruleam, grauidamque imbri, longèque madentem.
Has collidentes ſequitur fragor, & ſimul ingens
Porta tonat cæli, rumpitque ad tartara clamor.

Iou. Pontanus in lib. Meteor.

Procul hinc abeſte nubes;
Nubes ſerenitatis
Maculæ maligniores.
Næui nitentis æthræ
Ridentis orbis iræ.
Vnde & faces cruentas
Et tela criſpiſulca
Athos, Oſſa, Peliuſque
Alpeſque pertimeſcunt.

In Veſtigio Gymn. Rem. par. 3.

Nubes columnæ ſpecie dux Hebræorum.

Vix etenim euerſo vallo ſe fuderat agmen
In campos, cum per tenebras deſcendere nubes
Viſa polo, ſplendens radijs, quos plurimus igni
Accendit vapor, humentes vt temperet vmbras
Noctibus, ignitoque vias ſub tramite monſtret:
Illa cadens ſimul ingenti producta cylindro,
Vertice ſublimis ſocijs ſuſpenditur aſtris:
Inde baſim terras verſus largo agmine fundens
Protegit Iliacidas, & noctem lumine purgat
Subluſtremque diem caſtris ſub tegmine præbet,

Siue

Siue viam noctu carpant, ſeu fixa reſidant.
P. Ant. Millieut l. 4. Moyſ. Viat.

Venti.

HAlitus ille autem, atque ima tellure remiſſus
Hos generat, vireſque animis roburque miniſtrat.
Sol pater educit, mater dedit vbera tellus.
A ſummo Boreas, Notus imo ſpirat olympo,
Occaſum inſedit zephyrus, venit Eurus ab ortu.
Hos circum varij dextra, læuaque feruntur,
Atque agitant tenues diuerſis flatibus auras. *Et inſ.*
Cur autem quando huc toties diſcurſet, & illuc
Spiritus hic, varios agitans ſine lege tumultus,
Cur non & ſuperas pennis petit improbus arces?
Omnis in aerias quicunque elabitur oras
Halitus, immiſto paulatim educitur igni:
Qui poſtquam gelidam ſummo capite attigit arcem,
Senſit & aduerſi contraria frigoris arma;
Ilicet ipſe pedem retrò fert, pondere & ipſo
Quod multum traxit grauida de matre volutus
Ad matrem trahitur. ecce hic nouus aduenit ignis
Auxilio, retinet labentem, ille arma reſumit
Fortior ad pugnam, ſimul huc periatus & illuc.
Dumque cauit reſilitque, leuis tum pellitur aer,
Et quo maiores à frigore pertulit ictus,
Maioremque trahit fœcunda è matre vigorem
Halitus, hoc maiore ruens ferit aera pulſu.
Iou. Pontanus in lib meteor.
Sunt igitur venti nimirum corpora cæca
Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cæli
Verrunt, ac ſubito vexantia turbine raptant.
Quæ veluti validum flumen, cum procubuere
Quamlibet in partem trudunt res ante, ruuntque
Impetibus crebris: interdum vortice torto
Corripiunt, rapidique rotanti turbine portant.
Lucretius lib. 1.

Boreas.

APta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello,
Hac freta concutio, nodoſaque robora verto,
Induroque

Præuia luciferis aderit dum curribus Eos,
Dum ver triſtis hyems, autumnum proferet æſtas,
Dumque fluet ſpirans, refluetque reciproca Thetys
Dum mixta alternas capient elementa figuras.
Politianus in manto.

AERIA.

Nubes.

ALba parum denſa eſt, raroque immixta vapore,
Quam Sol irrumpit radijs, & ad intima tranat.
Nigra grauem traxit denſa caligine fumum,
Non illa vt penetrent Nemeæi lumina Phœbi.
Puniceam multus ſubijt calor. occupat humor
Cæruleam, grauidamque imbri, longèque madentem.
Has collidentes ſequitur fragor, & ſimul ingens
Porta tonat cæli, rumpitque ad tartara clamor.
Iou. Pontanus in lib. Meteor.

Procul hinc abeſte nubes;
Nubes ſerenitatis
Maculæ maligniores.
Næui nitentis æthræ
Ridentis orbis iræ.
Vnde & faces cruentas
Et tela criſpiſulca
Athos, Oſſa, Peliuſque
Alpeſque pertimeſcunt.
In Veſtigio Gymn. Rem. par. 2.

Nubes columnæ ſpecie dux Hebræorum.

Vix etenim euerſo vallo ſe fuderat agmen
In campos, cum per tenebras deſcendere nubes
Viſa polo, ſplendens radijs, quos plurimus igni
Accendit vapor, humentes vt temperet vmbras
Noctibus, ignitoque vias ſub tramite monſtret:
Illa cadens ſimul ingenti producta cylindro,
Vertice ſublimis ſocijs ſuſpenditur aſtris:
Inde baſim terras verſus largo agmine fundens
Protegit Hacidas, & noctem lumine purgat
Sublustremque diem caſtris ſub tegmine præbet,
Siue

Siue viam noctu carpant, ſeu fixa reſidant.

P. Ant. Millieut l. 4. Moyſ. Viat.

Venti.

HAlitus ille autem, atque ima tellure remiſſus
Hos generat, vireſque animis roburque miniſtrat.
Sol pater educit, mater dedit vbera tellus.
A ſummo Boreas, Notus imo ſpirat olympo,
Occaſum inſedit zephyrus, venit Eurus ab ortu.
Hos circum varij dextra, læuaque feruntur,
Atque agitant tenues diuerſis flatibus auras. *Et inf.*
Cur autem quando huc toties diſcurſet, & illuc
Spiritus hic, varios agitans ſine lege tumultus,
Cur non & ſuperas pennis petit improbus arces?
Omnis in aerias quicunque elabitur oras
Halitus, immiſto paulatim educitur igni:
Qui poſtquam gelidam ſummo capite attigit arcem,
Senſit & aduerſi contraria frigoris arma;
Ilicet ipſe pedem retrò fert, pondere & ipſo
Quod multum traxit grauida de matre volutus
Ad matrem trahitur. ecce hic nouus aduenit ignis
Auxilio, retinet labentem, ille arma reſumit
Fortior ad pugnam, ſimul huc periatus & illuc.
Dumque cauit reſilitque, leuis tum pellitur aer,
Et quo maiores à frigore pertulit ictus,
Maioremque trahit fœcunda è matre vigorem
Halitus, hoc maiore ruens ferit aera pulſu.

Iou. Pontanus in lib. meteor.

Sunt igitur venti nimirum corpora cæca
Quæ mare, quæ terras, quæ denique nubila cæli
Verrunt, ac ſubito vexantia turbine raptant.
Quæ veluti validum flumen, cum procubuere
Quamlibet in partem trudunt res ante, ruuntque
Impetibus crebris: interdum vortice torto
Corripiunt, rapidique rotanti turbine portant.

Lucretius lib. 1.

Boreas.

APta mihi vis eſt: hac triſtia nubila pello,
Hac freta concutio, nodoſaque robora verto,

Induroque

Induroque niues, & terras grandine pulſo.
Idem ego cum fratres cælo ſum nactus aperto
(Nam mihi campus is eſt) tanto molimine luctor,
Vt medius noſtris concurſibus inſonet æther,
Exiliantque cauis eliſi nubibus ignes.
Idem ego cum ſubij conuexa foramina terræ,
Suppoſuique ferox imis mea terga cauernis,
Sollicito manes, totumque tremoribus orbem.

Ouidius l. 6. met.

Ac veluti annoſam valido cum robore quercum
Alpini Boreæ nunc hinc, nunc flatibus illinc
Eruere inter ſe certant: it ſtridor, & altè
Conſternunt terram concuſſo ſtipite frondes.

Virgilius l. 4. Aen.

Ac velut Edoni Boreæ cum ſpiritus alto
Inſonat Aegæo, ſequiturque ad littora fluctus
Quà venti incubuere, fugam dant nubila cælo.

Idem l. 12. Aen.

Thracius hos Boreas ſcopulos, immitia regna
Solus habet, ſemperque rigens nunc littora pulſat,
Nunc ipſas alis frangit ſtridentibus Alpes:
Atque vbi ſe terris glaciali fundit ab Arcto
Haud vlli contra fiducia ſurgerè vento.
Vorticibus rapidis torquet mare, fractaque anhelant
Æquora, & iniecto conduntur gurgite montes.

Sil. Italicus l. 1.

.... ceu turbine rauco
Cum grauis armatur Boreas, glacieque niuali
Hiſpidus, & Getica concretus grandine pennas
Flare cupit, pelagus, ſiluas, campoſque ſonoro
Flamine rapturus: ſi forte aduerſus ahenos
Aeolus obiecit poſtes, vaneſcit inanis
Impetus, & fractæ redeunt in clauſtra procellæ.

Claudianus l. 1. de raptu.

Qualis vbi Arctois Boreas erupit ab antris
Aereos rapido peruerrens turbine campos
It cælo fetus, & piceas toto æthere nubes
Inſequitur: dant victa locum, & caua nubila cedunt.

Hier. Vida l. 1. Chriſt.

Auſter, ſiue Notus.

EMittitque Notum: madidis Notus euolat alis
Terribilem picea tectus caligine vultum: Bar-

Barba grauis nimbis, canis fluit vnda capillis
Fronte ſedent nebulæ, rorant pennæque, ſinuſque.
Vtque manu latè pendentia nubila preſſit
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi.

Ouidius l. 1. met.

.... ſed ſturbidus Auſter
Ipſe agit vndantes nimborum in prælia turmas,
Dux ipſe pluuiarum, & longè maximus auctor.
Eductos namque immenſum regione peruſta
Denſorum fluctus longinqua ab ſede vaporum
Inuoluit, raptaque agitans, qui deinde ſoluti
Fundunt præcipites abruptis nubibus imbres,
Diluuioque vno abſorbent pecudeſque, viroſque.
Tantum Auſter diſcuſſa furens per nubila fertur.

Pontanus in lib. Meteor.

Zephyrus.

Hic qualis flatu placidum mare matutino
Horrificans zephyrus procliues incitat vndas:
Quæ tardè primùm clementi flamine pulſæ
Prociduum leni reſonant plangore cachinnum.
Poſt vento creſcente magis magis increbeſcunt.

Catullus in tar. de Nup. Pelei.

Compellat zephyrum: Pater ò gratiſſime veris
Qui mea laſciuo regnas per prata volatu
Semper & aſſiduis irroras flatibus annum. *Et inf.*
Dixerat. ille nouo madidantes nectare pennas
Concutit, & glebas fœcundo rore maritat.
Quàque volat, vernus ſequitur color: omnis in herbas
Turget humus; medioque patent conuexa ſereno.

Claudianus l. 2. de raptu.

Mollibus Heſperias alternans motibus alas
Nullo clamoſum turbine cogis iter.
Et Samia prope lege ſilens taciturna modeſtus.
Flamina moliris, vixque notandus ades.
Vix cannam impellis, fragilique ſtatumine iuncos:
Per te etiam ſabuli eſt intemerata ſtrues.
Plumeus, ac tenerè fluida bombycinus aura
Ventiuolo inuoluis prata nouella ſinu.
Horridaque halitibus plusquam ciuilibus afflans
Rura foues, ex te parturit omnis ager.

P. Io. Biſſelius l. 1 [illegible] l. 9.

Ventorum conflictus.

OMnia ventorum concurrere prælia vidi,
Quæ grauidam latè ſegetem ab radicibus imis
Sublime expulſam eruerent: ita turbine nigro
Ferret hyems culmumque leuem ſtipulaſque volantes.
Virgil. l. 1. Georg.

Incubuere mari, totumque à ſedibus imis
Vna Euruſque Notuſque ruunt, creberque procellis
Africus, & vaſtos voluunt ad littora fluctus.
Eripiunt ſubito nubes cælumque diemque
Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat atra.
Idem l. 1. Aen.

Aduerſi rupto ceu quondam turbine venti
Confligunt zephyruſque Notuſque, & lætus eois
Eurus equis: ſtridunt ſiluæ, ſæuitque tridenti
Spumeus, atque imo Nereus ciet æquora fundo.
Idem l. 2. Aen.

Inter vtrumque fremunt immani turbine venti:
Neſcit cui domino pareat vnda maris.
Nam modo purpureo vires capit Eurus ab ortu,
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt.
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto,
Nunc Notus aduerſa prælia fronte gerit.
Ouidius l. 1. triſ. el. 2.

Primus ab Oceano caput exeris Atlantæo
Core mouens æſtus: iam te tollente furebat
Pontus, & in ſcopulos totas erexerat vndas.
Occurrit gelidus Boreas, pelaguſque retundit:
Et dubium pendet, cui vento pareat æquor.
Sed Scythici vicit rabies Aquilonis, & vndas
Torſit & abſtruſas penitus vada fecit arenas.
Nec perfert pontum Boreas ad ſaxa, ſuumque
In fluctus Cori frangit mare, motaque poſſunt
Æquora ſubductis etiam concurrere ventis.
Lucanus lib. 5.

Non grauiora mouent venti certamina mole
Odryſius Boreas, & Syrtim tollere pollens
Africus, obnixi cum bella furentia torquent:
Diſtraxere fretum, ac diuerſa ad littora voluunt
Æquor quiſque ſuum, ſequitur ſtridente procella
Hunc huc, nunc illuc raptim mare, & intonat vndis.
Sil. Italicus l. 7.

Sic

Sic vbi prima mouent pelago certamina venti
Incluſam rabiem, ac ſparſuras aſtra procellas
Parturit vnda freti, fundoque emota minaces
Expirat per ſaxa ſonos, atque acta cauernis
Torquet anhelantem ſpumanti vortice pontum.
Idem lib. 9.

Denſior à terris, & nulli peruia flammæ
Subtexit nox atra polos. iam clauſtra rigentis
Aeoliæ perculſa ſonant, venturaque rauco
Ore minatur hyems. venti tranſuerſa frementes
Confligunt, axemque emoto cardine vellunt,
Dum cælum ſibi quiſque rapit: ſed plurimus Auſter
Inglomerat noctem, & tenebroſa volumina torquet.
Statius l. 1. Theb.

.... vndique incumbunt ſimul
Rapiuntque pelagus infimo euerſum ſolo,
Aduerſus Euro Zephyrus, & Boreæ Notus:
Sua quiſque. mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur turbo conuoluit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet niues
Libycuſque arenas Auſter ad Syrtes agit.
Nec manet in Auſtro: fit grauis nimbis Notus,
Imbre auget vndas. Eurus Orientem mouet
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Quid rapidus ora Corus oceano exerens?
Mundum reuelli ſedibus totum ſuis,
Ipſoſque rupto crederes cælo Deos
Decidere, & atrum rebus induci chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retro
Æſtum reuoluit. non capit ſe ſe mare.
Seneca in Agam. ac. 3. ſc. 1.

Nunc ſonanti comminantur bella venti turbine
Claſſicoque mugientes iura ponti prælio
Quiſque poſcit, & Tyrannus ardet eſſe marmoris.
Turbinatum torquet æquor hinc proteruus Africus,
Atque pontum emollientes crudus iras aggerat:
Hinc Trionum fœda proles, quà rigeſcunt æquora
Ac perenni Thetys arctè colligatur frigore,
Regna poſcit, efferato cuncta voluens impete.
Vnda ſæuis acta ventis turgida aſtris imminet,
Miſcet aer, miſcet æquor fluctuum diſcordiam.
Aug. Maſcardus fil. l. 4. Tit. Metan.

Turbo Ventorum.

TVrbineus fortaſſe globus miraberis, vnde
Eruat euulſam ſummis radicibus ornum:
Nunc frangens montes aduerſo, nunc nubibus actam
Agglomeratque, agitatque frequens tandem illa ruina
Prona cadit, longo plangens loca ſenta ſonore.
Interea denſa obſcurus caligine fertur
Perque vias, perque arua ſimul, ſternitque, feritque
Puluereus globus inuoluens cælumque, diemque.
Namque per aduerſum dum concurſantia venti
Arma mouent animiſque pares, & viribus, ecce
Certamen magnum exoritur: ille impiger inſtat,
Hic clypeo obnitens longè aduerſatur: vtrinque
Impetus, vtrinque & robur: nunc pellitur ille,
Hic pellit, nunc ſors variat mutata, nec vllus
Stat ue loco, ceditue loco: nunc ille ſiniſtra,
Hic dextra incurſat feriens, & in orbe gerit rem:
Nunc ictus clypeo excipiens petit aera, nunc ſe
Intorquens, terram ingenti diuellit hiatu
Dum vel vterque cadat moriens, vel ceſſerit alter
Aut iungant ſocias concordi fœdere vires.

Iou. Pontanus lib. meteor. Tit. Turbo.

PLVVIA, ET TEMPESTAS.

Pluuia.

ILle igitur per inane vagum ſublatus in auras
Conuertit ſeſe inſinuans, paſſimque coactus
Denſatur magis, atque magis: tum nubibus actis
Frigida per loca, ſub cæli regione maligna
Id quod erat calidum, ſenſim effluit, & volat alta
Sub loca, quà poſitis feruent incendia caſtris.
Ipſe autem cogente gelu tabeſcit, & inde
Liquitur, irriguæque cadunt ex aere guttæ.
Quin & frigida vis propius cohibente calore
Colligit in ſe ſe, maioraque robora ſumit.
Cogitur hinc ſparſus paſſim vapor: inde coactus
Soluitur, & pluuij erumpunt de nubibus imbres.

Iou. Pontanus lib. meteor.

Ingenium

Ingenium cæli, natiuaquè nomina mutas:
  Imbre fluunt noctes, & madet amne dies.
Si tamen eſt ſuper vlla dies: nam turbine furuo
  Noctefcunt Soles. luxque diurna perit.
Grandibus interea nimborum inſultibus omnis
  Herba iacet, nemorum flos ruit, arua rigent.
Quique prius teneros halarat ceſpes odores,
  Nunc ſuper inducto naufragus imbre natat.
Nuſquam iter eſt: periere viæ (quis credat?) & vrbis
  Semita cœnoſi merſa palude luti.

P. Io. B. ſſelius l. 3. el. 12.

Ecce autem ſubitis concreſcere nubibus imbres
Clarus & obſcuro lucem Sol condere nimbo.
Nec mora. diſcuſſo repetita in fulgura cælo
Intremuit vallis, fructumque agitante tumultu,
Æthera, fulmineas iterumque iterumque ruinas
Horruit, & mixto labentem flumine Caurum.

P. Al. Donatus l. 5. Conſ.

Tempeſtas in terram effuſa.

SÆpe etiam immenſam cælo venit agmen aquarum
Et fœdam glomerant tempeſtatem imbribus atris
Collectæ ex alto nubes: ruit arduus æther,
Et pluuia ingenti ſata læta, boumque labores
Diluit: implentur foſſæ, & caua flumina creſcunt
Cum ſonitu, feruetque fretis ſpirantibus æquor.
Ipſe Pater media nimborum in nocte, coruſca
Fulmina molitur dextra, quo maxima motu
Terra tremit, fugère feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtrauit pauor: ille flagranti
Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deijcit. ingeminant Auſtri, & denſiſſimus imber:
Nunc nemora ingenti vento, nunc littora plangunt.

Virgilius l. 1. Geor.

Qantus ab occaſu veniens pluuialibus hœdis
Verberat imber humum; quàm multa grandine nimbi
In vada præcipitant, cum Iuppiter horridus auſtris
Torquet aquoſam hyemem, & cælo caua nubila rumpit.

Idem l. 9. Æn.

Armatus auro talis Orion micat
Cum pronus olim nubila, & cælum imbribus
Rumpit ſolutis, grandine & mista furit:

Simul igne fulgent nubila, eliſo tonant
Simul igne nubes fauciæ trifida face.
Ingeminat imber d ſuper rupto æthere
Crepitante tecta grandine illiſa inſonant.

P. Stephonius in Criſ. ac. 1. ſc. 3.

Non ſecus ac ventis ſi quando hiemantibus imber
Nigranti de nube ruit; torrentibus vndis
Vix validi montes, vix tota Ceraunia reſtant:
Arboreæ ſternuntur opes, pinuſque, pyruſque,
Et patulæ quercus, & vatum inſignia laurus,
Præcipiteſque cadunt inhonoro funere cedri;
Nec ſua planities corylos, neque littora myrtos
Eximias à ſtrage tenent, fractiſeue myricæ
Stirpibus expirant: Dryades fleuere, ſuaſque
Obruta delectant nuſquam virgulta Napæas.

P. Iac. Bidermanus l. 1 Herod.

Haud ſecus aduerſi quàm cum de cardine mundi
Hinc boreas, ſtrepens illinc ſuper ingruit alis
Auſter, agens pluuia fœtas, tonitruque procellas:
It cælo fragor, ingenti ſibi diſſilit aer
Murmure; dant rupes longè, dant concaua longè
Littora, dant maria alta ſonum, totuſque remugit
Vix bene, vix geminis vnus par hoſtibus orbis.
Puluereo ſurgit glomerata volumine nubes
Flabilis, & rapido circùm per inane rotatu
Acta volans, nimbo ſolem ſubtexit opaco.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet.

Grando.

AC primùm vt gelido creſcunt humore liquentes
Cryſtalli, quas poſt frigentia rupibus antra
In denſum cogunt guttiſque rigentibus anni,
Et longo durant labentia ſæcula curſu.
Sic rigido compacta gelu per inania grando
Cogitur, & ſtricto concreſcunt frigore guttæ:
Pondere mox tractæ frangunt ſe, & ad ima feruntur.
Ipſa igitur grauitate ſua, ac ſub mole dehiſcens
Prona cadit ſæpe ingenti demiſſa fragore.
Quandoquidem ſublime ruens frangitque, feritque
Cum gemitu ſeſe, multumque vmbone rotata
Obtunditque aciem, glomerataque verbere tectis
Dira ſonat: ſæpe ipſa leuem haud procul acta ſonorem
Dat veniens: etenim tacito regione propinqua Agmi-

Agmine deſcendit. tanto ſed corpore maior
Et facie horridior, quanto breuiore rotatu
Et ſpatio propiore cadens minus atterit alas.

Iou. Pontanus in lib. Meteor.

......ollis ſupra caput adſtitit imber
Saxeus, immiſſæque faces, & fulminis alæ
Incluſere fugam trepidis: tonat arduus æther,
Tela volant accenſa: cauis terra ima remugit:
Diſſultant montes, contorquent flamina ſiluas.
Tempeſtas inuiſa gelu toto aere nubes
Alligat, eliſaſque immani grandine frangit,
Præcipitatque: ruunt ex alto ingentia ſaxa,
Cunctaque mole terunt, homines, armenta, feraſque.
Siluarum laceratur honor: vix tecta colonos
Protexere; petunt imis ſpelæa cauernis,
Confuſique feris latitant: gemit obruta tellus,
Atque altis ſegetes lapidum conduntur aceruis.

P. Ant. Milliens l. 3. Moyſ. Viat.

Ecce tibi ſudo ſtrepuere tonitrua cælo,
Et ſubito nuſquam eſt, qui modo Phœbus erat.
Surgimus, ac rapidi miramur murmura Cauri:
Horrida præcipiti nube procella ruit.
Vnà turbo, tonanſque fragor, fulgurque triſulcum,
Vnà nimbus atrox, & niger imber adeſt.
Ecce alia ex alijs. borealibus ater ab oris
Impetus exoritur: grandine terra crepat.
Commiſtos niuibus ſilices, glacieſque notaſſes
Pondere, quò mundum Pyrrhaque virque nouant.
Hoc caput, hoc teſtor, quo ſaxa ruentia ſenſi;
Non fuerant pugno ſaxa minora meo.

P. Io: Biſſelius Vern. l. 3. el. 9.

Nix.

Ast vbi defluxit calor omnis, & omnia circum
Horreſcunt hyeme, & ſolem loca iniqua negabût,
Concreſcunt gelido nubes è frigore, & vnà
Coguntur, motæque loco, atque è pondere preſſæ
Deſcendunt paſſim tractæ, cæſimque rotatæ.
Ac niuibus iuga ſumma tegunt, & ad ima feruntur
Albentes, quoniam albeſcit concretus aquarum
Humor, & admoto quamprimum ardore liqueſcunt
Stiriaque, glacieſque ſolutaque ſole pruina.

Iou. Pontanus in lib. Meteor.

Simul igne fulgent nubila, eliſo tonant
Simul igne nubes ſauciæ trifida face.
Ingeminat imber d ſuper tupto æthere
Crepitante tecta grandine illiſa inſonant.

P. Stephonius in Criſ. ac. 1. ſc. 3.

Non ſecus ac ventis ſi quando hiemantibus imber
Nigranti de nube ruit; torrentibus vndis
Vix validi montes, vix tota Ceraunia reſtant:
Arboreæ ſternuntur opes, pinuſque, pyruſque,
Et patulæ quercus, & vatum inſignia laurus,
Præcipiteſque cadunt inhonoro funere cedri;
Nec ſua planities corylos, neque littora myrtos
Eximias à ſtrage tenent, fractiſcue myricæ
Stirpibus expirant: Dryades fleuere, ſuaſque
Obruta delectant nuſquam virgulta Napæas.

P. Iac. Bidermanus l. 1 Herod.

Haud ſecus aduerſi quàm cum de cardine mundi
Hinc boreas, ſtrepens illinc ſuper ingruit alis
Auſter, agens pluuia fœtas, tonitruque procellas:
It cælo fragor, ingenti ſibi diſſilit aer
Murmure; dant rupes longè, dant concaua longè
Littora, dant maria alta ſonum, totuſque remugit
Vix bene, vix geminis vnus par hoſtibus orbis.
Puluereo ſurgit glomerata volumine nubes
Flabilis, & rapido circùm per inane rotatu
Acta volans, nimbo ſolem ſubtexit opaco.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet.

Grando.

AC primùm vt gelido creſcunt humore liquentes
Cryſtalli, quas poſt frigentia rupibus antra
In denſum cogunt guttiſque rigentibus anni,
Et longo durant labentia ſæcula curſu:
Sic rigido compacta gelu per inania grando
Cogitur, & ſtricto concreſcunt frigore guttæ:
Pondere mox tractæ frangunt ſe, & ad ima feruntur.
Ipſa igitur grauitate ſua, ac ſub mole dehiſcens
Prona cadit ſæpe ingenti demiſſa fragore.
Quandoquidem ſublime ruens frangitque, feritque
Cùm gemitu ſeſe, multumque vmbone rotata
Obtunditque aciem, glomerataque verbere tectis
Dira ſonat: ſæpe ipſa leuem haud procul acta ſonorem
Dat veniens: etenim tacito regione propinqua Agmi-

Agmine deſcendit. tanto ſed corpore maior
Et facie horridior, quanto breuiore rotatu
Et ſpatio propiore cadens minus atterit alas.

Io. Pontanus in lib. Meteor.

...... ollis ſupra caput adſtitit imber
Saxeus, immiſſæque faces, & fulminis alæ
Incluſere fugam trepidis: tonat arduus æther,
Tela volant accenſa: cauis terra ima remugit:
Diſſultant montes, contorquent flamina ſiluas.
Tempeſtas inuiſa gelu toto aere nubes
Alligat, eliſaſque immani grandine frangit,
Præcipitatque: ruunt ex alto ingentia ſaxa,
Cunctaque mole terunt, homines, armenta, feraſque,
Siluarum laceratur honor: vix tecta colonos
Protexere; petunt imis ſpelæa cauernis,
Confuſique feris latitant: gemit obruta tellus,
Atque altis ſegetes lapidum conduntur aceruis.

P. Ant. Milliens l. 3. Moyſ. Viat.

Ecce tibi ſudo ſtrepuere tonitrua cælo,
Et ſubito nuſquam eſt, qui modo Phœbus erat.
Surgimus, ac rapidi miramur murmura Cauri:
Horrida præcipiti nube procella ruit.
Vnà turbo, tonanſque fragor, fulgurque triſulcum,
Vnà nimbus atrox, & niger imber adeſt.
Ecce alia ex alijs. borealibus ater ab oris
Impetus exoritur: grandine terra crepat.
Commiſtos niuibus ſilices, glaciemque notaſſes
Pondere, quò mundum Pyrrhaque virque nouant.
Hoc caput, hoc teſtor, quo ſaxa ruentia ſenſi;
Non fuerant pugno ſaxa minora meo.

P. Io: Biſſelius Ver. l. 3. el. 9.

Nix.

Aſt vbi defluxit calor omnis, & omnia circum
Horreſcunt hyeme, & ſolem loca iniqua negabút,
Concreſcunt gelido nubes è frigore, & vnà
Coguntur, motæque loco, atque è pondere preſſæ
Deſcendunt paſſim tractæ, cæſimque rotatæ.
Ac niuibus iuga ſumma tegunt, & ad ima feruntur
Albentes, quoniam albeſcit concretus aquarum
Humor, & admoto quamprimum ardore liqueſcunt
Stiriaque, glacieſque ſolutaque ſole pruina.

Io. Pontanus in lib. Meteor.

Ros.

O Quem ſerena nocte, Zephyrorum tepens
Cælo coegit halitus,
Ros blande: ſeu tu Veris, ſeu Zephyri labor;
Seu ſidus Auroræ comes;
Seu Gratiarum ſis opus; ſeu te ſuo
Ab ore ſpirauit Venus;
Cæleſte ſeu ſors munus, & madidi Iouis
Roratus è ſinu tepor;
Seu forte preſſus nectaris puri latex
Ganimedis vrna defluens;
Seu forte tepido ſidus è cælo liquens;
Seu forte fletus ſiderum,
Dum nocte ſera ſolis extincti gemunt,
Ducuntque funus cælites;
Seu ſis Dianæ ſudor, æſtiuo domum
Cum laſſa venatu redit;
Seu forſan imber ille gemmarum, mari
Aurora quas Indo legit;
Siue eliquatus aeris odori vapor
Etheſiarum flatibus;
Finxere te ſeu mollis in bullas aquæ
Magiſtræ aquarum Naiades:
Hic talis ô ros blande, talis hic ades
Charitum atque Zephyrorum labor.
Tu nocte nitida, cum niger boreas ſilet,
Tu mane primo naſceris.
Herboſa molli terra naſcentem ſolo
Muſci virentis ſuſcipit.
Te mille flores ore ſitienti bibunt,
Vt damna reparent noctium
Tu molle pratis gramen, arboribus comam,
Alimenta plantis omnibus,
Tu lac capellæ, mel api, paſtum boui
Suum cicadæ das melos.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

..... Qualis rorem cum vere tepenti
Per tacitum matutinus deſudat Eous,
Et paſſim teretes lucent per gramina guttæ:
Terra madet: madet aſperſa ſub veſte viator
Horridus,

Horridus, & pluuiæ vim non ſenſiſſe cadentis
Admirans gelidas vdo pede proterit herbas.

Sanazzarius l. 2. de partu.

Placidi rores matutini
Qui ſereno lapſi cælo
Mollia florum verſicolorum
Ocellatis folia.
Qui florentibus in conchis
Latè virentis
Æquore prati gemmulatis.
Vigiles hortis ab eois
Floræ rores olitores
Arida pratis ora rigatis
Vrnulis ab argenteis.
Vos Auroræ fulgurantis
Tacitus imber
Guttulæ cæli deſudantis.
Nitidum flauæ lac Matutæ,
Cum luteolas papillas
Tenero florum inſerit ori
Odorati pupuli
Coloratis cum labellis
Roſeæ circum
Vbera matris nutriuntur.
Stellulæ noctis decidentes
Stillæ rorum. cæli rores
Sidera: ruris ſidera rores.
Floſculorum lacrymæ
Cum madenti languent ore
Diraque lugent
Funera noctis occidentis.

P. Mar. Bettinus lycei par. 3.

Manna.

Ergo agite, & quidquid ſucci vitalibus aſtris
Defluit in terras, ſi quos habet herba ſalubres
Et medicos fibris, viuaci aut caule vapores;
Delicias quaſcumque bonis ſol educat horis;
Squamigerum electos, volucrum, pecudumque ſapores
Collectos ſtipate manu, purumque liquantes
In rorem, poſt in teretes concreſcere gemmas.
Cogite, cribratamque gelu ſtringente pruinam:

Vt ſe grando ſolet minimis innoxia guttis
Diuidere, & veris primos aſpergere menſes. *Et infra.*
Erumpit grando niueis vberrima baccis,
Mellitique ſonant globuli, ceu ſeſama largis
Defluxere cadis, purgetaue punica ſquamis;
Aut etiam Braſila quales ab arundine ſuccos
Mellificis ſolers Europa excoxit ahenis,
Induat vt dulces coriandri ſemina cruſtas,
Siue vaporifero tunicas inducat aniſo
Grataque claudendis fingat bellaria menſis.

P. Ant. Millieus l. 8. Moyſ. Viat.

Fulgur, & tonitru.

NOn ſecus atque olim tonitru cum rupta coruſco
Ignea rima micans percurrit lumine nimbos. *Et inf.*
Namque improuiſo vibratus ab æthere fulgor
Cum ſonitu venit, & ruere omnia viſa repente
Tyrrhenuſque tubæ mugire per æthera clangor.
Suſpiciunt, iterum atque iterum fragor intonat ingens.

Virgilius l. 8. Aen.

Sic vbi nocturnum tonitru malus æthera frangit
Iuppiter, aſſiliunt nubes, & fulgure claro
Aſtra patent, ſubituſque oculis oſtenditur orbis.

Statius l. 10. Theb.

Qualis vbi obtentis denſatur nubibus aer
Triſtis hyems nigro complectitur omnia velo
Imbre cadente minax, & tempeſtatibus atris
Ingeminant Auſtri vires; tum murmura cælo
Bacchantur. delapſa nouæ caligine noctis
Ignea rima micat, nubeſque recludit opertas.
Finditur hinc atque hinc, geminiſque adapertile cælum
Partibus obliqua perſtringit lumina flamma,
Atque improuiſo ſcintillat fulgure nubes.

Bened. Milanus in lib. Carm.

Fulmen.

IPſe Pater media nimborum in nocte, coruſca
Fulmina molitur dextra: quo maxima motu
Terra tremit: fugère feræ, & mortalia corda
Per gentes humilis ſtrauit pauor. ille flagranti

Aut

Aut Athon, aut Rhodopen, aut alta Ceraunia telo
Deijcit. *Virgilius l. 1. Geor.*

His informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat toto genitor quæ plurima cælo
Deijcit in terras: pars imperfecta manebat.
Tres imbris torti radios, tres nubis aquoſæ
Addiderant, rutili tres ignis, & alitis Auſtri.
Fulgores nunc terrificos, ſonitumque, metumque
Miſcebant operi, flammiſque ſequacibus iras.
Virgilius l. 8. Aen.

Qualiter expreſſum ventis per nubila fulmen
Ætheris impulſi ſonitu, mundique fragore
Emicuit, rupitque diem, populoſque pauentes
Terruit, obliqua præſtinguens lumina flamma,
In ſua templa furit, nullaque exire vetante
Materia, magnamque cadens, magnamque reuertens
Dat ſtragem latè, ſpa ſoſque recolligit ignes.
Lucanus lib. 1.

. . . . non ocyus alti
In terras cadit ira Iouis, ſi quando niualem
Othryn, & Arctoæ gelidum caput inſtitit Oſſæ,
Armauitque in nube manum: volat ignea moles
Sæua Dei mandata ferens, cæluinque triſulca
Territat omne coma: iam dudum aut ditibus agris
Signa dare, aut ponto miſeros inuoluere nautas.
Statius l. 3. Theb.

Namque vbi nuae caua, tenuiſque & plurimus altè
Truditur, incenſis & ſe fert ſpiritus alis,
Ille quidem leuitate ſua penetratque, ruitque
Lubricus, & tenuis multum loca peruia tranat,
Vt nulla incenſæ linquat veſtigia flammæ
Tanta mole tuit, tantaque impulſa ruina
Fumida vis procul acta polo, atque è nube profunda
Si quando extruſus, multoque accenſus ab æſtu
Spiritus, it tonitru horrificans, atque igne coruſcus
Tractu ingens, tarduſque gradu, & longè auctus eundo
Scinditque, vritque, & longo ſecat aera hiatu.
Tum montes quatit impellens, diſcindit & arces,
Et correpta micant diris naualia flammis.
Præcedit longè vulnus tremor, vſque adeo vis
Impellens furit, atque incendit ſpiritus auras.
Iou. Pontanus in lib. Metteor.

Qualis triſulci fulminis halitus
Quem dædalæis fœta vaporibus
Pinguemne pabulata terram
Per medias rapit ira nubes.
Faſtidioſo cum ſemel excidit
Immurmurantium carcere nubium
Per regna ventorum, per auras,
Et dubias Aquilone ſiluas.
Per arua latè, per iuga concito
Graſſatur igni: iam capitis minor
Aut Aemus, aut percuſſa Calpe
Non humiles poſuere faſtus.

P. Caſ Sarbienius l. 4. ode 21.

Haud aliter quàm cum nubem rumpente procella
Abſiliere faces, & fulminis augure flamma
Sciſſa dies, ſciſſis obliquam lampada nimbis
Senſit agi ſtridente Noto; micat orbita longis
Ignibus, inque ſinus cæli. fluit ira retortos.
Attonitas intra gentes radijſque, ſonoque
Strauit humi pauor, & trepidantum pectora vibrat.

P. Ant. Millieus to 2. l. 25.

Cometa.

TVm quia non vna ſpecie diſpergitur omnis
Aridior, terræque vapor comprenditur igni,
Diuerſas quoque per facies accenſa feruntur
Lumina, quæ ſubitis exiſtunt nata tenebris.
Nam modo ceu longi fluitent de vertice crines,
Flamma comas imitata volat, tenueſque capillos,
Diffuſos radijs ardentibus explicat ignes.
Nunc prior hæc facies diſperſis crinibus exit,
Et globus ardentis ſequitur ſub imagine barbæ.
Interdum æquali laterum compagine ductus
Quadratamue trabem fingit, teretemue columnã. *Et inf.*
Talia ſignificant lucentes ſæpe Cometæ.
Funera cum facibus veniunt, terriſque minantur
Ardentes ſine fine rogos: quum mundus & ipſa
Ægrotet natura nouum ſortita ſepulcrum.
Quin & bella canunt ignes, ſubitoſque tumultus,
Et clandeſtinis ſurgentia fraudibus arma.

Manilius l. 1. Aſtron.

Crine vt flammifero terret fera regna Cometes
Sanguineum ſpargens ignem, vomit atra rubentes
Fax cæli radios, & ſæua luce coruſcum
Scintillat ſidus, terriſque extrema minatur.

Silius Itali. l. 1. belli Pun.

.... augurium qualis laturus in orbem
Præceps ſanguineo delabitur igne cometes
Prodigiale rubens. non illum nauita tutò
Non impune vident populi: ſed crine minaci
Nunciat aut ratibus ventos, aut mœnibus hoſtes.

Claudianus l. 1. de raptu.

Ventorum quoque certa dabunt tibi ſigna Cometæ
Illi etiam belli motus, feraque arma minantur,
Magnorum & clades populorum & funera regum e
Vt cum ſeu cæli occaſum, ſeu Solis ad ortum
Extulerint caput infelix, & crine minaci
Horrendùm latè impleuint terroribus vrbes.
Si ſteterint, certoque loco veſtigia figent,
Finitimi bello inundent, ciuiliaque arma
Fœdabunt ſocias cognato ſanguine dextras.
Sin ortum tendent verſus, peregrina moueri
Bella ſcias, hoſtemque externis affore ab oris.

Iou. Pontanus l. b. Meteor.

Ecce ſub auroram, puro cum lucifer igne
Venturum trepidis ſolem denunciat vmbris,
Viſus terrificæ candentia tollere caudæ
Spicula, & erecto decurrere crine Cometes.
Ille quidem natus gemina iuſtiſſima lance
Libra diem, noctiſque pares quà ponderat horas,
Fronte capillatus fertur, niueoque coercens
Lumine, vicinum ſtringebat crine Bootem,
Et ferus arctoum figebat cuſpide mundum.

P. Al. Donatus l. 1. car. 5.

Stella comam ducens minitantis filia cæli
Luxit ad Eoas promiſſo vertice Libras
Elatum crinita caput, cui purior æther
Lumina, candentes cui Lucifer inuidet ignes. *Et inf.*
Cum ſubito ignotos accendere viſa per ignes
Stella nouas elata iubas, ſubiectaque longè
Tollere per cælum nitidos argentea vallos.
Ipſe ſuperpoſitæ veluti manantia caudæ
Lumina, fontanoſque globo radiante nitores
Euomit, & ſpiſſo verrit vaga ſidera villo. *Et inf.*

Ante omnes dira metuendis luce Cometis
It facies, formas varioſque imbuta colores.
Plumbeus his color eſt; color aureus, albidus Auſtri
Celat, ſanguineus rutilantes explicat iras:
Mitior hunc terris regalem purpura veſtit:
Cærulus hic, varioque ardet mihi diſcolor igne:
Ille Dionæos argenti oſtendit amores.
Tum facies non vna rubet, ſeu crinibus orbem
Ambit, & intortos rapitur circumdata cirros,
Flammea ſeu tollunt ferientem cornua frontem:
Atque baſim ſuper extantes arſere columnæ:
Lurida promiſſis ſqualet Pogonia barbis:
Electro ſimiles imitabitur altera Diſcos:
Altera Fax ceruice iubas agitabit Equinas.

Idem l. 2. car. 12.

Qualis cometes ſanguineum iubar
Spargens, minaci lumine fulgurat
Abominati martis ardens
Nuncius, horribiliſque pugnæ.
Exterret vrbes. Heu quibus horrido
Cruentus igni nunciat hoſtium
Turmas? quibus regnis, quibuſue
Bella famemque minatur aruis?

P. Gilb. Ionninus l. 2. ode 7.

Iris.

Qualis ab imbre ſolet percuſſis ſolibus arcus
Inficere ingenti longum curuamine cælum:
In quo diuerſi niteant cum mille colores,
Tranſitus ipſe tamen diſtantia lumina fallit.

Ouidius l. 6. met.

Imbrifera qualis implicat varios ſibi
Iris colores, parte quæ magna poli
Curuata picto nunciat nimbos ſinu.
Quis deſit illi, quiſue ſit, dubites color.

Seneca in Oed. ac. 2. ſc. 2.

Haud aliter leui in nube, cæloque quieto
Obliquus cum ſe radiorum impegerit ardor
Nubila per, conuerſa acies in fronte reſultat.
Flectuntur retro radij, fit protinus arcus
Ille quidem varios ducens è nube colores.
Forſitan & cum nube caua ſe oſtentat imago

Cæruleum

Cæruleum videas, qui non eſt ipſe, colorem.

Iou. Pontanus in lib. meteor.

Iri decus cæli, phœbææ filia lucis,
Auroræ germana, virens pons ætheris alti,
Grande ſupercilium, plorantis riſus olympi,
Infula cæleſtis, diuini limbus amictus,
Iri decus cæli, nympharum gloria ſalue.
Dum tuus in madidis curuatur nubibus arcus
Fronte ſupercilium ſuſpenſa curuat in arcus
Admirata tuos mortalis pupula honores.
Tu tibi deſpectans inhiantia lumina ab alto
Caſta verecundo ſuffunderis ora rubore.
Cynthius oppoſitis dum lumina temperat vmbris,
Illinit & niueæ rorantia carbaſa nubis,
Ora tibi pingit. veldum cana nubila cæli
Circinat illudens auratæ cuſpide lucis;
Vndique curuato te fingit in æthere gyro.
Mox Phœbo vt cecidere maris, cælique fragores,
Poſt victas hyemes, tempeſtateſque ſubactas
Ipſa triumphales victori conſtruis arcus.

P. Mar. Bettinus in Lycei par. 3.

Vide inter Epigramma Virgilij Tit. Iris.

Aues.

AEra quin etiam pictæ petiere volucres
Armatæ curuis roſtris, atque vnguibus vncis:
Ipſæ iter intendunt pennis, & cantibus auras
Demulcent, tectæ nemorum variantibus vmbris.
Nullæ illis certæ ſedes, connubia certis
Temporibus: tunc tecta locant, tunc figere nidos
Cura ſubit: mox oua fouent, ac pignora curant
Atque edunt teneros. plumoſo corpore fœtus
Optataſque ferunt aut ore, aut vnguibus eſcas.

Iou. Pontanus l. 1. de Stell.

Expanſis proh quale genus ſecat aera pennis
Alatiſque equitat turba canora notis!
Mille volando ſinus, millena volumina torquet
Et reſonis tremulum complet inane modis.
Nata Aquila audaces in cælum tollere niſus,
Se liquidis agili corpore librat agris.
Neſcia magnanimos Perdix tentare volatus
Demiſſam celeri remige radit humum.

Turba

Turba Gruum facto vo'itat per inane trigone,
Et vigiles errat pondere onuſta pedes.
Subtiles Veſpertilio de pellibus alas
Geſtat, cognati cætera muris habet.
Porphyrio rubet vngue, vires tu Pſittace dorſo,
Cuius in humanos lingua mouenda ſonos.
En graditur Gallus metuenda leonibus ales,
Purpurat huic criſta verticis altus apex.
Par ſuperis Phœnix vitale requirit amomum
Vna olim proles & pater ipſe ſibi.
Flumineus drenſat per ſtagna loquacia Cygnus,
Vicinamque canet præſcius ipſe necem.
It galeata caput, doctoque per aera gyro
Carmine vicinum mulcet Alauda polum.
Glotterat elingui officioſa Ciconia roſtro,
Et nullo ſimplex felle Columba gemit.
Accipiter pipat, pulpat cum Vulture Falco,
Hinc Aquilæ clangunt, miluius inde lipit.
Bombilat hinc Apis, inde fritinnit rauca Cicada,
Zinzilulat Progne, Regulus, atque Merops.
Inclamat crocitans rauco de gutture Coruus,
Cum mergo ad patrias gratitat Anſer aquas.
Cucurit Gallus, Gallina gracillat, Hirundo
Trinſat, pupillat Pauo, tetrinat Anas.
Cacabat hinc Perdix, & plauſitat inde Palumbes,
Et querulum Paſſer pupilat ore modum.
Quærit congeneres in amico flumine turmas
Tam velox penna, quàm pede ſegnis Anas.

P. Laur. le Brun Hex. die 5.

Dona Lidintoniæ ſemper victura Mineruæ
Hic picturatæ conſpiciuntur aues.
Alituum ſtipata choro regina volucrum
Naſcitur hic Phœnix, quo perit, orta rogo.
Subleuat hic leporem pedibus Iouis ales ab alto
Poſcere mortales præda videtur opem.
Sole relucentem volucris Iunonia caudam
Circinat, & pluma multicolore nitet.
Mille Dioneæ volucres dant oſcula roſtris,
Colla tumeut, plumis nec color vnus ineſt.
Vincit olor candore niues, ſed eburnea colla
Artificis quòd ſint candidiora dolet.
Concolor arboribus virides hic explicat alas
Pſittacus, & ſola garrulitate caret.

Stant

Stant pugiles hic lucis aues: in vertice criſtæ,
Ignis ineſt oculis, cruribus arma rigent.
Hic & populea ſua luget fata ſub vmbra
Daulias, & geſtum muta loquentis habet.
Hic fera Pygmæum pedibus grus abripit vocis,
Clade pharetrati pumilionis ouans.
Halcyonem iures hic veſtigare maritum:
Vox illi, ſortem qua fleat, vna deeſt.
His Capitolinæ cuſtos intexitur arcis,
Et de Phaſiaca vecta volucris aqua.
Quæque ſuo teneros reſtaurant ſanguine natos,
Quæque ſubit dorſo dulce parentis onus.
Exue compedibus, quibus hærent, exue filis
Crura, volaturas nemo negabit aues.

Apud P. Laur. le Brun l. 7. Eloq. Poet. tr. r.

Apus, ſiue Auis Paradiſi.

PRincipio enodes ceruix lentatur ad alas
Luteola, & fuluo rutilat criſpata metallo:
Sic color in pretio eſt. inferne virentia currit
Cyaneum per menta decus; Thaumantida ceu cum
Roſcidus aduerſo percuſſit Delius aſtro.
Excurrunt alæ in caudam, tenuique receptum
Tranſmittunt ſub nube diem; nam fuſcus inerrat
Splendor, clementique faces demitigat vmbra:
Diſcolor interea primo ſub tegmine pluma
Vellus agit, magnoque minor ſe lumine veſtit
Aſtriferum miſſura iubar, blattamque, crocumque,
Camporumque oculos, voſque alba liguſtra, tuaſque
Obſcurat Narciſſe comas iam vilior aura
Ceſton habet, vincique dolet Cadmeia torquis.
Plus etiam ordo placet; natiuum circinat orbem
Neſcia curuari, tergoque immobilis hæret.
Nec minor eſt virtus: celeres præuertitur euros
Acra per liquidum. prono rati ſæquore currat,
Læta laborantes impellant carbaſa venti;
Scilicet anteuolat puppes, & remige penna
Hoſpita venturo præſignat littora nautæ.
Tellurem preſſiſſe pudet: frondoſa ſub auris
Eligitur Dryas, hic tectum paruique penates:
Incumbit ramis, & cauda prenſat obunca
Obſequio fugiente pedum, cæloque propinquus

Matutina

Matutina bibit rorantí ex æthere mella.

Apud P. Nic. Cauſinum l.6. Symbol.

Aquila.

HOs poſt inſequitur pulchros pennata per artus
Alituum regina, ſacræ cui vertice plumæ
Aſſurgunt, flauoque caput diademate fulget.
Ipſa ingens alis ingentis fulminis inſtar
Supra hominum tecta, ac montes, ſupraque volucres
Fertur, & obſtantes curſu petit obuia nubes.

Sanazzarius l.1. de partu.

Nata Aquila audaces in cælum tollere niſus
Se liquidis agili corpore librat agris.
Illa tumet faſtu, & primæ ſibi conſcia ſortis
Erigit ante alias imperioſa caput.
Explorat phœbum, & non caligante tuetur
Lumine, mentito fulgura ſole vibrat.
Incuruique pedes falcatis vnguibus horrent,
Nam conſanguinea viuere geſtit aue.
Improba ſe bifidi protendunt cornua roſtri
Pars incuruata cuſpide ſumma riget.

P. Laur. le Brun Hex. die 5.

Aquila inconniuentibus oculis Solem inſpiciens, aut pullos explorans.

QValis vbi alta petens terris aufertur ab imis
Alituum regina vagas ſpatiata per auras
Dat plauſum gyro, atque in nubila conditur alis.
Ætherea iamque illa plaga leuis inſtat, & acrem
Intendens aciem criniti lumina ſolis
Suſpicit, obtutuque oculos fixa hæret acuto.

Hier. Vida l.4. Chriſt.

.... ſic ardua poſtquam
Sidera remigio ſubijt Iouis ales, & acri
Corripuit viſu rutilos Hyperionis ignes;
Mox prædam meditata citis nemus irruit alis
Regna petens auium fremitu populoſa canoro
Quà ſubluſtre micat nemoroſa ſub ilicibus nox;
Perque vmbras primùm furit irrita, iamque recenti

Multùm

Multùm aciem phœbo, & candentibus ebria flammis
Lumina conniuet ſubitis offenſa tenebris.

P. Pulcharellus l. 1. car. 11.

Qualis in ardentem volucris clariſſima ſolem
Aſpicit, hærenteſque negat conuertere vultus
Sed totis contra ſe proluit ignea flammis.

P. Al. Donatus l. 1. car. 18.

Regia ceu volucris ſuſpenſa flagrantibus alis
Tranſque inuecta Notos, ora imperterrita Soli
Obijcit, æſtiuos cæli ſecura per ignes.

Idem l. 2. car. 2.

Qualis vbi patriæ linquens cunabula rupis
Ætheriæ Regina plagæ, iam fortibus alis
Prouocat audaces cæli per inania pullos.
Illa ſuper graditur ſublimis, & æthere vaſto
Implicat alternos alternis orbibus orbes.
Illi alacres clangunt circum, certantque volando
Quis matri propiora petat, cui verbere pennæ
Blandior applaudat, ſuperet quis fulminis hæres.
Nec mora, nec requies, donec ſtent nubibus altis
Extremumque oculis iubeat tentare laborem.
Ergo illi cælo fixis obtutibus hærent,
Ardentiſque ferum validos Hyperionis ignes,
Cedendum tamen ignauis, quicunque retorto
Lumine ſpectauit Solis iubar, ille per auras
Labitur, & ſcopulis inglorius exigit æuum.
At comes it matri victor, portatque minora
Tela Ioui, quibus aprica colludit in æthra.

Apud P. Laur le Brun. to. 1. El. Poet. l. 7.

Sic ales alti fulminis arbiter
Lucem magiſtram conſulit, vt genus
Exploret, implumeſque nidos
Indicibus probat ante flammis,
Quàm iura magni deſtinet imperi
Vagoſque Regem dicat in alites,
Aulamque decernat futuro
In populos auium Tyranno.

P. Gilb. Ionninus l. 2. Ode 2.

Aquilæ pugna cum Serpente.

Vtque volans altè raptum cum fulua draconem
Fert Aquila, impleuitq; pedes, atq; vnguibus hæſit:

Sauctus

Saucius at ſerpens ſinuoſa volumina verſat,
Arrectiſque horret ſquamis, & ſibilat ore
Arduus inſurgens; illa haud minus vrget adunco
Luctantem roſtro, ſimul æthera verberat alis.

Virgilius l. 11. Aen.

Aquilæ pugna cum Cygnis.

NAmque volans rubra fuluus Iouis ales in æthra
Littoreas agitabat aues, turbamque ſonantem
Agminis aligeri, ſubito cum lapſus ad vndas
Cycnum excellentem pedibus rapit improbus vncis.
Arrexere animos Itali: cunctæque volucres
Conuertunt clamore fugam (mirabile viſu)
Ætheraque obſcurant pennis, hoſtemque per auras
Facta nube premunt; donec vi victus, & ipſo
Pondere defecit, prædamque ex vnguibus ales
Proiecit fluuio, penituſque in nubila fugit.

Idem l. 12. Aen.

Accipiter.

CVm ſe Dædalion ſaxo miſiſſet ab alto
Fecit auem, & ſubitis pendentem ſuſtulit alis,
Oraque adunca dedit, curuos dedit vnguibus hamos
Virtutem antiquam, maiores corpore vires.
Et nunc accipiter nulli ſatis æquus, in omnes
Sæuit aues, alijſque dolens fit cauſa dolendi.

Ouidius l. 11 met.

Ardea.

ASpicis hinc quali ſe vertice iactet ad auras
Ardea, & inceſſu maior veſtigia tollat
Longa; leues ſummo vix ſignans puluere plantas.
Nullus in extento roſtro modus: ærea tali
Tela tenore vibrans, ſi quando miles in hoſtem
Torqueat, & pacem confundat, & excitet arma.
Aere ardent oculi, longùmque tuentur ab auris.
Pluma tegit graciles artus, ſeu vellere denſo
Album inter nigrumque magis, ſed concolor albo.
Inde

Inde volat leuis Accipiter, nil viribus impar
Sed membris & mole minor, magnumque rependit
Remigium alarum, roſtroque immanis adunco
Deuouet in prædam, furit ignis lumine in imo
Exertatque pedes vacuos, pugnamque laceſſit.
Apud P. Laur. le Brun. to. 1. Eloq. Poet. l. 7.

Bubo.

INgemuit Regina Erebi, teſtemque profanum
Fecit auem, ſparſumque caput phlegetontide lympha
In roſtrum, & plumas, & grandia lumina vertit:
Ille ſibi ablatus fuluis amicitur in alis,
Inque caput creſcit, longoſque reflectitur vngues,
Vixque mouet natas per inertia brachia pennas.
Fœdaque fit volucris venturi nuncia luctus
Ignauus Bubo, dirum mortalibus omen.
Ouidius l. 5. met.

Columba Soli aduerſa, & variis coloribus picta.

QValis enim cæcis poterit color eſſe tenebris
Lumine qui mutatur in ipſo, propterea quod
Recta aut obliqua percuſſus luce refulget?
Pluma Columbarum quo pacto in Sole videtur
Quæ ſita ceruices circùm collumque coronat.
Namque aliàs fit vti claro ſit rubra pyropo,
Interdum quodam ſenſu fit, vti videatur
Inter cæruleum virides miſcere ſmaragdos.
Lucretius l. 2.

Ille blandum qui Cytheræ liquit ales ſittus Cypriæ
Inque amores, inque amorum fertur ardens iurgia:
Ille caſtis qui maritam defatigat vſque baſijs,
Ire in aſtus ille plumas vel niuales edocet.
Namque Solis cum reluxit icta ceruix blanda ſpiculo;
Ilicet trahit colores mille fallax plumula.
Nunc cruentis purpurarum pluma fallax ardet ignibus:
Nunc beata templa Diuûm, cum ſerenat cærulos.
Vel Fauoni campos aura, vel Bootis aura frigidi,
(Si niuali gaudet amnes impedire compede)
Fingit

Fingit impudens colore, fingit aurum ſæpe ſiderum.
Clara ficto ceruix auro ſic repente fulgurat.
Ex Veſtigiis Gymn. Rom. par. 3.

Columba volans.

QValis ſpelunca ſubito commota Columba
Cui domus, & dulces latebroſo in pumice nidi,
Fertur in arua volans, plauſumque exterrita pennis
Dat tecto ingentem: mox aere lapſa quieto
Radit iter liquidum, celeres neque commouet alas.
Virgilius l. 5. Aen.

Qualiter Idaliæ volucres vbi mollia frangunt
Nubila, iam longùm cæloque domoque gregatæ;
Si iunxit pennas, diuerſoque hoſpita tractu
Venit auis, cunctæ primùm mirantur, & horrent:
Mox propiùſque volant, ſociam iamque aere in ipſo
Paulatim fecere ſuam, plauſumque ſecundo
Circumeunt hilares, & ad alta cubilia ducunt.
Statius l. 1. Achill.

Columba laqueo ſoluta, & ad nidum reuolans.

QValis vbi in ſilua, & nemoroſi carceris vmbra
Deprenſum captiua pedem ſi forte Columba
Seruitium longum ingemuit, deſertaq; quondã
Pignora, ſiluano licet irrita præda rapaci.
Namque vbi libertas reſpexit ſera gementem
Et iam votiuis cæli ſpatia ampla querelis
Emeruit, laqueo victrix luctata proteruo
Euolat, & nido reducem ſe ſiſtit in alto.
P. Pulcharellus l. 1. car. 6.

Columba ab Aquila diuexata.

VIx ea: cum ſuperas allabi viſa per auras
Iride cincta caput, ramumque virentis oliuæ
Læta Columba ferens, laturaque prælia roſtro
Protinus aduerſo Iouis ales peruolat axe.
Explorat pennis auras, & verberat: iras
Excitat

Excitat alliſu, iaculatur fulgura vultu.
Illa timet, celeratque fugam: ſequiturque pauentem
Vnguibus, alarumque ſono Regina volucrum.
Subdola ſe varijs ſinuat modo flexibus, vrget,
Imminet, & ſtrepitu fremit ambitioſa ſecundo.
Hoſtiles fruſtratur auis modò candida morſus:
Rurſus & explicitas ſe ſe proiectat in alas.
Aſt Aquila aduolitat circùm, ſtridore volatum
Proritat, vireſque acuit, terretque Columbam:
Iam ſuper impendet, motuſque volumine cingit.
P. Car. de Luca lib. 9. Laur. Dom.

Columba ab Accipitre capta.

QVàm facile accipiter ſaxo ſacer ales ab alto
Conſequitur pennis ſublimem in nube columbã,
Comprenſamq; tenet, pedibuſq; euiſcerat vncis:
Tum cruor, & vulſæ labuntur ab æthere plumæ.
Virgilius l. 11. Aen.

Sicut vbi accipiter celſà de ſede columbam
Suſtulit appreaſam, quam roſtro euiſceret vnco:
Diffugiunt aliæ huc illuc: mox turribus imis
Condunt ſe celeres, & inania murmura miſcent.
Hier. Vida l. 6. Chriſt.

Cycnus.

CVm vox eſt tenuata viro, canæque capillos
Diſſimulant plumæ, collumque à pectore longè
Porrigitur, digitoſque ligat iunctura rubentes.
Penna latus velat, tenet os ſine acumine roſtrum.
Stagna petit, patuloſque lacus, ignemque peroſus
Quæ colat, elegit contraria flumina flammis.
Ouidius l. 2. met.

Cognita Dircæi cui non eſt gloria Cycni?
Quantus & audaci fertur ſuper aſtra volatu.
Purius eſt pario cycnorum marmore corpus,
Ac niue candidius prima, folijſque liguſtri.
Conueniunt mores, mens concolor artubus illis:
Quique nitet plumis, nitet idem in pectore candor.
Ingenio eſt placido, pacis cupidiſſimus: at non
Eſt imbellis olor, iuſtas vbi concipit iras.

Concipit

Concipit inuictum robur, fuluumque Tonantis
Suſtinet armigerum, tanto nil territus hoſte.
Cycnus amat zephyros, zephyris & cycnus amatur.
Dulcior hinc illi cantus, cum vere tepenti
Fœcundat flatu reſoluta Fauonius arua.
Iucunda eſt Cycnis, nec iners, aut muta ſenectus
Clareſcitque magis ſonus accedentibus annis,
Suauior & multo, quo nigra propinquior hora.
Quippe ſuos voluit famulos preſcire futura
Cynthius, & vitæ finem aduentare ſupremum.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Eloq. Poet. l. 7.

. . . . facili ſubit ecce natatu
Lene trahens ſe ſe liquidum ſuper æquor, olorum
Turba cicur, ſeu ſe domina, ſeu ſe hoſpita coram
Oſtentans, vix remigio pedis ima laborant,
Extat pluma vadis, extant candentia terga
Alba niuis ritu, ſtagnoque imperuia tingi.
At ſuperant altè gutturque, oblongaque colla
Miris apta modis, varioque volumine flecti,
Et roſtro prenſare manus, & carpere paſtum,
Et ſe mergere aquis.

Ex eodem Auctore lo. cit.

Gallus.

Adde gregem cortis, criſtatarumque volucrum
Induperatores, laterum qui ſidera pulſu
Explaudunt, vigilique citant Titana canore,
Et regnum ſibi Marte parant: quippe obuia roſtris
Roſtra ferunt, crebriſque acuunt aſſultibus iras.
Igneſcunt animis, & calcem calce repulſant
Infeſto, aduerſumque affligunt pectore pectus.
Victor ouans cantu palmam teſtatur, & hoſti
Inſultans victo, pauidum pede calcat iniquo.
Ille ſilet, latebraſque petit, dominumque ſuperbum
Ferre gemit: comes it merito plebs cætera regi.
Formoſo Regi, cui vertice purpurat alto
Faſtigatus apex, dulcique errore coruſcæ
Splendeſcunt ceruice iubæ, perque aurea colla
Perque humeros it pulcher honos: palea ampla decēter
Albicat ex rutilo, atque toroſa in pectora pendet
Barbarum in morem: ſtat adunca cuſpide raſtrum
Exiguum ſpatij roſtrum, flagrantque tremendum

Raui

Raui oculi, niueaſque caput latè explicat aures.
Crura pilis hirſuta rigent, iuncturaque nodo
Vix diſtante ſedet: durus veſtigia mucro
Armat, in immenſum pinnæque, hirtique lacerti
Protenti excurrunt, duplicique horrentia vallo
Falcatæ ad cælum tolluntur acumina caudæ.
Ipſe ſalax totam fœcundo ſemine gentem
Implet, & oblongo nunc terram ſcalpurit vngue,
Rimaturque cibos; nunc edita nubila viſu
Explorat cauto: non illum ſquamea tutò
Aggreditur ſerpens, non raptor ab æthere miluus.

Ang. Politianus in Ruſtico.

Forſitan & cortis, criſtatarumque volucrum
Bella ducem miſcentem vocis, & cuſpide dura
Et meritam libeat palmam ſpectare ferentem.
Victor ouat tremula teſtatus voce triumphum,
Et graditur ſe ſe maior, maiorque ſuperbo
Surgit apex capiti, viuoque accenditur oſtro:
Et radiant ceruice iubæ, maculoſaque lucent
Colla colore nouo, variuſque in pectore fucus
Purpurat, & bifido pendent palearia tractu.

P. Tarq. Gallutius l. 1. car. 18.

Principio criſta inſignis, paleaque rubenti,
Et greſſu intrepido, calcaribus aſpera duris
Crura mouet, rauiſque oculis procul omnia luſtrat.
Picta micat varijs fulgoribus ardua ceruix,
Oſtentat validum pectus, forteſque lacertos
Præliaque infeſti meditatur acumine roſtri. *Et inf.*
Namque vbi magnanimos campo irritauit aperto
Bilis amara duces, agnataque miſit in arma,
Vnguibus & roſtro, repetito & verbere pennæ
Pendentem exercent pugnam: rapit impetus ambos:
Fit ſonitus crebro aſſultu: volat acta per auras
Pluma niuis ritu, ſtatque atro puluere cælum.
Quin adeo igneſcunt ſtimulis diſcordibus iræ,
Viribus exhauſtis vt ſæpe occumbat vterque,
Sternaturque pari per mutua vulnera letho.
Et quiſquam humani miretur clade parari
Imperium, proceresque animas impendere ſceptris
Cum tanti exigua ſurgant de corte tumultus?
Nulla quies pugnæ, rabido mora nulla furori.
Nunc capitis rubros apices, nunc tempora figunt,
Lumina nunc fodiunt nigro ſtillantia tabo.

Gallinæ

Gallinæ interea tacita formidine muſſant,
Quem fortuna ſibi Regem velit eſſe, virumque.
Alter vt inferior ceſſit, tenebraſque petiuit
Multa gemens, ſolio regni quòd pulſus auiti:
Laude tumens alter primos ſublimis in vngues
Erigitur, victorque ſuum canit ipſe triumphum.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Grues volantes.

STrymona ſic gelidum bruma pellente relinquunt
Poturæ tè Nile Grues, primoque volatu
Effingunt varias caſu monſtrante figuras.
Mox vbi percuſſit tenſas Notus altior alas
Confuſos temere immiſtæ glomerantur in orbes
Et turbata perit diſperſis littera pennis.

Lucanus lib. 5.

.... velut agmine denſo
Strimoniæ cum regna Grues Nabathæa peroſæ
Ilicet in Rhodopen, abruptaque culmina Thracum
Æquora tranſmittunt Pygmeia caſtra petentes,
Bellaque portantes, iam pace cadente ſequeſtra.
Remige pennato pubes per inane canora
Ante trucem Borean, & etheſia flabra volatu
Crebra fugit, trifidam curſu reddente figuram.
Summus in obſtantes protenditur angulus auras,
Aduerſaque leuem diuerberat aera fronte:
A latere hinc atque hinc rapidis ſubremigat alis,
Et coniurata nitens ope corpora librat:
Plurimus à tergo trepidantibus ingruit eurus,
Aligeramque fugam iuuat auxiliaribus auris.

Bened. Milanus in lib. carm.

Luſcinia canens.

IAm Sol è medio pronus deflexerat orbe
Mitius è radijs vibrans crinalibus ignem.
Cum Fidicen propter Tiberina fluenta, ſonanti
Lenibat plectro curas, æſtumque leuabat
Ilice defenſus nigra, ſcenaque virenti.
Audijt hunc hoſpes ſiluæ Philomela propinquæ,
Muſa loci, nemoris Siren, innoxia Siren,

Et

Et propè ſuccedens ſtetit abdita frondibus, altè
Accipiens ſonitum, ſecumque remurmurat, & quos
Ille modos variat digitis, hæc gutture reddit.
Senſit ſe Fidicen Philomela imitante referri,
Et placuit ludum volucri dare. plenius ergo
Explorat citharam, tentamentumque futuræ
Præbeat vt pugnæ, percurrit protinus omnes
Impulſu pernice fides. Nec ſegnius illa
Mille per excurrens variæ diſcrimina vocis
Venturi ſpecimen præfert argutula cantus.
Tunc Fidicen per fila mouens trepidantia dextram,
Nunc contemnenti ſimilis diuerberat vngue
Depectitque pari chordas, & ſimplice ductu
Nunc carptim replicat, digitiſque micantibus vrget
Fila minutatim, celerique repercutit ictu.
Mox ſilet. illa modis totidem reſpondet, & artem
Arte refert. nunc ceu rudis, aut incerta canendi
Proijcit in longum, nulloque plicatile flexu
Carmen init, ſimili ſerie, iugique tenore
Præbet iter liquidum labenti è pectore voci:
Nunc cæſim variat, moduliſque canora minutis
Delibrat vocem, tremuloque reciprocat ore.
Miratur Fidicen paruis è faucibus ire
Tam varium, tam dulce melos: maioraque tentans
Alternat mira arte fides: dum torquet acutas,
Inciditque graues operoſo verbere pulſat,
Permiſcetque ſimul certantia rauca ſonoris,
Ceu reſides in bella viros clangore laceſſat.
Hoc etiam Philomela canit. dumque ore liquenti
Vibrat acuta ſonum, moduliſque interplicat æquis:
Ex inopinato grauis intonat, & leue murmur
Turbinat introrſus, alternantique ſonore
Clarat & infuſcat, ceu Martia claſſica pulſet.
Scilicet erubuit Fidicen, iraque calente,
Aut non hoc, inquit, referes cithariſtria ſiluæ,
Aut fracta cedam cithara. nec plura loquutus
Non imitabilibus plectrum concentibus vrget.
Namque manu per fila volat; ſimul hos, ſimul illos
Explorat numeros, chordaque laborat in omni.
Et ſtrepit, & tinnit, creſcitque ſuperbius, & ſe
Multiplicat relegens, plenoque choreumate plaudit.
Tum ſtetit expectans, ſi quid paret æmula contrà.
Illa autem quamquam vox dudum exercita fauces

Aſperat, impatiens vinci ſimul aduocat omnes
Ne quicquam vires. nam dum diſcrimina tanta
Reddere tot fidium natiua & ſimplice tentat
Voce, canaliculiſque imitari grandia paruis;
Impar magnanimis auſis, imparque dolori
Deficit, & vitam ſummo in certamine linquens
Victoris cadit in plectrum, par nacta ſepulcrum.
Vſque adeo & tenues animas ferit æmula virtus.

P. fam. Strada l. 2 prol. 6. Acad. 2.

Nec noſtro te præterco Philomela canentem
Carmine, tecum ambit muſa ciere modos.
Garrula mentitas hinc lingua mouetur in iras,
Lenior audaces mitigat inde ſonos.
Cantum hebetas, acuis dilatas, contrahis, vrges,
Concidis, breuias, porrigis, articulas.
Sic ludit faciles vox vna induſtria ludos.
Docta vel innumeros vna referre modos.

P. Laur. le Brun. Hex. die 5.

Audin' iliceis abdita ramis
Ludit vt vario garrula cantu
Aureſque blandum Philomela mulcet:
Omnes vna gnara vocum
Artifici concentus
Emodulatur ore.
Modo continuo lenta tenore
Extento trahitur vocula cantu:
Modo conciſo properata ſaltu
Seque frangit, ſeque carpit.
Inflexa variatur
Intorta copulatur.
Trepidis anxia faucibus errat,
Grauis immurmurat pectoris antro:
Nunc premitur, nunc libera citato
Curſu fertur, nunc libratur,
Nunc tremulo garritu
Argutula vibratur.
Sæpe languidulo blandula flexu
Velut emoritur, velut exurgens
Sæpe ridenti gutture laſciuit.
Fugit, redit reuocata.
Nunc placidè reſpirat,
Nunc muſicè ſuſpirat.

Modo

Modo gementibus ægra ſuſurris
Modo rotatili vagula gyro,
Erratque, volui urque, nectiturque,
Nunc elata, nunc demiſſa
Zinzilulat, fritillat
Secumque minuriſſat.

P. Mar. Bettinus l.5. lyc. Poët.

.... modo namque æquabilis vno
Aſſurgit tractu, gutturque volubile longo
Lubricat impulsu, facileſque expectorat auras.
Difficiles numeros modo colluctata retorquet,
Infuſcat, ſcindit, carpitque, ac plurima mutat.
Plurima dum mutat, ſurgit ſymphonia diſcors.
Quando poſcit Hymen, liquidos puri aeris hauſtus
Proijcit, abſorbetque iterum iaculabile murmur,
Atque intra fauces ſubigit, tactumque choreuma
Delibrat, donec campo prorumpat aperto.
Vna eademque canit toties diſtincta, ſeu tque
Obuia ſæpe ſibi, nonnunquam aduerſa, caditque
Ac ſurgit, vocemque premit, vocemque coruſcat.
Quod ſi feſta Duces iubeant connubia, nouit
Nouit & ipſa ſuos ad pompam augere tumultus.
Erigitur ſublime ruens, roſtroque perorat
Fuſius; è Roſtris credas præſagia dici.
Iamque vt lympha ſonat, quæ curſus immemor arua
Radit, & inuentos diuexat rore lapillos.
Iam maiore modo turgens, viuentis ad inſtar
Fluminis, Aonidum lapſus imitatur aquarum,
Et ſua Pegaſeis ſtipat præcordia bullis.
Iam pigri de more vadi gemit interciſum,
Et gemitus alia mox interpellat auena.
Nonnunquam in duplices, dimiſſo ſimplice, ductus
Emicat, & pleno tinnit conſtantius ore,
Dant animos Sponſi. facunda fluctuat aer
Temperie vocum, moduloſque reciprocus vrget.
Singultuſque nouos reddit.

P. Iac. Balde Heroic. to. 2.

Noctua.

Nec tibi Palladius volucer miracula præbet
Grata minus: niſi viua, ſimillima noctua viuæ.
Auro fulgentes oculos oſtentat, & albis

Guttatas maculis plumas; vt turba minorum
Aduolitat circùm, ſpeciem mirata, volucrum!
Vt modo lucentes oculos, vt perlita captat
Membra notis quacunque licet! totumque repente
Certatim clangore nemus, tectumque repleuit!
Illa gradu clauam fixo tenet ardua, ludo
Indulgens, morſuſque auium fruſtratur hiantes.
Nunc informe caput circùm, nunc lumina verſans
Attonitæ ſimilis, viſu nunc languida nictans,
Et ſtudio prorirat aues, dum viſa timere
Vel contracta breues ſe le demittit in artus,
Sæpius aſſurgens vel ſe proiectat in auras.

P. Bernar. Stephonius in Hero. car. 9.

Nunc procul accerſens pellaci noctua cantu
Conciliet viſco commoda lena tuo.
Illa capit captiua ſuos ſimul ales & auceps,
Et conſanguineum prodere nata genus.
Illam omnis pennata cohors illudere certant,
Cum venit in medium noctis alumna diem.
Ipſa caput quaſſat geſtu nugata loquaci,
Quale ciet choreas Copa Syriſca ſuas.
Mille ſalit, reſilitque modis: nunc vertice nutat,
Guttura nunc rauco laxat hiulca ſono.
Nunc ſubitis actas furijs cita ſubrigit alas,
Et iacit imbelles irrequieta minas
Nunc plumas arrecta leues tumet hiſpida toto
Corpore, ſenticomus ceſpes, an hirtus Herix?
Nunc geminas pluma criſtas attollit, an aures?
Ni fuerat pennis obſita, felis erat.
Viſa ſuos, audita ſuos irritat amantes,
Aligeros luſufallere docta procos.
Seu leuis inſurgens iacto micat ardua collo,
Seu collecta ſuos incubat ante pedes.
Seu retro, prorſumque vltra, circùmque, ſupraque
Acta, breuem vario circinat orbe locum.
Hanc ſibi liberiam docuit ſic ludere Pallas,
Triſtia dum lætis temperat arma iocis.
Hanc auibus ſpectandam alta ſuper arbore ſiſte,
Quæ canat infidum ſtamine vincta pedem.
Tum quæ fæce ſua ſibi leuit, & vnguine turdus
Vimina, per totum conſere crebra nemus.
Crebra ſuper fruticum ſata virgea, crebra ſub vmbra,
Quoſcunque virens brachia lucus agit.

O quantam

O quantam aſpicies volucrum concurrere turbam,
Et tibi cum lenæ ludere fraude tuæ. *Et inf.*
Noctua ſi nulla eſt auium tibi nata ſatelles,
Hoc mea ſufficiet muſa miniſterium.
Pieris illa quidem vana eſt, & mima volucrum.
Maius an indecori quæris in ore decus?
Ipſa tibi in ſummo ſtabit ſine compede ramo,
Accito volucrum ludificanda choro.
Nullus erit patrijs, qui non ruat ales ab aſtris,
Cum ludicra vlulæ viderit ora meæ.
Ne linat aſperſu lucum tibi viſcus auaro.
Illa fidem aucupio fallit auarities.

P. Pulcharellus l. 3. el. vlt.

Phœnix.

VNa eſt quæ reparet, ſeque ipſa reſeminet ales.
Aſſyrij Phœnica vocant: nec fruge, nec herbis,
Sed thuris lacrymis, & ſucco viuit amomi.
Hæc vbi quinque ſuæ compleuit ſæcula vitæ
Ilicis in ramis, tremulæque cacumine palmæ,
Vnguibus, & duro nidum ſibi conſtruit ore.
Quo ſimul ac caſias, & nardi lenis ariſtas
Quaſſaque cum fulua ſubſtrauit cinnama myrrha,
Se ſuper imponit, finitque in odoribus æuum.
Inde ferunt totidem qui viuere debeat annos,
Corpore de patrio paruum Phœnica renaſci.

Ouidius l. 15. met.

Par volucer ſuperis, ſtellas qui viuidus æquat
Durando, membriſque terit redeuntibus æuum.
Arcanum radiant oculi iubar: igneus ora
Cingit honos: rutilum cognato vertice ſidus
Attollit criſtatus apex, tenebraſque ſerena
Luce ſecat: Tyrio pinguntur cru ra veneno.
Anteuolant Zephyros pennæ, quas cæruIus ambit
Flore color, ſparſoque ſuper diteſcit in auro.
Hic neque concepto fœtu, nec ſemine ſurgit,
Sed Pater eſt proleſque ſui, nulloque creante
Emeritos artus fœcunda morte reformat
Et petit alternam totidem per funera vitam.
Namque vbi mille vias longinqua retorſerit æſtas
Arentes tepidis de collibus eligit herbas,
Et cumulum texens pretioſa fronde Sabæum

Componit buſtumque ſibi, partumque futurum.

Claudianus in Epigr. de Phœn.

Principio color eſt qualis ſub ſidere cæli
    Mitia quem croceo punica grana legunt.
Hoc humeri, pectuſque decens velamine fulgent,
    Hoc caput hoc ceruix, ſummaque terga nitent.
Caudaque porrigitur fuluo diſtincta metallo,
    In cuius maculis purpura miſta rubet.
Clarum inter pennas inſigne eſt deſuper, Iris
    Pingere ceu nubem deſuper alta ſolet.
Albicat inſignis miſto viridante ſmaragdo,
    Et puro cornu gemmea cuſpis hiat.
Ingentes oculos credas geminoſque hyacinthos,
    Quorum de medio lucida flamma micat.
Aequatur toti capiti radiata corona
    Phœbei referens verticis alta decus.
Crura tegunt ſquamæ flauo diſtincta metallo,
    Aſt vngues roſeus pingit honore color.

Lact. Firmianus Eleg. de Phœn.

...... Qualis noſtrum cum tendit in orbem
Purpureis rutilat pennis nitidiſſima Phœnix,
Quam variæ circum volucres comitantur euntem.
Illa volans Solem natiuo prouocat auro
Fulua caput, caudam & roſeis interlita punctis
Cæruleam.

Sanazzarius l. 2. de partu.

Qualis vbi effœtam volucris Panchæa ſenectam
Sentit, & occaſu rediuiuum exſuſcitat ortum;
Frugibus Aſſyrijs, & ſtramine fulta Sabæo
Flammantem obtutu carpit Titana proteruo.
Iamque renaſcentem genitali funere lucem
Accerſens, animam voces trahit inter aniles,
Et vitam moribunda nouam, & noua fata ſalutat.

P. Pulcharellus l. 1. car. 6.

Par auis æthereis aſtris, diuturnior ære,
Ipſa ſibi genitrix ſemper, ſemperque propago.
Olli cognato ſcintillant lumina Sole,
Et capiti criſtatus apex, radijſque corona
Emicat inſignis: viridi ſtant roſtra ſmaragdo,
Et rutila cuſpis gemma, colliqué monile
Natiuo plumas inter diſtinguitur auro.
Cæruleæ ſurgunt pennæ gemmantibus alis,
Crura tegunt ſquamæ flauo variata metallo,

Caudaque porrigitur maculis interlita rubris.
Cum iam mille vias longinqua relegerit ætas
In Syriam pennis fertur grandæua vetuſtis,
Phœnicemque petit, terræ cognominis herbis
Vt legat arentes, viuaceſque excitet ignes,
Iam ſenium poſitura rogo, iam fronde Sabæa
Natales habitura vices, floremque iuuentæ.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 9.

Nam ſæclis effœta nouem benæolentia poſtquam
Cinnama compoſuit Phœnix, iterabilis æui
Fata ſibi relegit, vitamque ſuperſtitat alto
Immoritura rogo, ſe ſeque reſeminat ipſa,
Exequijs enixa ſuis cunabula vitæ.
Et iam ſupremum in cinerem dilapſa repente
Emicat in lucem, liquidumque per aera tranat
Viuida ſole nouo, nec ſegnior alite flamma,
Oſtro ſparſa caput, natiuo diſcolor auro,
Et ferrugineis guttata coloribus ales.

P. B. r. Stephonius car. 8.

Qua procul Eoo ſe ſe arduus æthere tollit
Cynthius, ignitaſque polo iubet ire quadrigas,
Hic fortunatis ales Titania campis
In ſobolem mutanda ſuam, cum tarda ſenili
Oſſa gelu exactis ſentit langueſcere ſæclis,
Balſameas populatur opes, ſummaque cupreſſo
Pangit odoratos intexens vngue penates
Tum conſtructa nouæ ſubit incunabula proli,
Alarum longo implorans Hyperiona plauſu.
Feruentes premit ille rotas, propiorque petentem
Vitali ſplendore ferit; micat illa nitentes
Excutiens pennas, & amicum ſuſcitat ignem.
Protinus accenſis ſerpit penetralibus, & iam
In cineres decor omnis abit: labefacta calore
Membra liquent, teneris flamma inſinuante medullis
Vritur, inque ſuos occumbit feruida partus.
Nil mortale putes. fouet hic face æſtus amatæ
Prolis anhelanti ſpirantem in corpore ſtirpem.
Nec mora: fœcundo concepta renaſcitur igne
Diſtinctumque nouos cinerem conformat in artus.
Et iam cæleſtem excipiunt anguſta fauillam
Pectora, ſplendentes ceruix ſe tendit in alas,
Excurrunt alæ in caudam, dulcique receptum
Tranſmittunt fulgore diem, roſtro eminet ales

Nobilis, & fuluo rutilat criſpata metallo.
Scilicet ipſa ſibi tandem poſt fata ſuperſtes
Et pater, & proles natali funere ſurgens
Euolat, ignoranſque mori generoſa per auras
Ludit auis, tremuloſque leui dat murmure plauſus.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

Qualis odorato Titanius ales ab Indo
Auroræque redit patrio cum funere ſiluis
Natali genitus buſto, eductuſque fauillis.
Quas illi natura dedit mitiſſima cunas.
Ille vbi fœcunda reparatum morte parentem
Induit, è tumulo genitali euectus in auras
Patrem animo, plumaque refert. ſic ille gerebat
Flammantes apicis criſtas: ſic igneus illi
Os minio fingebat honos: ſic florida pictas
Purpura cum violis, hyacintho ſparſerat alas;
Et ſuper effuſo guttatim illuſerat auro,
Iris, vt è pluma ſpeculum daret obuia phœbo.

P. Ant. millieus l. 18. Moyſ. Viat.

Pſittacus.

Psittace dux volucrum, Domini facunda voluptas
Humanæ ſolers imitator Pſittace linguæ
Quis tua tam ſubito præcluſit murmura lato? *Et infra.*
Occidit aeriæ celeberrima gloria gentis
Pſittacus ille plagæ viridis regnator Eoæ,
Quem non gemmata volucris Iunonia cauda
Vinceret aſpectu, gelidi non Phaſidis ales,
Nec quas humenti Numidæ rapuere ſub Auſtro:
Ille ſalutator regum, nomenque loquutus
Cæſareum, & queruli quondam vice functus amici,
Non conuiua leuis, monſtrataque reddere verba
Tam facilis.

Statius l. 2. ſil.

Aemula ſideribus fulgent, Indiſque lapillis
Lumina, natiui cingit quæ circulus auri,
Collaque miramur miniato inſignia torque,
Irriguis veluti ſerpentia gramina ripis
Pluma viret, varijs ſparſæque coloribus alæ,
Quos placida in pratis tepidi parit aura fauoni.
Ipſam adeo in pennas pictis è nubibus Irin
Deſcendiſſe putes, cum totas ille ſupinus

Pandit,

Pandit,& optatos verni Iouis excipit imbres. *Et inſ.*
Induit affectus, effingit & ore diſerto
Quales concipiunt mortalia pectora motus,
Brutaque quas fundunt varias animalia voces.
Nunc deriſoris lætos te audire cachinnos,
Nunc puerum in cunis credas vagire iacentem,
Acciriue ſuæ vocis ſub imagine feles.
Vt tubicen rauco pugnas ciet improbus ære,
Acceditque animos Marti: clamore cooriam
Sic acuit rixam, & gaudet gliſcente tumultu.
Apud P. Laur. le Brun to. 2. Elo.Poſt.

Pauo.

PAuo coloratis ſulget maculoſus ocellis,
Non tot picturas diſcolor Iris habet.
Aemula floriferis caudæ ſpectacula pratis
Pandit, & aſtriferis inuidioſa plagis.
Se rotat & plumas, & ſe miratur euntem,
Colla tument, faſtu criſta ſuperba tremit.
Et, modò mireris, ſtellata volumina gyrat:
Si tacitus ſpectas, protinus abdit opes.
P. Laur. le Brun Hex. die 5.

Pellicanus.

PArte alia roſtro terebrans ſibi viſcera acuto
Fœta auis implumes paſcebat vulnere natos.
Stant olli circùm materno ſanguine læti,
Et pectus certatim omnes rimantur apertum.
Hier. Vida l. 1. Chriſt.
...... volucris ſic olim Aegyptia pullos
Dicitur exangues animare, & viſcera roſtro
Effodit ipſa ſibi, quo vulnere mortua proles
Lucem haurit, matriſque bibit cum ſanguine vitam.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 4.

Auis volans.

CVm ſubito è glebis, quas multa inſederat ales
Ardua ventiuolo ſurgit Alauda gradu.

Quid memorem artifici deductum ex lege volatum,
Turbinis in ritum dum rotat ales iter ?
Lenis ad aſcenſum ſexcenta volumina gyrat,
Pendulaque hippodromi nubila more terit.
Aerium indeteſſa viget cum voce laborem :
Ex oculis donec curſus, & ala migrent.

P. Io: Bigelius l.1.el.15.

ANIMALIA INSECTA VOLVCRIA.

Apes.

SOlæ communes natos, conſortia tecta
Vrbis habent, magniſque agitant ſub legibus æuum :
Et patriam ſolæ, & certos nouere penates :
Venturæque hyemis memores, æſtate laborem
Experiuntur, & in medium quæſita reponunt.
Namque aliæ victu inuigilant, & fœdere pacto
Exercentur agris : pars intra ſepta domorum
Narciſſi lacrymam, & lentum de cortice gluten
Prima fauis ponunt fundamina, deinde tenaces
Suſpendunt ceras : aliæ ſpem gentis adultos
Educunt fœtus : aliæ puriſſima mella
Stipant, & dulci diſtendunt nectare cellas.
Sunt quibus ad portam cecidit cuſtodia ſorti,
Inque vicem ſpeculantur aquas, & nubila cæli :
Aut onera accipiunt venientum, aut agmine facto
Ignauum fucos pecus à præſepibus arcent.

Virgilius l. 4 Geor.

Idem amor, atque apibus eadem experientia parcis.
Sed nec agros populare palam, aut incumbere furtis
Cum iuuet è proprio vitam tolerare labore.
Iuſtitiam norunt ſolæ, & ſeruare pudorem :
Aequales cunctis operæ, ſtudiumque parandi.
Mane nouos adeunt flores examine denſo
Cæleſtemque legunt rorem, atque in tecta reportant.
Mox vacuis ſtipant cellis, vt nectare largo
Ignauas ducant hyemes, & frigora temnant.
Quin etiam tempeſtates, & ſidera norunt,
Armatæque repentinas vicere procellas
Pendentis ſaxi molem ad caua crura ferendo.

Iou. Pontanus l. 1. de Stell.

Ille

Ille Romanam vehit ore laurum
Ales & pugna bonus, & triumpho;
Pacis inuictæ, mediuſque belli. Aptus vtroque.
Siue ſit vitæ ſapor eliquandus,
Roris & puri fabricanda merces:
Mole membrorum minor, arte maior Dædalon æquat.
Primus in campo labor: hic minuto
Conſulit roſtro genus omne florum:
Hic leues ſuccos, animamque libat Virginis auræ.
Inde meſſorum vice functus ales
Conuehit viuax onus ad paternas
Aluei ſedes, vbi regna ſeruant Mellea plebem.
Artis hic miræ faber officinam
Roris exercet, reficitque cellas;
Hic pauimentum locat, imprimendis Otia ceris.
Tum fauos ſucco grauat, & fluentem
Stillat Auroram, liquidumque cælum:
Mel vocant vulgo; tamen eſt liquentis Lacryma Solis.
Roris at puri pretioſus auctor
Melle pacato fera bella miſcet,
Nectar in pratis legit, & venenum Nobilis iræ:
Neſciat vtro magis expeditus
Regnet in campo; necis an roſarum:
Martis an Floræ melior labori; Mollis an aſper.
Ore quo pacem gerit, arma tractat:
Vulnerat telis, quibus oſculatur:
Aptat ad flores, hebetatque fulmen Promit & abdit.

P. Vinc. Guiniſius Ode 2.

Qualis vere nouo teneris aluearia ſuccis
Implet & artifices docto molimine ceras,
Suſpendit, crebriſque locat mella aurea cellis.
Fit ſonitus, vario muſſant ſtridore per auras:
Pars per prata fugit, ſeruat pars cerea caſtra,
Pars thyma decerpit, pars lentum in cortice glutem
Digerit, atque omnes operi inſtant ordine certo.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 15.

Apes ex aluearibus fumo exactæ.

Incluſas vt cum latebroſo in pumice paſtor
Veſtigauit apes, fumoque impleuit amaro;
Illæ intus trepidæ rerum per cerea caſtra
Diſcurrunt, magniſque acuunt ſtridoribus iras.

Voluitur ater odor tectis : tum murmure cæco
Intus ſaxa ſonant : vacuas it fumus ad auſas.

Virgilius l. 12.

Apes æris ſonitu reuocatæ.

Haud aliter medio reuocauit ab æquore puppes
Quàm ſimul effœtas linquunt examine ceras
Atque oblita faui non miſcent nexibus alas ;
Sed ſibi quæque volat, nec iam deguſtat amarum
Deſidioſa thymum : phrygij ſonus vt crepat æris
Attonitæ poſuere fugam, ſtudiumque laboris
Florigeri repetunt, & ſacri mellis amorem.

Lucanus l. 9.

Apes inter ſe pugnantes.

Sin autem ad pugnam exierint (nam ſæpe duobus
Regibus inceſſit magno diſcordia motu)
Continuoque animos vulgi, & trepidantia bello
Corda licet longè præſciſcere. namque morantes
Martius ille æris rauci canor increpat, & vox
Auditur fractos ſonitus imitata tubarum.
Tum trepidæ inter ſe coeunt, penniſque coruſcant,
Spiculaque exacuunt roſtris, aptantque lacertos
Et circa Regem, atque ipſa ad prætoria denſæ
Miſcentur, magniſque vocant clamoribus hoſtem.
Ergo vbi ver nactæ ſudum, campoſque patentes
Erumpunt portis : concurritur. æthere in alto
Fit ſonitus : magnum miſtæ glomerantur in orbem,
Præcipiteſque cadunt : non denſior aere grando
Nec de concuſſa tantum pluit ilice glandis.
Ipſi per medias acies inſignibus alis
Ingentes animos anguſto in pectore verſant :
Vſque adeo obnixi non cedere, dum grauis aut hos
Aut hos verſa fuga victor dare terga coegit.
Hi motus animorum, atque hæc certamina tanta
Pulueris exigui iactu compreſſa quieſcent.

Virgilius l. 4. Geor.

Cicada.

AT illa Theſeos, atque mandati memor
Alas volucres ventilans, & oſculum
Pandens biſulcum, motitanſque cruſcula
Facta eſt Tonantis in ſua vernacula
Encomiaſtes, dum ſui corpuſculi
Memorare cœpit principem auctorem Deum,
Qui tam decoram fabricam compegerit,
Adeo venuſtas tibias volubili
Strictoque iunctas genibus internodio,
Vt ſit ſalire de repente in arborem.
Franciſcus audit, & probat canit ſoror,
Oculoſque cantu graphica depingit ſuos,
Protuberantes ſphœrulas cryſtallinas,
Nictare faciles, quando palpebris lubet,
Doctas moueri ſuſque deque, dum cibos
Aut hic acutùm cernit, aut hoſtem ſuum.
Collaudat alas delicati ſtaminis,
Agiles, tenellas, dædalas, partim mero
Virore, partim cærulo circumfluas,
Quas & relaxat, & reducit vt lubet.

P. Ang. Gazæus lib. Pior. Hilar.

Culex.

SCrutare Culices mobiliſſimam gentem,
Quibus vnda putris pectus, & cor, & vitam
Et caput, & alas, & iecuſculum format.
Sique adlubeſcit, viſe qua via, qua vi
Promuſcis illa fiſtuloſa ſorbendo
Fit tuba canora, & nunc tibi cutem ſugit,
Nunc tundit aures muſica peregrina.

Idem eodem lib.

Pulvereos ingens Culices rotat aere turbo
Nec fas eſt exire oculis ſubtilia tela,
Mole adeo nulla ſenſus corpuſcula fallunt,
Effugiuntque aciem; quibus eſt cutis arida venter,
Perſpicuæque hyalo pennæ: tenuiſſima crura,
Subtileſque pedum fibræ: caua buccina roſtrum:
Spiculaque, & tremulo molles filamine caudæ.

Cornua

Cornua dant fronti duo Serum è ſtamine fila:
Vix hoſtem ſentire licet, niſi vellicet aures
Aduolitans, tenuique tuba iam vulnera figat,
Aut canat, exili ſtimulans ſe ad bella ſuſurro.
At cum purpureo tumuit iam puluere venter,
Et ſatur infixa tamen hæret cuſpide pelli.

P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Locuſta.

HOrret apex capitis, medio fera lumina ſurgunt
Vertice. cognatus dorſo dureſcit amictus.
Armauit natura cutem, dumique rubentes
Cuſpidibus paruis multis acuere rubores.

Claudianus in fragm.

Vnde ſub auroram campis numeroſa iuuentus
Militiæ patiens apparuit: omnibus ora
Roſtrata, & ſimiles ferris duplici ordine dentes:
Mobile ſub galeis caput altè aſſurgit acutis:
Cornei, & extantes oculi: prolixior aluus
Deſinit in rigidas caudata cuſpide falces:
Poplite contento neruoſis cruribus omnes
Euibrata ſolo ſaltu iaculantur in auras
Corpora. Gnoſiacis credas exiſſe ſagittas
Arcubus: at ſubiens pictas Notus adiuuat alas.

P. Ant. Millieus l. 3. Moyſ. Viat.

Muſcæ Aegyptiæ.

ECce autem immenſo muſcarum examina tractu
Inſiliunt, & ſe medios iaculantur in hoſtes,
Nunc vltro citroque fremunt. nunc recta ſonantes,
Nunc tranſuerſa ſecant ſpatia, aut glomerantur in orbes.
Olfaciunt longè prædas, & olentia longè
Corpora quadrupedum, aut hominum librantur in ora,
Spiculaque infigunt membris, & cuſpide ſugunt
Purpureas venis animas, artuſque cruentant
Informes: manat ſanies, & tubera ſurgunt,
Vlceraque infuſo crudeſcunt fœda veneno.

P. Ant. Millieus lo. ſup. cit.

Papilio lucernam circumuolitans.

HAud aliter moriente die, ſi forte lucerna
Fulſerit è clauſtro, accurrit peregrina volatrix
E tenebris; flammam procul aſſentantibus alis
Ambitioſa colit: propiori deinde volatu
Lapſa per illecebras formoſæ fraudis amore
Lucis adulatur formæ: per ludicra ineptum
Crede paraſitum Reginæ applaudere circum.
Verum ex inſidijs lycno ſtridente fauilla
Truditur, hæc volucri bellum, atque incendia portans
Grandibus igniculum pennis affixa reliquit.
Nec mora, nec requies miſeræ: cadit illa ſonanti
Alarum bombo ſortita illuſtre ſepulcrum.

P. Leo Sanctius l. 2. ſer. car. vlt.

Papilio ortus ex Bombyce.

ECce autem vt roſtro follem terebrauit acuto,
Protinus erumpit (viſu mirabile monſtrum)
Alitis in paruæ Bombyx collecta figuram,
Et noua ſe rerum facies mirantibus offert.
Nam quæ longa fuit tinea olim, fit leuis ales
Papilio, tineæ pallentes concolor artus.
Ergo carceribus cum rupit multa viam vis,
Aligeri & cæcis ſe ſe eripuere tenebris,
Hærent attoniti rerum nouitate, neque audent
Remigio alarum ſe in aperto credere cælo,
Diſſimileſque ſui tacitè noua corpora ſecum
Mirari, forma nec ſeſe agnoſcere in illa.
Cornua mirantur fronti, mirantur & alas,
Et vires nil ſupra audent tentare priores
Diffiſi, memoreſque ſui: ſed tum neque guſtant
Pabula, nec vitæ quærunt alimenta prioris.

Hier. Vida l. 2 de Bomb.

MARE.

IN mare tot paſſim decliui vortice currunt,
Et Nereo pendunt æterna tributa parenti

Vndique

Vndique flumina vaſta, diuque exercita longo
Impete, perpetua nec aquarum exuberat æquor
Alluuie exundans, nec iniqua mole tumeſcit
Tot circumfuſis hinc inde acceſſibus auctum:
Non rapido euincit dirupta repagula fluctu
Immensùmue furens vndante ſupernatat alueo
Altius, aut tumido circumfremit vndique cautes
Durius incurſans, nec fundamenta procellis
Atterit, aut ripæ victrix inſultat adeſæ.
Obice ſed tenui iacet inuiolatus arena
Terminus, vnde redit fluctus, ſuaque ipſe reſorbet
Per veſtigia ſe ſe, & mole repreſſus amica
Littori inoffenſo tantùm oſcula mollia figit.

P. Laur. le Brun in lib. Eccleſ.

In mare tum dulcis fluuiorum voluitur vnda,
  Quæ ſalſum vt tetigit marmor, amara redit.
Aſt vbi congeſto vaſtum æquauere barathrum
  Vortice, præſago ſubdidit ore Deus.
Te mare venturæ dicent de nomine gentes,
  Iræ fræna tuæ littus inerme dabit.
Fluctibus alternis refluos conuoluere fluctus
  Incipe; & ad notos diſce vocare ſpecus.
Debita natorum quamuis mare penſa receptet;
  Haud tamen à nimijs pontus inundat aquis.
Cynthia cum pleno fraternum corpore lumen
  Hauſerit, iratis ſæuiet vnda vadis.
Cumque renaſcentem cornuta retraxerit orbem,
  Impete ſedato mitior æſtus erit.
Volue tuos fluctus, rurſumque in te ipſa reſide.
  Et contenta tua currere, curre via.
Siſte hic illiſi replicatas vorticis iras,
  Neue inconceſſas depopulare plagas.
Vlterius tentare veto; nec iuſſa rebellis
  Deſpice: ſit regno murus arena tuo.
Vndarum implacidos domuit lex iſta furores,
  Et Thetis ad nutum obſequioſa fluit.

P. Laur. le Brun Hex. die 3.

Mare tranquillum.

Nde vbi prima fides pelago, placataque venti
  Dant maria, & lenis crepitans vocat Auſter in altum.

Virgilius l. 3. Aen.

Hinc

Hinc aura primò lenis impellit rates
Allapſa velis, vnda vix tactu leuis
Tranquilla zephyri mollis afflatu tremit,
Splendetque claſſe pelagus, & pariter latet.
Properat iuuentus omnis adductos ſimul
Lentare remos: adiuuat ventos manu,
Et valida nixu brachia alterno mouet,
Sulcata vibrant æquora, & latera increpant,
Dirimuntque canæ cærulum ſpumæ mare.

Seneca in Agam. act. 3.

Maris malacia.

VT primùm leuior propellere lintea ventus
Incipit, exiguumque tument: mox reddita malo
In mediam cecidere ratem: terraque relicta
Non valet ipſa ſequi puppes, quæ vexerat aura.
Aequora lenta iacent alto torpore ligata:
Pigrius immotis hæſere paludibus vndæ.
Sic ſtat iners ſcythicas adſtringens Boſphorus vndas,
Cum glacie retinente fretum non impulit Iſter,
Immenſumque gelu tegitur mare, comprimit vnda
Deprendit quaſcunque rates: nec peruia velis
Aequora frangit eques, fluctuque latente ſonantem
Orbita migrantis ſcindit Mæotida Beſſi.
Sæua quies pelagi, mæſtoque ignaua profundo
Stagna iacentis aquæ: veluti deſerta rigente
Aequora natura ceſſant, pontuſque vetuſtas
Oblitus ſeruare vices, non commeat æſtu,
Non horrore tremit, non ſolis imagine vibrat.
Caſibus innumeris fixæ patuere carinæ:
Illinc infectæ claſſes, & inertia tonſis
Aequora moturæ: grauis hinc languore profundi
Obſeſſis ventura fames: noua vota timori
Sunt inuenta nouo. fluctus, nimiaſque precari
Ventorum vires, dum ſe torpentibus vnda
Excutiat ſtagnis, & ſit mare. nubila nuſquam
Vndarumque minæ: cælo languente, fretoque
Naufragij ſpes omnis abit.

Lucanus lib. 5.

Mare turbatum.

QVantùm Leucadio placidus de vertice pontus
Deſpicitur, tantùm nautæ videre trementes
Fluctibus è ſūmis præceps mare:cūq;tumentes
Rurſus hiant vndæ, vix eminet æquore malus.
Nubila tanguntur velis, & terra carina:
Nam pelagus, qua parte ſedet, non celat arenam
Exhauſtum in cumulos, omniſque in fluctibus vnda eſt.
Artis opem vicere metus, neſcitque magiſter
Quam frangat, cui cedat aquæ. diſcordia ponti
Succurrit miſeris, fluctuſque euertere puppim
Non valet: in fluctus victum latus vnda repellens
Erigit, atque omni ſurgit ratis ardua vento.

Lucanus lib. 5.

Non illum Oceani rapidæ videre procellæ
Alternantem animo curas, aut molle trementem:
Quamquam abrupta freto trepidantem aſſultat olympo
Tempeſtas, ſæuitque minis immane profundum.
Illum inter pelagi fremitus, cœlique ruinas
Naufrago quamuis fluitantem errore carinæ,
Et trepido nullos ſperantem à remige portus
Illibata quies, & amicis conſcia Diuis
Spes animat, dubijſque vetat ſuccumbere curis.

P. Pulcharellus l. 1. car. 7.

Spumeus ecce fremor, turgentque ſonantia longè
Aequora, & vndoſo miſcentur murmure fluctus,
Non Auſter, non Caurus adeſt: tamen omnis ab imis
Æſtuat vnda vadis, cæloque elata profundos
Mox aperit manes, puppimque in tartara condit.
Mirantur nautæ per lenta ſilentia cæli
Turbine cur tanto pontus ruat. alta dehiſcunt
Iam ruptæ tabulata ratis, lacerataque vela,
Maloſque, antennaſque vorant in gurgite fluctus.

P. Al. Donatus l. 1. car. 11.

Tempeſtas maritima.

INcubuere mari, totumque à ſedibus imis
Vna Eurusque, Notuſque ruunt, creberque procellis
Africus, & vaſtos voluunt ad ſidera fluctus.

Inſe-

Inſequitur clamorque virùm, ſtridorque rudentum:
Eripiunt ſubitò nubes cælumque, diemque
Teucrorum ex oculis: ponto nox incubat atra.
Intonuere poli, & crebris micat ignibus æther,
Præſentemque viris intentant omnia mortem. *Et inf.*
Talia iactanti ſtridens Aquilone procella
Velum aduerſa ferit, fluctuſque ad ſidera tollit.
Franguntur remi: tum prora auertit, & vndis
Dat latus: inſequitur cumulo præruptus aquæ mons.
Hi ſummo in fluctu pendent, his vnda dehiſcens
Terram inter fluctus aperit, furit æſtus arenis.
Tres Notus abreptas in ſaxa latentia torquet:
Saxa vocant Itali, medijs quæ in fluctibus aras
Dorſum immane mari ſummo. tres Eurus ab alto
In breuia, & Syrtes vrget (miſerabile viſu)
Illiditque vadis, atque aggere cingit arenæ.
Vnam quæ Lycios, fidumque vehebat Orontem,
Ipſius ante oculos ingens à vertice pontus
In puppim ferit: excutitur, pronuſque magiſter
Voluitur in caput. aſt illam ter fluctus ibidem
Torquet agens circùm, & rapidus vorat æquore vortex.
Apparent rari nantes in gurgite vaſto,
Arma virùm, tabulæque, & Troia gaza per vndas.
Virgilius l. 1. Aen.

Poſtquam altum tenuere rates, nec iam amplius vllæ
Apparent terræ, cælum vndique, & vndique pontus:
Tum mihi cæruleus ſupra caput adſtitit imber
Noctem, hyememque ferens, & inhorruit vnda tenebris.
Continuò venti voluunt mare, magnaque ſurgunt
Aequora: diſperſi iactamur gurgite vaſto.
Inuoluere diem nimbi, & nox humida cælum
Abſtulit; ingeminant abruptis nubibus ignes.
Excutimur curſu, & cæcis erramus in vndis.
Ipſe diem, noctemque negat diſcernere cælo
Nec meminiſſe viæ media Palinurus in vnda.
Tres adeo incertos cæca caligine ſoles
Erramus pelago, totidem ſine ſidere noctes.
Idem l. 3. Aen.

Aſpera creſcit hyems, omnique è parte feroces
Bella gerunt venti, fretaque indignantia miſcent. *Et inf.*
Quippe ſonant clamore viri, ſtridore rudentes,
Vndarum incurſu grauis vnda, tonitribus æther.
Fluctibus erigitur, cælumque æquare videtur.

Pontus,

Pontus, & inductas aſpergine tangere nubes.
Vt modò cum fuluas ex imo vertit arenas,
Concolor eſt illis, Stygia modò nigrior vnda.
Sternitur interdum, ſpumiſque ſonantibus albet.
Ipſa quoque his agitur vicibus Trachinia puppis:
Et nunc ſublimis veluti de vertice montis
Deſpicere in valles, imumque Acheronta videtur:
Nunc vbi demiſſum curuum circumſtetit æquor,
Suſpicere inferno ſummum de gurgite cælum.
Sæpe dat ingentem fluctu latus icta fragorem:
Nec leuius pulſata ſonat, quàm ferreus olim
Cum laceras aries, balliſtaue concutit arces.
Sic vbi ſe ventis commiſerat vnda coortis
Ibat in aſtra ratis, multoque erat altior illis.
Iamque labant cunei, ſpoliataque tegmine ceræ
Rima patet, præbetque viam letalibus vndis.

Ouidius l. 11. met.

Me miſerum, quanti montes voluuntur aquarum!
Iam iam tacturos ſidera ſumma putes.
Quantæ diducto ſubſidunt æquore valles:
Iam iam tacturas tartara nigra putes.
Quodcunque aſpicio, nihil eſt niſi pontus & æther;
Fluctibus hic tumidus, nubibus ille minax.
Inter vtrumque fremunt immani murmure venti:
Neſcit cui domino pareat vnda maris.
Nam modò purpureo vires capit Eurus ab ortu:
Nunc zephyrus ſero veſpere miſſus adeſt:
Nunc gelidus ſicca Boreas bacchatur ab Arcto:
Nunc Notus aduerſa prælia fronte gerit.
Hei mihi quàm celeri micuerunt nubila flamma!
Quantus ab æthereo perſonat axe fragor.
Nec leuius laterum tabulæ feriuntur ab vndis
Quàm graue balliſtæ mœnia pulſat onus.
Qui venit hic fluctus, fluctus ſupereminet omnes:
Poſterior nono eſt, vndecimoque prior.

Ouidius l 1 Triſt. el. 2.

Iamque aberant terris, quantùm Gortynia currunt
Spicula; cæruleo grauidam cum Iuppiter imbri
Ipſa ſuper nubem ratis armamenta pelaſgæ
Siſtit agens: inde horror aquis, & raptus ab omni
Sole dies miſcet tenebras, queis protinus vnda
Concolor: obnixi lacerant caua nubila venti,
Diripiuntque fretum: nigris redit humida tellus
Vorti-

Vorticibus, totumque Notis portantibus æquor
Pendet, & æquato iam iam prope ſidera dorſo
Frangitur. incertæ iam nec prior impetus alno,
Sed ſtabat: extantem roſtris modò gurgite in imo,
Nunc cælo Tritona ferens, nec robora proſunt
Semideùm heroum, puppemque inſana flagellat
Arbor, & inſtabili procumbens pondere curuas
Raptat aquas, remique cadunt in pectus inanes.

Statius lib. 5. Theb.

Cum Luna ſubito conditur, ſtellæ latent,
In aſtra pontus tollitur, cælum perit
Nec vna nox eſt: denſa tenebras obruit
Caligo, & omni luce ſubducta fretum
Cælumque miſcet: vndique incumbunt ſimul
Rapiuntque pelagus infimo euerſum ſolo,
Aduerſus Euro zephyrus, & Boreæ Notus.
Sua quiſque mittunt tela, & infeſti fretum
Emoliuntur turbo conuoluit mare.
Strymonius altas Aquilo contorquet niues,
Libycuſque arenas Auſter ad Syrtes agit:
Nec manet in Auſtro: fit grauis nimbis Notus,
Imbre auget vndas: Eurus Orientem mouet
Nabathæa quatiens regna, & Eoos ſinus.
Mundum reuelli ſedibus totum ſuis
Ipſoſque rupto crederes cælo Deos
Decidere, & atrum rebus induci chaos.
Vento reſiſtit æſtus, & ventus retro
Aeſtum reuoluit. non capit ſe ſe mare:
Vndaſque miſcent imber, & fluctus ſuas,
Inferna nox eſt. ipſa ſe claſſis premit,
Et prora proræ nocuit, & lateri latus.
Illam dehiſcens pontus in præceps rapit,
Hauritque, & alto redditam reuomit mare.
Hec onere ſidit: illa conuulſum latus
Submittit vndis: fluctus hanc decimus tegit.

Seneca in Agam. act. 3.

Quaſſans cæruleum genitor caput, æquora fundo
Eruit, & tumidum mouet vltra littora pontum.
Extemplo ventos, imbreſque, è rupe procellas
Concitat Aeolias, ac nubibus æthera condit.
Tum penitus telo molitus regna tridenti
Intima, ab occaſu Thetin impellit, & ortu,
Ac totum Oceani turbat caput: æquora ſurgunt

Spumea,

Spumea, & illiſu ſcopulus tremit omnis aquarum.
Primus ſe attollens Naſamonum ſedibus Auſter
Nudauit Syrtim correpta nubilus vada.
Inſequitur ſublime ferens nigrantibus alis
Abruptum Boreas ponti latus. intonat ater
Diſcordi flatu, & partem rapit æquoris Eurus.
Hinc rupti reboare poli, atque hinc crebra micare
Fulmina, & in claſſem ruere implacabile cælum.
Conſenſere ignes, nimbique, & fluctus, & ira
Ventorum, noctemque freto impoſuere tenebræ.
Ecce intorta Noto; venienſque à rupe procella
Antennæ immugit, ſtridorque immite rudentum
Sibilat, ac ſimilem monti, nigrante profundo
Doctoris frangit ſuper ora tremantia fluctum. *Et inf.*
Talia dùm memorat, diuerſis flatibus acta
In geminum ruit vnda latus, puppimque ſub atris
Aequoris aggeribus tenuit, ceu turbine merſam.
Mox nigris altæ pulſa exundantis arenæ
Vorticibus ratis æthereas remeauit ad auras,
Et fluctus ſupra vento librante pependit.
At geminas Notus in ſcopulos, atque horrida ſaxa
Dura ſorte rapit (miſerandum & triſte) biremes.
Increpuere ictu proræ: tum murice acuto
Diſſiliens ſonuit rupta compage carina.

Sil. Italicus lib. 17.

Plura loquuturo ſurgentibus orta procellis
Dira ſuperuenit, tum noctis inhorruit vmbris
Tempeſtas, tumidiſque vias obſedit aquarum
Montibus, aut imas depreſſit in æquore valles.
Nubila dant imbrem, fluctuſque ad nubila tendit:
Et minus imbre madent puppes, quàm nubila fluctu.
Ipſe aderat pelago cedentibus Africus Auſtris
Vrgebatque in ſaxa rates; ni Circius algens
Turbine nimboſæ glomeraſſet flabra ruinæ:
Inque latus tranſuerſa fremens, ſcopuliſque relictis
Nauita conuerſas egiſſet in alta carinas.
Ventorum nec ſæua duces audire vetabant
Arbitria, incertoque fidem perquirere ponto.

P. Al Donatus l. 9. Conſtant.

Mœſta laboriferos vix æthere Cynthia currus
Extulerat; cum viſa notis palleſcere miris
Sidera. ſtellatos vix Luna agnoſcit alumnos,
Et ſoboles. timet ipſa ſuam, crudeſcit Orion:

Bina

Bina poli furit Vrſa : Canis ferit aſtra latratu ;
Sollicitatque fugam curru ſtridente Bootes.
Poſt hæc aſtra cadunt : caligine cingitur æther :
Exoritur graue murmur aquis : freta cæca tumeſcunt :
Saxa gemunt ſcopuliſque. Auſter, Boreaſque , Notuſque
Contorquet mare turbinibus de ſede reuelli
Cuncta putes elementa . Salo ſe fœderat imber :
Fulgetra cum nebulis confundit lumen , & vmbras.
Cum pelago Styx atra coit mare , ventus , Olympus ,
Fulmina , nox , grando , geminata tonitrua , nubes
Ciuibus heu profugis intentant omnia mortem.

P. Car. de Luca l. 9. Dom. Lauret.

Mercibus vnda grauis , gaziſque inſanit , & ingens
Ex humero detrectat onus , raucoque ſuſurro
Iraſci primùm diſcit . mox frena procellis
Laxat , & ad bellum ſtridoribus euocat Euros.
Triſte tonant nubes : coniurant fulmina , & imbres :
Vela tremunt , remique gemunt : labat arbor, & omnis
Nauta pauet . natat vndoſo mors arida regno.
Vota volant , feriuntque leues vota irrita ventos.
Iam bibit Oceanum nauis , merceſque profundit ,
Naufragiumque inuita vehit . ſpes empta periclis
Fertur aquis : nec diuitijs ſaturata quieſcit
Dira fames pelagi . patefacta vorago carinam
Obruit & nautas . rimas agit illa , dehiſcit ,
Et quaſſata ruit . nautas quæ verberat vnda
Tunditur heu gemitu miſerorum è puppe cadentum.

P. Alex. Donatus l. 13. Conſtant.

Vide ſupra Tit. Conflictus ventorum. Mare turbatum. & inf. Vide Tit. Naufragium.

Mare rubrum duas in partes diuiſum vnà cum Ægyptiorum clade.

INterea duro defuncta labore iuuentus
Libera ſeruitio , diuturnis libera vinclis ;
Purpurei tandem maris hoſpita littore curuo
Conſtitit , & rubris iam feſſa reſederat vndis.
Hoſtis adeſt , validis qui prælia viribus infert ,
Elapſaſque iterum reuocat ſub vincla cohortes.
Sed Moſes iubet in liquido veſtigia fluctu
Ponere , conclamatque fugam per cærula ponti ,

Et

Et virga diffindit aquas. illæ vndique ſiſtunt
Riparum in faciem, vitreiſque liquoribus altè
Impendent, geminoque viam dant æquore turmis.
Nec minus ingreditur Nili gens aſpera duris
Irritata odijs, Regemque ſecuta furentem
Audet ſe liquidis committere credula ripis,
Tramitibuſque nouis, bifidum quos fecerat æquor.
Ibant præcipiti iam turbine percita fluctus
Agmina per medios, cum gurgite prima ſupremo
Liquitur hinc præceps, hinc altera voluitur vnda:
Voluit equos, voluit currus, confuſa natantum
Voluit tela virùm, truncíſque cadauera membris.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 5.

Tum vallo maris immenſi fuga ſiſtitur, anceps
Quò vergat, quà parte ſalus ſe proxima pandat.
Scilicet à tergo Pharaonius ardor euntes
Inſequitur, iam iamque gradu premit, & fodit haſta.
At Deus increpuit ſurdum mare. conſtitit æquor
Ingenita feritate minus, nutumque Tonantis
Audijt, & medio freta concita diffidit alueo.
Ecce bipartito cedentia clauſtra profundo
Pontus agit, ſuſpendit iter, per & aera librat
Hinc atque inde leues gemino velut aggere fluctus;
Aequoraque exhaurit, longo quantùm orbita ſulco
Pandat aquas populo, cui terras clauſerat hoſtis.
Obſtupuit primò fugientum exercitus, altum
Diſcindi pelagus, barathroque voraginis horret
Ora patere maris, velut exhauſtura morantes.
Sed nouit mox eſſe pium, quod credidit atrox:
Ingreſſuſque viam, qua conſcia ſemita ducit,
Sicca per æquoreos veſtigia ſignat hiatus
Securus pelagi atque ſui; valloque liquorum
Cingitur, & fidas premit immerſabilis vndas.
Interea Peluſiaci furibunda Canopi
Agmina laxatis ad terga vehuntur habenis,
Nacta viam per aperta maris, atque vſa ſecundo
Succedunt pelago iam iam domituta phalangas.
Cum ſubito implacidum tonuit mare: ſæua rebellat
Vnda ſecuturis, præeuntibus æqua maniplis.
Nec mora: diſciſſus redit ad commercia pontus,
Fædus habent lymphæ, iunctiſque liquoribus implent
Ora maris patefacta prius. iacet obruta Memphis
Fluctibus in medijs. quàm vellet poſſe reuerti!

Sed negat vnda fugam: ruit agmine ſæuus æquarum
Pontus, & à tergo Pharijs redeuntibus inſtat.
Diſſiliunt currus, miſerandoque eſſeda ludo
Naufragium in circo faciunt maris: ardor equorum
Obluctatur aquis; ſed tunditur impetus æſtu,
Quadrupedeſque, equiteſque globo inuoluūtur eodem.

P. Vinc. Guiniſius in Program. præfixo carm.

Cærula vibrata tum percutit æquora virga,
Percuſſamque loco cedere iuſſit aquam.
Iuſſa receſſit aqua, ſicco dare marmora fundo
Rubra viam iuſſit: iuſſa dedere viam.
Attoniti noua monſtra mari fugiente videmus,
Qualia nunquam ætas viderat vlla prius.
Hinc vitreos, atque hinc vndarum aſſurgere montes,
Et geminum liquida mole rigere latus.
Hinc ſubitam medio deſcendere in æquore vallem,
Et planum in ſicca valle patere vadum.
Littora deſerimus: mediumque immenſa per æquor
Turba trahit ſiccos nocte ſtupente pedes.
Obſtupuit nudata freti vada Memphis aperti
Et gemini ſtantes aggeris inſtar aquas.
Hac abeunt? inquit. capite arma viri, arma: ſequamur.
Ite citi: è medio gens retrahenda ſalo eſt.
Dixit; & vnà omnes iuueneſque, virique, ſeneſque,
In mare pars bigis, pars rapiuntur equis.
Iamque propinquabant; cum Moſes nota reuerti,
Vndique diuiſas ad vada iuſſit aquas.
Paruit vnda lubens; celerique rotata meatu
Geſtijt in proprios iuſſa redire ſinus.
Obuia tum bijuges inopino vortice currus
Abſtulit, & ſparſos æquore merſit equos.
Quacunque aſpiciunt, acies glomerantur aquarum,
Et ponè infelix agmen, & ante premunt.
Scuta virùm, criſtæque natant, pictæque pharetræ,
Et galeæ, & pleno naufraga gaza mari.

P. Iac. Bidermanus l. 1 Heroid. ep 6.

Videndus etiam P. Ant. Millieus, qui lib. 5. Moyſ. Viat. rem totam vberrimè deſcribit.

Maris acceſſus & receſſus.

Qualis vbi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras, ſcopuloſque ſuper iacit vndā

Spumeus, extremamque ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retrò, atque æſtu reuoluta reſorbens
Saxa, fugit, littuſque vado labente relinquit.

Virgilius l. 11. Aen.

Quaque iacet littus dubium, quod terra fretumque
Vindicat, alternis vicibus cum funditur ingens
Oceanus, vel cum refugis ſe fluctibus aufert.
Ventus ab extremo pelagus ſic axe volutet,
Deſtituatque ferens: an ſidere mota ſecundo
Tethyos vnda vagæ lunaribus æſtuet horis:
Flammiger an Titan vt alentes hauriat vndas
Erigat Oceanum, fluctuſque ad ſidera tollat:
Quærite quos agitat mundi labor.

Lucanus lib. 1.

Vel luna librante ſalum, ceu tollitur ingens
Oceanus, ſiue ipſe ſuis ſe ſponte voluens
Gurgitibus ſalſos efflat ſuper obuia fontes
Flumina, deſertæque plagas abſcondat arenæ
Procurrens, ſyrteſque operit refluentibus vndis.
Væ quibus incautis alludens defluit æquor,
Et teretes offert nudato littore conchas;
Mox refluo premet vnda ſequax veſtigia ponto,
Currentumque ſuper rapido ingruet æquore terga.

P. Ant. Millieus l. 14. Moyſ. Via. to. 2.

Diluuium.

VTque manu latè pendentia nubila preſſit
Fit fragor, & denſi funduntur ab æthere nimbi.
Sternuntur ſegetes, & deplorata colonis
Vota iacent, longique perit labor improbus anni.
Nec cælo contenta ſuo eſt Iouis ira, ſed illum
Cæruleus frater iuuat auxiliaribus vndis.
Conuocat hic amnes, ac fontibus ora relaxat,
Et defrænato voluuntur in æquora curſu.
Ipſe tridente ſuo terram percuſſit: at illa
Intremuit, motuque vias patefecit aquarum.
Expatiata ruunt per apertos flumina campos,
Cumque ſatis armenta ſimul, pecudeſque, viroſque
Tectaque, cumque ſuis rapiunt penetralia ſacris.
Si qua domus manſit, potuitque reſiſtere tanto
Indeiecta malo, culmen tamen altior huius
Vnda tegit, preſſæque latent ſub gurgite turres.

Iamque

Iamque mare & tellus nullum diſcrimen habebant:
Omnia pontus erant, deerant quoque littora ponto.
Occupat hic collem, cymba ſedet alter adunca:
Et ducit remos illic, vbi nuper ararat.
Ille ſuper ſegetes, aut merſæ culmina villæ
Nauigat: hic ſumma piſcem deprendit in vlmo.
Figitur in viridi (ſic fors tulit) anchora prato,
Aut ſubiecta terunt curuæ vineta carinæ:
Et modò quà graciles gramen carpſere capellæ,
Nunc ibi deformes ponunt ſua corpora phocæ.
Obruerat tumulos immenſa licentia ponti,
Pulſabantque noui montana cacumina fluctus.

Ouidius l. 1. met.

Tunc Pater omnipotens mores exoſus iniquos
Humanum largo perdidit imbre genus.
Scilicet Aeolijs Auſtrum deducit ab antris,
Et qui conſtipant nubila nigra Notos.
Terribili totum inuoluit caligine mundum,
Et pluuiæ ventis agglomerantur aquæ.
Merguntur ſegetes, merguntur condita ſulcis
Semina, & agricolæ vota ſepulta iacent.
Omnia ſunt pontus: turreſque ſub amne latentes
Dicuntur grauidas ſuſtinuiſſe rates.
Humida gens pelagi ſumma conſedit in vlmo,
Quæ fuerat volucri cognita ſola domus.
Et deſtrenato nabant ſuper æquore damæ,
Et ſuper effuſo flumine nabat equus.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 19.

.... Media ecce fragores
Horrendos de nocte: poli porta omnis vtroque
Axe tonat, tellusque ſono concuſſa remugit,
Excuſſique ſuis fontes, & flumina ripis,
Littoribuſque mare elato iam gurgite ſpumant.
Ceu ſpecubus venti ſubeant, & flamina fluctus
Eijciant illapſa cauis, freniſque ſolutos
Ire foras vndis iubeant ſpumantibus amnes.
Ac ſimul emiſſi rumpuntur nubibus imbres:
Continuique ſonant tectis, neque nubila tanto
Fluxu exhauſta cadunt; ipſum ſe in nubila cælum
Infundit, grauidaſque fouet denſo aere nubes,
Perpetuatque hiemem nimbis, & Pleiadas auget. *Et inf.*
Vt totam tenuit lucem fœda imbribus atris
Eluuies, lucemque ſequens nox horrida nimbis

Auxit aquas, & iam poſitos ſuperantia fines
Flumina, torrenteſque ſonant, tectiſque minantes
Excidium, ac ruptis vrbes iam molibus intrant:
Tum verò audiri gemitus, dirique timentum
Clamores, rurſumque inopes, inopeſque regreſſus.
Queis fuga non tentata modis? pars ſcandere tecta,
Principio: pars in celſos contendere montes.
Sed iam tecta vadis, aut fluctu auulſa feruntur.
Aut inſtantem vndis metuunt labefacta ruinam.
Conueniunt miſtæque feræ, laſſæque volucres
Montibus; & quò quemque tulit fortuna, vel audax
Conſilium, inuenere famem, quæ triſtior ipſis
Naufragijs: membra areſcunt immania tabe,
Aut gelido concuſſa metu. iam flumina curſus
Amiſere ſuos, aut tantùm ad ſidera ſurgunt.
Iam ſine littoribus furit æquor, & omnia pontus.

P. Ant. Millieus l. 2. Moyſ. Viat.

Tunc ſubitus cælo inſonuit fragor: horruit æther,
Extinxitque ſuam territa Luna facem.
Murmure bacchantur tragico per inania venti,
Aereque in toto prælia miſcet hiems.
Iam diuulſa volant tectorum fragmina, & altas
Quaſſat inaudito terra tremore domos:
Iam validæ quercus, & nubibus æqua cupreſſus
Præcipites nemorum ſtrage ſequente cadunt.
Diffugiunt armenta loco; pecoriſque magiſtri
Incuſtoditos deſeruere greges.
Hæc vbi prima mali trepidam prælndia noctem
Non intermiſſo diſtinuere metu:
Ecce dies. ſed enim quid nomine abutimur iſto?
Triſtior æternis noctibus, ecce dies.
Illa ſuo ſine Sole dies exorta, nigrantes
Deſuper ex omni nube profudit aquas.
Nec tamen imber erat, qualis cum ſæpe coortus
Vitiferos Auſter depopulatur agros:
Sed noua nimborum rabies, noua grandinis ira,
Et facies cæli tota ruenti s erat.
Vrget enim, & plenas alternat Aquarius vrnas,
Dum requiem feſſis nubibus vnda negat.
Omnia conſpirant elementa; ſuamque grauatis
Nubibus & riuus mittit & amnis opem.
Ipſi etiam fontes, & ſtagna ignota paludes,
Quoſque colit maior fama, minorque lacus.

Ante

Ante alios omnes circumdata littora pontus
Tranſilit immenſis exſpatiatus aquis.
Ille cauas primo ſubigit conamine valles;
Impete mox alio plana per arua ruit.
Mox modicos tentat creſcenti gurgite colles,
Et videt in regno tecta natare ſuo.
Tum verò trepidare metu, ſeramque ſalutem
Improba per ſeras turba vocare preces.
Atque alios ad ſumma domus faſtigia raptos
Continuò ad ſumma eſt lympha ſecuta domum.
Tranſcendunt alij turreſque, arceſque, ſed iſtis
Non minor, atque illis altior vnda fuit.
Vltima reſtabant miſeris ſolatia montes
Aſtra ſuis feriunt qui propiora iugis.
Huc iter affectant: ſobolem hac trahit anxia mater,
Decrepitumque ferunt hac pia terga patrem.
Huc madida coniux cum coniuge tendit: asylum
Hoc properat fratres inter habere ſoror.
Hæc eadem ſibi caſtra feræ pecudeſque capeſſunt.
Heu! caſtra inuito nil valitura Deo.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. ep. 4.

Namque dum tota pereunte terra,
Vnicum merſus foret æquor orbis:
Cuncta dum magnus fierent nouarum
Campus aquarum?
Tunc per excelſos nemorum receſſus
Hinc & hinc ſparſæ iacuere Phocæ.
Tunc Thetis lætos ſtupuit ſub alto
Aequore campos.
Hic ſuos alter ſinuaſſe remos,
Et repentinas agitaſſe cymbas
Dicitur, curuis vbi nuper arua
Torſit aratris.
Nulla frænatum cohibere pontum
Ripa dimotis potuit fluentis:
Nulla diſperſos poterant domaſſe
Littora fluctus.
Hic vbi celſis propior planetis
Hæmus aſſurgit, madido procellæ
Hæſerant limo, veterique maior
Nereus alueo.

P. Alb. Ines cent. 1. Ode 55.

Mare conglaciatum.

CÆruleos ventis latices durantibus Iſter
  Congelat, & tectis in mare ſerpit aquis.
Quaque rates ierant, pedibus nunc itur, & vndas
  Frigore concretas vngula pulſat equi.
Vidimus ingentem glacie conſiſtere pontum,
  Lubricaque immotas teſta premebat aquas.
Nec vidiſſe ſat eſt: durum calcauimus æquor,
  Vndaque nec vdo ſub pede ſumma fuit.
Tum neque ſe pandi poſſunt delphines in auras
  Tollere, conantes dura coercet hiems.
Et quamuis Boreas iactatis inſonet alis,
  Fluctus in obſeſſo gurgite nullus erit.
Incluſæque gelu ſtabunt, vt marmore puppes:
  Nec poterit rigidas findere remus aquas.
Vidimus in glacie piſces hærere ligatos:
  Sed pars ex illis tum quoque viua fuit.

Ouidius l. 3. Triſt. el. 10.

Vide inf. Tit. Regio niuibus & glacie obſita.

N A V I S.

Nauis conſtructio.

INſtat vbique manus varias enixa carinas,
Aeriamque cupit trabibus, nemorumque ruina
In pontum deferre ratem: labor vndique cæptum
Vrget opus, pereuntque citis in claſſibus alni.
Pars lateri nectit facta teſtudine coſtas,
Impellitque graui luctantes tudite clauos:
Hic ferro gracili proceras læuigat ornos,
Planaque compoſitæ ſternit tabulata carinæ.
Ille trahit proram, longaque ex arbore pendet,
Quæ ſenſim ſublata cadit, quam plurimus ames
Subter, & enixi ſuſtentant robora ferri.
Pars tranſtra in numerum ponunt, durumque ſedile
Remigibus, ſtipantque tenaci cannabe rimas,
Aut pice, vel ferro iungunt, lentoque ſequaces
Igne trabes, & ligna prius reſinata ſiburunt.
Hinc alii ſculpunt puppes, doctaque bipenni Pul-

Pulchra laboratis poliunt apluſtra figuris.
Inciſi trabibus viuunt Tritones acernis,
Et referunt glaucos cælata toreumata diuos.
Hinc malum vi magna alij conantur in altum
Erigere, antenniſque ſuos imponere funes,
Velaque, & in gyrum tortos aptare rudentes.
Pars teretes nectunt trochleas, & reſte picata
Sublata in ſummo religant carcheſia malo.
Ex P. Laur. le Brun ta. 2. Eloq. Poet.

Nauis regia Cleopatræ.

Littoribus ſoluens patrijs Regina Canopi,
Miranti luxum gurgite, vela dedit.
Aurea puppis erat, formæque in puppe Deorum,
Monſtraque delubris Nile recepta tuis.
Aurea fulgebant ſummo carcheſia malo,
Fulgebant nitidis illita tranſtra notis.
Cærula inaurati verrebant æquora remi:
E cedro tabulæ, clauus eburnus erat.
Vnda repercuſſo radiabat concolor auro,
Et qualis Danaen fallere poſſet, erat.
Mollia purpurei nectebant vela rudentes:
E media fuerant vela petita Tyro.
Ipſa videbatur velorum purpura fluctus
Tingere, purpureas findere puppis aquas
In medio thalamus: thalamo Regina iacebat:
Viſa ſibi æquoreas inter habenda Deas.
Quid memorem, vt cultæ Nympharum more puellæ
Nautarum ſubeant arte, manuque vices?
Vt feriant illæ adductis ad pectora remis
Aequora, propulſam dirigat illa ratem?
Hæc faciles captat ventos, tractatque rudentes,
Et modò dat Zephyris, dat modò vela Notis.
Illa ſedet, cytharamque tenet, remiſque canendo
Imperat, & pulſas carmine mulcet aquas.
P. Sidron. Hoſchius l. 1. el. 2.

Nauis ſecundo vento portum ſubiens.

Qualis ab occiduo nauis, vel littore rubro
Ingenti nitens ſub pondere grata per vndas

Dona laboratæ Cereris ſubuectat: it auro
Carbaſeos virgata ſinus, argentea funes,
Et liquidi vada ſalſa ſali ſecat, vſa ſecundo
Flamine, cum geminas æquatis cornibus alas
Explicat. à tergo glomerata remurmurat vnda:
Findit fronte ſalum, ſpumantemque eruit æſtum,
Impoſita ſub mole gemens. tum clamor ad auras
Conſpecta tellure procul, labente carina,
Nauticus ingeminat, reſponſant obuia latè
Littora, conceptis dant ignibus ænea plauſum,
Horriſonumque cient imitata tonitrua cælum.
Illa vehens quicquid vel meſſe lybiſſide legit,
Vel ſemptemgemino nutriuit gurgite Nilus.
Adnatat interea, & pleno ſubit oſtia velo.

P. Bern. Stephonius car. 8.

Naufragium.

FRangitur incurſu nimboſi turbinis arbor,
Frangitur & regimen. ſpolijſque animoſa ſuperbit
Vnda velut victrix, ſinuataque deſpicit vndas.
Nec leuius, quàm ſi quis Athon, Pindumque reuulſos
Sede ſua, totos in apertum verteret æquor;
Præcipitata cadit, pariterque & pondere, & ictu
Mergit in ima ratem: cum qua pars magna virorum
Gurgite preſſa graui, neque in aera reddita, fato
Functa ſuo eſt: alij partes, & membra carinæ
Trunca tenent. tenet ipſe manu, qua ſceptra ſolebat
Fragmina nauigij Ceix, ſocerumque, patremque
Inuocat. *Ouidius l. 11. met.*

Vidi ego cum rutilus maculis aſpergitur ignis
Præcipitem iactari vndoſa ad littora nauim
Amiſſis fluitantem armis, ac dura gementem
Verbera, & effracto nudatam lintea malo.
Nulla ſalus, ſpes nulla viris. ad vota, preceſque
Vertuntur. vacat ars: miſeræ exoptantur arenæ,
Et dulcis terræ exortes tanguntur amore.

Iouian. Pontanus l. 1. de Stell.

Iamque regi indocilis, non arte, ſed impete fertur
Per coniuratas territa puppis aquas.
Tollimur alterno nunc vſque in ſidera fluctu:
Hei mihi, quos montes, cum tumet, æquor habet!

Alterno

Alterno rapimur nunc vſque in Tartara lapſu?
Hei mihi, quas valles, cum cadit, æquor habet!
Tres ſine Sole dies, & tres ſine ſidere noctes,
Treſque aliæ noctes, treſque abiere dies.
Dum lacerata ſuos rupeſunt vela rudentes,
Ludibrium ventis vela relicta ſuis
Turbine mox fracti ceciderunt robora mali,
Exanimemque ruens abſtulit vnda ratem.
Hic clamore viri, trepidique paueſcere nautæ:
Et dubias inter, vota vouere, preces.
Proijcimus tum quiſque ſuas, & mergimus vndis
Quas auidi nuper quæſieramus opes.
Fului adeo (quis credat?) honos ibi viluit auri,
Nec ſuus eſt Onychi, Sardonychique valor.
Euacuata ratis gaza tam diuite, tutum
Sperabat modicis iam fore rebus iter. *Et infra.*
Dum loquor, ingentes agit vndique, & vndique rimas
Nauis, & in medijs fiſſa dehiſcit aquis.
Omnia turbantur clamoribus: obruit alter
Alterum, & auxilio fœmina virque caret.
Hauritur rapido pars gurgite naufraga: partem
Detulit in libycum paruula cymba ſolum.
Triſte licet fuerit comitum vidiſſe meorum
Innumeros illa morte perire greges:
Euaſiſſe tamen vicina in littora viuos,
Triſtior hac ipſa morte medela fuit.
Nam quibus aura Noti, quibus ira pepercerat vndæ;
Exitium inuenti littoris ora tulit.
Vix emerſa cohors tumidis è fluctibus ægros
Arenti in ſabulo conſtituere pedes.
Cum furua Aethyopum magno ruit agmine pubes,
(Nullum Erebi quondam nigrius agmen erat.)
Obruimur numero, tamen arma capeſſimus, & qua
Poſſumus hoſtiles pellimus arte metus.
Pellimus. at facilem deſerto in littore victum
Qui mihi, qui ſocijs ſuppeditaret ager,
Nullus erat. diſcurro vagus, portumque requiro:
Portus in ignoto littore nullus erat.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Her. ep. 7.

Vide ſupra Tit. Tempeſtas.

Naues incendio abſumptæ.

NEc plura his, iaculata facem ſtetit ilicet arſit
Extemplo fulgur, tonitruque exterrita pinus
Euomuit flammarum vndas, & fragmina cælo
Suſtulit auulſæ diſiecta mole carinæ.
Nec tantum ruptis quoties fornacibus Aetna
Horrendum ſonat, accenſas liquefacta per auras
Saxa volant, piceuſque ambuſtæ nimbus arenæ
Pellitur, atque imo diſcluditur inſula fundo:
Horrifico quantùm tabulata excuſſa fragore
Aere diſſiliunt, truncæque cadauera membris,
Semireceſque artus, & grandes orbe molares.
Flagranteſque trabes nube euoluuntur eadem,
Et cælo confuſa gemunt; magno inde ſonore
Præcipitans, pelagus ſtridenti extinguit in vnda.
Nec verò ſtetit hic ſtrages, ſed tempore eodem
Africus incumbens pelago, tædaſque volantes,
Præcipiteſque globos, & ſaxa reciproca longè
Detulit, & ſocias ſubeuntes ponè carinas
Inuoluit flammis: illæ piceo vnguine pingues
Accipiunt inimicum ignem, ſimilique fatiſcunt
Clade ambæ. furit immiſſis Vulcanus habenis
Tranſtra per, & liquidis manantia robora ceris,
Auulſaſque trabes diſterminat æquore toto,
Triſtes belli inias. fluitat captiua ſupellex,
Scuta virûm, galeæque, & Cypria gaza per vndas,
Signaque rapta ducum, transfixaque pectora remis,
Et ſingultantes extis fumantibus artus.

P. Famian. Strada l. 2. prol. 3. Hiſtor.

Nauis incendiaria.

COnatus etenim poſtquam fruſtrata malignos
Vis cecidit, ſolitas fraus tutior inſtruit artes
Implicitura ſuæ noſtris aſpergine flammæ
Puppibus, aduerſo ſparſim ſe plurima vento
Nauis agit: nauim peſtis comitatur euntem
Non audita prius. Candentis lamina ferri
In gracilem lento curuamine flexilis orbem
Ducitur, ac multo congeſti pondere nitri

Et

Et rapidi largo ſaturatur turbinis hauſtu.
Tum ſalici ſuppacta leui committitur ipſis
Sicca lues vndis, & ineuitabile totis
Claſſibus importat ſubſtrata per æquora damnum.
Nam quæ tubi ſimul ac grauidi latus obuia moles
Impulit, occurſu primo luxata repente
Machina rumpit hians; clauſæ vis feruida flammæ
Cum tonitru micat erumpens, & texta propinquæ
Pinea comprendens ratis, exilientia cladis
Semina diffundit, tabulatiſque implicat vnctis.
Mox volucri rapias flexu populata carinas
Per medium rotat exultans ſua crimina pontum.
Enceladri talis cineres, iraſque ſepulti
Trinacris interdum ructantibus Aetna caminis
Egerit: ætherias vndat vapor ater ad auras,
Inuoluitque diem; ſparſæ per inane fauillæ
Proxima corripiunt flammis, & idonea nactæ
Pabula, concepto glomerant incendia vento.
Vanus vterque labor: fuſo leuis igne procaces,
Terrenteſque ſilnm furias, cum remige linter
Obuius implicuit nexu; vinctaſque triumphi
Duxit ouans ſpecie.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet.

Nec caput hoc belli, peſtiſque in noſtra paratæ
Exitia; at horrendæ magis, metuendaque flammas
Miſcebant duo Saxonicis inuenta Britannis.
Namque habiles lembos, ſummoque natantia tergo
Aequoris, expediunt non magnæ texta carinæ.
Quam ſuper arſuramque picem, maſſaſque ſequaces
Vnguinis, & lentum lacrymoſi corticis humorem
Iniiciunt: circùm tædas, & ſtupea vector
Nutrimenta parat, ferrique, æriſque reſecti
Fragmina, ſulphureæ meſſis quibus addit aceruum.
His inſtructa dolis, prono ſeu marmore lapſa,
Seu longis attracta rudentibus horrida pinus
Fertur aquis, fugienſque ſecundo pellitur æſtu.
Inde vocat cum tempus, & hinc ſe nauita ſaltu
Eijciens, primo Vulcani afflauit odore:
It cælo flamma, & crepitans incendia voluit.

Apud eundem to. 2. Elo. Poet.

Nauale certamen.

IN medio claſſes æratas, Actia bella
Cernere erat, totumque inſtructo Marte videres
Feruere Leucaten, auroque effulgere fluctus.
Hinc Auguſtus agens Italos in prælia Cæſar
Cum Patribus, populoque, penatibus, & magnis Dijs
Stans celſa in puppi: geminas cui tempora flammas
Læta vomunt, patriumque aperitur vertice ſidus.
Hinc ope barbarica, varijſque Antonius armis
Victor ab Auroræ populis, & littore rubro,
Aegyptum, vireſque orientis, & vltima ſecum
Bactra vehit: ſequiturque (nefas) Aegyptia coniux.
Vna omnes ruere, ac totum ſpumare reductis
Conuulſum remis, roſtris ſtridentibus æquor.
Alta petunt: pelago credas innare reuulſas
Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.
Tanta mole viri turritis puppibus inſtant.
Stupea flamma manu, teliſque volatile ferrum
Spargitur: arua noua Neptunia cede rubeſcunt.
Regina in medijs patrio vocat agmina ſiſtro.
Omnigenûmque Deûm monſtra, & latrator Anubis
Contra Neptunum, & Venerem, contraque Mineruam
Tela tenent.; ſæuit medio in certamine Mauors
Cælatus ferro, triſteſque ex æthere Diræ,
Et ſciſſa gaudens vadit Diſcordia palla,
Quam cum ſanguineo ſequitur Bellona flagello.
Actius hæc cernens arcum intendebat Apollo
Deſuper. omnis eo terrore Aegyptus, & Indi
Omnis Arabs, omnes vertebant terga Sabæi.

Virgilius l. 8. Aen.

Vt poſito Borea, pacemque tenentibus Auſtris
Seruatum bello iacuit mare: mouit ab omni
Quiſque ſuam ſtatione ratem: paribuſque lacertis
Cæſaris hinc puppes, hinc Graio remige claſſis
Tollitur. impulſæ tonſis tremuere carinæ,
Crebraque ſublimes conuellunt verbera puppes.
Vt tantum medij fuerat maris vtraque claſſis
Quod ſemel excuſſis poſſet tranſcurrere tonſis,
Innumeræ vaſto miſcentur in æquore voces,
Remorumque ſenus premitur clamore: nec vllæ
Audiri potuere tubæ. tunc cærula verrunt,

Atque

Atque in tranſtra cadunt, & remis pectora pulſant.
Vt primùm roſtris crepuerunt obuia roſtra,
In puppim rediere rates, emiſſaque tela
Aera texerunt, vacuumque cadentia pontum.
Sed Graijs habiles, pugnamque capeſſere pinus
Et tentare fugam, nec longo frangere gyro
Curſum, nec tardè flectenti cedere clauo.
At Romana ratis ſtabilem præbere carinam
Certior, & terræ ſimilem bellantibus vſum. *Et inf.*
Iam non excuſſis torquentur tela lacertis.
Non longinqua cadunt iaculato vulnera ferro,
Miſcenturque manus. nauali plurima bello
Enſis agit. ſtat quiſque ſuæ de robore puppis
Pronus in aduerſos ictus: multique perempti
In ratibus cecidere ſuis. Cruor altus in vndis
Spumat, & obducti concreto ſanguine fluctus.
Et quas immiſſi traxerunt vincula ferri,
Has prohibent iungi conſerta cadauera puppes.
Semianimes alij vaſtum ſubiere profundum,
Hauſeruntque ſuo permiſtum ſanguine pontum.
Hi luctantem animam lenta cum morte trahentes
Fractarum ſubito ratium periere ruina.
Irrita tela ſuas peragunt in gurgite cædes;
Et quocunque cadit fruſtrato pondere ferrum
Exceptum medijs inuenit vulnus in vndis. *Et infra.*
Iamque omni fuſis nudato milite telis
Inuenit arma furor: remum contorſit in hoſtem
Alter; at hi totum validis apluſtre lacertis,
Auulſaſque rotant excuſſo remige ſedes.
In pugnam fregere rates: ſidentia peſſum
Corpora cæſa tenent, ſpoliantque cadauera ferro.
Multi inopes teli iaculum lethale reuulſum
Vulneribus traxere ſuis, & viſcera læua
Oppreſſere manu, validos dum præbeat ictus
Sanguis, & hoſtilem cum torſerit, exeat, haſtam.
Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Quàm pelago diuerſa lues. nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto ſulphure viuax
Spargitur, ac faciles præbere alimenta carinæ:
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera:
Nec flammas ſuperant vndæ, ſparſiſque per æquor
Iam ratibus, fragmenta ferus ſibi vindicat ignis,
Hic recipit fluctus, extinguat vt æquore flammas,

Hi

Hinc mergantur, tabulis ardentibus hærent.

Lucanus lib. 3.

Nec mora: terrificis ſæuæ ſtridoribus æris
Per vacuum latè cantu reſonante profundum
Incubuere tubæ, queis excitus æquore Triton
Expauit tortæ certantia murmura conchæ.
Vix meminere maris, tam vaſto ad prælia niſu
Incumbunt proni, poſitiſque in margine puppis
Extremæ plantis, nutantes ſpicula torquent.
Sternitur effuſis pelagi media area telis,
Ceſſaque anhelatis exurgens ictibus alnus
Cærula nigranti findit ſpumantia ſulco.
Aſt aliæ laceræ, atque incuſſi roboris ictu
Detergent remos, aliæ per viſcera pinus
Tranſmiſſis ipſo retinentur vulnere roſtris. *Et infra.*
Hic audax ita magno per cærula ſaltu
Corbulo tranſgreſſus (nam textam robore turrim
Appulerant nexæ ferri compage triremes)
Euadit tabulata ſuper, flammaque comantem
Multifida pinum celſo de culmine quaſſat.
Inde atros alacer, paſtoſque bitumine torquet
Aduentante Noto Pœnorum apluſtribus ignes.
Intrat diffuſos peſtis Vulcania paſſim
Atque implet diſperſa foros, trepidatur omiſſo
Summis remigio; ſed enim tam rebus in arctis
Fama mali nondum tanti penetrarat ad imos,
Et rapidus feruor per pingues vnguine tedas
Illapſus flammis victricibus inſonat alueo.
Quà nondum tamen intulerat vim Dardana lampas
Parcebatque vapor, ſaxorum grandine dirus
Arcebat, fatumque ratis retinebat Himilco.
Hic miſer ignifeeram dum ventilat aere pinum
Murali ſaxo per lubrica ſanguine tranſtra
Voluitur in fluctus Lychei vulnere Cidnus.

Vide reliqua apud Silium Italicum l. 14.

Tu quoque Alexander Martis tolerare labores
Incipis, & dubij tentare pericula belli.
Iam maris Ionij ſulcas rate cærula; iam te
Romanis ducibus, ſociumque adiungis Iberis,
Iſmatiæque paras venienti occurrere claſſi;
Quæ Cyprios populata lares, ſpolijſque ſuperba
Abiere victrici patrias remeabat ad arces,
Cælo inuiſa cohors. ſtetit æquore pinea moles.

Vtraque

Vtraque dant ſignum : concurritur ; vndique clangor
Increpat. intremuere vndæ : ſimul ignibus æther
Emicuit, ſimul atra leuem vis fumea nubem
Traxit, & obductæ cælum eripuere tenebræ.
Horror vbique ingens, oriturque miſerrima cædes,
Turmatimque ruunt condenſa in prælia Thraces.
At contra Heſperij collatis puppibus vrgent
Turcarum obnixi glomeratum irrumpere in agmen.
Tu tamen ante omnes, animiſque ingentior vnus
Cæſareos imitatus auos, per tela, per ignes
Quò te cunque vocat virtus, quò viuida ducit
Gloria, Farneſi graderis. comitatur euntem
Et furor, & terror, ſæuoque armata flagello
Bellona, vltriceſque iræ. iam victor in hoſtem
Irrumpis, ſternisque viam : iam claſſe potitus
Threijcia, per tranſtra volas, ferroque cateruas
Demetis hoſtiles. fugit omnis Achaica pubes,
Omnis Arabs, ſequiturque tuos victoria greſſus,
Continuò exoritur clamor, gemituſque cadentum
Iſmariæque cadunt non vna morte phalanges,
Quas enſis, quas flamma vorax, quas abſtulit æquor.
Omnis & Ionio fluitat vaga præda profundo
Ambracias propter cautes, & Echinadas inter,
Scuta virùm, galeæque, & functa cadauera vita.

Aur. Vrſius de bello Belg.

Sic video claſſes, & numinis omine plena
    Ire per Ionium pinea texta fretum.
Pinea texta fremunt centenis incita palmis
    Centenaſque ferit lympha refuſa rates.
Et geminos iam binæ acies lunantur in arcus,
    Et chalybum radijs concolor vnda tremit.
Ligna catenatis ineunt certamina roſtris,
    Robore quæ valido fida iuuenta mouet.
Inſilit hoſtilis prætoria miles, & inſtat
    Armaque iam diſcit Thrax inimica pati.
Feruet opus telis, & ſanguine tingitur æquor,
    Fractaque purpureis ſceptra vehuntur aquis. *Et inf.*
Illa tamen turres, moleſque attriuit acernas,
    Strauit & in medio caſtra abiegna ſalo.
Vidit in Ionio Naupactus marmore Thraces,
    Aut hos verſa, aut hos terga dediſſe fugæ.
Enſeſque, galeaſque vndis fluitare comantes,
    Et lunata feri ſigna refixa Ducis.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 16.

Sex adeo incedunt ſpectato robore puppes,
Ponè ſubit, placidèque means, & pinea belli
Aſſequitur moles; credas naualia totis
Erupiſſe adytis, vltroque ad bellica roſtra
Demiſiſſe omnes frondentia brachia ſiluas.
Hinc ſe ſe hoſtis agit, lunataque cornua torquet,
Remigioque inſtat. validæ tormenta carinæ
Interea flammas non ante aſpecta coruſcant,
Ardenteſque globos. tonitru ſimul impulit auras,
Diſſiluere rates: iterumque, iterumque carinis
Fulmina miſſa volant, ſtragemque, ignemque reportant.
Concipiunt tabulata faces, puppeſque per omnes
Serpit agens ardor: pars ſciſſa immergitur vndis
Et ſparſæ lacero incedunt ſine remige tonſæ.
Miratur ſiccò ſe iam decreſcere ferro
Barbarus, ac propior remis ſi verberet vndas,
Hoc magis igniuomos vomit eiaculata molares
Bis ternæ baliſta ratis, nimboſque tonantes.
Hinc præteruectus miſſas Acheronte minaci
Ducit Halym furias, ſpectataque carbaſa bello
Auſtriaco conuerſa duci. pulſata viciſſim
Obuia ferratis crepuerunt robora roſtris,
Et cadit, & ſtridet non vna in vulnera ferrum,
Spiculaque, & tortæ decurrit arundinis imber.
Iam geminus ſquamis Dux vt fulgebat ahenis
In Martem aduerſis infeſtior aduolat armis:
Ruuereus, pariliqne fremens Farneſius alno
Auſtriadæ cinxere latus: vocat agmina contra
Barbarus, agglomeratque acies: in vulnera pronus
Quiſque ruit: denſis aggreſſi prælia turmis
Implicuere viri; pereunt, lapſique cruentis
Semianimes voluuntur aquis, hauſtuque ſupremo
Labentem epotas animam effudere per vndas,
Spumantique cruor concreſcit in æquore riuo.
Tu quoque ne incertis reuolet victoria pennis
In medios moriturus Halym conferta per arma
Iruis. immiſſum tergoque & pectore ferrum
Obluctantem animam, mediaque in morte natantem
Aduocat in geminum vuulnus: ſtetit illa volutans
Quò flueret, donec largo ſuper arma cruore
Spargitur in geminum tergoque, & pectore vulnus.
Extemplò conuerſæ acies, inimicaque roſtra
Siue immerſa vadis vaſto latuere profundo,

Seu

Seu captiua trahunt manicæ. Ducis alta cruentum
Extulit haſta caput, liquidaſque euecta per auras
Threijcia de puppe Crucis vexilla coruſcant.
Quo terrore omnes Libyæque, Aſiæque manipli
Diffugiunt; remiſque ardent aptare lacertos,
Aut hoſti, aut vitam tumido committere ponto.

P. Al. Donatus l.2. car.10.

Ergo hinc atque illinc numeroque & viribus æquis
Conſiſtunt pelago puppes. vtrinque iuuentus
Intenta expectat ſignum: par omnibus ardor
Irruere, & tanquam vero concurrere bello.
Inde vbi conſonuere tubæ, mora nulla, carinæ
Aequora corripiunt celeres: ferit æthera clamor
Nauticus: impulſis ſpumant freta feruida roſtris.
Vt propius ventum eſt, tormenta obuerſa procellam
Fulmineam effudere: tonat cælum omne tumultu;
Aethera prætexit denſa caligine nubes
Turbinibus fumans piceis, atroque vapore.
Vtque ſolent, cum vera rates certamina miſcent,
Illidi proræ proris, vncisque teneri,
Implectique ſibi, morſuque hærere tenaci.
Hoſtilem in puppim pars ſaltu corpora librat,
Inuaditque foros: pars tranſtris ſubmouet hoſtem,
Inque aditu obſiſtit. geminant diſcrimina vires.
Nulla fuga eſt: repetunt pulſi pugnamque, locumque,
Exacuitque animos violentior vltima virtus.
Nec victor ceſſat prius oppugnare carinam,
Quàm veluti captæ muros deſcendat in vrbis,
Signaque in hoſtili figat victricia vallo.
Hi captas naues: illi niſi protinus adſint,
Iungendas captis hoſti extorquere laborant.
Inflectunt alij curſum, ſpatiumque remenſi
Acrius incumbunt, tormentaque rurſus in ictum
Diſpoſita exonerant, renouataque prælia miſcent.
Vi tota obnixæ pugnant, alternaque partes
Damna ferunt, faciuntque. diu victoria nutans
Fluctuat, ancipiti quò vergat neſcia caſu.

P. Iac. Vallius Heroic. l.4.

Primus anhelantem toni truque, & fulmine Martem
Inuitat Venetus; contrà ferale remugit
Barbarus. at ſubito tormenta tonare boatu,
Aera ſono, ſtridore vndæ, clamoribus æther.
Imbre ſagittarum, fumoque offuſa recenti

Fit ſua nox pelago, quam fulgure diſcutit atro
Vulnera mille globis, & fata volantia portans
Flamma minax: caluere vndæ, ſed. præſcia fati
Corda rigent Mauro; cum fulmine ferrea crebro
Tempeſtas quaſſatque rates, puppeſque reuulſas
Milite præcipitante rotat, ſpargitque gementes
Cum trabibus iuuenes, fractos cum remige remos
Vt iam ſit votum integros occumbere: parti
Sæpe ſui laceræ concurrunt ſparſa per vndas
Corpora: triſte rubens ſub clade remurmurat æquor.
At Venetam nullo fœdatam vulnere Maurus
Miratus claſſem, diuerſaque Numina cernens,
Littora prima fuga quærit, feſſaſque Velonæ
Dirigit ad portum proras.. fugientibus inſtat
Victor; ſed trepidum(quis credat) in æquore amicæ
Defendere neces hoſtem, ſtrageſque ſuorum
Protuit, occurſu cum ſe obijcientia crebro
Tardarent Venetas inimica cadauera proras.
Anteuolat Maurus, portuque reconditur alto:
At Venetus ſubit, & clauſum obſidione coronat.

P. Gu. Dondinus in car cui Tit. Ven. Trium.

Hæc memorans, quà Threijcio ſub milite puppis
Mole ſuperba ſua fractis circumſonat vadis,
Verberat & triplici Neptuni terga gementis
Ordine remorum, liquido veſtigia regno
Ad pugnam vt figat; certant torquere carinam
Chriſtiadæ, Duce Alexandro: dant arma fragorem,
Inſtabili tremit alba vado Thetis, vndaque pallet,
Et fugit in ſpumas Thracum vitianda cruore,
Victima Muſtaphus iuſto ventura furori
Exultat, portatque minas, & tela, rapina
Nobilis infami Ductor, vallatus ab vmbris,
Quas aer alit æternis in prælia flammis.
Iam tormenta tonant: facibus iam fulgurat æquor,
Cumque globis globus vndarum, cum fluctibus ignis,
Cum clamore virum pelagi fremor, vndaque fumi,
Et maris atrati coniurant. æſtus & æſtus
Marmoris atque iræ. dubio certamine naues
Aequore concurrunt dubio, pendentque propinquis
Frontibus, & ſtrages æquant. è puppe latina
Signa illata repelluntur: mora frangit vtraſque.
Sæuit Alexander, ſeque increpat. ira pudorque
Dum ferit, exclamat: vel vitæ vincula rumpam,

Vel

el ſolus pugnando moram. Similiſque furenti
rripit ingentem gladium, ſaltuque volucri
oſtilem ſaliit in puppim, chalybemque, necemque
t onitos rotat in Turcas. circumdatur hoſte
d virtute magis: circumfert arma, manuſque
t lætas aperit ſtrages. vbi facta cruore
xemploque via eſt, roſtris ſocia agmina prenſant
oſtra inimica, Ducemque ſuum nudo eſſe tuentur.
t videre ratis vicina pericula Mauri
: rapienda mari, manibuſque æraria belli,
uxilio ſubeunt. ſed per diſcrimina creſcit
iuida Alexandri virtus. vt ſtella tumultus
eris & terræ quæ feſto lumine ridet,
ec pauet obſcuro denſatas æthere nubes.
ata manu gerit, & pauidos diſpenſat in hoſtes.
lli labuntur, violant & ſanguine fluctus,
t ſcelerata cohors vincla induit, armaque ponit.

P. Car. de Luca l. 12. Laur. Dom.

PORTVS MARIS.

ESt in ſeceſſu longo locus: inſula portum
Efficit obiectu laterum, quibus omnis ab alto
rangitur, inque ſinus ſcindit ſeſe vnda reductos.
inc atque hinc vaſtæ rupes, geminique minantur
i cælum ſcopuli: quorum ſub vertice latè
equora tuta ſilent: tum ſiluis ſcena coruſcis
eſuper, horrentique atrum nemus imminet vmbra.
onte ſub aduerſa ſcopulis pendentibus antrum:
tus aquæ dulces, viuoque ſedilia ſaxo
ympharum domus. hic feſſas non vincula naues
lla tenent, vnco non alligat anchora morſu.

Virgilius l. 1. Aen.

Portus ab Eoo fluctu curuatur in arcum:
biectæ ſalſa ſpumant aſpergine cautes:
ſe latet. gemino dimittunt brachia muro
urriti ſcopuli: refugitque à littore templum.

Idem l. 3. Aen.

Vrbs eſt Dictæis olim poſſeſſa colonis.
anc latus anguſtum iam ſe cogentis in arctum
eſperiæ, tenuem producit in æquora linguam,
driacas flexis claudit quæ cornibus vndas.
ec tamen hoc arctis immiſſum faucibus æquor

Portus

Portus erat, ſi non violentos inſula Coros
Exciperet ſaxis, lapſaſque refunderet vndas.
Hinc illinc montes ſcopuloſæ rupis aperto
Oppoſuit natura mari, flatuſque remouit,
Vt tremulo ſtarent contentæ fune carinæ.

Lucanus lib. 2.

Vrbs in conſpectu montana cacumina velat
Tranquillo prætenta mari: ducentia portum
Cornua pacatas remouent Aquilonibus vndas.
Hic exarmatum terris cingentibus æquor
Clauditur, & placidam diſcit ſeruare quietem.

Claudianus in Epigr.

ANIMALIA AQVATICA.

Balæna.

TEr monſtrum caput erecta ceruice tetendit
Huc illuc voluens oculos. ter pandit hiatum
Immanem: terque & rictus, ter gutturis antrum
Vndiuomum, ſpumantque rotati è pectore fluctus.
Hinc ſinuoſum vndis pelagus ſecat. æſtuat æquor
Fulmineo caudæ tractu, ſpumantiaque acto
Proſcindens vtero impellit rapida agmina aquarum
Littora planguntur fluctu, & vagus intonat aer
Ac nigro circùm horreſcunt maria vndique nimbo.

Iou. Pontanus l. 4. de Stell.

Maior at Oceano fertur Balæna patenti,
Et pauida elatum verberat aſtra caput.
Vidi ego collectas cum vertice mitteret vndas,
Et tumidum pleno funderet ore ſalum.
Tunc dabat immenſos cælum ſine nubibus imbres,
Feruebat nimbis altior vnda ſuis.
Non ita præcipiti decurrit vortice torrens,
Aut ſuper effuſo deuorat arua lacu:
Illa velut diffundit aquas, & flumina largo
Fonte, ſed in præceps mox reditura vomit.
Ora duo ſumma pandit fera bellua fronte,
Diluuio ingenti facta cauerna patet.
Inde natans efflat nimbos ſublime refuſos,
Et gemino immerſas obruit amne rates.

P. Alex. Donatus l. 3. el. 8. Itin. Neap.

En tibi reluctans fluctibus, ſpumas ciens
'oto videndam colle ſe tergi dedit
alæna grandis. (nauitæ has Orcas vocant,
ari quaterna vaſtitate iugera
equare viſas, aut ſubinde excedere)
ubdiderat vtero branchias, caudam, caput. *Et inſ.*
'ota illa motu ſuccuti, mox branchijs
/trinque lentis, inſtar alarum, è ſalo
)uctis in auras. eminere grandior,
:t ſpluere validam in exteros aſperginem.
'enſim illa montem capitis erumpens foras,
'andit oculorum immane conceptaculum,
/ix metiendum triplici decempeda.
Tandemque celſos horridi oris fornices
Reſerare cepit oſcitans.

P. Ang. Gaƺæus in lib. cui Tit. Pia Hil.

Ecce autem populator adeſt, pelagique tyrannus
Fluctibus è medijs immani corpore Cetus,
Mons animatus, aquæ reuomens in nubila montes,
Viua vorago, voraginibus qui regia fundat
Tecta ſibi, populumque ſuum tormid ne mutum
Territat imperio, & iaculato verberat imbre.
Aequora diſturbat, ſpumaque albeſcere cana
Incuſſo terrore iubet: terriſque, marique
Nauibus, & regnis, ventiſque inſultat, & aſtris.
Huius ad aſpectum Cycladis per ſalſa natantis,
Saxa fremunt, ſcopulique, ſinu mare mugit ab imo,
Vndarumque globus concuſſus inhorret, & vrget
Humida in antra fugam, premiturq; premitq; procellas,
Per mundi delata metus fera bellua ſurgit,
Attollitque toros, & longa haſtilia præfert
Dente ferox, armata vadis, atque ardua pinnis,
Ipſa ſibi turris, fremitu ſibi buccina belli,
Nare tonans gemina, ſibi fax, & bellicus ardor.

P. Car. de Luca l. 7. Laur. Dom.

Vnde immane trahit per plana liquentia dorſum
Monſtrum ingens, æquans iugera mole nouem?
Arduus hic Cetus populoſum territat agmen,
Ventoſiſque tumens mole triumphat aquis.
Ore duo ex omni ſurgentes ordine dentes
Caucaſeam vincunt robore duritiem.
Gutturis ingentes quando diducit hiatus,
Marmora tota haurit, marmora tota vomit.

P. Laur. le Brun Hen. die 5.

Delphini in mari ludentes.

Vidi etiam feſto delphinas ludere cætu,
Et celeres verſo ducere in orbe choros.
Ocyor haud illis volucris, contortaue neruis
Spicula, ferratis aut pila miſſa tubis.
Cæruleam liquido venantur in æquore pubem,
Cognatumque genus guttura cruda vorant.
Si piſces petiere fugam, naualia ſaltu
Vela ſuper delphin concita membra rotat.
Et potitur rapto gaudens; plauſuque ſecuta
Squamea turba ſalit, ſimaque roſtra quatit.
P. Al. Donaut sl. 3. el. 8. Itin. Neap.

Concha marina.

Sed matutinis non lætior altera guttis
Pinguia gemmifero pendentibus oſtrea fœtu
Innutrit ſcopulis, leuibuſque natantia cruſtis.
Incedunt patulæ numeroſo examine Conchæ
Seruantes, cælo redeuntis ad oſtia lucis
Roſcida cùm plorant morituram ſidera noctem,
Illacrymans Aurora nigræ cùm funere matris
Quamuis alba, gemit; tunc ora, ſinuſque fluenti
Rore maritales implent, & cortice clauſo
Gaudent maturos vtero grandeſcere partus.
P. Al. Donatus l. 1. car. 12.

Nempe ſerenato dum ponunt flamina ponto,
Multa fluentiſonas cochlea verrit aquas.
Cochlea diues opum, qua non præſtantior vlla
Attrahere ignotas ad ſua furta manus.
Imbricis intorti ſcatebroſo tegmine viuit,
Diuitis & paruo turbinis orbe latet.
Cui ſtria criſpato percurrit plurima dorſo,
Atque iterum in ſe ſe reticulata redit.
In caput exiguus ſpiratum circuit ordo,
Tortilis & ſummo in vertice creſcit apex.
Se ſe in mucronem conchylis cauda ſupinat,
Intus in oblongam conduplicata tubam.
P. Vinc. Guiniſius eleg. 3.

Remora.

SCrutare Remoram, dum reciprocos æſtus
Rabiemque pelagi inſanientis irridet:
Dum mille remis, remigumque ſudantum
Validis lacertis, hirtus vnus exilis
Piſciculus obſtat: dum frementibus ventis
Roſtra & rudentes, anchoraſque rupturis
Hærens carinæ, quas lubet, moras figit;
Has & refigit, vt lubet, mari, ventis,
Naui, atque nautis neſcijs vale dicens.
Mare, nauta, ventus, & carina mirantes
Ignota vincla tam repente laxari.

P. Angel. Gazæus lib. cui Tit. Pia Hilar.

Sic vbi laxatis Aegea per æquora velis
Euolat vecta ratis; ſimul ac ſe parua biremi
Ingenti applicuit, laterique Echeneis adhæſit,
Tota carina ſtupet: quæque ante citatior Euro
Spumantes per aquas nauta plaudente volarat,
Tunc veluti aut ſcopulis illata morantibus hæret,
Aut illiſa vadis, miratur pigra magiſter
Aequora; nec quamuis centeno remige tundat
Nerea, vel totidem ſuſpendat carbaſa, captam
Exorata ſinunt ſufflamina currere puppim.

P. Iac. Bidermanus l.1. Herod.

Torpedo.

QVis non indomitam miræ Torpedinis artem
Audit, & emerito ſignatas nomine vires?
Illa quidem mollis, ſegnique obnixa natatu
Reptat, & attritis vix languida ſerpit arenis.
Sed latus armauit gelido natura veneno,
Et frigus quo cuncta rigent, armata medullis
Miſcuit, & proprias hyemes per viſcera duxit.
Naturam iuuat ipſa dolis, & conſcia ſortis
Vtitur ingenio, longèque extenta per algas
Hac confiſa iacet: ſucceſſu læta reſurgit,
Et viuos impune ferox depaſcitur artus.
Si quando veſtita cibis incautior æra
Hauſerit, & curuis frenari ſenſerit hamis;

Non

Non fugit, aut vano conatur vellere morſu:
Sed propius nigræ iungit ſe callida ſetæ,
Et meminit captiua ſui, longèque per vndas
Pigra venenatis effundit flamina venis.
Per ſetam vis alta meat, fluctuſque relinquit
Abſentem victura virum: metuendus ab imis
Emicat horror aquis, & pendula fila ſecutus
Tranſit arundineos arcano frigore nodos
Victricemque ligat concreto ſanguine dextram.
Claudianus in Epigr.

Cancer.

Os tibi dentatum, caput eſt in cornua ductum
Quatuor, armatis cornua torua minis.
Corneus hinc, atque hinc excurrit acumine contus
Duplice, qui fœdo myſtace fingit acum.
Lucentes ſed nequam oculi, læuiſque tuentes,
Hic boream obliquum vultibus, ille Notum.
Serrataque truces ſinuatæ forcipe chelæ:
O digiti, ò pulchris brachia ducta thoris.
Tergora quid memorem? nam colla humeroſq; ſuperbos
Detraxit cunis Tethys auara tuis.
Tergora cruſtato ſemper thorace tumeſcunt,
Qui ferruginea quàm bene ſorde micat!
His aluum tegis, atque trahis, rigidamque, ſcabramque;
Putiduliſque cauam ſordibus ingluuiem.
Octonis graderis pedibus: ne peſſimus, octo
In genibus bipedum, quadrupedumque fores.
Et quinis finit ſe cauda comata flagellis:
His ventrem irato ſæpe tremore ferit.
P. Io: Biſſelius Aeſt. l. 1. el. 14.

Varia Piſcium genera.

Se rotat, & vitreis delphin laſciuit in vndis,
Cum catulis coniux cærula pone ſubit.
Deformes refluo ſtertunt in gurgite phocæ,
Terga rigent ſetis, vbera lacte tument.
Sæpia fuſcat aquas ſe ſubductura periclo,
Oraque de toto mugile ſola latent.
Cornibus aduerſis pugnant ſub gurgite cancri
Octipedes: Congrum fronte locuſta ferit.

Ipſe ſibi remex, vector, ſcapha, more Liburnæ
Nautilus in ſumma veliſicatur aqua.
Flens Crocodile fugis; diſtentam ſanguine venam
Niliacus iunci cuſpide tundit equus.
Hamatas Scolopendra dapes, & viſcera ructu
Egerit: æra vides reddere ſola Lupum.
Pinna dolum meditans, dum ſugit ab æthere Concha,
Seminium baccæ nobilioris hiat.
Nec color vnus ineſt: hyacinthi purpura flammis,
Et murena tuo ſanguine tincta nites.
Pectine cæſariem Siren deducit eburno,
Pube tenus Virgo, cætera piſcis habet.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Piſces Fluuiales.

Squameus herboſas Capito interlucet arenas.
Viſcere prætenero furtim congeſtus ariſtis,
Nec duraturus poſt bina trihoria menſis.
Purpureiſque Salar ſtellatus tergora guttis:
Et nullo ſpinæ nociturus acumine Thedo.
Nec te puniceo rutilantem viſcere Salmo
Tranſierim, latæ cuius vaga verbera caudæ
Gurgite de medio ſummas referuntur in vndas.
Tu loricato ſquamoſus pectore, fronte
Lubricus, & dubiæ facturus fercula cœnæ
Tempora longarum fers incorrupte morarum.
Præſignis maculis capitis, cui prodiga nutat
Aluus, opimatoque fluens abdomine venter.
Quæque per Illyricum, per ſtagna binominis Iſtri
Spumarum indicijs caperis Muſtela natantum:
Quis te naturæ pinxit color? atra ſupernè
Puncta notant tergum, qua lutea circuit Iris
Lubrica cæruleus perducit tergora fucus.
Nec te delicias menſarum Perca ſilebo
Amnigenos inter piſces dignande marinis
Lucius obſcuras vlua, cœnoque lacunas
Obſidet, hic nullos menſarum lectus ad vſus
Feruet fumoſis olido nidore popinis.
Quis non & virides vulgi ſolatia Tincas
Norit, & Albumos prædam puerilibus hamis?
Stridenteſque focis obſonia plebis Alauſas?
Tu quoque fluminea inter memorande cohortes

 Gobio,

Gobio, non maior geminis ſine pollice palmis.
Præpinguis, teres, ouipara congeſtior aluo.
Propexique iubas imitatus Gobio Barbi.
Nunc pecus æquoreum celebrabere magne Silure,
Quem velut Acteo perductum tergora oliuo
Amnicolam Delphina reor; ſic per freta magnum
Laberis, & longi vix corporis agmina ſoluis.

Auſonius in Idyll. cui Tit. Moſella.

Piſcatus.

PRotinus aut vnctis cælabam ſubdola cruſtis
Aera, vel armabam muricis induuijs.
Aut ego ſuffoſſo lumbricos colle legebam.
(Sunt hæc hamatis certa vorago dolis.)
Vermiculata ſimul ferro eſt inſerta ſagina,
Ilicet incauto facta ſagena gregi eſt.
Namque vbi vix tremulo piſcatrix pertica lino
Incidit, & placidis prona pependit aquis:
Certatim ſquamata cohors, maiorque, minorque
Adſuit: in paruum non gula parua cibum.
Gobius ante alios cauto prærodere morſu
Suetus, & aſſiduo ſollicitare ioco:
Denique non cauto deceptus inhæſit hiatu.
Sic captum in ſiccam linea traxit humum.
Gobius vnus erat, ſed non tamen vnica cura:
Addita poſt prædam hanc præda ſecunda fuit.
Inde aliæ, atque aliæ: dein altera, & altera ducta eſt.
Fauit ad hoc nobis gurges, & ipſa dies.
Illa dies calido rutilabat flammea ſole.
Sole cape: ad ſolem ſquamea turba ſalit.
Tum quoque, vel quouis ſtatuatur tragula Phœbo;
Tragula fluminco non minus apta lucro.
Tu modo reticuli, circus quod ligneus ambit,
Oſtia præcipiti fortiter obde vado.
Nec ſatis oppoſito eſt defigere flumine caſſem:
Quære operis ſocium ſubſidiumque tui.
Ille tuus, quicunque comes, mediuſue laborum eſt,
Supra te liquido ſtetque, iuuetque loco.
In dextra huic contus multa præfixus aluta:
Fac ſint in ſtagno, ſed ſine labe pedes.
Poſt vbi tempus erit, cum iam tibi tragula fixa eſt;
Turbet aquam pedibus, ſtipite turbet aquam.

Hic labor in linum tibi plenis agmina pinnis
Congeret. hinc diues, qui modò pauper, eris.
P. Io: Biſſelius Vern. l. 3. el. 14.

Piſcatio Thynnorum.

.... ceu littora propter
Trinacrij lilybæa maris, Drepanumque calentem
Thynnorum populos, ciuеſque Atlantidos vndæ
Callidus inuitat, ducitque per æquora Delphin
Subdola teſtatus ludenti gaudia ſaltu.
Tum caua funiculis, intextaque limina merſi
Carceris ingreditur: ſequiturque, petitque latentem
Sponte pecus tacitum ſua per conclauia mortem.
Liber at exultat piſcoſa per atria Delphin,
Proditor ac tutis reddit ſe Doridos antris.
P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Margaritæ.

CErnis vt vndanti refluant ad littora fluctu,
Et pretioſa ferant rugoſis pondera conchis?
Aſpice quam cælum fœcundo rore maritat,
Diductos vt fœta ſinus ad ſidera pandat,
Vtque maritales arridens Phoſphoros ignes
Præferat, & pleno ſtet pronuba Cynthia cornu.
Hæc verò, quam concha parens enixa tumenti
Viſcere, mox clauſi tumulauit mole ſepulcri,
Infelix, vix orta graui latet obruta fato.
At molli ſi colla fluat per leuia ſerto
In noua ſe lactis mirabitur æquora vectam,
Et viua melius diſcet gemmaſcere concha.
P. Mar. Bettinus l. 1. Idyli. 2.

Sirenes.

DVlce malum pelago Siren, volucreſque puellæ,
Scyllæos inter fremitus, auidamque Charybdim,
Muſica ſaxa fretis habitabant dulcia monſtra.
Blanda pericla maris: terror quoque gratus in vndis:
Delatis licet huc incumberet aura carinis,

Impleſſentque ſinus venti de puppe ferentes,
Figebat vox vna ratem: nec tendere certum
Delectabat iter reditus, odiumque iuuabat:
Nec dolor vllus erat, mortem dabat ipſa voluptas.
Claudianus in Epigr.

Scylla, & Charybdis.

DExtrum Scylla latus, læuum implacata Charybdis
Obſidet, atque imo barathri ter gurgite vaſtos
Sorbet in abruptum fluctus, rurſuſque ſub auras
Erigit alternos, & ſidera verberat vnda.
At Scyllam cæcis cohibet ſpelunca latebris
Ora exertantem, & naues in ſaxa trahentem.
Prima hominis facies, & pulchro pectore virgo
Pube tenus, poſtrema immani corpore piſtris
Delphinum caudas vtero commiſſa luporum.
Virgilius l. 3. Aen.

Scylla venit, mediaque tenus deſcenderat aluo:
Cum ſua fœdari latrantibus inguina monſtris
Aſpicit: ac primò non credens corporis illas
Eſſe ſui partes, refugitque, abigitque, timetque
Ora proterua canum; ſed quos fugit, attrahit vnà
Et corpus quærens femorum, crurumque, pedumque,
Cerbereos rictus pro partibus inuenit illis:
Statque canum rabies, ſubiectaque terga ferarum
Inguinibus truncis, vteroque extante, coercet.
Ouidius l. 14. met.

Scopulus.

EST procul in pelago ſaxum ſpumantia contra
Littora, quod tumidis ſubmerſum tunditur olim
Fluctibus, hyberni condunt vbi ſidera Cori:
Tranquillo ſilet, immotaque attollitur vnda
Campus, & apricis ſtatio gratiſſima mergis.
Virgilius l. 5. Aen.

Vt pelagi rupes, magno veniente fragore,
Quæ ſe ſe multis circùm latrantibus vndis
Mole tenet; ſcopuli nequicquam, & ſpumea circùm
Saxa fremunt, lateriique illiſa refunditur alga.
Idem l. 7. Aen.

Vt

Vt medio quondam rupes annoſa profundo,
Quam Notus, & raucis Boreas euerberat alis,
Aſſultuque fremens circumtonat vnda minaci.
Illa ſolo fixis altè radicibus hærens
Alta repercuſſas iaculatur ad aſtra procellas.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Ele. Poet.

INSVLÆ

Sicilia.

CVrio Sicanas tranſcendere iuſſus in vrbes,
Quà mare tellurem ſubitis aut obruit vndis,
Aut ſcidit, & medias fecit ſibi littora terras.
Vis illinc ingens pelagi, ſemperque laborant
Aequora, ne rupti repetant confinia montes.
Bellaque Sardoas etiam ſparguntur in oras.
Vtraque frugiferis eſt inſula nobilis aruis.

Lucanus lib. 3.

Auſoniæ pars magna iacet Trinacria tellus,
Vt ſemel expugnante Noto, & vaſtantibus vndis
Accepit freta cæruleo percuſſa tridente.
Namque per occultum cæca vi turbinis olim
Impactum pelagus laceratæ viſcera terræ
Diſijcit, & medio perrumpens arua profundo
Cum populis pariter conuulſas tranſtulit vrbes.
Multa ſolo virtus, iam reddere ſemen aratris,
Iam montes vmbrare olea, dare nomina Baccho,
Cornipedemque citum lituis generaſſe ferendis,
Nectare Cecropias Hyblæo accendere ceras
Promptæ gens linguæ eſt, eadem cum bella cieret
Portus æquoreis ſueta inſignire trophæis.

Sil. Italicus l. 14.

. . . . Trinacria quondam
Italiæ pars vna fuit: ſed pontus & æſtus
Mutauere ſitum: rupit confinia Nereus
Victor, & abſciſſos interluit æquore montes.
Nunc illam ſociæ raptam tellure triſulca
Opponit natura mari. caput inde Pachyni
Reſpicit Ionias protentis rupibus iras.
Hinc latrat Getula Thetis, Lilybæaque pulſat
Brachia conſurgens; hinc dedignata teneri

Concutit obiectum rabies Tyrrhena Pelorum.

Claudianus l. 1. de raptu.

Sardinia.

HVmanæ ſpeciem plantæ ſe magna figurat
Inſula, Sardiniam veteres dixere coloni.
Diues ager frugum: Pœnos, Italoſque petenti
Opportuna ſitu. quæ pars vicinior Afris
Plana ſolo, ratibus clemens. quæ reſpicit Arcton
Immitis, ſcopuloſa, procax, ſubitiſque ſonora
Fluctibus. inſanos infamat nauita montes.
Hinc hominum, pecudumque lues; hinc peſtifer aer
Sæuit, & excluſis regnant Aquilonibus Auſtri.
Quos vbi luctatis procul effugere carinis,
Per diuerſa runnt ſinuoſæ littora terræ.

Claudianus lib. de bello Gildon.

Creta.

ECce viden vaſtis vt Creta attollitur vndis,
Atque extenta vadis ſinuoſas pandit arenas?
Non ibi concipiunt iras, artemue nocendi,
Dira venenatis condunt animantia caudis.
Palmite ſed viridi tumidos pendere racemos
Arua dabunt; aruis non conceſſura Falernis,
Atque fluunt plenis generoſa Ariuſia labris.
Hic labyrinthæos tenebris, ac rupibus altis
Mons tegit errores; ſed enim ſuffoſſa cauernas
Saxa ſuis liquere locis, lapidoſaque tellus
Marmoreis egeſta iugis ſub monte latebras
Et cæco tulit orbe vias; ne Dædalus arte
Dædaleæque domus veſtigia falleret error.

P. Al. Donatus l. 2. car. 10.

Delos.

SAcra mari colitur medio gratiſſima tellus
Nereidum matri, & Neptuno Aegæo:
Quam pius Arcitenens oras, & littora circùm
Errantem, Mycone celſa, Gyaroque reuinxit,

Immo-

Immotamque coli dedit, & contemnere ventos.

Virgilius l. 3. Æn.

FLVVII.

Fluuii ortus & incrementum.

Collibus in medijs vbi paruo abducta receſſu
Terra latet, ſalicumque leui prætexitur vmbra,
Saxa inter, frondeſque inter trepidantis aquai
Vena ſalit; credas ima ſub rupe latentem
Flere Deam, molleſque oculis euoluere guttas.
Sic vitreo ſcatet amne latex, ſic limpidus exit.
Et iam riuus agit ſe ſe, raucoque per herbam
It ſtrepitu: ſed enim luctantia ſaxa laborat
Soluere lympha leuis; nondum patet alueus olli,
Nondum nomen ineſt; donec ſucceſſibus aucta
Sponte ſuis, aut vicino de fonte minores
Excipiens ſcatebras, in magnum creſcere nomen
Geſtit, & obtenta dici iam Sequana ripa.
Iamque adeo plures coeunt è montibus vndæ,
In fluuium flunij, iam torrens aduena magno
Influxit ſonitu: laxat ſua littora, ſenſim
Amnis, & in geminum quandoque abrumpere ſe ſe
Cornu audet, terraſque breues amplectitur vndis,
Magna tamen ſciſſus patitur diſpendia vortex
Tenuis adhuc, ſitiunt partitis fluctibus vndæ,
Vixque inopes vada nuda tegunt: non cymba, nec vllus
Nauigat hæſurus ſicco ſub flumine linter.
Quamquam haud iſta diu latuere: en gurgite pleno
Accelerant proni diuerſis partibus amnes,
Magnarumque vltro pendunt vectigal aquarum
Indigenæ paſſim fluuij; quia ipſe profundus
Matrona, quamquam ijſdem longè deuectus ab oris
Amne fluat iuſto, multis grauis amnibus ipſe
Fluuiorum agnoſcit regem, ſe ſeque minorem
Confeſſus, nomen tot per loca circumductum
Perdere regali non dedignatur in vnda.

Apud P. Laur. le Brun l. 1. Elo. Poet.

Aut cum ſonoro flumen illuuiem freto
Meditatur agris; vere ſeu primo trahens
Niuium rapinas; ſiue maioris vehens

Humoris incrementa, iam ponto imminens
Iam ſe tributo turgidum vndarum extulit
Vndique coacto: gracilis ad fontis caput
Vix gramen vnda rorat exili breue.
P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 2.

Fluuius auctus pluuiis, & tumens.

Sic vbi natiuo labens è vertice flumen
Obſtructum aggeribus ſiluarum, atque obice vaſto,
Fluctibus indubitat tumidis, curſumque moratur.
Tum ſubit auxilio, & fraternum agit agmen aquarum
Iuppiter, inuergens pluuij maria ardua cæli,
Roboraque, & vallos, & acerno culmine moles
Oppoſitas, ſiluæque globos proturbat inertes.
Dat via vi curſum, & ſonitu laxata fragoſo
Vnda ſuos iterat lapſus, modò neſcia labi.
P. Pulcharellus l. 2. Egle 4.

Non aliter peritura gemens frumenta colonus,
Quæ ſata flumineæ propter confinia ripæ
Hibernus demerſit aquis ſtagnantibus imber:
Dumque truces queritur cauros, & nubila plenis
Exonerata Notis, inimicaque meſſibus aſtra;
Turbidus ecce fragor creſcentem præuius amnem
Perſonat. ille ſuo iam pallidus ora periclo
Rupis in alta ſubit: fluuiuſque rapacibus vndis
Fertur, & ingenti nimborum mole iacentes
Cum ripis proſcindit agros, fluctuque voraci
Culta per vndantes voluit populata nouales.
P. Al. Donatus l. 7. Conſtan.

Torrens.

.... aut rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, ſternit ſata læta, boumque labores.
Præcipiteſque trahit ſiluas: ſtupet inſcius alto
Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor.
Virgilius l. 2. Aen.

Haud ſecus hiberno tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat, voluitque nemus, ponteſque reuellit,
Frangitur obiectu ſcopuli, quærenſque meatum
Spumat, & illiſa montem circumſonat vnda.
Claudianus l. 1. in Ruff.

Aut

Aut velut Alpinis largo cum plurimus imbri
Iuppiter incubuit ſiluis, vel anhelitus Auſtri
Incanas hiemes, æternaque frigora ſoluit,
Mille ſonant hinc inde iugis vndantibus amnes,
Et ſiluas, & ſaxa ruunt; tum valle recepti
Stagnantes mergunt tumulos, & in æquore condunt.

P. Ant. Millieus l. 5 Moyſ. Viat.

Non ſecus ac præceps hiberno flumine torrens,
Cum tumidus latè, ac pluuijs hiemalibus auctus
Proruit aduerſas inſano vortice ſiluas,
Obſtanteſque trahit ripas, campoſque per omnes
Cum ſonitu ruit, & rapido rotat omnia fluctu.

Andr. Naugerius in Luſib.

Non ſecus aduerſis cum montibus obuia torrens
Flumina præcipitat, fontanos montibus imbres
Hinc atque hinc animoſus agens: perque alta fragoſum
Pandit iter, vallemque petit, ſed in arua receptis
Mox veniens populator aquis, ceu cornua duplex
In ſe ſe obliquat, geminuſque per infima vortex
Occurrit, premiturque premens, pulſuſque repellit:
Aſſultant ſpumis latices, ſtagnoque reſiſtunt.

P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Non aliter lacrymis Hyadum pluuialibus auctus
Nubiferi prono montis de culmine valles,
Deſuper & ſegetes, iunctiſque mapalia ſiluis
In mare præcipiti ſecum rotat agmine torrens:
Transfuga deſertos retrò deſpectat in agros
Paſtor, & attoniti lugent ſua damna coloni,
Flentque ſibi ereptas Dryades cum ſedibus vmbras.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

...... Vndanti ſimilis ſub veris adulti
Tempora vi torrentis aquæ, cum liquitur omni
Nix hyberna iugo: non illam marginis alti
Naturalis obex tenuit, non ſaxa, trabeſue
Oppoſitæ, quin præcipiti trahat impete ſecum
Tecta, greges, armenta, viros, atque oppida; donec
Aggeribus tandem ruptis, ac ponte ſoluto
Liberior rapida paulùm manſueſcat ab ira,
Camporumque vagum ſe ſe diffundat in æquor.

Ex eodem ibidem.

Humoris incrementa, iam ponto imminens
Iam ſe tributo turgidum vndarum extulit
Vndique coacto: gracilis ad fontis caput
Vix gramen vnda rorat exili breue.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 2.

Fluuius auctus pluuiis, & tumens.

SIc vbi natiuo labens è vertice flumen
Obſtructum aggeribus ſiluarum, atque obice vaſto,
Fluctibus indubitat tumidis, curſumque moratur.
Tum ſubit auxilio, & fraternum agit agmen aquarum
Iuppiter, inuergens pluuij maria ardua cæli,
Roboraque, & vallos, & acerno culmine moles
Oppoſitas, ſiluæque globos proturbat inertes.
Dat via vi curſum, & ſonitu laxata fragoſo
Vnda ſuos iterat lapſus, modò neſcia labi.

P. Pulcharellus l. 2. Egl. 4.

Non aliter peritura gemens frumenta colonus,
Quæ ſata fluminea propter confinia ripæ
Hibernus demerſit aquis ſtagnantibus imber:
Dumque truces queritur cauros, & nubila plenis
Exonerata Notis, inimicaque meſſibus aſtra;
Turbidus ecce fragor creſcentem præuius amnem
Perſonat. ille ſuo iam pallidus ora periclo
Rupis in alta ſubit: fluuiuſque rapacibus vndis
Fertur, & ingenti nimborum mole iacentes
Cum ripis proſcindit agros, fluctuque voraci
Culta per vndantes voluit populata nouales.

P. Al. Donatus l. 7. Conſtan.

Torrens.

.... aut rapidus montano flumine torrens
Sternit agros, ſternit ſata læta, boumque labores.
Præcipiteſque trahit ſiluas: ſtupet inſcius alto
Accipiens ſonitum ſaxi de vertice paſtor.

Virgilius l. 2. Aen.

Haud ſecus hiberno tumidus cum vortice torrens
Saxa rotat, voluitque nemus, ponteſque reuellit,
Frangitur obiectu ſcopuli, quærenſque meatum
Spumat, & illiſa montem circumſonat vnda.

Claudianus l. 1. in Ruff.

Aut

Aut velut Alpinis largo cum plurimus imbri
Iuppiter incubuit ſiluis, vel anhelitus Auſtri
Incanas hiemes, æternaque frigora ſoluit,
Mille ſonant hinc inde iugis vndantibus amnes,
Et ſiluas, & ſaxa ruunt; tum valle recepti
Stagnantes mergunt tumulos, & in æquore condunt.

P. Ant. Millieus l. 5 Moyſ. Viat.

Non ſecus ac præceps hiberno flumine torrens,
Cum tumidus latè, ac pluuijs hiemalibus auctus
Proruit aduerſas inſano vortice ſiluas,
Obſtanteſque trahit ripas, campoſque per omnes
Cum ſonitu ruit, & rapido rotat omnia fluctu.

Andr. Naugerius in Luſib.

Non ſecus aduerſis cum montibus obuia torrens
Flumina præcipitat, fontanos montibus imbres
Hinc atque hinc animoſus agens: perque alta fragoſum
Pandit iter, vallemque petit, ſed in arua receptis
Mox veniens populator aquis, ceu cornua duplex
In ſe ſe obliquat, geminuſque per infima vortex
Occurrit, premiturque premens, pulſuſque repellit:
Aſſultant ſpumis latices, ſtagnoque reſiſtunt.

P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Non aliter lacrymis Hyadum pluuialibus auctus
Nubiferi prono montis de culmine valles,
Deſuper & ſegetes, iunctiſque mapalia ſiluis
In mare præcipiti ſecum rotat agmine torrens:
Transfuga deſertos retrò deſpectat in agros
Paſtor, & attoniti lugent ſua damna coloni,
Flentque ſibi ereptas Dryades cum ſedibus vmbras.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

...... Vndanti ſimilis ſub veris adulti
Tempora vi torrentis aquæ, cum liquitur omni
Nix hyberna iugo: non illam marginis alti
Naturalis obex tenuit, non ſaxa, trabeſue
Oppoſitæ, quin præcipiti trahat impete ſecum
Tecta, greges, armenta, viros, atque oppida; donec
Aggeribus tandem ruptis, ac ponte ſoluto
Liberior rapida paulùm manſueſcat ab ira,
Camporumque vagum ſe ſe diffundat in æquor.

Ex eodem ibidem.

Fluuius exundans.

NOn ſic aggeribus ruptis cum ſpumeus amnis
Exijt, oppoſitaſque euicit gurgite moles,
Fertur in arua furens cumulo, campoſque per omnes
Cum ſtabulis armenta trahit.

Virgilius l. 2. Aen.

Nec ratione fluunt alia, ſtragemque propagant,
Quàm cum mollis aquæ fertur natura repente
Flumine abundanti, quod largis imbribus auget
Montibus ex altis magnus decurſus aquai
Fragmina conijciens ſiluarum, arbuſtaque tota.
Nec validi poſſunt pontes venientis aquai
Vim ſubitam tolerare: ita magno turbidus imbri
Molibus incurrens validis cum viribus amnis
Dat ſonitu magno ſtragem, voluitque ſub vndis
Grandia ſaxa, ruit quà quid quid fluctibus obſtat.

Lucretius lib. 1.

Iamque Pyrenææ, quas nunquam ſoluere Titan
Eualuit, fluxere niues, fractoque madeſcunt
Saxa gelu: tum quæ ſolitis è fontibus exit,
Non habet vnda vias: tam largas alueus omnis
A ripis accepit aquas. iam naufraga campo
Cæſaris arma natant, impulſaque gurgite multo
Caſtra labant; alto reſtagnant flumina vallo.
Non pecorum raptus faciles, non pabula merſi
Vlla ferunt ſulci: tectarum errore viarum
Fallitur occultis ſparſus populator in agris.

Lucanus l. 4.

Iamque ſuper ripas vtroque extantior ibat
Aggere; iam medium modo qui ſuperauerat amnem
Hippomedon intactus aquis humeroſque, manuſque,
Miratur creuiſſe vadum, ſe ſeque minorem.
Hinc atque hinc tumidi fluctus, animoſaque ſurgit
Tempeſtas inſtar pelagi, cum Pleiadas haurit,
Aut nigrum trepidis impingit Oriona nautis.
Non ſecus æquoreo iactat Theumeſius amnis
Hippomedonta ſalo, ſemperque vmbone ſiniſtro
Tollitur, & clypeum migrante ſuperuenit æſtu
Spumeus aſſultans, fractaque refunditur vnda,
Et cumulo maiore redit, nec mole liquenti
Contentus, carpit putres ſeruantia ripas

Arbuſta,

Arbuſta, annoſaſque trabes, eiectaque fundo
Saxa rotat. *Statius l. 9. Theb.*

Aut veluti pluuijs, riuiſque ſequacibus auctus
Tybris agit fluctus, & priſcum tranſit alueum,
Oſtia cum contra Tiberina ſpiritus Auſtri
Perflat, & intrantem prohibet, retroque repellit.
Ille pedem referens agros oblimat inertes;
Et pontem inſultans ſtagnantem territat vrbem;
Et quà currus erat, remo fert nauita lintrem.
P. Franc. Bencius l 1. car.

Aut ipſe Heſperiæ fluuius regnator aquarum
Eridanus, cum monte niues fluxere ſolutæ,
Spumeus Oceano indignanti euoluitur æſtu.
Nec ſe ſe capit amne tumens, pontoque timendus
Fluctuat, irritatque ſolum popularibus vndis.
P. Ber. Stephonius in Hero. car. 5.

Tybris vt huic ſe ſe præbens populariter vrbi
Ambitioſus aquas circum ſua mœnia flectit
Sponte ſua lenis; placidarum pondus aquarum
In maris exonerat Tyrrhena per oſtia fauces.
Aut ſi vicina trahat è conualle rapinas
Sulphureis Nar albus aquis, cæleſtibus auctus
Imbribus, aut Fabaris, montes qui peruius ipſos
Exedit, aut pontes Anio indignatus, & ædes
Albuneæ; latè tumidus torrentibus vndis:
Ilicet illa prior facies lætiſſima fluctus
Vertitur, & fœdè conuoluens omnia vortex
Cum ſtabulis armenta trahit, ſiluaſque, domoſque
Spumeus, & veterum quatiens monumenta Quiritum
Oceanum irritat, maiori mole timendus.
Idem in Hero. car. 8.

Vidimus iratum Tuſco de littore Tybrim
In latus auerſas ferre retrorſus aquas.
Cum ſtabulis paſſim correpta armenta trahentem,
Mergentem & ſegetes, cultaque læta vadis.
Aeneadumque ædes ſternentem, & gurgite pontem
Ferre Palatinum, tectaque magna Ducum.
Ibat arenoſis iam percita fluctibus vnda,
Perque vias Vrbis plurima, perque domos.
Ducebatque rates, currus quà Roma fugacis
Puluere ſuſpenſas viderat ire rotas.
Larga ſubit furtim tacitæ ſub tempora noctis,
Et rapido mergit flumine lympha lares.
P. Tar. Gallutius l. 2. el. 19.

Sic cum valle caua ſcopulis hinc inde reuulſis
Procumbens medio curſu mons impedit amnem,
Aggere ſaxorum, & ſiluis obſtantibus vndæ
Aſſurgunt ſtagnante lacu, molemque ſuperſtant
Victrices: tum prona repens per ſaxa volutæ
Dant ſonitum, rapidiſque fremunt torrentibus inter
Luctantes ſcopulos, ſeque eiaculantur in auras
Stagna arctata vadis, & iter ſibi ſpumea rumpunt
Per ſcatebras, & mille ſecant ſola plana fluentis;
Præcipiti rapuere caſas, campumque ruina.

P. Ant. Millieus l. 7. Moyſ. Viat.

Ecce tibi ante alias Inſubribus orbita campis
Intulit errantem, quà formoſiſſimus vndas
Eridano Ticinus alit, Regique ſuperbo
Nobile currentum ducit vectigal aquarum.
Imbre graues humeros, & non tractabile dorſum
Exulcerat fluuius, ſolitoque tumentior æſtu
Alta coercebat ſpumantibus agmina labris,
Montanæ niuis, & liquefactam velleris vdi
Canitiem, teneraſque gelu ſoluente ruinas.

P. Vinc. Guiniſius car. 12.

Fluuius pontem excutiens.

Amnis vt incumbens longæui robora pontis
Aſſiduis oppugnat aquis, iam ſaxa fatiſcunt,
Emotæque trabes: tanto violentior ille
(Sæuit enim maiore ſalo) quaſſatque, trahitque
Molem ægram: nexus donec celer alueus omnes
Abſcidit, & curſu victor reſpirat aperto.

Statius l. 10. Theb.

Vix ea, cum cæcas ſubito digreſſus in auras
Flumen arenoſo tumefactum educere fundo
Tybrim exundantem, pontiſque abiegna tumultu
Spumifero quaſſare iubet. Vorat humida nutu
Pabula cæleſti fluuius, trabibuſque minatur
Et vinctas laxare potens, & frangere fluctu.
Ipſe procul fons, qui tenui lactentia rore
Labra rigat Tiberis, patefactis flumina ſaxis
Maior adulta parit; niuibuſqte è rupe ſolutis,
Viſceribuſque cauis, & hiulcis culmine venis.
Pugnaces ſed enim iam formidabilis vndas
Tybris agit fœtus bello, totaque tumeſcens

Tempe-

Tempeſtate ruit: ſonituque, & vortice rauco
Iam quatit iliceam tremefacto pondere molem.
Ilicet impacto per ſumma reuoluitur æſtu,
Erectas quatiente trabes: perque ima refuſus
Fundamenta ſolo propellit, & hoſpita limo
Tigna mouet, cumuloſque vorat mordentis arenæ.
Ecce repercuſſæ violento flumine molis
Ima labant: totiſque iterum certata procellis
Vlmea ſe validis ſoboles compacta procellis
Chaoniæque trabes ſcindunt, vaſtumque ruina
In lymphas ſubſedit onus. compulſa fragore
Littora diſſultant: nubes it ſpumea cælo.

P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Concilium fluuiorum Latii.

NEc mora fit. iuſſi muſcoſa ſedilia complent:
Officij præter publica verba ſilent.
Et niueis Clitumnus aquis miſſurus ad oras
Romulidum quondam candida terga boum:
Et liquidi voluens graue olentes ſulphuris æſtus
Albus, & abruptis Nar violentus aquis:
Et fremitu fingens Traſymenus amæna marino
Littora, Troiugenûm ſtrata cadaueribus:
Et Cluſina palus Tyberi grauis vnda: ſed illam
Oppoſitis Petrus temperat obijcibus:
Et vetitam campis ſtagnare licentius, alueo,
Protinus egeſtis emoderatur aquis.
Huc coit & Tibur, lapidoſis Albula ripis,
Triſtior & Naris gurgite peius olens:
Et paphias inter myrtos Digentia ſerpens,
Qua tacitum gelido frigerat amne nemus:
Vndaque Blanduſiæ Venuſino ſueta ſuſurro
Aemula Dircææ diſcere verba lyræ:
Vſticæque latex, vitreuſque Lucretilis humor,
Mitus Acidalijs texere prata roſis:
Alliaque Aeneadûm faſtis damnata neſaſtis:
Atque Acor, atque Acidæ gratus amaror aquæ:
Et Fabaris tectorum opifex, & flumen Himellæ:
Atque Almo adnatis glaucus arundinibus:
Populeaque Vfens texens vmbracula ſilua,
Amne nec audito murmura ſurda vehens:
Atque Anchiſiadæ fato veneranda Numici
Stagna Ducis, vulnus ſoſpes Iule tuum.

Nec

Nec benè dum Tyberi doctus manare ſecundus
Implacidis Anio præcipitatus aquis:
Regillique lacus, & paruis culta Bouillis
Egerie, & ſaxis ſæpe retentus Aces.
Atque Albæ, atque æſtus Nemoris, Tepulæque Grauiſeæ
Omnigeni nutrix floris & Ancharia:
Et gelidæ Antemnæ, piſcoſa & Fucinus vnda:
Et ſeptemgemino flumine Cutiliæ:
Iuliaque, & Glabra, & Virgo, atque Aurelia, & olim
Aelia nunc Felix, Claudiaque hauſta lacu:
Et centum ſine laude alij, ſine nomine fontes,
Humida plebs celebrant ſcrupea tecta Senis.

P. Ber. Stephonius el. 8.

Arnus.

ARnus quà liquidas euoluit in æquore moles
Tyrrhenos inter rex florentiſſimus amnes.
Ille tuis ſortitus aquas Tiberine gemellas,
Arida maternæ lacteſcit ad vbera rupis:
Fontibus epotis mox, & torrentibus vndis
Paſcitur, & fluuios per ſaxa, per arua rapaci
Latior ore vorat, det amico vt pabula ponto.

P. Al. Donatus l. 9. Conſtant.

Atheſis.

SVccedit, tumidaque ſuam ſe mole per vrbem
Fert Atheſis. fugiens maternas paruulus Alpes
Ille fluit ſitiens vndas, tenuique laceſſit
Alliſus ſcopulis ingloria murmura cornu.
Inde Tridentinos præterfluit accola muros,
Et fruitur ſtagnis per florea prata quietis:
Tum rigidos auſus celſa inter culmina montes
Tentare, incedit ſtrepitu violentus aquarum
Saxa per, & valles; reſonanſque ferocibus vndis
Veronam medius ripis abſcindit amœnis.

Idem l. 1. Conſt.

Danubius & Rhenus.

PRominet Hercyniæ confinis Rhætia ſiluæ,
Quæ ſe Danubij iactat Rheniq; parentem, Vtra-

Vtraque Romuleo prætendens flumina regno.
Primo fonte breues, alto mox gurgite regnant,
Et fluuios cogunt vnda coeunte minores
In nomen tranſire ſuum. te Cimbria Thetis
Diuiſum bifido conſumit Rhene meatu.
Thracia quinque vadis Iſtrum vorat Amphitrite.
Ambo habiles remis, ambo glacialia ſecti
Terga rotis: ambo Boreæ Martique ſodales.

Claudianus de bello Get.

Eridanus ſeu Padus.

IT gemina auratus taurino cornua vultu
Eridanus, quo non alius per pinguia culta
In mare purpureum violentior influit amnis.

Virgilius l. 4. Geor.

Quoque magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem
Eridanus, factas deuoluit in æquora ſiluas,
Heſperiamque exhaurit aquis. hunc fabula primum
Populea fluuium ripas vmbraſſe corona:
Cumque diem pronum tranſuerſo limite ducens
Succendit Phaethon flagrantibus æthera loris
Gurgitibus raptis penitus tellure perusta
Hunc habuiſſe pares phœbeis ignibus vndas.
Non minor hic Nilo, ſi non per plana iacentis
Aegypti Libycas Nilus ſtagnatet arenas.
Non minor hic Iſtro, niſi quòd dum permeat orbem
Iſter, caſuros in qualibet æquora fontes
Accipit, & Scythicas exit non ſolus in vndas.

Lucanus lib. 2.

Dixerat. ille caput placidis ſublime fluentis
Extulit, & totis lucem ſpargentia ripis
Aurea roranti micuerunt cornua vultu.
Non illi madidum vulgaris arundine crinem
Velat honos; rami caput vmbrauere virentes
Heliadum, totiſque fluunt electra capillis.
Palla tegit latos humeros, curruque paterno
Intextus Phaethon glaucos incendit amictus,
Fultaque ſub gremio cælatis nobilis aſtris
Aethereum probat vrna decus. namque omnia luctus
Argumenta ſui Titan ſignauit olympo,
Mutatumque ſenem plumis, & fronde ſorores.

Claudianus de 6. Conſ. Hon.

Piniſero

Finiſtro veluti Veſuli de Vertice primùm
It Padus exiguo ſulcans ſata pinguia riuo:
Hinc magis atque magis labendo viribus auctus
Surgit, latiſiuoque ſonans ſe gurgite pandit
Victor: opem amnes iunctis auxiliaribus vndis
Hinc addunt, atque inde; ſuo nec ſe capit alueo
Turbidus, haud vno dum rumpat in æquora cornu.
Hier. Vida l. 1. Chriſt.

Qualem è niuoſis Eridanum iugis
Primo cadentem leniter agmine
Feſtæ Napæarum cateruæ
Traijciunt, hilarique circùm
Plaudunt natatu: mox vbi prodigus
Et temperati marginis immemor
Prorupit, & præter fluentis
Regna procul, populoſque luſit
Errore lymphæ; degeneres ſimul
Ripaque, & immenſi hoſpitio aluei
Dignatus amnes, atque aquoſum
Immodico bibit ore cælum:
Siluiſque, & aruis latiùs imperans
Ripam euagantis ſeditionibus
Metatur vndæ, iam natari
Difficilis, nimiuſque campi,
Venti pauentem non bene ſuſtinet
Dorſo phaſelum: lætior arduas
Subire bellantum carinas,
Et galeis, clypeiſque longè
Clarus videri; donec Iapygas
Amnes auari fluctibus Adriæ
Submiſit, & maiore ponto
Veliuolum dedit ire Martem.
P. Caſ. Sarbieuius l. 3. Ode 18.

Euphrates & Tigris.

QVaque caput rapido tollit cum Tigride magnus
Euphrates, quos non diuerſis fontibus edit
Perſis, & incertum tellus ſi miſceat amnes,
Quod potius ſit nomen aquis. ſed ſparſus in agros
Fertilis Euphrates Phariæ vice fungitur vndæ.
At Tigrim ſubito tellus abſorbet hiatu,
Occultoſque tegit curſus, rurſuſque renatum
Fonte

Fonte nouo flumen pelagi non denegat vndis.

Lucanus lib. 3.

Mincius.

CAſtra locat, nullis oriens quà fontibus exit
Mincius: at placidè ſtagnis emiſſa paternis
Liquida Benaci ſoboles, per aprica quietis
Innutritur aquis, teneraue in arundine creſcit,
Murmura flexilibus cogens fluuialia ripis.

P. Al. Donatus l. 6. Conſt.

Moſella.

SAlue amnis laudate agris, laudate colonis
Dignata imperio debent cui mœnia Belgæ.
Amnis odorifero iuga vitea conſite Baccho
Conſite gramineas amnis viridiſſime ripas.
Vt ſluuios, vitreoſque lacus imitate profundo
Et riuos trepido potes æquiparare meatu,
Et liquido gelidos fontes præcellere potu.
Tu placidis prolapſus aquis, nec murmura venti
Vlla, nec occulti pateris luctamina ſaxi,
Non ſuperante vado rapidos reparare meatus
Cogeris, extantes medio non æquore terras
Interceptus habes, iuſti ne demat honorem
Nominis, excluſum ſi diuidat inſula flumen.
Tu neque limigeris ripam prætexeris vluis,
Nec piger immundo perfundis littora cæno,
Sicca in primores ſpargis veſtigia lymphas.
Spectaris vitreo per læuia terga profundo,
Secreti nihil amnis habes: vtque aluius aperto
Panditur intuitu liquidis obtutibus aer;
Sic demerſa procul durante per intima viſu
Cernimus, arcanique patet penetrale fluenti,
Cum vada lene meant, liquidarum & lapſus aquarum
Prodit cærulea diſperſas luce figuras.
Vſque ſub ingenuis agitatæ fontibus herbæ
Vibrantes patiuntur aquas, lucetque, latetque
Calculus, & viridem diſtinguit glarea muſcum.

Auſonius in Moſella.

Nilus.

Nilus.

NAm quæ Pellæi gens fortunata Canopi
Accolit effuſo ſtagnantem flumine Nilum,
Et circum pictis vehitur ſua rura phaſelis,
Quaque pharetratæ vicinia Perſidis vrget,
Et viridem Aegyptum nigra fœcundat arena,
Et diuerſa ruens ſeptem diſcurrit in ora
Vſque coloratis amnis deuexus ab Indis.

Virgilius l. 4. Geor.

Qualis vbi auerſi ſecretus pabula cæli
Nilus, & Eoas magno bibit ore pruinas,
Scindit fontis opes, ſeptemque patentibus aruis
In mare fert hyemes. penitus ceſſere fugatæ
Nereides, dulcique timent occurrere ponto.

Statius l. 8. Theb.

Felix qui Pharias proſcindit vomere terras:
Nubila non ſperat tenebris condentia cælum,
Nec grauites flantes pluuiali frigore Coros
Inuocat, aut arcum variata luce rubentem.
Aegyptus ſine nube ferax, imbreſque ſerenos
Sola tenet, ſecura poli, non indiga venti.
Gaudet aquis, quas ipſa vehit, Niloque redundat.
Qui rapido tractu medijs elapſus ab Auſtris,
Flammiferæ patiens Zonæ, Cancrique calentis
Fluctibus ignotis, noſtrum procurrit in orbem.
Secreto de fonte cadens, qui ſemper inani
Quærendus ratione latet: nec contigit vlli,
Hoc vidiſſe caput. fertur ſine teſte creatus.
Flumina profundens alieni conſcia cæli.
Inde vago lapſu Libyam diſperſus in omnem
Aethiopum per mille ruit nigrantia regna.
Cumque die Titana Canis flagrantior armat,
Nilo bruma venit, contraria tempora mundo.
Effluit Aegæo ſtagnantior, acrior alto
Ionio; ſeſeque patentibus explicat aruis.
Fluctuat omnis ager: remis ſonuere nouales.
Sæpius æſtiuo iaceat cum forte ſopore
Cernit cum ſtabulis armenta natantia paſtor.

Claudianus in Epigr.

Rhodanus.

Rhodanus.

AGgeribus caput Alpinis, & rupe niuali
Proſilit in Celtas, ingentemque extrahit amnem
Spumanti Rhodanus proſcindens gurgite campos,
Ac properè in pontum lato ruit incitus alueo.
Auget opes ſtanti ſimilis, tacitoque liquore
Mixtus Arar, quem gurgitibus complexus anhelis
Cunctantem immergit pelago, raptumque per arua
Ferre vetat patrium vicina ad littora nomen.

Sil. Italicus lib. 3.

Tiberis.

ILli glauca nitent hirſuto lumina vultu,
Cæruleis infecta notis, reddentia patrem
Oceanum: criſpo denſantur gramine colla:
Vertice luxuriat toto crinalis arundo:
Quam neque fas Zephyris frangi, nec ſole peruſtam
Aeſtiuo candore mori; ſed viuida frondet
Aequæuum complexa caput: taurina leuantur
Cornua, temporibus raucos ſudantia riuos.
Diſtillant per pectus aquæ: frons hiſpida manat
Imbribus: in liquidos fontes ſe barba repectit.

Claudianus in Paneg. de Prob. Conſ.

Ticinus.

CÆruleas Ticinus aquas, & ſtagna vadoſo
Perſpicuus ſeruat ſcrutari neſcia fundo,
Ac nitidum viridi lentè trahit amne liquorem.
Vix credas labi: ripis tam mitis opacis
Argutos inter volucrum certamina cantus
Somniferam ducit lucenti gurgite lympham.

Sil. Italicus lib. 4.

Lacus.

HAud procul Aetnæis lacus eſt à mænibus altus
Nomine Perguſa, non illo plura Cayſter
Carmina

Carmina cygnorum labentibus audit in vndis.
Silua coronat aquas cingens latus omne, ſuiſque
Frondibus, vt velo phœbeos ſummouet ignes.
Frigora dant rami, varios humus humida flores.

Ouidius l. 5. met.

Ecce etenim ouatum fecerunt Naiades orbem,
Orbem immenſum, altum, fundoque, labroque capacem:
Ingens namque lacus medio diſtenditur alueo
Vtrinque exſpatians, modicum dein flexa ſub arcum
Cornua metarum tranſuerſo littore cogit.
Leuior hic glacie, & cryſtallo læuior omni
Lympha quieta ſilet, non flatu mobilis vllo,
Non criſpata ſinus, niſi quando loquacibus vrnis
Improuiſum actæ fundo de gurgitis imo
Aſſiliunt laticum venæ, lapſuque ſonanti
Maternum plangunt alueum: tum murmure longo
Vnda gemit, ſe ſeque in plures circinat vndas.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Riuus.

HAud procul hinc ſincerus aquæ ſe murmure rauco
Fons agit: humenti Nympham ſub fonte latentem
Flere putes, molleſque oculis euoluere guttas.
Tum ſe expreſſarum paſſim diuortia aquarum
Agglomerant, quà rupit iter per cæca viatum
Spiramenta latex: collectus cogitur humor
Rupe ſub ambæſa, riuumque orditur; at ille
In vallem elapſus fugienti vortice fertur
Lubricus, inuitaque viam furatur arena. *Et inf.*
Non tamen hæ riuum illecebræ, non blanda fugacem
Vincla tenent; quà forma loci decliuior, illac
Præcipitat, iamque in modicos aſſurgere fluctus
Audet, & imbelli iam ſaxa laceſſere pulſu:
Iam ripæ intentare minas, & littora circùm
Nequicquam obſtrepere, & ſpumis aſpergere truncos.
Sed fruſtra patriamque domum, cognataque rura
Riuc fugis: premit vnda vndam, ſerieque perenni
Stas ſimul, atque fugis: fluis & ſimul alter & idem
Ipſe tui fugitiuus, & in te alienus, & hoſpes:
Et quo præcipitem voluis procliuius vndam
Vnda magis ſua terga premit, fluctuque ſequaci
Iugis inexhauſtos fons ſufficit vſque liquores.

Apud P. Laur. le Brun, to. 1. Elo. Poet.

Mons

Mons vbi vicinas nutu clemente ſupinus
Inclinat ſe ſe in valles, argenteus humor
Liquitur, & curſum in bibula molitur arena,
Pauper aquæ riuus, quem rupes arida nudas
Effuſum in ſilices ægrè connixa profudit.
Illum adeo vndarum tenuem ſub luminis auras
Ire pudet, nondum ſeſe committere valli
Nondum audet tolerare diem; namque ipſa pauentes
Atque verecundos fecit penuria fluctus.
At quando tenues enixa rupe ſub auras
Ire datum eſt, vrgentque viam decliuia montis,
Ille vado alliſus per ſaxa, per obuia quæque
Hærendo ſe inopem excuſat: vix vallis euntem
Incitat, aut pronis momenta liquoribus addit;
Si lapis, aut lapſus pendenti ex arbore ramus
Obijcitur, molles ſi radix herbida fibras
Egerit, aut fundo ſi calculus hæſerit imo:
Ille moras circum geſtit fluitantibus vndis
Et trahere, & varios vltro ſibi tendere nexus.
Exin furtiuos ſe per deuoluere calles
Multipliceſque iterum reditus, certaſque viarum
Ordiri ambages, inopes prætendere fluctus
Errore atque mora: tum ſicubi forte per herbam
Pallet egens animæ muſcus, ſe gramen in imum
Et mille in ramos, ſe mille per ora refuſus
Multifido inſinuat lapſu: iuuat vſque morari,
Atque ſub obſcuris conſumere cautibus æuum.

Idem ibidem.

Fons.

ASpice depreſſis ſonitu, quæ perſtrepit aruis
Vnda cauum ſtagnans habitat ſecreta per antrû,
Saxaque lucentes irrorant tophina guttæ,
Et ſcaber humeſcit conuexo tegmine pumex.
Hinc iterum ſalientis aquæ collecta perennant
Murmura, & in tenues colludit fiſtula lymphas.
In medio fontana ſedent, & marmora miris
Viua modis potant latices, atque ora quietis
Contemplantur aquis, velantque ingentia muſco
Membra, neque aſſidua releuant aſpergine vultus.

P. Al. Donatus l. 2. car. 5.

Multi-

Multiplices aquarum luſus.

FOns ſonat in medio, ſemperque virentia muſco
Saxa irrorat aquis; prærupto ſcrupea dorſo
Imminet à tergo rupes: aqua culmine ſummo
Emicat, inde cadens vario liquidiſſima cliuo
Scinditur, & fontis ſubiecto conditur alueo.
Hinc atque hinc emiſſa cauis ceu pugnet in auras
Euolat vnda tubis: plumbo bibitura latenti
Ora decem, iaculantur aquas: pars læua minatur,
Pars obuerſa fremit: vitreos ſinuatur in arcus
Lympha fugax, ſeſeque vrget, ſe ſeque volentem
Implicat, aeriaque diu teſtudine pendet.
Quid dicam, media quà tollitur apſide turbo
Spumeus, extremam ſeu marginat imbribus oram
Seu cadit irrorans, magnoque recondita ſubter
Aeſtnat vnda lacu, tunditque coercita muros?
Quid dicam occulto feriunt quà ſpicula plumbo
Anguſtoque aditu ſe lympha erumpit, & ora
Seu ferit, aut ſubito pulſat veſtigia nimbo:
Ardua ſeu cælum repetit, rurſumque perennes
Fontibus illabens renouat colliſa querelas?
Quàque pluit tenuis riuis rorantibus humor,
Et ſuper exeſo curuatus pumice fornix
Senſim inſtillat aquas? Sed enim mox flumina largo
Ebibit alta ſinu, totoque è vertice nimbos
Agglomerat: ruit in preceps, & viſcera ab alto
Egerit, inferiorque ſuo fons æquore inundat.

Idem ibidem.

Ceu quondam ignarus ſeptis florentibus hoſpes
Spectatum ſubit imbriferi miracula fontis,
Pendentemque ſuper cameris pluuialibus vndam:
Illa cauis tegit inſidias occulta doloſis,
Fiſtula nec latices aperit, nec murmura fundit.
Aſt vbi compoſitis conclauia picta lapillis
Muſcoſos propterque lacus, & fraude tumentes
Turba coit; tunc flumineis armata ſagittis
Lympha repente ferox ſurgit: tunc ſpicula cæcis
Proſiliunt iaculata tubis, percuſſaque terga
Clamantum,ronteſque, oculoſque liquentia figunt
Deſuper vndat hyems nimbis, aſarotaque ſubter
Horreſcunt iaculis: ferit vndique miſſilis humor,

Vndique

Vndique tempeſtas aditus denſiſſima claudit:
Vu lneraque ingeminant: pro ſanguine depluit imber:
Spumeus amne natat fons, & mutatus in amnem.
P. Al. Donatus l. 7. Conſt.

Machina hydraulica ad attrahendam aquã.

QVid prius hic mirer? molemne, aduectaque plauſtris
Rudera, & oppletos auidæ telluris hiatus?
An latera, & geminas ſcalarii in fornice cryptas
Naiadum ſedem? tortis vbi limpidus humor
Exit epiſtomijs, mediæque in margine menſæ
Mille refert varias tubulo variante figuras,
Atque repentinis adſtantes proluit vndis.
Maiora occurrunt: nam ſi petis vnde profuſo
Vbere tot ſcateant fluctus, cum proxima nullis
Terra fluat riuis. ſurgunt in flumine pilæ
Parque moletrinis domus eſt, quæ gurgite ab imo
Surſum tollit aquas, & quos natura negauit
Arte facit fontes. ſtat hydraulica machina longis
Nexa trabes ſignis: hinc ſiphon plumbeus amni
Mergitur, in quo arctis compagibus embolus hæret:
Qui velut occulta promuſcide flumina libat,
Et vitreos latices auidis pulmonibus haurit,
Dumque rotam voluit fluuius, moleſque viciſſim
Depreſſa erigitur; gemit axis, & impete prono
Inferioris aquæ liquor ipſe inuitus inanem
Per tubulum aſſurgit, ſublataque opercula rurſus
Deſcendunt, reditumque negant. ſic aere ſupra
Extracto, clauſiſque infra, ne defluat humor
Ductibus, vnda intus quaſi anhela faace laborans,
Cogitur alta ſequi, ſummumque aſcendere culmen,
Penè oblita ſui, & natiui ponderis expers.
His excepta locis, plumboque incluſa capaci
Multifidas riguo per tecta ſuperba meatu
Diſtribuit venas, atque omnes irrigat hortos.
Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Organum hydraulicum. Vide infra Tit. Muſica.

TERRA.

PRincipio terram, ne non æqualis ab omni
Parte foret, magni ſpeciem glomerauit in orbis.
Tum freta diffudit, rapidiſque tumeſcere ventis
Iuſſit, & ambitæ circumdare littora terræ.
Addidit & fontes, & ſtagna immenſa, lacuſque,
Fluminaque obliquis cinxit decliuia ripis,
Quæ diuerſa locis partim ſorbentur ab ipſa,
In mare proueniunt partim, campoque recepta
Liberioris aquæ, pro ripis littora pulſant
Iuſſit & extendi campos, ſubſiſtere valles,
Fronde tegi ſiluas, lapidoſos ſurgere montes:
Vtque duæ dextra cælum, totidemque ſiniſtra
Parte ſecant zonæ, quinta eſt ardentior illis:
Sic onus incluſum numero diſtinxit eodem
Cura Dei, totidemque plagæ tellure premuntur;
Quarum quæ media eſt, non eſt habitabilis æſtu:
Nix tegit alta duas: totidem inter vtramque locauit,
Temperiemque dedit miſta cum frigore flamma.

Ouidius l. 1. met.

Terra pilæ ſimilis nullo fulcimine nixa,
Aere ſubiecto tam graue pendet onus.
Ipſa volubilitas libratum ſuſtinet orbem:
Quique premat partes, angulùs omnis abeſt.
Cumque ſit in media rerum regione locata,
Et tangat nullum pluſue, minuſue latus,
Ni conuexa foret, parti vicinior eſſet,
Nec medium terræ mundus haberet onus.
Et quantùm à ſummis, tantùm ſeceſſit ab imis
Terra: quod vt fiat, forma rotunda facit.

Idem l. 6. faſt.

Tu ſua tellurem collectam in pondera circùm
Sponte ſuo ſubnixam oneri, fixuque perenni
Pendentem ab ſe ſe nullo fundamine libras,
Seu nobis natale ſolum, ſeu penſilis vltro
Naturæ momentum ingens, nec mobile pondus.
Illam inter vario florentes germine campos
Extollentem altis montana cacumina ſiluis,
Viſceraque abruptis pandentem effoſſa barathris,
Neptuno totam eſſe iubes, & fonte profundo.

P. Pulcharellus l. 1. car. 1.

Suſti-

Suſtinet hanc ſcenam tellus ſtabilita polari
Axe ſuper, quanquam & ſimilis iam iamque rueutl,
Pendulaque expectat caſum: radicibus hæret
Ipſa ſuis, atque indefeſſo vertice montes
Inconcuſſa gerit; fundataque mole ſui ſtat,
Haud virtutis egens alienæ, haud indiga fulcti.
Aſt oneris ſuper ipſa ſui libramine nitens
Ardua ponderibus ſuperaddita pondera ridet,
Et ſtans perpetui ſternit fundamina motus.

P. Laur. le Brun in Eccleſiaſte.

Terræmotus.

CVm ſubitò cæco terra mugitu fremens
Concuſſa cæcos traxit ex imo ſinus:
Mouere ſiluæ capita, & excelſum nemus
Fragore vaſto tonuit, & lucus ſacer,
Idæa ruptis ſaxa ceciderunt iugis.
Nec ſola tellus tremuit: & pontus ſuum
Adeſſe Achillem ſenſit, ac ſtrauit vada.
Tunc ſciſſa tellus aperit immenſos ſpecus,
Et hiatus Erebi peruium ad ſuperos iter
Tellure fracta præbet, ac tumulum leuat

Seneca in Troade act. 2 ſc. 1.

Cum ſubitus per ſaxa fragor, motique repente
Horrendum colles, & ſumma cacumina totis
Intremuere iugis: nutant in vertice ſiluæ
Pinifero, fractæque ruunt ſuper agmina rupes.
Immugit penitus conuulſis ima cauernis
Diſſiliens tellus, nec paruos rumpit hiatus:
Atque vmbras latè Stygias immenſa vorago
Faucibus oſtendit patulis, maneſque profundi
Antiquum expauere diem: lacus ater in altos
Sublatus montes, & ſede excuſſus auita
Lauit Tyrrhenas ignota aſpergine ſiluas.

Sil. Italicus lib. 6.

Hinc ille & motu facilisque, & viribus acer
Spiritus, atque imas habilis penetrare cauernas,
Et rurſum violentus, atroxque erumpere, clauſtriſque
Incluſus fremit, & multus vacua atria verſat.
Ergo incerta ferens raptim veſtigia anhelus
Spiritus incurſat nunc huc, nunc percitus illuc,
Exploratque aditum inſiſtens, & ſingula tentat,

Si quà forte queat victis erumpere clauſtris.
Interea tremit ingentem factura ruinam
Terra ſuis quatiens latas cum ciuibus vrbes:
Diſſiliunt auulſa iugis immania ſaxa,
Procumbunt turres, ſternuntur funditus arces,
Excidium vt magni iam iam timeatur olympi.

Iou. Pontanus in Meteor.

Tunc etiam tellus, ſeu ſpiritus ima rebellis
Libramenta ſoli quateret: ſeu funeris atri
Indignata nefas, puerilis & vita cruoris
Queſtu incendentes riuos, tremefacta ruinas
Moliri, & ſolidos rerum diſcerpere nexus.
Iam nutare domus, motiſque ſonantia tectis
Culmina: tum ſubito murorum excuſſa tumultu
Marmora collidi. *P. Al. Donatus l.6. Conſt.*

Non ſecus abrupta tellus compage profundos
Si mouit tremefacta ſinus, atque alta domorum
Tecta impulſa labant, agitataque terga fragoſis
Inclinat montana iugis; fluitantia ſubter
Qui ſola, ianique ſuo nutantem pondere mundum
Aduertit, iam iamque hauſtum, iam credit hiantem
Seque dehiſcenti raptum deſcendere campo;
Implorat clamore fugam, cui ſubijcit alas
Terror; at immotis idem ſua funera plantis.
Venturæque gemit motumque, moramque ruinæ.

Idem l. 12. Conſt.

.... latebras ſoluit telluris opacæ
Sede ſua Virgo: Byzanti protinus vrbem
Sedibus auulſi clauſi quatit impete venti:
Arcus, templa, arces proprio ſub pondere nutant:
Mœnia fracta tremunt: fit & ipſa cuniculus ardens
Frigida formido, dum quaſſat marmora: pendent
Ardua concuſſis radicibus eruta tecta.
Luctus vbique horret: dum ſtagnant lumina fletu
Flumina ſiccantur: fontes trepidantibus vndis
Incœptos reuocant curſus, atque arida fraudant
Labra: monet ciues iam deſperare ſalutem
Terribili ſonitu tellus; ſubitiſque dehiſcens
Motibus inuiſum pandit laxata ſepulcrum.

P. Car. de Luca l.11. Laur. Dom.

Terra

Terræ ſiccitas.

PRotinus Inachios haurit ſitis arida campos:
Diffugere vndæ, ſquallent fonteſque, lacuſque,
Et caua ferventi dureſcunt flumina limo.
Aegra ſolo macies, teneríque ab origine culmi
Inclinata ſeges: deceptum margine ripæ
Stat pecus, atque omnes quærunt armenta natatus.
Aret Lerea nocens, aret Lyrcæus, & ingens
Inachus, aduoluenſque natantia ſaxa Charadrus.

Statius l. 4. Theb.

Sæuit, & vltores accendens Cynthius æſtus
In tua damna furit; cumque altum effertur in orbem
Hæret, in inuiſam figens fera lumina terram,
Sanguineoque rubet vultu: quòque ocyus omnem
Ebibat humorem, cancrum tenet vſque calentem,
Feruidaque æſtiferi aſſiduus premit ora leonis.
E tepido ſi quando ſinu circumflua Thetis
Exhalat tenues nebulas, torrentibus aſtris
Non coeunt nubes, nec inania vellera pendent.
Fontibus exhauſtis Nymphæ latuere ſub antris,
Languor & abſumptos igni piger alligat amnes:
Iamque putris tellus nulla radice tenetur,
Puluere iam ſegetes, Bacchus iam puluere manat,
Aridaque inſano coquitur vindemia Phœbo.
Talis & arboribus ſerpit ſitus: horrida frondes
Exurit macies, radixque immortua arenis
Almos pallenti trunco non ſufficit imbres.

Apud P. Laur. le Brun to. 3. Elo. Poet.

Vide ſupra Tit. Aeſtas.

Quatuor Terræ Partes matronarum ſpecie.

. . . . rapidis Europa curulibus ibat
In Solymas Regina plagas. iuga regia currus
Fert auis alituum princeps ſociata Leoni.
Alis illa, iubis fecit hic refluentibus auras.
Auguſtæ non gemma comis, non fulgurat aurum,
Non vernant flores; ſed fictæ lumine turres
Et caſtella ardent.
Africa pernices ſuſpendit in aere bigas

Quas geminæ vectant humero ancillante leænæ
Nuda trucem velant Elephantis crania frontem:
Ardent in nigra ramoſa corallia dextra:
Ore iacit nebulas; nebula ſed clarius extant
Gaudia. Sollicitat bijugos per inane camelos
Et lacrymis Aſia irrorat mœſtiſſima nubes.
Serta comas frenant, violis ſed pallida: veſtis
Non margaritis candet, flagratue pyropis:
Vnica gemma coruſcantes carbunculus vmbras
Exhibet ad Dominæ luctum, pompamque doloris.
Extinguunt quoque thura diem caligine ſacra.
Aduentat iaculis, quæ ſepit America crines,
Texit & innumeris volucrum ſibi ſyrmata pennis.
Non modo ſanguineis oculis, non pectore cædes
Expirat Matrona ferox; ſed temperat ignes
Imbre voluptatis, rutilatque in fulgure riſus.

P. Car. de Luca l. ro. Laur. Dom.

Aſia.

QVa celer & rectis deſcendens Marſya ripis
Errantem Mæandron adit, miſtuſque refertur.
Paſſaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon; qua culta ſecat non vilior Hermus.
Iliacæ quoque ſigna manus, perituraque caſtra
Ominibus petiere ſuis: nec fabula Troiæ
Continuit, phrygijque ferens ſe Cæſar Inli.
Accedunt Syriæ populi: deſertus Orontes,
Et felix, ſic fama, Ninos: ventoſa Damaſcus,
Gazaque, & arbuſto palmarum diues Idume,
Et Tyros inſtabilis, pretioſaque murice Sidon.
Deſeritur Taurique nemus, Perſæaque Tarſos
Coryciumque patens exeſis rupibus antrum.
Mallos, & externæ reſonant naualibus Ægæ,
Iique Cilix iuſta iam non pirata carina
Quà colitur Ganges, toto qui ſolus in orbe
Oſtia naſcenti contraria ſoluere phœbo
Audet, & aduerſum fluctus impellit in Eurum.
Quaque ferens rapidum diuiſo gurgite fontem
Vaſtis Indus aquis miſtum non ſentit Hydaſpen.
Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos,
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis.

Quique

Quique ſuas ſtruxere pyras, viuique calentes
Conſcendere rogos: pariter ve[?]ere feroces
Cappadoces, duri populus nunc cultor Amani,
Armeniuſque tenens voluentem ſaxa Niphatem.
Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Lucanus lib. 3.

Ergo omnes lex vna mouet. ſua nomina mittunt
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui conualles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris,
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Quà vagus Euphrates, quà leuius exit Araxes,
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola, prædatorquè Cilix, & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicunque tuas Pamphylia ſiluas,
Quique Lycaoniam felicia iugera, quique
Flauentem curuis Lyciam perrumpit aratris.
Iam clari bello Leleges, populique propinqui
Iuſſa obeunt; gens quæque ſuo dat nomina ritu.
Qui Ceramon, bimaremque Gnidon, quique alta tuentur
Mœnia, diſpoſitis vbi circumſepta columnis
Tollit ſe niuei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit Regina marito.
Et quos Mæandri toties ludente recurſu
Vnda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niueos dum margine paſcit olores.
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit, & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis, Apollineæque Celenæ,
Idaque, Rhoetææque arces, celebrataque muſis
Pergama, Sigæumque iugum, Priameia quondam
Regna armis, ducibuſque, ducum nunc nota ſepulcris.
His & Bithynæ claſſes, & Pontica latè
Accedit regio. paret ſcopuloſa Carambis,
Parendi ſtudio feruet ſimul alta Sinope,
Feruet Halys: quique immenſis procul omnibus auctus
Cappadocum medios populos diſcriminat Iris,
Thermodoonque, Halybeſque, attritaq; ſaxa Promethei.

Sanazzarius l. 2. de partu.

Europa.

Præterea quà ſe Thracum Mauortia tellus
Pandit,& algentem Rhodope procurrit in Aemum:
Quà Macedum per ſaxa ruit torrentibus vndis
Axius, vmbroſæque tegunt Halyachmona ripæ:
Quàque iacet dirus omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi:
Conueniunt populi certatim, & iuſſa faceſſunt.
Tum latus Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt ſummo caput Acroceraunia cælo,
Vrget opus. iamque Alcinci dat regia cenſum,
Illyricæque manus, impacatique Liburni,
Littoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Deſcripſère ſuos, quamuis non axe ſub vno,
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior vndis
Danubius: qui ſiluarum per vaſta volutus
Paſcere non populos, non lambere deſinit vrbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſiluas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quà findit Arar,quam permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus, Herculeas proſpectat ad vſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus vtraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliua,
Auratamque Tagus voluens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.

Sanazzarius lib. 2. de partu.

Africa.

Aeolijs candens auſtris, & lampade phœbi
Aeſtifero Lybiæ torquetur ſubdita Cancro,
Aut ingens Aſiæ latus, aut pars tertia terris.
Terminus huic roſeos amnis Lageus ad ortus
Septeno impellens tumefactum gurgite pontum.
At quà diuerſas clementior aſpicit Arctos
Herculeo dirimente freto, diducta propinquis
Europes videt arua iugis: vltra obſidet æquor

Nec

Nec patitur nomen proferri longius Atlas.
Sed quà ſe campis ſqualentibus Africa tendit,
Serpentum largo coquitur fœcunda veneno.
Felix quà pingues mitis plaga temperat agros
Nec Cerere Ennæa, Phario nec victa colono.
Hic paſſim exultant Numidæ, gens inſcia freni.

Sil. Italicus lib. 1.

Parte alia vaſtas circumuocat Africa vires:
Getuli, Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & diſperſa mapalia ſiluis.
Maſſylùm quicunque domos, quicunque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arua
Incolit, & ramis natiuum decutit aurum.
Et qui vertentes immania ſaxa iuuencos
Flectit arans: qua deuictæ Carthaginis arces
Procubuere, iacentque infauſto in littore turres.
Iamque Macas idem ardor habet: venere volentes
Barcæi, venere ſuis Naſamones ab aruis:
Poſtremò Pſylli, Garamanticaque arua tenentes:
Quique Cyrenæas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas:
Marmaricas qui larè oras: qui paſcua ſeruant
Aegypti, Meroeſque, ſacer quos Nilus inundat.

Sanazarius l. 2. de partu.

Aſpice quàm lætis iactat ſe ſe Africa fatis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu cuſtos, totamque videt: ni faucibus obſtet
Vna Pharos, geminumque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager: facili ſata credita ſurgunt
Fœnore: magnanimi celebrant deſerta leones,
Et dites ſtrident ebora inter candida ſiluæ.
Heſperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos,
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miſeras cælum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſidera terris.
Hic tepidus lauit naſcentem Pallada Triton.
Hic & fatidicus medijs in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſilua.
Nos Pater Armipotens, nos & Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpernit Deus ales auitos.

Io: Barclaius Argen. l. 4.

REGIONES, PROVINCIÆ, REGNA.

Italia.

SEd neque Medorum Siluæ ditiſſima terra
Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus
Laudibus Italiæ certent: non Bactra, neque Indi,
Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.
Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertère, ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis, denſiſque virûm ſeges horruit haſtis:
Sed grauidæ fruges, & Bacchi Maſſicus humor
Impleuere: tenent oleæque, armentaque læta.
Hinc bellator equus campo ſe ſe arduus infert:
Hinc albi Clitumne greges, & maxima taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad templa Deûm duxere triumphos.
Hic ver aſſiduum, atque alienis menſibus æſtas:
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos:
At rabidæ tigres abſunt, & ſæua leonum
Semina: nec miſeros fallunt aconita legentes:
Nec rapit immenſos orbes per humum, neque tanto
Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.
Adde tot egregias vrbes, operumque laborem,
Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis;
Fluminaque antiquos ſubter labentia muros.
An mare, quod ſupra, memorem, quodque alluit infra;
Anne lacus tantos? te Lari maxime, teque
Fluctibus, & fremitu aſſurgens Benace marino?
An memorem portus? Lucrinoque addita clauſtra?
Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor?
Iulia qua ponto longè ſonat vnda refuſo,
Tyrrhenuſque fretis immittitur æſtus Auernis.
Hæc eadem argenti riuos, æriſque metalla
Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit.
Hæc genus acre virûm, Marſos, pubemque Sabellam,
Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque verutos,
Extulit: hæc Decios, Marios, magnoſque Camillos,
Scipiadas duros bello, & te maxime Cæſar,
Qui nunc extremis Aſiæ iam victor in oris
Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.

Virgilius l. 2. Geor.

Hæc

Hæc placuit belli ſedes: hinc ſumma mouentis
Hoſtis in occurſum ſparſas extendere partes,
Vmbroſis mediam quà collibus Apenninus
Erigit Italiam: nullo qua vertice tellus
Altius intumuit, propiuſque acceſſit Olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit vndas
Inferni, Superique maris, colleſque coercens.
Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Pontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes,
Fluminaque in gemini ſpargit diuortia ponti.
In læuum cecidere latus veloxque Metaurus,
Cruſtumiumque rapax, & iunctus Sapis Iſauro,
Sennaque, & Hadriacas qui verberat Aufidus vndas.
Quoque magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem
Eridanus, fractas deuoluit in æquora ſiluas.
Dexteriora petens montis decliuia Tybrim
Vnda facit, Rhutubamque cauum: delabitur inde
Vulturnuſque celer, nocturnæque editor auræ
Sarnus, & vmbroſæ Liris per regna Maricæ
Veſtinis impulſus aquis, radenſque Salerni
Culta Siler, nullaſque vado qui Macra moratus
Alnos, vicinæ percurrit in æquora Lunæ.
Longior educto quà ſurgit in aera dorſo,
Gallica rura videt, deuexaſque aſpicit Alpes.
Tunc Vmbris, Marſiſque ferax, domituſque Sabello
Vomere; piniferis amplexus rupibus omnes
Indigenas Latij populos, non deſerit ante
Heſperiam, quàm cum Scyllæis clauditur vadis,
Extenditque ſuas in templa Lacinia rupes
Longior Italia, donec confinia pontus
Solueret incumbens, terraſque repelleret æquor.

Lucanus lib. 2.

Sic læto fœcunda ſinu parit Itala fruges
    Terra, nec externis ſupplicat vna plagis.
Illi pomiferis pugnet non altera ſiluis,
    Nulla pares Cereris munere iactet agros.
Quis mihi ſepoſitos laudat procul orbe Britannos?
    Quæque per arctoas exit ariſta plagas?
Mollibus Heſperiæ quis fingit nomina lanis,
    Quas dat arenoſo paſta capella ſolo?
Hic pecus, hic matura ſeges, preſſuſque racemis
    Effluit ambroſio dulcior amne liquor.

Menſibus hybernis tepidæ dant paſcua valles,
Aeſtiuo repetit culmina Sole pecus.
Aſpice fœcundos montis ſine vertice campos,
Latios Alpinas quà Padus vrget aquas.
Gallia quà gentes ſeponit flaua Togatas,
Et Longobardos flexit Alanus equos.
Aſpice felici quà ſe Campania tractu
Explicat, & tepidis littora curua fretis.
Alta maritales ibi Populus implicat vuas,
Atque replet dulces penſilis vua cados.
Cerne vbi ſe campis attollit Roma latinis
Et domini illabens Tybridis vnda fluit.
Culta Ceres latè grauidis flaueſcit aceruis:
Roriferis habitant mitia poma iugis.
Aſpice montoſis quà ſurgit Hetruria terris,
Et regio ſenis orbibus vna patet.
Vndique naſcentes miraberis arbore fruges,
Candice & è biſero poma ſecunda leges.

P. Al. Donatus l. 3. el. 5.

Hiſpania.

QVid dignum memorare tuis Hiſpania terris
Vox humana valet? primo lauat æquore Solem
India: tu feſſos exacta luce iugales
Proluis, inque tuo reſpirant ſidera fluctu.
Diues equis, frugum facilis, pretioſa metallis,
Principibus fœcunda pijs, tibi ſæcula debent
Traianum, ſeries his fontibus Aelia fluxit.
Namque aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptantur in vſus
Imperij. Phariæ ſegetes, & Punica meſſis
Caſtrorum deuota cibo: dat Gallia robur
Militis: Illyricis ſudant equitatibus alæ.
Sola nouum latijs vectigal Iberia rebus
Contulit, Auguſtos. fruges, æraria, miles
Vndique conueniunt, totoque ex orbe leguntur:
Hæc generat, qui cuncta regant.

Claudianus de Serena.

Hiſpanis Auguſta plagis, venerata per orbem
Aula ingens, Regumque altrix, decorumque creatrix:
Cui Sol nocte iubar deponit, & aurea frontis
Lumina credit aquis veniens captiuus Iberis:

Heſperus

Heſperus occiduis oriens cui lotus in vadis
Pronus adorantes inclinat ab æthere currus.
Quid memoras geminos effundere iura per axes?
Et parere tuis vtroque ab littore gentes
Legibus? incaſſum nitidi congeſta metalli
Pondera, torrentique ſolo gemmantia ſaxa
Fundit ab auriferis pretioſa Peruuia terris.
Iam tibi fruſtra oriens, & diuitis India ponti
Roſcida fœcundo reſerat conchylia partu.

P. Al. Donatus l. 1. car. 16.

Hiſpania cum regionibus illi ſubiectis.

HOrum igitur famulo ſubeant veſtigia greſſu
Regna, nec ad mœſtam tædeat ire pyram.
Cantabria ante omnes ſeſe vehat ardua vultu,
Cui teretes tollant mœnia multa ſudes.
Explicet inde gradus genitrix Aragonia Regum,
Et ſtipata ſuis vibibus agmen agat.
Cæſaris Auguſti tellus flaueſcat in auro,
Oſcaque, Sertorij cæde cruentus ager.
Nec procul ingentes auguſtæ Bilbilis arces,
Quas Salo mentitis cingat ahenus aquis.
Inde ſecuturos glomeret Catalaunia greſſus,
Et pullo mœſtam Syrmate vertat humum.
Quam circum auratas ſuſtollat in aere turres
Barcino, & irriguis diues Ilerda vadis.
Ficta ſit, at veros imitetur Tarraco muros,
Tarraco, Scipiadæ quam coluere Duces.
Augeat inceſſu celebrem Gallæcia pompam,
Quæque ſuum niueis nomen inuſſit equis.
Hic celſam attollat formoſa Valentia frontem,
Murciaque, & pingui ſparſa Granata ſolo.
Nec procul abſtineat longos Bethuria tractus,
Nec Tarteſſiacus quæ loca Bætis arat.
Quidquid Atlantea protenditur Amphitrite,
Et Luſitano regna ſuperba ſalo.
Tu quoque gemmatis Peruuia diues arenis
Hic eris, atque auro ſculpta ferere tuo.
Non deſit medio quæ torrida ſubiacet axi
Sparſa Philippinis inſula multa plagis.
Tyrrhenique maris Regina Neapolis adſit;
Syrenaſque ſuas ad pia buſta vehat.

Singula quid memorem? reliquis iam rebus abundat;
Auſtriacum numero ſed caret imperium.
Summa ſequar. Caſtella ſuas ferat vtraque ſedes,
Vltima cenſendi lege, dolore prior.
Hic placidi colles, & Oleti mœnia Vallis,
Regum erat: at veris regia ſemper erit.
Seu tu grande forum Sophiæ Salmantica, ſeu tu
Complutum ſimili merce beata domus.
Et Toletano Romana colonia cliuo,
Quam ſuus aurato circuit amne Tagus.
Carpetana mihi claudat iam Mantua pompam,
Ceteraque hic ſupra fercula creſcat apex.

P. Vincen. Guiniſius eleg. 9.

Paradiſus Terreſtris.

EST locus Eoo mundi ſeruatus in axe
Secretis natura tuis: vbi Solis ab ortu
Vicinos naſcens Aurora repercutit Indos.
Lucus inacceſſa cunctis mortalibus arce
Permanet æterno concluſus limite: poſtquam hinc
Decidit expulſus primæui criminis auctor.
Non hic alterni ſuccedit temporis vnquam
Bruma, nec æſtiui redeunt poſt frigora ſoles.
Hic ver aſſiduum cæli clementia ſeruat,
Turbidus Auſter abeſt, ſemperque ſub aere ſudo
Nubila diffugiunt iugi ceſſura ſereno.
Perpetuo viret omne ſolum, terræque nitentis
Blanda nitet facies: ſtant ſemper collibus herbæ,
Arboribuſque comæ: quæ cum ſe flore frequenti
Diffundunt, celeri ſolidant ſua germina ſucco:
Nam quidquid nobis toto nunc naſcitur anno,
Menſtrua maturo dant illi tempora fructu.
Lilia perlucent nullo flaccentia ſole,
Nec tactus violat violas, roſeumque ruborem
Seruans perpetuo ſuffundit gratia vultu.
Sic cum deſit hiems, nec torrida ferueat æſtas,
Fructibus Autumnus, ver floribus occupat annum.

Alc. Auitus lib. 1.

Ampla per Eoos protenditur area colles,
Area pomiferis vndique ſepta iugis.
Intus opima patent rigui viridaria campi,
Omnia diuina culta vireta manu.

Ipſa

Ipſa locum [illegible]
Non [illegible]
Ver ibi [illegible]
Pingit, [illegible]
Et viola [illegible]
Fragrat, & [illegible]
Pars folio [illegible]
Tegmine pars [illegible]
Angulus [illegible]
Vicinumque [illegible]
Quid [illegible]
Ligna que [illegible]
Sunt ibi [illegible]
Et grandi [illegible]
Regia laurus in eſt, [illegible]
Adſtaque eſt [illegible]
Fertile vbique ſolum [illegible]
Partum, [illegible]
Omnibus vta [illegible]
Quæ ſolitis [illegible]
Pomaque [illegible]
Miro [illegible]
Aeternam [illegible]
Compar [illegible]
Nullum à [illegible]
Fortunæque [illegible]
Prætereo [illegible]
Aura ſuas [illegible]
His intam [illegible]
Sed [illegible]
Hac ego [illegible]
Omniſque [illegible]
Certabat [illegible]
Et leo [illegible]
Ad nutum [illegible]
Inſedere [illegible]
Cum volui [illegible]
Venit [illegible]
Pſittacea [illegible]
Audieram [illegible]
Votum erat [illegible]
Ad votum [illegible]
Spirabam [illegible]
Certabant [illegible]

Quas geminæ vectant humero ancillante leænæ
Nuda trucem velant Elephantis crania frontem:
Ardent in nigra ramoſa corallia dextra:
Ore iacit nebulas; nebula ſed clarius extant
Gaudia. Sollicitat bijugos per inane camelos
Et lacrymis Aſia irrorat mœſtiſſima nubes.
Serta comas frenant, violis ſed pallida: veſtis
Non margaritis candet, flagratue pyropis:
Vnica gemma coruſcantes carbunculus vmbras
Exhibet ad Dominæ luctum, pompamque doloris.
Extinguunt quoque thura diem caligine ſacra.
Aduentat iaculis, quæ ſepit America crines,
Texit & innumeris volucrum ſibi ſyrmata pennis.
Non modo ſanguineis oculis, non pectore cædes
Expirat Matrona ferox; ſed temperat ignes
Imbre voluptatis, rutilatque in fulgure riſus.

P. Car. de Luca l. 10. Laur. Dom.

Aſia.

Qua celer & rectis deſcendens Marſya ripis
Errantem Mæandron adit, miſtuſque refertur.
Paſſaque ab auriferis tellus exire metallis
Pactolon; qua culta ſecat non vilior Hermus.
Iliacæ quoque ſigna manus, perituraque caſtra
Ominibus petiere ſuis: nec fabula Troiæ
Continuit, phrygijque ferens ſe Cæſar Iuli.
Accedunt Syriæ populi: deſertus Orontes,
Et felix, ſic fama, Ninos: ventoſa Damaſcus,
Gazaque, & arbuſto palmarum diues Idume,
Et Tyros inſtabilis, pretioſaque murice Sidon.
Deſeritur Taurique nemus, Perſæaque Tarſos
Coryciumque patens exeſis rupibus antrum.
Mallos, & externæ reſonant naualibus Ægæ,
Itque Cilix iuſta iam non pirata carina
Quà colitur Ganges, toto qui ſolus in orbe
Oſtia naſcenti contraria ſoluere phœbo
Audet, & aduerſum fluctus impellit in Eurum.
Quaque ferens rapidum diuiſo gurgite fontem
Vaſtis Indus aquis miſtum non ſentit Hydaſpen.
Quique bibunt tenera dulces ab arundine ſuccos,
Et qui tingentes croceo medicamine crinem
Fluxa coloratis aſtringunt carbaſa gemmis.

Quique

Quique ſuas ſtruxere pyras, viuique calentes
Conſcendere rogos: pariter venere feroces
Cappadoces, duri populus nunc cultor Amani,
Armeniuſque tenens voluentem ſaxa Niphatem.
Ignotum vobis Arabes veniſtis in orbem
Vmbras mirati nemorum non ire ſiniſtras.

Lucanus lib. 3.

Ergo omnes lex vna mouet. ſua nomina mittunt
Qui montes Aurora tuos, regna illa feracis
Armeniæ, qui conualles, atque alta Niphatæ
Saxa tenent, longè pictis gens nota pharetris,
Gens fines luſtrare ſuos non ſegnis, & arcu,
Quà vagus Euphrates, quà deuius exit Araxes.
Cenſetur Tauri paſſim, cenſetur Amani
Incola, prædatorquè Cilix, & Iſaurica quiſquis
Rura domat: quicunque tuas Pamphylia ſiluas.
Quique Lycaoniam felicia iugera, quique
Flauentem curuis Lyciam perrumpit aratris.
Iam clari bello Leleges, populique propinqui
Iuſſa obeunt; gens quæque ſuo dat nomina ritu.
Qui Ceramon, bimaremque Gnidon, quique alta tuentur
Mœnia, diſpoſitis vbi circumſepta columnis
Tollit ſe niuei moles operoſa ſepulcri,
Barbara quam rapto poſuit Regina marito.
Et quos Mæandri toties ludente recurſu
Vnda rigat, rigat ipſe ſuo mox amne Cayſter,
Herboſo niueos dum margine paſcit olores.
Quoſque metalliferis veniens Pactolus ab antris
Circuit, & rutila non parcior Hermus arena.
Myſorum manus omnis, Apollineæque Celenæ,
Idaque, Rhoetææque arces, celebrataque muſis
Pergama, Sigæumque iugum, Priameia quondam
Regna armis, ducibuſque, ducum nunc nota ſepulcris.
His & Bithynæ claſſes, & Pontica latè
Accedit regio. paret ſcopuloſa Carambis,
Parendi ſtudio feruet ſimul alta Sinope,
Feruet Halys: quique immenſis procul omnibus auctus
Cappadocum medios populos diſcriminat Iris,
Thermodoonque, Halybeſque, attritaq; ſaxa Promethei.

Sanazzarius l. 3. de partu.

Europa.

PRæterea quà ſe Thracum Mauortia tellus
Pandit,& algentem Rhodope procurrit in Aemum:
Quà Macedum per ſaxa ruit torrentibus vndis
Axius, vmbroſæque tegunt Halyachmona ripæ:
Quàque iacet diris omen Pharſalia bellis,
Et bis Romana ferales clade Philippi:
Conueniunt populi certatim, & iuſſa faceſſunt.
Tum latus Epiri, quà formidabile nautis
Attollunt ſummo caput Acroceraunia cælo,
Vrget opus. iamque Alcinoi dat regia cenſum,
Illyricæque manus, impacatique Liburni,
Littoraque Ionio paſſim pulſata profundo.
Deſcripſere ſuos, quamuis non axe ſub vno,
Hinc Rhenus pater indigenas, hinc latior vndis
Danubius: qui ſiluarum per vaſta volutus
Paſcere non populos, non lambere deſinit vrbes,
Donec ad optatam rapido venit agmine Peucen.
Quin & proceras ſcrutatur Gallia ſiluas,
Gallia Cæſareis Latio dignata triumphis:
Quam Rhodanus, quã findit Arar, quam permeat ingens
Sequana, piſcoſoque interluit amne Garumna.
Tum quas piniferis gentes prærupta Pyrene
Rupibus, Herculeas proſpectat ad vſque columnas,
Cogit Anas, cogit ripa formoſus vtraque
Duria, & albenti Bætis præcinctus oliua,
Auratamque Tagus voluens ſub gurgite arenam,
Quique ſuo terras inſignit nomine Iberus.

Sanazzarius lib. 2. de partu.

Africa.

AEolijs candens auſtris, & lampade phœbi
Aeſtifero Lybiæ torquetur ſubdita Cancro,
Aut ingens Aſiæ latus, aut pars tertia terris.
Terminus huic roſeos amnis Lageus ad ortus
Septeno impellens tumefactum gurgite pontum.
At quã diuerſas clementior aſpicit Arctos
Herculeo dirimente freto, diducta propinquis
Europes videt arua iugis: vltra obſidet æquor

Nec

Nec patitur nomen proferri longius Atlas.
Sed quà ſe campis ſqualentibus Africa tendit,
Serpentum largo coquitur fœcunda veneno.
Felix quà pingues mitis plaga temperat agros
Nec Cerere Ennæa, Phario nec victa colono.
Hic paſſim exultant Numidæ, gens inſcia freni.

Sil. Italicus lib. 1.

Parte alia vaſtas circumuocat Africa vires:
Getuli, Maurique duces rimantur opaci
Atlantis nemora, & diſperſa mapalia ſiluis.
Maſſylùm quicunque domos, quicunque repoſtos
Heſperidum lucos, munitaque montibus arua
Incolit, & ramis natiuum decutit aurum.
Et qui vertentes immania ſaxa iuuencos
Flectit arans: qua deuictæ Carthaginis arces
Procubuere, iacentque infauſto in littore turres.
Iamque Macas idem ardor habet: venere volentes
Barcæi, venere ſuis Naſamones ab aruis:
Poſtremò Pſylli, Garamanticaque arua tenentes:
Quique Cyrenæas ſuſpendunt vomere glebas,
Laudataſque legunt ſuccis præſtantibus herbas:
Marmaricas qui larè oras: qui paſcua ſeruant
Aegypti, Meroeſque, ſacer quos Nilus inundat.

Sanazarius l. 2. de partu.

Aſpice quàm lætis iactat ſe ſe Africa fatis.
Illam ingens curuis Nereus amplectitur vlnis,
Ceu cuſtos, totamque videt: ni faucibus obſtet
Vna Pharos, geminumque ſolo diſcriminet æquor.
Ridet cultus ager: facili ſata credita ſurgunt
Fœnore: magnanimi celebrant deſerta leones,
Et dites ſtrident ebora inter candida ſiluæ.
Heſperidum hæc fuluos genuit terra aurea ramos,
Heſperidumque Atlanta patrem, qui vertice magno
Arduus in miſeras cælum deſcendere gentes
Non ſinit, aut tactis ſordeſcere ſidera terris.
Hic tepidus lauit naſcentem Pallada Triton.
Hic & fatidicus medijs in Syrtibus Ammon
Haud ſitit, & multa velat ſua cornua ſilua.
Nos Pater Armipotens, nos & Iunonia ſeruant
Numina, nec montes ſpreuit Deus ales auitos.

Io: Barclaius Argen. l. 4.

REGIONES, PROVINCIÆ, REGNA.

Italia.

Sed neque Medorum Siluæ ditiſſima terra,
Nec pulcher Ganges, atque auro turbidus Hermus
Laudibus Italiæ certent: non Bactra, neque Indi,
Totaque thuriferis Panchaia pinguis arenis.
Hæc loca non tauri ſpirantes naribus ignem
Inuertère, ſatis immanis dentibus hydri:
Nec galeis, denſiſque virùm ſeges horruit haſtis:
Sed grauidæ fruges, & Bacchi Maſſicus humor
Impleuere: tenent oleæque, armentaque læta.
Hinc bellator equus campo ſe ſe arduus infert:
Hinc albi Clitumne greges, & maximà taurus
Victima, ſæpe tuo perfuſi flumine ſacro
Romanos ad templa Deùm duxere triumphos.
Hic ver aſſiduum, atque alienis menſibus æſtas:
Bis grauidæ pecudes, bis pomis vtilis arbos:
At rabidæ tigres abſunt, & ſæua leonum
Semina: nec miſeros fallunt aconita legentes:
Nec rapit immenſos orbes per humum, neque tanto
Squameus in ſpiram tractu ſe colligit anguis.
Adde tot egregias vrbes, operumque laborem,
Tot congeſta manu præruptis oppida ſaxis,
Fluminaque antiquos ſubter labentia muros.
An mare, quod ſupra, memorem, quodque alluit infrà?
Anne lacus tantos? te Lari maxime, teque
Fluctibus, & fremitu aſſurgens Benace marino?
An memorem portus? Lucrinoque addita clauſtra?
Atque indignatum magnis ſtridoribus æquor?
Iulia qua ponto longè ſonat vnda refuſo,
Tyrrhenuſque fretis immittitur æſtus Auernis.
Hæc eadem argenti riuos, æriſque metalla
Oſtendit venis, atque auro plurima fluxit.
Hæc genus acre virum, Marſos, pubemque Sabellam,
Aſſuetumque malo Ligurem, Volſcoſque verutos,
Extulit: hæc Decios, Marios, magnoſque Camillos,
Scipiadas duros bello, & te maxime Cæſar,
Qui nunc extremis Aſiæ iam victor in oris
Imbellem auertis Romanis arcibus Indum.

Virgilius l. 2. Geor.

Hæc placuit belli ſedes: hinc ſumma mouentis
Hoſtis in occurſum ſparſas extendere partes,
Vmbroſis mediam quà collibus Apenninus
Erigit Italiam: nullo qua vertice tellus
Altius intumuit, propiuſque acceſſit Olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit vndas
Inferni, Superique maris, colleſque coercens.
Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Pontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes,
Fluminaque in gemini ſpargit diuortia ponti.
In læuum cecidere latus veloxque Metaurus,
Cruſtumiumque rapax, & iunctus Sapis Iſauro,
Sennaque, & Hadriacas qui verberat Aufidus vndas.
Quoque magis nullum tellus ſe ſoluit in amnem
Eridanus, fractas deuoluit in æquora ſiluas.
Dexteriora petens montis decliuia Tybrim
Vnda facit, Rhutubamque cauum: delabitur inde
Vulturnuſque celer, nocturnæque editor auræ
Sarnus, & vmbroſæ Liris per regna Maricæ
Veſtinis impulſus aquis, radenſque Salerni
Culta Siler, nullaſque vado qui Macra moratus
Alnos, vicinæ percurrit in æquora Lunæ.
Longior educto quà ſurgit in aera dorſo,
Gallica rura videt, deuexaſque aſpicit Alpes.
Tunc Vmbris, Marſiſque ferax, domituſque Sabello
Vomere, piniferis amplexus rupibus omnes
Indigenas Latij populos, non deſerit ante
Heſperiam, quàm cum Scyllæis clauditur vndis,
Extenditque ſuas in templa Lacinia rupes
Longior Italia, donec confinia pontus
Solueret incumbens, terraſque repelleret æquor.

Lucanus lib. 2.

Sic læto fœcunda ſinu parit Itala fruges
  Terra, nec externis ſupplicat vna plagis.
Illi pomiferis pugnet non altera ſiluis,
  Nulla pares Cereris munere iactet agros.
Quis mihi ſepoſitos laudat procul orbe Britannos?
  Quæque per arctoas exit ariſta plagas?
Mollibus Heſperiæ quis fingit nomina lanis,
  Quas dat arenoſo paſta capella ſolo?
Hic pecus, hic matura leges, preſſuſque racemis
  Effluit ambroſio dulcior amne liquor.

Menſibus hybernis tepidæ dant paſcua valles,
Aeſtiuo repetit culmina Sole pecus.
Aſpice fœcundos montis ſine vertice campos,
Latior Alpinas quà Padus vrget aquas.
Gallia quà gentes ſeponit flaua Togatas,
Et Longobardos flexit Alanus equos.
Aſpice felici quà ſe Campania tractu
Explicat, & tepidis littora curua fretis.
Alta maritales ibi Populus implicat vuas,
Atque replet dulces penſilis vua cados.
Cerne vbi ſe campis attollit Roma latinis
Et domini illabens Tybridis vnda fluit.
Culta Ceres latè grauidis flaueſcit aceruis:
Roriferis habitant mitia poma iugis.
Aſpice montoſis quà ſurgit Hetruria terris,
Et regio ſenis orbibus vna patet.
Vndique naſcentes mirаberis arbore fruges,
Candice & è bifero poma ſecunda leges.

P. Al. Donatus l. 3. el. 5.

Hiſpania.

QVid dignum memoratu tuis Hiſpania terris
Vox humana valet? primo lauat æquore Solem
India: tu feſſos exacta luce iugales
Proluis, inque tuo reſpirant ſidera fluctu.
Diues equis, frugum facilis, pretioſa metallis,
Principibus fœcunda pijs, tibi ſæcula debent
Traianum, ſeries his fontibus Aelia fluxit.
Namque aliæ gentes, quas fœdere Roma recepit,
Aut armis domuit, varios aptantur in vſus
Imperij. Phariæ ſegetes, & Punica meſſis
Caſtrorum deuota cibo: dat Gallia robur
Militis, Illyricis ſudant equitatibus alæ.
Sola nouum latijs vectigal Iberia rebus
Contulit, Auguſtos, fruges, æraria, miles
Vndique conueniunt, totoque ex orbe leguntur:
Hæc generat, qui cuncta regant.

Claudianus de Serena.

Hiſpanis Auguſta plagis, venerata per orbem
Aula ingens, Regumque altrix, decorumque creatrix:
Cui Sol nocte iubar deponit, & aurea frontis
Lumina credit aquis veniens captiuus Iberis:

Heſperus

Heſperus occiduis oriens cui lotus in vndis
Pronus adorantes inclinat ab æthere currus.
Quid memoras geminos effundere iura per axes?
Et parere tuis vtroque ab littore gentes
Legibus? incaſſum nitidi congeſta metalli
Pondera, torrentique ſolo gemmantia ſaxa
Fundit ab auriferis pretioſa Peruuia terris.
Iam tibi fruſtra oriens, & diuitis India ponti
Roſcida fœcundo reſerat conchylia partu.

P. Al. Donatus l. 1. car. 16.

Hiſpania cum regionibus illi ſubiectis.

HOrum igitur famulo ſubeant veſtigia greſſu
Regna, nec ad mœſtam tædeat ire pyram.
Cantabria ante omnes ſeſe vehat ardua vultu,
Cui teretes tollant mœnia multa ſudes.
Explicet inde gradus genitrix Aragonia Regum,
Et ſtipata ſuis vibibus agmen agat.
Cæſaris Auguſti tellus flaueſcat in auro,
Oſcaque, Sertorij cæde cruentus ager.
Nec procul ingentes auguſtæ Bilbilis arces,
Quas Salo mentitis cingat ahenus aquis.
Inde ſecuturos glomeret Catalaunia greſſus,
Et pullo mœſtam Syrmate vertat humum.
Quam circum auratas ſuſtollat in aere turres
Barcino, & irriguis diues Ilerda vadis.
Ficta ſit, at veros imitetur Tarraco muros,
Tarraco, Scipiadæ quam coluere Duces.
Augeat inceſſu celebrem Gallæcia pompam,
Quæque ſuum niueis nomen iuſſit equis.
Hic ceſſam attollat formoſa Valentia frontem,
Murciaque, & pingui ſparſa Granata ſolo.
Nec procul abſtineat longos Bethuria tractus,
Nec Tarteſſiacus quæ loca Bætis arat.
Quidquid Atlantea protenditur Amphitrite,
Et Luſitano regna ſuperba ſalo.
Tu quoque gemmatis Peruuia diues arenis
Hic eris, atque auro ſculpta ferere tuo.
Non deſit medio quæ torrida ſubiacet axi
Sparſa Philippinis inſula multa plagis.
Tyrrhenique maris Regina Neapolis adſit,
Syrenaſque ſuas ad pia buſta vehat.

Singula quid memorem? reliquis iam rebus abundat,
Auſtriacum numero ſed caret imperium.
Summa ſequar. Caſtella ſuas ferat vtraque ſedes,
Vltima cenſendi lege, dolore prior.
Hic placidi colles, & Oleti mœnia Vallis,
Regum erat: at veris regia ſemper erit.
Seu tu grande forum Sophiæ Salmantica, ſeu tu
Complutum ſimili merce beata domus.
Et Toletano Romana colonia cliuo,
Quam ſuus aurato circuit amne Tagus.
Carpetana mihi claudat iam Mantua pompam,
Ceteraque hic ſupra fercula creſcat apex.

P. Vincen. Guiniſius eleg. 9.

Paradiſus Terreſtris.

Eſt locus Eoo mundi ſeruatus in axe
Secretis natura tuis: vbi Solis ab ortu
Vicinos naſcens Aurora repercutit Indos.
Lucus inacceſſa cunctis mortalibus arce
Permanet æterno concluſus limite: poſtquam hinc
Decidit expulſus primæui criminis auctor.
Non hic alterni ſuccedit temporis vnquam
Bruma, nec æſtiui redeunt poſt frigora ſoles.
Hic ver aſſiduum cæli clementia ſeruat,
Turbidus Auſter abeſt, ſemperque ſub aere ſudo
Nubila diffugiunt iugi ceſſura ſereno.
Perpetuo viret omne ſolum, terræque nitentis
Blanda nitet facies: ſtant ſemper collibus herbæ,
Arboribuſque comæ: quæ cum ſe flore frequenti
Diffundunt, celeri ſolidant ſua germina ſucco:
Nam quidquid nobis toto nunc naſcitur anno,
Menſtrua maturo dant illi tempora fructu.
Lilia perlucent nullo flaccentia ſole,
Nec tactus violat violas, roſeumque ruborem
Seruans perpetuo ſuffundit gratia vultu.
Sic cum deſit hiems, nec torrida ferueat æſtas,
Fructibus Autumnus, ver floribus occupat annum.

Alc. Auitus lib. 1.

Ampla per Eoos protenditur area colles,
Area pomiferis vndique ſepta iugis.
Intus opima patent rigui viridaria campi,
Omnia diuina culta vireta manu.

Ipſa locum toto ſi quærat in orbe voluptas
Non alium toto malit in orbe locum.
Ver ibi perpetuis pubentia floribus arua
Pingit, habentque ſuas omnia prata roſas.
Et viola tellus, thymbraque, thymoque, crocoque
Fragrat, & hoc totus gramine vernat ager
Pars folio monſtrat candentia lilia pando,
Tegmine pars croceo, purpureoque rubet.
Angulus ingenuo prætexitur omnis acantho,
Vicinumque omnis planta amaranthon habet.
Quid memorem celſas poſito quincunce cupreſſos,
Lignaque famoſas inter odora cedros?
Sunt ibi pampineis implexæ frondibus vlmi
Et grauido gemmas palmite Vitis agit.
Regia laurus ibi eſt, & amans ſua littora myrtus,
Adſitaque eſt ceraſo malus, oliua pyro.
Fertile vbique ſolum, & læto nemus vbere quidquid
Parturit, aut mel eſt, aut bona mellis habet.
Omnibus vna tamen procerior eminet arbos,
Quæ folijs totam ſubter opacat humum.
Pomaque confertim vitalibus aurea ramis,
Miro neſcio quo tincta ſapore parit.
Aeternam guſtata iubent renouare iuuentam,
Corripiat feſſos ne qua ſenecta pedes.
Nullum à morte malum, neque lenti tædia morbi,
Fortunæque nihil triſte timere ſinunt.
Prætereo genus omne dapes inarata ferebant
Arua ſuas fruges, arbor inempta ſuas.
His inerant omnes, quos vellent ora ſapores,
Sedabantque datam quique, dabantque famem.
Hac ego ter felix Regina vagabar in aula,
Omniſque imperio paruit aula meo.
Certabant placidæ veſtigia lambere tigres,
Et leo demiſſis ſubdere colla iubis.
Ad nutum volucres, & turba canora vocatæ
Inſedere meas, nec timuere manus.
Cum volui venere grues, venere palumbes,
Venit ab ipſe ſuis cygnus, & anſer aquis.
Pſittacon optabam noſtro ore audire loquentem,
Audieram noſtro pſittacon ore loqui.
Votum erat vmbroſas aliquà percurrere valles;
Ad votum vmbroſæ copia vallis erat.
Spirabant zephyri, dominæque fauere iubenti
Certabant ſtudijs ventus, & aura ſuis.

Et Soles aderant, ſed nulli in ſole calores:
Et ſine conſueto florida bruma gelu.
Denique quidquid erat, quod amari poſſet, habebam;
Et procul aſpectu, quidquid obeſſet, erat.
P. Iac. Bidermanus Heroid. el. 1.

Speculemur hortum: cuius in medio ſinu
Fatale par mortalium,
Ducebat hilares Sponſa cum Sponſo dies
Coſtæ mariti filia.
Nemus illud, in quo degere ætatem Deus
Vtrique iucundam dedit;
Manabat omni gaudiorum copia,
Nullas vices pauentium.
Irrigua tellus quattuor fontes bibit,
Fœcunditatis oſtia.
Glebam feracem non colonus ſarculis,
Non ſauciabat vomere:
Sed Zephyrus vnci dentis integerrimam
Præuenit almo flamine.
Suaque ſponte roſcidis ſiluæ comis
Riſere, campi floribus.
Hic illa Noſtra, & ille Noſter hoſpites
Vixere ſani corporum.
Vixere nullis febrium, vel aeris
Iniurijs obnoxij.
Calx ambulantum quidquid attigit, roſa
Vel mollius roſa fuit.
Acceſſit inſons grex adulantum, latus
Herile circumſtantium.
Miſcebat æther alitum ſymphoniam,
Sicut vides in æthere.
Quoties Aedon multiplex de populo
Ad carmen inuitauerit?
Quoties ocellis Pauo coram cerauis
Et ponè, & ante luſerit?
Et vt referret laudis aliquod præmium
Caudæ explicarit ſyrmata?
Aſtrauit vngues hinc leæna ſupplices,
Hinc prona taurus cornua;
Maculoſa pellem tigris inde, & languidam
Barrus niger proboſcidem.
P. Iac. Balde Ode Parth. 64.

Campus erat : campo quot habet natura colores
  Sparſerat : ipſa ſibi ver faciebat humus.
Fons ſacer in medio : fonti manantia longè
  Flumina, bis geminis flumina ſciſſa viis.
Ripa viret muſco : campus viret : herbidus omni
  Parte color, ſi non ipſa ruberet humus.
Creditur hic concors vna iacuiſſe ſub vmbra
  (Hæc pax illius temporis) agna lupo.
Creditur hic ſerpens, & nondum letifer hydrus
  Nexibus, aut morſu nil nocuiſſe ſuo.
Non hic herba nocens, non radix vlla legenti
  Obfuit : ignotum toxica nomen erant.
P. Iac. VVallius eleg. l. 1. el. 5.

Regionis amœnitas & vbertas.

VNdique picta oculis hortorum aſſultat imago,
  Quos Zephyri, & Pomona còlant, quos ardua vallo
Protegat aprico clauſos munimine ſepes :
Tempeſtiua ſuper deriuent nubila rores :
Et foueat molli Titan mitiſſimus aſtro ;
Omnia quæ magno compenſat fœnore tellus.
Talis viſa viris facies ſubiecta per agros
Villarum, nemorumque decus, ſegetumque manipli
Surgentes cumulis in ſtructas mergite metas.
Pomiferis circum porrecta vmbracula ſiluis ;
Tum vitrei laticum riui, & viridantia ſtrata
Pratorum, ac roſeo ſtillantes nectare tophi ;
Vitibus vmbrati colles, & dulce renidens
Saxa per, & rupes tumidis vindemia botris.
Læta boum paſſim ſpiſſis armenta catervis,
Lanigerique greges errant ; quibus vbera largo
Lacte fluunt. *P. Ant. Millieus l. 15. Moyſ. Viat.*
Circum beatis imperat campis Ceres,
    Latèque rura poſſidet :
Et arua flauo meſſium fluctu tument,
    Motuque culmorum natant.
Innube rarus inquinat cælum vapor,
    Aut tenſa nimbis vellera :
Aut è Boreis bella ventorum plagis,
    Raucuſque ſiluarum fragor
Auditur vſquam : non proteruis inſonant
    Exercitati Syrtibus

Euris

Euris & Auſtr s contumaces Africi,
    Et perduellibus Notis.
Tantum ſerenus Veſper, & tenerrima
    Eteſiatum flamina,
Albique ſoles, & ſerena lucidis
    Aſpirat aura montibus:
Puramque cœlo prouehunt horæ facem,
    Et phœbus horarum pater
Peculiari luce colles irrigat,
    Pronaque perfundit die.

P. Caſim. Sarbinius lib. Epod. Ode 1.

Regio horrida & inuia.

MIlle bis æterna protenditur arbore leucas,
    Vmbroſus totus, nec cerealis ager.
Nec mirum haud alia reſecatur ſilua ſecuri,
    Quàm qua tempus edax omnia falce metit.
Qua parte aſpicio ſiluæ, mihi ſilua malorum eſt,
    Sorſque mihi trunco durior arboreo.
Aeterni horrificant brumæ intractabilis imbres,
    Marmoreoque rigent vincta fluenta gelu.
Sunt & inacceſſi phœbo, phœbæque receſſus,
    Suntque ſepulcrales in mea tecta niues.
Silua catenatis denſatur opaca vepretis,
    Et negat obſtructas illaqueata vias.
Nulla viatoris trito patet orbita greſſu,
    Nec leue ſignato calle notatur iter.
Flexilis incurnos ſinuat labyrinthus in orbes,
    Sum Theſeus, ſed quæ prouida Gnoſſis erit?
Vix tot vorticibus conſtat Mæandrius amnis,
    Herculeum vix tot flexibus errat iter.
Vix tot inexpliciti Cretea volumina ſepti;
    Quemque ſuus præceps terror, & error agit.
Neſcio num fluuijs vonear lapſura, vel antris:
    Tot loca deluſo ſunt peragrata pede.
Nix albet, quocumque oculos intendere conor,
    Quoque pedem, aut dextram figere, ſpina riget.
Non labyrinthæi tot habet fallacia luci,
    Silua quot ambiguos curua, recurua dolos.

P. Laur. le Brun Franc. l. 2. el. 36.

Regio niuibus & glacie obſita.

Tres niue marmorei frigent conſtante Decembres,
Aequales aperit lubrica teſta vias.
In pontem pontus glaciali fornice ceſſit,
Et lacus à liquidis ſtat ſolidatus aquis.
Mentitur durum concreta fronte metallum
Nereus, & rigido ferrea terga vado.
Iuſtius haud vnquam dictum de marmore marmor,
Aequoris aut nomen iuſtius æquor habet.
Nix infra durata pedes, & ſpina fatigat,
Deſuper intectum denſa pruina caput.
Cuncta rigent, cuncta albeſcunt, dubiumque relinquunt
Num mage dura gelu, num magis alba niue.
Quæque prius cymbam, nunc accipit hoſpita plauſtrum
Vnda, negatque vndas conglaciata ſuas.
Sæpe ſonat glacies agitato pendula crine,
Sæpe gelu mentum candidiore nitet.
Sectilis ad potum ferienda bipennibus vnda,
Et putei duris effodiuntur aquis.
Terra latet niuibus, denſa latet arbore cælum,
Non oculo cælum, non pede tango ſolum.
Terra latet, riget vnda: vnus iuuat ignis, & æthra,
Si fumo & ramis ignis & æthra iuuant.

Idem ibid. eleg.

Regio deſerta & inculta.

Exul ibi aeriam ſelegerat aduena rupem,
Cuius in inſana pars natat ima Theti.
Ardua ſunato frons deſpicit æquora ſaxo.
Pendulaque iligno murmure ſilua fremit
Reſtat adhuc hodie fruticantis inhoſpita ſedes
Verticis, & ſterili pumice fultus apex.
Nulla ibi ſe poſitæ Cerealia pabula vitæ,
Non ſeges, aut flauis ſpicea virga comis.
Non glans, non acidis vindemia falſa labruſcis.
Non ſpuria inuitis edita mora rubis.
Non ſaltem oſtrino tacitè ſerpentia luxu
Præbebant facilem deuia fraga dapem.
Cana ſed è ſcabris enata abſinthia tophis
Protulerant Scythicæ fertilitatis opes.

Rur

Raſa per exeſas errabat cochlea cautes,
Viſcoſo ſignans lurida ſaxa gradu.

P. Iac. Biſellini Vern. l. 1. el. 5.

Terræ ſterilitas.

IMproba cunctarum rerum comitatur egeſtas:
Spem mentitus ager, toto non horrea luſtro
Impleuit; ſteriles dominantur lappulæ in aruis,
Et lolium nocuo perfundens membra ſopore.
Non ver purpureum redolentia gramina promit,
Aut florum pleno diffundit copia cornu:
Inuidet autumnus tranſacti temporis auras,
Pomaque, nec ſummo ſpumat vindemia labro.
Arida nequicquam placidos dum poſtulat imbres,
Torretur nimium phœbo, rimiſque fatiſcit,
Inque vicem immani pulſatur grandine tellus.
Flumina quin etiam totas vndantia ripas
Aggeribus ruptis, inimico vortice campis
Contigit abripere immensùm ſudata colonis
Semina, & interdum falces pertæſa recurnas
Strauerunt ſeptem, fundo quæ putruit vdo.
Altior & medijs piſcis diffluxit ariſtis.

Philomathus in muſ. Iuuen. car. 10.

VRBES, ET OPPIDA.

Roma.

EN huius nate auſpicijs illa inclita Roma
Imperium terris, animos æquabit olympo,
Septemque vna ſibi muro circumdabit arces:
Felix prole virûm; qualis Berecynthia mater
Inuehitur curru phrygias turrita per vrbes
Læta Deûm partu, centum complexa nepotes
Omnes cælicolas, omnes ſupera alta tenentes.

Virgil us l. 6. Aen.

Proxime Dijs conſul, tantæ qui proſpicis vrbi,
Qua nihil in terris complectitur altius æther:
Cuius nec ſpatium viſus, nec corda decorem,
Nec laudem vox vlla capit: quæ luce metalli

Aemula

Aemula vicinis faſtigia conſerit aſtris.
Quæ ſeptem ſcopulis zonas imitatur olympi,
Armorum, legumque parens: quæ fundit in omnes
Imperium, primique dedit cunabula iuris.
Hæc eſt exiguis quæ finibus orta, tetendit
In geminos axes, paruaque à ſede profecta
Diſperſit cum Sole manus: hæc obuia fatis
Innumeras vno gereret cum tempore pugnas,
Hiſpanas caperet, Siculas ſubmitteret vrbes,
Et Gallum terris proſterneret, æquore Pœnum,
Nunquam ſuccubuit damnis, & territa nullo
Vulnere, poſt Cannas maior, Trebiamque fremebat:
Et cum iam premerent flammæ, murumque feriret
Hoſtis, in extremos aciem mittebat Iberos.
Nec ſtetit Oceano, remiſque ingreſſa profundum,
Vincendos alio quæſiuit in orbe Britannos.
Hæc eſt, in gremium victos quæ ſola recepit,
Humanumque genus communi nomine fouit
Matris, non dominæ ritu, ciueſque vocauit
Quos domuit, nexuque pio longinqua reuinxit.

Claudianus l. 3 de laud. Stilic.

Atque adeo grauida imperijs Roma illa ſuperba,
Apenniniuagi quæ propter Tybridis vndam
Ingentes populos frænat pulcherrima rerum,
Submittet faſces, & quas regit orbis habenas.
Illic Relligio, centum illic maxima templa,
Centum aræ tibi fumantes, centumque miniſtri,
Quique viris latè, atque ipſis det iura Sacerdos
Regibus, & ſummo te in terris reddat honore.
Illa malis ſemper melior ſe tollet ad aſtra,
Nec niſi ſubiecto paſſim ſibi deſinet orbe.

Hier. Vida l. 1. Chriſt.

Roma virûm, rerumque potens, quæ culmina cælo
Fers propior, propiorque Erebo veſtigia figis,
Et manibus totum geminis complecteris orbem,
Aeterno impoſita in ſaxo, quod vincere nunquam
Vis queat inferna, aut propria de ſede mouere:
Ipſa licet certent tot monſtra immania ſummis
Expugnare odijs, certentque euertere ab imo.
Vrbs vna ante alias fortunatiſſima, & vna
Ante alias vrbes ſuperûm, gratiſſima regi:
Cui quondam placitum bello, & victricibus armis
Per populos vt iura dares, nunc denique pulſis

Vt

Vt tenebris larga perfundens omnia luce
Clara ſerenatis præpandas lumina terris.
Vrbs ſacra, cui quamuis immenſi terminus æui
Nullus erit, niſi cum mundum conſidere in ignes
Ipſe dabit genitor, corpuſque immane reſolui.

P. Franc. Bencius l. 1. carm.

Ecce parit geminos: ſtat Roma auctoribus illis,
Parua quidem, ſed mox aſtra datura ſuis.
Nempe feret faſces ſupra Garamantas, & Indos,
Et trans æquoreas regna locabit aquas
Diſperget cum Sole manus, quà Lucifer ortus
Explicat, & feſſos quà mare condit equos.
Quà cadit in pelagus ſepteno gurgite Nilus,
Quà rigido tellus ſquallet operta gelu.
Excipiet gremio populos mitiſſima victos,
Vincendaſque alio quæret in orbe plagas.
Nec damnis ſuccumbet iners, aut cædibus vllis,
Maior ab exitio ſemper itura ſuo.
In terris Gallum proſternet, in æquore Pœnum,
Et Siculos vno tempore vertet agros.
Poſt Cannas, Trebiamque fremet maioribus auſis,
Infremet & caſus poſt Thraſymene tuos. *Et inf.*
Nunc hominum terras, vrbeſque exoſa iacentes,
Concutit infernas voce potente domos.
Ipſa aperit cæli poſtes, ipſa erogat aſtra,
Arbitrio mundum temperat ipſa ſuo.
Imperium ſine fine tenet, ſemperque tenebit,
Terminus Auſoniæ nec ditionis erit.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 29.

Aſpice Romulidum genitrix, quæ collibus alta
Tolleris, & cælo cognatas ſubrigis arces.
Tu Regum, legumque parens, quæ Romula tantùm
Suſpicis, externas mirari neſcia laudes:
Ingenti maior fama, cæloque ſecunda:
Aurea victrices cuius dum gloria bigas
Inſtruit, ad curuum telluris colla, mariſque
Illigat, & toto latè ſpatiatur in orbe.
Cæleſtis domus imperij, pietatis aſylum,
Iuris apex, cortina Dei, quam conſulit Indus,
Vt decreta ferat dubijs oracula rebus.

Ang. Maſcardus l. 1. Sil. car. 3.

Roma habitu bellatricis.

IPſa triumphatis quæ poſſidet æthera regnis
Aſſilit, innuptæ ritus imitata Mineruæ.
Nam neque cæſariem crinali ſtringere cultu,
Colla nec ornatu patitur mollire retorto.
Dextrum nuda latus, niueos exerta lacertos,
Audacem retegit mammam, luxumque coercens
Mordet gemma ſinum: nodus qui ſubleuat enſem
Album puniceo pectus diſcriminat oſtro.
Miſcetur decori virtus, pulcherque ſeuero
Armatur terrore pudor, galeæque minaci
Flaua cruentarum prætenditur vmbra iubarum;
Et formidato clypeus Titana laceſſit
Lumine, quem tota variarat Mulciber arte.

Claudianus in Paneg. Prob. & Olybr.

Neapolis.

ESt & magnanimûm heroum, ſceptriſque potentum
Alma Ducum genitrix Campano in littore Siren,
Diues opum, Regumque ſatu fœcunda ſuperbo.
Gens apprima ferax generoſæ laudis, & altum
Pectus, inexhauſtumque animis, auſuque decoro.
At placidi mores, & vis natiua fugaces
Illecebris captare animos, interque merendum
Et prior officijs, & amorem æterna tueri.
Illic deuexo verges ad littora cliuo
Parthenope baccata iugis, & colle theatri
Pomifero, muros altè lunata ſupinat.

P. Pulcharellus l. 1. car. 9.

Mediolanum.

ET Mediolani mira omnia. copia rerum;
Innumeræ cultæque domus, facunda virorum
Ingenia, antiqui mores; tum duplice muro
Amplificata loci ſpecies, populique voluptas
Circus, & incluſi moles cuneata theatri,
Templa, palatinæque arces, opulenſque moneta;

Et regio herculeï celebris ſub honore lauacri,
Cunctaque marmoreis ornata periſtyla ſignis,
Mœniaque in valli formam circumdata limbo.
Omnia quæ magnis operum velut æmula formis
Excellunt, nec iuncta premit vicinia Romæ.
Auſonius in Catal. Vrb.

Verona.

Nobilis & Thuſcis quondam fundata colonis
Fertilibus Verona ſedet ditiſſima campis:
Veraque gens tyrrhena ſuo de nomine fecit
Nomina; cum dominos ducens Hetruria faſces
Eridanum propter duodenas conderet vrbes,
Venturis factura domos, ac mœnia Gallis.
A tergo tumet in colles, conuexaque dorſo
Terra iugum viridi demittit in æquora cliuo
Ad pluuios conuerſa Notos. non largius vſquam
Gramine veſtitur, fruticeſque, & florea late
Seu virgulta roſis campus, ſeu pingit acanthis.
Pæonijs idem virgulta virentia ſuccis
Educat, & cupidas morbos depellere frondes.
Vrbs monti ſubiecta iacet, domibuſque ſuperbis
Sublimè erigitur, ſeu deprimit æqua minores:
Flaminijque manus cauea dimenſa patenti
Amphitheatra locat ludis compoſta cruentis.
Hic quoque marmoreis aperitur ſcena theatris
Sæpe Thyeſtèas menſis imitata Mycenas.
Ipſa triumphales ſaxis candentibus arcus,
Et ſpolijs, titulisque ducum ſuſpendit opimis:
Tollit & alta Deûm ſolidis delubra columnis,
Atque Atheſim grauat impoſiti quater aggere pontis.
P. Al. Donatus l. 3. Conſt.

Sena.

Tv quoque Romanæ tyrrhena colonia gentis,
(Seu pater Auguſtus, ſeu te diſcordibus annis
Libera Roma tulit; geminus nam marmore viuit
Romulus) imploras victorem, & mœnia pandis.
Cernere erat ternis ſurgentem collibus vrbem,
Mœniaque extremos cuneare triangula fines.

In

In medio fora curua iacent, numeroſus in aſtra
Se turris commiſcet apex: ſtant alta domorum
Limina: tum plenis humor ſe lucidus antris
Egerit, inque lacus camera impendente recumbit.
Templorumque decus, Diuûmque operoſa perennant
Tecta, neque accenſi ceſſant altaribus ignes.
At faciles generoſa viros in bella ſuperbus
Siue rapit Mauors: poſita ſine ægide Pallas
Paciferas agitare docet ſapientior artes.

P. Al. Donatus l. 6. Conſt.

Mantua.

FElix Mantua, ciuitatum ocelle
Quam Mars Palladi certat vſque, & vſque
Claram reddere gentibus, probiſque
Ornare ingenijs virorum, & armis.
Te frugum facilis, potenſque rerum
Tellus, te celebrem facit virente
Qui ripa, calamiſque flexuoſus
Leni flumine Mincius ſuſurrat:
Et qui te lacus intrat, aduenisque
Dites mercibus inuehit carinas.
Quid palatia culta, quid Deorum
Templa, quid memorem vias, & vrbis
Moles nubibus arduis propinquas?
Pax ſecura loco, quieſque nullis
Turbata exilijs, frequenſque rerum
Semper copia, & artium bonarum.

M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Patauium.

VRbs quam vetuſto vectus ab Ilio
Poſt fata Troum triſtia, poſt graues
Tot patriæ exhauſtos iniquo
Tempore, tot pelago labores;
Ducente demum Pallade, quæ rapax
Cultos per agros Medoacus fluit,
Dijs fretus Antenor ſecundis
Condidit Euganeis in oris.

Tu

Tu nuper & flos & decus vrbium
Quaſcunque tellus Itala continet :
Magnas tot artes, tot virorum
Ingenia & ſtudia vna alebas.
Te ſepticornis Danubij accola
Te fulua potant flumina qui Tagi
Longèque ſemoti Britanni
Cultum animi ad capiendum adibant.

Andr. Naugerius in luſib.

Peruſia.

Finibus Hetruſcis, eademque in finibus Vmbris
Antiqua exſurgit, colleſque erecta per altos
Vrbs auguſta caput radijs Peruſina coronat.
Quippe abſciſſa velut radiantem cuſpidat orbem,
Stellaque coniferam diſcriminat aurea lucem :
Sic ea, productis per longa ſuburbia muris
Dorſum accliue leuat, veteri quod mœnia ſaxo
Interiora tegunt, ſeruantque minantia cælo
Vertice inæquali, gradibuſque ſimillima tecta.
Ipſa per ingentes ſuſpenſis molibus arcus
Nexuit aerios colles, geminoque parauit
Strata foro : aut celſis propiorem pulſat olympum
Turribus : aut clatris, teretiſque vt carcere ferri
Occludit ſalientis aquas, & marmora fontis.
Quid dicam impoſitas arces, & ſtructile vallum ?
Durat vbi aggeribus nunquam violanda ſolutis
Compages operum : ſeu procurrentia roſtris
Mœnia producunt clauſos firmiſſima fines :
Tormentiſque ſonant, atque ære minantia clauſtra ;
Saxa vade, & rigidæ cautes, ferroque trabali
Spicula torquentur : vinclis ac pondere vaſto
Libramenta fremunt, meditataque tela ruinas,
Baliſtæque graues ſua per caſtella tonantes.
Tuque Vrbs, florenti cui ſe pendentia cliuo
Molliter acclinant latè iuga : proſpicis alto
Culmine vitiferos vuis flaueſcere colles,
Veſtitos olea colles, & pinguibus aruis
Purpureos baccæ viridi certare racemos.

P. Al. Donatus l.7. Conſtan.

Burdigala.

Burdigala.

CLaudit Aquitanas extremis finibus oras
Burdigala, & claros ſeruat tutiſſima ciues,
Vndarum ingenti quam circùm mole Garumna
Voluitur, & rapido fertur latiſſimus amne.
Vrbs equidem (quamquam pelagi ſpumantia longè
Littora, & vndoſas Aquilonibus aſpicit iras,
Atque interiectis pontum ſecludit arenis)
Aequora vbi aut ventis, Lunæue impulſa proteruis
Cornibus, atque imis iterum defuſa cauernis
Lympha recurrenti conuerſa reciprocat æſtu,
Aerijs ſpectat ſubiectas mœnibus vndas.
It pelagus, ventoque fremens, ſpumiſque recandens
Obſtantes pulſat ſcopulos, terræque ruinas
Horrificis meditatur aquis: tum littora frangens
Saxa ſuperiectos propellit in ardua fluctus,
Et dominam muris alliſam verberat vrbem;
Illa reuertentes ridet ſecura tumultus.
Nec minus & geminæ perituris hoſtibus arces
Obijciunt ſe ſe: ſtant propugnacula circùm
Et flammas ærata vomit baliſta tonantes.
Quid dicam auguſtos proceres, lectiſſima Patrum
Concilia, & populi turmas, ſeu clara ſuperbis
Atria porticibus, ſeu tecta minantia cælo?

P. Alex. Donatus l. 1. car. 9.

Burdegala eſt natale ſolum, clementia cæli
Mitis, vbi eſt riguæ larga indulgentia terræ:
Ver longum, brumæque breues, iuga frondea ſubſunt,
Feruent æquoreos imitata fluenta meatus.
Quadrua murorum ſpecies, ſic turribus altis
Ardua, vt aerias intrent faſtigia nubes,
Diſpoſitn latas nomen ſeruare plateas.
Tum reſpondentes directa in compita portas,
Per mediumque vrbis fontani fluminis alueum,
Quem pater Oceanus refluo cum impleuerit æſtu,
Allabi totum ſpectabis claſſibus æquor.
Quid memorem pario contectum marmore fontem
Euripi feruere freto? quanta vnda profundi?
Quantus in amne tumor, quanto ruit agmine præceps.

Auſonius in Catal. Vrb.

Hieroſolyma.

COlle ſuper gemino ſurgit, verùm impare dorſo
Vrbs Solyma, & ternos circūdedit aggere muros.
Vallis erat media, accliuem ſe collis vterque
Frontibus aduerſis in quam deuexus agebat.
Altior ille iugo, magni tecta ampla Syonis
Suſtinet, ac refugis pugnantes nubibus arces
Inferior tenet Acra locum decliuibus aruis.
Quem contra aſſurgens ſeclusum vallibus imis
Eduxit natura iugum: ſed molibus altis
Erexere locum Reges, perque ardua montis
Rupeſque abruptas, magno patet area templo
Nubiferis erecta tholis. ferit aera moles,
Qualem non nigra Aegyptus, non corniger Hammon,
Aut iuuenum vidit lacrymis celebratus Oſiris.
Ipſa Ducum moles iam dedignata ſuperbas
Roma, nec æquato faſtigia vertice ponit.
Haud alijs tutò credant ſe ſe arcibus vrbes,
Tot circumpoſitis ſtant propugnacula muris,
Tantaque ſe facies aperit, numeroſa columnas
Tecta premunt, geminis ſe ſe vaſta atria cingunt
Porticibus, duplicique ſuper ſtat fornice pondus.
Huc Libanus virides truncos, huc cedrina ſiluæ
Robora demiſit, ſuffoſſo ibi multa Syene
Cernitur, & patrio viduati marmore montes.
Interior non ſaxa domus, non marmora tollit:
Auro cuncta nitent, & conueſtita metallis
Stant ignota procul ſuperùm ſacraria Regi.
Nec deſunt vrbi latices, nam valle profunda
Murmurat amne liquor, fontem ſonat vada Siloam.
Quin etiam effoſſas alta tellure cauernas
Imber alit, liquidusque latet ſub montibus humor.
Et quà ſurgentem renouat Sol aureus ortum
Iordanes habitat ripas fugitiuus amœnas.
Occiduus quà condit equos, ſpumantia fluctu
Aequora miſcentur medias cingentia terras:
Nubila quà pennis Auſter meditatur & imbres,
Bethlemiæ ſedes, magnique habitacula partus:
Quàque tonat Boreas, veteris ſtetit ara Bethelis
Semotæque procul terra Samaritide gentes.

P. Al. Donatus l. 1. car. 2. *Olyſippo.*

Olyſippo.

QVinque ſuperba iugis ſurgit, totidemque feraces
Conualles Olyſippo grauat; latiſſimus vndas
Explicat, & muros liquido Tagus alluit auro,
Ne paueat merſas altis de turribus vmbras.
Quàque procul victos tuto videt aggere Mauros
Regia ſuſtollit veterum penetralia Regum.
Marmora quò libycæ quondam deſecta Syenes,
Quò phrygius, niueuſque ſilex, miſtæque rubenti
Oebalio virides venerunt vertice rupes,
Pulcher & aurato defluxit gurgite Ganges.
Hic & marmoreis faſtigia nixa columnis
Occurrunt cælo; procul inclinatus Atlantis
Cæliferi miratur apex, ceditque remiſſo
Pondere; ſublimes incumbunt ſidera in arces.
Nec deſunt aliæ Nomadum de marmore moles,
Editaque in nubes quadrato culmina ſaxo.
Seu Diuùm aſſurgunt aris delubra ſuperbis:
Siue thoros ſternunt miſeris, & ditia tecta
Pauper habet: ſeu Legatis regalia pandunt
Limina: fœcundis ſeu meſſibus horrea complent:
Aut vicina madent vaſto Prætoria fluctu.
Hic etiam (magnæ tantus decor additur vrbi)
Ciuibus auratas pandunnt venientibus ædes
Ciuiliſque domus gemmis collucet Eois.

Idem l. 2. car. 8.

Praga.

COllibus aduerſis, ſubterque in valle patenti
Praga ſedet, medias flauæ quà turbidus vndæ
Multauus obliquo diducit flumine ripas,
Maioremque petit, quem fluctibus augeat Albim.
Ille ſecat muros, Pragæque trinominis vrbem:
Hæc Vetus, illa Noua eſt, hæc Parua exurgit in arcem:
Et campos circùm virides, & vallis amœnæ
Arborei fœtus, vmbræque, & aprica Boemos
Impleuere cados grauidis vineta racemis.
At contra imparili ſurgentes culmine colles
Scinduntur fluuio, madet ille, & ſcrupea lymphis

Terga lauans, veterum dorſo male ſuſtinet arces
Semirutas: æquos extendit vertice campos
Alter, & accliuis Paruæ ſupereminet vrbi.
Hic ſedes, & ſtructa manent firmiſſima Regum
Pergama, & aurifero camerata palatia luxu,
Florenteſque horti, maturaque Citria ramis,
Veſtiturque ſolum, teneris aut ſcribitur herbis.
Diues & hic Vito ſedes, & Principe templo
Gaudet humus, ſacris & limina clauſa puellis.
Subter at exiguæ conſidunt ciuica Pragæ
Tecta, & arenoſis longo ſtant ordine ripis.
Tenditur ad Veterem quadrato hinc editus vrbem
Ponſque bis octonos ſaxo porrectus in arcus
Quatuor audet iter iunctis aperire quadrigis.
Tum fronte in gemina ſublimi vertice turres
Excubijs adſunt vigiles, ne fluctuet amnis,
Ne ſuperet nimbis. fugit ille exterritus altis
Molibus, alliſuſque fremit, queriturque morari
Spumeus: inde fugæ ſparſas citus aduocat vndas.
Praga Vetus dextræ tenuit planiſſima vallis,
Et nexis circum tumulis ſe tecta coronant.
Virginis hic magnæ ſedes, & Curia templo
Stabit, & impoſitas Sapientia culta per artes,
Muſarumque domus, veterique inſtructa paratu
Hoſpitio facilis membris languentibus ædes.
Hic Patribus videas Prætoria celſa coactis
Cuſtodemque loci minitantem ad ſidera turrim.

P. Al. Donatus l. 2 car 7.

Vrbs munitiſſima.

NOn opus hanc veterum, nec moles ſtructa tuetur,
Humanuſque labor facilis licet ardua tollat,
Cedere, vel bellis, vel cuncta monentibus annis.
Sed munimen habet nullo quaſſabile ferro
Naturam ſedemque loci. nam clauſa profundo
Vndique præcipiti, ſcopuliſque vomentibus æquor.
Exiguo debet, quod non eſt inſula, colli.
Terribiles ratibus ſuſtentant mœnia cautes,
Ioniumque furens rapido cum tollitur Auſtro
Templa, domoſque quatit, ſpumatq; in culmina pôtus.

Lucanus lib. 6.

Perpetuis

Perpetuis latè ſurgunt horrentia pinnis
Mœnia, turritoque laceſſunt culmine cælum.
Hinc atque hinc valido ſtant propugnacula ſaxo
Forcipis, aut mediæ ſpeciem referentia lunæ.
Præcipites circùm foſſæ ſuccedere muro
Admiſſis prohibent vndis: pars maxima ſolo
Tuta ſitu eſt; campos ſtagnans oblimat inertes
Eluuies vaſtis tantùm opportuna Salinis;
Tranſmittique negans, greſſum male fida tenaci
Implicat hærentem cœno, atque vligine pingui.
Cætera quæ pluuios geminis vrbs turribus auſtros
Excipit, alterno remeans interfluit æſtu
Neptunus pater, & venientem ſubmouet hoſtem.
Apud P. Laur. le Brun to. 1. Eloq. Poet.

DOMVS, PALATIVM.

Domus pulcherrima, & ampliſſima.

Digna Deæ ſedes, nitidis nec ſordet ab aſtris.
Hic libycus, phrygiuſque ſilex, hic dura Laconum
Saxa virent, hic flexus Onyx, & concolor alto
Vena mari, rupeſque nitent, queis purpura ſæpe
Oebalis, & Tyrij moderator liuet aheni.
Pendent innumeris faſtigia nixa columnis,
Robora Dalmatico lucent ſatiata metallo.
Statius l. 1. ſil. in Epith. Stellæ.

Quid primum, mediumue canam, quo fine quieſcā?
Aurataſne trabes, an Mauros vndique poſtes,
An picturata lucentia marmora vena
Mirer? an emiſſas per cuncta cubilia lymphas?
An quæ graminea ſuſcepta crepidine fumant
Balnea, & impoſitum ripis algentibus ignem?
Quaque vaporiferis iunctus fornacibus amnis
Ridet anhelantes vicino flumine Nymphas.
Vidi artes veterumque manus, varijſque metalla
Viua modis; labor eſt auri memorare figuras,
Aut ebur, aut dignas digitis contingere gemmas.
Quidquid & argento primum, vel in ære Myronis
Luſit, & enormes manus eſt experta coloſſos.
Dum vagor aſpectu, viſuſque per omnia duco,
Calcabam nec opinus opes; nam ſplendor ab alto

Defluus, & nitidum referentes aera teſtæ
Monſtrauere ſolum, varias vbi picta per artes
Gaudet humus, ſuperantque nouis aſarota figuris.

Idem ibid. in Tiburt. Vopiſci.

Inde vbi inexpleto laſſaueris ebria viſu
Lumina, quà ſpatio concluditur area certo,
Et Tiburtino tollit ſe regia ſaxo,
Siſte pedem, & tanti ſpeciem circumſpice tecti,
Diſpoſitumque manu artifici admirare laborem.
Nam velut in medijs complexibus amphitheatri
Ingentis ſedet alta domus, vultuque ſuperbo
Quatuor oſtentat totidem quadrantibus ora
Frontibus, & pariles reſerans æquata feneſtras,
Ipſa tuas miratur opes, numeratque decores,
Quos lapidum limbis circumcingentibus ordo
Parietibus ſpatiatus agit, fingitque recurrens
Flexibus, innumeras non vna lege figuras.
Nec te diſparibus diſcrimen agentia formis,
Suſpicere excelſi pigeat faſtigia tecti,
Quod ſe ſe in conum attenuans graciſeſcit acuto
Culmine, & in ſpeculam procurrens definit altam:
Subiectos licet vnde hortos, licet vnde propinquas
Cæſareas thermas, & adhuc ſpirantia faſtum
Mirari veteris deiecta cadauera Romæ.

Aur. Vrſius in Hor. Exquil.

In arce ſumma Pelopeæ pars eſt domus
Conuerſa ad Auſtros: cuius extremum latus
Aequale monti creſcit, atque vrbem premit,
Et contumacem regibus populum ſuis
Habet ſub ictu: fulget hic turbæ capax
Immane tectum, cuius auratas trabes
Varijs columnæ nobiles maculis ferunt:
Poſt iſta vulgo nota, quæ populi colunt,
In multa diues ſpatia diſcedit domus.
Arcana in imo regia receſſu iacet
Alta vetuſtum valle compeſcens nemus
Penetrale regni. *Seneca in Thyeſ. ac. 4.*

Statuuntur ecce regio ſumptu domus
Ingentis inſtar vrbis amplexæ ambitum.
Atria columnis fulta millenis ſedent:
Immane viſu, celſa murorum minis
Moles in auras arduum exertat caput.
Excluſa iactis maria cæmentis retro

Abiere:

Abiere: pontus ſine contracto breuis
Denſis natatur piſcibus: ponto incubans
Vndas opacat penſilis ruris nemus:
Digeſta laxis ſpatia porticibus, ſequi
(Per tot remenſum retro reſponſus fugit
Penetrale ſedis intimum) aſpectus nequit.
Variata ſaxo tecta Tænario calent
Strepitu clientum: turba famulantum terit
Achate limen lubricum inuiſæ domus.
Prætexta gemmis aula populorum capax
Explicat auara dona longinqui maris:
Pictæ lacunar aureum tollunt trabes:
Certata paries bella Gangaridum indicat.
Hic vel ſuperbis ſplendet aulæis nitor,
Vel fila tendit varia belluatus labor,
Seu quem Sophenæ, ſiue quem Phryges trahunt.
Elephante diues albicat ſecto torus:
Elephante texto culmen auratum albicat:
Conchyliata veſte puluinar ſacrum
Geniale ridet: barbaro luxu domus
Hilareſcit omnis: ſpirat effigies ducum
Folle aut Lyſippi ducta, vel cælo Scopæ.

P. Stephonius in Flau. ac. 2. ſc. 1.

Parietibus ſtabant, opibuſque ingentibus ædes,
(Nunc vbi regales abeunt in nubila moles)
Tecta ferebatur populus quæ regia quondam
Struxiſſe, imperij poſtquam Cumana remouit
Arbitria, & dominas vrbis tractauit habenas.
Marmoreis ibi vaſta nitent cœnacula cruſtis,
Aut ſolidis lapidum glebis, phrygijſque columnis
Ardua tolluntur: cameris ſuſpenſa relucent
Conuexo cryſtalla gelu: ſeu clarius aurum
Conſertis trabibus laqueatas induit aulas.

P. Al. Donatus l. 10. Conſtant.

Stant vbi ſublimes tectis regalibus ædes;
Et ſtabili aſſurgunt auguſta palatia ſaxo,
Vaſta patent, ſectiſque Phrygum de rupe coronant
Atria millenis ſe circumducta columnis,
Immaneſque aulæ ſolido laqueata metallo
Culmina ſuſpendunt; trabibuſque inſertus eburnis
Fulgor, & è cameris ardet radiantibus aurum.
Ipſa volubilibus ſtellis cænacula cælo
Aemula verſantur roſeis vberrima nimbis;

Parietibuſque ſuos miſcent peregrina colores
Marmora, compoſitis interlucentia gemmis.
Nec modò terga niger, maculaſque ninoſus achates,
Aut nebuloſus onyx, ipſiſque illuſus ophites
Scinditur in cruſtas, tabuliſque tenacibus ambit:
Saxea ſed totis calcantur fragmina glebis,
Liminaque, & poſtes gaudent animare ſuperbos.

Idem l. 2. Conſt.

Domus regia.

O Superi, quales iubet ille aſſurgere moles!
Sidera tacturas iam prope, iamque putes.
Præcipuè fuluo radiant ibi tecta metallo,
Quæ triplici Parius circumit arte lapis.
Porticus auratis libratur trina columnis:
Veſtit odoratam cedrus, eburque domum.
Ducta pauimentum pingunt aſarota: ſuperbit,
Et pede calcari ſe ſtomachatur Onyx.
Penſile diſtinguit Nereia bacca lacunar,
Inque tholo partem multa Smaragdus habet.
Heliadum cruſta paries, & Iaſpide poſtes,
Ipſaque Erythrea ianua luce rubet.
Aula tamen luxu magis vna triumphat Eoo,
Qua ſcio regna nihil pulchrius vlla videat.
Regis ibi ſolium gradibus ſublime coruſcis;
Incertum, pretio præſtet, an arte labor.
Materies ebur eſt, ſed eo flaueſcit ab auro,
Quod rotat occiduo diues arena Tago.
Bis ternos locus ipſe gradus, biſſena leonum
Hinc atque hinc ſpectat ſigna minora latus.
Aurea defendunt ſolium conopea; cingunt
Aurea celato contabulata ſinu.
Præterea tanti qua copia deficit auri,
Altera gemmarum copia ſarcit opus.
Chryſoliti trudunt ſmaragdos, adamantas iaſpis,
Hæc ametyſton, & hæc pars hyacinthon habet.
Quocumque aſpicias, gemmæ omnia, & omnia gemmæ
Nullus ibi argenti, nullus ibi æris honor.
Nam quid ego centum ſimili conclauia luxu,
Quid ſimili ſtructos mille nitore toros?
Quid tripodas memorem, pleniſque triclinia menſis?
Quid pretio centum ſigmata facta pari?

Cimbia

Cimbia miſcendo locus aurea ſeruat Iaccho,
Seruat ad innumeras aurea vaſa dapes.
Et parili fulgent lanceſque, orbeſque metallo,
Et gabatæ, & menſis cetera digna ſuis.
P. Iac Bidermanus l 2. Heroid. ep. 6.

Atria panduntur maculoſis lucida ſaxis,
Tercentumque nitet ſolidis effulta columnis
Porticus, ac medios faſtigia iactat in Euros.
Interiora magis gemmiſque, auroque coruſcant.
Cuncta adeo tabulis laqueata teguntur eburnis,
Splendidaque irradiant, ſperauntque triclinia noctem.
Tum ſuper aerios cælum verſatile flores
Deijcit, vnguentiſque fluens argentea latè
Fiſtula multiplices myrrhas, Arabumque liquores
Fundit, odorato nardoſque, & balſama nimbo.
P. Al. Donatus l. 1. car. 4.

Domus ſubterranea.

EGeſta quippe innumeris tellure cauernis
Impendet Tyberinus ager. ſtant cœca viarum
Strata, neque obſcuris deſunt regionibus vrbes.
Recta modò, ambiguo refluens modò ſemita flexu
Curuat in ambages, atque indeprenſa locorum
Incertas errore vias (ceu Dædalus error
Arua olim Dictæa premit) modò laxat opertas
Terra domos, vdiſque latens habitacula tophis,
Aut teſtudineus camera ſuſpenditur orbis.
P. Al. Donatus l. 2. car. 9.

Domus regia Solis.

REgia Solis erat ſublimibus alta columnis,
Clara micante auro, flammaſque imitante pyropo,
Cuius ebur nitidum faſtigia ſumma tegebat;
Argenti bifores radiabant lumine valuæ.
Materiam ſuperabat opus. nam Mulciber illic
Aequora cælarat medias cingentia terras,
Terrarumque orbem, cælumque quod imminet orbi,
In ſolio Phœbus claris lucente Smaragdis,
A dextra, læuaque dies, & menſis, & annus,
Sæculaque, & poſitæ ſpatijs æqualibus Horæ.
Ouidius l. 2. met.

Domus Martis.

HIc ſteriles delubra notat Mauortia ſiluas
Horreſcitque tuens: vbi mille furoribus illi
Cingitur aduerſo domus immanſueta ſub Aemo.
Ferrea compago laterum, ferro arcta teruntur
Limina, ferratis incumbunt tecta columnis.
Læditur aduerſum phœbi iubar: ipſaque ſedem
Lux timet, & dirus contriſtat ſidera fulgor.
Digna loco ſtatio. primis ſalit impetus amens
E foribus, cæcumque nefas, iræque rubentes,
Exangueſque metus, occultiſque enſibus adſtant
Inſidiæ, geminumque tenens diſcordia ferrum.
Innumeris ſtrepit aula minis. triſtiſſima virtus
Stat medio lætuſque furor, vultuque cruento
Mors armata ſedet. bellorum ſolus in aris
Sanguis, & incenſis qui raptus ab vrbibus ignis.
Terrarum exuuiæ circum, & faſtigia templi
Captæ inſignibant gentes, cælataque ferro
Fragmina portarum, bellatriceſque carinæ,
Et vacui currus, protritaque curribus ora.

Statius lib. 7.

Domus Famæ.

ORbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas triplicis confinia mundi;
Vnde quod eſt vſquam. quamuis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet, ſummaque domum ſibi legit in arce:
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis.
Nocte dieque patet. tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte.
Nec tamen eſt clamor, ſed paruæ murmura vocis,
Qualia de pelagi, ſi quis procul audiat, vndis
Eſſe ſolent: qualemue ſonum, cum Iuppiter atras
Increpuit nubes, extrema tonitrua reddunt.
Atria turba tenet, veniunt leue vulgus, euntque,
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur

Millia

Millia rumorum, confuſaque verba volutant.
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures,
Hi narrata ferunt aliò, menſuraque ficti
Creſcit, & auditis aliquid nouus adiicit auctor.
Illic Credulitas, illic temerarius error,
Vanaque Lætitia eſt, conſternatique Timores,
Seditioque recens, dubioque auctore Suſurri.
Ipſa quid in cælo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt, totumque inquirit in orbem.

Ouidius l. 12. met.

Domus Inuidiæ.

PRotinus Inuidiæ nigro ſqualentia tabo
Tecta petit. domus eſt imis in vallibus antri
Abdita, ſole carens, nec illi peruia vento,
Triſtis, & ignaui pleniſſima frigoris, & quæ
Igne vacet ſemper, caligine ſemper abundet.

Ouidius l. 2. met.

Domus Fidei.

EST locus (Aligeri diuina ſuburbia dicunt)
Aetheris ante fores, primoque in limine, gemmis
Ebrius obſcuris; ſed opaco lumine vincit
Gemma diem, ſolemque parit, dum concipit vmbras.
Multus ibi atrato ridet carbunculus ore,
Lucis & ignescunt ſcintillæ, dulcis & horror:
Emicat è nigro maieſtas candida vultu,
Et velut ex icto ſalit ignea lympha lapillo.
Cum tonitru qui rumpit humum, cælumque requirit,
Editus è tenebris olli ſe luce maritat,
Miſcet & ardores Amethyſtus. ſcilicet ima
Viſcera telluris, rupes, obſtacula, montes
Perrumpit generoſa fides, & in æthera fertur.
Vtraque gemma lares hinc fabricat; vtraque ſignat
Illuſtres fidei nebulas, & lumen amoris.

P. Car. di Luca l. 26. Dom. Laur.

TEMPLVM.

Templum vetus Hieroſolymitanum.

QVem contra aſſurgens ſeclusum vallibus imis
Eduxit natura iugum, ſed molibus altis
Erexere locum Reges, perque ardua montis
Rupeſque abruptas magno patet area templo
Nubiferis erecta tholis ferit aera moles,
Qualem non nigra Aegyptus, non corniger Hammon,
Aut iuuenum vidit lacrymis celebratus Oſiris.
Haud alijs credant tutò ſe ſe arcibus vrbes,
Tot circumpoſitis ſtant propugnacula muris,
Tantaque ſe facies aperit: numeroſa columnas
Tecta premunt, geminis ſe ſe vaſta atria cingunt
Porticibus, duplicique ſuper ſtat fornice pondus.
Huc Libanus virides truncos, huc cedrina ſiluæ
Robora demiſit: ſuffoſſo ibi multa Syene
Cernitur, & patrio viduati marmore montes.
Interior non ſaxa domus, non marmora tollit:
Auro cuncta nitent, & conueſtita metallis
Stant ignota procul ſuperùm ſacraria Regi.

P. Al. Donatus l. 1. car. 2.

Tectum auguſtum, ingens, centũ eſt ſublime columnis,
Quo nihil in toto pulchrius orbe viget.
Exteriora lapis Pario de marmore veſtit,
Et Scythica reddit candidiora niue.
Singula ſaxa queunt totidem miracula dici:
Nam ſpeciem magni ſingula montis habent.
Qui molem artifices potuere attollere tantam?
Aut ſatis eſſe operi quæ valuere manus?
Aere rigent portæ, quantas bis dena gigantum
Brachia moliri vecte gemente ſolent.
Laxa patent intus plus ſenis atria campis;
Pro totidem credas vrbibus eſſe locum.
Cincta periſtylijs ſunt atria ſingula trinis;
Suſpendit triplices ſubdita pila tholos.
Subtus opes regnis, & regibus admirandæ,
Fabrica quas nullo viderat vlla loco.
Ara tenet medium, Cyprio quæ fuſa metallo
Surrigitur, moli vix ſatis vna ſuæ.

Nemo

Nemo illam pecudum numeratis imbuit extis;
Sed lauat immenſo prodigus amne cruor.
Non procul hac ara labrum ſtagnantibus vndis
Tergora biſſenûm preſſat ahena boum.
At pars delubri memoretur vt altera, non ſunt,
Parcite, nec calami iam, neque verba mihi.
Veſtibulo in primo gemina ſtant mole columnæ
Arte pares ambæ, materieque pares.
Aera recedentes ſolidant infuſa medullas,
Aurea conſpicuum lamina veſtit opus.
Aurum eſt ima baſis, puro caput eminet auro;
Aurea cum ſpiris ſunt anaglypta ſuis.
Perque toros aurum ſupraque infraque vagatur,
Inque ſtrias audax influit, inque ſtriges.
Ipſa pauimenti ſeries diſtinguitur auro;
Auratæque meant per tabulata trabes.
Et paries aurum eſt; aurum eſt cum cardine limen;
Incluſæque auro ſunt radiante fores.
Quæque inibi donis cumulata perennibus ara
Sentit odoratos ture calere focos.
Quæque ſuas animant face candelabra lucernas,
Quæque vaporata fumat acerra prece.
Quæque alios ibi vaſa loci ſeruantur in vſus,
Diuitis auri ingens omnia pondus habent.

P. Iac. Bidermanns l. 2. Heroid. ep. 2.

Templum Virginis Lauretanæ.

Templum ingẽs, ſublime tholo, poſitumque latinis
Certatim Patribus, & non ſuperabile donis
Secula mirantur: prohibetque opulentia fines,
Atque auri argentique modum; compoſta per aras
Clara figuratis tot ſpirant ſigna metallis:
Plena tot ingeſtas claudunt æraria gemmas:
Luminaque aduectæ clathris conduntur erythræ.
Cunctarum tu diues opum, ſed nomine Diuæ
Præfulges opulenta magis venerabilis ædes.
Inſculptis (parium nec dedignabere marmor)
Et circumpoſitis tua viuere ſaxa figuris.
Interior ſed quanta nites? ſeu paſcit oliuo
Immortale iubar, numeroſaque lampas in auro,
Argentoue tibi aduigilat: ſiue aurea pendent
Cornua parietibus: Dominam ſiue ante coruſcant

Iatu-

Innumeras ſimulacra faces, Superique volantes
Argento ſolidi, lucemque imitante metallo,
Et cælante fores, ſanctæque armaria cellæ.

P. Al. Donatus l. 7. Conſtant.

Templum conde, lares quod Virginis ambiat vlnis,
Ditis & impoſitum capiti ſub mole furentis
Terreat immenſis nigra tartara fundamentis.
Sit ſedes formæ miranda tricorporis. ære
Ianua ſuſpenſo triplex gemat: æraque ſignis
Spirent innumeris, artis portenta perennis.
Alba Paros faciem conſumptis montibus ornet
Culta manu artificis, ductuque cohæreat vno.
Iſtria conſpiret templi mage turgida vultu,
Natiuo quàm celſa iugo. ſuffulta ſuperbis
Limina ſtent gradibus, quibus orbis inhæreat omnis,
Dum molles aditus per ſubdita marmora quærit.
Interior ſpatio ſe proferat area magno,
Hinc inde extructis extendens brachia muris
Aedis in amplexum, quam circumplectitur; arcet
Annulus vt gemmam, cæleſtis vt orbita Solem.
Stent circum immanes niueo ſub fornice pilæ,
Fulta quibus teſtudo ingens, cameræque minores
Ad latus immineant, alis vmbrantibus aras.
Summa ibi ſe moles cælo inſerat, altaque pulſet
Sublimi conuexa iugo, laxata per auras,
In medium porrecta globum, urritaque ſurgat.
Hinc coeat tholus exiguus, paruoque ſuperſtans
Vertice, quo lumen vitrea de nube refundat
Vicina ebibitum ſolis de luce. lucernam
Dum peregrina tholi proſpectat turba minoris
Flexa genu, venerata Pharum, ſpeculamque ſalutis,
Primas inde faces è Virginis hauriat æde,
Prima tributa ferat lacrymarum: incendia diſcat
Iam vicina pati, flammiſque aſſueſcat amoris.

P. Car. de Luca l. 24. Dom. Laur.

Sacellum B. V. Exquilinum.

HIc Paulus ſedes, ſtructiſque operatus in atis
Virgineæ matri donum immortale ſacrauit,
Exquilijque nouo gemuerunt pondere colles.
In primis annoſa cadit, longèque ruinas
Dat conuulſa domus, latèque effoſſa dehiſcunt

Iugera;

Iugera; congeſtis iam fundamenta laborant
Molibus: aſſurgit paries, ac ſidera lambit. *Et inf.*
Aſt introgreſſæ mirantur marmora gentes,
Plurima quæ Ligures Lunenſibus eruta venis,
Quæque metalliferis ſuecidit Iberia campis,
Quæque olim priſcis Roma intulit aurea templis
Externis aduecta plagis: ſeu Sinnade ſaxa
Interſtincta Phryges maculis miſere cruentis:
Canciem criſpa, Aegyptus: liuenti a Lesbos:
Picturata, Lybes: guttataque Thebais auro:
Alba, Paros: maculoſa, Chios: variata, Caryſtos;
Verſicolorque Thaſos: rorataque murice Sidon,
Et Tyros; & Nilus Tyrios imitata rubores:
Atraque Lucullo, & ſcenis celebrata latinis:
Et duri Oebalio viridantia monte Lacones.
Angue coloratus viſentem paſcit Ophites:
Vague notatus Onyx: ſpiris Alabaſtra recuruis,
Virgatique vndant ſinuata volumine fluctus.
Biſgemino locus interior componitur arcu,
Pendenteſque ligat quater angulus; emicat ingens
Et cameratus apex vaſto ſuperimminet orbe.
Ergo vbi conuerſo ſtridentes cardine poſtes
Suſpenſo ære gemunt, maculoſo tegmine veſtit
Marmor ab Hiſpanis exciſum montibus; illi
Sanguineos variat ceu glarea miſta colores:
Purpura ceu chlamydem texto diſcriminat auro.
Sic veſtiri omnes cruſtis lucentibus antas,
Et paribus ſacros ſpatijs obducere muros,
Ludenteſque intus rerum mirabere formas.
Quantus Epyſtilio decor eſt! quod ductilis ornat
Inter & inſertos ter cingit faſcia talos,
Marginat & baccis torquata nitentibus ora.
Læuis at induitur lapides ſublime virentes
Zophorus, & nigris, maculiſque interplicat albis:
Ac ſuper extantes attollit fronte coronas.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 4.

Templum Nominis Ieſu Romæ.

VRbe fere in media locus eſt, quà peruia cliuo
Deſuper occiduos ſpectant Capitolia ſoles:
Hic & Alexander puero noua templa Tonanti
Aeternumque imponit opus. iamque ardua ſulca
Funda-

Fundamenta notant, altiſque egeſta cauernis
Diſſilit, & vaſta prorupta voragine tellus. *Et inf.*
Talis in immenſum patuit ſpecus, altaque circum
Subſedere ſoli ſpatia, atque ampliſſima longo
Limite præcipites interiacet area foſſas.
Illius in ſpeciem bifidi qua robore trunci
Crux erecta pari ſuſpendit brachia ligno.
Iamque ſolum vincit paries, iamque alta leuabant
Pondera diſpoſitæ muris candentibus antes:
Et procurrenti ſublata coronide ſaxa:
Summa operis, vaſtoque ſuper tectoria dorſo
Creta lacunabat curuato coctilis arcu.
Sed quà biſgeminus conuertitur angulus, altè
Et procul obiectas circumligat aggere pilas:
Surgit in aerios lapidoſa cyclade campos
Cælo æquatus apex, & decreſcentia paruo
Anguſtat ſublime tholi latiſſima cyclo.
Roma pauet molem, & vaſtus ſuperimminet orbis.
At medios aditus, cameratáque limina templi
Obſedere fores geminæ: teſtudine ſumma
Marmora picta notant dominos altaria flores:
Prima vbi Virginei ſignantur nomina partus,
Et circumſecti vulnus puerile Tonantis.
Stat contra Soli facies obuerſa cadenti,
Et Tiburtinas conſumpſit candida rupes.
Ille fores ter ſecta aperit, ter nobilis Indo
Robore ferratos occludit ianua poſtes.

P. Al. Donatus l. 2. car. 6.

Templum Vaticanum S. Petri.

QVin etiam exactis poſt addita ſecula ſeclis
Templa iterum rediuiua locat, molemq; futuram
Senenſis mouet arte faber; qua nulla per orbem
Siue ætas ſpectaſſe prior, ſeu poſtera ſeris
Maiorem memorabit auis. ſtructura vetuſtis
Deſeritur laudata viris: non tecta columnis
Incumbunt, non auratis fabricata figuris
Alta metallifero radiant laquearia tecto.
Nuſquam intermiſſo diſtenditur area muro,
Talis & ampla iacet, qualem crux palmite ſecto
Quadrifida auguſtum diſcinderet ilice lignum.
Longior hæc, breuiore ſolo pars altera contrà
Occurrit,

Occurrit, geminoque aperit duo brachia campo.
Hic immenſa tholi ſpatia, atque altiſſima viſu
Culmina: ſuccedit templi caput: apſide curua
Extremus ſinuatur apex, teretique reflexum
Hinc atque hinc vtrumque latus ſe margine claudit.
Hactenus ædificant, centumque extructa per annos
Vota hominum tardat moles. vbi Iulia templi
Effudere altis ſe fundamenta cauernis,
Latiûs Hetruſci regno creuere Leonis,
Tibur & egeſtos gaudebat ponere montes.
Paule tuo, longum quod non ſperaſſet in æuum
Roma reſeruabat ſignandum nomine templum.
Ipſe iubes iuſtis componi partibus ædem,
Et vacua integris decurrere corpora muris.
Marmoreæ aſſurgunt duplicato margine pilæ,
Senaque conuexos ſinuatur cella per arcus:
Quæque ſuo contenta tholo. nec victa fatiſcat
Tiburtina graues attollunt ſaxa columnas.
Hinc opulenta patent medio ſacraria templo,
Hinc miſcere modos, plenoque choreumata cantu
Atque implere licet ſecretam vocibus aulam.
Panditur ante fores, magnique ante oſtia templi
Porticus, inſertò quæ circum plurima ſaxo
Candicat, & vaſtæ obfirmant latera ardua turres.
Tum ſuper effulget camerati marmoris aurum,
Cognatoque ſimul viuunt in fornice vultus.
Quinque aditus, totidem templo ſtant ordine portæ:
Limina bis denæ circum obſedere columnæ.
Nec cunctis eadem facies. his vnda tumeſcit
Cærulea: his tenui diſtinguitur area gyro:
His maculoſa lapis gaudet diſtinguere terga.
Inde vbi ſe toto frons candida marmore veſtit,
Tiburis octonas maiori mole columnas
Format ebur, vaſtique ſuper faſtigia templi.

P. Al. Donatus l. 2. car. 14.

ARCES, AEDIFICIA PVBLICA.

Arx.

ARx erat aſcenſu præceps, & calle ſupino
Ardua, qua ſummo propior non altera cælo.

Hinc

Huc iter anguſto dubium via tramite monſtrat,
Nunquam concurſu deſerta, nec ordine longo
Vadentum, & ſumma certatim ex arce ruentum.
At ſummas cemena domos altiſſima cingunt
Mœnia, cumque ſuis totidem pomœria portis.
Altum, horrendum, ingens, nec fixu immobile culmen
Scanditur: hinc longè tranſmiſſum ad regia pontem
Limina traijciunt.

P. Pulcharellus l. 1. car. 8.

Vaſta patet moles, defenſaque mœnibus altis
Circumdat foſſis vigilem cuſtodibus vndam:
Stantque ſuper magnam validis compagibus vrbem
Ferrati poſtes, & inexuperabile vallum.
Altera non inter, ſe tantum ſuſtulit arces
Arx Italas, tanto non vertice ſidera tangit.
Ardua compoſitis tot propugnacula ſaxis
Aere tonant: ſtragem rabido ſic turbine torquent.
Clauſus ab elato ſic fulminat aggere miles.
Panditur ante arcem, vaſtis & finibus ingens
Area, ciuiles longè diſterminat ædes.

P. Al. Donatus l. 1. car. 15.

Arx in littore maris.

Stabat & æquoreo munita in littore moles
Ingenio defenſa loci: ſinus æquoris altus
Curuato flexu prælabitur: Iccius olim
Vt perhibent, portus, tutum nauale carinis
Obiectu bimaris dorſi, & flauentis arenæ.
Hinc arx alta, ingens vaſtum procurrit in æquor.
Mille trabes illam ſolido de robore, mille
Ferrati firmant vectes; vnam omnia contra
Vela Batauorum quondam, dum littora noſtra
Nequidquam armatæ claſſis cinxere corona.

P. Iac. Vallius Heroic. l. 1.

Arx S. Angeli Romæ.

Elius Hadriaco notus cognomine Cæſar
Se Mauſoleo hoc texit, & arce ſuos.
Aliger aerio gladium pro culmine vibrans
Angelico totum nomine ſignat opus.

Nomine

Nomine quod ſignat, re quondam fertur, & acri
Egregius cuſtos aſſeruiſſe manu.
Mœnia ſi videas, immania mœnia dices:
Si turrim, pinnas Troadas eſſe putes.
Infima ſi cernas, ſi propugnacula ſumma
His quondam credas delituiſſe Iouem.
Iuppiter hic certè tumidos vitare Gigantas
Hos potuit Memphi præpoſuiſſe ſpecus.
Ni timor obſtiterat, ni ficti fabula belli
Arce ſub hac vera nil latet abſque fuga.
Caſtelli caput eſt, medio quæ machina ſurgit
Vertice, quam Tiberis dixeris eſſe Pharon.
Area planitiem ſupremi exporrigit orbis,
Quam lapidum iactu vix ſuperare queas.

P. Io: Biſſelius Vern. l.3.el.17.

Agger in mari excitatus.

REſtabat pelagus: pelagi qui protinus omnem
Intercludat opem, cœptis audacibus agger
Ducitur, alternis patitur dum peruius horis
Arte laborantum ſubigi, nec iuſſa recuſat
Vincla ſinus Gemina propior quà ſurgit ab acta,
It cæmentitio noua per fundamina ſulco
In mare procurrens, fracti temeraria ſaxi
Congeries, ſpatioque vadum diſcriminat æquo.
Maceriam ſuperimpoſitus loricat vtrimque
Calce lapis multa, nucleoque ſtraminat apto
Structilis in ſpeciem cliui: decreſcit eundo
Caſtiganſque leui murus faſtigia ductu,
Aſcenſum pelagò facilem reclinat ituro.
At medium via quà ſpatio diducta relicto
Interuallat opus; multo depreſſa labore
Subſidit, ſcopulique vicem ſortita nocentis,
Plurima ſe fundo ratis interfuſa vadoſe
Porrigit in latas ſubſtrata pericula chelas.
Præterea totum conſertis puppibus æquor
Nexilis obtendit ſilua, & religata quaterno
Fune catenati fluitat per marmora ponti.
Aggeris hæc dorſum magni poſtrema tuetur:
Vincta tegit frontem tranſuerſis ſublica tignis,
Et fiſtucato reduces terit obijce fluctus,
Incurſuſque freti primos. tot ſurgere clauſtra

Miratur

Miratur refluens, & gurgite turbidus hæret
Vndipotens; fractiſque ſibi decreſcere regnum
Indignatus aquis, magno ſtridore morantes
Increpat, & totas violentior aduocat iras.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet. in Paral.

Agger in aduerſas ab vtraque crepidine terras
Latior, ad ſummum paulatim anguſtior exit.
Hic primùm erectæque trabes, nudique per alueum
Gurgitis impactæ, cùm ſe maris vnda referret
Aeſtibus alternis, mox ferri robore multo
Innectunt tabulata ſuper; caua deinde ſoluto
Saxorum aggeſtu, vaſtiſque molaribus implent.
Nec vincire opus eſt: multo nam turbida cœno
Glarea, & ciectæ voluuntur ab æquore ſordes.
Hic trabibus, ſaxiſque tenax vbi limus adhæſit,
Calce magis, ferroue ligat. non illa reclinans
Perpetuum dorſum ſpumantibus obijcit vndis:
Sed medio coitura freto dant brachia ſtagnis
Interrupta viam. quà ne tranſcurrere lembi
Subſidio clauſis poſſint, & fallere furto,
Hinc atque hinc denſæ claudunt diuortia puppes.
At medio in ſpatio geminus quà deficit agger,
Ac totidem in pontum conuerſis cornibus exit
Longa operum ſeries variorum. hic machina textis
Roboribus, ferro, clauiſque trabalibus hæret
Obiectura moras hoſti, æratuſque catenæ
Et ratibus ſuſpenſus obex currentia in altum
Cornua committit.

Apud eundem ibid.

Amphitheatrum vulgò Coloſſeum.

EXquilias inter, læuique Palatia montis
Amphitheatra ſedent, ſpatijſque extructa recuruis
Veſpaſiæ monimenta manus, quibus eruta longè
Tiburtina ſuo decreuit marmore rupes.
Nituntur triplices pilis immanibus arcus,
Et ſinuata ſuper teretis curuamina molis
Iungunt aerios obliquo fornice muros.
Interior ſectis compages ſaxea quadris
Attollit ſublime gradus, caueæque refertos
Per cuneos inſunt diſcreta ſedilia ciues.
Carbaſa tenduntur, prohibentque vmbracula ſolem,

Stellan-

Stellanteſque bibunt pendentia vela nitores.
P. Al. Donatus l. 1. car. 4.

Moles Theatralis feſtis luminibus ornata.

SVrgit ad innumeros moles compactilis ignes
Curuatos patefacta ſinus ; diductaque latè
Vaſta theatrali conuertit cornua flexu.
Inferiora nitent pictis albentia ſaxis,
Sublatiſque ſuper candent ſtructura columnis.
Illis compoſiti loculis ſinuantibus arcus
Incumbunt ; licet ora virûm, Diuûmque tueri,
Aurea candentes inter ſimulacra cylindros.
In ſummo niueis operum faſtigia pendent
Nixa columellis, medioque acroteria ſigno,
Inſcribuntque ſacras numeroſa ellychnia formas.
Veſtitur quæ ſole dies ? quæ lumine tanto
Ignea tempeſtas ? gremio quæ viſa flagrantes
Tot cælo nox ferre globos ? ſtant ordine longo
Cunctaque diſpoſitæ circumque, infraque, ſupraque
Compleuere faces : tremulis it cerea flammis
Semita, multiplices tum linea viſa per ignes
Paſcere lychnuchis teretes ardentibus orbes.
In medio parua qua ſe teſtudine moles
Obliquat, ſtructique gradus latera ardua cingunt,
Regia Solis alit ſua ſidera. ſidera flammis
Innumeris ardent, thalamoque elatus ab alto
Aurea Rex velis condit cerealibus ora.
P. Al Donatus l. 2. car. 6.

Turris Babel, Vide Tit. Architectura.

Labyrinthus.

VT quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque
Mille vijs habuiſſe dolum, quà ſigna ſequendi
Falleret indeprenſus, & irremeabilis error,
Virgilius l. 5. Aen.

Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis phrygius Mæander in vndis
Ludit,

Miratur refluens, & gurgite turbidus hæret
Vndipotens; fractiſque ſibi decreſcere regnum
Indignatus aquis, magno ſtridore morantes
Increpat, & totas violentior aduocat iras.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Eloq. Poet. in Paral.

Agger in aduerſas ab vtraque crepidine terras
Latior, ad ſummum paulatim anguſtior exit.
Hic primùm erectæque trabes, nudique per alueum
Gurgitis impactæ, cùm ſe maris vnda referret
Aeſtibus alternis, mox ferri robore multo
Innectunt tabulata ſuper; caua deinde ſoluto
Saxorum aggeſtu, vaſtiſque molaribus implent.
Nec vincire opus eſt: multo nam turbida cœno
Glarea, & eiectæ voluuntur ab æquore ſordes.
Hic trabibus, ſaxiſque tenax vbi limus adhæſit,
Calce magis, ferroue ligat. non illa reclinans
Perpetuum dorſum ſpumantibus obijcit vndis:
Sed medio coitura freto dant brachia ſtagnis
Interrupta viam, quà ne tranſcurrere lembi
Subſidio clauſis poſſint, & fallere furto,
Hinc atque hinc denſæ claudunt diuortia puppes.
At medio in ſpatio geminus quà deficit agger,
Ac totidem in pontum conuerſis cornibus exit
Longa operum ſeries variorum. hic machina textis
Roboribus, ferro, clauiſque trabalibus hæret
Obiectura moras hoſti, æratuſque catenæ
Et ratibus ſuſpenſus obex currentia in altum
Cornua committit.

Apud eundem ibid.

Amphitheatrum vulgò Coloſſeum.

EXquilias inter, læuique Palatia montis
Amphitheatra ſedent, ſpatijſque extructa recuruis
Veſpaſiæ monimenta manus, quibus eruta longè
Tiburtina ſuo decreuit marmore rupes.
Nituntur triplices pilis immanibus arcus,
Et ſinuata ſuper teretis curuamina molis
Iungunt aerios obliquo fornice muros.
Interior ſectis compages ſaxea quadris
Attollit ſublime gradus, caueæque refertos
Per cuneos ineunt diſcreta ſedilia ciues.
Carbaſa tenduntur, prohibentque vmbracula ſolem,

Stellanteſque bibunt pendentia vela nitores.

P. Al. Donatus l. 1. car. 4.

Moles Theatralis feſtis luminibus ornata.

SVrgit ad innumeros moles compactilis ignes
Curuatos patefacta ſinus; diductaque latè
Vaſta theatrali conuertit cornua flexu.
Inferiora nitent pictis albentia ſaxis,
Sublatiſque ſuper candent ſtructura columnis.
Illis compoſiti loculis ſinuantibus arcus
Incumbunt; licet ora virûm, Diuûmque tueri,
Aurea candentes inter ſimulacra cylindros.
In ſummo niueis operum faſtigia pendent
Nixa columellis, medioque acroteria ſigno,
Inſcribuntque ſacras numeroſa ellychnia formas.
Veſtitur quæ ſole dies? quæ lumine tanto
Ignea tempeſtas? gremio quæ viſa flagrantes
Tot cælo nox ferre globos? ſtant ordine longo
Cunctaque diſpoſitæ circumque, infraque, ſupraque
Compleuere faces: tremulis it cerea flammis
Semita, multiplices tum linea viſa per ignes
Paſcere lychnuchis teretes ardentibus orbes.
In medio parua qua ſe teſtudine moles
Obliquat, ſtructique gradus latera ardua cingunt,
Regia Solis alit ſua ſidera. ſidera flammis
Innumeris ardent, thalamoque elatus ab alto
Aurea Rex velis condit cerealibus ora.

P. Al Donatus l. 2. car. 6.

Turris Babel. Vide Tit. Architectura.

Labyrinthus.

VT quondam Creta fertur labyrinthus in alta
Parietibus textum cæcis iter, ancipitemque
Mille vijs habuiſſe dolum, quà ſigna ſequendi
Falleret indeprenſus, & irremeabilis error,

Virgilius l 5. Aen.

Dædalus ingenio fabræ celeberrimus artis
Ponit opus, turbatque notas, & limina flexu
Ducit in errorem variarum ambage viarum.
Non ſecus ac liquidis phrygius Mæander in vndis

Ludit,

Ludit, & ambiguo lapſu refluitque, fluitque
Occurrenſque ſibi venturas aſpicit vndas:
Et nunc ad fontes, nunc ad mare verſus apertum
Incertas exercet aquas: ita Dædalus implet
Innumeras errore vias, vixque ipſe reuerti
Ad limen potuit: tanta eſt fallacia tecti.

Ouidius l. 8. met.

VILLÆ.

Vide Statium l. 1. ſil. in Tiburtino Manlii, & l. 2. in Surrentino.

BAiana noſtri villa, Baſſe, Fauſtini
Non otioſis ordinata myrtetis,
Viduaque platano, tonſilique buxeto
Ingrata lati ſpatia detinet campi,
Sed rure vero, barbaroque lætatur.
Hic farta premitur angulo Ceres omni,
Et multa fragrat teſta ſenibus Autumnis.
Hic poſt Nouembres imminente iam bruma
Seras putator horridus refert vuas.
Truces in alta valle mugiunt tauri,
Vituluſque inermi fronte prurit in pugnam.
Vagatur omnis turba ſordidæ cortis,
Argutus anſer, gemmeique pauones,
Nomenque debet quæ rubentibus pennis,
Et picta perdix, Numidicæque guttatę,
Et impiorum Phaſiana Colchorum.
Rhodias ſuperbi fœminas premunt Galli,
Sonantque turres plauſibus columbarum.
Auidi ſequuntur villicæ ſinum porci,
Matremque plenam mollis agnus expectat.
Non perdit oleum lubricus palæſtrita
Sed tendit auidis rete ſubdolum turdis
Tremulaue captum linea trahit piſcem,
Aut impeditam caſſibus refert damam.

Martialis l. 3. epig. 48.

Maieſtas proh quanta loci! proh mitibus auris
Quanta colit virides gratia iuncta ſinus.
Stat longè ſiluoſus apex, conuexaque montis
Crinibus arboreis alta corona viret. Vil-

Villaque deſcendit nemorali conſita cliuo:
Hinc atque hinc frondens obſidet vmbra latus.
In medio ſurgunt regalis culmina tecti,
Et Boreæ ſpectant ſed magis alba niues.
Aſt infra gemino ſuſpenditur aggere tellus,
Parietibuſque duplex area nixa patet.
Sparſa vbi per muros miniatæ arbuſcula teſtæ,
Et proles tenero termite picta rubet.
Hinc inde aſſultans fontana remiumurat vnda:
Concha quieturas plena recondit aquas.
Inferiora iacent vario pomaria ſulco,
Et fœtu Autumnus verſicolore rubet.
*Vide reliqua apud P. Al. Donatum l. 3. accuratiſſimè de-
ſcripta.*
O Arientinæ ſedes placidiſſima Villæ
Curarum domino portus amice tuo.
Sapina quam propter tacitis leniſſima lymphis
Profluit, vt riguo gaudeat omne ſolum.
Hic vbi odorata laurus ſe ſe explicat vmbra,
Et virides mollis venti agit aura comas.
Ver vbi perpetuum gemmantia prata colore
Pingit, & aguto gutture cantat auis.
Cantat auis circum omne nemus, ſiluæque loquuntur,
Et facilis vario flore renidet humus.
Hinc eadem in collem protento vertice ſurgit,
Porrigit hinc lato pectore planitiem.
Hinc tendit ſpatioſa manus, & plurima cæli
Accipiens grata munera ſeruat ope.
Hic ſmylax calices, edera illic læta corymbos
Extulit, hic Cilices promicuere croci.
Et frutices ludunt varia ſub imagine formæ,
Incertaſque ineunt herbida texta vias.
Hic baccas oleæ propius geſſere feraces,
Rideat vt feris fructibus annus iners.
Nec procul aſpicias ſilueſtrem pampinus vuam
Qui tegit, erranti cum petit alta gradu.
Illa viden longè Cypariſſi brachia tollit
In metæ faciem conſpiciendus apex.
Hinc piceæ, pinuſque vigent, affixaque ramis
Pondera non vmbra luxuriante ferunt.
P. Franc. Bencius l. 3. el. 4.
Quà viuis premit, ac pellit freta mortua ſiluis
Engaddæa cauo vallis amœna ſitu:
Ampla

Ampla ſuburbani ſpectanda cacumine ſaltus
Turrigeroque virens culmine Villa ſtetit.
Firmarant ſolidos Aſphaltica glutina muros:
Ambierat tutos foſſa præalta lares.
Arcis in inuidiam ſurgebant ruſtica tecta,
Munditieſque rudi docta nitebat humo.
Ad dextram quà mite iugum Maſadæa leuarunt
Confraga, & aprico iugera colle tument.
Multa racemifero pendebat vinea dorſo,
Vinea Iudæos tingere læta cados.
Rubra Palæſtinas intrans vindemia cellas
Aut hoc, aut nullo dulcius acta lacu eſt.
Ad lænam mites baccis lætantur oliuæ,
Grataque lactentem ficus opacat humum.
At riguis vbi procumbit reſupina roſetis
Planities, æquo ſtantque vireta ſitu:
Diſpoſito quincunce comæ, ramique flagello
Verberat vmbroſum flaccida palma ſolum.
Et prope palmiferos ſudant Phœnicia campos
Balſama, mitratas vngere digna comas.
Vallis at oppoſito ſub monte, tumentia ſole
Tritica flauebant, Niliacumque ſatum.
Vallis in extremo peregrini piſcis alumna,
Traduce fulgebant ſtagna ſerena lacu.
Imbribus vndabant ciſternæ, fontibus horti,
Arboribus ſiluæ, pignore meſſis agri.
Autumno pomi turgebant, nectare vites,
Torcular muſto, ſpumea cella mero.
In ſtabulis iuga firma boues, in ouilibus agni,
Et bellator ibi, & ſtabat arator equus.
Cumque nothis Aſini mulis, caper atque capellæ,
Ac nido multum fœta columba Syro.

P. Io: Biſſelius Aeſtiu. l. 1. el. 13.

Quà de collibus vuidis ſuperbam
Spectant Telegoni vireta Romam,
Hic omnes ego Gratias perennem
Cum Muſis puto collocaſſe ſedem.
Non illis plaga præferatur illa
Quæ Permeſſide temperatur vnda:
Non Cyrrhæ iuga, non gemella ſeſe
Tentent culmina comparare Nyſæ.
Et Campania poſſit ipſa victas
Horum delicijs putare Baias.

Hic

Hic cæli facies ſerena nullis
Turbat nubibus ora, Siriosque
Blando frigore temperat calores.
Hic regnant zephyri iubentque ſæuas
Ventorum (licet Aeolus repugnet)
Totis cedere finibus procellas.
Hic ver aſſiduos virente pingit
Et florum, & fruticum colore campos:
Et potum Bromius fluente ſemper
Autumnum videt, ebriumque prælo.
O qualis nemorumque, frondiumque
Illic ſpargitur vmbra! perque laurus
Quanto murmure ludit aura! perque
Proceras fragor ambulat cupreſſos!
Vix lucos mihi diuites, & hortos,
Et myrto tenera, breuique buxo
Prætextas vacat areas, toroſque
Conſertis numerare cum roſetis:
Sed pomis ibi pendulis grauatos
Mirari iuuat hinc & inde ramos.
O miracula fontium: quot artes,
Quot luſus temere iocantis vndæ!
Non illos Thetis ipſa, Tethyoſque
Quotquot ſunt, fueruntque, eruntque Neptes
Omnes omnibus æmulentur vndis.
Hac ima, viden? imber è cauerna
Quanto ſe leuet impetu, grauique
Sub terræ impatiens ſinu Typhœus
Quantis faucibus hiſcat, vt refuſas
In cælum iaculetur vſque lymphas?
Erumpit fragor improbus. minari
Titanas ſuperis, & arma ruptis
Inſtaurare putes reſumpta vinclis:
Iuſſoſque Aeolia furente circum
Ventos ſtridere, murmurare nubes,
Et rupes tremere, & crepare cautes,
Et cælum fremere, & tumultuoſos
Mixta grandine prouocare nimbos,
Et confundere turbines, & auctis
Iam iam fulmina parturire flammis.

Vide reliqua apud P. Iac. Bidermanum l. 1. ſil. 1.

Hortus erat Charitum ſtatio, cultiſſimus herbis,
Conſitus arboribus, dominantis regia Floræ,

K Aulaque

Aulaque Pomonæ. vario circumſona lapſu
Rorabat lacrymis ridentes ruris ocellos,
Et labyrintheo ſerpebat lymphula flexu.
Textilibus nigra ſcena vmbris vernabat, aquarum
Murmure vocalis, folijſque, auibuſque diſerta.
Pars villæ ſaxo pendebat nixa ſupino,
Vnde aqua terribili ſtrepitu bacchata fremebat,
Inque tubos ibat diſcreta, & fluminis ictu
Tentabat cytharæ numeros, ſed pollice nullo:
Aonidum lituos ſimulabat, barbita phœbi.
At grauis Autumno pars altera, cincta racemis,
Potabat ſolis radios. camerata per arcus
Fingebant cedri, & virides topiaria lauri:
Attonſo myrtus fabricabat vertice muros,
Et latera vmbrabat ramis frondentibus ilex.
Tortilis in vultus animantum buxus, amœna
Pinxerat ira apros, animauerat ora leonum,
Iucundoque furore lupos, aquilaſque volucres,
Non ala, ſed fronde.

P. Car. de Luca l. 20. Dom. Laur.

Hortus, ſiue locus florens.

CHloris odorato deuecta per aera curru
Spargit humi varios, fertur quacunque colores:
Quaque mouet greſſus, ſurgunt violæque, roſæque,
Coricijque croci, atque immortales amaranthi,
Candida nec niueis ceſſura liguſtra pruinis.
Ipſe etiam Charites ſocio ſimul agmine fundunt
Certatim illa thymum, Roremque, & molle Cyperon.
Hæc caſias, calthaſque, hæc & Vaccinia nigra,
Narciſſi & lacrymas, Hyacinthi & nobile gramen,
Et thymbram, & quos nunc tellus fert Dædala flores

Ion. Pontan us l. 1 de ſtellis.

Namque vbi ſe geminas ædes protendit in alas,
Areolæ hinc atque hinc vernant gemmantibus herbis,
Totque fouent gremio flores, quot littora conchas.
Non alio florum diſcrimine ridet agellus,
Quam picta innumeris Cythereia concha lapillis.
Ille tibi Cyanum, tortum tibi pandit acanthum,
Et breue Cherepolum, & ſolem quæ ſpectat amantem
Semper amans Malachen: teque ò pulcherrime Adoni
Nunc flos, at quondam iuuenilis gloria pubis:

Quique

Quique ſuos gemitus folijs inſcripſit, & hia,
Phœbe tuum vulnus, tua pignora cara Hyacinthum.
Nec minus aſperſi natiuo ſanguine flores
Murice collucent immortales amaranthi.
Et crocus, & Smilax, & quæ ſuffuſa cruore
Alba prius, Veneri rutilo roſa purpurat oſtro.
Quid referam vt ſuaues prætexat amaracus vmbras,
Vt Panaces ſlauo ſcintillet lumine, ſucco
Gratior, vt minio violæ tingantur, & albo
Flore puellares imitetur regia vultus
Parthenice, gelidumque bibant violaria fontem?
Tu quoque virginibus donum memorabile Caltha
Lutea flammeola pinguis viridaria gemma.
Tuque puer Narciſe olim male creditus vndis,
Et quæ nocturnis fragrat magis Heſperus oris,
Flammeaque, & ternis imitata coloribus Irim
Iris, & omne genus violæ; quibus ora leonis
Adde feri, floremque Iouis, quodque emicat aurò
Abrotonum, atque omni gemmantem tempore Picrim,
Et miſcenda albo vaccinia nigra liguſtro.

Aur. Vrſius in Her. Exquil.

Hic etiam tenui creſcunt violaria ſucco
Et circum teneros pariunt lætiſſima fœtus.
Tu puras Narciſe niues, aut lutea colla
In tepidæ credis concordia frigora brumæ.
Frigora nec metuis hyacinthe innoxia, magnis
Quæ tibi concilias opibus: ſic pulcher in auro,
Pulcher & argento, vitreis aut concolor vndis
Te mille in facies, & nomina mille coloras.
Hic & Pæſtanis certans Anemona roſetis,
Cui tumido collecta caput ſeu purpura nodo,
Seu nix alba tegit roſeo circumdata limbo,
Explicat & varios eadem pulcherrima cultus.
Vos quoque liquiſtis iam credita montibus imas
Lilia conualles, viridique hærentia culmo
Lacteolos puro calices afflaſtis odore.
Quin & formoſæ Tulipæ (quibus inuidet Iris
Grandia inexhauſtis diſtincta coloribus ora)
Omnigeno pictos ſimulant in ceſpite flores.
Nobilior liquidas implebis odoribus auras
Cariophylle omnes ludens imitare colores.
Ipſe quoque ignotus qui Mexica rura tenebas
Pulchrior in ſeptis vernat Granadillus amœnis:

Ille ſuper folia auguſti candentia floris
Spinea contexit lento diademate ſerta,
Cuſpidis ac ternas acies, & vulnera ſignat:
Argumentum ingens, morientis ſigna Tonantis.

P. Al. Donatus l. 2. car. 3.

Illinc iocoſo penſiles ſuſpendio
Irridet aura floſculos;
Vernanſque ſocias inter hyacinthus roſas
Criſpante ſtipatur coma.
En caltha florum Proteus, totos ſuo
Intexit agros vellere
Imparque proprio ponderi ora languido
Acclinat ad terram oſculo.
En explicatis Tulipæ captant labris
Amœna phœbi lumina.
Et ſi vel atra pellitur noctis rota
Vel inſepultus nubibus
Titan ſerenas inuidet mundo comas,
Turbante Cauro ſidera;
Et illæ apertos protinus claudunt ſinus.
Triſtemque vultum contrahunt.
En ordinatis carminatim lineis
Se ſpica Nardi porrigit:
Florentibuſque Roſmaris tua radijs
Se ſe coronat inſula.
Illinc verecunda Irides florent gena,
Et tam modeſtè ſubrubent;
Vt ipſe florem penè credatur pudor
Propria animaſſe purpura.

P. Alb. Ines Lyric. cent. 1. ode 81.

FLORES.

Roſa.

Vidi Pæſtano gaudere roſaria cultu
Exoriente nouo roſcida lucifero.
Ambigeres raperet ne roſis aurora ruborem
An daret, & flores tingeret orta dies.
Ros vnus, color vnus, & vnum mane duorum
Sideris & floris, nam domina vna Venus.
Forſan & vnus odor: ſed celſior ille per auras
Difflatur, ſpirat proximus iſte magis. Mo-

Momentum intererat, quo ſe naſcentia florum
 Germina comparibus diuiderent ſpatijs.
Hæc viret anguſto foliorum tecta galero,
 Hanc tenui folio purpura rubra notat.
Hæc aperit primi faſtigia celſa obeliſci,
 Mucronem abſoluens purpurei capitis.
Vertice collectos illa exſinuabat amictus,
 Iam meditans folijs ſe numerare ſuis.
Nec mora, ridentis calathi patefecit honorem
 Prodens incluſi ſemina denſa croci.
Hæc modo quæ toto rutilauerat igne comarum,
 Pallida collapſis deſeritur folijs.
Mirabar celerem fugitiua ætate rapinam,
 Et dum naſcuntur conſenuiſſe roſas.

Auſonius Idyll. 14.

Ilicet erumpunt terræ de viſcere flores,
Terræ oculus, cæli liuor, Roſa purpurat ardens,
Et regina ſuum veſtit pretioſa tribunal
Flaua coronatæ iactans incendia frontis.
Frondibus obuallat ſedem, dumoſque rigentes
Armat in excubias, populo quo iura minori
Tuta ferat, floreſque ſuos transſcribat in vſus.
Cingitur hinc Princeps, denſoque ſatellite florum
Emicat, & teneros iacit ambitioſa capillos.
Inuidioſa aſtris, auroræ lumen, olympi
Gloria, veris honos, & viuax pompa colorum.

Aug. Maſcardus l. 4. ſil. in Vere.

Exere formoſos veris decus, exere vultus
Idaliæ roſa grata Deæ, ſat clauſa virenti
Carcere, ſat rigido latuiſti milite ſepta.
Exere naſcenti roſeum iubar æmula ſoli,
Atque ſinus laxans virides, multoque grauatum
Rore, Dionæos inter caput excute flores,
Quippe alios tantum vincis pulcherrima, quantum
Cynthius aſtrorum medijs in millibus ardet.
Atque vbi purpurea calathus ſe pandere rima
Cœperit, illuſtreſque comas effuderis hortis,
Seu niuibus certare placet, tibi lactea colla
Lilia ſubmittent, limboque coruſcus in aureo
Liriopes proprij mirator pallidus oris:
Seu minio certare velis, tibi purpura cedat,
Pæonijs infuſa comis, nec certet ocellus,
Rubraque languenti dilecta papauera Morpheo.

Sin magis ambroſios amor eſt aperire receſſus,
Ipſa minus ſuauem viola expirabit odorem
Exoritur, calathique moras perrumpit acuto
Vertice. quale decus Superi! quo fulgurat oſtro!
Vtque halat gratis perfuſus odoribus æther!
At quàm formoſi fugitiua eſt gratia floris.
Idem ſurgentem phœbus videt, atque cadentem.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Eloq. Poet. l. 7.

Hic ſub ruborum denſiore milite
Crebriſque ſpinarum roſa
Horreſcit armis: crederes rurſum in ſuo
Videre Danaen carcere:
Hic erubeſcit, hic ſuos pallet rubos,
Spinaſque cælat frondibus.
Hic delicatas aureis mittes pilis,
Flauumque criſpat verticem,
Et pertinacis vellicans hamo rubi
Ad ſe viatores trahit.
Ac tot decoris explicita coloribus
Varia meretur nomina.
Nunc vulneratæ floridus terræ cruor,
Nunc parua ſtellarum ſoror:
Nunc caſtiori conſecrata lumine
Pudica pratorum Venus.

P. Alb. Ines lyric. tom. 1. ode 81.

Lilium.

SVnt nobis tereti ſurgentia lilia caule,
Lilia iam valuas tangere nata meas.
Areolis vt quæque ſuis, ita diſſita formis,
Ex vario patriam ſideris axe trahunt.
Cærula flaueſcunt, & pendent lilia gilua,
Stant quoque Corycio plurima tincta croco.
Ebria Sarrano ſtant magnaque, paruaque ſucco;
Sed regnum ac ſceptrum candida ſola teneat.
Quàm benè defixis hærent fruticantia bulbis:
Vix queat hæc Pæſti tam ſolidare labor.
Quàm perpendiculo ſcapi ſe pertica tollit:
Arte Corynthiaci vix imitanda fabri.
Natiuo circùm ſerpunt folia arcta ſmaragdo,
Ex imo ad ſummas ambitioſa comas.
Ardua magnanima ſurgens ſtatione columna,
Erigit ad cubitos culmina penè duos. Su-

Supremoque ſui fundens in vertice flores,
In calices plures deſinit vnus apex.
Parte calix alia iam pubere fractus hiatu,
Maturo ſoluit labra repanda ſinu.
Labra tot, in Maij quot currunt ſidere Nonæ,
Splendida, & Odryſia candidiora niue.
In medio floris, croceo ſtylus aureus ortus
Vertice, criſtato claudit honore caput.
Ad ſummam, ſic picta vides, vt viuere credas;
Sic viuunt, ſimul vt lilia picta putes.

P. Io: Biſſelius l.1. Aeſt. el.17. & 18.

Ecce tibi viridi ſe lilia caudice tollunt,
Atque humiles alto deſpectant vertice flores
Virginea ridente coma, quam multus oberrat
Candor, & affuſo ſpargit Saturnia lacte.
At circùm intus agunt ſe tenuia fila coruſcis
Lutea malleolis, niueoque immiſta nitore
Purpura collucet, ſparſoque intermicat auro.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. el. Poet. l. 1.

Hic floruleuto lilieta frigore
Latas inundant areas,
Vernoque lacte languidum quaſſant caput
Aeſtatis innocentiam.
En vt minutim fluctuant, & è ſuis
Suſpenſa pendent caulibus.
Vt candidatis turbinata paginis
Album merentur calculum;
Et ſuſtinentes grandius premunt baſes,
Flauoque rident ſtamine.

P. Alb. Ines lyric. cent. 1. ode 81.

Celſule flos iuuenū, perge hinc tu primus in hortos
Liliumque carpe, florum principem excelſiſſimum.
Rectus, & enodis radioſa fronte coruſcat
Floræ ſuperbæ faſtus amabilis:
Regale ſceptrum Veris in regno putes.
O eſſet hic flos aureus:
Sol eſſet inter ſidera
Hortenſis æthræ: argenteo
Candore Luna eſt; ſed tamen prato creat
Diem ſerenum.

P. Leo Sanctius florid. to. 1.

Granadillus.

Ecce frutex, humili qui ſurgens ſtipite pandum
Deſinit in florem, folio dein tenditur vno
Continuus, radijs oras ambitur acutis.
In medio lucent quinis illuſtria gemmis
Tubera, purpurea ſtillantia tubera lympha.
Sed qua nympha ſinum calicis matura recludit,
Subrigitur (miranda fides) procera patenti
Fixa columna ſinu; tereti de marmore qualem
Dædala conari Lyſippi dextera vellet.
Summa coronantur flexo diademate. credas
Conſertos hærere vepres, hirtiſque minari
Armatum ſtimulis erecti tergus echini.
Eminet implexis è ſentibus ordine triplex
Clauorum ſpecies; quorum ceu vulnere trino
Fixus in arrecta ſtabilitur mucro columna.
Prominet è folio breuiore ſariſſa: flagellum
Capreoli formant. ſed imago ſtipitis altam
Aſſimulat quadrata crucem.

P. Iac. Bidermanus l.3. Herod.

Tulipa.

Ocius emergit viridem mentita Smaragdum
Gēma ſolo, ſenſimque leues poſt luminis hauſtus
Creſcit agens fibras, & aperto fiſtula cælo
Credere adhuc teneros audet temeraria fœtus.
Attamen aſtra fauent: iam libera carceris exit
Frondea compages, tenuique arctata cylindro
Intumet, & tandem reſerato captat amicum
Ore diem, totoque viget ſpectabilis horto.
In calicem ſe lingua rotat, circumque refulget
Læta ſuſurrantis trepidans ad ſibila venti
Bractea, diuitibuſque auri florentis imago
Diſcolor in folijs per denſas fulgurat vmbras.
Inter virgineam pretioſi germinis aluum
Serica fila micant fuluis capitata corymbis:
Perque comas crocus, & minium, nec ianthina deſunt
Pigmenta, & rutilos argentum circinat orbes,
Plantaque cæleſti frondeſcit amabilis arcu.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 3.

Narciſſus.

ILline minore flore Narciſſus nitet
Canoque palleſcit gelu.
Quem ſi loquaris, ſuſcitata flebili
Suſpirat Echo murmure.
At nec ſub vno flore Narciſſus latet,
Nec crine eodem fluctuat.
Illinc fideli purpuram mendacio
Mentitur, & fingit roſas.
Illinc pudico ſubrubentes murice
Viuas odoris pixides
Suſpendit, inde luteas refert notas,
Floræque tintinnabula.
Hinc ditiori pingit auro pendulam
Floris tenelli bracteam:
Ac diſtributis in modum ſtellæ comis
Flauum rotundat verticem.
Illinc cruentum mentiente ſericum
Nutat, labatque coccino:
Aut nigricante buxeum ferrugine
Senſim colorem diluit.
En rurſus idem in aureis flauet genis
Auroque ridet duplici:
Argenteoque lacte conſperſum caput
Virente concludit mitra:
Et quà ſupremi verticis ſurgit coma,
Raro rubeſcit ſanguine.

P. Alb. Ines lyric. cent. 1. ode 81.

HERBÆ, ET FRVTICES.

IAm breue chærophylum, & torpenti grata palato
Intyba, iam teneris frondens lactucula fibris,
Alliaque infractis ſpicis, & olentia latè
Vlpica, quæque fabis habilis fabrilia miſcet.
Iam ſiſer, Aſſyrioque venit quæ ſemine radix,
Sectáque præbetur madido ſociata lupino,
Vt Peluſiaci proritet pocula Zythi.
Tempore non alio vili quoque ſalgama merce
Capparis, & triſtes inulæ, ferulæque minaces

Plantantur, nec non ſerpentia gramina mentæ.
Et bene odorati flores ſparguntur anethi,
Rutaque Palladiæ baccæ victura ſaporem,
Seque laceſſenti fletum factura ſinapis.
Atque oleris pulli radix, lacrymoſaque cepa
Ponitur, & lactis guſtum quæ condiat herba.
Tum quoque conſeritur toto quæ plurima terræ
Orbe virens, pariter plebi, regique ſuperbo
Frigoribus caules, & veti cymata mittit.

Columella de cul. hor. l. 10.

Hic mentæ virides, hic lenta ſiſymbria ſurgunt,
Hic metitur plenis ardens erucula palmis,
Et tymbræ ſuaues, & odoriferæ panaceæ,
Fœniculumque, apiumque, & ſalſi gramina crithmi,
Atque meliphilla, & ſucco colocynthis amaro,
Et vernans ad aquas, & aquas metuens adiantum:
Pamphiliuſque thymus, tymbra qui durior exit,
Et Sia propter aquas vitæ potura virorem,
Capreoliſque hirtis imitata filicula cirros,
Sonchique, aſplenumque, lupique volubile germen.
Pictaque phyllitis ſuſpendere gnara corymbos,
Coryciumque crocum, gratumque halans calaminta,
Et coma ſuaue rubens dictami, Idæque papauer.

P. Bern. Stephonius l. Heroic. car. 11.

Hic myrtus viret, & roris non parua marini
Copia, voſque apibus gratiſſima pabula Tymbræ,
Hybleumque thymum, Caſiæque, & olentia latè
Serpylla, & gratis nutritus amaracus auris.
Nec procul hinc abſunt roſeas imitata papillas
Fraga puellares, Venerique accepta moranti
Eruca, & medicas ſortita abſynthia vires,
Fœcunduſque rumex, & odoriferæ Panaceæ
Gramen, & irriguis quæ gaudent intyba riuis.
Non deſunt triſtes inulæ, rutæque ſalubres,
Et mentha, & rhamni, Coriandraque pendula filo,
Marrubiumque ſalax, & amica papauera ſomno.
Quin adſunt betæque humiles, terſuraque dentes
Saluia, quæque aciem latè iaculantur odorem
Inuitoque trahunt lacrymas naſturtia vultu.

Aur. Vrſus in Hor. Exquil.

Lactuca.

Lactuca.

IAmque ſalutari properet lactuca ſapore,
Triſtia quæ releuat longi faſtidia morbi.
Altera crebra viret, fuſco nitet altera crine,
Vtraque Cæcilij de nomine dicta Metelli.
Tertia quæ ſpiſſo, ſed puro vertice pallet
Hæc ſua Cappadocæ ſeruat cognomina gentis,
Et mea, quam generant Tartheſi littora Gades,
Candida vibrato diſcrimine, candida thyrſo eſt.
Cypros item paphio quam pingui nutrit in aruo
Punicea depexa coma, ſed lactea crure eſt.

Columella de cul. hort. l. 1 c.

Braſſica.

COle ſuburbano quid mollius educat hortus
Cum Ver irriguis gramina nutrit aquis?
Pullulat huic medio ſoboles denſiſſima culmo,
Et circum teneros explicat aucta ſinus.
Ille gerit viridi tumidos è fronde corymbos,
Et croceas tereti cortice condit opes.
Multiplices aperit mox aureus ordine gemmas,
Seque ſuo circum flore coronat apex.
Cernite natiuis fruticantes ſtirpibus agros,
Tot diuerſa meus Caulis in ora venit.
Hic tumidum folijs creſcit capitatus in orbem,
Candidus, & denſas condit in orbe niues.
Hic capita extendit patulis denſiſſima ramis,
Et folia elato vertice craſſa leuat.
Hic niger hyberno criſpatus frigore frondet,
Aſper inæquales explicat ore thoros.
Hic folijs numeroſus agit: ſtat floreus illi
Criſtatuſque alto vertice ſurgit honor.
Hic iucunda parat generoſo fercula thyrſo,
Iuraque dant ſcutulæ, fruſta reſecta natant.

P. Al. Donatus l. 3. car. el. 6.

Fraga.

AT quà conſpicuo pinetum vertice ſurgit,
Montana cliuus fertilitate rubet

Pingitur ambroſio tellus lætiſſima fructu.
Punica fragorum purpura ſerpit humi.
O mihi quis Cois pictor tam blanda tabellis
Grana repræſentet? non ita gemma nitet.
Quàm rutilo lucent Erythrææ ſanguine baccæ?
Quàm bene guttatis ſtat mitra viua notis?
Quàm ſpirat teneras Zephyris agitantibus auras?
Quàm ſuaui miſtus vernat odore ſapor?
Seu plenis congeſta volis deglutio fraga,
Seu lactis patera miſceo, ſiue meri:
Seu deſtillato diſtempero denique baccho;
Perſica non æquè eſt lauta Choaſpis aqua.

P. Io: Biſſelius l. 1. Æſt. el. 22.

TOPIARIA.

Et frutices in varias rerum ſpecies conformati.

Fingit adhuc teneros frutices, & gramina docto
Temperat imperio, prima creſcentia pube,
Et tandem iubet innumeras aſſumere rerum
Textilibus nodis, & lento vimine formas.
Scilicet æthereas venit hic obeliſcus in auras
Myrteus: hic velis remiſque virentibus Argo
Molitur, ventoſque expectat pigra ſecundos.
Hic teres intonſo contexitur orbita buxo
Siluicolæque feræ ſimulantur rore marino.
Aeriæ ſimulantur aues in ceſpite molli:
Præcipuè quæ ſceptra tenet regina volucrum
Conformata thymo, ſerpillo ficta ſequaci
Areolas fuluis medias amplectitur alis.

P. Tar. Gallutius l. 1 car. 19.

Hic paſſim virides mentiri corpora frondes,
Et folijs textas videas volitare volucres.
Illa recedenti ſimilis, ſimiliſque volanti
Libera iam trunco geminis ſubremigat alis:
Illa animis roſtroque minax petit eminus hoſtem:
Illa ferox criſtis, natiuo diſcolor auro
Indignata dolet cunctas virideſcere pennas.
Quin etiam telis, galeaque induta comanti

Et

Et clypeata furit myrtus : ſtant frondea ferro
Agmina, ceu turres, ac propugnacula circum
Denſati veniant hoſtes : hi miſſile telum
Expediunt : longis hi pugnant comminus haſtis :
Hi feriunt, liquidoſque trahunt pro ſanguine ſuccos.
Parte alia puppis Zephyro dat vela tepenti
Apta ſolo, & fruſtra conſumit carbaſus Euros
Hinc hominum, ſuperùmque trahit cælata figuras
Seque factis naſci miratur frondibus arbor.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 5.

ARBORES.

VMbra loco venit : non Chaonis abſfuit arbor,
Non nemus Heliadum, non frondibus eſculus altis,
Nec tiliæ molles, nec fagus, & innuba laurus,
Et coryli fragiles, & fraxinus vtilis haſtis,
Enodiſque abies, curuataque glandibus ilex,
Et platanus genitalis, acerque coloribus impar,
Amnicolæque ſimul ſalices, & aquatica lotos,
Perpetuòque virens buxus, tenueſque myricæ,
Et bicolor myrtus, & baccis cærula ficus.
Vos quoque flexibiles hederæ veniſtis, & vna
Pampineæ vites, & amictæ vitibus vlmi,
Ornique, & piceæ, pomoque onerata rubenti
Arbutus, & lentæ victoris præmia palmæ,
Et ſuccincta comas, hirſutaque vertice pinus
Grata Deûm matri.

Ouidius l. 10. met.

Mænalio ſtupet in ſaltu dum increſcere cornum,
Non ſenſit quercu ſe ſe frondere Lycæus.
Gargano in magno, in umbifero Apennino
Dum creſcunt tiliæ, atque orni, dum vertice Pindi
Surgit acer, pinu interea ſe ſubleuat alta
Pelion, & latè pelago ſua ſigna minatur.
Iam videas canentem oleis frondere Taburnum,
Ac buxo varius nectit ſibi ſerta Cytorus.
Proueniunt latè campis cæleſtia dona,
Plurima nux, & pruna rubentia, & aurea ramis
Mala, & odoratis non indecor arbutus hortis,
Et ceraſi, palmæque, & lotos amica Lyæo,
Atque in ſanguineam Morus poſt verſa figuram.

Erumpuntque ſolo biferæ, atque cydonia canis
Frondibus, erumpunt ſudanti balſama ligno,
Ac de textilibus pendent a citria ramis.

Io: Pontanus l. 1. de ſtell. Tit. Gener. infer.

Hic oleam, eduramque nucem, mala aſpicit illic
Appia, quæque hyemis poma aſſeruantur in vſum.
Meſpilaque, & ventrem Corna aſtrictura ſolutum,
Inque leui palea matureſcentia ſorba.
Sæpe legit tremulo ſuſpenſa cydonia ramo,
Aut virides inter flauentia citria frondes
Malaque peruigili non cuſtodita dracone
Aurea, & his nullo adiungit nocitura veneno
Perſica, Sextili properant quæ præcoqua menſe,
Quæque ſub extremum autumnum miteſcere diſcunt.
Hinc etiam ceraſis farti, Moriſue cruentis
Sanguine viminei multo manant calatiſci,
Et præcox bifera decerpitur arbore ficus.
Quid referam, miſit quondam quæ pruna Damaſcus
Diues, & Armenijs referentia nomen ab oris?
Quid pyra Cruſtumia, & præpingui ventre Volema,
Regiaque, & Syrijs quondam acceptiſſima terris?
Hic tibi nec coryli fœtus, nec amygdala deſunt,
Nec quidquid fert cultus ager.

Aur. Vrſus in Hort. Exquil.

Purpurei pingunt candentia mala rubores,
Cum primos aperit bruma niuoſa dies.
Et melimela rubent mellito dulcia ſucco:
Appia natiuus luthea veſtit odor.
Ipſa grauant patrios aurata cotonea ramos,
Atque ingrata ſuæ damna parentis amant.
Ocyus agricolæ nunquam legere ſuperba,
Aut pira quæ multo lacte falerna fluunt.
Hic etiam tumidis gaudebit palma Volemis,
Nec male tentabit muſteus ora ſapor.
Hic ſecura nouos exponit amygdala flores,
Et nondum boreæ mortua flabra timet.
Perſica non vllis creſcunt lapidoſa venenis,
Præcoqua ſiue rubent, luthea ſiue tument.
Et ceraſum teretes ſaturabit ſanguine fœtus,
Ceu patrijs quondam Pontus alebat agris.
Pomaque in Armenijs gaudent miteſcere malis,
Fucat & illudens aurea terga rubor.
Pruna Damaſcenæ quondam, nunc Itala, terræ,
Carpere cum praſinis cerea miſta iuuat.

Hic

Hic & purpureis certantia Zizipha Cornis.
Bacca rubet mollis, durior ante viret.
Iam libyci oſtrino tuberes ſe cortice condunt,
Aerugo pingit meſpila, Sorba crocus.
Parte alia proles viridis palleſcit oliuæ:
Autumni ſuccis pinguibus atra madet.
Coccina vinoſis mox ora nigrantia moris:
Lauere infeſtas corpore acerba manus.
Punicaque in ſcabris denſantur apyrina ramis,
Rubra coronato tegmine grana latent.
Vltima frugifero ſurgent contermina campo.
Ardua dumoſis robora caſtaneis.

P. Al. Donatus l. 3. el. 1.

Arbor frondibus & fructibus ſpoliata.

QValis hyperboreis arbor caput icta flagellis,
Quæ primo cum vere nitens, atque vbere felix,
Pomifero, cœpit teneros educere fœtus,
Sollicitì ſpes agricolæ, ruit inuida cælo
Ira Noti, aut hyemis violentior ingruit horror:
Mox virides decuſſa comas, vernumque decorem,
Relliquias ſeruat ramorum, & inutile germen;
Flori comam donec pubem nouus educat annus.

P. Pulcharellus l. 1. car. 4.

Vitis.

ILla fruenda palam facies, quam vitea circum
Ducta racemiferis prætendit pompa corymbis:
Et viridis flauis admixtus detegit vuis
Pampinus; hic hilari turget vindemia baccho,
Palmes & effuſis per purum elapſus habenis
Fingit agens folijs caueæ ſcenalis honorem.
Quis color ille comis? lucetque, latetque lyæi
Purpura; & in varios diſtinguitur vua colores.

Aur. Vrſius in Hort. Exqnil.

Tu gemmis autumnum oneras, molliquе pyropo
Plectis honoratas operoſa ſine arte corollas,
Quas tenero abſimilis depingit pampinus auro.
Tu nimio defeſſam æſtu, atque extrema trahentem
Fata ſiti terram, diſtentis nectare mammis

Prona

Prona foues, propriæ tandem ſed prodiga vitæ,
Cui lacrymas olim dederas (dum vere tepenti
Semiputata truci defleſti brachia falce)
Sanguinis exundans pretioſa fluenta propinas,
Tu ſeu pampinei curuata in fornicis arcum,
Deſuper impendens, frondoſi culmina cæli
Tot varias operoſa aſtris, quot botrus amatas
Educat, & varia baccas diſcriminat arte:
Seu mage connubio palo copulata marito,
Coniugis amplexus ſinuoſo blanda flagello
Expetis, in prolem grauidos enixa racemos,
Et paris, & partus mortales lactat hiantes.

Aug. Maſcardus l. 2. ſilu. in Autum.

Vindemia & Vinum Vide infra in Tit. Agricultura.

Citrus, & mala Citria.

ORbe etenim heſperio, Niaſique ad littora quondã
Oceani, auriferis primùm ſe ſe extulit hortis
Citrius, arboreæ referens præconia palmæ:
Illi perpetuus frondis decor: inter opacum
Albeſcunt nitidi flores nemus, atque ita latè
Spirat odoratus Zephyris felicibus aer.
Ipſa quidem lauro folijſque, & cortice, & ipſo
Stipite tum ſimilis, tum frondeſcente iuuenta,
At cono inferior, ramiſque valentibus impar.
Quin grauida è ramis, triplici & diſtincta colore
Mala nitent, virides primùm referentia frondes,
Hinc rutilant, fuluoque micant matura metallo,
Flore nouo ſemper, ſemper quoque fœtibus aucta.

Ion. Pontanus l. 1. de hor. heſper.

Vos etiam grauidis properaſtis Citria ramis
Heſperias meliore ſolo mutare nouales:
Seu tereti pictæ nutritur margine teſtæ,
Et ſobolem, ramos arbor collecta fluentes,
Sæpe legi manibus gaudet, ſemperque recenti
Flore nitens; paruæ maior quoque gratia matri eſt.
Seu medij ſurgens ſpatioſo limite campi
Libera ſublimes effundit in aera frondes.
Seu propior Domino, muriſque affixa ſuperbis
Poma parit primùm virides imitata colores,
Mox tingit, fuluoque rubent accenſa metallo:
Rurſus & in florem, fœtuſque induta minores

Non

Non hyemes horret, quæ flumine temperat æſtus,
Longa coloratis ſimulans aulæa figuris.
P. Al. Donatus l. 2. Ar. 5.

Ficus.

QVid biferas ficus? & quam vindemia nutrix
Aut æſtu comitem quam ſibi meſſis alit.
Candida, rimoſo ſeu corpore nulla fatiſcit;
Hæc viret, hanc tunicæ purpura fuſca tegit.
Longa illi facies: illi mammoſa tumeſcit:
Aſſurgit gracilis, vertice preſſa iacet.
Mellea iam guttis implet rorantibus ora,
Et ſua iam lacera vulnera veſte gemit.
Et iam rura madent nocturnis roſcida guttis,
Et fœcunda nouo nectare ſilua fluit.
Quæ caput inflexo demiſit pendula collo,
Ex alto raptus annuit illa ſuos.
P. Al. Donatus l. 3. el. 1.

Ceraſus.

QVod iacet ad læuam, picta nemus arbore ridet:
Hic fœtu ceraſi verſicolore nitent.
Nomẽ in his vnũ eſt, non eſt color omnib. vnus:
Hæ liuent ſtirpes, hæc nigrat, illa rubet.
Omnibus hyblæi deſtillat gratia ſucci,
Cum flagrante acinos ruperit hora die.
Omnibus ambroſio miſcentur nectara libo,
Cum coquit hinc tortos docta culina fauos.
Quàm denſis vndat Ceraſus baccata maniplis!
Vnio non vnus millia multa trahit.
Vnio vel minio, vel ſanguine tinctus & oſtro,
Ac bene tornato bacca rotunda cyclo.
Hic onero pandoſque ſinus, peramque capacem:
Tot gemmas ſaccus, quot rubra grana vehit.
P. Ioan. Biſſelius l. 1. Aeſt. el. 22.

Oliua.

ALmam oleæ ſtirpem canimus, quã Pallas in arce
Actæa ſtatuit, victi monumenta tridentis.
Con-

Subter opaca quies, vacuuſque ſilentia ſeruat
Horror, & excluſæ pallet mala lucis imago.

Statius l. 4. Theb.

Præneſte denſis frondet ilicibus nemus,
Incæduæque ſæculis multis comæ:
Nox propria luco, & dira relligio loci
Attonita primo corda perſtringit metu:
Poſt hæc receſſu panditur longo ſpecus,
Penetrale diues rupe prærupta ſilex
Præmunit: vnda ſilice ſcatebroſo ſonat
Incluſa; raucum murmur ex imo ſpecu
Frangitur, & vber vndique erumpit latex.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 3. ſc. 7.

Sed primùm venerare nemus, lucumque vetuſtis
Arboribus denſum, nigrantemque ilice ſiluam;
Proxima quæ clauſo recubant viridaria monte
Artifici diſtincta manu, quæ ſedula ſemper
Auget honore comas, ac terram chloride veſtit,
Ingeniumque loci, & naturam fingit eundo.
Vis hederæ paſſim truncos amplexa maritos
Cernitur, & fibris, teneriſque adnixa flagellis
Cortice proſerpit paulatim, & brachia nexu
Implicat inſano, vinctæque adnaſcitur vlmo,
Semper prole recens, ſemper nutante corymbo
Fertilis, & pulla faciens vmbracula fronde
Stant circum annoſæ quercus, ſtant oblita muſco
Robora, ſtant ramis criſpæ frondentibus orni
Et veteres cerri, & ſiluarum gloria pinus,
Et lauri fragiles, & coniferæ cypariſſi.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 19.

Silua denſo tuta crine tela Solis negligit,
Regna noctis vmbra cæco continet ſilentio,
Nec volantum dulce lucos carmen vnquam perſonat.
Si trementes excitarit ore ventus aſpero
Arbores, & murmurantes concitarit ramulos,
Tunc gementis, tunc frementis murmur auras increpat.
Terra luet, aura torpet clauſa ſiluæ carcere;
Flexuoſus inter vmbras nullus amnis labitur,
Nullus inter ſaxa præceps lenè riuus perſtrepit,
Nulla fontium canora vena ſiluis emicat.

Aug. Maſcardus l. 4. ſilu.

Silua riget denſis circumdata ſentibus, ingens
Aeriíſque obſeſſa iugis: vbi Sirius ardor

Oblu-

Obluctante gelu faſtigia ſumma laborat
Meſſibus in medijs cana ſpoliare pruina.
Hinc gelidæ valles, vmbræque, & limpida fontis
Vnda per informes multò ruit obice rupes.
Pone fatiſcentes exeſa in rupe cauernas
Faucibus anguſtis, adituque voraginis arcto
Conſpicit, intus erant laqueata cubilibus antra
Grandibus, & viuo fabricata ſedilia ſaxo,
Et ſpecies non vana domus. ibi vena ſtrepentis
Diues aquæ, nulla ſibi fecerat arte canales:
Sed modico collecta ſinu, quà parte redundat,
Occultos abſorpta ſoli rurſum intrat hiatus.
Nec deſunt arbuſta loco, piceæque, cedrique,
Aeriæ; cæli quas ſuda crepuſcula ſemper
Rore madere iubent liquido, vel melle tenaci
Inficiunt, ſtillisque ſolum omne cadentibus vngunt.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Herod.

Silua ad amœnitatem.

NEue meæ certet ſiluarum laudibus vlla,
Quicquid vbique viret formoſi, quicquid vbique
Floret, in hanc toto ſiluam congeſſimus orbe.
Primus odoratam nutanti culmine cedrum
Indulget Libanus, quo non formoſior alter
Mons caput intonſum lucentibus inſerit aſtris.
Hic & Idumææ tua creſcunt præmia palmæ,
Et rident hic Eliſij, tua gaudia, flores.
Tam bene mentitur laurus lunata theatrum,
Tam bene ſublimi nutat de vertice pinus,
Hic vt piniferam ſe tollere nubibus Idam,
Lauricomos illuc mutata ſede receſſus
Parnaſſo migraſſe putes. nec laurea tantùm,
Deliciæ faciles, viret vmbra: ſed aurea fuluis
Heſperidum deuecta plagis tibi ſilua coruſcat.
Robora quid referam nodoſo Hercynia trunco,
Quaſque dedit Crete nullo cultore cupreſſus,
Et quas miſiſtis platanos Ammonis arenæ?
Vos quoque Chaoniæ veniſtis maxima glandes
Fercula contentis paruo: veniſtis & vnà
Latmia quæ cælo per ſaxa aſſurgitis, & quæ
Parthenios ſaltus latè defenditis vmbræ,
Abiegna teretes, humiles & fronde ſaligna.

Non

Non hic quæ redolent auras arbuſta Sabæas,
Non nemus hic Nemeæ, bacca gemmata rubenti
Cornus. & Vraniæ pomaria olentia ſiluæ
Non deerunt, vnique omnis tibi ſeruiet arbos.

P. Io. B. Ferrarius Colloc. 6.

MONTES.

Est locus, Inariæ dixerunt Tænara gentes,
Qua formidatum Maleæ ſpumantis in auras
It caput, & nullos admittit culmine viſus.
Stat ſublimis apex, ventoſque, imbreſque ſerenus
Deſpicit, & tantum feſſis inſiditur aſtris.
Illinc exhauſti poſuere cubilia venti,
Fulminibuſque iter eſt: medium caua nubila montis
Inſumpſere latus: ſummos nec præpetis alæ
Plauſus adit colles, nec rauca tonitrua pulſant.

Statius l. 2. Theb.

Alpes.

Sed iam præteritos vltra meminiſſe labores
Conſpectæ propius dempſere pauentibus Alpes.
Cuncta gelu, canaque æternùm grandine tecta,
Atque æui glaciem cohibent: riget ardua montis
Aetherij facies, ſurgentique obuia phœbo
Duratas neſcit flammis mollire pruinas.
Quantùm tartareus regni pallentis hiatus
Ad manes imos, atque atræ ſtagna paludis
A ſupera tellure patet: tam longa per auras
Erigitur tellus, & cælum intercipit vmbra.
Nullum ver vſquam, nullique æſtatis honores.
Sola iugis habitat diris, ſedeſque tuetur
Perpetuas deformis hyems: illa vndique nubes
Huc atras agit, & mixtos cum grandine nimbos.
Iam cuncti flatus, ventique, furentia regna
Alpina poſuere domo, caligat in altis
Obtutus ſaxis, abeuntque in nubila montes.

Sil. Italicus lib. 3.

Eſt locus Herculeis aris ſacer: hunc niue dura
Claudit hyems, canoque ad ſidera vertice tollit.
Cælum illinc cecidiſſe putes, non ſolis adulti

Manſue-

Manſueſcit radijs, non venit temporis aura,
Sed glacie concreta rigens, hyemiſque ruinis,
Totum ferre poteſt humeris minitantibus orbem.

Petronius Arbiter.

Apenninus.

VMbroſis mediam qua collibus Apenninus
Erigit Italiam, nullo quà vertice tellus
Altius intumuit, propiuſque acceſſit olympo.
Mons inter geminas medius ſe porrigit vndas
Inferni, ſuperique maris, colleſque coercens:
Hinc Tyrrhena vado frangentes æquora Piſæ,
Illinc Dalmaticis obnoxia fluctibus Ancon.
Fontibus hic vaſtis immenſos concipit amnes
Fluminaque in gemini ſpargit diuortia ponti.

Lucanus l. 2.

Hinc Apennini moles, & vaſta ſubibant
Culmina: vicino iam terga minantia cælo
Inſedere: cauas mox & deſcendere valles,
Abruptiſque vident ſaxa impendentia ſaxis,
Caſurique ſuas formidauere ruinas.
Horrida nox vndas borea ſpirante niuoſas,
Atque impacato glaciantes frigore nimbos
Aſperat, obduratque dolos: vt lubricus alto
Non hæſura gelu veſtigia falleret humor
Indeprenſarum manifeſta ambage viarum.

P. Al. Donatus l. 6. Conſt.

Atlas.

NEc patitur nomen proferri longius Atlas
Atlas ſubducto tracturus vertice cælum.
Sidera nubiferum fulcit caput, ætheriaſque
Erigit æternum compages ardua ceruix:
Canet barba gelu, frontemque immanibus vmbris
Pinea ſilua premit, vaſtant caua tempora venti,
Nimboſoque ruunt ſpumantia flumina rictu.
Tum geminæ laterum fauces maria alta fatigant:
Atque vbi feſſus equos Titan immerſit anhelos
Flammiferum condunt fumanti gurgite currum.

S. l. Italicus lib. 1.

Aetna.

Aetna.

IPſe ſed horrificis iuxta tonat Aetna ruinis,
Interdumque atram prorumpit ad æthera nubem
Turbine fumantem piceo, & candente fauilla,
Attollitque globos flammarum, & ſidera lambit.
Interdum ſcopulos, auulſaque viſcera montis
Erigit eructans, liquefactaque ſaxa ſub auras
Cum gemitu glomerat, fundoque exæſtuat imo.
Fama eſt Enceladi ſemuſtum fulmine corpus
Vrgeri mole hac, ingentemque inſuper Aetnam
Impoſitam, ruptis flammam expirare caminis:
Et feſſum quoties mutat latus, intremere omnem
Murmure Trinacriam, & cælum ſubtexere fumo.

Virgilius l. 3. Aen.

Vaſta giganteis iniecta eſt inſula membris
Trinacris, & magnis ſubiectum molibus vrget
Aethereas auſum ſperare Typhoea ſedes.
Nititur ille quidem, pugnatque reſurgere ſæpe:
Dextra ſed Auſonio manus eſt ſubiecta Peloro,
Læua Pachyne tibi; Lilybæo crura premuntur,
Degrauat Aetna caput; ſub qua reſupinus arenas
Eiectat, flammamque fero vomit ore Typhœus.
Sæpe remoliri luctatur pondera terræ,
Oppidaque, & magnos deuoluere corpore montes:
Inde tremit tellus, & rex pauet ipſe ſilentum.

Ouidius l. 5. met.

Aſt Aetna eructat tremefactis cautibus ignes,
Incluſi gemitus, pelagique imitata furorem.
Murmure per cæcos tonat irrequieta fragores
Nocte dieque ſimul, fonte è phlegethontis vt atro
Flammarum exundat torrens, piceaque procella
Semiambuſta rotat liquefactis ſaxa cauernis.
Sed quamquam largo flammarum exæſtuat intus
Turbine, & aſſiduè ſubnaſcens profilit ignis,
Summo cana iugo prohibet (mirabile dictu)
Vicinam flammis glaciem, æternoque rigore
Ardentes horrent ſcopuli: ſtat vertice celſi
Collis hyems, calidaque niuem tegit atra fauilla.

Sil. Italicus lib. 14.

In medio ſcopulis ſe porrigit Aetna peruſtis,
Aetna giganteos nunquam tacitura triumphos,

Enceladi

Enceladi buſtum, qui ſaucia membra reuinctus
Spirat inexhauſtum flagranti pectore ſulphur:
Et quoties detrectat onus ceruice rebelli
In dextrum læuumque latus, tunc inſula fundo
Vellitur, & dubiæ nutant cum mœnibus vrbes.
Aetnæos apices ſolo cognoſcere viſu
Non aditu tentare licet. pars cætera frondet
Arboribus, teritur nullo cultore cacumen.
Nunc mouet indigenas nimbos, piceaque grauatum
Fœdat nube diem: nunc motibus aſtra laceſſit
Terrificis, damniſque ſuis incendia nutrit.
Sed quamuis nimio feruens exuberet æſtu,
Scit niuibus ſeruare fidem, pariterque fauillis
Dureſcit glacies tanti ſecura vaporis
Arcano defenſa gelu, fumoque fideli
Lambit contiguas innoxia flamma pruinas.

Claudianus l. 1 de rapt.

Hic & inexhauſtis exæſtuat Aetna caminis,
Sulphureiſque globis illiquefactus ager.
Non feſſi vapor Enceladi, nec anhelitus ille eſt:
Terra ſed exuſto ſpirat anhela ſolo.
Scilicet occultis rimoſa meatibus hiſcit,
Intus & inſtrato ſulphure ſqualet humus.
Tum prædelaſſas incumbens vndique cautes
Verberat iratis arbiter auſter aquis.
Ecce ſinus tumet ex alto: circumſona latè
Vapulat vndoſo ripa retuſa ſalo.
Spiramenta fremunt ſulcatos acta per artus,
Stridet & immiſſis fiſtula cœca Notis
Nec mora: materiam rapit incita flamma flabellis,
Semen in occulto ſulphure nacta facis.
Sic vbi flammato clareſcunt ignea ſulco
Nubila, cum labi ſidera nocte putas:
Aut vbi per ſtipulas equitat cita flamma ſonantes,
Cum validi flatus incubuere Noti.
Aeſtuat ignis edax: graueolentem fœda mephitim
Trinacris expirat: ſaxa ſubeſa ſonant.
Nec requies, quin hauſta prius cum murmure vaſto
Fumida vis liquidi viſcera montis agat.
Hinc ruit, & ruptis torrentia ſaxa cauernis
Euomit accenſo vortice flumen olens.
Ne mihi ne verò veniat tam dira cupido:
Numina non adeo ſunt inimica mihi.

Vt

Vt minima mercede mei tot monſtra paueſcam:
Tot male concordi nexa elementa fide.
Terrarum labes, ventorum prælia, flammæ
Puniceos æſtus, ſulphura torta vadis.
Exitijs infame ſolum, luctantia clauſtris
Flamma, liuenti rura vadoſa lue.
Et coniuratas in publica damna procellas,
Et terræ clades, aeris, ignis, aquæ.

P. Ber Stephonius eleg. 9.

Quà mouet indigenas glomerabilis Aetna fauillas,
Sidera quà temerant nube grauata diem.
Quà ſcopulos tormenta rotant arcana volantes,
Et pelagus trepidis pondera ſentit aquis.
Quà furit, & ſemper Vulcanius ignis anhelat,
Et fax multiuago tramite quærit iter.
Abdita ſed quamuis tellus incendia nutrit,
Et calidam feruens æſtus adurit humum.
Nix tamen alta iacet tanti ſecura vaporis:
Cum glacie fœdus flamma fidelis habet.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 7.

Vide etiam Tit. ſequentem: Veſuuius.

Veſuuius, & eius incendium.

PRincipio mugire ſolum, rupeſque gementes
Faucibus exululare cauis, & nocte profunda
Murmura miſceri, queſtuque ſimillima rauco
Ima laborantis percurrere viſcera montis.
Terra dehinc tremere, & crebro diſcuſſa tumultu
Inſtabiles agitare ſinus. ea prima futuræ
Tentamenta dabat moles diuulſa ruinæ.
Eluctata diu ſed turbinis ira tenaces
Emouit tandem ſcopulos, adituque recuſſo,
Quà minor obſtat apex, & porta facillima rupit
Impulſo cum monte diem. tonuere patentis
Ora iugi, & crebris diſſultant nubila bombis:
Aequora ſubſidunt pauidis tremefacta procellis.
At tellus, ſiue illa metu, motuque latentes
Ambiguo fugeret flammas: ſiue illa trementis
Aeris illiſu, & moti vertigine montis
Nutabat magis, ac penitus compage reuulſa
Frangebat reſoluta ſuæ caua pondera molis.
Sed maior vis monte furit: populoſque coactos

Multiplici terrore quatit. nam turbine denſo
Horrificos cineris, piceoſque bituminis atri
Eructat, fumique globos. ſtetit ardua primum
Arboris in ſpeciem, pinuſque ſimillima nubes:
Caudice cui longo ramoſa cacumina pandit
Planus apex: vaſto in cælum dehinc vertice creuit
Caucaſus, aut veluti aggeſtis ſe montibus Alpes
Agglomerant: cineris mixtæque volumina noctis
Sic alia ex alijs emiſſa flagrantibus antris,
Rupibus Oetæis Rhodopen, aut Pelion Oſſæ,
Atque Athon impoſitos imitantur, & Alpibus Alpes.
Iam ſciſſi volitant cineres, & culmina rupis,
Et vicina ſuper circumſtetit oppida nubes,
Atque increuit onus tectis pluuiale vetuſtis.
Subſedere trabes, paſſimque oblita paterni
Roboris ad terram ſe ſe tabulata dedere.
Inde domos agmen intrat cinerale patentes,
Ingreſſuque premit. cum ſæuior ingruit imber,
Et grando laceras heu ſaxea perculit ædes.
Quippe inter primos piceæ ferruginis æſtus
Ecce imas cautes magni fundamina montis,
Auulſaſque iugo ſilices, ſcopuloſaque terga
Telorum ceu flamma opifex torquebat in auras.
Iam vaga diſſultant, lapidoſaque viſcera fundo
In nubes proiecta volant, & nubila frangunt:
Mixtaque pumicibus ſcabris, reuolutaque fumo
Pars liquefacta fluit: ſalientibus obuia ſaxis
Ante iugi patrias, in mutua vulnera, fauces
Pars cadit, immugitque fragor: pars æmula raptas
Portat in aſtra faces. ſed ponderis impete verſo
Omnia præcipitant rigidis crepitantia glebis.
Non ſecus excuſſæ neruo reſonante ſagittæ
Celſa fatigato ſubeunt ad nubila ferro,
Pennigeroque leues reuolant in funera plumbo.
Sic lapidum montana ruit, lateque flagellat
Oppida tempeſtas. emouit cardine poſtes,
Proiecitque fores: irrupit fracta domorum
Culmina: non armenta boum, non luſtra ferarum
Tuta latent: oppreſſa graues gemuere procellas,
Atque vnà pluuias ad littora currere moles.
Sed tamen hæc parcè querimur; nãque ipſe profundo
Murmure, fulgetrique alis, tonitruque ſonoro,
Veſuius, & ſtructa in tumulos præluſit arena

Hactenus: atque lapis cecidit, ceu teſſera ludo
Nunc ignis, nunc terror adeſt: mundique ruinam
Eructans totis mons obluctatur Auernis.
Ergo vbi iam medium curru ſol preſſerat orbem,
Extinctum ſubito nox intempeſta recondit.
Ipſe dabat tenebras mons igneus. oblita fumo
Nubila fuſcauere ſinus, nimboque retorto,
Funeſtaque diem fugientem amplectitur vmbra
Tartaream turbo inuoluens caligine noctem.
Cum luxere iugo, ſed vincta horroribus atris
Flumine turgentem ruperunt lumina nubem.
Flumen erat, flammis quòd ſe torrentibus, alto
Vertice deuoluens aluere bitumina mixto
Sulphure, ſulphureuſque cinis, cinefactaque ſaxa,
Lentaque nitroſæ pauere incendia maſſæ,
Pellat vt ardentes arſura in cærula fluctus.
Flammifero qualis Phlegeton ſe turbidus æſtu
Tænareis infert campis: tumiduſque per ignes
Torret auernales vndanti vortice ripas.
Sic quoque fontanis miſſum fornacibus amnem
Mons, ſpecubuſque vomit. delapſus ab aggere ſummo
Præcipites ſiue ille rogos, ſiue ille fragoſus
Rapta ſupercilia, & feruentes igne procellas
Deuexo aruorum contorquet ad æquora cliuo.
Audiuere procul panidi, & videre fluentem,
Seque exertantem facibus, fremituque minantem,
Semita nec datur vlla fugæ: dubitantque, tremuntque,
Incertique hærent. fugiuntque, petuntque penates,
Amplexi teneros vlulanti coniuge natos.
Flammatis mox auxilijs animoſior amnis,
Nec iam ſe clauſtris cohibens, pelagoque patenti
Latior, & labens vllo ſine margine ripæ,
Mox tamen in partes abſcinditur. abſcidit vndas
Ignotas veluti, ſeptenique per oſtia Nilus
In mare tantarum vix molem effundit aquarum.
Sic quoque turgentem fluuium iam vertice montis
Cernere erat, latè incenſis extante fauilla
Fluctibus, & totas ſorbentem gurgite rupes.
Hunc quoque fluminei vaga per diuortia curſus
Septenis impulſa vadis montanus in arua
Fumiferas torquens ſpumas Vulcanus agebat,
Finibus & riguos fluuialibus impulit ignes.
Iam cliuoſa tument; ſiluæque, & naufraga circùm

Oppida merſantur facibus. pagana per agros
Tecta quibus tellus aluit fœcunda colonos,
Flamma repente vorat. fugiens ſic lumina fulgur
Præterit: vt periere omnes, hominesque, feræque
Erranteſque greges. hauſit delubra, domoſque
Ignis edax: trepido ceu terra excuſſa tumultu
Cum patet, ac ſubito montes abſcondit hiatu;
Aduenere ſimul fragor imus, & alta vorago,
Et tremor, & raptus, merſæque in tartara moles.
Sic abſumpta cadunt: fluitans ſtrepit igneus amnis:
Cunctaque vorticibus ſubeunt, oculiſque recedunt.
Aequorei curuata ſinus ad littora. qua ſe
Parthenopæa vadis veluti cratera marinis
Implet, & obliqua pelagus circumdat arena.
P. Alex. Donatus l. 1 e. Conſt.

Nondum deſierat mouere tellus,
Et iam ruptus apex hiante cœpit
Nimbos fundere, turbineſque rictu.
Nunquam tetrior inquinauit aſtra
Diri montis hiems nigrante cælum
Fœtæ puluere ſuſtulere nubes.
Verſos in cinerem fuiſſe montes
Et cunctas nemorum arbores, & ima
Terræ viſcera diceres in vnam
Flammis acta furentibus fauillam. *Et inf.*
Nec contenta metu, miniſque, veras
Naturæ cinis apparat ruinas:
Dum totos, ſuper intonante nimbo
Campos obruit, & fatigat vrbes,
Atque arces ſepelit, tegitque colles,
Aequat puluere bulliente valles,
Impletque æquora. ſubruitque turres.
Sentit gurgite Proteus ſub alto
Funeſtos cineres, ſuumque verſis
Miratur pecus æſtuare in vndis. *Et inf.*
Poſtquam hac parte repreſſus eſt Veſcui
Quamquam ſerò furor, nocere iactis
Cœpit pondere grandiore ſaxis:
Quàm quanta Aemonio ferunt in antro
Conferta Lapithas retaſſe pugna:
Vix olim borea furente fuerunt
Arentes paleæ, leueſque caſſi
Iactari tunicæ altius lupini.

Indi-

Indignantur aues, volare nullis
Saxa ingentia ſubleuata pennis.
Dum feſſi tamen improbo laborant
Vltra tendere pumices volatu,
Vſque à nubibus arduis in imas
Horrendo recidunt fragore valles.
Nec ſolas ibi proterunt myricas,
Aut lentas pede debili geniſtas;
Sed vaſto ſimul ilices, & altas
Vertunt pondere, ſubruuntque quercus.
Nil immune ſinunt: caduca totos
Sternunt fragmina, diruuntque muros, *Et inf.*
At vertex vbi montis ominoſum
Immenſus ſinuatur in barathrum,
Vndantes ibi Mulciber liquatis
E fornacibus egerebat ignes
Horreſco meminiſſe. ſulphurata
Flammantes face gurgites, ab alto
Ebullire iugo, viaſque fuſis
Cunctas vidimus occupare flammis.
Mutatum mare crederes, & vdas
Ardenti pice conflagraſſe lymphas.
Mox ſeptena lacus, natante flamma,
In diuortia diditus, citato
Per præceps ruit impetu; igneoſque
Curuatis abit alueis in amnes.
Sic flexis phrygius vagatur aruis
Mæander, dubiaſque & hac, & illac
Curuo littore defatigat vndas:
Quamquam innoxius hic, ſuaſque ſolis
Ripas alluit, abluitque lymphis:
Sæuit noſter, inæſtuatque flammis.
Nulli perfugio locus. ſequuntur
Omni parte vagi, & minantur ignes.
Hic inſtant properantibus, pedeſque
Captos glutine flammeo morantur:
Hic aduerſa ruunt, & hic ſiniſtro
Hic dextro latus ambiunt camino:
Ardent omnia: forte imago talis
Aut vix talis erat, vagante quando
Quadriga Phaethon abominatos
Terris triſtibus inuehebat ignes.

P. Iac. Bidermanus l. 1. ſil. 2.

Eremus in monte.

Circum præcipites ſcopuli frondente theatro
Vallem coronant ſubditam.
Hybernus torrens gemini diuortia montis
Interfluit, ſi quam arido
Ore bibit pluuiam, aut collectum è montibus imbrem
Sitiente traxit alueo.
Mons dexter calidos ſurgit conuerſus ad Auſtros
Longiſque ſolibus intepet.
At qui læua tenet, gelidis aquilonibus alget,
Diemque acerbum funerat.
Hunc nonus Hilarion mores, nomenque prioris
Secutus, & vitæ genus
Incolit, aſpectu horridior: nam ſilua comarum
Humeros inumbrat: denſior
Barba tegit fruticoſum impexo vellere pectus
Setaque aprugna durior.
Veſtis membra premit, niſi longam attrita ſenectam
Qua parte ſenſit. Arduo
Pendet fixa domus ſcopulo: quam nec fera tygris
Adire ſecuro pede,
Nec nidum audaces catulis immitibus vrſæ
Vt rupe celent, audeant:
Laſſis vix Aquilæ vincant faſtigia pennis,
Famelicique vultures.
Tantum vltra nubes elato vertice creſcit,
Tantumque rurſus horrido
Mons nigram in vallem præceps deſcendit hiatu.
Palmaris illic ſemita
Inciſa in ſaxis aut ferro, aut tempore longo
Signat pedum veſtigia.
At dubios ſi forte gradus, aut lubricus humor,
Aut ſaxa fallant; ilicet
Teſqua per horrida prono vertice, per ſalebras, &
Prærupta duro volueris
Saxa iugo; donec ſubiecta vorago minutum
Sinu receptet puluerem.
Et tamen hanc ſedem, terris poſt terga relictis
Egregius exul incolit:
Vnde polo propior ſubiectas deſpicit vrbes
Et alta honorum culmina.

Quâ clementior eſt, numeroſo examine montem,
Vulgus beatum poſſident.
Cultores nemorum; notiſque queruntur abactæ
Errare ſe luſtris feræ.
P. Gilb. Ionninus l. 4. ode 25.

Spelunca.

Vallis erat piceis, & acuta denſa cupreſſo,
Cuius in extremo eſt antrum nemorale receſſu
Arte laboratum nulla; ſimulauerat artem
Ingenio natura ſuo: nam pumice viuo
Et leuibus tophis natiuum duxerat arcum.
Fons ſonat à dextra tenui pellucidus vnda
Margine gramineo patulos ſuccinctus hiatus.
Ouidius l. 3. met.

Haud procul à Ditis cæcis depreſſa cauernis
In præceps ſubſedit humus: quam pallida pronis
Vrget ſilua comis, & nullo vertice cælum
Suſpiciens, phœbo non peruia taxus opacat.
Marcentes intus tenebræ, pallenſque ſub antris
Longa nocte ſitus, nunquam niſi carmine factum
Lumen habet. non Tænareis ſic faucibus aer
Sedit iners, mœſtum mundi confine latentis.
Lucanus lib. 6.

Antrum æui ſedet exeſum, ſqualentibus vmbris,
Aeternoque gerit terga ſepulta ſitu.
Hic neque marmoreus ſuſpenſus in aere fornix
Subdita congeſto pondere ſaxa premit.
Sectilis haud varia diſcriminat arte lacu
Ordine digeſtus verſicolore lapis.
Sed ſpecus horrendum vaſto ſe pandit hiatu,
Cuius in immani perlegis ore chaos.
Saxa iacent diſiecta ſitu, carieque labaſcunt,
Craſſaque ſudantes permeat vnda petras.
Atque vbi teſtudo faſtigiat atra cauernam,
Voluitur æterno flexilis orbe rota.
Aug. Maſcardus l. 3. ſil. in Chronop.

Eſt ſpecus vmbroſo Libani ſub monte, receſſu
Altus, inacceſſus radiis, & pumice viuo
Scrupeus, & viridi muſco prætextus, & vlua,
Arte laboratus nulla, præſtantior arte
Dædalea natura manu de cautibus arcum

Duxerat, & rudibus vallauerat oſtia tophis.

P. Io: B. Ferrarius Colloc. 6.

Rupe ſub aeria, quà ſciſſo adapertile muro
Montis hiat ſublime latus, ſe pandit amœno
Ingenio confiſa loci ſpelunca receſſu,
Clarum exuta iubar, flammataque tela diei.
Concaua muſcoſum pumex teſtudinat antrum,
Leni grata gelu, viuo cadit humida topho
Copia, & algentes interſtrepit vnda lapillos.
Veſtibulum ante ipſum ſpatio diffunditur æquo
Planities vernis gremium diſtincta Smaragdis,
Floribus interpicta nouis, quos gratia veris
Auxilio Zephyri genialibus educat auris.
Plurima per gyrum ſpeciem factura theatri
Aerias intacta comas attollitur arbos,
Brachiaque extendit, ſupera & ceruice minatur
Aequatura iugum, ramoſque effuſa fluentes
Tegminibus latum frondentibus æquor opacat.

Bened. Milanus in lib. carm.

Pone fatiſcentes exeſa in rupe cauernas
Faucibus anguſtis, adituque voraginis arcto
Conſpicit. intus erant laqueata cubilibus antra
Grandibus, & viuo fabricata ſedilia ſaxo,
Et ſpecies non vana domus. ibi vena ſtrepentis
Diues aquæ, nulla ſibi fecerat arte canales;
Sed modico collecta ſinu, qua parte redundat,
Occultos abſorpta ſoli rurſum intrat hiatus.
Nec deſunt arbuſta loco, piceæque, cedrique
Aeriæ, cæli quas ſuda crepuſcula ſemper
Rore madere iubent liquido, vel melle tenaci
Inficiunt, ſtilliſque ſolum omne madentibus vngunt.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Herod.

GEMMÆ, LAPIDES, METALLA.

Gemmæ.

Portatur iuuenum ceruicibus aurea ſedes,
Ornatuque nouo grauior Deus. aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſaque fila ſmaragdis
Ducta virent. amethyſtus ineſt, & fulgor Iberus
Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.

Auget acus meritum, picturatumque metallis
Viuit opus, multoque ornantur iaſpide vultus,
Et varijs ſpirat Nereia bacca figuris.
Inuia quis calidi ſcrutatus ſtagna profundi
Tethyos inuaſit gremium? quis diuitis algæ
Gramina flagrantes inter quæſiuit arenas?
Quis iunxit lapides oſtro? quis miſcuit ignes
Sidonij, rubrique maris? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtemina, pondus Hydaſpes.

Claudianus de 4. Conſ. Hon.

Quin etiam totidem gemmarum inſignia textis
Parietibus diſtincta micant, animaſque colorum
Viuentes liquido lux euomit alta profundo.
Ingens chryſolitus natiuo interlitus auro
Hinc ſibi ſaphirum ſociauerat, inde beryllum,
Diſtanteſque nitor medius variabat honores:
Hinc chalcedon hebes perfunditur ex hyacinthi
Lumine vicino: nam forte cyanea propter
Stagna lapis cohibens oſtro fulgebat aquoſo.
Sardonychen pingunt amethyſtina, pingit iaſpis
Sardonium iuxta appoſitum, pulcherq; topazon.
Te quoque conſpicuum ſtructura interſerit ardens
Chryprase, & ſidus ſaxis ſtellantibus addit.

Prudentius in Pſychom.

Cryſtallus.

Lymphæ quæ tegitis cognato corpore lymphas,
Et quæ nunc eſtis, quæque fuiſtis aquæ.
Quod vos ingenium iunxit? qua frigoris arte
Torpuit, & maduit prodigioſa ſilex?
Quis tepor incluſus ſecuras vindicat vndas?
Interior glacies quo liquefacta Noto?
Gemma quibus clauſtris arcano nobilis æſtu
Vel concreta fuit, vel reſoluta gelu?
Solibus indomitum glacies alpina rigorem
Sumebat nimio iam pretioſa gelu.
Nec potuit toto mentiri corpore gemmam,
Sed medio manſit proditor orbe latex.
Auctus honor, liquidi creſcunt miracula ſaxi,
Et conſeruatæ plus meruiſtis aquæ.
Mira ſi lex, miruſque latex, qui flumina vincit,
Et lapis eſt merito, quod fluit, & lapis eſt.

Informis glacies, ſaxum rude, nulla figuræ
Gratia: ſed raras inter habetur opes.
Claudianus in Epigr. de Cryſt.

Magnes.
Deſcribitur Lucretii ſtylo.

MAgneſi genus eſt lapidis mirabile, cui ſi
Corpora ferri plura, ſtyloſue admoueris; inde
Non modo vim, motûque trahent, quo ſemper ad Vrſ&.
Quæ lucet vicina polo ſe vertere tentent:
Verùm etiam mira inter ſe ratione, modoque
Quotquot eum lapidem tetigere ſtyli, ſimul omnes
Conſpirare ſitum, motumque videbis in vnum.
Vt ſi forte ex his aliquis Romæ moueatur
Alter ad hunc motum, quamuis ſit diſſitus longè
Arcano ſe naturai fœdere vertat.
Ergo age, ſi quid ſcire voles, qui diſtat, amicum,
Ad quem nulla accedere poſſit epiſtola; ſume
Planum orbem, patulumque: notas, elementaq; prima
Ordine, quo diſcunt pueri, deſcribe per oras
Extremas orbis, medioque repone iacentem
Qui tetigit magneta, ſtylum; vt verſatilis inde
Litterulam quamcumque velis contingere poſſit.
Huius ad exemplum ſimili fabricaueris orbem
Margine deſcriptum, munitumque indice ferri,
Ferri, quod motum magnete accepit ab illo.
Hunc orbem diſceſſurus ſibi portet amicus,
Conueniatque prius, quo tempore, queiſue diebus
Exploret, ſtylus an trepidet, quidue indice ſignet.
His ita compoſitis, ſi clam cupis alloqui amicum,
Quem procul à tete terrai diſtinet ora;
Orbi adiunge manum, ferrum verſatile tracta.
Hic diſpoſta vides elementa in margine toto:
Queis opus eſt ad verba notis, huc dirige ferrum,
Litterulaſque, modò hanc, modò & illam cuſpide tãge,
Dum ferrum per eas iterumque iterumque rotando
Componas ſingillatim ſenſa omnia mentis.
Mira fides. longè qui diſtat, cernit amicus
Nullius impulſu trepidare volubile ferrum,
Nunc huc, nunc illuc diſcurrere: conſcius hæret,
Obſeruatque ſtyli ductum, ſequiturque legendo
Hinc

Hinc atque hinc elementa, quibus in verba coactis
Quid ſit opus ſentit, ferroque interprete diſcit.
Quin etiam, cum ſtare ſtylum videt, ipſe viciſſim
Si quæ reſpondenda putat, ſimili ratione
Litteralis variè tactis reſcribit amico.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 6. Acad. 2.

Decolor, obſcurus, lapis eſt cognomine Magnes:
Ex ferro meruit vitam, ferrique rigore
Veſcitur: has dulces epulas, hæc pabula nouit.
Hinc proprias renouat vires: hinc fuſa per artus
Aſpera ſecretum ſeruant alimenta vigorem.
Hoc abſente perit, triſti morientia torpent
Membra fame, venaſque ſitis conſumit apertas.
Quis calor infundit geminis alterna metallis
Fœdera? quæ duras iungit concordia mentes?
Flagitat anhela ſilex, & amicam ſaucia ſentit
Materiam, placidoſque chalybs cognoſcit amores.

Claudianus in Epigr. de Magn.

Ac veluti arcanas Lydorum effoſſus in aruis
Herculeus lapis, aut cautes Magneſia ferrum
Fundit in oppoſitum leges; vi percitus illa
Cogitur in lapidem conniti er annulus vltro,
Et ſocios ſecum perducere: ferrea donec.
Ordine demiſſo, conſerta trilicibus hamis,
Flectitur in longum nexu, pendente catena.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 22.

...... qualem per mutua iuncti
Oſcula prævalidis referunt compagibus orbes,
Arcana quos arte lapis trahit, inque ſolutos
Nexilibus nectit vinclis, cæcoque reuincit
Fœdere. in amplexus ſenſim ruit annulus arctos,
Et ſocios tacitis attrectat mordicus hamis.

Bened. Milanus in lib. Carm.

Lapides & Marmora.

VNa tamen cunctis procul eminet vna diætis,
Quæ tibi Parthenopen directo limite ponti
Ingerit. hic Graijs penitus defecta metallis
Saxa, quot Eoæ reſpergit vena Syenes.
Synnade quot mœſta phrygiæ fodere ſecures
Per Cybeles lugentis agros: vbi marmore picto
Candida purpureo diſtinguitur area gyro.

Hic & amyclæi cæſum de monte Lycurgi
Quod viret, & molles imitatur rupibus herbas.
Hic Nomadum lucent flauentia ſaxa, Thaſoſque
Et Chios, & gaudens fluctus ſpectare Caryſtos.

Statius l. 2. Sil. in Surr. Polly.

Et vario ſurgunt antes, ac limina ſaxo,
Seu quod mittit Arabs, ſeu quod Mauruſia quondam
Cædit inexhauſtis tellus diuiſſima venis.
Lucent parietibus cruſtæ: collucet achati
Interiectus onix, & iaſpide lubricus ordo.
Ac facilis iunctura operis, textuſque lapillus
Emicat; hinc maculis amethiſtus inerrat amœnis;
Quà mare, quà terras imitatus, & ætheris oras
Purpurei, quà fronde nemus, ſiluaſque comantes.
Hinc Parius, phrygiuſque ſilex; hinc dura Cariſti
Saxa virent: hinc aerijs deſecta Laconum
Marmora verticibus componunt ordine poſtes,
Et picturato ſignant animalia tractu.

P. Tar Gallutius l. 1. car. 19.

Aſt introgreſſæ mirantur marmora gentes.
Plurima quæ Ligures Lunenſibus eruta venis:
Quæque metalliferis ſuccidit Iberia campis:
Quæque olim priſcis Roma intulit aurea templis
Externis aducta plagis: ſeu Sinnade ſaxa
Interſtincta Phryges maculis miſerè cruentis:
Caniriem criſpa; Aegyptus: liuentia Lesbos:
Picturata Lybes: guttataque Thebais auro:
Alba Paros: maculoſa Chios: variata, Caryſtos,
Verſicolorque Thaſos: rorataque murice Sidon,
Et Tyros: & Nilus tyrios imitata rubores:
Atraque Lucullo, & ſcenis celebrata latinis:
Et duri Oebalio viridantia monte Lacones.
Angue coloratus viſentem paſcit Ophites:
Vnge notatus onyx: ſpiris alabaſtra recuruis,
Virgatique vndant ſinuata volumine fluctus.

P. Al. Donatus l. 2. car. 4.

Aurum & Auri damna.

AH pereat, qui primus opes effodit opertas,
Quàs melius tenebris alta tegebat humus.
Quàm bene defoſſo latuiſſet proximus auro.
Quot pariter ſcelerum monſtra ſepulta forent.

At

At nunc ex antris pariter prorupit ijsdem
Proditio, & gaudens ſanguine cædis amor.
Ambitio tantas hac duxit origine vires,
Vnde trahunt ortus faſtus, & ira ſuos.
Aurum captiuæ leges, & iura ſequuntur,
Cumque ſua ſequitur capta bilance Themis.
Fortius hoc ferro, trifidoque potentius igne
Perrumpit valida mœnia ſtructa manu.
Pugnat, & humanis infame eſt cædibus aurum,
Et minus à ferro corpora noſtra iacent.
Impius ante aras fœdauit cæde Sichæi
Pygmalion auri captus amore manus.
Vnde niſi ex auro iaculis increuit acutis
Ferrea, quæ texit te Polydore, ſeges?
Ferrea quæ patimur, primùm fluxiſtis ab auro
Sæcula. dos auri diuitis illa fuit.
Aurea (ſi qua fides) aurum non nouerat ætas.
Quæ primum hoc nouit, decolor illa fuit.
Terra ſuas iterum venas aurumque recondat;
Aurea, quæ currunt ſæcula rurſus erunt.

P. Sidron. Hoſſchius l.2. [illegible]

Aurifodinæ.

PArs auri ramoſa imis venatur in antris
Germina, & obſcuris orta metalla cauis.
Intrat inacceſſas pubes male viua cauernas,
Et tenebris merſas cæca retentat opes.
Non bene terra tegis rigidis ſub montibus aurum:
Eſt domus æratis non bene clauſa feris.
Adde ſolum, ſolidaſque iugo ſeptemplice cautes,
Si bene diuitias condis auara tuas.
Sit labyrintheis vincendus flexibus error,
Et ſpecus, & clauſæ foſſa pericla viæ.
Raptoremque horror, latebris & inane profundis
Cingat, & æterno nox adoperta gelu.
Proh furioſa fames, auri tamen abdita quæret
Nutrimenta, dabunt hæc quoque ſumpta famem.
Manibus inferior locus eſt, quò denia cælo
Vertit inaſpectos turba proterua gradus.
Et fragili imponens terrarum pondera dorſo
Effodit illa ſuas ante ſepulta neces.

P. Al. Donatus l. 3. el. 9.

Argentum

Argentum viuum.

Conſpicuos inter naturæ ſplendet honores
Fuſilis argenti ſpecies, cui plurimus Hermes
Incubat, & pleno liquidam ſe numine fundit.
Nempe Deus geſtit viuis animare metallum
Flatibus, & tenues argento claudere vitas.
Ignea vis infuſa micat, leuique fluentem
Materiam tractu penetrat, non inditus humor
Terreniue hebetant ortus, miniataque maſſa.
Quod ſi conſtrictam vinclis, & carcere cæco
Impedias, furit vſque tamen, luciſque cupido
Indignata premi vacuas ſe librat in auras,
Mulciberi cum vis infeſti admota laceſſit,
Et tumidam irritat cæcis feruoribus iram.
Siue auri retinere paras, ſiue aggere ferri,
Siue etiam affini vinctum ſociare metallo,
Emicat, obſtantemque ingrato pondere molem
Rumpit ouans, magnoque potens domat omnia niſu.
Aſt ibi vinaces motus conſtringere vitro
Fert animus, ſentit quaſſas hoc obice vires.

Ex P. Nic. Cauſino l. 12. Hierogl.

ANIMANTES QVADRVPEDES.

Equus.

Continuò pecoris generoſi pullus in aruis
Altius ingreditur, & mollia crura reponit;
Primus & ire viam, & fluuios tentare minaces
Audet, & ignoto ſeſe committere ponto:
Nec vanos horret ſtrepitus. illi ardua ceruix,
Argutumque caput, breuis aluus, obeſaque terga,
Luxuriatque toris animoſum pectus; honeſti
Spadices, glaucique: color deterrimus albis,
Et giluo. tum ſi qua ſonum procul arma dedere
Stare loco neſcit, micat auribus, & tremit artus,
Collectumque premens voluit ſub naribus ignem.
Denſa iuba, & dextro iactata recumbit in armo.
At duplex agitur per lumbos ſpina, cauatque

Tellurem;

Tellurem, & ſolido grauiter ſonat vngula cornu.
Virgilius l. 3. Geor.
Qualis vbi abruptis fugit præſepia vinclis
Tandem liber equus, campoque potitus aperto
Aut ille in paſtus, armentaque tendit equarum,
Aut aſſuetus aquæ perfundi flumine noto
Emicat, arrectiſque fremit ceruicibus altè
Luxurians, luduntque iubæ per colla per armos,
Idem l. 11. Aen.
At ſonipes habitus, animoſque imitatus heriles
Acrius attollit vultus, curſumque minatur.
Cui rigidis ſtant colla iubis, viuoſque per armos
Impetus, & tantis calcaribus ilia latè
Suffectura patent.
Statius l. 1. ſilu.
Ducitur ante omnes rutilæ manifeſtus Arion
Igne iubæ. Neptunus equo (ſi certa priorum
Fama) patet) primus teneris læſiſſe lupatis
Ora, & littoreo domitaſſe in puluere fertur
Verberibus parcens: etenim inſatiatus eundi
Ardor, & hiberno par inconſtantia ponto.
Sæpe per Ionium, Lybicumqne natantibus ire
Interiunctus equis, omneſque aſſuetus in oras
Cæruleum deferre patrem. ſtupuere relicta
Nubila, certantes Eurique Notique ſequuntur.
Statius l. 6 Theb.
Vtque tuis primùm ſonipes calcaribus arſit
Igneſcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Vngula, diſcuſſæque iubæ ſparguntur in armos,
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exundant ſanguine gemmæ.
Ipſe labor, pulniſque decet, confuſaque motu
Cæſaries, veſtis radiato murice ſolem,
Combibit, ingeſto criſpatur purpura vento.
Claudianus de 4. Conſ Hon.
Prata tener perſultat equus, libatque volucri
Aequora ſumma fuga, aut alti ſubit aſpera montis
In iuga, ſaxoſumque amnem pede plaudit inermi.
Cui pulchro micat acre caput, luduntque decoræ
Fronte comæ, vibrant aures, atque orbe migranti
Prægrandes extant oculi: tum ſpiritus amplis
Naribus it feruens: ſtat ceruix ardua, qualem
Præfert marmaricis metuenda leonibus ales.
Creſcunt

Creſcunt ſpiſſa toris, latèque animoſa pateſcunt
Pectora, conſurguntq; humeri: & iam ſeſſile tergum eſt,
Spinaque depreſſos gemino ſubit ordine lumbos,
Et caſtigatum cohibent craſſa ilia ventrem.
Funduntſe læta clunes, ſubcriſpaque denſis
Cauda riget ſetis, & luxuriantia crebræ
Velant colla iubæ, & dextra ceruice vagantur.
Tum tereti ſubſtricta genu, molliſſima flectit
Crura ferox, celſum ingrediens, fremituque ſuperbit.

Ang. Politianus in Ruſt.

Sin ſtudium magis arma ſequi, rigidumque lupatis
Frangere equum, cornùque ſolum pulſare ſonanti,
Ire licet: cape lora manu, greſſuſque ſuperbos
Agglomerare doce, & gyro propiore coerce.
Sed tenerum in primis lege, cum laſciuit aperto
Aequore contingi metuens, audaxque volucres
Findere aquas; cui fronte comæ, cui tortilis ambit
Colla iuba, & læuem caſtigant ilia ventrem.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 18.

Nec minus & grauidis auro tumefactus habenis
Altior inuehitur campis equus; vngula crebro
Et pulſu modò ſaxa quatit, tactuſque magiſtræ
Aſſultat virgæ ſonipes: modò raptus in auras
Naribus expirans, labriſque ardentibus ignem
Incedit, laceros & calcibus excutit euros.
Tum plauſa ceruice graues iam mollior iras
Turbataſque iubas componit, & alta ſuperbo
Erigit ora gradu, gaudenſque argentea frena
Mandere, pacato glomerat veſtigia dorſo.

P. Al. Donatus l. 2. car. 1.

Ac velut aſſuetus pratis, ripæque ſonanti
Nondum lora pati, & duris ſeruire lupatis
Doctus equus, iam frena ferens, ſi terga fatiget
Seſſor, & admotis libet calcaribus armos,
Arrigitur, plauditque auras, vel ſpumea mordet
Frena ferox, non ire viam, non flectere gyrum
Obnixus ceruice: latus ſtimulo acer vtrumque
Pulſat eques, ſtimuliſque fero non mollius iræ
Sæuius exarſere: thoris ſternacibus ergo
Infremit, excuſſo qua ſe per aperta magiſtro
Arua volans ferat, & fractis effundat habenis.
At non ille ſui decoriſue oblitus & artis
Præcipitat, ſed enim molimina mille regendi

Mille vias tentans, iam colla comantia mulcet
Plauſa manu, & laxis in curſum hortatur habenis.
Ille ruit diuerſus agris, ventoſque laceſſit
Curſibus: hic domitor qua culta noualia denſis
Funduntur glebis, auertit & vrget anhelum,
Conuertitque vias, alternoſque orbibus orbes
Impedit increpitans, ſudor fluit vndique riuis.

Apud P. Laur. le Brun Eloq. Poet. to. 1. l. 7.

Stat ſonipes, dominique ferox ſubſellia portans
Obſequium grauitate premit, famulumque laborem
Diſſimulat fremitu. decorant generoſa comantes
Colla iubæ, quas in varios ſolertia nodos
Strinxerat, & multo mulier diſtinxerat auro.
Tum coni plus fulget apex, & vertice ſummo
Ornamenta micant, phalerataque tempora perflat
Aduerſi vis ſæua Noti. miratur honores
Ipſe ſuos quadrupes, tardoque ſuperbia greſſu
Quam calcat, faſtidit humum. ferit vngula pandum
Altius in ſe tracta femur: ceruice recurua
Obliquat ſibi faſtus iter; non prona dehiſcunt
Ora, nec indecori quaſſantur tergora motu.
Scilicet illa tu's victricia tempora frenis
Inuidit Godefride dies; nec Olympia tantum
Conſpexit generoſa decus: ſeu colligat vngues
Ad numeros, libretque gradum: ſiue auribus adſtet
Attonitus, feriatque ſolum temeraria crurum
Mobilitas, grandique tremat ſub pondere tellus:
Seu monitis attendat heri: ſeu flectat in orbem
Corpora, ſeu laxo tranſuerberet aera loro,
Aruaque quadrupedante pererret inania curſu.
Hic bellator equus medijs in vallibus hoſtem
Hinnitu vocet, & cuneis ſe ſe arduus ipſis
Inſerat; hic lituos, hic cornua rauca, tubaſque
Audiat intrepidus, perque agmina, perque phalanges
Sternat iter, peditemque truci ceruice ſuperbus
Diſſipet, & nuda ſtratum conculcet arena.

Apud P. Laur. le Brun Elo. Poet. to. 2.

Equus ornatus.

Omnibus extemplo Teucris iubet ordine duci
Inſtratos oſtro alipedes, pictiſque tapetis.
Aurea pectoribus demiſſa monilia pendent:

Tecti

Tecti auro fuluum mandunt ſub dentibus aurum.
Virgilius l. 7. Aen.

O felix ſonipes, tanti cui frena mereri
Numinis, & ſacris licuit ſeruire lupatis.
Accipe regales cultus, & crine ſuperbus
Erecto, virides ſpumis perfunde ſmaragdos.
Luxurient tumido gemmata monilia collo,
Nobilis auratos iam purpura veſtiat armos,
Et medium te zona liget variata colorum
Floribus, & caſtæ manibus ſudata Serenæ.
Claudianus in Epig.

Equi in circo currentes.

NOnne vides cum præcipiti certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus,
Cum ſpes arrectæ iuuenum, exultantiaque hauriſ
Corda pauor pulſans: illi inſtant verbere torto
Et proni dant lora, volat vi feruidus axis:
Iamque humiles, iamque elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras:
Nec mora, nec requies: at fuluæ nimbus arenæ
Tollitur: humeſcunt ſpumis flatuque ſequentum:
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ.
Virgilius l. 3. Geor.

Terrarum decora ampla viri, decora ampla iugales
Diuum vtrumque genus. Stant vno margine clauſi,
Speſque, audaxque metus, vnà & fiducia pallens:
Nil fixum cordi, pugnant exire, pauentque,
Concurrit ſummos animoſum frigus in artus.
Qui dominis, idem ardor equis, face lumina ſurgunt,
Ora ſonant morſu, ſpumiſque, & ſanguine ferrum
Vritur, impulſi nequeunt obſiſtere poſtes,
Clauſtraque, compreſſæ transfumat anhelitus iræ.
Stare adeo miſerum eſt. pereunt veſtigia mille
Ante fugam, abſentemque ferit grauis vngula campum.
Circumſtant fidi, nexuſque, & torta iubarum
Expediunt, firmantque animos, & plurima monſtrant.
Inſonuit contra Tyrrhenum murmur, & omnes
Exiliere loco. quæ tantum carbaſa Ponto?
Quæ bello ſic tela volant? quæ nubila Cælo?
Amnibus hybernis minor eſt, minor impetus igni.
Tardius aſtra cadunt, glomerantur tardius imbres.
Tardius

Tardius à ſummo decurrunt flumina monte.
Emiſſos videre atque agnouere Pelaſgi,
Et iam rapti oculis, iam cæco puluere mixti
Vna in nube latent. vultuſque vmbrante tumultu,
Vix inter ſe ſe clamore, & nomine noſcunt.
Euoluere globum, & ſpatio quo quiſque valebat
Diducti, delet ſulcos iterata priores
Orbita. nunc auidi prono iuga pectore tangunt,
Nunc pugnante genu preſſis duplicantur habenis,
Colla toris crinita tument, ſtanteſque reflectit
Aura iubas. bibit albentes humus arida nimbos.
Fit ſonus, immaniſque pedum, tenuiſque rotarum.
Nulla manus requies, denſiſque inſibilat aer
Verberibus. gelida non crebrior exilit Arcto
Grando, nec Olenijs manant tot cornibus imbres.
Statius l. 6. Theb.

Equus liber & profugus

.... Vt ſonipes, diffractis lætus habenis,
Excutiens ceruice iugum, fluitante per armos,
Atque auras verrente iubà, nemora inuia luſtrat,
Quadrupedante fugà ſonat excita ſilua: viator
Territus, agricolæque per inuia ſaxa vagantur.
Præcipitem terrent alij: vi tela, viroſque
Rumpit equus: flagris in terga comata ruentes
Reſpicit, & ſaltus peragrat, victorque ſuperbit.
P. Car. de Luca l. 12. Dom. laur.

Elephas.

ET montes animaſſe placet? quis mole grauatum
Quadrupedante ſolum ſpectans, Atlanta moueri
Ambigat, aut vulſum radicibus Apenninum?
Iam ſcopulis ſua vita ſubeſt: animataque rupes
In ſenſus male frænatos exſuſcitat ignes.
Aſpicis vt vultum furor imperioſus obarmat?
Terroremque, necemque, redundanteſque fauillas
Ingentes oculorum orbes iaculantur in auras!
Fronte ſedet media, dicitque ferocia iura
Sæuities, & mors non vna vno arietat ore.
Illa, vides? ictu quæ ſurgit in aſtra minaci
Flexilis

Flexilis in partes omnes manus: illa retortum
In nodum ſinuata ruentem ſtrangulat hoſtem.
At qui terrifica luxantur cuſpide dentes,
Hinc atque hinc rabiem natiua in cæde laceſſunt;
Et crudele nitens ebur admiſcere ruborem
Sanguinea de cæde parat: iam tergora ferro
Neſcia tranſadigi dextram aſpernantur, & ictum.
Quattuor incumbit ſpirantibus alta columnis
Bellua, nil trepidans: infractaque mole ſua ſtat.

Incertus Auctor.

Leo.

.... qualis leo rupe ſub alta
Quem viridem quondam ſyluæ monteſque tremebant;
Iam piger, & longo iacet exarmatus ab æuo,
Magna tamen facies, & non adeunda ſenectus:
Et ſi demiſſas veniat mugitus ad aures,
Erigitur, meminitque ſui, vireſque peractas
Ingemit, & campis alios regnare leones.

Statius l. 11. Theb.

Auditur quantum Maſſyla per auia murmur,
Innumero quoties ſilua leone furit;
Pallidus attonitos ad plena mapalia paſtor
Cùm reuocat tauros, & ſine mente pecus:
Tantus in Auſonia fremuit modò terror arena.
Quis non eſſe gregem crederet? vnus erat.
Sed cuius tremerent ipſi quoque iura leones:
Cui diadema daret marmore picta Nomas.
O quantum per colla decus, quem ſpargit honorem,
Aurea lunatæ cùm ſtetit vnda iubæ!
Grandia quàm decuit latum venabula pectus,
Quantaque de magna gaudia morte tulit!

Martialis l. 8. ep. 54.

Leo ſæuiens.

IMpaſtus ſtabula alta leo ceu ſæpe peragrans,
(Suadet enim veſana fames) ſi fortè fugacem
Conſpexit capream, aut ſurgentem in cornua ceruum:
Gaudet hians immanè, comaſque arrexit, & hæret
Viſceribus ſuper accumbens: lauit improba teter
Ora cruor: *Virgilius l. 10.* Pœno-

.... Pœnorum qualis in aruis
Saucius ille graui venantum vulnere pectus
Tum demum mouet arma leo, gaudetque comantes
Excutiens ceruice toros: fixumque latronis
Impauidus frangit telum, & fremit ore cruento.
Virgilius l. 12.

.... Innumeris veluti Leo fortè potitus
Cædibus, imbelles vitulos molleſque iuuencas
Tranſmittit, magno furor eſt in ſanguine mergi,
Nec niſi regnantis ceruice recumbere tauri.
Statius l. 8. Theb.

Vt Leo, cui paruo mater Getula, cruentos
Suggerit ipſa cibos, cùm primùm creſcere ſenſit
Colla iubis, toruuſque nouos reſpexit ad vngues.
Indignatur ali, tandemque effuſus apertos
Liber amat campos, & neſcit in antra reuerti.
Statius l. 9. Theb.

Haud ſecus è ſpecula præceps delatus opaca
Sùbſidens campo ſummiſſos contrahit artus,
Cum vicina trucis conſpexit cornua tauri,
Quamuis longa fames ſtimulet leo: nunc ferus alta
Surgentes ceruice toros, nunc torua ſub hirta
Lumina miratur fronte, ac iam ſigna mouentem,
Et ſparſa pugnas meditantem ſpectat arena.
Sil. Italicus lib. 5.

Illatus velut armentis ſuper ardua colla
Cum ſeſe impoſuit, victorque immane ſub ira
Infremuit leo, & immerſis grauis vnguibus hæſit
Mandit anhelantem pandens ceruice iuuencum.
Idem l. 11.

.... vt clauſum fert nobilis ira leonem
Saxa per, & rupes, per præcipites anfractus:
Hinc fremit, inde ruit, ſaltuſque pererrat in omnes:
Turbidus, impatiens flammas vomit ore minaces,
Oppoſitamque canum vultu, fremituque coronam
Territat, irritatque per obuia tela, per hoſtes
Quærit iter, vel dente facit. Sunt ſerta leonis
Regia, venantes, venabula, tela, moloſſi.
P. Car. de Luca l. 12. Dom. Laur.

Leo ſtrage edita ſatur.

VT leo, qui campis longè cuſtode fugato
Maſſylas depaſtus oues, vbi ſanguine multo Lu-

Luxuriata fames, ceruixque, & tabe grauatæ
Conſedere iubæ, medijs in cædibus aſtat
Aeger hians, victuſque cibis; nec iam amplius iræ
Crudeſcunt, tantùm vacuis ferit aera malis,
Molliaque erecta delambit vellera lingua.

Statius l. 2. Theb.

Silua iubatus qualis Armenia leo,
In cæde multa victor armento incubat,
Cruore rictus madidus, & pulſa fame
Non ponit iras, hinc & hinc tauros premens,
Vitulis minatur, dente iam laſſo piger.

Seneca in Thyeſ. ac. 4. ſc. 1.

Leæna catulos defendens.

VT lea, quam ſæuo fœtam preſſere cubili
Venantes Numidæ, natos erecta ſuperſtat
Mente ſub incerta, toruùm ac miſerabile frendens.
Illa quidem turbare globos, & frangere morſu
Tela queat, ſed prolis amor crudelia vincit
Pectora, & in media catulos circunſpicit ira.

Statius l. 10. Theb.

Leonis catulus adultus.

VT catulus Libycæ vaſta ſub rupe Leænæ
Menſtruus, exacti perfectum donec ad vnguem
Vnguiculi creſcant: & ad annum acceſſerit annus;
More feræ vulgaris amat cum fratre iocari
Getulo, preſſaque procax laſciuit in herba.
Nullus in ore furor: nemorum neque prælia curat.
At ſimul excoxit iuſtas calor annuus iras,
Luxuriantque tori: iam iam venatibus apta,
Aſſueſcens meminiſſe ſui ſe vellere toto
Prodit, auoſque ſuos, Maſſyli bellua ſaltùs,
Lata patet facies: irrugant nubila frontem.
Fulgur ineſt oculis: micat omnibus Africa membris.
Spectat fulua parens, & ſe miratur in illo.

P. Iac. Balde to. 2 Genet. 2.

Leo ad Martyris conſpectum manſuetus.

STat inter acres martyr intrepidus feras
Cælumque ſpectat, ecce fulmineo gradu
Et hiante triplex ore præcipitat Leo
Diuturna rabiem ſtimulat accenſam fames
Scintilla raris crebra luminibus vibrat:
Lætos per armos fuſa diſcurrit iuba,
Denſiſque grandes alperat villis thoros,
Falcata longos cauda ſinuat implicat,
Voluitque gyros, at nigram bilem ciens,
Vtrumque ſtimulo fodicat alterno latus.
Immanis, altas fauce ter gemina ciet.
Rumpitque nubes fremitu; & exanguis metu
Conſiſtit omnis populus; at nudum obuius
Opponit vltrò pectus, & ſæuas manu
Feras laceſſit martyr, at ſubitò minax
Deſæuit ira, blandus in rigidas meat
Senſus medullas: fuſa nunc ceruix iacet,
Nunc mollioris ludit in catuli modum,
Lentoſque fracti lateris obliquat ſinus;
Modò lingua palmas lingit, aut lapſu leui
Preſſum modeſtis pedibus allambit ſolum;
Quin ipſe patulo dexteram rictu inſerens
Tumidum profundi gutturis nodum premit,
Altaque merſos diſtrahit dentes cute
Vngueſque, medio martyr expirat ſinu,
Hæret ſupinum corpus, exultat leo,
Caudaque ter iam pulſat, & raucum ingemens,
Reflexa in artus colla dimidios agit.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. elo. Poet. l. 7.

Tigris.

QValis vbi audito venantum murmure tigris
Horruit in maculas, ſomnoſq; excuſſit inertes,
Bella cupit, laxatq; genas, & temperat vngues,
Mox ruit in turmas, natiſq; alimenta cruentis
Spirantem fert ore virum.

Statius Theb. lib 2.

Ieiuna ſyluis qualis in Gangeticis

Inter

Inter iuuencos Tigris errauit duos,
Vtriuſq; prædæ cupida, quo primos ferat
Incerta morſus, flectit huc rictus ſuos,
Illò reflectit, & famem dubiam tenet.

Seneca in Thyeſ. ac. 4.

Quale furit feſtina truci cum coniuge Tygris?
Senſit vbi abreptis populata cubilia natis,
Et fremitum clamoſa ciet. ruit actus vterque
In furias, ignemque parens; & præpete curſu
Obſeruata legunt oculis veſtigia, ſi quà
Signat iter catulis antro venator ab actis,
Et dubium trans altus equo nemus alite vectus.

P. Pulch. lib. 1. Paon.

Ac velut in lybicis venantum exercitus oris,
Ieiunas tygres catulis ſi forte peremptis
Inuaſere, rapit matres dolor ira furentes
Haud dubiam in mortem; & venabula ſanguinolento
Mandere non timidæ morſu, ſolatia cædis
Cæde ſibi pariunt venantum; mille receptis
Deinde humeros confixæ haſtis, ſyluamque rotantes
Aeratam in gyrum, ceu rapta ex hoſte trophæa,
Procumbunt alto deuictæ ſtragis aceruo.

P. Dondinus car. de bel. Hib.

Taurus.

INduitur faciem tauri, mixtuſque iuuencis
Mugit & in teneris formoſus obambulat herbis.
Quippe color niuis eſt, quam nec veſtigia duri
Calcauere pedis nec ſoluit aquaticus Auſter.
Colla toris extant, armis palearia pendent,
Cornua parua quidem, ſed quæ contendere poſſes
Facta manu, puraque magis pellucida gemma.
Nullæ in fronte minæ, nec formidabile lumen,
Pacem vultus habet.

Ouidius l. 2. met.

. . . . veluti dux taurus amata
Valle carens, pulſum ſolito quem gramine victor
Iuſſit ab erepta longè mugire iuuenca;
Cum profugo placuere tori, ceruixque recepto
Sanguine magna redit, fractæque in pectore vires:
Bella cupit, ſaltuſque, & capta armenta repoſcit
Iam pede, iam cornu melior. pauet ipſe reuerſum
Victor,

Victor, & attoniti vix agnouere magiſtri.

Statius l. 2. Theb.

Primus enim valido ſubnixus eburnea collo
Fert iuga formoſi pecoris cuſtodia taurus,
Stellatus minio taurus, cui cornua fronti
Aurea, & auratis horrent palearia ſetis,
Perque pedes bifidę radiant noua ſidera gemmæ.
Torua boui facies, ſed qua non altera cælo
Dignior, imbriferum quæ cornibus inchoet annum,
Nec quæ tam claris mugitibus aſtra laceſſat.

Sanazarius l. 1. de par. Vir.

Taurus pugnam parans, vel pugnans.

Ergo omni cura vires exercet, & inter
Dura iacet pernox inſtrato ſaxa cubili,
Frondibus hirſutis, & carice paſtus acuta,
Et tentat ſe ſe, atque iraſci in cornua diſcit
Arboris obnixus trunco, ventoſque laceſſit
Ictibus, & ſparſa ad pugnam proludit arena. *Ibid.*
Illi alternantes multa vi prælia miſcent
Vulneribus crebris; lauit ater corpora ſanguis:
Verſaque in obnixos vrgentur cornua vaſto
Cum gemitu: reboant ſiluæque, & magnus olympus.

Virgilius l. 3. Geor.

Ac velut ingenti Syla, ſummoque Taburno
Cum duo conuerſis inimica in prælia tauri
Frontibus incurrunt, pauidi ceſſere magiſtri,
Stat pecus omne metu mutum, muſſantque iuuencæ,
Quis pecori imperitet, quem tota armenta ſequantur.
Illi inter ſe ſe multa vi vulnera miſcent,
Cornuaque obnixi infigunt, & ſanguine largo
Colla armoſque lauant; gemitu nemus omne remugit.

Virgilius l. 12. Aen.

Sic vbi regnator poſt exulis otia tauri
Mugitum hoſtilem ſumma tulit aure iuuencus,
Agnouitque minas, magna ſtat feruidus ira
Ante gregem, ſpumiſque animos ardentibus effert,
Nunc pede toruus humum, nunc cornibus aera findens;
Horret ager, trepidæque expectant prælia vaccæ.

Statius l. 11. Theb.

Abditus vt ſilua ſtabulis cum ceſſit ademptis
Amiſſo taurus regno gregis, auia clauſo

Molitur ſaltu certamina: iamque feroci
Mugitu nemora exterret, perque ardua curſu
Saxa ruit, ſternit ſiluas, rupeſque laceſſit
Irato rapidus cornu: tremit omnis ab alto
Proſpectans ſcopulo paſtor noua bella parantem
Sil. Italicus l. 16.

Bos.

.... optima toruæ
Forma bouis, cui turpe caput, cui plurima ceruix,
Et crurum tenus à mento palearia pendent
Tum longo nullus lateri modus: omnia magna:
Pes etiam, & camuris hirtæ ſub cornibus aures.
Nec mihi diſpliceat maculis inſignis, & albo,
Aut iuga detrectans, interdumque aſpera cornu,
Et faciem tauro propior, quæque ardua tota
Et gradiens ima verrit veſtigia cauda.
Virgilius l. 3. Geor.

Vaccæ pingues & macilentæ.

PAſcuntur ſeptem præſtanti corpore vaccæ
Vbera queis largo turgent vndantia lacte.
Aruina, nimiaque graues pinguedine ſudant.
Ponè aliæ totidem ſine ſucco, & ſanguine vaccæ
Hirſutæ, & tetra macrentes tabe ſequuntur.
Vbera lacte vacant: oculis conduntur abactis
Ora, ſub incuruis deiectæ cornibus aures,
Oſſaque ſtrigoſum fodiunt extantia tergus:
Lurida ventre fames, auidiſque in faucibus hæret.
P. Ant. Milieus lib. 3. Moyſ. Via.

Canes venatici.

AT genere ex omni præſertim delige, quæ nec
Corpore ſit gracili, nec denſis aſpera villis;
Sed ſublime caput, viuacia lumina, & amplam
Oſtentet frontem, atque ingentes oris hiatus:
Cui rectæ ſurgant aures, cui pinguia terga
Diuidat in caudam deſcendens ſpina reflexam:
Sint armi lati, ſint æquè pectora lata,

Lata

Lata aluus, quæ ſic coſtis adiungitur imis,
Vt tamen in ſpatium ſenſim ſe colligat arctum;
Vt caua diductis ſuccedant ilia coſtis,
Excipiant ſiccis quas fortia crura lacertis.
Ima pedum parua ſignent veſtigia planta.

Hier Fracaſtorius car de cura Can.

Elige tunc curſu facilem, facilemque recurſu
Non humili de gente canem. ſit cruribus altis
Sit rigidis, multamque gerat ſub pectore lato
Coſtarum ſub fine decenter prona carinam,
Quæ ſenſim rurſus ſicca ſe colligat aluo.
Renibus ampla ſatis validis, diductaque coxas,
Cuique nimis molles fluitent in curſibus aures.

Olym. Nemeſianus in Cyneget.

Sint celſi vultus, ſint hirtæ frontibus aures,
Os magnum, & patulis agitatos morſibus ignes
Spirent, accincti ſuccingant ilia ventris;
Cauda breuis, longumque latus, diſcretaque collo
Cæſaries, non pexa nimis, non frigoris illa
Impatiens: validis tum ſurgat pectus ab armis,
Quod magnos capiat motus, magniſque ſuperſit.
Effuge qui latâ pandit veſtigia planta,
Mollis in officio. ſiccis ego dura lacertis
Crura velim, & ſolidos hæc in certamina calces.

Gratianus apud P. Laur. le Brun el. Poet. to. 2.

.... at corpora tales.
Oſtentant procera. caput leue, turgida venis,
Lataque ſublimi frons ſe roſtro explicat: atris
Sublimes oculis, mediæ diſcrimina vallis
Inter vtrumque patent, glabræ ſtant molliter aures
Subrectæ, ceruix longiſſima, pectora lata.
At coſtæ laterum paruæ, lumbique, rotunda
Terga intus contracta rigent, multoque ſupernè
Tenduntur pingui; femorum molliſque tereſque
Parte modus; ventris locus eſt pro ventre, ſed ima
Parua placent crurum, poſtremaque longa, pedeſque
Orbe acti modico, cauda alta vibratur honeſtè.

Ex P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Po et. l. 3.

Canis moloſſus.

Svnt quibus immiſſæ villis horrentibus aures
Impendent, quibus ora fluunt, quibus aſpera ceruix,

Obtuſumque caput, laxumque ante omnia pectus.
Non illis quiſquam iubeat me occurrere campo
Latratu quoties ſiluam impleuere ſonanti,
Conceptaſque vomunt patulis è naribus iras,
Vnde tremunt timidæque feræ, libycique leones.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 28.

Canis veſtigator feræ.

VT canis occultos agitat quum belgicus apros,
Erroreſque feræ ſolers per deuia merſa
Nare legit, tacitoque premens veſtigia dorſo
Luſtrat inacceſſos venantum indagine ſaltus:
Nec ſiſtit, niſi conceptum ſectatus odorem
Deprendit ſpiſſis arcana cubilia dumis.

Sil. Italicus lib. 10.

Sic cum feras veſtigat, & longo ſagax
Loro tenetur Vmber, ac preſſo vias
Scrutatur ore, dum procul lento ſuem
Odore ſentit, paret, & tacito locum
Roſtro pererrat; præda cum propior fuit,
Ceruice tota pugnat, & geſtu vocat
Dominum morantem, ſeque retinenti eripit.

Seneca in Thyeſ. ac. 3. ſc. 2.

Qualis vbi greſſum per agros comitatus herilem
Forte canis leporem vi longè ſentit odora,
Continuo intenditque aures, atque aera captat
Naribus, & cæptum rumpens iter huius errat,
Atque oculis incerta feræ veſtigia luſtrans
Nunc hos, nunc illos curſus fert, atque recurſus
Incertus: longè latratibus arua reſultant.

Hier. Vida l. 3. Chriſt.

Canis feram inſequens.

VT canis in vacuo leporem cùm gallicus aruo
Vidit, & hic prædam pedibus petit, ille ſalutem;
Alter inhæſuro ſimilis, iam iamque tenere
Sperat, & extento ſtringit veſtigia roſtro:
Alter in ambiguo eſt an ſit comprenſus, & ipſis
Morſibus eripitur, tangentiaque ora relinquit.

Ouidius l. 1. met.

Poſcor

Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno:
(Muneris id nomen) iam dudum vincula pugnat
Eruere ipſe ſibi, colloque morantia tendit.
Vix bene miſſus erat; nec iam poteramus vbi eſſet
Scire, pedum calidus veſtigia puluis habebat,
Ipſe oculis ereptus erat: non ocyor illo
Haſta, nec excuſſæ contorto verbere glandes.
Collis apex medijs ſubiectis imminet aruis,
Tollor in hunc, capioque noui ſpectacula curſus:
Quo modò deprendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt: nec limite callida recto
In ſpatiumque fugit; ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem, ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vacuos exercet in aere morſus.

Ouidius l. 7. met.

Catella venuſta.

Nam quid ego formæ referam candentis honorem,
Qua potis intactas exuperare niues?
Quid faciles catulæ mores, nutuſque loquaces,
Gaudiaque à tenero nata lepore canam?
Et breuis, & parua fuerat ſpectanda figura,
At non parua fuit corpore dexteritas.
Docta vel innumeros errare licenter in orbes,
Mobilis & crebras ire, redire vias.
Nec minus obliquæ ſinuoſa volumina caudæ,
Nec minus illecebras ora tulere ſuas.
Seu lingua lambat, ſeu præbeat oſcula rictu,
Siue exarmato prælia dente paret.
Aut cum centenos ceruicem flectit in vſus,
Et parua luſus indole mille parit.

Bened. Ꝗ. Milanus de Catella.

Ceruus.

Dat ſparſo capiti viuacis cornua cerui,
Dat ſpatium collo, ſummaſque cacuminat aures,
Cum pedibuſque manus, cum longis brachia mutat
Cruribus, & velat maculoſo vellere corpus.
Additus & pauor eſt. *Ouidius l. 3. met.*

Vidiſti vt ſruticat Cerui caput vſque ſub ipſis
Cornibus, & læui luceat redimicula collo.
Hunc ego depulſum frondoſa in valle parenti
Eripui, longèque alto ſub colle receptum
Molliter eduxi, ſequitur quocumque vocatem
Credulus, & patitur dextram, & mandata capeſſit.
Par nitor alpinis niuibus; frons diſcolor vmbra
Germinat, & ſpatio patulas æquantia fagos
Cornua rámoſo ſurgunt generoſa metallo.
Vtraque in excelſo riget auris vertice, & omnes
Excubat in ſtrepitus, omneſque inquirit in auras.

Ex P. Laur. le Brunte. 2. Ele. Poet.

Vrſa.

BRachia cœperunt nigris horreſcere villis,
Curuarique manus, & aduncos creſcere in vngues,
Officioque pedum fungi, laudataque quondam
Ora Ioui, lato fieri deformia rictu.
Neue preces animos, & verba precantia flectant,
Poſſe loqui eripitur: vox iracunda, minaxque,
Plenaque terroris rauco de gutture fertur.

Ouidius l. 2. met.

Lupus fame ſtimulatus.

AC veluti pleno lupus inſidiatus ouili
Cum fremit ad caulas, ventos perpeſſus & imbres
Nocte ſuper media: tuti ſub matribus agni
Balatum exercent: ille aſper & improbus ira
Sæuit in abſentes, collecta fatigat edendi
Ex longo rabies, & ſiccæ ſanguine fauces.

Virgilius l. 9. Æn.

. . . . rabidi ſic agmine mixto
Sub noctem coiere lupi, quos omnibus agris
Nil non auſa fames longo tentauit hiatu;
Iam ſtabula ipſa premunt: torquet ſpes irrita fauces
Balatuſque tremens, pingueſque ab ouilibus agnæ.
Quod ſupereſt, duris adfringunt poſtibus vngues
Pectoraque, & ſiccos minuunt in limine dentes.

Statius l. 10. Theb.

Ceu ſtimulante fame rapuit cum Martius agnum
Auerſo

Auerſo paſtore lupus, fœtumque trementem
Ore tenet preſſo; tum ſi veſtigia curſu
Auditis celeret balatibus obuia paſtor,
Iam ſibimet metuens ſpirantem dentibus imis
Reiectat prædam, & vacuo fugit æger hiatu.

Sil. Italicus l. 7.

.... non Martius agnam
Cum rapuit ſtabulo lupus, & veſtigia paſtor
Balatu excitus celerat, prædamque trementem
Faucibus auellit vacuis, maioribus ardet,
Suffuſus flammis oculos: furit improbus ira
(Vrit enim deluſa fames) mœſtumque per agros
Exululat: latè reſonat vox horrida luco.

P. Iac. Vallius Heroic. l. 2.

Aper.

AC velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper, multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit, multoſque palus Laurentia, ſilua
Paſtus arundinea, poſtquàm inter retia ventum eſt,
Subſtitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos:
Nec cuiquam iraſci, propiuſue accedere virtus,
Sed iaculis, tutiſque procul clamoribus inſtant.

Virgilius l. 10. Aen.

Miſit aprum, quanto maiores herbida tauros
Non habet Epirus, ſed habent Sicula arua minores.
Sanguine & igne micant oculi, riget horrida ceruix,
Et ſetæ denſis ſimiles haſtilibus horrent,
Stantque velut vallum, velut alta haſtilia ſetæ.
Feruida cum rauco validos ſtridore per armos
Spuma fluit, dentes æquantur dentibus Indis.
Fulmen ab ore venit, frondes afflatibus ardent.

Ouidius l. 8. met.

Fulmineos veluti præceps cum cominus egit
Ira ſues, ſtrictiſque erexit pectora ſetis,
Igne tremunt oculi, lunataque dentibus vncis
Ora ſonant; ſpectat pugnas de rupe propinqua
Venator pallens, canibuſque ſilentia ſuadet.

Statius l. 11. Theb.

.... velut hiſpidus alta
Sus prope teſqua iacet, clauſuſque cacuminat albis
Os nigrum telis gra[illegible]dum, circumlatrat ingens

Turba canum, ſi forte velit concurrere campo.
Ille per obiectos vepres timet, atque ſuperbit
Vi tenuis, fortiſque loco; dum proximus, Eia,
Venator de colle ſonet: vox nata Magiſtri
Laſſatam reparat rabiem.

Sidon. Apollinaris car. 5.

Apri venatio.

AT non ignauis licet eſſe prementibus aprum.
Seria tela para
In vaſta ſiluæ abdomina.
Quippe ſui meminere feræ. ſecat ecce lutoſam
Turbine rapta viam
Globumque ſtantem perfurit.
Emicat & Lachne Spartana, & Oribaſus Arcas,
Setigeraſque Nape
Deprendit aures mordicus.
Mulcet corda metus, vibrantia gaudia pallent;
Erigiturque pilus.
Sed grata ſunt pericula.
Adueſi confligit apri pinguiſſima moles,
Cum canibuſque ſuos
Miſcere dentes æſtuat.
Donec ab innumeris equitata ſagacibus ictum
Non remouere valet
Obſtante coram Pamphago.
Sic quoque terribilis: trepidat, mortemque minatur.
Igne flagrant oculi,
Vires in ictum conuocat.
Currit io frendens, præfixam currit in haſtam.
Irruat vlterius,
Ni fortis obſtet lamina.

P. Iac. Balde l. 1. ſilu.

Sus.

VErtit in hirſutam ſpeciem, atque horrentia toruæ
Terga ſuis, pronumque feros effinxit in artus.
Sæpe illum ilicea glandem legere ore ſub vmbra,
Sæpe volutabris inhiantem, & turpe madentem
Impulit vndiuomis perfundere naribus auras.

Nec

Nec verò humani ſenſus, & Regia menti
Exciderat: quamquam ſtagnantes ille per agros
Viſus odorari bifori vada turbida roſtro,
Aut inſtare fimo, & telluri infindere dentem.
Tale ſequens fatum victu ferus ibat aquoſos
Inter haræ ſocios fœdas agitare lacunas,
Primus inire vadum, & limoſam innare paludem,
Et pede rimari campos, & nare repanda,
Roboraque, & truncos appreſſo verrere tergo.

P. Pulcharellus l. 2. Pata.

Leporis venatio.

O Buius ecce lepus, grata formidine natus;
Præda nec aerio
Ceſſura phœnicoptero.
Ille canem quemuis, niſi ſint duo, plurima circum
Iugera, multiplici
Fatigat vnus circino.
Currit in anfractus, morſumque eludit hiantem
Lælapis, & dubitat
Se ſeque pernix eripit.
Ac licet interdum pede iam videatur, & ore
Increpitante premi;
Rubo latronem dimouet.
Non tantùm celeres lepori timor addidit alas;
Auxit & ingenio,
Et delicatis fraudibus.

P. Iac. Balde ſilu. l. 1.

Hyſtrix.

AVdieram memorande tuas Stymphale volucres
Spicula vulnifico quondam ſparſiſſe volatu:
Nec mihi credibilis ferratæ fabula pinnæ
Viſa diu: datur ecce fides, & cognitus hyſtrix
Herculeas affirmat aues. os longius illi
Aſſimilat porcum: mentitæ cornua ſetæ
Summa fronte rigent; oculis rubet igneus ardor;
Patua ſub hirſuto catuli veſtigia dorſo.
Hanc tamen exiguam miro natura tueri
Præſidio dignata feram, ſtat corpore toto

Silua minax, iaculiſque rigens in prælia creſcit
Picturata ſeges, quorum cute fixa tenaci
Altera ſuccreſcit, alternanteſque colorum
Cincta vices, ſpatijs intus nigrantibus exit
In ſolidæ ſpeciem pugnæ, tenuataque furtim
Læuis in extremum ſe ſe producit acumen.
Sed non hæc acies ritu ſilueſtris echini
Fixa manet: crebris propugnat iactibus vltro,
Et longè ſua membra regit, tortumque per auras
Euolat excuſſo natiuum miſſile tergo.
Interdum fugiens Parthorum more ſequentem
Vulnerat: interdum poſitis velut ordine caſtris
Terrificum denſa mucronum verberat vnda,
Et conſanguineis haſtilibus aſperat armos.
Militat omne feræ corpus, vibrataque rauco
Terga fragore ſonant, ſtimulis accenſa tubarum.
Tantus in anguſto ſtrepitus furit. additur armis
Calliditas, partuſque ſui timor, iraque nunquam
Prodiga telorum: cautè contenta minari
Nec niſi ſeruandæ iactus impendere vitæ.

Claudianus in Epigr. de Hyſ.

Simia.

SEnſim nigellus in Beati cellulam
Et per caminum labitur dæmunculus;
(Nigros nigra decent oſtia) & mox ſimiæ
Veſtitur ora tamque turpis ſimiæ,
Riſum vt cieret, & cieret nauſeam.
Oculi fuere luridi, pæti, caui
Hirquis ſiniſtra, dextra contuentibus.
Naſum ille ſimus, & retorridus labra,
Totuſque denſos horridus pilos, niſi
Antarticus qua parte conditur polus.
Olebat hircos ala putidiſſimos,
Ingreditur ergo ſcenicus lauernio,
Mediaque cella cæpit inſtar hiſtricis
Nunc dexterorſum, nunc ſiniſtrorſum in caput
Volui & reuolui: more nunc hinnulluli
Capite coniſcans crebra, crebra ſaltitans,
Et conquiniſcens, & genu pinſens humum
Variare gyros, geſtuumque vortices.

P. Ang. Gazaus in lib. Pior. Hilar.

Felis.

Felis.

FEſtiuum tibi dono, blandulumque
Incluſum calatho puella felem;
Quem tu delicijs tuis leporem
Addas, paruulus eſt, tenellulusque,
Sed aſtu ſenior, doliſque Vlyſſes
Alter; ſeu tabulata, ſeu lacunar
Cautus, & pede perleui, ſilenſque
Perluſtrat, ſpeculatur, aut ruinas
Obſeruat vafer: inde ſi miſellus
Se mus proripiat, repente in ipſum
Ardens exilit, efferoque morſu
Carpens denticulis ferit gementem,
Nequicquam & crucians recalcitrantem
Lenta morte trahit. fuga modo illum
Euaſiſſe putas; ſed vngue acuto
Rurſus illaqueat, iacitque in altum,
Cadentemque rapit, modiſque mille
Ludit, dum moriatur. indecora
Non illi facies: nitent ocelli,
Auribus breuis eſt, nigerque totus,
Præter lacteolos pedes & ora.
Cultu eſt candidus, elegans; nec vnquam
Dormit ad cinerem; ſed acquieſcit
Libens ſub gremio, vel in cubili.

Philomatus in Muſ. Iuuenil.

Muris capiendi ratio.

MVrem ego dum certa venari fraude laboro,
Armor, & hunc facili molior arte dolum.
Compoſui curuam læui ſuper aſſere teſtam,
Altius vt paruo vimine fulta cubet.
Sic tamen vt lento vimen decumbere tactu
Poſſit, & hoc itidem, teſta, cadente cadat.
Quæ ſublata ſuum dum prona recumbit in alueum,
Ingreſſum taciti muris aperta manet.
Caſura fallax ſtruitur teſtudine tectum,
Nec patitur longas prompta ruina moras.

Eſca ſubeſt aut nux, aut fumidus igne recenti
Caſeus: hunc vinctum vimine vimen habet.
Vimen vt à tactu ſimul hoc, ſimul illud eodem
Corruat, & teſtæ caſus vtrumque premat.
Muſculus olfactam noctu ſuccedit ad eſcam,
Lentaque ſecuro vimina dente petit.
Illa ruunt: ſimul ipſa ſequi non tarda ruinam
Incumbit prædæ conſcia teſta ſuæ.
Mus ibi ſe paruo concluſum carceris alueo
Sentit, & effugio ianua nulla patet.
Preſſus agit ſe ſe, & luctamine verſat inani:
Non fuga tentatis ſaltibus vlla datur.

P. Pulcharellus l. 3. el. 8.

Serpentes.

SÆpe ſub immotis præſepibus aut mala tactu
Vipera delituit, cælumque exterrita fugit:
Aut tecto aſſuetus coluber ſuccedere, & vmbræ,
Peſtis acerba boum, pecorique aſpergere virus,
Fouit humum. cape ſaxa manu, cape robora paſtor,
Tollentemque minas, & ſibila colla tumentem
Deijce: iamque fuga timidum caput abdidit altè,
Cum medij nexus, extremæque agmina caudæ
Soluuntur, tardoſque trahit ſinus vltimus orbes.
Eſt etiam ille malus Calabris in ſaltibus anguis
Squammea conuoluens ſublato pectore terga,
Atque notis longam maculoſus grandibus aluum:
Qui, dum exhauſta palus, terræque ardore dehiſcunt,
Exilit in ſiccum, & flammantia lumina torquens
Sæuit agris, aſperque ſiti, atque exterritus æſtu.
Ne mihi tum molles libeat iacuiſſe per herbas,
Cum poſitis nouus exuuijs, nitiduſque iuuenta
Voluitur, aut catulos tectis, aut oua relinquens,
Arduus ad ſolem, & linguis micat ore triſulcis.

Virgilius l. 3. Geor.

Ecce autem gemini à Tenedo tranquilla per alta
(Horreſco referens,) immenſis orbibus angues
Incumbunt pelago, pariterque ad littora tendunt:
Pectora quorum inter fluctus arrecta, iubæque
Sanguineæ exuperant vndas: pars cætera pontum
Pone legit, ſinuatque immenſa volumine terga.
Fit ſonitus ſpumante ſalo: iamque arua tenebant.

Arden-

Ardenteſque oculos ſuffecti ſanguine, & igni
Sibila lambebant linguis vibrantibus ora.
Diffugimus viſu exangues: illi agmine certo
Laocoonta petunt: & primum parua duorum
Corpora natorum ſerpens amplexus vterque
Implicat, & miſeros morſu depaſcitur artus.
Poſt ipſum auxilio ſubeuntem, ac tela ferentem
Corripiunt, ſpiriſque ligant ingentibus: & iam
Bis medium amplexi, bis collo ſquammea circum
Terga dati ſuperant capite, & ceruicibus altis.
Ille ſimul manibus tendit diuellere nodos
Perfuſus ſanie vittas, atroque veneno.

Virgilius l. 2. Aen.

Dixerat hæc adytis cum lubricus anguis ab imis
Septem ingens gyros, ſeptena volumina traxit
Amplexus placidè tumulum, lapſuſque per aras:
Cæruleæ cui terga notæ, maculoſus & auro
Squammam incendebat fulgor.

Virgilius l. 5. Aen.

Nam ſolitum voluens ad tempus tractibus iiſdem
Immanis vario maculatus corpore ſerpens,
Obuia vibranti carpens grauis aera lingua
Squamoſos latè torquebat motibus orbes.
Iam magis atque magis corpus reuolubile voluens
Attollit nitidis pectus fulgoribus, & fert
Sublimi ceruice caput; cui criſta ſupernè
Edita purpureo lucens maculatur amictu,
Aſpectuque micat flammantia lumina toruo.

Virgilus in Culice.

Martius anguis erat criſtis præſignis & auro,
Igne micant oculi, corpus tumet omne veneno,
Treſque micant linguæ, triplici ſtant ordine dentes.
Inde volubilibus ſquamoſos nexibus orbes
Torquet, & immenſo ſaltu ſinuatur in arcus.
Ac media plus parte leues erectus in auras
Diſpicit omne nemus: *Et inf.*
Occupat hos morſu, longis amplexibus illos,
Hos necat afflatu, hos funeſtat tabe veneni.
Tum verò poſtquam ſolitas acceſſit ad iras
Cauſa recens, plenis tumuerunt guttura venis,
Spumaque peſtiferos circumfluit albida rictus.
Terraque raſa ſonat ſquamis, quique halitus exit
Ore niger ſtygio, vitiatas inficit herbas.

Ipſe

Ipſe modò immenſum ſpiris facientibus orbem
Cingitur, interdum longa trabe rectior extat.

Ouidius l. 3.met.

Interea campis nemoris ſacer horror Achæi
Terrigena erigitur ſerpens, tractuque ſoluto
Immanem ſe vehit, ac poſt terga relinquit.
Liuida fax oculis, tumidi ſtat in ore veneni
Spuma virens: ter lingua vibrat, terna agmina adunci
Dentis, & auratæ crudelis gloria frontis
Prominet.

Statius l.5. Theb.

Horror mente redit: monſtrum exitiabile, & ira
Telluris genitum, cui par vix viderit ætas
Vlla virûm, ſerpens centum porrectus in vlnas
Lethalem ripam, & lucos habitabat auernos.
Ingluuiem immenſi ventris, grauidamque venenis
Aluum, deprenſi ſatiabant fonte leones,
Aut acta ad fluuium torrenti lampade ſolis
Armenta, & tractæ fœda grauitate volucres.
Iamque vbi feralem ſtrepitu circumtonat aulam,
Cornea gramineum perſultans vngula campum,
Percitus immani ſerpens euoluitur antro,
Et Stygios æſtus fumanti exſibilat ore.
Terribilis gemino de lumine fulgurat ignis:
At nemus, arrectæ, & procera cacumina ſaltus
Exuperant criſtæ, trifido vibrata per auras
Lingua micat motu, atque aſſultans æthera lambit.

Sil. Italicus l.6.

Hic antro excitus coluber, minitantiaque ora
Attollens, oculis ignem vomit, & ruit alto
Pectore cæruleus, ſquamoſaque tergora verrens
Puluereum ſulcat ſpiris iter. æſtuat ira,
Atque illi collo, atque elato pectore virus
Liuet, & erranti maculantur terga veneno.
Nunc caudam explicitans, ſinuoſaque tergora vertens
Labitur, & toto capite exilit, ac volat acer
Per frondes, per ſaxa ruens, nunc pectore toto
Eminet, ac tergo ſe ſe exerit, & micat ore
Torua tuens, linguiſque ferus iacit atra triſulcis
Vulnera; liueſcunt ſparſo nigra pabula felle.

Ioa. Pontanus l.5. de ſtell.

Ecce ingens dorſo, & montani culminis inſtar
Arduus allapſu Python, ſuper obuia præceps
Incumbit nemora, & cedentia robora turbat.

Horri-

Horriſonum per longa trahens abrupta fragorem.
Dat rapidos tergo flexus, & ſidera cauda
Verberat, attollens ſpiris immane volumen.
Luminibus flammæ abſiſtunt: furit ardua ceruix,
Et bifidas arrecta iubas aſſultat Olympo
Sanguineis flammata notis. vomit halitus ignes
Fulmineos: vaſto diſcedunt ora barathro,
Ora, cauumque atro ſuffectum ſanguine guttur.
Et ſupra . . . . . . centum ille immania vaſto
Colligit in ſpiras arrecta volumina tergo.
Purpureis ardet maculis, longèque coruſcat
Cæruleum fulgore caput, criſtaque biſulca.
Mille oculis vibrant peſtes, & mille minaces
Abſiliunt toto ore metus.

P. Pulcharellus l. 1. Paen.

Stabat quippe cauo ſerpens reſupinus in antro
Paſtus cæde boum, pecudumque cadauere paſtus
Oraque diffuſo lambens rorantia tabo.
Vertitur interea, & ſinuoſa volumina tergo
Complicat hucilluc referens, caudamque remulcens
Attollit furiale caput, ſquammoſaque voluit
Pectora, & ardentes expirat ab ore fauillas.
Arrectæ tumido ſurgunt in vertice criſtæ,
Cupreſſos quibus exuperat, pinuſque comantes.
Sibila colla mouet, mouet ora micantia linguis,
Exertat fauces, gladioſque inuadit anhelans.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 12.

Paruerat: ſubito in longum mutata colubrum
Tortilibus glomerat ſquamoſa volumina ſpiris.
Stant oculi flamma: ſanie, ſpumaque veneni
Colla tument criſpata iubis: ſurrecta coronat
Criſta caput: lucent maculis interlita terga
Cæruleis, linguiſque micans, ſtridenſque triſulcis
Voluitur, & campum cauda indignante flagellat
Lubricus, attritaſque iram conſumit in herbas.

P. Ant. Millieus l. 1. Moyſ. Viat.

Vertitur in colubrum, rutilis cui cærula ſquamis
Colla tument, criſtatus apex intermicat auro,
Lucent purpureæ per terga nigrantia guttæ,
Et ſublime caput trifidis ſecat aera linguis,
Sibilat, & ſinuoſo aſarota volumine verrit.

Idem ibid. l. 2.

Serpens

Serpens renouatus.

QValis vbi in lucem coluber mala gramina paſtus,
Frigida ſub terras tumidum quē bruma tegebat,
Nunc poſitis nouus exuuijs, nitiduſq; iuuenta,
Lubrica conuoluit ſublato pectore terga
Arduus ad ſolem, & linguis micat ore triſulcis.

Virgilius l. 2. Aen.

.... ceu lubricus alta
Anguis humo verni blanda ad ſpiramina ſolis
Erigitur liber ſenio, & ſquallentibus annis
Exutus, lætiſque minax interuiret herbis.
Ah miſer agreſtum ſi quis per gramen hianti
Obuius, & primo ſiccauerit ora veneno.

Statius l. 4. Theb.

Cernis vt hyberno latuit qui tempore ſerpens
Telluris altæ ſub ſpecu,
Quique tulit vacui patiens conuicia ventris
Senis ſepultus menſibus,
Vere nouo exiliat latebris, tumuloque relicto
Sibi ſuperſtes prodeat?
Ille rudes oculos palpebris ſegnibus ægrè
Attollit ad Solem nouum.
Ac primo raras lento molimine ſpiras
Pigro reflectit pectore,
Rugatæque moras pellis pertæſus, arenas
Luctante cauda verberat.
Aſpera dum tandem ſe per dumeta volutans
Denſis retenta vepribus,
Deſerit exuuias victor, poſitaque per herbam
Lætus ſenecta labitur,
Phœbeaſque audet iam pelle laceſſere flammas
Noui decoris conſcius.

Ex P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

Ac velut ille hyemans hyberno frigore ſerpens
Contraxitque ſitum ſpeluncis abditus atris,
Pædoremque ſcabra ſquammatum ærugine duxit:
Hic acies illi longis hebetata tenebris,
Squalet iners, maculiſque latens torpentibus aurum,
At ſimul vt verni Zephyro rediere tepores,
Et blanda reſerauit humum iam ſpiritus aura,
Euigilat piger ille cauo, gelidumque ſoporem

Excutit,

Excutit, & rimis arcta inter ſaxa meatum
Veſtigat, quibus exuuias luctatus inanes
Pædoremque, ſitumque hyemis, turpemque ſenectam
Exutus tribulos inter, ſiliceſque relinquit.
Iam liber micat ad ſolem, nitiduſque iuuenta,
Fœniculoque aciem, & maculas fuluo innouat auro.
P. Ant. Millieus l. 20. Moyſ. Viat.

Serpens ſaucius vel conciſus.

Qualis ſæpe viæ deprenſus in aggere ſerpens
Aerea quem obliquū rota tranſijt, aut grauis ictu
Seminecem liquit ſaxo, lacerumque viator;
Nequicquam longos fugiens dat corpore tortus
Parte ferox, ardenſque oculis, & ſibila colla
Arduus attollens: pars vulnere clauda retentat
Nexantem nodis, ſeque in ſua membra plicantem.
Virgilius l. 5. Aen.

Ictus vt incerto paſtoris vulnere ſerpens
Erigitur gyro, longumque è corpore toto
Virus in ora legit: paulùm ſi deuius hoſtis
Torſit iter, cecidere minæ, tumefactaque fruſtra
Colla ſedent, iraſque ſui bibit ille veneni.
Statius l. 11. Theb.

Hydra.

Pars quota Lernææ ſerpens eris vnus Echidnæ?
Vulneribus fœcunda ſuis erat illa, nec vllum
De centum numero caput eſt impune reciſum,
Quin gemino ceruix hærede valentior eſſet.
Hunc ego ramoſam natis è cæde colubris.
Creſcentemque malo domui, domitamque reduxi.
Ouidius l. 9. met.

Bellua multorum capitum vallata colubris
Sibilat, attollitque minas, & verbere caudæ
Terret humum, erectis ceruicibus aſtra laceſſit
Multiplici-ramoſa malo. ceu fertilis olim
Damnis hydra ſuis ad turbida flumina Lernæ;
Cui dum fulmineo truncatur acinace ceruix,
Seque minor caput exciſum mutilata requirit,
Extemplo furijs armata renaſcitur anguis.

Sic

Sic viroſa ſeges maiore repullulat auctu,
Atque aliam ex alio meditatur funere vitam.
Bened. Milanus in lib. carm.

ANIMALIA INSECTA.

Bombyx.

SCrutare, quo ducente, quo magiſtrante
Tenellus ille ſerici pater bombyx,
Pretioſus inquam vermis, antequam belli
Deneret auri, ventre quod gerit, filum,
Tamdiu labore maceratur ingenti,
Toties ſeipſe ſtringit, ac nouus pelle
Nouuſque roſtro, victitanſque frondoſa
Moro reſudat, pectoris ſui donec
Exenterator prodigus, laboratos
Det ore fuſos, byſſinumque ſubtemen?
P. Ang. Gazaus in lib. Pia. Hilar.

Ten' igitur vermis video nutricula Thisbe
Errantemue ſinu placidè amplexaris alumnum;
Scilicet hunc morus ramo fronden'e tenellum
Excipit, & claras magnum tranſmittit ad artes.
Namque vbi ter pigro renouauit corpora ſomno
Iam ſenium increpitans, & pleni pondera ventris,
Continuo tanti eſt edendi gloria fili
Exercetur, & effundit quæſita per æuum
Stamina, ditis opes vteri, ſuſpenſaque denſos
Fila regens inter ramos, atque ordine ducens
Mille legit, relegitque vias, & circinat orbes,
Sponte ſua, donec niueo ſe carcere claudat.
Mox autem interior circum vndique ſtamina denſat,
Albentique thoro immoriens glomeratur in ouum.
Ex P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet l. 7.

Formica.

AC veluti ingentem formicæ farris aceruum
Cũ populant hyemis memores, tectoq; reponũt;
It nigrum campis agmen, prædamque per herbas
Conuectant calle anguſto: pars grandia trudunt
Obnixæ frumenta humeris: pars agmina cogunt
Caſti-

Caſtigantque moras: opere omnis ſemita feruet.

Virgilius l. 4. Aen.

Scrutare prouidentis ora formicæ
An ſint anhelæ, dum cucurrerit, fauces?
Vbi ſe relaxet hepar, aut diaphragma,
Vbi dorſuales ſpinulæ, quibus ſenſim
Capitis medulla prorogetur ad caudam.
Quid populus ille Myrmidon, propinquantis
Oeconomus hiemis, horreis ſuis condat
Tam fabrefactis horreis, per occultos
Terræ mæandros, vorticeſque diſpoſitis?
Quis hic puſillum crederet magiſtratum
Dare iura læſis, mortuis ſepulturam
Stimulumque pigris, transfugis grauem mulctam?

P. Ang. Gazæus in lib. Pio. Hilar.

Aranea.

SCrutare Arachnem pendulæ colus matrem,
Quanam hæc amuſſi, quoque circino telam
Diſcriminare norit, arbores inter
Vtrimque filo penſilem ſuper riuo?
Aequo docente ſtamen illa feſtinet,
Vbi nimbus atrox ingruit, reſorbere,
Suique ventris in penu reſeruare,
Vngues acuere præda ſi ſtet in tricis,
Pedes viciſſim ſpiritu labellorum
Calfacere, dito ſi premantur algore?

P. Ang. Gazæus in lib. Pio. Hilar.

Qualis vbi tremulum percurrit aranea textum
Diſpenſat trabibus fallaces pendula curas,
Orbibus implicitis replicatos complicat orbes
Velleraque, & villos, fibraſque euiſcerat omnes
In fraudem, vt laqueum ſummis laquearibus aptet.
Ardua viſcoſo ſubtegmine circinat orſa,
Inde redorditur Mæandros vna trecentos,
Et labyrinthæos flexus, & mille reflexus
Dædala commenta eſt, eademque Ariadna reſoluit.

P. Leo Sanctius florid. to. 2.

Quale textum Arachne librat pendula fallacia,
Dum plicandos implicatis torquet orbes orbibus,
Inuolucris euolutis viſcerum de ſtamine.
Mille ducit per Mæandros fuſa ventris vellera.

Turbi-

Turbinatim euiſceratis ad tigillum fraudibus.

Idem ibidem.

Bona illa ſecum propria portans omnia
Vno atque eodem texit, ac net tempore,
Sibimet quaſillus, tortilis fuſus, colus,
Digitus ſupinus & ſaliuæ glutinum,
Radius acutus, pecten, inſile, licia,
Textrina tota, inutilis niſi ambulet.
Recondit aluo ſtaminis tenuiſſimi
Glomeramen, infra anguſta per ſpiracula
Senſim explicandum. Iamque tendiculas leues
Vt moliatur, amitis arbutei loco
Stabilimen operi figit ad celſam trabem
Exile ſtamen, ac ſibi nens innocens
Suſpendium, deuolat ad infimum ſolum,
Idemque ibidem ſtamen agglutinat, & in
Eodem adeptus ad ſupera facilem gradum,
Villoſa cum ſint crura, filum viſcidum,
Redux ſecundum ſtamen ad trabem locat
Priore ſeorſum à ſtamine, & nectit ſolo,
Breuibuſque paſſim licijs ſtatuminat.
Mox à pariete. fila tranſuerſaria
Ad recta ducit paribus vtrimque ſpatijs,
Mediumque inane texto adornat caſſium.
Fundamine vſquequaque iam ſtructo, quaſi
Matheſeos magiſter, è filo ſibi
Statuit peripheriam: ſubinde lineas
Diſpertit æquè diſſitas, in centrum idem
Coire iuſſas: poſtmodum ſe euiſcerat
In caſſium ſubtegmen erro cyclicus,
Qui lineæ de linea inſiſtens, moram
Non feriator trahit ibi, & ſequacia
Poſticus illinit apprimendo ſtamina
Staminibus in gyrum, duce ad fabricam pede,
Oculi vicario retroiſo, nexuum
Loca ordinante, & admouente cannabim
Loca ad ipſa facilem, perque conum hiatibus
Diſtinguit inter ſtaminum capedinem,
Pleniſque medius conquieſcit circulis.
In rara quòd ſi retia caducus culex
Monitore filo cieat ad prædam aucupem,
Is volucre calles menſus aereos pede
Sagax petauri luſtrat omnes angulos,

Pretium

Pretium laboris in ſagina vt comparet.

P.Hipp.Graſſetus l.1. Epig. 79.

IGNIS INCENDIVM.

Tir. VTrumne clarus ignis, & nitidus ſtetit,
Rectuſque purum verticem cælo tulit,
Et ſummam in auras fuſus explicuit comam?
An latera circa ſerpit incertus viæ,
Et fluctuante turbidus fumo labat?
Man. Non vna facies mobilis flammæ fuit:
Quis deſit illi, quiſue ſit dubites color.
Sed ecce pugnax ignis in partes duas
Diſcedit, & ſe ſcindit vnius ſacri
Diſcors fauilla.

Seneca in Oed.act.2.ſc.2.

Extitit, at ater fumus obduxit facem,
Et flamma ſtructam dubia prægustat pyram;
Inuita circùm ſerpit, & fumo nigrum
Stridens volumen errat obſcuræ facis.
Aſpice rubenti prima ſublucet iuba,
At media lucent inſtar Oebalij croci,
Poſtrema lucent, ruſus in ſumma face
Fumi inuolucrum cernitur (monſtrum rei
Mirum) retuſus inde per totam iubam
Aſpice ſereno liuidus ſerpit color.

P.Ber.Stephonius in Flau ac.4. ſc.9.

Ignes artificioſi ad communem lætitiæ ſignificationem.

COndiderat nox pura diem, cælumque ſerenis
Lucifero ſpargente faces incenditur aſtris.
Maius in vrbe iubar, congeſtaque ſidera lucent,
Irradiantque vias, liquidaſque emiſſa per auras
Pandunt nocte comas, flammæque volubilis alas.
Regalis iam tecta domus, iam mœnia longo
Ordine, iam ſummæ flagrant in nubila turres,
Aſtraque decertant cæleſtibus eminus aſtris.
Nec deſunt tonitrus, & ahenæ fulmina molis,
Feſtaque diſcurrunt accenſo fulgura cælo.

P.Al.Donatus l.2.car.8. Arti-

Artificeſque volant ignes, tædæque coruſcæ
Sideris in morem tremuli, ſtellæque comantis.
Vndique mobilibus pendent funalibus ignes,
Vndique læuatis lyeni ſpecularibus ardent,
Vndique felici ſtupa ebria lucet oliuo,
Et fax in nitido ſcintillat fumida vitro.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 5.

Splendeſcens tunc Aetna ſequi: tunc dolia ſulphur
Euomere atque picem, mediumque incingere gyro
Inflammante forum, totuſque accenditur æther.
Erexere faces criſtas per nubila raptæ
In varias circum ſpiras: alioque rotatis
Sibila ſerpentes flatu fumoſa dederunt,
Anguipedes pyrio ſuffuſi colla veneno.
Scintillant centeni apices, iaculabile pondus,
Et ramoſa vagæ ſpargunt incendia tædæ.
Tum vapor erumpens, ſtridorque igneſcit, & aer.

P. Iac. Balde to. 2. Heroic.

Proh quæ ſulphureæ cernes miracula flammæ?
Stellifero aſpicies inuolui puluere cælum,
Et ſcintillantes per inania currere tædas.
Farta Meduſæis hinc flagrat arundo capillis,
Et ſpargit fuluos rupto ceu ventre dracones;
Moxque plicatilibus ſerpens Vulcania ſpiris
Mille micat linguis, & ſibila colla per auras
Conuoluens, face ſopitas exſibilat vmbras;
Ac tandem luctata diu ſub nube relinquit
Sulphureas animas, & ſe ſe funerat ortu.

Ex P. Laur. le Brun to. 1. elo. Poet.

Ac velut æſtiuas noctis redeuntis in vmbras
Aelia cum Romæ referat noua gaudia moles,
Et parat arſuros incenſis nubibus imbres;
Machina marmoreas compactilis occupat arces,
Sulphureoſque premit calamos, vteroque morantes.
Mox vbi conceptos à tergo admiſerit ignes
Emiſſura faces, matrem lacerantibus angues
Flammiferi radijs, iaculiſque euoluitur ardens
Ac ſe ſe in nubes aperit globus. ardua lucent
Spicula, pallentemque fugant crepitantia noctem.

P. Al. Donatus l. 2. car. 11.

Non aliter magnæ nocturna in gaudia Romæ
Cum noua ſolſtitia, & claræ per ſidera noctis
Vaticana ſuo redeunt ſolemnia templo:

Sul-

Sulphurei calamis volitant crepitantibus angues
Queis ciues rutilas fecere volantibus alas.
Summa petit, tremulumque accenſo crine draconem
Fert cælo radius; tum laſſo nubila collo
Cum ſonitu expirat; laceri ſe protinus ignes
Demittunt, tectoque ſuper, campoque recumbunt.

Idem lib. 1. Conſtant.

Nox aderat tandem, & cælum ex Cyclope diurno
Nocturnus tunc Argus erat; cum Roma feneſtris
Gaudia diſponens velarat tecta domorum
Torque lucernarum, & collo ſuſpenderat alto
Verſicoloratis contexta monilia flammis.
Quin etiam in triuijs Cynici verſatile tectum,
Et veteres Bacchi exuuias damnauerat igni.
Vltima reſtabant Thuſcæ ſpectacula molis;
Vnde ſuos contra cælum Romana Gygantes
Aetna mouere ſolet. magicæ hic miracula dextræ
Cernuntur: calamus ſubito nam tactus in angues
Vertitur ignivomos angues; rurſumque videbis
Nil præter calamos ſupereſſe ex anguibus illis.
Et iam concentu horrifico centum ora canebant
Ferrea, multiplicesque exploſa metalla ſonores,
Et tormenta dabant peracutos muſica flatus.
Ipſa autem querulo moles paritura gemebat
Murmure, & ignita edebat ſuſpiria cælo.
Hæc inter cœpit obnubi nubibus æther,
Orbari ſtellis orbes, veroque tonitru
Cælum indignari, Romæque indicere bellum.
Roma nec abſiſtit. dumque hinc atque inde tonabat,
Alterniſque choris cælumque, ſolumque canebant,
Fallebat ſpectatores gratiſſimus error
Anne darent plauſum nubes, anne æra tonarent?
Ne multis, finem pugnæ cognoſcite mecum.
Non vna eſt altis erecta in turribus arcis
Arbor arundineo frontem circumdata ſerto.
Germinat hæc nunquam, niſi quando accenſa capillos
Explicat in flammas, calidamque è vertice ſiluam
Fundit, ramoſoſque expanditur arbor in ignes.
Ergo dum vero baubatur murmure cælum,
Scinditur en nubes, & aperto apparet ab ore
Lingua triſulca poli. cadit illa, & fulminat arcem,
Diſpoſitumque alta ſuccendit in arbore textum.
Arbor it in flammas, proque vno fulmine reddit

Fulmina mille, ſagittiferoſque irata maniplos
Explicat, haſtatoſque ſuos, haſtaſque micantes
In cælum mouet. at clypeo ſeptemplice cælum
Obſtat, & ad terras ea tela retuſa remittit.
Illa quidem redeunt, animaſque per aera fundunt,
Sulphureas animas, crepitantique imbre queruntur
Victa mori, atque atro peragunt ibi funera fumo.

P. Famianus Strada l.2. prol.6. Acad.2.

Incendium.

TElum flamma fuit, rapienſque incendia ventus
Per Romana tulit celeri munimina curſu:
Nec quamuis viridi luctetur robore, lentas
Ignis agit vires: tæda ſed raptus ab omni
Conſequitur nigri ſpatioſa volumina fumi.
Nec ſolum ſiluas, ſed ſaxa ingentia ſoluit,
Et crudæ putri fluxerunt puluere cautes.

Lucanus lib. 3.

Nulla tamen plures hoc edidit æquore clades,
Quàm pelago diuerſa lues. nam pinguibus ignis
Affixus tædis, & tecto ſulphure viuax
Spargitur, ac faciles præbere alimenta carinæ,
Nunc pice, nunc liquida rapuere incendia cera.
Nec flammas ſuperant vndæ, ſparſiſque per æquor
Iam ratibus, fragmenta ferus ſibi vindicat ignis.
Hic recipit fluctus: extinguat vt æquore flammas:
Hi ne mergantur, tabulis ardentibus hærent.

Idem eodem lib.

.... piceo iubet vnguine tinctas
Lampadas immitti iunctis in vela carinis
Nec piger ignis erat per ſtupea vincula, perque
Manantes cera tabulas: & tempore eodem
Tranſtraque nautarum, ſummique arſere ceruchi.
Iam prope ſemuſtæ merguntur in æquora claſſes,
Iamque hoſtes, & tela natant: nec puppibus ignis
Incubuit ſolis: ſed quæ vicina fuere
Tecta mari, longis rapuere vaporibus ignem.
Et cladem fouere Noti.

Idem lib. 10.

Caſtra leui calamo, cannaque intorta paluſtri
Aggreditur furtim armorum tutantibus vmbris,
Ac tacita ſpargit cælata incendia nocte.

Inde

Inde vbi collecti rapidam diffundere peſtem
Cœperunt ignes, & ſe per pinguia magno
Pabula ferre ſono, clarè expatiantur in auras,
Et frenos volucri propellunt lumine flammæ.
It totis inimica lues cum turbine caſtris,
Atque alimenta vorat ſtrepitu Vulcanus anhelo
Arida, & ex omni manant incendia tecto.
Sentitur plerïſque prius quàm cernitur ignis
Excitis ſomno, multorumque ora vocantum
Auxilium inuadunt flammæ: fluit vndique victor
Mulciber, & rapidis amplexibus arma, viroſque
Corripit; exundat peſtis, ſemiuſtaque caſtra
Ardenti volitant per nubila ſumma fauilla.

Sil. Italicus l. 17.

Nox adeo nimium calidis flagrauerat vmbris,
Mutaque ad ardentem caluere ſilentia lunam.
Arida fumoſi ſtabant fænilia tecti,
Prima vbi Flaminio Romæ trans mœnia Circo
Longa ſuburbanos celebrauerat area ludos.
Hic primum obſcuras noctis flagrantis in horas
Sponte ſua calamis hæſere ardentibus æſtus,
Et natis ſtipulæ dederunt, & pinguia culmi
Nutrimenta focis. ſubito populatur agreſtes
Ignis opes, cæloque vndans, longèque ſonanti
Altior incendit flagranti vortice nubes.
Caudice quin ſecto, ſiluiſque aduecta Sabellis
Robora, quæ tectis opifex claudebat acernis,
Ignis edax paſcit. iam lapſo incendia muro
Ire ſuperductis vicina palatia flammis.
Tectorumque, hominumque altas geminare ruinas.

P. Al Donatus l. 2. car 11.

Nec plura his, iaculata facem ſtetit. ilicet arſit
Extemplò fulgur, tonitruque exterrita pinus
Euomuit flammarum vndas, & fragmina cælo
Suſtulit auulſæ diſiecta mole carinæ.
Horrifico ſedenim tabulata excuſſa fragore
Aere diſſiliunt, trunciſque cadauera membris,
Semineceſque artus, & grandes orbe molares,
Flagranteſque trabes nube euoluuntur eadem,
Et cælo confuſa gemunt; magno inde ſonore
Præcipitant, pelagus ſtridenti extinguit in vnda.
Nec verò ſtetit hic ſtrages, ſed tempore eodem
Africus incumbens pelago, tædaſque volantes,

Præcipiteſque globos, & ſaxa reciproca longè
Detulit, & ſocias ſubeuntes ponè carinas
Inuoluit flammis: illæ piceo vnguine pingues
Accipiunt inimicum ignem, ſimilique fatiſcunt
Clade ambæ. furit immiſſis Vulcanus habenis
Tranſtra per, & liquidis manantia robora ceris,
Auulſaſque trabes diſterminat æquore toto
Triſtes relliquias. fluitat captiua ſupellex,
Scuta virûm, galeæque, & Cypria gaza per vndas,
Signaque rapta ducum, transfixaque pectora remis,
Et ſingultantes extis fumantibus artus.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 3. par. 2.

Sicut arundinea in ſilua, quaſſantibus auſtris
Ad calamos hæſere faces, ſtipulamque ſonantem.
Ilicet vndantes cælum occuluere fauillæ,
Et ſtipata globis nitida agmina ſcintillarum
Implicuere acies: nam prona ferentibus auris
Materies flammam ſtipula, ventoſque laceſſit:
Excurrunt, redeunt, ſibi ſe fugientibus inſtant,
Quocunque incubuit, leuia impulit agmina turbo.

P. Ant. Millieus l. 1. Moyſ. Viat. to. 1.

Nec mora, corripiunt ſubiecta cubilia peſtem,
Atque vbi tæda fuit, iam nunc incendia ſurgunt;
Quoque magis victor veſtigia promouet ignis,
Auget opes magis inde ſuas, & creſcit eundo.
Iamque adeo pueri latus inſuperabile turbo
Flammeus aggreditur, iam pectora proximus audet
Lambere; cum ſubitis perculſa timoribus horret
Flamma vorax, reprimitque gradum, valloque vaporum
Se ſe arcet vapor, & puerum rogus ipſe tuetur,
Qui petit, obſequio permutat vota nocendi.

P. Vinc. Guiniſius car. 12.

Iamque vndabat edax facibus, ſummiſque ruebat
Tempeſtas immiſſa iugis, atque alta voraces
Euoluit ſublime globos, aut vortice rauco
Vallibus ima furit. tectis aurata vetuſtis
Robora inardeſcunt, prabentque ſuperba cadentes
Nutrimenta domus: caſu glomerantur aceibo
Antiquos teſtata ducum monumenta triumphos.

Et infra .... Penetralibus altis
Peſtis edax, ardorque inerat, populataque paſcit
Limina: terribili iaculatus in aera fumo
Aeſtuat igne vapor, colliſaque verberat aſtra.

Nec

Nec minus & rapido ventorum turbine gliſcit
Exitiale malum, muriſque ambuſta ruinam
Saxa dabant; totis ſpirant liquefacta metallis
Signa ducum, & mixto labuntur flumina riuo,
Pictaque erythræis pereunt laquearia gemmis,
Inque ſuos cineres moles auguſta recumbit.

P. Al. Donatus l. 4. Conſtant.

Non aliter ſcintilla faces ſi paruu'a magnas
Intulit in cæcas ædes ſub nocte ſilenti,
Incumbuntque Noti, calido ſe vortice flumen
Prouehit ignitum, flammis torrentibus aulam
Obruit, eructat fractis incendia tectis!
Dependet quaſſata domus, patuliſque feneſtris
Cum fumo vapor expirat, quem turbinat aura,
Vicinoſque lares inimico murmure terret.
Vndique conueniunt populi, quos publica tangunt
Commoda, Vulcanum Neptuno vincere tentant.
Materiem rapit hic flammis, cedroſque ſubeſas
Proijcit in præceps, vellit laquearia, menſas
Scriniaque euoluit: largas ille ingerit vndas;
Donec flamma ſuo tandem tumulata ſepulcro
Cum fremitu cadit in cineres.

P. Car. de Luca l. 22. Laur. Dom.

Incendium Aetna & Veſuuij Vide ſupra ſub Tit. Montes.

HOMO.

NVnc formetur homo, ſummi quem tangat imago
Numinis, & noſtram celſo donatus honore
Induat interius formoſa mente figuram.
Hunc libet erectis ſublimem incedere plantis,
Incipiat rectos in cælum tollere vultus,
Factorem quærat proprium, cui mente fideli
Impendat famulam longæua in tempora vitam.
Hæc ait, & fragilem dignatus tangere terram
Temperat humentem conſperſo puluere limum,
Moliturque nouum diues Sapientia corpus.
Iamque arcem capitis ſublimi in vertice ſignat,
Septiforem vultum rationis ſenſibus aptans
Olfactu, auditu, viſu, guſtuque potentem:
Tactus ad hæc, ſolus toto qui corpore iudex
Sentiat, & proprium ſpargat per membra vigorem.

Flexilis arctatur recauo ſic lingua palato
Preſſius in cameram pulſantis verbere plectri,
Percuſſus reſonet modulatus in aere ſermo.
Exin ſucciduum porrecto in corpore pectus
Spargit, ramoſas poſt fortia brachia palmas.
Succedit ſtomacho medius, qui tegmine molli
Inter vtrumque latus foueat vitalia venter.
Diuiduam partem femur excipit, aptius vt ſe
Alternus moueat duplicato poplite greſſus.
At parte ex alia, fingit quam conditor idem
Occipiti ſubmiſſa ſuo deſcendere ceruix
Incipit, & vaſtos compagibus addere neruos.
Spina rigens crebris inter commercia nodis
Diffundit duplicem coſtarum ex ordine cratem.
Pars interna nouos vitæ formatur ad vſus.
Viuifico primùm cordi vitalia tegmen
Naturale parant, plagam ne ſentiat vllam,
Maſſaque congeſtis pendens abſconditur extis.
Additur & tenui paſcendus ab aere pulmo,
Vt concepta trahens lenti ſpiramina flatus,
Accipiat reddens, reddat quas ſumpſerat auras,
Perque vices crebro pellatur anhelitus hauſtu.
Dextra tenet iecoris vegetandum ſanguine fontem,
Quo clauſum venæ ſpargunt per viſcera flumen.

Alc. Auitus l. 1. de Orig. Mun.

Et primùm humanæ ſobolis, vitæque parentem
Terrena de fæce ſatum, iam fictile noſtri
Principium, ſubitos in luminis elicis ortus.
Olli vitales auræ ſpirabilis hauſtus,
Atque animam ſenſu pollentem, & numine mentis
Ducentemque tua ſimiles ab imagine vires,
Diuino afflatu vegetos infundis in artus.
Tantum animis terra auſa tuis. venit arbiter orbis
Ex humili noua forma ſolo, micat arduus ore,
Attollitque animos, & conſcia lumina cælo.
Miratur ſubitum ſe ſe genus: vnde repente,
Munere quo tam dulcem animam, quo flamine ſenſum
Hauſerit æthereum, lapſumque in pectora Numen.
Sentit opes animi, ſentit diuinitus auctum
Pectus, & arcana fœcundam Pallade mentem.

P. Pulcharellus l. 1. car. 2.

Suſtulit inde rudem madido cum puluere glebam,
Et ſubitum Plaſtes fingere cœpit opus.

Mollis

Mollis in oblongum tenuatur imago cylindrum,
Et coit in teretem ſumma figura globum.
Huic ſua cæſaries, nareſque, aureſque, genæque,
Luminaque, & iunctis labra propinqua labris.
Additur his ceruix, humero tendumtur vtroque
Brachiá, cum digitis vtraque palma ſuis.
Adduntur medio lutea præcordia trunco:
Obſerat ima cauus pectoris antra penus.
Iungitur & duplex duplici coxendice poples,
Et duo, ſuſtentent qui duo genua, pedes.
Intextis laterum firmantur mollia coſtis,
Fictaque ſunt ſimili cetera membra luto.
Hæc hominis poterat iam forma gemella vocari
Prædita ſi motu forma, ſonoque foret.
Non erat. ergo leui ſimulacra iacentia flatu
Numen ab agnata ſurgere iuſſit humo.
Surrexere pedes: ſtetit inclita machina, ſurſumque
Ardua ad æthereos ſuſtulit ora lares.
Senſus ineſt oculis: calidis præcordia venis
Pulſa vigent, motu brachia, lingua ſono.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid. el. 1.

Nam Deus in pura meditatus ludere maſſa,
Molle opus in varias ſpecies diſcriminat: illic
Ignem oculo accendit; cauat hic anfractibus aurem;
Naribus hic, orique aperit, iuguloque meatus,
Compingitque luto facili præcordia, tamquam
Preſſa ſolent manibus parere coagula lactis.
Ad motum neruos adhibet, ſenſumque paratos;
Aere pulmones agitat; cerebrumque medulla,
Corque vapore implet vitali, ſanguine venas.
Brachia diſtendit ſurſum, tum crura deorſum:
Compagem inualidam firmatis roborat intus
Oſſibus, & tenera ſuperinduit arida carne.
Nec piguit limo ſuperam diuinitus auram
Inſpirare, rudique operi ad cæleſtia nato
Aeternas adhibere manus; quo ſurgeret vnum
Summum animal, terris leges & iuſſa daturum,
Par ſuperis, affine Deo, numenque ſecundum.

Ex P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

Corporis & Oris pulchritudo.

O Vbi purpureo ſuffuſus ſanguine candor,
Sidereique orbes, radiataq; lumina cælo,

Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,
Ingenuique ſuper crines, molliſque decoræ
Margo comæ? blandis vbinam ora arguta querelis,
Et mixtæ riſu lacrymæ, penituſque loquentis
Hyblæis vox miſſa fauis? cui ſibila ſerpens
Poneret, & ſæuæ vellent ſeruire nouercæ.

Statius l. 2. ſil. car. 1.

Dulcis adhuc viſu, niueo natat ignis in ore
Purpureus, fuluoque nitet coma gratior auro.
Nec dum prima noua lanugine vertitur ætas,
Tranquillæque faces oculis, & plurima vultu
Mater ineſt. *Et infra.*
Illius è roſeo flammatur purpura vultu,
Et gemmis lux maior ineſt, & blandius aurum,
Atque ipſi par forma Deæ, ſi pectoris angues
Ponat, & exempta placetur caſſide vultus.

Statius l. 1. Achill.

Vni quicquid habet, dederat natura decoris,
Vni etiam dederat gratia quicquid habet.
Candor erat dulci ſuffulus ſanguine, qualem
Alba ferunt rubris lilia mixta roſis.
Vt nitidum læti radiabant ſidus ocelli,
Sæpè amor accenſas rettulit inde faces:
Soluerat effuſos quoties ſine lege capillos,
Infeſta eſt trepidis viſa Diana feris.
Siue iterum adductos fuluum collegit in aurum,
Compta cytheriaco eſt pectine viſa Venus.
Vſque illam parui furtim componere Amores
Sunt ſoliti, & facili gratia blanda manu.

Ang. Politianus in Eleg. Albitia.

. . . . aurea nunquam
Vertice defluxit coma pulchrior: aut ſua circum
Gratior intonſam ſuſpendit tempora nubem.
Fulget lux oculis gemino formoſior aſtro:
Acceſſit frontique decus, totoque rubentes
Lætitias aperit ſpectabilis ore iuuentus.
Ipſa nonus ſquamis interlucentibus ambit
Arma nitor: maiorque humeris, habituque decoro
Et viſu ante omnes auguſtior emicat Heros.

P. Al. Donatus l. 3 Conſtant.

Quantus in auguſto lepor, & quæ gratia vultu?
Qui labris afflatus honos, quæ pugna colorum,
Aut potius quàm certa animat concordia frontem?

Qui

Qui ſoles oculorum ardent? vos ò mihi ſoles
Eſte boni, dum tanta audax incendia luſtro.
P. Vinc. Guiniſius car. 7.

Ambiguum eſt formæ ne decus, clarine pudoris
Altius emineat. ſic blanda modeſtia fronti
Inſidet, ingenuo ſic enitet ore venuſtas.
Inceſſu geſtuque grauis, ſed ridet honeſta
Maieſtate lepor. manibus ſua munera plenis
Gratia cum geminis coniuncta ſororibus vni
Et largas diſpenſat opes. quis ſuaue rubentes
Enumerare genas natiuo murice tinctas;
Quis claros oculorum orbes, quis verticis aurum
Enaleat, quis frontis ebur? non cana repandis
Lilia ſic folijs albent, non alba liguſtra
Ingenito ſic lacte natant: non defluus Arcto
Candicat alpinis niueus ſic rupibus agger.
Tortilis in nodum flauet coma, mille perurgens
Errabunda vias; ornat crinale capillos
Lege recompoſitos, quo; ambiat almus Apollo.
Ingenuas proprio dicas duo ſidera cælo
Scintillare faces, ſemper viuacia, ſemper
Mite verecunda referentia luce ſerenum.
Ben. Milanus in Epithal. Marg. Auſtr.

Corpus deformatum, extenuatum, ſqualidũ.

Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.
Ouidius l. 8. met.

Eſt furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera, & exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames: iam lumina retro
Exeſis fugere genis, iam lurida ſola
Tecta cute, & venis male iuncta trementibus oſſa
Extant, conſumptis viſu deformia neruis.
Sil. Italicus lib. 2.

Vt ecce pallet oris exanguis color!
Pædore macies liuido ambedit genas:
Florens receſſit ſanguis: exucto cutis
Corpore reſiſtit arida, & tactu aſpera:
Tempora lacunis bina ſubſidunt canis:
Introrſus acies abijt, & mœſtis putres
Oculi cauernis penitus abſtruſi latent.
Creuere digiti: pectoris cratis loco
Emergit omnis: tubere immodico artuum
Structura ſurgit: prominent ſupra modum
Nexus latentes ante: compago oſſium
Artus per omnes carne ſubducta patet:
Menſura nulli iuſta membrorum manet.

P.Ber. Stephonius ac.1 ſc.2. in Flau.

Exeſum eſurie, & ſcabra rubigine corpus
Lurida corrugat macies, atque aſperat artus.
Squalet apex, fuſiſque altè ſub crinibus extat
Gorgonis in morem, ſtrigoſum, & tortile collum.
Vlnificæ nuda oſſa manus, nuda oſſa lacerti,
Atque humeri, atque altè nodoſo in pectore crates.
At cauus in coſtas aluum ſinus abdit inanes
Appreſſam ad lumbos penitus, curuamque lacunam.

P. Pulcharellus l.1. Paon.

Non illi ambroſijs coma mollis odoribus halat,
Non rubor in vultu, candorque reciprocus errat,
Non labris ſua forma, neque eſt ſua gratia formæ.
Omnia languenti ſimilis, faciemque, coloremque,
Atque oculos ſenſim vicina in morte natantes.
Squalida pannoſo male pectora condit amictu,
Nudus, inops, laceri que cadaueris argumentum.

P.Vinc. Guiniſius car.12.

CORPORIS, STATVRA.

Homo excelſiore Statura.

Ipſum inter pecudes vaſta ſe mole mouentem
Paſtorem Polyphemum, & littora nota petentem:
Monſtrum horrendũ,informe,ingens, cui lumẽ ademptũ,
Trunca manum pinus regit, & veſtigia firmat.
Poſtquam altos tetigit fluctus, graditurque per æquor
Iam medium, nec dum fluctus latera ardua cinxit.

Virgilius l.3. Aen.

Miſcebat campum membrorum in prælia portans
Celſius humano robur, viſaque pauentes
Mole Gigantei vertebat corporis alas
Othrys marmarides: lati ſuper agmen vtrumque
Ingens tollebant humeri caput, hirtaque toruæ
Frontis cæſaries, & criuibus æmula barba
Vmbrabat rictus: ſqualore huic hiſpida diro
Et villoſa feris horrebant pectora ſetis.

Sil Italicus l. 5.

Quanta vides campis, ſi quando effoſſa vetuſtas,
Robora trunca virùm, & formoſi fragmina ſæcli?
Apparent ſpatioſæ vrnæ, Marteſque ſepulti:
Pulſantur grauibus raſtris, pulſantur aratris
Coſtarum horrendæ bures, ramique lacertorum,
Atque ſinu immenſæ capitum curua oſſa, lacunæ,
Et magni vmbones humerùm, clatrique tororum,
Stant glebis confuſa ſolo Mauortia quondam
Pectora, nunc fractæ crates.

P. Pulcharellus l. 1. Paen.

Pumiliones ſiue Nani.

Hic audax ſubit ordo Pumilonum
Quos natura breui ſtatu peracto
Nodoſum ſemel in globum ligauit.

Statius l. 1. ſil.

Memnonios iuxta fines, & Gangis arenas
Eſſe genus fama eſt, quo non anguſtius vllum
Limite naturæ, atque opibus communibus æui:
Nec breuior forma ſpecies, nec ſinibus ætas
Vlla virùm, non vlla magis ludicra venuſtas.
Vix totis vitæ ſpatijs adoleſcere tantùm
Ius natale ſinit, quantùm longiſſima ſurgunt
Colla gruum: namque illa grues armata laceſſit
Progenies, bello inferior, nec corpore maior. *Et inf.*
Hinc breuis aſpectu, atque humili contracta figura
Summa virùm pubes, canoque infantia mento,
Atque habitus multis non plus creſcentibus ilo.

P. Pulcharellus l. 1. Paen.

HOMINES MONSTROSI.

Aegæon centimanus.

AEgæon qualis, centum cui brachia dicunt,
Centenaſque manus, quinquaginta oribus ignem
Pectoribuſque arſiſſe; Iouis cum fulmina contra
Tot paribus ſtrepe et clypeis, tot ſtringeret enſes.
Virgilius l. 10. Aen.

Geryon triplici corpore.

QValis Atlantiaco memoratur littore quondam
Monſtrum Geryones immane tricorporis iræ:
Cui tres in pugna dextræ varia arma gerebant.
Vna ignes ſæuos, aſt altera ponè ſagittas
Fundebat, validam torquebat tertia cornum,
Atque vno diuerſa dabat tria vulnera niſu.
Sil. Italicus l. 13.

Cacus Semihomo.

HVic monſtro Vulcanus erat pater: illius atros
Ore vomens ignes, magna ſe mole ferebat.
Faucibus ingentem fumum (mirabile dictu)
Euomit, inuoluitque domum caligine cæca,
Proſpectum eripiens oculis, glomeratque ſub antro
Fumiferam noctem commiſtis igne tenebris.
Et infra....... pedibuſque informe cadauer
Protrahitur, nequeunt expleri corda tuendo
Terribiles oculos, vultum, villoſaque ſetis
Pectora ſemiferi, atque extinctos faucibus ignes.
Virgilius l. 8. Aen.

Cacus Auentinæ timor, atque infamia ſiluæ
Non leue finitimis hoſpitibuſque malum.
Dira viro facies, vires pro corpore, corpus
Grande, pater monſtri Mulciber huius erat. *Et inf.*
Queis vbi nil agitur, patrias male fortis ad artes
Confugit, & flammas ore ſonante vomit.

Quæ

Quas quoties proflat, ſpirare Typhoea credas,
Et rapidum Aetnæo fulgur ab igne iaci.
Ouidius l. 1. faſt.

Cyclops.

. . . . ipſe arduus, altaque pulſat
Sidera, (Dij talem terris auertite peſtem)
Nec viſu facilis, nec dictu affabilis vlli,
Viſceribus miſerorum, & ſanguine veſcitur atro.
Et inf. . . . . ſummo cum monte videmus
Ipſum inter pecudes vaſta ſe mole mouentem
Paſtorem Polyphemum, & littora nota petentem:
Monſtrũ horrẽdum, informe, ingens cui lumẽ ademptũ.
Virgilius l. 3. Aen.

Aſpice ſim quantus: non eſt hoc corpore maior,
Iuppiter in cælo (nam vos narrare ſoletis
Neſcio quem regnare Iouem) coma plurima toruos
Prominet in vultus, humeroſque vt lucus obumbrat.
Nec mea quòd duris horrent denſiſſima ſetis
Corpora, turpe puta: turpis ſine frondibus arbor,
Turpis equus, niſi colla iubæ flauentia velent.
Vnum eſt in media lumen mihi fronte, ſed inſtar
Ingentis clypei.
Ouidius l. 13. met.

ANIMVS HVMANVS.

PRimum animum dico, mẽtem quem ſæpe vocamus,
In quo conſilium vitæ, regimenque locatum eſt,
Eſſe hominis partem nihilominus, ac manus & pes,
Atque oculi, partes animantis totius extant.
Quamuis multæ quidem ſapientum turba putarit
Senſum animi certa non eſſe in parte locatum,
Verùm habitum quendam vitalem corporis eſſe
Harmoniam Graij quam dicunt, quòd faciat nos
Viuere cum ſenſu, nulla cum in parte ſiet mens.
Lucretius lib. 3.

Crede animam non eſſe Deum, ſed crede creatis
Maiorem cunctis, ipſam quoque crede creatam.
Formata eſt namque ore Dei, quæ non erat ante,
Sed formata habitu pulcherrima, pictaque rebus
Diuinis, & plena Deo, ſimiliſque creanti:

Non tamen ipſa Deus, quoniam generatio non eſt,
Sed factura Dei eſt. animam factore minorem
Maioremque alijs, atque omnibus imperitantem
Corruptela putris naſcentem turbida carnis
Concipit, ac membris tabentibus interfuſam
Participat de fæce ſua.

Prudentius in Car. de nat. Anima.

Mens.

Sed nihil ac Mens eſt æquè mirabile: Veſtæ
Detrectat ſoror hæc, aut terræ filia dici.
Ex ſummo regale genus deducit Olympo:
Portio cæleſtis, diuinæ particula auræ,
Immenſi ſine fine capax, imperuia Leto.
Languida membra iacent ſtratis; tamen illa vagatur:
In ſomnis montes, ſaltus, mare, flumina, ſiluas,
Luſtra petit, tortaque volat pernicius haſta.
Dumque volat venti, & cæli ſecura quieſcit.
Totum agitat corpus; tota eſt in corpore toto,
Atque ſuos inſtar citharœdi temperat artus.
Hos immota mouet. præſentem agnoueris eſſe
Quomodo ſit, neſcis. cupies numerare, ſed vna eſt.
Obſeruas vnam? triplici ſe munere prodit.
Imperat; & nutum ſequitur manus, accelerat pes;
Vix vt ab imperio facti properatio diſtet.
Ipſa ſibi mandat, ſua nec mandata capeſſit.

P. Iac. Balde Poem. to. 3. ſat. 12.

Conſcientia.

Qvicumque pectus conſcium fraudis gerit,
Sollicitumque nefas,
Clauſoque cælat hoſpitem culpam ſinu:
Quem ſcelus attonitum
Cæcam obſtinatus vltor in pœnam vocat;
Ancipitemque animum
Maior Megæra verbere occulto quatit;
Nec faciles oculos
Nocturna ſaltem mitior mulcet quies:
Cum ſcelerum facies
Crinem implicatæ viperis minacibus,
Et Stygias oculis

Eucæ-

Euentilantes ignea tædas manu,
Sollicitas agitant,
Terrentque tenebras; & reuerſurum diem
Somnia dira vocant;
Refertque nox ingrata, quod vidit dies
Teſtis, & aura nefas.
Ille vt maligno conditum nimbo iubar
Viderit, & trepidis
Ignem frementem nubibus claudi arduo
Audierit ſtrepitu;
Ad prima pallet fulgura, & meriti arbiter
Ipſe ſui trepidat.

P. Gilb. Ionninus l. Epod. Ode 12.

VITÆ HVMANÆ MISERIA.

ILle ſuperbos aditus Regum
Duraſque fores expers ſomni
Colit; hic nullo fine beatus
Componit opes gazis inhians,
Et congeſto pauper in auro eſt.
Hic clamoſi rabioſa fori
Iurgia vendens improbus, iras
Et verba locat. nouit paucos
Secura quies, qui velocis
Memores æui tempora nunquam
Reditura tenent. dum fata ſinunt,
Viuite læti: properat curſu
Vita citato. *Seneca in Cho. Act. 1. Her. Fur.*

Quod vitæ ſectabor iter? ſi plena tumultu
Sunt fora, ſi curis domus anxia, ſi peregrinos
Cura domus ſequitur; mercantem ſi noua ſemper
Damna manent, ceſſare vetat ſi turpis egeſtas,
Si vexat labor agricolam, mare naufragus horror
Infamat, pœnæque graues in cœlibe vita,
Et grauior cautis cuſtodia vana maritis:
Sanguineum ſi Martis opus, ſi turpia lucra
Fœnoris, & velox inopes vſura trucidat?
Omne æuum curæ: cunctis ſua diſplicet ætas.
Senſus abeſt paruis lactentibus, & puerorum
Dura rudimenta, & iuuenum temeraria pubes.
Afflictat fortuna viros per bella, per æquor,

Iras,

Iras, inſidiaſque catenatoſque labores
Mutandcs ſemper grauioribus. ipſa ſenectus
Expectata diu, votiſque optata malignis
Obijcit innumeris corpus lacerabile morbis.
Diſſidet ambiguis ſemper mens obuia votis,
Nec voluiſſe homini ſatis eſt, optata recuſat.
Eſſe in honore placet, mox pœnitet; & dominari
Vt poſſint, ſeruire volunt. idem auctus honore
Inuidiæ obijcitur. *Auſonius Idyll. 15.*
Quid regale iubar, vel opum quid gloria prodeſt?
Quid populi plauſus, deliciæque iuuant?
Sunt auræ ſonitus, vel opus quod aranea texit.
Nectunt, ſint quamuis aurea, vincla manus.
Quid decor eſt formæ? veluti roſa ſera ſuperbit:
Sole oriente oritur, ſole cadente cadit.
Lubrica ſors regni, ſpinoſis anxia curis,
Inſtabilis fertur vi male nixa rotæ.
Neſciat aduerſos caſus, partiſque fruatur
Tuta, tamen trepido corde futura timet.
Vrbanus VIII. in car. de felic. hum. fuga.
Protinus exclamo: Vitæ ò mendacia noſtræ:
Quanta ſub hoc vitæ nomine monſtra latent!
Sic ergo tumulata æui pars maxima noſtri
Clauditur, extremam flebilis ante diem?
Sic viuens tumulo excipior, partimque ſuperſtes
Poſſum ego productor funeris eſſe mei?
Sic ſpe decipior, ſic mortem in pectore condo,
Sic ego pro vita funera lenta traho?
Anni, florentes anni, decor irritus æui;
Et male conſtantis ludicra forma boni.
Aug. Maſcardus l. 3. ſilu.

Vita delicijs affluens.

TVm gemma collum; gemma diſtinguit caput,
Gemmæ ſiniſtram; dexteram gemmæ grauant.
Illuſa conchis aſperis ſqualet chlamys.
Sordes adoptat pulnis Erythræas Arabs.
Aures rotundi murices laſſas trahunt.
Hinc iam labores cernere operoſos licet.
Statuuntur ecce regio ſumptu domus,
Ingentis inſtar vrbis amplexæ ambitum.
Atria columnis fulta millenis ſedent:

Immane

Immane viſu celſa murorum minis
Moles in auras arduum exertat caput.
Variata ſaxo tecta Tænario calent,
Strepitu clientum; turba famulantum terit
Achate limen lubricum inuiſæ domus.
Prætexta gemmis aula populorum capax
Explicat auara dona longinqui maris:
Pictæ lacunar aureum tollunt trabes:
Certata paries bella Gangaridum indicat.
Hic vel ſuperbis ſplendet aulæis nitor,
Vel fila tendit varia belluatus labor.
Elephante diues albicat ſecto torus:
Elephante texto culmen auratum albicat.
Tum citrea menſa pluribus ſurgit locis
Sedes per amplas. lucet in menſis nitor
Aureus; & vſus qui ſit argenti memor
Numerare custos neſcit, è ſcripto docet.
Quod apparatu quæritur tanto bonum?
Materia ſcelerum facilis: è luxu potens
Animi libido: cordis excordis tumor:
Preſſurus alios faſtus: effrænis furor
Et illa mentis Helena deceptæ procax,
Decorum charybdis, tetra populatrix opum,
Legum ſepulcrum turpe, virtutum rogus,
Laudum voluptas prodiga, & fraudum ſinus.

P. Ber. Stephonius in Flau ac. 2. ſc. 1.

Non mihi Erythræi ſerpunt per colla lapilli,
Gemma nec vlla meis ardet in articulis.
Nec vidui certa nodantur lege capilli,
Nec mihi ſub Coa veſte ſuperbit humus.
Quid mihi ſi Crœſi ſine te fluit aureus amnis,
Ebriaque in Tyrio murice dormit ouis?
Odi ſuffuſas radianti lampadas auro:
Aurea ſunt oculi lampas, Alexi, tui.
Non ego delector cythara fidibuſque canoris:
Sola mihi gratum vox tua carmen erit.
Non mihi Panchæo nubes efflantur odore:
Suauis odorata tu mihi meſſe magis.
Non mihi ſidereis gemmaſcunt floribus arua:
Tu Narciſſus eris, tu mihi ſola roſa.

P. Franc. Remondus el. 8.

Et tua barbaricæ fouere cubilia veſtes,
Perque coronatos viſum ſplendere penates

Sidonio

Sidonio pictum fuco velamen & auro.
Et tibi regali fulſit domus inclita gaza
Turritas amb ta fores, vndante corona
Mane ſalutantum & iuſſis adſtare frementum.
Te Charitum fouere ſinus, pulchrumque decorem
Afflauere oculis, & ouantes indole mores
Egregia, & ſtimulis dulces cum mollibus iras,
Et bello faciles, & amantes ardua vires.
Te quoque te procerum lectæ videre cohortes
Diuitias inter proauûm geſtire ſuperbas;
Et teneros animantem æui florentis amores,
Laudis ad æternum patriæ ſuccedere culmen.
Quantus eras, quàm largus opum, quàm diuite cenſu,
Et quibus heroum titulis, qua prole potentum
Fœta domus, quæ te tantum ſuſcepit alumnum!

P. Pulcharellus l. 1. car. 9.

Barbaros fruſtra tibi nunc tapetes
Bactra depingunt operoſa; fruſtra
Aſpero Seres properata textu
Vellera fingunt.

Siue Sarrano reuolutus oſtro
Aureum limen, biforeſque valuas,
Seu colorato rutilum lacunar
Gange laboras.

Nobilem vincat licet aula Memphin,
Et Paron; ditemque Tyron ſuperbo
Marmore, & multa Babylonis arte
Atria condas.

P. Io: B. Maſculus l. 3. ode 31.

Vita paucis contenta.

O Cæleſtum epulas, ò priſca modeſtia vitæ;
Imperio ſatus auctoris, digitiſque Tonantis
Fictus homo, nulloſque humiles effictus ad vſus,
Ad cæli ſed natus opes, ſed factus ad altæ
Sceptra domus, factus ſupremi ad regna Parentis.
Oſtrea non cœnat Gaurana, nec arte magiſtra
Dona laboratæ frugis; ſed ab arbore menſis
Poma legit, vacuaque leuis ſpatiatus in vmbra,
Texta per & nemorum, viridis perque æquora campi
Traducit tacitæ ſecreta obliuia mentis.
Quid memorem, vt veteris poſt prima piacula noxæ
Aſtris

Aſtris æquæui gemina cum prole parentes,
Aut molli ſtipula, fruticoſo aut vimine textas
Incoluere caſas, campiſque nitentia fraga,
Moraque, & excuſſa legere ſub ilice glandes.
Nempe ſub vmbrifera ducebant fronde choreas,
Si quando rarum ſilueſtri è vite racemum
Carpſiſſent, corylique leues ex arbore baccas.

P. Tar. Galluzius l. 1. car. 10.

Cui ſæua numquam lumine rideat
Fortuna blando, & cruda neceſſitas
Vnum hoc honoris vult licere
Pauperiem bene ferre poſſe.
Semota curis patria cubilia,
Cœnaſque laudat ſub tenui lare
Sine auro, & oſtro: nil inemptis
Funera de dapibus pauentes.
Illi nec atræ ſollicitudines,
Mentemque turbant ſomnia triſtia:
Non fundus illi, vineæque
Increpuere hyemes iniquas.
Edocta cenſu viuere paupere
Laudatur illi vita beatior:
Fallax auarè percupitas
Damnat opes operoſiores.
Non præter æqui currere limites
Aureiſque mentem non dare vinculis;
Seruare ſemper diffluentes
Inter opes animum innocentem.

P. Oddo de Comitibus par. 3. ſil u. Rhet.

Vitæ cultus mediocris.

AVreus recti tenor, & decori
Cura ſeruati, mediumque rerum
Additum extremis, ſed vtrinque certo
Fine reductum
Dicitur virtus, celebrata multis
Nota quàm paucis; & in ore pulchrum
Nomen; at rarus quod honore palpat,
Moribus æquat.
Tu caue, ne quò vaga penna mentis
Erret indulgens ſibi, nequid exlex
Peccet affectus; flagret inter æqui
Septa cupido.

Sit

Sit voluptati modus, ara ponat
Terminum votis, libeatque tantùm
Quod licet; nec te patiatur vltra
Ire voluntas.
P. Vinc. Guiniſius ode 13.

Non ſatis eſt firmam ventis committere nauem:
Cetera ſi deſint, firma carina parum eſt.
Arbor & antennis, & velis apta ferendis
Ex æquo mediam temperet arte ratem.
Et latere à gemino ſpatijs æqualibus abſit,
Ne pars hæc oneris plus ferat, illa minus.
Vela quoque aptentur, quæ ſint aptiſſima, quæris?
Non minima, at magnis eſſe minora velim.
Apta habili moderare manu: modo ſtringe tumentes,
Vt venti fuerint, & modò pande ſinus.
Nec ventis aude confidere: contrahe prudens
Quæ Zephyro nimium vela ferente tument.
P. Sidron. Hoſchius l. 1. el. 3.

Vita egentiſſima.

.... aſpicite, affectis vt viribus heros
Aeger, inops rerum ſolo decumbit in antro
Fuſus humi, & ſtipulas inter proiectus agreſtes.
Et ſocium ſolamen abeſt, & cura medentum
Nulla parat ſtudio peſtem lenire ſalubri,
Nec lectas accincta dapes, & dona miniſtrat.
Iam faciles morbo neruos facit acris egeſtas
Debilis auxilio, vitæ immemor, aſpera cultu,
Quæ tenuem victum indigno dat munere menſæ.
Vix laceris aptum tectis, & poſte reuulſo
Hoſpitium, nuda languentem excepit arena;
Ni fors ipſa totum folijs, & faſce paluſtri,
Littoreoſque vluæ cumulos, & virgea culmo
Stramina ſilueſtri, & ſtipulæ ſubſternat aceruum.
Hic ille abiectum duro latus aggere fultus
Triſte iacet; nec rebus adeſt niſi languor egenis.
P. Pulcharellus l. 1. car. 7.

Vita Religioſa.

HVius ab ambroſiæ pubes adoleuerat hauſtu.
Sacra Deo, & tantū cæleſtibus hoſpita curis, In

Inque pios digreſſa lares à ſede paterna.
Fortunata fames illis, indiſtaque menſis
Exilia, & quondam grati penuria cenſus.
Ipſa animant annoſa pia, ieiunia vires.
Nec tamen aut ignaua dies, aut ſumma laborum
Plena minus; ſeruant annonæ ruſtica iura.
Nulla quies; nec vomis agros, nec ſarculus hortos
Deſerit. vrgentur ſegetes, vrgentur ariſtæ:
Perque hyemem ſementis opus, tritura per æſtum.
Eſt ſuus eſt nocti labor, & menſura quieti
Parca redit. nocturna agitant ſolemnia templis:
Alterni ingeminant voces ad carmina Diuûm
Vſque ſub euectam ad pendentia ſidera noctem.
Tum nuda exercent ſtimulis, & verbere membra
Quiſque ſui vindex. ſetoſo tegmen amictu
Aſperat obſtrictos artus, aut ærea nectit
Vinclorum ſeries, cinctuque volubile ferrum.
Aſſiſtunt vigiles animi ad commercia Diuûm,
Atque oculis ſera ſuus eſt prouectus ab hora.
Sternit humi feſſos durus ſopor. agger arenæ
Ceruici, vel ſcabra ſilex ſuppoſta iacenti.
Quamquam hyemes inter gelidas, lucumque niualem
Fagina rimoſos texunt virgulta penates,
Debile Rhiphæo tectis munimen ab Euro.
Nec petit à menſi, victum tam nobile robur.
Sat vigor ille animæ: ſatis vna eſt cura litato
Sæpe Deo veſci: veniunt largo vbere vires.

P. Pulchareltus l. 2. Paon.

Vita ſolitaria piorum hominum in Eremo.

Nvnc alij ex alijs occulta per antra ſecuti
Impleuere nemus, iam ſacro carmine pernox
Silua ſonat, noctemque odis cæleſtibus æquat,
Iuſſa dies, iterumque diem nox æmula tentat.
Dum canit alternas Superis pia muſica laudes,
Ecce madent calidis perfuſa liquoribus ora,
Quacunque aſpicio, liuentque perennia fletu
Lumina, ſemianimeſque arenti in corpore vultus,
Acciaque fame, & quæſita torrida longa
Labra ſiti. validis viden vt præcordia pugnis
Tundit nuda lapis? reſonat caua pectora plauſu,
Adſtanteſque gemunt vicino à verbere rupes.

Quid,

Quid, quod & armatos alij ſæuire lacertos
In ſua terga iubent, fuſoque piare cruore
Exiguas labes nullo cogente laborant?
Hos vigilata iuuat ſolidæ per tempora noctis
Figere genua ſolo, ſed lumina condere cælo.
Hos iuuat aut ſetis, aut aſpro includere villo
Corpus. at his nudos iocus eſt aquilonibus artus
Atque hiemes vltro, brumaſque laceſſere. Gaudent
Hi fixo durare gradu, dum nocte repulſa
Matutina ferant reducem dilucula ſolem;
Atque iterum gaudent vigiles labentia fixo
Aſtra videre gradu, & ſtabiles mirantibus annis
Plurima in immota traducere luſtra columna.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Herodiad.

Vita militaris.

Dvrum à Stirpe genus: natos ad flumina primùm
Deferimus, ſæuoque gelu duramus & vndis.
Venatu inuigilant pueri, ſiluaſque fatigant:
Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.
At patiens operum, paruoque aſſueta iuuentus,
Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne æuum ferro teritur, verſaque iuuencùm
Terga fatigamus haſta: nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
Caniciem galea premimus: ſemperque recentes
Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

Virgilius l. 9. Aen.

.... mox ille per auia ſecum
Luſtra gradu maiore trahens, viſiſque docebat
Arridere feris, nec fracta ruentibus vndis
Saxa, nec ad vaſtæ trepidare ſilentia ſiluæ.
Iam tunc haſta manu, iam tunc ceruice pharetræ,
Et ferri properatus amor, durataque multo
Sole, geluque cutis. tenero non fluxa cubili
Membra, ſed ingenti ſaxum commune magiſtro.
Vix mihi biſſenos annorum torſerat orbes
Vita rudis, volucres cum iam præuertere ceruos
Et Lapithas cogebat equo, præmiſſaque curſu
Tela ſequi: ſæpe ipſe gradu me præpete Chiron
Dum velox ætas, campis admiſſus agebat
Omnibus, exhauſtumque vago per gramina paſſu

Laudabat

Laudabat gaudens, meque in ſua colla leuabat.
Nunquam ille imbelles Oſſæa per auia Lynces
Sectari, aut timidos paſſus me cuſpide Damas
Sternere, ſed triſtes turbare cubilibus Vrſas,
Fulmineoſque ſues, & ſicubi maxima Tygris,
Aut ſubducta iugis fœtæ ſpelunca leænæ:
Ipſe ſedens vaſto facta expectabat ab antro;
Si ſparſus magno remeaſſem ſanguine, nec me
Ante niſi inſpectis admiſit ad oſcula telis. *Et inf.*
Nunc docet ingenti ſaltu me iungere foſſas,
Nunc caput aerij ſcandentem pondere montis
Quo fugitur per plana gradu: ſimulacraque pugnæ
Excipere immiſſos curuato vmbone molares;
Ardenteſque intrare caſas, peditemque volantes
Siſtere quadriiugos. *Statius l.2. Achill.*

Mox vbi firmaſti recto veſtigia greſſu
Non tibi deſidias molles, nec marcida luxu
Otia, nec ſomnos genitor permiſit inertes:
Sed noua per duros inſtruxit membra labores,
Et cruda teneras exercuit indole vires;
Frigora ſæua pati, grauibus non cedere nimbis,
Aeſtiuum tolerare iubar, tranſnare ſonoras
Torrentum furias, aſcenſu vincere montes,
Planitiem curſu, valles, & concaua ſaltu.
Nec non in clypeo vigiles perducere noctes,
In galea potare niues: nunc ſpicula cornu
Tendere, nunc glandes baleari ſpargere funda:
Quoque magis nimium pugnæ inflammaret amorem,
Facta tui memorabat aui.

Claudianus de 3. Conſ. Honor.

...... ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudijs, & ſæuo præſtrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula ſegnes
Eneruent torpore manus. ponenda ſalubri
Caſtra loco: præbenda vigil cuſtodia vallo.
Diſce vbi denſari cuneos, vbi cornua tendi
Aequius, aut iterum flecti: quæ montibus aptæ
Quæ campis acies, fraudi quæ accomoda vallis;
Quæ via difficilis, fidit ſi mœnibus hoſtis,
Tum tibi murali libretur machina pulſu.
Neu tibi regificis tentoria larga redundent
Delicijs, neue imbelles ad ſigna miniſtros
Luxuries armata trahat: neu flantibus Auſtris,

Neu pluuijs cedas: neu defenſura calorem
Aurea ſubmoueant rapidos vmbracula ſoles.
Inuetis vtare cibis: ſolabere partes
Aequali ſudore tuas. ſi collis iniquus,
Primus ini: ſiluam ſi cædere prouocat vſus,
Ne pudeat ſumpta quercum ſtrauiſſe bipenni.
Calcatur ſi pigra palus, tuus ante profundum
Pretentet ſonipes. fluuios tu protere curru
Hærentes glacie: liquidos tu ſcinde natatu.

Claudianus de 4. Conſ. Hono.

Vita Ruſtica.

O Fortunatos nimium, ſua ſi bona norint,
Agricolas, quibus ipſa procul diſcordibus armis
Fundit homo facilem victum iuſtiſſima tellus.
Si non ingentem foribus domus alta ſuperbis
Mane ſalutantum totis vomit ædibus vndam,
Nec varios inhiant pulchra teſtudine poſtes,
Illuſaſue auro veſtes, Ephyreiaque æra:
Alba nec Aſſyrio fucatur lana veneno.
At ſecura quies, & neſcia fallere vita
Diues opum variarum: at latis otia fundis,
Speluncæ, viuique lacus: at frigida tempe,
Mugituſque boum, molleſque ſub arbore ſomni
Non abſunt: illic ſaltus & luſtra ferarum
Et patiens operum, paruoque aſſueta iuuentus,
Sacra Deûm, ſanctique Patres.

Virgilius l. 2. Geor.

Beatus ille, qui procul negotijs,
(Vt priſca gens mortalium)
Paterna rura bobus exercet ſuis,
Solutus omni fœnore:
Nec excitatur claſſico miles truci,
Nec horret iratum mare:
Forumque vitat, & ſuperba ciuium
Potentiorum limina.
Ergo aut adulta vitium propagine
Altas maritat populos:
Inutileſque falce ramos amputans
Feliciores inſerit:
Aut in reducta valle mugientium
Proſpectat errantes greges:

Aut

Aut preſſa puris mella cond.t amphoris,
Aut tondet infirmas oues:
Vel quum decorum mitibus pomis caput
Autumnus aruis extul.t,
Vt gaudet inſitiua decerpens pyra,
Certantem & vuam purpuræ.
Libet iacere modò ſub antiqua ilice,
Modo in tenaci gramine.
Labuntur altis interim ripis aquæ,
Quæruntur in ſiluis aues,
Fonteſque lymphis obſtrepunt manantibus
Somnos quod inuitet leues.

Q. Horatius Epod. Ode 2.

Ergo vbi cælicolæ paruos tetigere penates,
Summiſſoque humiles intrarunt vertice poſtes,
Membra ſenex poſito iuſſit releuare ſedili,
Quo ſuper iniecit textum rude ſedula Baucis.
Inde foco tepidum cinerem dimouit, & ignes
Suſcitat externos, folijſque & cortice ſicco
Nutrit, & ad flammas anima perducit anili:
Multifidaſque faces, ramaliaque arida tecto
Detulit, & minuit, paruoque admouit aheno.
Quodque ſuus coniux riguo collegerat horto
Truncat olus folijs: furca leuat ille bicorni
Sordida terga ſuis nigro pendentia tigno,
Seruatoque diu reſecat de tergore partem
Exiguam, ſectamque domat feruentibus vndis.
Interea medias fallunt ſermonibus horas,
Sentirique moram prohibent erat alueus illic
Fagineus, dura clauo ſuſpenſus ab anſa,
Is tepidis impletur aquis, artuſque fouendos
Accipit: in medio torus eſt de mollibus vluis
Impoſitus lecto, ſponda, pedibuſque ſalignis.
Veſtibus hunc velant.

Ouidius l. 8. met.

Non alia magis eſt libera, & vitio carens
Ritusque melius vita, quæ priſcos colat,
Quàm quæ relictis mœnibus ſiluas amat.
Non illum auaræ mentis inflammat furor,
Qui ſe dicauit montium inſontem iugis.
Non aura populi, & vulgus infidum bonis,
Non peſtilens inuidia, non fragilis fauor.
Non ille regno ſeruit, aut regno imminens

Vanos

Vanos honores ſequitur, aut fluxas opes
Spei, metuſque liber. *Et inf.*
Sed rure vacuo potitur, & aperto æthere
Innocuus errat; callidas tantum feris
Struxiſſe fraudes nouit, & feſſus graui
Labore, niueo corpus Iſmeno fouet.
Nunc nemoris alti denſa metitur loca,
Sedemque mutat. iuuit aut amnis vagi
Preſſiſſe ripas, ceſpite aut nudo leues
Duxiſſe ſomnos, ſiue fons largus citas
Defundit vndas, ſiue per flores nouos
Fugiente dulcis murmurat riuo ſonus.
Excuſſa ſiluis poma compeſcunt famem,
Et fraga paruis vulſa dumetis cibos
Faciles miniſtrant. certior ſomnus premit
Secura duro membra verſantem toro.
Non in receſſu furta, & obſcuro improbus
Quærit cubili, ſeque multiplici timens
Domo recondit: æthera ac lucem petit,
Et teſte cælo viuit.

Seneca in Hippol. ac. 2. ſc. 2.

Hæc mihi paupertas auguſtior: hæc mihi tecta
Culminibus maiora tuis. tibi quærit inanes
Luxuries nocitura cibos: mihi donat inemptas
Terra dapes. rapiunt Tyrios tibi vellera ſuccos,
Et picturatæ ſaturantur murice veſtes.
Hic radiant flores, & prati viua voluptas
Ingenio variata ſuo. fulgentibus illic
Surgunt ſtrata toris. hic mollis panditur herba
Sollicitum curis non abruptura ſoporem.
Turba ſalutantum latas tibi perſtrepit ædes:
Hic auium cantus, labentis murmura riui.
Viuitur exiguo melius.

Claudianus l.1.in Ruff.

Felix qui proprijs æuum tranſegit in aruis:
Ipſa domus puerum quem videt, ipſa ſenem.
Qui baculo nitens, in qua reptauit arena
Vnius numerat ſæcula multa caſæ.
Illum non vario traxit fortuna tumultu,
Nec bibit ignotas mobilis hoſpes aquas.
Non freta mercator timuit, non claſſica miles,
Non rauci lites pertulit ille fori.
Indocilis rerum, vicinæ neſcius vrbis,
Aſpectu fruitur liberiore poli.

Fru-

Frugibus alternis non Conſul computat annum;
Autumnum pomis, Ver ſibi flore notat.
Idem condit ager ſoles, idemque reducit,
Metiturque ſuo ruſticus orbe diem.
Ingentem meminit paruo qui gramine quercum,
Aequæuumque videt conſenuiſſe nemus.
Sed tamen indomitæ vires, firmiſque lacertis
Aetas robuſtum tertia vidit auum.

Claudianus in Epigr.

Felix ille animi, diuiſque ſimillimus Ipſis
Exigit innocuæ tranquilla ſilentia vitæ,
Vrbe procul, voti exiguus, ſortemque benignus
Ipſe ſuam fouet, ac modico contentus aceruo,
Non ſpes corde auidas, non curam paſcit inanem,
Securus quò ſceptra cadant, cui dira minentur
Aſtra, & ſanguinei iubar exitiale cometæ.
Non illum fragilis fauor, indociliſque potenti
Plebs ſeruare fidem, euectum popularibus auris
Caſuro imponit ſolio, nec ducit hiantem
Huc illuc vanos oſtentans purpura faſces.
Rure agit in vacuo, ſpatiiſque indulget aperti
Aetheris, aut operi inſudans, aut ille ſupinos
Suadens curſu in montes. hinc ſcilicet omnes
Gratæ epulæ; nudis Acheloum in pocula palmis
Aduocat, excuſſæque cibos dant brachia ſiluæ,
Et feſſa in duro renouantur membra cubili.
Hinc agilis ſubit ora vigor, robuſtaque magno
Pectore vis habitat, forteſque animoſa tuentur
Membra tori, & crudo tēdunt ſe robore nerui. *Vide rel.*

Ang. Politianus in Ruſt.

O delicati blanda ruris otia
Curis & ambitu procul:
O dulce murmur limpidorum fontium,
O grata rerum opacitas,
O ſibilantes arborum ingentium comæ,
O prata verè gemmea.
O ſolitudo amica cogitantibus,
O horror, ò ſilentium:
Cui nunc canoro gutture obſtrepunt aues,
Nunc canna paſtoris vagi,
Seu mane oues in læta ducit paſcua;
Seu veſpere reducit domum.
O menſa nec luxu affluens, nec ſordida
Dapibus parata ruſticis. O

O cella tantum lectuli vnius capax,
O ſomne liber & leuis.
O ad beatam tuta vitam ſemita
Ignota vulgi ſenſibus.

M. Ant. Muretus in lib. car.

O nos felices ſiluæ, rariſque coloni,
Pauperies opulenta quibus ſua dona miniſtrat,
Ambitione procul, ſæuaque cupidine fraudum,
Ni fera, ſi quando eſt laqueis fallenda doloſis.
Paſtori certant aer, mare, ſidera, tellus
Fundere quidquid opum naturæ amplectitur orbis.
Sol aurum, radijs argentum luna coruſcis,
Terra dapes, mel apes, grauidi poma aurea rami,
Vbera lactis oues, gutture carmen aues
Murmur aquæ, vitis gemmas, leuis aura ſuſurros,
Et matutinum manna ferunt folia.
Dant choreas leni commoti flamine flores,
Et fugientem auram flexa ceruice ſalutant.
Ipſe ſuas dum mulcet oues in gramine læto
Agreſti tenerum modulatur arundine carmen.
Rex terat auratum pulchra teſtudine limen,
Bella canat, partoſque ferat ſuper aſtra triumphos.
Nobis pugna feræ, hoſtis aper, fera claſſica cornu,
Sunt caueæ carcer, pro denſo retia vallo,
Miles inardeſcens acres, vis fida, moloſſi
Pro populo viridem prætexens populus amnem,
Aut aſſultantes teneris cum matribus agni

P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 5 fragm. 3.

Felix forte ſua, quem non ignaua ſequentem
Otia, rus patrium dulci complectitur vmbra.
Longè illi curæ inſomnes, comitumque laborum
Inuiſæ facies, quæ multa & magna mouentem
Huc celerem, atque illuc rapiant, perque ardua verſent.
Ipſe ſibi ſemper vacat, aggrediturque quod inſtat:
Aruaque, quæ quondam proaui non magna tenebant,
Exercet patiens operum; armentoque quotannis
Sortitus ſobolem, fortiſſima corpora tauros
Inde legit, quod dehinc domitos aſſueſcere cogat
Seruitio, & terram impreſſo proſcindere aratro.
Non pretio nummos redimit, pretioue redemptos
Occupat, & fenus tabulis ſubducit auaris.
Fenus amat, quod ſponte ſua iuſtiſſima tellus
Et grauidæ pecudes, & meſſis reddit, & arbor.

Ergo

Ergo illum aprici colles, campique feraces
Curarum expertem accipiunt. hic imperat aruis
Ipſe ſuis, terraſque docet parere volentes,
Nec regnum, ſua regna videns, ſuſpirat honores.
Nunc vites ſerit, & verni cum palmitis ætas
Prima viret, tenerum virgis, furcaque bicorni
Tollit humo; dein & validi propagine fœtus
Populeas latè ſtirpes, vlmoſque maritat.
Venerit inſitio; iuuat hunc, iuuat arboris illum
Felicis fruticem peregrino includere ligno.
Finduntur nodi; reſecantur, inutile pondus
Silueſtres rami: ramus felicior alter
Inſeritur: ſurgunt vdo noua germina libro.
Mirantur platani malos, mirantur & vlmi
Ignotas glandes: & non gentilibus ornus
Stat curuata pyris, nec ſe ſe agnoſcit in illis.
Nunc apibus fœtis cellas, diſtentaque melle
Horrea rimatus populat, puriſque recondit
Aurea dona cadis: nunc mollis vellera lanæ
Infirmo pecori frondente ſub ilice tondet.
Inde vbi formoſum pomis, & mitibus vuis
Frugifer Autumnus flauis caput extulit aruis;
Quàm iuuat & plenis pendentem vitibus vuam
Carpere, certantem Tyrios anteire rubores!
Nunc iuuat ignauos æſtus vitare ſub alta
Ilice; nunc viridi ſubmittere corpus in herba,
Quà ripæ, & ripis natæ frondentibus vmbræ,
Aeſtibus, & medio ſuadent decedere ſoli.
Interea gelidi fugiunt per gramina riui,
Arboribuſque vagantur aues: nemus omne querelis
Perſonat: irriguo quà fons argenteus agro
Labitur, attritos inter leuis vnda lapillos
Obſtrepit, & dulces inuitat murmure ſomnos.
At cum iam pluuia, & niuibus, canaque pruina
Frigidus hibernum contriſtat Iuppiter annum,
Quæ non aucupijs, quæ non venatibus illic
Gaudia prouenient? altis de montibus actus
Fertur aper: fruſtra ille animos, ſetaſque comantes
Arrigit, & ſpumis albet ſpumantibus ora,
Fulmineumque acuit nodoſa ad robora dentem.
Audaces inſtant Vmbri, forteſque Moloſſi,
Albanumque genus, non certi cedere, quamquam
Nunc hos obliquo, nunc illos diſſipat ictu.

Forſitan & tutas placeat leuioribus ire
In prædas ſtudijs. venit hinc quoque grata voluptas
Ex facili capienda. plagas & retia leui
Diſtendit furca, turdoſque inuitat edaces
Callidus: & ſparſis incautos fallit oliuis.
Aut pauidum ſequitur leporem, laqueoque tenaci
Strymoniam captat volucrem, iucunda laboris
Præmia.

P. Iac. Vallius in Paraphr. Horat.

Vita mari ſimilis.

Vita mare eſt: res plena metu, res plena tumultu
Vtraque. mortales credite, vita mare eſt.
Neutri tuta fides: quot fluctibus aſpera ſurgunt
Aequora, tot cauſas illa timoris habet.
Saxa maris ſcopuli; vitæ, ſua cuique cupido.
Hei mihi! quot ſcopulus perdidit ille rates.
Et fluit, & refluit, rapiturque, & voluitur æſtu,
Et ſtabile in ſola mobilitate mare eſt.
Littora nunc repetit, nunc littora deſerit vnda,
Occurritque ſibi, ſeque reuerſa fugit.
Aeſtuat, & diſcors etiam ſibi vita reſiſtit,
Perque ſuos æſtus noſtraque noſque rapit.
Et modò quod prodeſt, temere auerſatur & horret,
Et modò quod lædit, per ſua damna petit.
Et dolet, & gaudet; ſperatque, timetque; ſibique
Cedit & obſiſtit; neſciaque ipſa ſui eſt.
Nec magis immite eſt pelagus quàm vita, nec iræ
Plus habet: hoc monſtris, nec minus illa ſcatet.
Eſt maris, & vitæ curſus metuendus & anceps:
Publica naufragijs vtraque facta via eſt.
Aſpicis vt vexent crudeles æquora venti?
Prælia que in pelago, cum pelagoque gerant?
Vita quid hæc aliud, niſi triſtis & aſpera pugna eſt?
Pace caret pelagus, vitaque pace caret.
Si qua tamen pax eſt, nihil eſt incertius illa:
Iam boreas franget, quam tulit ante ratem.

P. Sidr. Hoſchius l. 1. eleg. 1.

Vita Aulica. Vide infra Tit. Aula.

AETATES

ÆTATES HVMANÆ.

AEtatis cuiuſque notandi ſunt ibi mores.
Reddere qui voces iam ſcit puer, & pede certo
Signat humum; geſtit paribus colludere; & iram
Colligit, ac ponit temere, & mutatur in horas.
Imberbis iuuenis tandem cuſtode remoto,
Gaudet equis, canibuſque, & aprici gramine campi:
Cereus in vitium flecti, monitoribus aſper:
Vtilium tardus prouiſor, prodigus æris,
Sublimis, cupiduſque, & amata relinquere pernix.
Conuerſis ſtudijs ætas, animuſque virilis
Quærit opes, & amicitias, inſeruit honori:
Commiſiſſe cauet, quod mox mutare laboret.
Multa ſenem circumueniunt incommoda: vel quod
Quærit, & inuentis miſer abſtinet, ac timet vti:
Dilator, ſpe longus, iners, auiduſque futuri,
Difficilis, querulus, laudator temporis acti
Se puero, cenſor, caſtigatorque minorum.

Q. Horatius in lib. de Arte.

Infans.

EDitus in lucem iacuit ſine viribus infans.
Mox quadrupes, rituque tulit ſua membra ferarũ,
Paulatimque tremens, & nondum poplite firmo
Conſtitit, adiut'ſque aliquo conamine neruis,
Inde valens, veloxque fuit.

Ouidius l. 15. met.

Vide infra Tit. Indoles generoſa.

Puer.

O Merito dilecte puer, primordia quærens
Diſtrahor, hinc anni ſtantes in limine vitæ,
Hinc me forma rapit; rapit inde modeſtia præcox,
Et pudor, & tenero probitas maturior æuo.
O vbi purpureo ſuffuſus ſanguine candor,
Sidereique orbes, radiataque lumina cælo,
Et caſtigatæ collecta modeſtia frontis,

Ingenuique ſuper crines, molliſque decoræ
Margo comæ?

Statius l. 2. ſilu. car. 1.

At parte ex alia cognatis pendulus vlnis
Geſtabatur Halys; ſpes vna parentis, & vna
Cura parentis Halys: Pario illi marmore forma
Candidior, maliſque venuſta rubentibus ora:
Et chlamys à Tyrio bis coćta nitebat aheno.
Aurea purpuream mordebat fibula veſtem;
Aureus è collo Meander, & aurea circùm
Cingula. non alij ſpecies, aut gloria maior
Omnibus è pueris: hic nondum certa profari
Gnarus, ab inuito trudebat verba palato.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Herod.

Paruus eram, trimoque minor: tamen vbere pulſus
Et duce iam nullo carpere doćtus iter.
Longa vacillantem turbabant carbaſa greſſum,
Tardabatque breues inuida talla pedes.
Balba relućtantem trudebant guttura vocem,
Ibat & infanti blæſus ab ore ſonus.
Magnus arundo labor, magnuſque erat otia puluis;
Deque luto ſtrućtæ, maxima Troia, caſæ.
In nebulis tumulata ſuis Dianæa iacebat.
Eſſe quod ingenium debuit, vmbra fuit.

P. Io: Biſſelius Vern. l. 1. el. 1.

Ante genas dulces quàm flos iuuenilis obumbret,
Oraque ridenti lanugine veſtiat ætas.

Claudianus de Conſ. Prob.

Iuuenis.

Vix puerile mihi tempus confecerat ætas,
Cum primo malas ſignabat Regulus æuo.

Sil. Italicus lib. 6.

Iam nitidum vitæ dubios ver ibat in annos,
Aureaque auſpicijs ætas, & florea mento,
Quattuor exaćtum luſtris impleuerat orbem.
Olli purpureæ lanuginis occiduus flos
Defluere, & ſuauè indecores tabeſcere malæ,
Triſtiaque obſeſſis contagia ſerpere membris.

P. Pulcharellus l. 1. Paan.

Tum demum pueris æuo florente iuuentus
Occipit, & molli veſtit lanugine malas.

Lucretius l. 5. *Senex.*

Senex.

Poſt vbi iam validis quaſſatum viribus æui
Corpus, & obtuſis ceciderunt viribus artus:
Claudicat ingenium, delirat linguaque, menſque;
Omnia deficiunt, atque vno tempore deſunt.

Lucretius l. 3.

Iam mea cygnæas imitantur tempora plumas,
Inficit & nigras alba ſenecta comas,
Iam ſubeunt anni fragiles, & inertior ætas,
Iamque parum firmo me mihi ferre graue eſt.

Ouidius l. 4. Triſt. el. 8.

Iam mihi deterior canis aſpergitur ætas,
Iamque meos vultus ruga ſenilis arat.
Iam rigor, & quaſſo languent in corpore vires,
Nec iuueni luſus qui placuere, iuuant.
Nec me ſi ſubito videas cognoſcere poſſis,
Aetatis facta eſt tanta ruina meæ.

Ouidius l. 1. de Pon. el. 5.

Sed quàm continuis, & quantis longa ſenectus
Plena malis! deformem, & tetrum ante omnia vultum;
Diſſimilemque ſui, deformem pro cute pellem,
Pendenteſque genas, & tales aſpice rugas; *Et inf.*
Vna ſenum facies, cum voce trementia labra,
Et iam læue caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingiua panis inermi.

Iuuenalis Sat. 10.

Iamque æuo laſſata cutis, ſulciſque genarum
Corruerat paſſa facies rugoſior vua:
Flaua minus preſſo ſinduntur vomere rura:
Nec vento ſic vela tremunt. miſerabile turpes
Exedere caput tineæ: deſecta patebant
Interualla comæ: hoc nam dedecus addidit oris
Luxuriæ fortuna ſuæ; cum pallida nudis
Oſſibus horrorem dominis præberet imago
Decolor, & macies occurſu læderet omnes.

Claudianus l. 1. in Eutrop.

Cum tibi trecenti Conſules Vetuſtina,
Et tres capilli, quattuorque dentes,
Pectus cicadæ, cruſculumque formicæ:
Rugoſiorem cum geras ſtola frontem,
Et comparata rictibus tuis ora

Niliacus habeat crocodilus anguſta,
Meliuſque ranæ garriant Rauennates,
Videaſque quantum noctuæ vident mane.
Martialis l. 3. ep. 72.

. . . . iuuat, æternumque iuuabit
Indefeſſam ætatem annis, æuoque ſuperbam
Canitiem, & ſeros obitus vidiſſe parentum:
Ipſa etiam clamantis aui, raucumque ſonantis
Oſcula captantem, tremulas luſiſſe per vlnas. *Et inf.*
Ille æuum bis dena ſuper iam luſtra premebat
Acer adhuc animi, & promiſſo temporis audax.
Nam ſpecies longæua viro, ſed cruda ſenectus,
Et fandi decus ingenio, & canor additus ori.
P. Pulcharellus l. 1. Paen.

Primum ſeniculus ille viſus eſt vultu.
Edentulus, capularis, obſitus rugis,
Similemque lanæ ſuccidæ gerens barbam,
Colore naſum coctili parem cancro,
Oculum natantem in lippitudinis ſtagno.
Et ſcipionem motitabat ambuſtum,
Grandemque gibbum poſtferebat in tergo.
P. Ang. Gazæus in lib. Pio. Hilar.

Iam tarda flauis non receſſuras niues
Aſperſit ætas crinibus.
Auroque puro barba nuper concolor
Argento inerte palluit.
Mæandri olores, aut amygdalum refert
Præcocibus albam floribus.
Solito minores iamque ſubſidiaria
Cryſtallus auget litteras,
Geminæque curuo narium Lunæ iugo
Equitant, & hinc inde inſident
Vt lumina iuuent nuper atris æmula
Aprilibuſque ſolibus.
P. Gilb. Ionninus Epod. Ode 4.

VESTITVS ET CVLTVS INSIGNIS.

Ipſe peregrina ferrugine clarus, & oſtro
Spicula torquebat Lycio Cortynia cornu:
Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſſida: tum croceam chlamidemque, ſinuſque crepantes
Carba-

Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro,
Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.
Virgilius l. 11. Aen.

Ipſe bis Oebalio ſaturatam murice pallam
Lucentesque auro tunicas (hoc dederat vnum
Mater opus) tenui collectus in ilia vinclo
Cornipedis læuo clypeum demiſerat armo
Enſe grauis nimio, tereti iuuat aurea morſu
Fibula, pendentes circum latera ardua cinctus.
Statius l. 9. Theb.

.... it ſtamine veſtis
Purpureo ex humeris, medio quam cingula nodo
Adducunt lateri: laxo tum libera limbo
Se fundit, genibuſque tenus demiſſa coercet.
P. Ael. Donatus l. 1. car. 16.

Lumine picta chlamys nitidos illabitur artus:
Lineaque extremas, quæ ſutilis errat in oras,
Murice mæandros; rutiloque interluit auro,
Geminantique ſinus caſtigat fibula nodo.
Idem l. 1. car. 19.

.... niueis intermicat aurea brachis
Tænia: præfulgens auro ſeptemplice thorax
Irradiat: villoſa nigræ ſeu pallia telæ,
Siue quater ducto radiantur ianthina limbo:
Pinnula gemmiferis internitet alba galeris.
Idem l. 2. car. 1.

Puniceo cui picta chlamys Sidonia limbo
Ex humeris imos velabat pendula talos,
Auro texta graui, varioque opulenta lapillo.
P. Iac. Bidermanus l. 3. Herod.

Veſtitus & ornatus regalis.

Plena maris rubri ſpolijs, colloque, comiſque
Diuitias Cleopatra gerit, cultuque laborat.
Candida Sidonio præluceent pectora filo,
Quod Niloris acus compreſſum pectine Serum
Soluit, & extenſo laxauit flamina velo.
Lucanus lib. 10.

.... aſperat Indus
Velamenta lapis, pretioſaque fila ſmaragdis
Ducta virent: amethyſtus ineſt, & fulgor Iberus
Temperat arcanis hyacinthi cærula flammis.

Auget acus meritum, picturatumque metallis
Viuit opus, multoque ornatur iaſpide vultus,
Et varijs ſpirat Nereia bacca figuris.
Quæ tantum potuit digitis mollire rigorem
Ambitioſa colus? vel cuius pectinis arte
Traxerunt ſolidæ gemmarum ſtamina telæ?
Quis iunxit lapides oſtro? tribuere colorem
Phœnices, Seres ſubtemina, pondus Hydaſpes.

Claudianus de 4. Conſ. Honor.

.... hunc oſtro, & tota Sidone rubentem,
Fuluum auro chlamydem, nitida frænatus habena
Portat equus, tenero facilis parere magiſtro.
Et ſuus huic aureum ſuſpendit baltheus enſem:
Et ſeries in torque coruſcis aſpera gemmis,
Et criſtatus apex, & gemmea flamma galero.

P. Pulcharellus l. 1. car. 2.

Vtque data infanti eſt abeundi copia, vidit
Purpuream à tergo chlamydem, limboſque rigenti
Conſpicuos auro, & flauam diademate cingi
Cæſariem, ac plenis pendere monilia baccis.
Nec deerat manibus ſceptri geſtamen eburni.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Herod.

In Veſtitu & cultu luxus.

Remouete famulæ purpuram, atque auro illitas
Veſtes; procul ſit muricis Tyrij rubor,
Quæ fila ramis vltimis Seres legunt.
Breuis expeditos zona conſtringat ſinus,
Ceruix monili vacua; nec niueus lapis
Deducat aures indici donum maris.
Odore crinis ſparſus Aſſyrio vacet.

Seneca in Hippol. ac. 2. ſc. 1.

Ingreditur forma inſignis, cultuque puella
Picta peregrinas tunicaſque, ſinuſque crepanti
Argento ſaturos, atque auro intertexto.
Cui caput implicitum gemmis; it flexile collo
Aurum ingens, mixtis oneroſa monilia baccis,
Propexique nitent electro molle capilli,
Nexilibus quos in nodum collegerat hamis;
Aureaque ex humero demiſſam fibula veſtem
Eois opibus grauidam, & Gangetide gaza
Subnectit; media micat ardens fronte pyropus,

Crebraque

Crebraque conſertis pendent redimicula gemmis.

Hier. Vida l. 1. Chriſt.

Qualis vbi dono formæ defenſa nitentis
Impauidos mulier greſſus per caſtra ferebat
Aſſyrij Iuditta caput meſſura Tyranni.
Gratia cui multo depinxerat ora lepore,
Eloquijque ſales facilis, riſuſque decenti
Maieſtate graues; vndant diffuſilis auri
Flauentes errore comæ, zephyroque procaci
Tortilis alludit per eburnea colla capillus.
Indica bacca aures, digitos accendit iaſpis,
Armillæ palmas, triplici torquata monili
Colla cyclas: varioque pedes talaria ſocco.
Ardet & intextis amaranthis, candet acantho
Veſtis, & vndoſo lambit veſtigia limbo.

P. Ber. Stephonius car. 1.

Exclamant, totoſque petunt pro munere Seres,
Cum manicis peplum, & picta cum cyclade pallam.
At natæ crinale aurum, mundumque iugalem,
Et gemmam articulis, atque auribus, & graue ſoccis
Argentum, vittaſque leues, & molle flabellum.

P. Pulcharellus l. 2. Paſn.

Vos ille matres, murice perlitas
Tingebat olim diuite ab Africa,
Peplumque, pallam & diſcolorem
Sidonio variabat oſtro.
Ardebat auro purpura Lydio
Et flore cyclas picta croci, haud ſemel
Incocta Sarranos rubores,
Et Tyrio repetita aheno:
Conchiliato lana ſuperbijt
Infecta fuco, quam Babylonius
Signis rigentem neuit auro,
Et Phrygijs animauit vmbris.
Ceruice torquem ſuetus eburnea
Et fulgurantem nectere iaſpida;
Monile baccatum pyropis
Ferre dabat, variamque ceſtum.

P. Io. Bap. Maſculus l. 8. Ode 31.

Arma mea, armillæ; mea tela potentia, mitræ,
Florida Sidonia ſit mea veſtis acu.
Annulus in digitis clypei ſeptemplicis inſtar,
Et ceruſſa mihi caſſidis inſtar erit.

 Thora-

Thoracem poterunt penſare monilia: flauæ
Pro galea poterunt eſſe comante comæ.
Sic ego. mox pictam Phrygio ſubtemine pallam,
Quam dederat nuptæ prima iuuenta, peto.
Inde laboratis, multoque rigentibus auro
Cingor, & immenſum per ſola Syrma traho.
Tum madidos myrrha ſtudeo fucare capillos,
Ambroſioque omnes tingere rore ſinus.
Et digitos omnes ardentibus vrere gemmis,
Feſtaque in inſuetum ponere ſerta caput.

P. Iac Bidermanus l. 2. Hereid. ep. 4.

Fulgurat thorax ſcutulatus auro:
Ceu volaturum manicæ capaces
Aeris plangunt; retinent trilici
Gauſapa nodo.
Fluminis ritu vada negligentis
Sparſa reſtagnat coma. mille formis
Pilei ludunt: operoſa cingit
Spira galerum;
Mygdonis ſupra caput inſtat ales
Pendulis tergum quatiens flagellis.
Barba vel ſilua eſt, vel acuta nullam
Proijcit vmbram.

P. Iac. Balde l. 3. ſil. ode 3.

Huic inquieto fibulæ morſu chlamys
Claudit redundantes plicas;
Excludit ille pallio vagam manum.
Includit alter alteram.
Huic diſſluentem zona diſpenſans togam
Laxas coercet fimbrias,
Rugiſque legem baltheus gemmis tumens
Præſcribit anguſta vice.
Huic curta parcos exprobrans tunica ſinus,
Huic vſque talos verberat.
Huic diſſipata lege rugarum fluit,
Ipſumque verrit puluerem.
Huic ſumptuoſus cento per totum patet,
Pannoſque pannis ſubſuit.
Sic ipſa ſtulti cogimus foramina
Supplere mentitum decus.
Huic quas pauebat, inſuit veſti feras,
Gemmiſque depreſſum nemus
Ramis inumbrat aureis, & hoc ſuum
Horrore pretium temperat.

Illu-

Illuſa quin & gemmeo veſtis gelu
Auroque ridet textili.

P. Alb. Ines Lyric. cent. 1. Ode 24.

Veſtitus & cultus Magicus.

. . . . ipſe funeſto integit
Vates amictu corpus, & frondem quatit.
Lugubris imos palla perfundit pedes.
Squallente cultu mœſtùs ingreditur ſenex,
Mortifera canam taxus adſtringit comam.
Vocat inde Manes, teque qui Manes regis,
Carmenque magicum voluit, & rapido minax
Decantat ore, quidquid aut placat leues
Aut cogit vmbras.

Seneca in Oed. act. 3. ſc. 1.

Aptetur humeris (moris id Suſis viget)
Tenui papyro varia conſuto chlamys
Notis arata ſplendide Babylonijs.
Laneus in orbem vinciat nexus comam:
Terno colore diſcolor cingat caput
Ter vitta; numerus inferos impar trahit.
Puniceus ignes, cærulus fluctus ſolet
Concire, furuus pallidos Manes ligat.
Percuſſa Diti ſanguinem mittat ſacrum
Siniſtra vena. ſanguis hic Diti datur,
Quem reddet hoſtis atre mactatus mea.
Nunc exeratur virga; quam noctis nigris
Defenſus vmbris; dexterum nudus pedem
Gelidas ad Arctos, falce cantata, ſua
De matre raptam, fronde fraxinea exui.

P. Ber. Stephonius in Fla. act. 1. ſc. 2.

Ecce Dymas aderat, verſoque Acherontia vultu
Monſtra refert. flammas oculis, vittaſque capillis
Iunxerat, humentes roranti ſanguine vittas.
Non habet ora color, linent tamen ora venenis.
Angue coronabat frontem: ſed ſibilus anguis
Faucibus eructat, Linguiſque micantibus ignem.
It nigra ex humero, neque velat pectora veſtis,
Poplite lapſa tenus, laterique adſtricta duobus
(Nam ſpiris morſuque ligant) incingitur hydris:
Nudus & ille pedem, nudataque brachia iactat.

Dextra

Dextra facem præfert, fractoque erepta ſepulcro
Fumiferis ſtridet flammis erepta cupreſſus.
Raptum læua gerit modo matris ab vbere natum.
Heu puer: heu primas vix luminis hauſerat auras,
Et ferro abruptas plorauit luminis auras.
P. Alex. Donatus l. 6. Conſtan.

It pedibus nudis: adeo eſt impoſta locorum
Dira ſuperſtitio cæcis, ritusque ſeueri.
Diſcinctus ſtygia ſaturam ferrugine pallam,
Diſcinctaſque trahit tunicas. tum frondibus atris
Canitiem premit intonſam: taxiſque cupreſſos
Inſerit, & diram capiti dat concolor vmbram.
Ex adipe humano, picibuſque in fomite tortis
Extincto fert læua facem, quam protinus igni
Tartareo accendant iuſſæ per carmina laruæ,
Adijciantque trucem ſubluſtri lumine flammam.
Fert pateram multo ſpumantem ſanguine dextra.
P. Ant. Millieus l. 2 2. Moyſ. Viat.

Vide Tit. Magicum opus, ſeu Incantamentum.

Veſtitus & cultus Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis.

At ipſe quiddam immurmurans æuo grauis
Antiſtes, aræ rite ſuccedit loco,
Vtrumque ſeptus pube ſacrifica latus.
Præraſum amictu lineo obnubit caput.
Dein Alba lino textili ad talos fluit,
Prolixa tunica; fune quam torto ſtatim
Adſtans miniſter vndique in nodum legit.
Vocant maniplum, læua quem nexum manus
Subſtricta geſtat ſericum: palmum breuis
Menſura ſuperat operis. è collo Stola
Demiſſa pendet. opere tum phrygio chlamys
Adaperta vtrinque, diuite iniectu ſuper,
Exterior humeros, pectus interior tegit.
P. Ber. Stephonius in Fla. act. 2. ſc. 3.

Induit auguſtum pulchrè tunicatus honorem,
Et Bacchum, & Cereris candida dona parat.
Colla nitent circum lino vittata repando,
Porrectumque humeros penſile tegmen obit.
Hinc tegit vndanti niueum velamine corpus
Carbaſus, effuſo ludere criſpa ſinu.

Atque

Atque ea, qua palmas pariter contingit vtraſque,
Quaque ſubit iugulum ſumma, vel ima pedem;
Mille per inſcriptos cum marginibus mæandros
Ducit acu pictas ſutile flumen aquas.
Inſtita cuſpidulis punctim eminet vltima crebris,
Hirtaque mentito ſtamina ſente rigent.
Hinc teres, & longum ſpira ſimulatus in anguem
Per latus à tergo, ceſtus vtrunique venit.
Et cohibens fluitantem alto ſub pectore pallam,
Labitur à nexu plurimus ante ſinum.
Zona coronato ſuſpenditur aurea collo,
Nec procul allapſu ſpectat vtroque pedes.
Hæc duplici ex armo, duplici tranſuerſa ſub ala,
Quadrifido ductu pectora ſumma notat.
Candidaque appreſſat turgentem ad cingula byſſum
Vinctaque ſub geminum pendet vtrinque latus.
At breuior læuo dependet zona lacerto,
Pendula cui duplex palmula vincta fluit.
Vltimus iniectu longo deſcendit amictus
Poſt humeros æquè lapſus, vt ante genu.
Vtraque pars longè promiſſa penſilis ora:
Neutra latus tangit, brachia neutra tegit.
Verſicolor textu decor, & ſpectabile Serum
Miſcet opus roſea dædala fila Tyro.
Sic habitu, ſic ille nitens in veſte decora,
Parturit arbitrio, parturit ore Deum.

P. Pulcharellus l. 3. car. el. 4.

Miranturque virum, vultuſque infuſa micantes
Numina, fulgenteſque animos, habituſque decoros.
Vt vittata tegant ſe tegmine colla niuali,
Fluxaque carbaſeis velamina flexibus vndant.
Penſilia vt collo, & totos demiſſa per artus
Alba plicaturo ſtringuntur carbaſa cinctu,
Vtque interciſam, quæ telæ cuſpidat oram,
Sutilis extremos circumfluit inſtita limbos.
Zona decuſſato tum pectore lintea preſſat
In geminum diducta femur; breuiorque ſiniſtra
Brachia, & intortis cohibent oloſerica vinclis.
Vtque humeros ingens, vt pectora velat amictus
Stamina ſidonio miſcens aurantia fuco:
Binaque linigerum non vittæ nexilis vlli
Liberat ora latus, nec candida brachia veſtit.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 2.

Colligit

Colligit in frontem geminis pendentia vittis,
Lina repanda; humeris mox aptat, & explicat: alba
Mox promiſſa tegit corpus, nodoque tenaci
In geminum reuocata latus, criſpataque, velum eſt
Ore Sacerdotis quo ſpes exauigat orbis,
Et precibus ſubit aſtra. rigent vaga ſtamina punctim,
Mentito circum depicta in margine flore.
A collo in geminas quærens diuortia partes,
Pendula zona humeris lapſu deſcendit honoro,
In geminos diducta pedes, tranſuerſa ſub armo,
Et premit obiectu turgens ad pectora linum.
Zona minor læuum decorat partita lacertum,
Quod cruce ligat iniecta. toga penſilis vlnas,
Et duplex fugit ampla latus, quam fila colorant
Dædala, ſacrifici venerabile pondus amoris.

P. Car. de Luca l. 28. Dom. Laur.

Veſtitus & ornatus Pontificis Maximi.

Vela ſacris intende humeris, & carbaſa collo
Funde, & ad extremos Setaba lina pedes.
Virgatamque ſuper læuam, argentoque trilicem,
Et quæ purpureo lumine vela tremunt.
Et veſtem illuſam variè, cui gemmea nexu
Fibula coniunctum mordet vtrumque latus.
Adde decus capiti, gemma quod fulget & auro,
Et triplici canas ſtemmate cinge comas.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 10.

Veſtitus Summi Sacerdotis Hebr.

..... ſolemnes adſtat iam Flamen ad aras
Orbe comam rutilus, cinctuque binerticis auri,
Conſpicuus vultu Simeon, iamque obſitus æuo.
Huic Phrygius fulgoris honos in veſte decora,
Aureoque intextos diſcriminat igne pyropos:
Palla ſuper flammata Tyro, ſed candida ſubtus
Carbaſus, vndanti lambit veſtigia limbo.
Tegmine ſub Tyrio, læuo demiſſus ab armo
Terga per, & pectus, pariter ſe obliquat vtrinque
Balteus; hunc lateri ſignis, auroque coruſcum
Gemmea candenti committit fibula morſu.

Vltima

Vltimâ purpureis humeris iniecta ſupernè
Serica, velato parcè illabentia tergo.

P. Pulcharellus lib. 1. car. 2.

Tum ſonuit gemmis, bicolor tum veſte Sacerdos.
Lambebat tunicæ tenuis nam biſſina talos
Carbaſus, albentique ſinu criſpata fluebat.
Integit hanc veſtis, textoque hyacinthina limbo
Incumbit genibus, totamque alterna per oram
Aurea puniceis reſonant crepitacula malis:
Palla ſuper, vario texunt quam licia filo.
Illa nitens auro, Tyrios oſtrina rubores,
Alba niues, hauſit Venetos aut cærula ſuccos.
Illa etiam geminis bipatentem multa ſub alis
Tænia ſeu nectit, ſeu balteus alligat aluo.
Tum veterum biſſena ducum, cælataque in auro
Nomina ſculptus onyx grauat: inde catenis
Aureis appendit duodenas pectore gemmas,
Et ſubter vario lucentia ſerica textu.
Lamina tum Cydarim, & lunatæ cornua mitræ
Antemicans, mediæ ſupereminet aurea fronti.

P. Al. Donatus l. 2 car. 2.

Tum Tunicam duplici è byſſo, tortaque nitentem
Inductam collo ad talos à vertice fundit.
Non rugis, non illa ſinu, non follibus vndat,
Sed manicis habiles artus ad munia ſtringens
Tenditur, & membris hæret concinna mouendis,
Ceu campeſtre ſagum, tegitur quo miles in armis.
Hanc circum medio voluens in pectore zonam
Multiplicem textu, pictiſque imitante colubri
Floribus exuuias hyacintho, & murice cingit.
Ampexu gemino renes, & pectora ſtamen
Implicuit cocco, redeunt in pectora nodi.
Defluit ad tunicæ, ſuperat quæ tænia, limbum,
Vt ſpolium extremas allambat textile ſuras.

P. Ant. Millieus l. 13. Moyſ. Viat.

FAMES ET SITIS.

Fames.

Quæſitamque Famem lapidoſo vidit in agro
Vnguibus & raris vellentem dentibus herbas.

Hirtus

Colligit in frontem geminis pendentia vittis,
Lina repanda; humeris mox aptat, & explicat: alba
Mox promiſſa tegit corpus, nodoque tenaci
In geminum reuocata latus, criſpataque, velum eſt
Ore Sacerdotis quo ſpes exauigat orbis;
Et precibus ſubit aſtra. rigent vaga ſtamina punctim,
Mentito circum depicta in margine flore.
A collo in geminas quærens diuortia partes,
Pendula zona humeris lapſu deſcendit honoro,
In geminos diducta pedes, tranſuerſa ſub armo
Et premit obiectu turgens ad pectora linum.
Zona minor læuum decorat partita lacertum,
Quod cruce ligat iniecta. toga penſilis vlnas,
Et duplex fugit ampla latus, quam fila colorant
Dædala, ſacrifici venerabile pondus amoris.

P. Car. de Luca l. 28. Dom. Laur.

Veſtitus & ornatus Pontificis Maximi.

Vela ſacris intende humeris, & carbaſa collo
Funde, & ad extremos Setaba lina pedes.
Virgatamque ſuper læuam, argentoque trilicem,
Et quæ purpureo lumine vela tremunt.
Et veſtem illuſam variè, cui gemmea nexu
Fibula coniunctum mordet vtrumque latus.
Adde decus capiti, gemma quod fulget & auro,
Et triplici canas ſtemmate cinge comas.

P. Tar. Gallutius l. 2. el. 10.

Veſtitus Summi Sacerdotis Hebr.

..... ſolemnes adſtat iam Flamen ad aras
Orbe comam rutilus, cinctuque binerticis auri,
Conſpicuus vultu Simeon, iamque obſitus æuo.
Huic Phrygius fulgoris honos in veſte decora,
Aureoque intextos diſcriminat igne pyropos:
Palla ſuper flammata Tyro, ſed candida ſubtus
Carbaſus, vndanti lambit veſtigia limbo.
Tegmine ſub Tyrio, læuo demiſſus ab armo
Terga per, & pectus, pariter ſe obliquat vtrinque
Balteus; hunc lateri ſignis, auroque coruſcum
Gemmea candenti committit fibula morſu.

Vltima

Vltimâ purpureis humeris iniecta ſupernè
Serica, velato parcè illabentia tergo.

P. Pulcharellus lib. 1. car. 1.

Cum ſonuit gemmis, bicolor tum veſte Sacerdos.
I..mbebat tunicæ tenuis nam biſſina talos
Carbaſus, albentique ſinu criſpata fluebat.
Integit hanc veſtis, textogue hyacinthina limbo
Incumbit genibus, totamque alterna per oram
Aurea puniceis reſonant crepitacula malis:
Palla ſuper, vario texunt quam licia filo.
Illa nitens auro, Tyrios oſtrina rubores,
Alba niues, hauſit Venetos aut cærula ſuccos.
Illa etiam geminis bipatentem multa ſub alis
Tænia ſeu nectit, ſeu balteus alligat aluo.
Tum veterum biſſena ducum, cælataque in auro
Nomina ſculptus onyx grauat: inde catenis
Aureis appendit duodenas pectore gemmas,
Et ſubter vario lucentia ſerica textu.
Lamina tum Cydarim, & lunatæ cornua mitræ
Antemicans, mediæ ſuperemimet aurea fronti.

P. Al. Donatus l. 2 car. 2.

Tum Tunicam duplici è byſſo, tortaque nitentem
Inductam collo ad talos à vertice fundit.
Non rugis, non illa ſinu, non follibus vndat,
Sed manicis habiles artus ad munia ſtringens
Tenditur, & membris hæret concinna mouendis,
Ceu campeſtre ſagum, tegitur quo miles in armis.
Hanc circum medio voluens in pectore zonam
Multiplicem textu, pictiſque imitante colubri
Floribus exuuias hyacintho, & murice cingit.
Ampexu gemino renes, & pectora ſtamen
Implicuit cocco, redeunt in pectora nodi.
Defluit ad tunicæ, ſuperat quæ tænia, limbum,
Vt ſpolium extremas allambat textile ſuras.

P. Ant. Millieus l. 13. Moyſ. Viat.

FAMES ET SITIS.

Fames.

Q Væſitamque Famem lapidoſo vidit in agro
Vnguibus & raris vellentem dentibus herbas.

Hirtus

Hirtus erat crinis, caua lumina, pallor in ore,
Labra incana ſitu, ſcabri rubigine dentes,
Dura cutis, per quam ſpectari viſcera poſſent:
Oſſa ſub incuruis extabant arida lumbis.
Ventris erat pro ventre locus: pendere putares
Pectus, & à ſpinæ tantummodo crate teneri.
Auxerat articulos macies, genuumque tumebat
Orbis, & immodico prodibant tubere tali.

Ouidius l. 8. met.

Os Furiæ nomenque Fames. at rara capillo,
Criſpa genas, rugiſque fluens, & fœda ſenectus.
Luminibus candet croceis, & funera vibrat
Tartarei vultus rabies, & pallidus horror.
Exeſum eſurie, & ſcabra rubigine corpus
Lurida corrugat macies, atque aſperat artus.
Squallet apex, fuſiſque altè ſub crinibus extat
Gorgonis in morem ſtrigoſum, & tortile collum.
Vlnificæ nuda oſſa manus, nuda oſſa lacerti,
Atque humeri, atque altè nodoſo in pectore crates.
At cauus in coſtas aluum ſinus abdit inanes
Appreſſam ad lumbos penitus, curuamque lacuna.

P. Pulcharellus l. 1. Paem.

Pallida compenſant veteres ieiunia menſas,
Et macie lenta vindicat ora fames.
Impranſus traduco diem; ventrique ſoporem
Pro veteri cæna præparat atra Ceres.
Sed didicit condire fames ſua fercula: mollit
Corna, graueſque vetat dentibus eſſe rubos.
Et morſu ſpoliare docet nemora, inque ferinos
Irruere, ſtomacho non renuente cibos.
Ah quoties vili deſidero furfure paſci?
Sed neque de vili furfure paſtus adeſt.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Heroum ep. 1.

Fames in vrbe ſæuiens.

Est furtim lento miſeris durantia tabo
Viſcera, & exurit ſiccatas ſanguine venas
Per longum celata fames: iam lumina retro
Exeſis fugere genis: iam lurida ſola
Tecta cute, & venis male iuncta trementibus oſſa
Extant conſumptis viſu deformia neruis.
Humentis rores noctis, terramque madentem

Solamen

Solamen fecere mali, caſſoque labore
E ſicco fruſtra preſſerunt robore ſuccos.
Nil temerare piget, rabidi ieiunia ventris
Inſolitis adigunt veſci; reſolutaque nudos
Linquentes clypeos, armorum tegmina mandunt.

Silius Italicus l. 2.

Namque Ceres lætas morientibus arida culmis
Abſtulerat meſſes,fœcundaque ſemina terris:
Tum ſterilis nemorum fruges depaſcitur annus,
Et violenta fames Italas circumuolat vrbes.
Iam raras auidis vellebant dentibus herbas,
Impaſtique domos fugiunt, aruiſque repertæ
Indoluere dapis; rabidos agit ardor edendi,
Luctuſque, & languor: facies & lurida mortis
Inficit, & morbis habitat pallentibus artus.

P. Al. Donatus l. 1. car. 17.

Lento membra trahens paſſu, ſine milite regi
Militat eſuries; vacuis quæ ſæua medullis
Exſpatians, tritis pariter Cerealia poſtquam
Munera conſumpſit culmis, ſine more modoque
Eſſe iubet veſcum, quicquid latrantis hiantem
Compeſcit ſtomachi rabiem; paucaſque nocenti
Prorogat in luces dilatum pondere fatum.
Quin ſcelus, humanis ieiunia ſoluere membris
Cœperat eſſe pium: tantum ſuadere furorem
Dira ſuperſtitio potuit, mentiſque profanus
Error, & infandæ cognata ferocia genti.
Hinc macies primum, cœco dein viſcera tabes
Fomite depaſcens, longus quid mutet in ægris,
Aut minuat, vix morbus habet, mirata colorem
Per vultus errare ſuum Libitina, vagari
Exangues animas,& egentes corporis vmbras
Credidit, atque nouæ ſibi fila retexere vitæ.

Ex P. Laur. le Brun Elo Poet. to 2. in Paral.

Depone fulmen victor, en totis hians
Inſana volitat faucibus, pauidam fames
Hauſtura plebem. cernis vt vacua rotat
Ieiuna fronte lumina? vt pendentibus
Fœda ora buccis diffluunt? manus eſt rapax,
Fremit otioſo in ventre ieiunus furor.
Ecce, ecce trucibus horrida ceraſtis volat
Ferale monſtrum, virus implacidum aridas
Serit in medullas; decoloratæ accubat

Super

Super ora plebis; ſugit exangues genas
Exſucca turpi membra populatur lue,
Auidaque inanes brachia excutiunt penus.
Vt quiſque pauido occurrit, alternis pauent,
Terrentque; ſpectra mutuo aſpectu intremunt.
Adeſa graciles membra connectunt fibræ,
Inſida moles oſſium aut cadit, aut labat.
Lugenda miſeri fata patiuntur: parum eſt,
Lugenda faciunt. rapere quadrupedum cibos
Lautum eſt. vorarunt ora quod fugiant loqui.
Itum in Thyeſtis ſcelera: cognatas dapes
Dente inſecuti languido, ſæpe in truci
Periere morſu.

Ex P. Laur. le Brun Eloq. Poet. to. 3.

Fames in caſtris.

Sed patitur ſæuam, veluti circumdatus arcta
Obſidione, famem. nondum ſurgentibus altam
In ſegetem culmis: cernit miſerabile vulgus
In pecudum cecidiſſe cibos, & carpere dumos,
Et morſu ſpoliare nemus, lethumque minantes
Vellere ab ignotis dubias radicibus herbas.
Quæ mollire queunt flamma, quæ frangere morſu,
Quæque per abraſas vtero demittere fauces,
Plurimaque humanis antehac incognita menſis
Diripiens miles ſaturum tamen obſidet hoſtem.

Sil. Italicus lib. 6.

Sitis, ſiue homo ſitiens.

Finibus in Lyciæ longo Dea feſſa labore
Sidereo ſiccata ſitim collegit ab æſtu.
Et infra. ...... caret os humore loquentis,
Et fauces arent, vixque eſt via vocis in illis.
Hauſtus aquæ mihi nectar erit, vitamque fatebor
Accepiſſe, ſimul vitam dederitis in illis.

Ouidius l. 6. met.

Inde hominum, pecudumque labor, defecta labare
Omnia: nec diram viſcera ferre ſitim.
Vbera cum querulus vagitu poſceret infans,
Repperit agnatos lacte carere ſinus.

Et

Et Lacrymas oculi, cauſæ quas mille iubebant,
Fundere cum vellent, non habuere ſuas.
Hærebant ſicco præmortua verba palato,
Et ſæpe in medijs diriguere labris.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Heroid. ep. 4.

Sitis in exercitu.

IAmque inopes vndæ primùm tellure refoſſa
Occultos latices, abſtruſaque flumina quærunt.
Non tamen aut tectis ſonuerunt curſibus amnes,
Aut micuere noui percuſſo pumice fontes;
Antra nec exiguo ſtillant ſudantia rore,
Aut impulſa leui turbatur glarea vena.
Tunc exhauſta ſuper multo ſudore iuuentus
Extrahitur, duris ſilicum laſſata metallis.
Quoque minus poſſent ſiccos tolerare vapores,
Quæſitæ feciſtis aquæ, manus vtraque glebas
Exprimit ora ſuper; nigro ſi turbida limo
Colluuies immota iacet, cadit omnis in hauſtus
Certatim obſcœnos miles, morienſque recepit
Quas nollet victurus aquas: rituque ferarum
Diſtentas ſiccant pecudes, & lacte negato
Sordidus exhauſto ſorbetur ab vbere ſanguis.

Lucanus lib. 4.

Protinus Inachios haurit ſitis arida campos:
Diffugere vndæ, ſqualent fonteſque, lacuſque,
Et caua feruenti dureſcunt flumina limo.
Aegra ſolo macies, tenerique ab origine culmi
Inclinata ſeges, deceptum margine ripæ
Stat pecus; atque omnes quærunt armenta natatus.
Aret Lerna nocens, aret Lyrcæus, & ingens
Inachus, aduoluenſque natantia ſaxa Charadrus. *Et inf.*
Ergo nec ardentes clypeos vectare, nec arctos
Thoracum nexus (tantùm ſitis horrida torquet)
Sufficiunt: non ora modò, anguſtiſque peruſti
Faucibus, interior ſed vix quatit aſpera pulſu
Corda, gelant venæ, & ſiccis cruor æger adhæret
Viſceribus. tunc ſole putris, tunc puluere tellus
Exhalat calidam nubem; non ſpumeus imber
Manat, equûm ſiccis illidunt ora lupatis,
Ora catenatas procul exertantia linguas.

Statius lib. 4. Theb.

CIBATVS.

Lac ex ſaccaro ſpumoſum.

ARtifici potius ſpumoſa coagula lacte
  Ex quacumque caſa proximiora pete.
Villica dic tumidas ſiphonibus impleat ollas
  Qui ſapid' rorent eluuione ſeri.
In patinam lenti iaculetur flumina lactis,
  Sic tamen, vt largo bulla tumore natet.
Tunc vbi crebra cauis aſpergo canalibus acta
  Surget, vt hyberni verticis alba coma;
Inſpergat Braſilique ſalis, caunæque pruinam.
  Hæc erit æſtiua ſub dape, Nix, & Hyems.
Temporis in puncto primis vix tacta labellis,
  Vaneſcet gracili daps fugitiua cibo.

P. Io: Biſſelius Aeſt. l. 3. el. 14.

Conuiuium opiparum.

IN primis Lucanus aper leni fuit Auſtro
  Captus, vt aiebat cœnæ pater. acria circum
Rapula, lactucæ, radices: qualia laſſum
Peruellunt ſtomachum · ſiſer, alec, fæcula Coa.
Affertur ſquillas inter murena natantes
In patina porrecta. ſub hoc herus: hæc grauida, inquit,
Capta eſt, deterior poſt partum carne futura.
His miſtum ius eſt oleo, quod prima Venafri
Preſſit cella, garo de ſuccis piſcis Iberi,
Vino quinquenni, verum citra mare nato.
Et inf . . . . deinde ſequuti
Mazonomo pueri magno diſcerpta ferentes
Membra gruis, ſparſi ſale multo, non ſine farre,
Pinguibus & ficis paſtum iecur anſeris albi,
Et leporum auulſos, vt multo ſuauius, armos,
Quàm ſi cum lumbis quis edat: tum pectore aduſto
Vidimus & merulas poni, & ſine clune palumbes.

Q. Hor. Flaccus l. 2. Sat. 8.

Inſtituunt de more epulas, feſtamque per vrbem
Regificè exſtructis celebrant conuiuia menſis.

Ipſe

Ipſe Deûm cultu, & ſacro dignatus honore,
Præcipuis, multoque procul ſplendentibus oſtro
Accipitur ſublime thoris. non vna miniſtri
Turba gregis: poſuiſſe dapes his addita cura,
His adolere focos, his ordine pocula ferre.
Nec non & certis ſtruitur penus; aſpera menſa
Pondera cælati fulgent antiquitus auri.
Eripiunt flammæ noctem, ſtrepituque mouentum
Murmurat alta domus.

Sil. Italicus lib. 11.

De Tiburtino veniet pinguiſſimus agro
Hædulus, & toto grege mollior, inſcius herbæ,
Nec dum auſus virgas humilis mordere ſalicti,
Qui plus lactis habet, quàm ſanguinis: & montani
Aſparagi, poſito quos legit villica fuſo.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Oua adſunt ipſis cum matribus & ſeruatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus vuæ.
Signinum Syriumque pyrum de corbibus iiſdem
Aemula Picenis, & odoris mala recentis:
Nec metuenda tibi. ſiccatum frigore poſtquam
Autumnum, & crudi poſuere pericula ſucci. *Et inf.*
Sumine cum magno lepus, atque aper, & pygargus,
Et Scythicæ volucres, & phœnicopterus ingens,
Et Getulus oryx, hebeti lautiſſima ferro
Cæditur, & tota ſonat vlmea cœna Suburra.

Iuuenalis Sat. 11.

Prima tibi dabitur ventri lactuca mouendo
Vtilis, & porris fila reſecta ſuis.
Mox vetus, & tenui maior cordyla lacerto,
Sed quam cum rutæ frondibus oua tegant.
Altera non deerunt tenui verſata fauilla,
Et Velabrenſi maſſa recocta foco.
Et quæ Picenum ſenſerunt frigus oliuæ.
Hæc ſatis in guſtu: cætera noſſe cupis?
Mentiar vt venias, piſces, conchylia, ſumen,
Et cortis ſaturas, atque paludis aues.

Martialis l. 11. ep. 53.

Regius hoſpes adeſt: date regia munera menſis.
Regia ſunt perdix, quam Chaonis arua saginant,
Et pictæ Iunonis aues, & Phaſidis ales,
Quæque necem cum fæce ſuæ ſibi parturit alui,
Quæque rubet pectus, quamquam non magna volucris.

Quin

Quin etiam illecebras tardæ famis adde marinas,
Primitias menſæ, conchas, muſcoque virentes,
Et quæ piſcator viridi legit oſtrea Gauro.
Regius ille epulis honor eſt, quæſita moloſſis,
Et multùm ſudata fugæ, ſudata pauori
Præda, pharetratum quæ ſæpe fefellerit hoſtem.
Nec licet à menſis abſint regalibus vmquam
Lactentes vitulæ, & tuguri Lubrenſis alumnæ.
Harum vnam appropera velox, & tergore coſtas
Exue: cum geminis geminos lege cruribus armos,
Et ſaturos pingui lumbos, & molle cerebrum.
Hinc mihi fruſta ſeca, poſſim quæ ſubdere teſtæ,
Quæque rotet ſparſa pilum verſatile pruna,
Et quæ triticeæ compoſta volumine maſſæ
Vulcanus foueat, laterum lare tectus opaco.
At regina dapum eſt, roſeos incocta liquores
Ambroſia, & lautos Arabum bene pota ſapores.
Clinice Pæſtani laticem de fronde roſeti
Et molitæ florem Cereris, multumque ſubactæ
Profer, & orizæ cape lactea liba liquatæ,
Et nitidum tunſæ Meleagridis adijce pectus,
Et flauentia mella croco florentis Hymetti.
Sacchareum largo pollen ſuperingere nimbo,
Atque recens mulſi rorem gregis adde coactum.
His congeſta ſuper ſucco lactente redundet
Thraſia nux, tunicis candentem exuta medullam,
Sed manibus contuſa tuis: ego rite vitellos
Expediam natu tepidos, & molle recentes.

P. Pulcharellus l. 2. Eglo. 8.

Leucophagum
Epulum candidum lautiſſimum.

Regia leucophago laus eſt, age Clinice, pubem
Aligeram criſtis inſignem, & pectore pingui
Carpe manu, & cortem celeri populare recurſu.
Dumque calent latices, & ahena vndantia flammis
Ingere deplumes pennatæ gentis aceruos.
Pectora tum ſectis conuelle tenerrima fruſtis,
Viribus extundenda tuis, vt liba coactu
Lacteolam ſolido maſſam coeuntia ſiſtant.
Tu neruos hic prome tuos, ego ſacchar, & vndam
Expreſ-

Expreſſam liqueate roſa, & reliqua omnia promam.
Idem ibidem.

Conuiuiorum apparatus & luxus.

VEntrinè tantum viuimus, Myſtæ gulæ,
Voracitatis Præſules?
Sordent ſub axe patrio natæ dapes,
Auita ſordent fercula.
Et ni macello farciatur Indico,
Fames ſuperba murmurat.
Cupediarum quidquid aut Phaſis fouet,
Aut diues Oriens educat;
Totis ematur cenſibus: nec annuo
Crumena parcat cenſui.
Strepunt culinæ, fumus obfuſcat diem:
Aetnæ fauillas crederes;
Troiamque rurſus, & ſuis captum dolis
Fumare rurſus Ilium.
Immugientum hinc feruet ollarum cohors,
Illinc ahenorum agmina.
Haſtata veruum ſtridet hinc, & hinc phalanx,
Mille legiones lancium.
Pippire volucres, garruloſque poſthumo
Stridere gutture anſeres,
Et quidquid igne piſitur Vulcania
De plebe cenſeres queri.
In quæſtionem turdus, & perdix gemit,
Raptumque phænicopteri
Quidquid ſapori ſeruit. acta in equuleum
Omnis ferarum copia.
In ius vocari taurus, & lepus pyræ
Adiudicantur igneæ.
Alter Prometheus ceruus explodit iecur,
Exenterantur bubali
Tortore ferro. dama carnifice rota
Torretur Ixion merus
Mox pharmacorum prodiga fluens manu
Exoticorum copia
Inundat ollas: aduenæ Tmolo croci
Pretioſa inaurant flumina.
Armantur apri pipere. amaris dulcia
Ludunt amara dulcibus.

Poſt fata rurſum vitreum natat pecus
Mellita ſubter flumina.
Anſerque pigri Nerei quondam accola
Inter ſapores fluctuat.
Tum tortuoſa ſumptuoſo cochlea
Inuiſceratur hoſpite.
Et quidquid infami oſtreorum gurgite
Lucrina piſcatur Thetys.
En pauo vitæ medius à morte explicat
Stellata caudæ lumina;
Et centum oculeis hoſpites ſignat comis
Pupilla pennatum aurea.
At inde ſaturam prouocat famem ſuis
Gallina cincta prolibus.
Galluſque ſemiuir, vel vncus Ardea
Coo petita littore.
Anſerque Thuſcus, & cothurnix Iadicæ
Raptura palmam Phaſidi.

P. Alb. Ines Lyric. cent. 1. ode 92.

Cœna vilis & ruſticana.

Appoſuit primos epularum hinc orſus honores,
Ruſtica quos aluit ſiluis labruſca racemos,
Queis male tum virus natiuum exemerat æſtas.
Altera lanx habuit crudis embamma vitellis,
Et cum paſtillis bubulum Cerealibus aſſum.
Nigra Ceres illis, cribrataque crate ſaligna,
Pinſa velut ſpiſſo qui torpuit aggere limus.
Tertia pars epulis, vel naribus vltima peſtis,
Exiguum lecta fruſtum de fæce macelli
Iuſcula quid memorem? ſi iuſcula dicere fas eſt
Pallentem, & nulla ſtellatam luce ſaginæ
Illuuiem, ceu lota tepens poſt lina lauacrum.
Vltima dona famis. quæ munera prima petebat
Mala duo venere nouis cum frugibus horti,
Et ſuper è ſecto tenuis modò lamina caſeo.

P. Pulcharellus l. 2. car. Eglo. 8.

Vinum. Vide infra Tit. Vindemia.

EBRIETAS.

LAtice quiſquis madet Iacchi
Paria patitur dementato.
Furit vterque, breuius alter.
Breuis amentia fit temulentia.
Ignea torua lumina fronte
Nutant amenti, natant ebrio.
Labor vtrique iocus & choreæ.
Vtraque iactat iurgia lingua.
Pallidus horror occupat ora:
Errat curſu gradus incerto:
Colla labaſcunt, crura tremiſcunt.
Mens ingeſto merſa Lyæo
Fluctuat nullo firma magiſtro:
Nunc audacibus tumida coeptis,
Nunc trementibus timida curis.

P. Mar. Bettinus l.5 lyc. Poet. cant.5.

Iam naufragatur animus, & plantæ labant,
Diluta languent viſcera.
Stupet cerebrum; ſed caput ducit choros,
Vinum loquuntur lumina,
Vinoque ſtillant: tota mens vino madet,
Caduca fallit tibia.
Deliberanti ſtet ne, num cadat, pedi
Incurua ceruix annuit.
Reciprocantes, & dubij planum pedes
Super pauimentum natant.
Errat loquela, lingua titubat, nant manus,
Eclypticique ſtant dies.

P. Alb. Ines Lyr. cent. 1. Ode 91.

SOMNVS ET SOMNI DOMVS.

EST prope Cimmerios longo ſpelunca receſſu,
Mons cauus, ignaui domus, & penetralia ſomni,
Quò nunquam radijs oriens, mediuſue, cadenſue
Phœbus adire poteſt. nebulæ caligine mixtæ
Exhalantur humo, dubiæque crepuſcula lucis.
Non vigil ales ibi criſtati cantibus oris
Euocat Auroram: nec voce ſilentia rumpunt

Sollicitiue canes, canibuſue ſagacior anſer:
Non fera, non pecudes, non moti flamine rami,
Humanæue ſonum reddunt conuicia linguæ.
Muta quies habitat. ſaxo tamen exit ab imo
Riuus aquæ Lethes, per quem cum murmure labens
Inuitat ſomnos crepitantibus vnda lapillis.
Ante fores antri fœcunda papauera florent,
Innumeræque herbæ: quarum de lacte ſoporem
Nox legit, & ſpargit per opacas humida terras.
Ianua ne verſo ſtridorem cardine reddat,
Nulla domo tota eſt cuſtos in limine nullus.
At medio thorus eſt hebeno ſublimis in antro
Plumeus, vnicolor, pullo velamine tectus,
Quo cubat ipſe Deus membris languore ſolutis. *Et inf.*
Vix oculos tollens, iterumque, iterumque relabens
Summaque percutiens nutanti pectora mento
Excuſſit tandem ſibi ſe, cubitoque leuatus,
Quid veniat? (cognouit enim) ſcitatur. at illa
Somne quies rerum, placidiſſime ſomne Deorum,
Pax animi, quem cura fugit, qui corpora duris
Feſſa miniſterijs mulces, reparaſque labori.

Ouidius l. 11. met.

.... tuque ò domitor
Somne laborum, requies animi,
Pars humanæ melior vitæ,
Volucre matris genus Aſtrææ,
Frater duræ languide mortis,
Veris miſcens falſa, futuri
Certus, & idem peſſimus auctor.
Pater ò rerum, portus vitæ
Lucis requies, noctiſque comes,
Qui par Regi, famuloque venis,
Placidus feſſum, leniſque foues:
Pauidum lethi genus humanum
Cogis longam diſcere mortem:
Preme deuictum torpore graui.

Seneca in Her. fur. in Cho. act. 4.

Stat ſuper occiduæ nebuloſa cubilia noctis
Aethiopaſque alios, nulli penetrabilis aſtro
Lucus iners, ſubterque cauis graue rupibus antrum
It vacuum in montem, quà deſidis atria ſomni,
Securumque larem ſegnis natura locauit.
Limen opaca quies, & pigra obliuia ſeruant,

Et

Et nunquam vigili torpens ignauia vultu.
Otia veſtibulo, preſſiſque ſilentia pennis
Muta ſedent, abiguntque truces à culmine ventos;
Et ramos errare vetant, & murmura demunt
Alitibus; fugiens ſpeluncæ proximus amnis
Saxa inter, ſcopuloſque tacet. nigrantia circum
Armenta, omne ſolo recubat pecus, & noua marcens
Gramina, terrarumque inclinat ſpiritus herbas.
Ipſe autem vacuus curis humentia ſubter
Antra ſoporifero ſtipatus flore, tapetis
Incubat: exhalant veſtes, & corpore pigro
Strata calent, ſupraque torum niger efflat anhelo
Ore vapor: manus hæc fuſos à tempore læuo
Suſtentat crines, hæc cornu oblita remiſit.
Sunt etiam innumero rerum vaga ſomnia vultu
Vera ſimul falſis, permixtaque triſtia blandis.

Statius l. 10. Theb.

Noctis erat medium; & ſomnus ſua regna reuiſens
Amalium cura feſſum, vinoque grauatum
Acceſſit prope (ſic Superi voluiſtis) & illum
Lethæa mulſit medicati aſpergine rami,
Terque recuſanti nutantia lumina clauſit.
At non, ſollicita euentu Theutilla futuro
Soluitur in ſomnum, vino dum languidus alter,
Et captus ſomno poſuit caput.

P. Famian. Strada l. 2. Prol. 6. Acad. 2.

En Pandulina pandit inſtanti manus
Pandicula ſomno. corpus inuadam. meum eſt.
Oſcædo, & os hiulcat; inuadam. meum eſt.
Nictela nictit, languidas feſſis genas
Conduplicat oculis; proditam primo impetu
Irrumpo in vrbem victor: inuado. mea eſt.
Nunc iunge vires Ronche, quin ronchos cies?
Dum corde toto tota bacchatur quies,
Dum victa victor membra componit ſopor.
Vos quoque ſoporis noctuli comites nigri
Huc noctulini maximi Morphei genus
Properate properè, ſomniorum examina
Ludibria ſomni obijcite dormitantibus.

P. Ber. Stephonius in Mimo act. 1. ſc. 3.

VALETVDO.

Bona Valetudo.

Diua funeſtis inimica morbis,
Cui vigor mentis, ſolidumque robur
Et ioci dulces, animique ſemper
Gaudia cordi.
Te Voluptatis canimus parentem,
Candidam blandæ Veneris ſodalem,
Vnicum vitæ decus, & malorum
Dulce leuamen.
O quies rerum, ò hominum benigna
Mater, ò cunctis veneranda; namque
Vt ſimul cœtus hominum caducos
Alma reuiſis.
Ilicet morbi fugiunt proterui,
Occidit febris truculenta, dirus
Occidit pallor, fera mors profundo
Exulat Orco.
Huc ades tandem bona Diua, & artus
Languidos aura refoue ſalubri,
Ne meam labes edat immerentem
Atra iuuentam.

M. Ant. Flaminius l. 1. car.

Mala Valetudo.

IAmque ego pectus iners, & inutile pondus, habebã
Nomina vix vitæ, cetera mortis erant.
En vocat hæc vultus meſſis iam pallida falcem,
Hic in fronte cinis quid niſi funus olet?
Nonne vides medium vitæque, necisque cadauer?
Membraque pars animi quantulacunque regit?
Scilicet huius erat iactura facillima vitæ:
Quæ ſit vita licet, plus habet vſque necis.
Iam mihi Perſephone nigram deſcripſerat horam;
Impendebat enim parua ruina domus.
Parua: minutatim nam longo ex tempore cœpit,
Quæque diu venit, non venit ante diem.

P. Vinc. Guiniſius eleg. 4.

Homo

Homo ægrotus.

Longus enim curis vitiatum corpus amaris,
Non patitur vires languor habere ſuas.
Os hebes eſt, poſitæquæ mouent faſtidia menſæ,
Et queror inuiſi cum venit hora cibi.
Vix igitur poſſis viſos agnoſcere vultus,
Quoque ieris, quæras, qui fuit ante color.
Paruus in exiles ſuccus mihi peruenit artus,
Membraque ſunt cera pallidiora noua.

Ouidius l. 1 de Ponto el. vlt.

Tarquinio iucunda precor; quem diligis, æger
Ingemit, & lenta tabe pereſus abit.
Morbida vis faciles ſenſim populata medullas,
Intentat properam viribus aucta necem.
Albida tabentes macies corrumpere malas
Cœpit, & inceſtat luridus ora color.
Feſſa labat ceruix, tuſſis quatit aſpera pectus,
Crura tremunt, cæcum viſcera vulnus alunt.
Flammaque paulatim graciles depaſcitur artus,
Abditaque introrſus lumina pæne latent.
Et licet attritis ſuccos Epidaurius herbis
Miſceat, immitis permeat oſſa lues.

Auguſ. Maſcardus l. 3. ſilu.

.... ſcilicet heu tuis
Immane quantum febris inæſtuat
Anhela membris, inquieta vt
Vena ſalit ſpatijs iniquis.
Et nunc inhorres frigore pallido,
Nunc te Chimæræ vis grauis igneæ
Exhaurit afflans, dum ſenerè
Cura negat pia fontis vndas.
Vt cæcus humor pectore feruido
Deprœliatur? tendit vt intima
Præcordia ardor? flagrat Aetna
Vt tacita iecur æſtuoſum?
Scabraſque fauces vt ſitis aſperat:
Ceu frons ab ictu diſſilit æneo;
Iam cedit ars, ceſſere ſucci
Pæonij liquidumque nectar.

Dulcis iuuentæ nunc vbi murices?
Quid nunc ſuperſtes nobilis illius
Formæ? aſſidenti ò dulce votum
Fratri, & amor breuior dolenti.

P. Io: B. Maſculus l. 2. Lyr. Ode 37.

Quattuor incertus vitæ ſine lumine ſoles
Viderat affixus lecto Ludouicus, & artus
Dira febris torrebat adhuc. caligo iacentis
Ingruit ante oculos: morituro frigidus atram
Profluit in frontem ſudor: grauis arida languor
Pectora corrumpit: cedunt è corpore ſenſus:
Vis perit, & labris vox mortua conditur. omnes
Et nati ſimul, & coniux extrema legebant
Spiramenta animæ; cum protinus halitus ore
Amplius haud errat patulo. iam labra rigeſcunt:
Iam macies malas minuit: pupilla quieſcit.

P. Car. de Luca l. 8. Dem. Laur.

Proludet febris, aridumque ſiccis
Torrebit iecur inquieta flammis.
Increſcet dolor; improbèque fuſum
Intra viſcera ſæuiet venenum.
Aegrum tu latus interim per omnes
Verſabis thalamo gemente partes:
Et vano Mithridaticam rogabis
Voto Pæonios opem magiſtros;
Qui nunquam tibi vinculo reſoluent
Affixos adamantino dolores.
Tunc toto macies ſubire vultu
Et palleſcere bellæ imago formæ,
Et liuere genæ, ſuique pergent
Oblitæ decoris rigere malæ:
Tunc mutæ titubare verba linguæ,
Et fractis oculi emori vitellis.
Tunc frigeſcere ſanguis, & gelata
Vitalis tenor abſtinere vena.
Ipſo tu tamen à gelu æſtuabis,
Cum frenis dolor irruet ſolutis.
Tunc pulſo requies abire ſomno,
Longæ creſcere noctium tenebræ;
Tuque odiſſe dapes; ſuiſque clauſum
Se ſubducere ferculis palatum.
Tunc ſi nectareum miniſtret ægro
Suetus vernula, nauſeabis hauſtum.

Audiras

Auditas toties, & appetitas
Porrò attendere fabulas pigebit.
Sordebit chelys, Orpheuſque nullas
Vllo murmure commouebit aures.

P. Iac. Bidermanus ſilu. l. 2. ſilua 7.

Conijcit hæc ſe ſe membris, ſudorque per artus
Voluitur, & gelidus lubricus amne rigor.
Quid faceret? molli deponit corpora lecto;
Nec fouet inſomni corpora nocte quies.
Sed tamen arcano peſtis violenta veneno
Allapſu grauior viſcera ad ima fluit.
Iamque exundanti tumefactum flumine corpus
Aeſtuat, ac torrens veſcitur oſſa calor.
Nec mora, nec requies: ſtat inexuperabilis ardor,
Et mage crudeſcens membra deuſta vorat.
Peruigil inſomnem queritur dum voluere noctem,
Excubat, vt laceret pectora nocte dolor.

P. Al. Donatus l. 3. el. vlt.

Iam puer inſano cruciatus corpora morbo
Pallebat molli deiectus membra grabato.
Nec vigor vllus erat, tantum vis morbida venis
Sæuierat, penituſque omnes populata medullas
Nondum maturum peruaſerat inuida robur.
Scilicet arcanæ depaſtæ viſcera febres
Marmoreos validis torrebant ignibus artus.
Sanguine paulatim exucto rubor oris honeſti
Dum cadit, & macies maculoſa tabe vagatur,
Et conſanguineus leti ſe ſe vndique pallor
Fundit, vbique lues, & plurima mortis imago.
Quis queat exanguem ſine fletu cernere vultum
Deciduum, quis frontis ebur, formamque virilem
Triſte laborantem, & mortis ſub mole gementem?
Quis gemitus ſurda funeſtos ebibat aure,
Et querulam fibris vocem pereuntis ab imis
Emiſſam? nempe ardenti ceruice dolores
Bacchantur, ſæuiſque caput feruoribus vrgent.

Bened. Milanus in Epic. Prof. Colum.

Non obſcura graui ceruix oppreſſa veterno
Signa dabat, tetraque oculi ſub nocte natantes:
Et quæ furtiuo populatur viſcera lapſu
Inſincera lues, lethi comes arida febris:
Quæ quamuis gelidis immixta rigoribus alget,
Acrius accenſos rurſus recaleſcit in ignes.

Proh rerum mutata fides. iuuenilibus olim
Purpureum membris color elargitus honorem
Decidit, & ſolido viduantur robore vires.
Sanguis hebet venis: ſunt ora ſimillima buxo:
Suſtulit egregium macies inuiſa vigorem.
Quàm ſubito fugiunt contracto gaudia vultu,
Et riſus faciles, & vocis amabilis aura!

Idem in Soteria ad Card. Aſc. Column.

Morbidus, & pluribus corporis vitiis obnoxius.

IN maſſam corpus languor contraxit: at ingens
Attollit dorſum vegrandi tubere gibbus,
Obſtipumque infra caput obruit. arida pellis
Membra tegit, niſi quà vlceribus deformis hiulcis
Rumpitur, atque intus venas ſpectare trementes.
Et conſumpta ſinit ieiuni viſcera ventris.
Committi lumbis humeros, & crura putares;
Claudicat adductis quamquam crus debile neruis.
Immensùm genuumque orbes, talique rigentes
Intumuere. pedum articulos depaſcitur vlcus
Horribili ſanie. capitis iam dicere formam
Quis valeat? pilus occiput hiſpidus aſperat ægrum
Infami ſcabie, & putris porrigine tabi,
Cetera læue caput, teſtaque vrendo recocta
Torridius. cruor auriculis diſtillat adeſis.
Triſte ſupercilium ſpinoſius hiſtrice malæ
Illuuiem ſqualllore tegit. ſed viſcus adempto
Ex oculo manat; dum vix bene ſanior alter
Suppeditat tenuem pertæſo viuere lucem.

Ex P. Laur. le Brun Elo. Poet. to. I.

Phreneſis.

AC veluti accenſo feruent vbi ſanguine febres,
Aeſtiuique fouent ſoles, & Sirius ignis
Viſcera carpentem flammam; vapor ater in altam
Arcem animi læſo flammata bile cerebro
Subuehitur, furioſa mouens deliria menti;
Confuſis ab imaginibus informia fingit
Monſtra, & terrificos agitato ſanguine vultus.

Tum

Tum mente indomitis emota ardoribus, ægri
Reijciunt medicaſque manus, monituſque ſalubres
Palpitat, & rabies ipſa inuolat ora medentum;
Sani igitur manicas properant, & vincla propinqui.
P. Ant. Millieus l. 16. to. 2.

Deliquium, ſeu defectio animi.

STant oculi rerum immemores, raptuque ſupino
Intenti lucem ablegant, cælumque requirunt.
Vitales toto requierunt pectore motus:
Nec vigor extinctus, tacito licet ore ſepultus.
Nempe animum ſubiere perempti funera nati;
Et dolor humanis ſoluit præcordia curis,
Affixitque polo mentem, ſenſumque ſequacem:
Atque animat vegetas per amica ſilentia vires.
P. Pulcharellus l. 1. car. 6.

At corpus ſine mente iacet, non labra gubernat
Halitus ad vocem; iam torpet anhelitus oris,
In venis iam ſanguis hebet, non palpitat imum
Pectus, & in media cor pectoris arce quieſcit.
Lumina fixa patent, ſtant tegmina neſcia flecti,
Immotumque ſupercilium. ferale cadauer
Dixiſſes, niſi quòd vitam ſapit oris honeſtas.
Neſcio quid ſpirat, vitæ ſine munere vultus.
P. Vinc. Guiniſius car. 9.

Tuſſis & Phthiſis.

IAmque animæ tenerum follem, & vitale flabellum
Tabe liquans, ſæuibat edax in pectore morbus.
Hic matura lues, & fallere neſcia tempus,
Iam retegi, & lentas æſtu ſuccendere venas.
Olli purpureæ lanuginis occiduus flos
Defluere, & ſuauè indecores tabeſcere malæ
Triſtiaque obſeſſis contagia ſerpere membris.
P. Pulcharellus l. 1 Paon.

Quid tantùm hanc pulſas animã mala pectoris hoſpes,
Et fragiles vitæ ſuccutis alta fores?
Quid me adeo ſpirare vetas, atque ima profundo
Pectora ſingultu pulſa, repulſa premis?

Vincula ſi noſtrum fuerent adamantina pectus,
Impete ſat poterant diſſiluiſſe tuo.
Cede loco veſana. quid ò tam ſæua recurtis,
Et toties pulſo gutture rauca ſonas?
Quid follem hoc geſtis vitalem inflare veneno?
I fera, ſic fauces infice Gorgoneas.
Angor, & heu totos penitus traiecta per artus
Figere me tentat ſæua doloris acus.
Inſidioſa animæ clauſum penetrale peretras,
Et vitam è propria comminus arce petis.
Spumantem ex imo vix pectore vellimus æſtum,
Quo tenues animæ ſupprimis arcta ſinus,
Faucibus inſultas, & ineluctabilis obſtas,
Ne faciles vitæ tranſigat aura vices.
Inque fatigatum repetitis pulſibus hauſtum
Nequicquam occluſas nititur ante fores.
Dumque animæ tenues intercipis aſpera ductus,
Spiritus impulſu ſubſilit vſque tuo.
Frangitur, & victis nequicquam aſſultibus hæret,
Neſcius obſtructum rumpere vocis iter.
Nixibus immoritur preſſis, & creber anhelo
Obdita ſuccuſſu pellere clauſtra fremit.
Ah latus, ah pectus laxa compage reſoluor.
Ilia quis tantus diſſuit ima labor?
Semper hic ex imis animam trahet oſſibus angor,
Spumeus & pleno gliſcet in ore tumor?

P. Pulcharellus l. 3. el. 9.

Cæcitas.

HEu ſubitas noctes! quantis cadit vmbra tenebris?
Vndique Cimmerio pingitur ore dies.
Nuſquam Hyperioniæ lucent mihi lampadis ignes,
Occulit ipſa ſuas inuida Luna faces.
Vrgeor æterna caligine: nigráque circùm.
Omnia. me ſolus non fugit iſte color.
Inde vagus prenſo veſtigia dirigo muro,
Aut baculo incertos pono regente pedes.

P. Iac. Bidermanus Heroum l. 3. ep. 5.

Peſtilentia.

Hæc ratio quondam morborum, & mortifer æſtus
Finibu' Cecropijs funeſtos reddidit agros,
Vaſtauitque vias, exhauſit ciuibus vrbes.
Præterea iam paſtor, & armentarius omnis,
Et robuſtus item curui moderator aratri
Languebant penituſque caſis contruſa iacebant
Corpora, paupertate & morbo dedita morti.
Exanimis pueris ſuper exanimata parentum
Corpora nonnunquam poſſes retròque videre
Matribus, & patribus natos ſuper edere vitam.
Nec minimam partem ex agris ægroris in vrbem
Confluxit, languens quem contulit agricolarum
Copia, conueniens ex omni morbida parte.
Omnia condebant loca, tectaque: quo mage eos tum
Confertos ita aceruatim mors accumulabat.
Multa ſiti proſtrata viam per, proque voluta
Corpora ſilanos ad aquarum ſtrata iacebant
Interclusa anima nimia ab dulcedine aquai.
Multaque per populi paſſim loca prompta, viaſque
Languida ſemianimo tum corpore membra videres
Horrida pædore, & pannis cooperta perire
Corporis illuuie: pellis ſuper oſſibus vna
Viſceribus cœcis prope iam, ſordique ſepultis.

Lucretius lib. 6.

Hic quondam morbo cæli miſeranda coorta eſt
Tempeſtas, totoque autumni incanduit æſtu:
Et genus omne neci pecudum dedit, omne ferarum;
Corrupitque lacus, infecit pabula tabo.
Nec via mortis erat ſimplex; ſed vbi ignea venis
Omnibus acta ſitis miſeros adduxerat artus;
Rurſus abundabat fluidus liquor, omniaque in ſe
Oſſa minutatim morbo collapſa trahebat.

Virgilius l. 3. Georg.

Iura, domoſque dabam; ſubito cum tabida membris
Corrupto cæli tractu, miſerandaque venit
Arboribuſque, ſatiſque lues, & lethifer annus,
Linquebant dulces animas, aut ægra trahebant
Corpora. tum ſteriles exurere Sirius agros:
Arebant herbæ, & victum ſeges ægra negabat.

Virgilius l. 3. Aen.

Principio c ælum ſpiſſa caligine terras
Preſſit, & ignauos inc luſit nubibus æſtus:
Dumque quater plenis expleuit cornibus orbem.
Luna, quater plenum tenuata retexuit orbem;
Letiferis calidi ſpirarunt æſtibus auſtri.
Conſtat & in fontes vitium veniſſe, lacuſque
Milliaque incultos ſerpentum multa per agros
Erraſſe, atque ſuis fluuios temeraſſe venenis,
Strage canum primò, volucrumque, auiumque, boûque,
Inque feris ſubiti deprenſa potentia morbi eſt.
Concidere infelix validos miratur arator
Inter opus tauros, medioque recumbere ſulco;
Lanigeris gregibus balatus dentibus ægros,
Sponte ſua lanæque cadunt, & corpora tabent.
Acer equus quondam, magnæque in puluere famæ
Degenerat, palmæ, veterumque oblitus honorum
Ad præſepe gemit morbo moriturus inerti.
Non aper iraſci meminit, nec fidere curſu
Cerua, nec armentis incurrere fortibus vrſi.
Peruenit ad miſeros damno grauiore colonos
Peſtis, & in magnæ dominatur mœnibus vrbis.
Viſcera torrentur primò, flammiſque fatiſcunt;
Indicium rubor eſt, & ductus anhelitus igni.
Aſpera lingua tumet, tepidiſque arentia ventis
Ora patent, auræque graues captantur hiatu.
Non ſtratum, non vlla pati velamina poſſunt,
Dura ſed in terra ponunt præcordia, nec fit
Corpus humo gelidum, ſed humus de corpore feruet.
Fontibus, & fluuijs, puteiſque capacibus hærent:
Nec ſitis extincta prius, quàm vita bibendo.
Inde graues morbo nequeunt conſurgere, & ipſis
Immoriuntur aquis, aliquis tamen haurit & illas.
Tantaque ſunt miſeris inuiſi tædia lecti,
Proſiliunt, aut ſi prohibent conſiſtere vires
Corpora deuoluunt in humum, fugiuntque penates.

Ouidius l. 7. met.

Nec vlla pars immunis exitio vacat;
Sed omnis ætas pariter, & ſexus ruit,
Iuueneſque ſenibus iungit, & natis patres
Funeſta peſtis. vna fax thalamos cremat,
Fletuque acerbo funera, & queſtu carent.
Quin iſta tanti peruicax clades mali
Siccauit oculos: quodque in extremis ſolet,

Periere

Periere lacrymæ. portat hunc æger parens
Supremum ad ignem; mater hunc amens gerit,
Properatque vt alium regerat in eumdem rogum.
Quin luctu in ipſo luctus exoritur nouus,
Suæque circa funus exequiæ cadunt,
Tum propria flammis corpora alienis cremant.
Non oſſa tumuli ſancta diſcreti tegunt;
Arſiſſe ſatis eſt. pars quota in cineres abit?
Deeſt terra tumulis: iam rogos ſiluæ negant.

Seneca in Oed. act. 1. ſc. 1.

Stirpis inuictæ genus interimus,
Labimur ſæuo rapiente fato:
Ducitur ſemper noua pompa morti.
Longus ad Manes properatur ordo
Agminis mœſti, serieſque triſtis
Hæret, & turbæ tumulos petenti
Non ſatis ſeptem patuere portæ.
Stat grauis ſtrages, premiturque iuncto
Funere funus.
O dira noui facies leti,
Grauior leto. piger ignauos
Alligat artus languor, & ægro
Rubor in vultu, maculæque caput
Sparſere leues; tum vapor ipſam
Corporis arcem flammeus vrit,
Multoque genas ſanguine tingit.
Oculique rigent, & ſacer ignis
Paſcitur artus. reſonant aures
Stillatque niger naris aduncæ
Cruor, & venas rumpit hiantes.
Intima creber viſcera quaſſat
Gemitus ſtridens. petitis fontes
Aliturque ſitis latice ingeſto.
Proſtrata iacet turba per aras
Oratque mori.

Idem in Cho. act. 1. in Oed.

Aut grauibus morbis, & lenta corpora tabe
Corripit, exuſtis letalis flamma medullis:
Labenteſque rapit populos, totaſque per vrbes
Publica ſuccenſis peraguntur fata ſepulcris.
Qualis Erichthonios peſtis populata colonos
Extulit antiquas per funera pacis Athenas,
Alter in alterius labens cum fata ruebant.

Nec

Nec locus artis erat Medicæ, nec vota valebant,
Ceſſerat officium morbis, & funera deerant,
Mortibus & lacrymæ: feſſus defecerat ignis,
Et coacervatis ardebant corpora membris.
Ac tanto quondam populo vix contigit hæres.
Manilius lib. I.

Ni ſubito importuna lues, inimicaque peſtis
Polluto miſeris rapuiſſet gaudia cælo.
Fumabat craſſus nebulis caliginis aer,
Squalebat tellus vitiato feruida dorſo,
Nec victum dabat, aut vllas languentibus vmbras,
Atque ater picea vapor expirabat in æthra.
Vim primi ſenſere canes, mox nubibus atris
Fluxit deficiens penna labente volucris,
Inde feræ ſiluis ſterni, tum ſerpere labes
Tartarea, atque hauſtis populari caſtra maniplis.
Arebat lingua, & gelidus per viſcera ſudor
Corpore manabat tremulo, deſcendere fauces
Abnuerant ſiccæ iuſſorum alimenta ciborum.
Aſpera pulmonem tuſſis quatit, & per anhela
Igneus efflatur ſitientum ſpiritus ora.
Lumina ferre grauem vix ſufficientia lucem
Vnca nare iacent; ſanieſque immixta cruore
Expuitur, membriſque cutis tegit oſſa peresis.
Sil. Italicus l. 14.

En ſubito violenta lues (miſerabile viſu)
Agmina corripuit, ferroque minacior acri
Sternit humi iuuenes validos, & inertia vulgò
Corpora per campos: aer incanduit æſtu,
Afflatuſque vetat lenes, vndaſque ſalubres,
Cunctaque prauitiant lato contagia morbo.
Cernit paſtor oues crudeli ſtrage peremptas,
Audaceſque dolet tauros occumbere campo
Inter opus medium, glebiſque perire ſolutis.
Nec minus ad miſeros peſtis veſana colonos
Venit, & in plenis gliſcit vis morbida caſtris;
Sæuit & in Gallos damno grauiore maniplos.
Illis ora patent tepidis arentia ventis,
Suffuſæque natant luces, & ſanguine fauces
Sudant, & fœdo fluit aſpera lingua cruore.
Soluuntur tandem latera, & præcordia tuſſis
Quaſſat anhela: ſitim non vlla extinguit aquæ vis;
Sed paſſim intereunt, animamque in flumine linquunt.
P. Tar. Gallutius l. I. car. 9.

Heu ſuper infeſtas molitur ab æthere flammas
Sirius, & calidis latrat mala funera terris.
Funeribus patuere domus, cum pallida lectos
Mors quateret procerum toties, & triſtia luctum
Tecta fremens, gemitumque fores inferret apertas.
Non lacrymis vacat orta dies, non funere noctes;
Purpura Romanis iacet immatura ſepulcris.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 1.

Tempore forte illo trepidos miſeranda Quirites
Fata cruentabant, & nullo fine laborum
Per campos graſſata lues, Cererisque malignæ
Turpis auaritia, & ſegetum decocta ſuppellex
Multa Latinorum ſternebant corpora letho.
Vidiſſes hominum viua ſub imagine, mortem,
Vmbraſque, & tenues vix vllo corpore vitas
Ire per attonitam miſeris pro ciuibus vrbem.
Publica quin etiam longo conclauia tecto
Fœta malis, Roma iam deficiente labori
Curantum vitia, & turpi ſub morte cadentum.

P. Vinc. Guiniſius car. 10.

.... ſcit triſti peſtifer annus
Sidere, cum latè Heſperias graſſata per oras
Dira fames, cæli vitio contacta gregatim
Agmina corripuit, depleuit ciuibus vrbes,
Funera funeribus ſuperaddidit edita vulgo.
Quin coaceruatis congeſta cadauera paſſim
Fœda cadaueribus (monſtrum miſerabile viſu)
Cernere erat, nullamque viam ſperare ſaluti.
Muſſabat Medicina: malo ceſſere Magiſtri.
Quippe inſincero latè contagia tractu
Prodiga vulgarat diri inclementia morbi.

P. Bern. Stephonius car. 6.

Venerea lues, ſeu morbus Gallicus.

Ergo nouam Deus illaudata ab origine peſtem,
Peſtem olidam, infamem, infandã, dignãq; Priapo,
Flagitij immittit fœda prurigine diram
Vltricem: ſtygij cretam ex vligine cœni,
Ac phlegetonteæ perfuſam ſulphure flammæ.
Veſtibulo ex ipſo, atque ipſis faucibus Orci
Ignibus accinctum ſpirante cadauere monſtrum
Aduolat: ægra licet, putrique fluentia tabo

Membra

Membra trahat, femora, & tabentes vlcere lumbi
Illuuiæ obſcœna, toto veſtigia tractu
Fœda notant: tantum diſtillat ab inguine virus,
Et diram vitiata procul fert aura Mephitim.
Ora patent arroſa; licet linoque, manuque
Obuelet papulas, & hiantia naribus antra,
Arroſoſque oculorum orbes, imbrique natantes
Viſcoſo, ac putri pallentia lumina muco.
Stridula vox, humiliſque, vſto luctata meatu
Faucibus ex raucis incluſa incendia veuis,
Pectoreque oſtendit. pulmone & tuſſis anhelo
Haud æquare ſuum patitur clamore dolorem.

P. Ant. Millieus l. 24. Moyſ. Viat.

Lepræ morbus.

.... ſimul immunda prurigine ſanguis
Refluit in ſummos artus, atque ora Mariæ,
Vnde ſcatet maculoſa lues, putreſque lacunæ.
Tuberibus ſubitò ruptis, ſparſa vlcera ſummam
Compungunt, variantque cutim, vitiantque colorem:
Areſcunt ægræ fauces: ſonat aſper ab imo
Spiritus, exeſis ſtridunt iam naribus auræ,
Sibilaque ad ſcabram raduntur guttura vocem;
Et conata queri rauco dat murmure queſtus,
Nec reperit miſeranda modos clamoris acuti.

Idem l. 15. 10. 2. Moyſ. Viat.

Venenum.

QVid hoc veneni ſerpit in præcordijs?
Num viperinus his cruor
Incoctus herbis me feſellit? an malas
Canidia tractauit dapes?
Vt Argonautas præter omnes candidum
Medea mirata eſt ducem,
Ignota tauris illigaturum iuga
Perunxit hoc Iaſonem:
Hoc delibutis vlta donis pellicem
Serpente fugit alite.
Nec munus humeris efficacis Herculis
Inarſit æſtuoſius.

Q. Horatius Epod. Ode 3.

Huc

Huc quidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur, non ſpuma canum, quibus vnda timori eſt,
Viſcera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente medulla:
Non puppim retinens Euro tendente rudentes
In medijs Echeneis aquis, oculique draconum,
Non Arabum volucer ſerpens, innataque rubris
Aequoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc libycæ membrana ceraſtæ.

Lucanus lib. 6.

Veneficia.

TErna tibi hæc primùm triplici diuerſa colore
Licia circumdo, terque hæc altaria circum
Effigiem duco. numero Deus impare gaudet.
Necte tribus nodis ternos Amarylli colores,
Necte Amarylli modo, & Veneris dic vincula necto.
Limus vt hic dureſcit, & hæc vt cera liqueſcit,
Vno eodemque igni: ſic noſtro Daphnis amore.
Sparge molam, & fragiles incende bitumine lauros.
Fer cineres Amarylli foras, riuoque fluenti
Tranſque caput iace: ne reſpexeris. his ego Daphnim
Aggrediar.

Virgilius Eglo. 8.

Non illa Aemonio ſolum de germine frondem
Legerat, aut vni tantum credebat Iolcho
Spem ſceleris: non illa vlulæ, non omina parræ,
Nil cecinit, quale Atracidum vox dira ſororum;
Sed canibus ſtygijs crudo de viſcere carpſit
Florem iræ, cordique ſuo conſanguineum cor,
Cerbereumque fel, & Lernæum ex angue cruorem,
Et iecur Hapyiæ, & tunſa de Gorgone ſuccos:
Vipereum crinem furiarum, & ſumma totondit
Serpentum capita, & ſpiris extrema triſulcis
Illa etiam phlegethonteæ mala gramina ripæ
Meſſuit, atque Orci pullo de vere cicutam,
Quæque ſuis Acheron abſynthia fouit arenis
Ipſam hydram in calices, ipſum Pythona liquando
Soluerat, atque vnum Scyllæ, tria corda Chimeræ,
Et quoſcunque affuſa tegit Stygis vlua colubros.
Credo etiam ſecta Pluton ad pocula vena
Sponte ſuam fudit meliori è ſanguine partem,

Et

Et calido vitæ primum de fomite virus
Vnà Hecate, Diræque omnes, atque infera Iuno,
Nudauere ſuos, & acu pupugere lacertos,
Atque animæ ſalientem æſtum furialis, & atro
Venarum è ſucco tepidum effudere venenum.

P. Pulcharellus l. 2, Paan.

Venefica ſiue Saga.

At expedita Sagana per totam domum
Spargens auernales aquas,
Horret capillis, vt marinus, aſperis
Echinus, aut currens aper.
Abacta nulla Veia conſcientia
Ligonibus duris humum
Exhauriebat, ingemens laboribus:
Quo poſſet infoſſus puer
Longo die bis, terue mutatæ dapis
Inemori ſpectaculo
Quum promineret ore quantum extant aqua
Suſpenſa mento corpora.
Exerta vti medulla, & aridum iecur
Amoris eſſet poculum.

Q. Horatius Epod. Ode 5.

Vidi egomet nigra ſuccinctam vadere palla
Canidiam pedibus nudis, paſſoque capillo
Cum Sagana maiore vlulantem (pallor vtraſque
Fecerat horrendas aſpectu) ſcalpere terram
Vnguibus, & pullam diuellere mordicus agnam
Cœperunt; cruor in foſſam confuſus; vt inde
Manes elicerent, animas reſponſa daturas.
Lanea & effigies erat, altera cerea: maior
Lanea, quæ pœnis compeſceret inferiorem.
Cerea ſuppliciter ſtabat, ſeruilibus vt quæ
Iam peritura modis. Hecaten vocat altera ſæuam,
Altera Tiſiphonen. ſerpentes atque videres,
Infernas errare canes; lunamque rubentem,
Ne foret his teſtis, poſt magna latere ſepulcra.

Idem l. 1. Sat. 8.

Non ſpecies, qualis Sagas decet, illa rigebat,
Non iberat vetulis pallida ruga genis:
Non emiſſitijs oculis, faciliue rotatu,
Aut niue dilutis candidiore magis:

Fronte

Fronte nec obducta furibundæ nubis amictu,
Atque ſupercilio pæne loquente dolos.
P. Vinc. Guiniſius Ele. 5.
Vide infra Tit. Ars Magica.

INDOLES GENEROSA.

QVæ pietas, quantuſque rigor? tranquillaque magni
Vis animi, nulloque leuis terrore moueri,
Nec noua mirari facilis. quæ docta facultas
Ingenij, linguæque modus? reſponſa verentur
Legati, grauibuſque latet ſub moribus ætas.
Quantus in ore Pater? radiat quàm torua voluptas
Frontis, & auguſti maieſtas grata pudoris?
Iam patrias imples galeas: iam cornus auita
Tentatur: vibranda tibi promittitur ingens
Dextra rudimentis, Romanaque vota moratur.
Claudianus de IIII. Honor. Conſ.
. . . . mens ardua ſemper
A puero, teneriſque etiam fulgebat in annis
Fortunæ maioris honos; erectus, & acer
Nil breue moliri, nullis hærere potentum
Liminibus, fatiſque loqui iam digna futuris.
Iam tunc conſpicuus, iam tunc venerabilis ibas,
Spondebatque ducem celſi nitor igneus oris,
Membrorumque modus: qualem nec carmina fingunt
Semideis. quacumque altè gradereris in vrbe,
Cedentes ſpatijs, aſſurgenteſque videbas.
Quamuis miles adhuc, taciti ſuffragia vulgi
Iam tibi detulerant, quidquid mox reddidit aula.
Idem l. 1. de laud. Stilic.
Non etenim facies Venus hanc effœminat; aut ſe
Dedecet exundans nimium lepor. alta puelli
Maieſtas ſublime iubar concluſit ocellis:
Quos aperit radians, vt iam mandare putetur
Quæ velit, & poſſit. Frons caſtigata minarum
Illecebras ſpirat; decet & placet horror in ore,
Auguſtuſque pudor, grauitaſque, & pompa ferocis
Lætitiæ; toto micat ore ſeuera voluptas.
Spectator metuens gaudet, ſecumque volutat
Aſpectum, grataque tremit formidine viſus.
Si licet effari, primi ſuſpiria belli
Torquet, & armatas acies ignarus anhelat.
Indolis

Indolis ò miræ ſpecimen! cunabula tanquam
Patris ſedem agitat, medijque vmbracula campi.
Nil loquitur, tamen obtutu ſatis imperat ipſo.
Si foret in caſtris, ſentiret credo tumultum
Militis, & galea nutantes ſupplice criſtas
Noſceret, & minimis maiora repelleret armis.

P. Iac. Balde Heroic. to. 2.

En tenero quantus puero vigor. en vt ocelli
Sideribus ſimiles radiant. vtque ora, genæque
Quamquam cognoſci poſſit quoque mater in illis,
Plus tamen & patriæ ſpirant virtutis, & acres
Promittunt animos, & dignas ſanguine vires.
Ipſe genus, generiſque ſui ſentire videtur
Auctorem. in primo tantus vigor eminet ortu.
Ipſa etiam natura nihil neglexit in illo,
Sollertique manu formatos corporis artus
Magna anima dignum hoſpitium, ſedemque parauit.

P. Iac. Vallius Heroic. l. 2.

Educatio optima.

At poſtquam primos infans exegerat annos
Reptabat ſuper arma patris: quãquã arcta terebat
Lamina ceruicem, gemina complexus ab vlna,
Liuida laxatis intrabat ad oſcula criſtis.
Ludus erat puero raptas ex hoſte ſagittas
Feſtiua tractare manu, captoſque per arcus
Flexa reluctantes in cornua tendere neruos.
Nunc tremulum tenero iaculum torquere lacerto;
Inque frementis equi dorſum cum pondere conti
Indutas chalybum ſaltu transferre catenas,
Inuentas agitare feras, & fronde latentes
Quærere; deprenſas modo claudere caſſibus arctis,
Nunc toto penetrare veru: tum ſæpe fragore
Laudari comitum, frendens cum bellua ferrum
Ferret, & intratos exiret arma per armos.

Sidon Apollinaris in Paneg. Anthem.

Iauit fortunam ſtudio. lactantia primùm
Membra dedit niuibus, glaciemque irrumpere plantis
Iuſſit, & attritas paruum ridere pruinas.
Surgentes animi Muſis formantur, & illo
Quo Cicerone tonas. didicit quoque facta tuorum
Ante ducum. didicit pugnas, libroque relegit,

Quæ

Quæ gereret campo. primus vix cœperat eſſe.
Ex infante puer, rabidam cum forte cruentis
Rictibus, atque eſcas ieiuna fauce parantem,
Plus catulis ſtrauit (fuerant nam fragmina propter)
Arreptam de caute lupam, fractuſque molari
Diſſiluit vertex, & ſaxum in vulnere ſedit.
Iam ſi forte ſuem latratibus improbus Vmber
Terruit, albentes nigro ſub gutture lunas
Frangere ludus erat, colluctantique lacerto
Vaſta per aduerſas venabula cogere prædas.

Idem in Paneg. Auito Soc.

Educatio pia.

AſSt ætas vbi firmior
Acceſſit, omnis abſtinens culpæ, Deo
Deuota iungit pectora, dotibus
Virtutibus auctus: commoda
Vrbium curat: ſtudioſus æqui
Regum delicias ſpernit, & otium
Fontem malorum claudit, & amouet
Luxum criminis illicem:
Iuſtis præmia diuidit,
Prauoſque pœnæ corrigit timore.
Sic populorum
Munit amore latus, non enſe, aut militis haſtis.

Vrbanus VIII. Ode de S. Ludou.

Educatio militaris.

DVrum à ſtirpe genus: natos ad flumina primum
Deferimus, ſæuoque gelu duramus & vndis.
Venatu inuigilant pueri, ſiluaſque fatigant:
Flectere ludus equos, & ſpicula tendere cornu.
At patiens operum, paruóque aſſueta iuuentus
Aut raſtris terram domat, aut quatit oppida bello.
Omne æuum ferro teritur; verſaque iuuencûm
Terga fatigamus haſta: nec tarda ſenectus
Debilitat vires animi, mutatque vigorem:
Canitiem galea premimus, ſemperque recentes
Conuectare iuuat prædas, & viuere rapto.

Virgilius. l. 9. Aen.

Hic natam in dumis, interque horrentia luſtra
Armentalis equæ mammis, & lacte ferino
Nutribat, teneris immulgens vbera labris.
Vtque pedum primis infans veſtigia plantis
Inſtiterat, iaculo palmas onerauit acuto,
Spiculaque ex humero paruæ ſuſpendit, & arcum.
Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ
Tigridis exuuiæ per dorſum à vertice pendent.
Tela manu iam tum tenera puerilia torſit,
Et fundam tereti circum caput egit habena,
Strymoniamque gruem, aut album deiecit olorem.

Virgilius l. 11. Aen.

Excipit hic natos glacies, & matris ab aluo
Artus infantum molles nix ciuica durat.
Pectore vix alitur quiſquam, ſed ab vbere tractus
Plus potat per vulnus equum; ſic lacte relicto
Virtutem gens tota bibit. creuere parumper,
Mox pugnam ludunt iaculis: hos ſuggerit illis
Nutrix plaga iocos. pueri venatibus apti
Luſtra feris vacuant; rapto ditata iuuentus
Iura colit gladij; conſumatamque ſenectam
Non ferro finire pudet.

Sid. Apollinaris in Paneg. Anthem.

Nempe florebas Alemanna quondam
Patrio pubes bene lota Rheno:
Cum tuos ſacra trutinauit vrna
Corniger ortus.
Cæduis ſtabat caſa tecta ramis;
Vna paſtori, pecorique eandem
Vix ſuo maior domus inquilino
præbuit vmbram.
Arborum veſtis, fuit & ſedentis
Arborem ſubter. tamen & ferarum
Pelle, vel lento pudor integebat
Vimine corpus.
Meta compreſſi nebuloſa lactis
Glande dimota ſubigebat iram
Ventris, & fumans calidis ad ignem
Pultibus olla.

P. Iac. Balde l. 3. ſil. Ode. 1.

Ille etiam arridens clypeo te ſæpe volentem
Suſtulit, & rutilæ protendens caſſidis aurum
Armauit puerile caput, latus enſe ſiniſtrum,

Et

Et teneros fuluo preſſit thorace lacertos.
Mox bellis inferre metum, ſudare ſub armis,
Frigora ſæua pati, curſu tranſcendere montes,
In fluuijs reperire vadum. tranſire natatu
Quà latet, & ſtructis compeſcere pontibus amnes.
Nunc fugientis equi velocia flectere terga
Ediſcit, quo caſtra loco, quo ſigna, vigilque
Ponendus cuſtos; acies quæ vallibus aptæ,
Quæue iugis; quantum Vulcania machina ferri
Eiaculet, quoque vſque ferat flammata fragorem.

Ex P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Educatio praua, aut perfunctoria.

Hoc queror Teuto: nimis oſcitanter
Educas fœtum. pater impudentes
Diligis pullos, eadem daturos
Oua nepotum.
Dente vix nato, male feriatus
Vincit ætatem puer, & proterua
Fronte firmatur: ſcelerumque curſu
Tranſilit annos.
Aleæ ludum procul amoueto,
Et canis talum leuiter cadentis.
Crimen ad fontem redit, vnde viſum
Filius hauſit.
Oſſeum quando ſenior capaci
Verſat in menſæ tabula fritillum,
Teſſeræ præſens notat arma Coæ
Iunior hæres.
Maior vrgebit loculos. honorem
Mutuum laudo. reuerere canos
Inquis Aenea: venerare criſpos
Dicat Iulus.
Viſa ſpectator memorabit olim
Ipſe mox factis memorandus actor.
Mentis in raſa facilis tabella
Scribitur error.
Omne cum longis vitium capillis
Creſcit in peius. nigra ni lauetur
Culpa prætextæ, toga num virilis
Pura manebit?

P. Iac. Balde l. 3. ſil. Ode 2.

Educatio ſæua, & crudelis.

Est mihi prodigium cunctis immanior hydris,
Tigride mobilius fœta, violentius Auſtro,
Acrius Harpyijs, flauis incertius vndis,
Rufinus: quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio; reptauit paruus in iſto
Sæpe ſinu tenero, perque ardua colla volutus
Vbera quæſiuit fletu, linguiſque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt membra ceraſtæ.
Me tradente dolos, geſtus, artemque nocendi
Edidicit ſimulare fidem, ſenſuſque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere riſu,
Plenus ſæuitiæ, lucrique cupidine feruens.

Claudianus l. 1. in Rufin.

Quæ te, quę latebris Hyrcania ſæua ferarum,
Bellua quę genuit ſub rupe libyſtidis orę,
Quod mare conceptum certantibus vndique ventis
Expuit, & ſola proiectum liquit in alga?
Iam neque te generis noſtri, neque ſanguine noſtro
Fœmina concretum vitales fudit in auras:
Sed ſparſura luem in populos te dira Megæra
Anguineis impexa comis, vallata colubris
Edidit, & picea phlegethontis lauit in vnda,
Et teneram finxit lambentibus ora ceraſtis,
Prodigium populis dirum, illetabile monſtrum,
Fluctibus inſani pelagi truculentius: Auſtris
Sæuius iratis: centena fœdius Hydra
Tygride mobilius gangetide: crudius illo
Si quid adhuc tremit in terris violentius vſquam.

P. Bern. Stephonius car. 3.

Deuota ſacrę progenies domus
Fatale monſtrum: prodigialium
Monſtrum parentum; ſeu libyſſa
Marmaricis lea pauit antris.
Seu te maligno ſidere degener
Pardus marita tigride prodidit,
Furoris hęredem paterni;
Siue gregis populator Afri
Nudum ſub alto deſtituit iugo;
Seu belluoſis fluctibus expuit
Irata tempeſtas nocentem
Alitibuſque, feriſque prędam.

Tuo ſeueras pectore marmora
Duxere venas, marmora rupibus
Decisa, quas Getula cęlebs
Deucalio ſuper arua iecit.
P. Caſim. Sarbiuius l. 1. Ode 24.

MORES ANIMI.

Mores Optimi.

HInc pietas, hinc alma fides, hinc neſcia fuci
Relligio, vitæque tenor ſincerus, & æqui
In titulos iam ductus amor, probitaſque, pudorque
Naſcenti iurata cohors, ſurgentia magnæ
Indolis attonito properant miracula mundo,
Et fortunati ſacrant primordia regni.
Hinc ſolidi vis iudicij matura, ſagaxque
Ingenij rerum cauſas intrantis acumen,
Canaque primæuis gliſcens prudentia luſtris
Nectoreæ laudem minuunt, famamque ſenectæ.
Ex P. Laur. le Brun Elo. Poet. to. 1.

Mores Ciuitatis corrupti.

LVxus, & inſanis nutrita ignauia luſtris,
Conſumptuſque pudor peccando, vniſque relictus
Diuitijs probroſus honor, lacerabat hiantem
Deſidia populum, ac reſolutam legibus vrbem
Inſuper exitio truculenta ſuperbia agebat.
Nec vitijs deerant vires, non largior vlli
Auſoniæ populo ſic tum fortuna fauebat,
Aurique, argentique modus, madefacta veneno
Aſſyrio manibus veſtis, medioque dierum
Regales epulæ, atque ortu conuiuia ſolis
Deprenſa, & nulla macula non illita vita.
Tum populo ſæui patres, plebeſque Senatus
Inuidia lacera, & collidens diſſona corda
Seditio; ſed enim interea temeraria pubes
Delicta augebat, pollutior ipſa ſenectus.
Sil Italicus l. 11.

Orbem iam totum victor Romanus habebat

Quà mare, quà terræ, qua ſidus currit vtrumque
Nec ſatiatus erat. non vulgo nota placebant
Gaudia: non vſu plebeio tuta voluptas.
Aſſyria concham laudabat miles in vnda.
Quæritur in ſiluis Mauris fera, & vltimus Ammon
Afrorum excutitur, ne deſit bellua dente
Ad mortes pretioſa ſuas, premit aduena claſſes
Tigris, & aurata gradiens vectatur in aula
Vt bibat humanum populo plaudente cruorem.
Ingenioſa gula eſt. Siculo Scarus æquore merſus
Ad menſam viuus perducitur; inque Lucrinis
Eruta littoribus vendunt conchylia cænis
Vt renouent per damna famem. iam Phaſidos vnda
Orbata eſt auibus; multoque in littore tantùm
Solæ deſertis adſpirant frondibus auræ.
Nec minor in campo furor eſt, emptique Quirites
Ad prædam, ſtrepitumque lucri ſuffragia vertunt.
Venalis populus, venalis curia Patrum:
Eſt fauor in pretio. Senibus quoque libera virtus
Exciderat, ſparſiſque opibus conuerſa poteſtas,
Ipſaque maieſtas auro corrupta iacebat.

Petronius Arbiter.

NOBILITAS, ET IGNOBILITAS.

Homo Nobilis.

LÆta dehinc ſeries, varijſque ex ordine curis
Auctus honos, ſemperq; gradu prope numina ſẽper
Cæſareum coluiſſe latus, ſacriſque Deorum
Arcanis hærere datum. Tibereia primùm
Aula tibi, vix dum aura noua mutante iuuenta
Panditur, hinc annis multa ſuper indole victis
Libertas oblata venit.

Statius l.3 ſil.in Lacr Hetr.

Nec mirum. non te ſeries inhonora parentum
Obſcurum proauis, & priſcæ lucis egentem
Plebeia de ſtirpe tulit, non ſanguine cretus
Turmali, trabeque ac remis, & paupere clauo
Auguſtam ſedem, & latij penetrale ſenatus
Aduena pulſaſti, ſed præcedente tuorum
Agmine, clare puer, genitum ſibi curia ſenſit.

Primaque

Primaque patritia clauſit veſtigia luna.
Mox Tyrios ex more ſinus, tunicamque potentem
Agnouere humeri. ſed enim tibi magna parabat
Ad titulos exempla pater.

Statius l.5.ſil. ad Criſpin.

Quod ſi nobilitas cunctis exordia pandit
Laudibus, atque omnes redeunt in ſemina cauſæ,
Quis venerabilior ſanguis? quæ maior origo
Quàm regalis erit? non te priuata dedere
Limina, nec tantum poterat contingere nomen
Auguſtis laribus. patruo te principe celſam
Bellipotens illuſtrat auus, qui ſigna Britanno
Intulit oceano, Getulaque reppulit arma,
Cardine tu gemino laurus prętendis auitas:
Inde Caledonijs. Auſtralibus inde parentum
Cingeris excubijs.

Claudianus in laud. Serenæ.

Homo ignobilis.

NOn ego vetuſtis nomen à ceris traho
Obſcurus hæres: ſtirpe nec clara ſatus
Per ſceptra regum mittor, & trabeas Ducum.
Si quæris ex nepote quem patrem patris
Tertius ab illo cenſeam, mihi non liquet.
Auos, & atauos, generis & quidquid retro
Veteris meorum eſt, natus ex ipſis minor
Adhuc requiro: laude nec gentis mea
Nouitas colorem ducit alienum decus.
Nec me parentum merita, nec tituli efferunt,
Sed propria virtus, nata mecum ſcilicet.

P.Ber.Stephonius in Criſ.ac.3 ſc.6.

DIVITIÆ.

QVidquid ab auriferis eiectat Iberia foſſis,
Dalmatico quod monte nitet, quod meſſibus Afris
Verritur, æſtiferi quidquid terit area Nili,
Quodque legit merſus pelagi ſcrutator Eoi,
Et Lacedęmonij pecuaria culta Galeſi,
Perſpicuęque niues, Maſſylaque robora, & Indi
Dentis honos, vni parent commiſſa miniſtro.

Statius l.3.ſil.in Lacr. Hetr.

Hic mites Hieronis opes, hic ſancta vetuſtas
Artificum manibus, non vſquam clarior vllo
Gloria picturæ ſæclo: non æra vocabant
Quæ ſcirent Ephyren, fuluo certaret vt auro
Veſtis, ſpirantes referens ſubtegmine vultus,
Quæ radios cælat Babylon, vel murice picto
Læta Tyros, quæque Attalicis variata per artem
Aulæis ſcribuntur acu, aut Memphitide tela.
Iam ſimul argento fulgentia pocula, mixtà
Queis gemma quæſitus honos; ſimulacra deorum
Numen ab arte datum ſeruantia: munera rubri
Præterea ponti, depexaque vellera ramis,
Fœmineus labor.

Sil. Italicus l. 14.

Quis non te potius magna Tyros murice diſcolor,
Te demens Babylon, Niliacæ regnaque Mempheos?
Seu te falce premas quidquid habent Gargara meſſiũ,
Seu centum tibi per rura boues, & iuga mugiant,
Pactoluſque fluat largior, & Gange ſuperbias,
Immites animum dilacerat ſollicitudines.
Fines alterius Lydus aquis alluat aureis
Regnatuſque Tagus Heſperiæ, Medaque flumina.

P. Io. Bapt. Maſculus l. 3. Ode 14.

Barbaros fruſtra tibi nunc tapetes
Bactra depingunt operoſa; fruſtra
Aſpero Seres properatà textu
Vellera fingunt.
Siue Sarrano reuolutus oſtro
Aureum limen, biforeſque valuas,
Seu colorato rutilum lacunar
Gange laboras.
Nobilem vincat licet aula Memphin,
Et Paron, ditemque Tyron ſuperbo
Marmore, & multa Babylonis arte
Atria condas.

Idem l. 3. Ode 31.

Mens aliquando fuit grauidam recludere terram,
Aeraque diuitibus vellere fulua cauis.
Aurumque, argentumque, nitentis germina venæ,
Quæque metallifero nutrit arena ſinu.
Quid iuuat? aggeſtas licet aurum fregerit arcas:
Non tamen eſt animo nauſea pulſa meo.
Ergo ſub æquoreos rapuit me cura penates,
Quà ſubit Eoas Indus adultus aquas.

Quid-

Quidquid & aurifluis gemmarum naſcitur vndis,
Carpere ſub liquido gurgite feruor erat.
Et preſſum roſeis conchylibus edere rorem,
Rideret patulis purpura ſi qua labris.
Et baccas rutilis ſparſas conquirere ripis,
Diues Hydaſpæi quà nitet vnda vadi.
P. Herm. Vgo l. 3. Pior. Deſid. num. 6.

Paupertas.

ME mea paupertas vitæ traducat inerti,
Dum meus aſſiduo luceat igne focus.
Ipſe ſeram teneras maturo tempore vites
Ruſticus, & facili grandia poma manu.
Nec tamen interdum pudeat tenuiſſe bidentem,
Aut ſtimulo tardos increpuiſſe boues.
Non agnamue ſinu pigeat, fœtumue capellæ
Deſertum oblita matre referre domum.
Non ego diuitias patrum, fructuſque requiro,
Quos tulit antiquo condita meſſis auo.
Parua ſeges ſatis eſt: ſatis eſt requieſcere lecto,
Si licet, & ſolito membra leuare toro.
Tibullus l. 1 el. 1.
Plutis opes nunc ſunt, quàm priſci temporis anni:
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
Dum caſa Martigenam capiebat parua Quirinum,
Et dabat exiguum fluminis vlua torum.
Iuppiter anguſta vix motus ſtabat in æde:
Inque Iouis dextra fictile fulmen erat.
Frondibus ornabant, quæ nunc Capitolia gemmis:
Paſcebatque ſuas ipſe Senator oues.
Nec pudor in ſtipula placidam cepiſſe quietem,
Et fœnum capiti ſuppoſuiſſe ſuo.
Ouidius l. 1. faſt.
Quid memorem, vt veteris poſt prima piacula noxæ
Aſtris æquæui gemina cum prole parentes,
Aut molli ſtipula, fruticoſo aut vimine textas
Incoluere caſas, campiſque nitentia fraga,
Moraque, & excuſſa legere ſub arbore glandem?
Nempe ſub vmbrifera ducebant fronde choreas,
Si quando rarum ſilueſtri è vite racemum
Carpſiſſent, corylique leues ex arbore baccas.
Ac dum cara fuit, placuitque nepotibus illa

 Sim-

Simplicitas, tum raſtra manu, tum quiſque bidentes.
Verſauere ſuos; curtum tum quiſque, breuemque
Et cenſus, agrique modum, finemque colebat.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 10.

HONOR.

Stabat agens nutu celeres ad iuſſa cohortes
Subnixus ſolio, & Tyrij ſub tegminis vmbra
Arduus obtutu, atque auro redimitus, & oſtro
Animorum regnator Honor; cui multa coronat
Gemma caput, ſceptrumque manu prætenditur alta
Centum illi ſubiecta gradus cælo inuida ſedes
Aſcenſu numerat, viridi fulgore nitentes.
Innumeræ ſtant circum acies, quæ ſcandere certant
Luctanturque optare gradum, & turbare ſodalem
Quiſque ſuum, & tota propellere longius aula.
Hi ſummos tenuere gradus: hi margine in imo
Subſiſtunt: ſpatio in medio pars magna laborat
Non vno confuſa globo. nam tendere ſurſum
Omnibus idem ardor, ſed ineluctabile multis.
Fatum obſtat, fallitque pedem, curſumque moratur.

P. Pulcharellus l. 1. car. 8.

VOLVPTAS.

Innixa pennis verſicoloribus,
Bombyce fulgens diuite,
Molles reuincta floribus
Crines, procaci fronte, lubricoque
Aſpici vultu, facilique dulcis
Flexu loquelæ cordibus imperat
Mortalium, quos dum beare creditur,
Interimit, ſuaui præbens ſub lacte venenum;
Atque truces molitur hyæna
Sæuior inſidias,
Nouuſque Protheus mille formas induit:
Vt ſacræ leges Themidis reſoluat
Blanda Voluptas.

Vrbanus VIII. Ode de S. Mar. Magd.

O fuge qui flumen rapido ſuccedis ab æſtu:
Hic lacus Aethiopes (fuge ripam) hæc Salmacis vnda,

Idem

Idem vtroque venit cum flumine potus amaror,
Atque obſcœna lues toto ſe fonte propinat.
O gregis immundi ſoboles ſata gramine Circes.
Mortales ò molle pecus. vos lecta Cytæis
Oblectant aconita iugis, aut arua cicutæ,
Aut riſum factura malo Sardoa veneno.
Eſte procul fluuio miſeri: male creditur vndæ.
Vidi ego ſe veſtris immittere fontibus apros,
Et pecudes graueolentis haræ. ne pocula veſtræ
Inſidioſa ſiti, ne fœdam haurite paludem.

P. Pulcharellus l. 2. Egl. 1.

DIGNITATES HVMANÆ.

Regia dignitas, ſiue Rex.

REgem non faciunt opes,
Non veſtis Tyriæ color,
Non frontis nota regiæ.
Rex eſt, qui poſuit metus,
Et dira mala pectoris:
Quem non ambitio impotens,
Et nunquam ſtabilis fauor
Vulgi præcipitis mouet.
Qui tuto poſitus loco
Intra ſe videt omnia,
Occurritque ſuo libens
Fato, nec queritur mori.
Mens regnum bona poſſidet.
Rex eſt, qui metuit nihil,
Rex eſt, quique cupit nihil.

Seneca in Thyeſt. act. 2. in Cho.

Vidimus excelſa Salomonem in ſede locatum,
Et circumſtantes nomina magna Duces.
Vincebat reliquos vnus tamen ipſe; minores
Vincit vti magno Cynthius igne faces.
Os oculoſque Deo ſimilis nota frontis amænæ,
Neſcio quæ magnæ ſymbola mentis habet.
Hinc populos nutu facili, terraſque coercet,
Hinc fera cordato pectore bella cauet.
Sceptra manus implent adamante coruſca: pyropis
Degrauat ornatum texta tiara caput.

Caſaries humeros, tergumque refuſa flagellat,
Lenis vbi motas ventilat aura comas.
Ipſe relucenti trabeæ veſtitus amictu
Diuite gemmatam ſyrmate verrit humum.
P. Iac. Bibermanus l. 2. Heroid. ep. 3.

Rex, ſeu Princeps Optimus.

TV licet extremos latè dominere per Indos,
Te Medus, te mollis Arabs, te Seres adorent,
Si metuis, ſi parua cupis, ſi duceris ira,
Seruitij patiere iugum: tolerabis iniquas
Interitus leges. tunc omnia iure tenebis
Cum poteris rex eſſe tui. procliuior vſus
In peiora datur, ſuadetque licentia luxum,
Illecebris effrena fauet; tunc viuere caſtè
Aſperius, cum prompta Venus. tunc durius iræ
Conſulimus, cum pœna patet. ſed comprime motus,
Nec tibi quid liceat, ſed quid feciſſe decebit
Occurrat, mentemque domet reſpectus honeſti.
Claudianus de 4. Conſ. Hon.

Intentus animus, arduus, celſus, ſagax,
Impiger, amœnus, viuidus, verax, probus,
Expoſita virtus, mollis affatus, manus
Donare facilis, mitis ingenij ſales,
Conſilia certa mentis, ingenij rigor
Cuſtos pudoris, æqua promiſſis fides,
Idemque vultus ſemper, & nullo metu
Timidè recedens pectoris magni color.
Nec dextra bello ſegnis, aut paci grauis
Vbiuis amantur, ſiue ſi modico latent:
Si ſumma ſint in Rege, de cælo Deum
Adeſſe clamant.
P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 4. ſc. 2.

Rex eſt profanos qui domuit metus:
Qui cum ſtat vnus, caſtra ſibi facit,
Caſumque, fortunamque pulchro
Prouocat aſſiduus duello.
Non ille vultum fingit ad improbi
Decreta vulgi, non popularia
Theatra, non illum trophæa
Non volucri mouet aura plauſu.

Beatus à quo non humilem grauis
Fortuna vocem, non tumidam leuis
Expreſſit vnquam, curioſis
Dum tacitus premit ora fatis.
P. Caſ. Sarbieuius Lyr. l. 4. Ode 3.

Tyrannus.

.... iam Solis habenæ
Bis ſenas torquent hyemes, ceruicibus ex quo
Hæret triſte iugum: noſtris iam luctibus ille
Conſenuit, regnumque ſibi tot vindicat annis;
Atque vtinam regnum, priuato iure tenemur
Exigui ſpecie fundi: pars tertia mundi
Vnius prædonis ager, diſtantibus idem
Inter ſe vitijs cinctus; quodcunque profunda
Traxit auaritia, luxu peiore refundit.
Inſtat terribilis viuis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obſcœnus adulter.
Nulla quies. oritur præda ceſſante libido,
Diuitibuſque dies, & nox metuenda maritis.
Quiſquis vel locuples, pulcra vel coniuge notus,
Crimine pulſatur falſo. ſi crimina deſunt,
Accitus conuiua perit. mors nulla refugit
Artificem; varios ſuccos, ſpumaſque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota nouercis
Gramina. ſi quiſquam vultu præſentia damnet,
Liberiuſue gemat dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter.
Claudianus lib. de bello Gildon.

Is nunc ſuperbè Cæſarum ſupra modum
Animæ tumentis ſpiritum impurum efferens
Patriam iacentem calcat, & templis Deus
Amat vocari: patre Veſpaſio ſatus
Se genere tanto, ſcelere gratuito abdicat:
Virgine Minerua genitus, inceſto Iouis,
Audire mauult, Roma quid poſſit pati.
Tentat iubendo thura, mentiti patris
Fulmine coruſcus. ſceptra ſic ſordent Ducum:
Tam vile nomen generis humani putat.
Odium Deorum turpe, populorum metus.
Incedit aras inter, & cælo imminet
Ritu Gigantum. pateris hunc Conſul Ducem,

Quem dirus ardor cædis, & fœdi vapor
Impurus ignis vexat, inſtinctu fero
Rabidè ruentem, cæca quà cæcum rapit,
Tumidi ira cordis, peior atque ira Venus?

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 2. ſc. 2.

Tyrannis Reginæ ſpecie.

REgnantum ſedet hic etiam Regina Tyrannis,
Harpyiæque alas humeris regalibus aptat.
Pro ſceptro chalybis virgam ſuſtollit: aceruo
Stat capitum ſubnixa, fero quæ meſſuit enſe,
Vt ſolium extrueret ruiturum. purpurat oſtro
Sanguinis: immotos oculos, immotaque frontis
Nubila non vnquam flectit; ſed mente nocenti
Multa monet, dum multa timet, ſibi lictor & hoſtis.

P. Car. de Luca l. 19. Dom. Laur.

Aula, ſiue Vita Aulicorum.

INnumeræ ſtant circum acies, quæ ſcandere certant,
Luctanturque optare gradum, & turbare ſodalem
Quiſque ſuum, & tota propellere longius aula.
Hi ſummos tenuere gradus, hi margine in imo
Subſiſtunt; ſpatio in medio pars magna laborat
Non vno confuſa globo. nam tendere ſurſum
Omnibus idem ardor, ſed ineluctabile multis
Fatum obſtat, fallitque pedem, curſumque moratur.
Hinc odia, hinc variæ fraudes, hinc efferа bello
Pectora, flagranteſque animis diſcordibus iræ.

P. Pulcharellus l. 1. car. 8.

Liuor beati liminis cuſtos, pede
Timido per Aulas errat: adiunctus comes
Aſſiduus angor rebus in lætis adeſt.
Pectore ſubeſo cura prætendit grauis
Inane frontis gaudium: greſſu ardua
Demiſſa vultu graditur ambitio impotens:
Oſura cui blanditur, inuidia anteit.

P. Ber. Stephonius in Fla. ac. 2. ſc. 1.

Abripimur cæci, ſcopuliſque allidimur Aulæ,
Et tamen in portu credimus eſſe ratem.
Semper ab incerto curarum impellimur æſtu,
Attamen ignaros occupat alta quies. Blan-

Blandimur ventis, decimas amplectimur vndas,
Oſcula conuulſo figimus vſque mari.
Naufragio inſtamus, iuuat occurſare procellis;
Nec ſatis ad mortem eſt, vel meruiſſe mori?
Iungimus inuentis quæſita pericla periclis,
Pullulat è medio ſæpe labore labor.
Cur tantum ſibi dura putat fortuna licere,
Fingat vt arbitrio fata, viceſque ſuo?
Nunc premit, æthereis imponit turribus illum;
Lubrica perpetuo turbine verſat opus.
Hunc alit æternis rediuiuum angoribus, illum
Proterit immiti ſemper iniqua pede.

Aug. Maſcardus l. 3. ſil.

Fallacis Aulæ pompa, criminum mater,
Quæ turbulentæ turbinem bibis pompæ,
Rituque ſemper fluctuantis euripi.
Et huc, & illuc ambulando, curſando,
Confabulando, garriendo, ludendo,
Et vſque, & vſque & vſque conſalutando
Quotidiano merſa nauigas cœno,
Centumque pictis curribus lutum rumpis.
Sis ò beata, delicata, formoſa
Morum charybdis Aula, pectorum Circe,
Doloſa Siren, innocentiæ labes,
Fraudum ſatelles, officina fucorum,
Eas ſuperbis ſemifulta lecticis,
Et per ſupinæ colla plebis incedas,
Habe capaces patrimonij Scyllas
Fundi Maleas, ſpongias crumenarum,
Onuſta laudum plauſtra, nominum rhedas,
Plenas iocorum, riſuumque carrucas
Ineptiarum mille turgidos folles,
Quibus doloſæ ficta dona naturæ
Vultus poetas, & poetrias linguas
Fecere dudum ſuſque, deque vertere;
Quibus loquacis inficetiæ plena
Negotioſa liminum ſalutatrix
Famelicorum turba circulatorum
Nugaſque mille vendit, & locat riſum:
Fruſtiſque fraudum mille, mille fucorum,
Mendaciorum mille, mille nugarum
Suitque, ſubſuitque mille centones.

P. Caſ. Sarbieuius l. Epigr. Ep. 76.

Ah Symplegada nobilem
Claris naufragijs prætereuntium,
Et cæcos ſcopulos fuge.
Primas namque potens ambitio fores,
Et limen tacitum obſidet;
Periuriſque palàm pollicitis Dea
Stipatur famulantibus.
Cui thure, & precibus turba; ſed actior
Auro curia ſupplicat.
Spes blando facilis lumine deſides
Et nutu illice prouocat:
Tam ſpondere animis larga petentibus,
Quàm iurata dare immemor.
Quæ mentes auidas ludere geſtiens
Vmbris detinet aureis,
Et pictis oculos paſcit honoribus.

P.Gilb. Ienninus l.3 Ode 6.

Exulat hinc Aſtræa procul. totam ambitus aulam
Poſſidet, in vinclis iuſque, piumque gemit.
Illic pro vero proſtant mendacia. nulli
Certa fides. vulpem pectore quiſque gerit.
Non regem, ſed regna colit gens æmula: geſtit
Vt premat, aut noceat, quilibet eſſe potens.
Aurea ſollicitas volitare per atria curas
Aſpice: ſecurus non amat iſta ſopor.
Nulla quies: curſu, ſtrepitu, fremitu omnia feruent:
Credite. vix tantis motibus Aetna ſonat.
Imperat hoc Rex trinus, opes, honor, atque voluptas.
Tota tribus dominis vix ſatis aula patet.
Hos circumſiſtunt, palpant, mirantur, adorant,
Sollicitant, prenſant ambitioſa cohors.
Illi promiſſis comites ingentibus implent,
Sed vacuas ſemper ſpes ſedet ante fores.
Quid moror? expediam paucis; non diuite lingua,
Sed potius lacrymis res eget iſta tuis.
Aula quid eſt? carcer ſpecioſus, ſplendida vincla,
Virus dulce, quies anxia, ſcena breuis.
Inſtabilis ſtatio, pelagus graue, lerna malorum,
Pœna hilaris, Siren noxia, ficta quies.
Mendax lena, dolor verus; fucata voluptas,
Error gratus, inops copia, iuge iugum.

P.Car.Verpaus, l.2. El.4.Piar. lacr.

D I-

DIGNITATES SACRÆ.

Pontifex Maximus.

Ecce autem ſolio latè ſpectabilis aureo
Inuehitur gaudentum humeris, animiſque Quiritū
Romanus Pater, & Romanæ ſpiritus vrbis
Vrbanus: proh quale decus, quantumque ſerenæ
Maieſtatis habet? ſe ſe ipſe nitentior ardet,
Et præter ſolitum diuinior: emicat olli
Tantus in ore Deus, cui ſceptra vicaria geſtat.
Denique ſi neſcis, quàm grandia munera verſet
Quidue animo ducat curarum; conſule vultum
Principis, & dices, nihil eſt mortale quod optat.
Talis adeſt mundi Pater, & quocumque curuli
Ingreditur ſolio, tum genua labantia terræ
Ponit adorantum populus; ſed lumina tollit
In cælum, voceſque pias, & fauſta precatur
Omina, deque ſuis Vrbano fabricat annos.

P. Vinc. Guiniſius car. 1.

Regnare terris vidimus alterum
Latè Tonantem ſorte vicaria,
Iraſque, diuinumque fulmen
Intrepida iaculare dextra:
Atram rebelles ad Styga trudere,
Cuius potenti voce recluditur
Immane diductis dehiſcens
Faucibus obſequioſus Orcus:
Deuota rurſus pectora Tartaro
Donare cælo. fertur Atlantias
Vtcumque damnatos auernis
Virga vadis reuocare cœtus.
Minora vero. verius indicat
Oſtenta rerum lingua ter integri
Interpres æqui, ter ſupremi
Arbitrij memoranda laude.
Soluta vinclis docta tenacibus
Vincire nexu, vincta reſoluere,
Fatique, naturæque leges
Inſolito variare nutu.

Quicquid

Quicquid ſeuera voce diremerit
Quicquid benigna, numen ab æthere
Ad iuſſa concors ſempiterna
Lege ratum, ſtabilique firmat.
Bened. Milanus in lib. Carm. Ode 1.

Cardinales.

CÆtera quid memorem? Vos ò fulgentibus oſtro
Tollitis ora Patres in veſtibus: altaque iuxta
Purpura, pretexto nubit quæ vellere frontem,
Labitur, & totos rutilat demiſſa per artus,
Et villoſa ligant patulos amenta galeros.
P. Al Donatus l.2. car. 1.

SPECTACVLA.

Pugna ludicra equeſtris.

INcedunt pueri, pariterque ante ora parentum
Frenatis lucent in equis; quos omnis euntes
Trinacriæ mirata fremit, Troiæque iuuentus.
Cornea bina ferunt præfixo haſtilia ferro:
Pars leues humero pharetras. it pectore ſummo
Flexilis obtorti per collum circulus auri.
Tres equitum numero turmæ, ternique vagantur
Ductores: pueri biſſeni quemque ſecuti
Agmine partito fulgent, paribuſque magiſtris. *Et inf.*
Poſtquam omnem læti conſeſſum, oculoſque ſuorum
Luſtrauere in equis: ſignum clamore paratis
Epytides longè dedit, inſonuitque flagello.
Olli diſcurrere pares, atque agmina terni
Diductis ſoluere choris, rurſuſque vocati
Conuertere vias, infeſtaque tela tulere.
Inde alios ineunt curſus, alioſque recurſus
Aduerſis ſpatijs, alternoſque orbibus orbes
Impediunt, pugnæque cient ſimulacra ſub armis.
Et nunc terga fugæ nudant, nunc ſpicula vertunt
Infenſi, facta pariter nunc pace feruntur.
Virgilius l.5. Aen.

Signa cauis ſonuere tubis, & cornua cantu
Inducunt equiteſque, pharetratoſque maniplos.
Anteuolat criſta Mauors, & mitibus armis.
Iam ſublimis equo bellator, & igneus auro,
Et Tyrio ardentem ſaturatus murice pallam
Fortis adeſt: idem ardor equo, ſpumanſque, fremenſque
Exilit, & celeres curſu rapit impetus armos.
Aduerſis micuere haſtis, cæcoque tumultu
Delituere; cauas implerunt fragmina nubes.
Tum iaculis, tum fulmineo ferit obuius enſe
Quiſque hoſtem ſpeculatus, & ictu inſignis in orbem
Siue fugam ſimulat, mollique repente recurſu
Aggreditur, parmaque leuem, teloque minantem.

P. Al. Donatus l. 2. car. 8.

Ludicra bella parant ficti ſimulacra furoris.
Ergo bellatrix ſe turba oſtentat in armis,
Exuperatque iugum, quà detumet æquore collis
Aequora deſpectans. armorum fulgure campus
Lucet, equus phaleris. diſcurrunt agmine longo
Frenatis equites in equis. conuertere curſus;
Ire, redire; ciere fugam, rurſuſque referre
Quadrupedes in bella iuuat; tunc ire ſolutis
Montis ad ima choris, rurſuſque vocare flagello
Pernices ad ſumma feros, atque agmina campo.
Iungere, vibratiſque retexere prælia telis.

P. Car. de Luca l. 18. Dom. Laur.

Pugna ludicra pedeſtris.

Ecce autem gemini thyrſos impune per auras
Criſpabant Satyri belli ſimulacra cientes:
Alter in alterius procurrit cominus haſtam,
Suſpenſo ferit ille gradu, rotat alter in orbem
Terga fugax, hoſtem reuoluto vt verberet ictu.
Crura alternatim, mox brachia iactat vterque.
Aſſiliunt, inſtant, minitantur: hic obuius hoſtis
Ante oculos thyrſum ſimulata cæde coruſcat,
Contentuſque metu pauitantem innoxius vltrò
Præterit, obducto confeſſus gaudia rictu.
Ille inſultantis male ſuetus ferre cachinnos,
Excoquitur furijs, & honeſtas imbibit iras.
Conſtitit in digitos, thyrſumque amplexus vtraque
Forte manu, ferus inſurgens alte extulit ictum,

Fregit & implicitum gemina inter cornua thyrſum.

Aug. Maſcardus l. 2. ſil. in Autum.

Ludus equitum collineantium in anulum.

Hic locus eſt, inquit, pugna qui notus equeſtri
Mitia pacato prælia Marte tulit.
Annulus in medio tranſuerſi ad vincula funis
Figendas poſuit pendulus orbe notas.
Hinc autem denſis meditatus prælia turmis,
Arduus alipedis frena regebat eques.
Non ille æratis ſe ſquameus induit armis,
Non tegit obductas caſſis ahena comas.
Linea ſutilibus variè contexta metallis
Multiplici lapſu ſerica picta rigat.
Atque ſuper cingunt plumas capita alta comantes,
Et numeroſa nigro tegmine gemma nitet.
Buccina iamque dedit feſtum certamine ſignum,
Ingeminatque cauum reddita ſigna nemus.
Illi abeunt, ineuntque nouoſè carcere curſus.
Annulus inſerta cuſpide raptus abit.

P. Al. Donatus l. 3. in Tuſcul.

Curſus Curuum.

Nonne vides? cum præcipiti certamine campum
Corripuere, ruuntque effuſi carcere currus;
Cum ſpes arrectæ iuuenum, exultantiaque haurit
Corda pauor pulſans: illi inſtant verbere torto,
Et proni dant lora: volat vi feruidus axis.
Iamque humiles, iamque elati ſublime videntur
Aera per vacuum ferri, atque aſſurgere in auras.
Nec mora, nec requies: at fuluæ nimbus arenæ
Tollitur, humeſcunt ſpumis, flatuque ſequentum.
Tantus amor laudum, tantæ eſt victoria curæ.

Virgilius l. 3. Geor.

Stare leui curru moderantem quatuor ora
Spumigeris frenata lupis, & flectere equorum
Prævalidas vires, ac torto ſtringere gyro.
At cum laxato fugerunt cardine clauſtra,
Exagitare feros, pronumque anteire volantes,
Vixque rotis leuibus ſummum contingere campum,

Vincen-

Vincentem pedibus ventos, vel prima tenentem
Agmina in obliquum curſus agitare malignos,
Obſtantemque mora totum præcludere Circum,
Vel medium turbæ: nunc dextros ire per orbes
Fidentem campo, nunc meta currere acuta,
Spemque ſub extremo dubiam ſuſpendere caſu.

Mar. Manilius l. 5. Aſtron.

Inſonuit contrà Tyrrhenum murmur, & omnes
Exiliere loco. quæ tantùm carbaſa ponto,
Quæ bello ſic tela volant, quæ nubila cælo?
Amnibus hybernis minor eſt, minor impetus igni.
Tardius aſtra cadunt, glomerantur tardius imbres,
Tardius è ſummo decurrunt flumina monte.
Et iam rapti oculis, iam cæco puluere mixti
Vna in nube latent, vultuſque vmbrante tumultu,
Vix inter ſe ſe clamore, & nomine noſcunt.
Euoluere locum, & ſpatio quo quiſque valebat
Diducti, delet ſulcos iterata priores
Orbita. nunc auidi prono iuga pectore tangunt,
Nunc pugnante genu preſſis duplicantur habenis.
Colla toris crinita tument, ſtanteſque reflectit
Aura iubas. bibit albentes humus arida nimbos
Fit ſonus immaniſque pedum, tenuiſque rotarum.
Nulla manus requies, denſiſque inſibilat aer
Verberibus. gelida non crebrior exilit Arcto
Grando, nec Olenijs manant tot cornibus imbres. *Et inf.*
Poſtremum diſcrimen erant Chromis aſper, & aſper
Hippodamus, non arte rudes, ſed mole tenentur
Cornepidum. prior Hippodamus fert ora ſequentum.
Fert gemitus, multaque humeros incenditur aura.
Sperauit flexæ circum compendia metæ
Interius ductis Phœbeius augur habenis
Anticipaſſe viam; nec non & Theſſalus heros
Spe propiore calet, dum non prohibente magiſtro
Spargitur in gyros, dexterque exerrat Arion.
Iam prior Oeclides, & iam non tertius ibat
Admetus; laxo cum tandem ex orbe reductus
Aequoreus ſonipes premit, euaditque parumper
Gauiſos ſubit altra fragor. cælumque tremiſcit,
Omniaque excuſſo patuere ſedilia vulgo.
Sed nec lora regit, nec verbera pallidus addit
Labdacides. laſſa veluti ſtatione magiſter
In fluctus, in ſaxa ruit, nec iam amplius aſtra

Reſpicit,

Reſpicit, & victam proiecit caſibus artem.
Rurſus præcipites in recta, ac deuia campi
Obliquant, tenduntque vias: iterum axibus axes
Inflicti, radijſque rotæ. pax nulla, fideſque.
Is furor in laude eſt. trepidant, mortemque minantur.
Multaque tranſuerſis perſtringitur vngula campis.

Statius l. 6. Theb.

Iamque vbi prolato ſonuere repagula ſigno,
Et toto prima emicuit vix vngula cornu,
Tollitur in cælum furiali turbine clamor,
Pronique, ac ſimiles certantibus ore ſequuntur
Quiſque ſuos curſus, magnaque volantibus ijdem
Voce loquuntur equis. quatitur certamine circus
Certantum, ac nulli mentem non abſtulit ardor.
Inſtant præceptis, & equos clamore gubernant.
Fuluus arenoſa ſurgens tellure ſub auras
Erigitur globus, atque operit caligine denſa
Cornipedumque vias, aurigarumque labores.
Euolat ante omnes, rapidoque per aera curſu
Callaicus Lampon fugit, atque ingentia tranat
Exultans ſpatia, & ventos poſt terga relinquit.
Conclamant, plauſuque fremunt, votique peractam
Maiorem credunt præcepto limite partem.
At queis interior cura, & prudentia circi
Altior, effuſas primo certamine voces
Damnare, & caſſis longè increpitare querelis
Indiſpenſato laſſantem corpora niſu.
Quo nimius, quò Cyrne ruis (nam Cyrnus agebat)
Verbera dimitte, & reuoca moderatus habenas.
Heu ſurdas aures: fertur ſecurus equorum,
Nec meminit quantum campi decurrere reſtet.
Proximus à primo diſtans quantum æquore curru
Occupat ipſe loci tantum. ſed proximus ibat
Aſtur Panchates; patrium frons alba nitebat
Inſigne, & patrio pes omnis concolor albo.
Ingentes animi, membra haud procera, decuſque
Corporis exiguum; ſed tum ſibi fecerat alas
Concitus, atque ibat campo indignatus habenas;
Creſcere ſublimem, atque augeri membra putares.
Cinyphio rector radiabat fronte Peloro
Camphaſus, ipſe aſper; nec qui ceruicis amaret
Applauſæ blandos ſonitus, clauſumque cruento
Spumeus admorſu gauderet mandere ferrum.

At docilis freni, & melior parere Pelorus,
Non vnquam effuſum ſinuabat deuius axem.
Sed læuo interior ſtringebat tramite metam
Inſignis multa ceruice, & plurimus idem
Ludentis per colla iubæ (mirabile dictu)
Vnus erat leuis, vt Zephyri noua flamina, campis,
Vectorum eductum genitrix effuderat Harpe
Nobilis hunc Durius ſtimulabat in æquore currum
Camphalus antiquo fidebat Atlante magiſtro.
Iamque ferè medium euerti certamine campum
In ſpatia addebant; nisuſque apprendere primos
Panchates animoſus equos, ſuper altior ire
Et præcedentem iam iamque aſcendere currum
Ponè videbatur, curuatiſque vngula prima
Callaicum quatiens pulſabat calcibus axem.
At poſtremus Atlas, ſed non & ſegnior ibat
Poſtremo Durio: pacis de more putares
Aequata fronte, & concordi currere freno.
Senſit, & exhauſtas, qui proximus ibat, Iberus
Callaicas cernit vires, nec vt ante ſalire
Præcipitem currum, & fumantes verbere cogi
Aſſiduo violenter equos; ceu monte rocella
Cum ſubito ex alto ruit; vſque ad colla repente
Cornipedum protentus, & in capita ardua pendens
Concitat ardentem, quod ferret lora ſecundus
Panchaten, voceſque addit cum verbere mixtas.
Tene, Aſtur, certante feret quiſquam æquore palmam
Erepto? conſurge, vola, perlabere campum.
Aſſuetis velox pennis decreſcit anhelo
Pectore conſumptus Lampon, nec reſtat hianti
Quem ferat ad metas iam ſpiritus hæc vbi dicta
Tollit ſe ſonipes, ceu tunc è carcere primo
Corriperet ſpatium, & nitentem opponere læuos
Aut æquare gradus, Cynum poſt terga relinquit.
Conſremit & cælum, & percuſſus vocibus altis
Spectantum Circus; fertur ſublime per auras
Altius attollens ceruicem victor ouantem
Panchates, ſocioſque trahit prior ipſe iugales.

Sil. Italicus l. 16.

Illi ad clauſtra fremunt, repaguliſque
Incumbunt ſimul, ac per obſeratas
Transfumant tabulas, & ante curſum
Campus flatibus occupatur abſens.

Impellunt,

Impellunt, trepidant, trahunt, repugnant,
Ardeſcunt, ſaliunt, timent, timentur,
Nec greſſum cohibent, ſed inquieto
Duratum pede ſtipitem flagellant.
Tandem murmure buccinæ ſtrepentis
Suſpenſas tubicen vocans quadrigas
Effundit celeres in arua currus.
Non ſic fulminis impetus triſulci,
Non pulſa è ſcythico ſagitta neruo,
Non ſulcus rapidè cadentis aſtri,
Non fundis balearibus rotata
Vnquam ſic liquidos poli meatus
Rumpit plumbea glandium procella.
Cedit terra rotis, & orbitarum
Moto puluere ſordidatur aer.
Inſtant verberibus ſimul regentes,
Iamque & pectora prona de couino
Extenſi rapiuntur, & iugales
Trans armos feriunt vacante tergo.
Nec ceruas citò cernuos Magiſtros,
Temones mage ſufferant, an axes.
Iam vos ex oculis velut volantes
Conſumpto ſpatio patentiore
Campus clauſerat arctus arte factus.
Tu conamine duplicatus ipſo
Stringis quadriiugos, & arte ſumma
In gyrum bene ſeptimum reſernas.
Inſtabant alij manu, atque voce,
Paſſim & deciduis in arua guttis
Rectorum, alipedumque ſudor ibat.
Tenſis pectoribus, pede ante fixo
Tu præceps rapidos teris iugales.
Hic compendia flexuoſa metæ
Vnus dum premit incitatus à te
Elatas ſemel impetu quadrigas
Iuncto non valuit plicare gyro.

Sidon. Apollinaris car. 23. de Narbo.

Illi autem non ſtare gradu, non parcere frenis,
Et miſcere auidas ſpumis feruentibus iras,
Tranſtraue, ſeu calidis incendere flatibus auras,
Siue flagellatos pedibus diuellere poſtes,
Et fruſtra in palmam curſus agitare morantes.
Aſt vbi mappa dedit reuolutum candida ſignum,

Per-

Perſonuitque ſimul tubicen, ſimul ardua totos
Recluſere aditus deiectis oſtia clauſtris,
Proſiliunt rapto foribus ſimul axe iugales:
Viderunt, fauſtoque notant clamore Quirites,
Et vidiſſe negant; oculos fugit impetus ardens,
Seque, rotaſque fuga velox auriga recondit.
Ille tamen ſtimulat, geminataque ſibilat amens
Verbera. vota præit ſonipes, curſuque prementis
Se magis vrget equi, & currum volat ante volantem:
Stridet, & intacto cita præterit orbita campo.
Septima reſtabant feſſis ſudata quadrigis
Certatim ſpatia,& refluí labor vltimus orbis:
Ablatuſque ſimul rector, Tyrioque refulgens
Murice,cornipedes vrgent, Praſinoque minantur.
Ille autem dubias iam circumflectere metas
Ceperat. ecce ſubit rapidis auriga quadrigis
Rufus, & anguſtæ compendia quærit arenæ
Incaſſum: teretique teres rota concita metæ
Hæſit, & alliſu curſum labefacta remiſit.
Albus adeſt: non ille potis cohibere iugales,
Tramitis aut lati ſpatium. freniſque retortis
Dexteriora ſequi. leuis axe prehenditur axis,
Impliciti & radijs radij crepuere rotarum.
Mordet equus fuluas, rectorque excuſſus arenas,
It Praſinus, celerique irrumpit in oſtia curru:
Murmura Auentinas pulſant popularia cautes.

P. Al. Donatus l. 2. Conſtant.

Curſus pedeſtris.

HÆc vbi dicta, locum capiunt: ſignoque repente
Corripiunt ſpatia audito,limenque relinquunt
Effuſi nimbo ſimiles, ſimul vltima ſignant.
Primus abit, longèque ante omnia corpora Niſus
Emicat, & ventis,& fulminis ocyor alis
Proximus huic, longo ſed proximus interuallo
Inſequitur Salius: ſpatio poſt deinde relicto
Tertius Euryalus.
Euryalumque Helimus ſequitur; quo deinde ſub ipſo
Ecce volat,calcemque terit iam calce Diores
Incumbens humeris; ſpatia & ſi plura ſuperſint,
Tranſeat elapſus prior, ambiguumque relinquat.
Iamque ferè ſpatio extremo, feſſique ſub ipſum
Finem

Finem adnentabant, leui cum ſanguine Niſus
Labitur infelix, cæſis vt forte iuuencis
Fuſus humi, virideſque ſuper madefecerat herbas.
Hic iuuenis iam victor ouans veſtigia preſſo
Haud tenuit titubata ſolo, ſed pronus in ipſo
Concidit immundoque fimo, ſacroque cruore.
Non tamen Euryali, non ille oblitus amorum;
Nam ſe ſe oppoſuit Salio per lubrica ſurgens:
Ille autem ſpiſſa iacuit reuolutus arena.
Emicat Euryalus, & munere victor amici
Prima tenet, plauſuque volat, fremituque ſecundo.
Poſt Helymus ſubit, & nunc tertia palma Diores.

Virgilius l.5. Aen.

Vt ruit, atque æquum ſummiſit regula limen,
Corripuere leues ſpatium, campoque refulſit
Nuda cohors. volucres iiſdem modo tardius aruis
Iſſe videntur equi. credas è plebe Cydonum
Parthorumque fuga totidem exiluiſſe ſagittas.
Effugit hic oculos rapida puer ocyor aura
Mænalius, quem deinde gradu premit horridus Idas,
Inſpiratque humeros, flatuque, & pectoris vmbra
Terga premit: poſt ambiguo diſcrimine tendunt
Phædimus, atq; Dymas. illis celer imminet Alcon. *Et inf.*
.... vix campus euntem
Sentit, & exilis plantis interuenit aer,
Raraque non fracto veſtigia puluere pendent.
Irrupit clamore fores, clamore recurrit
Ante ducem, preſſaque leuat ſuſpiria palma.

Statius l.6. Theb.

Qui poſtquam arrecti plantis, & corpora proni
Pulſanteſque æſtu laudum exultantia corda
Accepere tuba ſpatium, exiluere per auras
Ocyus effuſis neruo exturbante ſagittis.
Diuerſa & ſtudia, & clamor; pendentque fauentes
Vnguibus, atque ſuos, vt cuique eſt gratia, anheli
Nomine quemque cient; grex inclitus æquore fertur,
Nullaque tranſmiſſa veſtigia ſignat arena.
Omnes primæui, flauentiaque ora decori,
Omnes ire leues, atque omnes vincere digni.
Extulit incumbens medio iam limite greſſum
Eurythus, & primus breuibus, ſed primus abibat
Præcedens ſpatijs; inſtat non ſegnius acer
Heſperos, & prima ſtringit veſtigia planta

Pro-

Progreſſæ calcis ; ſatis eſt huic eſſe priori,
Huic ſperare ſat eſt fieri ſe poſſe priorem.
Acrius hoc tendunt greſſus, animique vigore
Corpora agunt : auget pueris labor ipſe decorem.
Ecce leui niſu. poſtremoque agmine curſus
Celſus inexhauſtas effundit turbine vires
Non expectato, ſubituſque erumpit ad auras.
Præuehitur Theron : credas Cyllenida planta
Aethereo nexis curſu talaribus ire.
Iamque hos, iamque illos populo mirante relinquit,
Et modo poſtremus, nunc ordine tertia palma
Heſperon infeſtat ſua per veſtigia preſſum.
Nec iam quem ſequitur tantum, ſed prima coronæ
Spes trepidat tantis venientibus Eurythus alis.
Quartus ſorte loci, ſed ſi tres ordine ſeruent
Inceptos curſus, nequicquam vana laborans
Tarteſſos, fratrem medio Therone premebat.
Nec patiens vltra tollit ſe ſe æquore Theron
Igneus, & plenum præteruolat Heſperon iræ.
Vnus erat ſuper, & metæ prioribus ægros
Vrebat finis ſtimulis, quaſcunque reliquit
Hinc labor, hinc trepidans pauor in præcordia vires,
Dum ſperare licet, breuia ad conamina vterque
Aduocat, æquatur curſus, pariterque ruebant,
Et forſan gemina meruiſſent præmia palma
Peruecti ſimul ad metas, ni terga ſequutus
Theronis, fuſam latè per lactea colla
Heſperos ingenti tenuiſſet ſæuus ab ira,
Traxiſſet comam ; tardato lætus ouanſque
Eurythus euadit iuuene, atque in prælia victor
Emicat, & galeæ fert donum inſigne coruſcæ.

Sil. Italicus l 16.

Lucta.

..... reieci viridem de corpore veſtem,
Brachiaque oppoſui, tenuique à pectore veras
In ſtatione manus, & pugnæ membra paraui.
Ille cauis hauſto ſpargit me puluere palmis,
Inque vicem fuluæ tactu flaueſcit arenæ.
Et modo ceruicem, modo crura micantia captat,
Aut captare putes, omnique à parte laceſſit.
Me mea defendit grauitas, fruſtraque petebar :

Haud ſecus ac moles, quam magno murmure fluctu
Oppugnat, manet illa, ſuoque eſt pondere tuta.
Digredimur paulum, rurſuſque ad bella coimus,
Inque gradu ſtetimus certi non cedere, eratque
Cum pede pes iunctus; totoque ego pectore pronus
Et digitos digitis, & frontem fronte premebam.
Ter ſine profectu voluit nitentia contra
Reijcere Alcides à ſe mea pectora: quartò
Excutit amplexus, adductaque brachia ſoluit,
Impulſumque manu (certum eſt mihi vera fateri)
Protinus auertit, tergoque oneroſus inhæſit.

Ouidius l. 9. met.

Conſeruere manus, & multo brachia nexu
Colla diu grauibus fruſtra tentata lacertis
Immotumque caput fixa cum fronte tenetur;
Miranturque habuiſſe parem. nec viribus vti
Alcides primo voluit certamine totis,
Exhauſitque virum: quod creber anhelitus illi
Prodidit, & gelidus feſſo de corpore ſudor.
Tunc ceruix laſſata quati: tunc pectore pectus
Vrgeri: tunc obliqua percuſſa labare
Crura manu; iam terga viri cedentia victor
Alligat, & medium compreſſis ilibus arctat:
Inguinaque inſertis pedibus diſtendit, & omnem
Explicuit per membra virum; rapit arida tellus
Sudorem, calido complentur ſanguine venæ.
Intumuere tori, totoſque induruit artus,
Herculeoſque nouo laxauit corpore nodos.

Lucanus l. 4.

Poſtquam oleo gauiſa cutis, petit æquor vterque
Procurſu medium, atque hauſta veſtitur arena.
Tum madidos artus alterno puluere ſiccant,
Collaque demerſere humeris, & brachia latè
Curua tenent. iam tunc aſtu deducit in æquum
Callidus, & celſum procuruat Agyllea Tydeus
Summiſſus tergo, & genibus vicinus arenæ.
Ille autem Alpini veluti regina cupreſſus
Verticis, vrgentes ceruicem inclinat in Auſtos
Vix ſe ſe radice tenens, terræque propinquat,
Iam dudum ætherias eadem reditura ſub auras.
Non ſecus ingentes artus præcelſus Agylleus
Sponte premit, paruumque gemens duplicatur in hoſtē.
Et iam alterna manus frontemque, humeroſque, latuſq.
Collaque,

Collaque, pectoraque. & vitantia crura laceſſit.
Interdumque diu pendent per mutua fulti
Brachia, nunc ſæui digitorum vincula frangunt.
Vis eadem Oenidæ, nec ſole, aut puluere feſſa
Membra labant: riget atra cutis, duriſque laborum
Caſtigata toris. contra non integer ille
Flatibus alternis, ægroque effætus hiatu
Exuit infeſtas fluuio ſudoris arenas,
Ac furtim rapta ſuſtentat pectora terra.
Inſtat agens Tydeus, ictumque in colla minatus
Crura ſubit. cœptis non eualuere potiri
Fruſtratæ breuitate manus: venit arduus ille
Deſuper, oppreſſumque ingentis mole ruinæ
Condidit. *Et infra.*
Acrior hoc Tydeus animiſque, & pectore ſupra eſt.
Nec mora: cum vinclis, onerique elapſus iniquo
Circuit errantem, & tergo nec opinus inhæret.
Mox latus, & firmo celer implicat ilia nexu.
Poplitibus genua inde premens euadere nodos
Nequicquam, & lateri dextram inſertare parantem
Improbus, horrendum viſu, ac miſerabile pondus
Suſtulit. Herculeis preſſum ſic fama lacertis
Terrigenam ſudaſſe Lybin, cum fraude reperta
Raptus in excelſum, nec iam ſpes vlla cadendi,
Nec licet extrema matrem contingere planta.
Fit ſonus, & lætos attollunt agmina plauſus.
Tunc altè librans inopinum ſponte remiſit,
Obliquumque dedit, procumbentemque ſecutus
Colla ſimul dextra, pedibus ſimul inguina vinxit.
Deficit obſeſſus, ſoloque pudore repugnat.
Tandem preſſus humi, pronamque extenſus in aluum
Sternitur, ac longo mœſtus poſt tempore ſurgit,
Turpia ſignata linquens veſtigia terra.
Statius l. 6. Theb.

Ludum caſtuum Vide apud Virg. l 5. Aen Statiū l. 6. Theb.
Ludum diſco certantium Vide apud Statium l o. cit.

Pugna Gladiatorum.

MVnus ibi populo crudelis arena parabat,
Mutua fœdaret quo ferus ora cruor.
Iam fora concurſu, plateæque, viæque calebant,
Inde frequens plebes, inde ruebat Eques.

Implentur Cunei, podio pars ſpectat ab imo,
Pars caueæ ſumma de ſtatione videt.
Sedimus arrecto ſocij in ſpectacula vultu,
Hoplomachoſque dari, Pinnitapoſque vident.
Mox, ſua quæ pauido præludat parmula Threci,
Mox, ſua quæ Samnis ventilet arma, notant.
Hinc mirmilloni qua retia parte minentur,
Inde ſecutorem qua petat arte Tridens.
Confuſique fauent, iraſcunturque: cachinnos
Plauſumque alterno turba furore ciet.
Hic video Dorylam (quem pinguior ante ſagina
Pauerat, ac multus ventre grauarat adeps)
Extentum recubare ſolo, dum craſſus hianti
Vulnere manaret non minor amne cruor.
Victoremque iacens irritat; & ocyus enſem
Porrecta iuguli mergere parte iubet.
Nec mora, ſæuit atrox repetito vulnere victor,
Et punctim immerſo traijcit enſe gulam.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Hero. ep. 3.

Pugna hominum & ferarum.

VT ſonuere tubæ, cauea ruit ecce iubatus
Inde leo, quantum iuga vel Nemeæa timerent;
Hinc Tigris, à quanta & Lybici potuere leones
Formidare ſibi; duo conſpicienda ferarum
Monſtra, quibus rabies & par erat ira nocendi.
Hæc Erycem petit, ille Remum. ſtat vterque lacertis
Grandibus inque feros acuit venabula rictus.
Iſte prior, ſed tela Remi minitantia Tigris
Aſpernata ferox occurrere gaudet, & omnem
In partem hac illac, nulli penetrabile ferro
Corpus agens, quacumque Remus conuertitur, inſtat.
Ille quidem nuſquam ſe deſerit, obuia monſtro
Tela rotans; exitque vngues, morſuſque petentis
Tigridis euitat: dum ſummo denique ferri
Perſtrinxit mucrone feram, furit illa doloris
Impatiens, repetitque hoſtem valido improba ſaltu,
Et læuum complexa femur, rapit vngue cruento
Ingentem lateris diuiſo à corpore pulpam.
Ilicet oſſa patent, & hiantia vulnera multo
Sanguinis imbre pluunt: fugiente labantia ſenſu
Genua trahit, vixque ipſa manu venabula ſeruat.

Acri us

Acrius interea, & maiori robore victor
Pugnat Eryx: nunc lata ferit mucrone leonis
Tergora, nunc caudæ minitantis ſyrmata vitat
Impiger, inque iubas,& colla frementia torquet
Tela frequens; refugitque celer, fugienſque recurrit:
Et quantum ſuperat leo vi, tantum arte leonem
Vincit Eryx. nam forte cauam de puluere ſicco
Vt licuit replere manum, ſabulum omne refudit
Callidus, & iactam Libycæ venator arenam
Sparſit in ora feræ: gemino ſ caligo repente
Occupat atra ſinus oculorum,& nocte laborat
Bellua: dumque oculis inimici pulueris vmbram
Decutit, vrget Eryx toto venabula niſu
Pectus in aduerſum; pellemque Libyſſida ferro
Traijcit. at dum perſtat Eryx incumbere in haſtam
Fortior, atque ipſis luctatus in oſſibus hæret;
Iam perfuncta Remum fera vicerat altera: & artus
Corporis auulſos, ſemeſaque fruſta relinquens,
Improuiſa Erycis ruit in certamina Tigris,
Ipſumque à tergo reſupinat; & omnibus vngues
Artubus infixos ſulcata per oſſa cruentat.
Ille repentino perterritus hoſte, morantem
Inter prima feræ præcordia deſerit haſtam,
Alteraque inſtaurat cum tigride bella: ſed impar
Hic hominis congreſſus erat. conuerſus in ipſam
Ore ferox petit ora feræ, denteſque laceſſit
Dentibus, & morſus alternis morſibus æquat.
Succubuit tandem, & laceris ſpectacula clauſit
Artubus, & tigrim labente cadauere pauit.

P. Iac. Bidermanus l. 2. Herod.

Funambuli ſpectaculum.

QVis nouus hic cælo ſuſpendit Dædalus alas?
Sed vereor, ne ſors Icaron eſſe probet.
Aſpicis vt tenui feliciter audet in aura
Ceu ſubeat ſtabili ludicra bella ſolo?
Fune ſuper tereti tutiſſimus errat, & artem
Ludere dum geſtit, luditur arte timor.
Hic choreas impune ciet, ſe ſeque ſupinum
Librat, & intorto turbine corpus agit.
Argutat pedibus, tremuloque per aera ſaltu
Tollitur, erectus ſed tamen inde redit.

Nec mora, nec requies: iterum ter pectus in altum
Surgit, & in gyrum ter vaga membra rotat.
Corpore dum pendet, ſola ceruice tenet ſe,
Et verè ad reſtim colla redacta gerit.
Tum ſimulat caſum, populoque timente, timorem
Ridet, qui populi vota timere facit.
Quin capite obuerſo, totus pede pendet ab vno;
Dumque pedem abſoluit, dextera ſupplet opem.
Iam iam caſurus redit, incertumque theatrum,
Quas iubet in partes, ſpeque metuque trahit.
Nec ſolus pendet, ſed enim pendentia ſecum
Vno ex fune tenet millia multa virûm.
O viles animæ, & venalia pectora paruo;
Sæpe quibus merces eſſe ruina ſolet.
Cum funem aſpicitis procul iam, dicite: forſan
Vltima iam vitæ linea ducta meæ eſt.

P. Vinc. Guiniſius epigr. 37.

.... Iuuenem ſe tollere in altum,
Sublimemque agili reſtim contingere ſaltu,
Alterniſque vagum choreis attingere funem
Intuor: ecce tibi toto ſe corpore pronum
In terram ſaltator agit; iam turba fauentem
Præcipiti apponit dextram: ſed ridet inanes
Ille metus, tutuſque ſui dum pendulus infra
Deprimitur capite obuerſo, pede firmus ab vno
Libratum vacuo ſuſpendit in aere corpus.
Quid faciat, quaue arte caput, corpuſue recliue
Altius attollat? totus, mirabile dictu,
In ſe ſe redit, & ſubito ſe turbine verſans
Alta tenet capite, & pedibus premit infima; tumque
Fune ſuper tereti ad numerum componere ſaltus
Audet, & ad fidium cantus, hilareſque camœnas
Saltandi reuocare modum; vix planta labaſcit
Sede ſub inſtabili; partem ſed corpus in omnem
Pondere libratur parili: conſiſtere firmum
Si lubet, obſequitur; ſtat certus in aere funis.
Nil tamen attonitus tremulæ formidine reſtis
Ingeminat ſaltus: ſubſultim vertice in altum
Tollitur arrecto; pedibus ſi quando per auras
Disiunctis ruere in præceps, caſuque putetur
Proximus, arte noua ſibi conſulit: inſidet ipſo
Fune ſuper iam factus eques, compreſſus vtrumque
Preſſo crure latus, nulliſque inſtructus habenis

Sic equitat, tandemque nouo veſtigia niſu
Ad ſummum reuocat reuocato corpore funem.
Verùm vbi perpetui feſſum ſe turbine motus
Præſentit, fictæ placet indulgere quieti.
Firmiter innixus mento ſe ſuſtinet: infra
Penſile declinat corpus, ſuſpendia fingit
Vera: pauent ſpectantum oculi, ſed nulla timendi
Fit mora, namque pedes agitans, & brachia totus
Ad motum redit, atque alios ſe torquet in orbes.
Quodque iterum mirere magis, dum ſtringit vtraque
Appenſum dextra funem, trans brachia totum
Paulatim inſinuat corpus, neruiſque retortis
Et manibus reuocat ſe ſe, & reflectit eodem
Membra ſitu.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Spectaculum eorum qui vires Herculis, vt vocant, repræſentant.

Vel qui more auium ſe ſe iaculantur in auras
Corporaque ædificant celeri creſcentia nexu;
Quorum compoſitam puer augmentatus in artem
Emicet, & vinctus plantæ, vel cruribus hærens
Pendula librato figat veſtigia ſaltu.

Claudianus Paneg. de Conſ. Manl.

Ludi in quibus indomiti tauri occiduntur.

Terror vt armenti Taurus, cui plena iuuentæ
Vulneris indocilem vallarunt cornua frontem,
Heſperijque olim venit in certamina ludi;
Si poſt tuta latens circenſis dolia pugnæ
Ardua venator traiecit arundine colla,
Mugitu, ſaltuque truces & cornibus iras
Colligit: ac primum ilicex monimenta carinæ
Deijcit, aut iacto leuat inter nubila ligno.
Fumifer expirans accenſum curſibus ignem
Inde ruit, profugique incaſſum artemque dolentis
Rapta ſagittiferi iaculatur corpora Thracis.

P. Al. Donatus l. 12. Conſtant.

Harpaſtum florentinum, ſeu Calcis ludus.

. . . . Cum protinus ire per auras
Atque auras deferre ſinu per inania follem
Aſpiciunt : volitat ventus cum carcere liber.
Libera libertas non eſt, nam vincula defert :
Orbe latet, totoque procul diſpellitur orbe :
Abſque domo fert ille domum: ſubit aſtra : fugatur :
Ima ſubit : reſilit. Ventoſi prælia vento
Exagitant iuuenes :pellunt dextra, atque repellunt.
Corruit ille iterum: leuis aere truditur aer:
Ictibus impatiens obmurmurat : altaque rurſus
Nubila metitur curſu ; ſi forte globoſa
Excipiant miſerata globum : patiturque repulſam
Indignabundo præceps cum murmure, pubes
Aemula diſcurrit, follemque capeſſere geſtit.
Labitur ille manu : dum truditur, exilit: iras
Dum turget ventis, euentilat : emicat ardor
Bellicus : inſurgunt iuuenes, rapiuntque, feruntque ;
Et pro folle caput raptorum tunditur. inde
Crebreſcit pugnis noua pugna : impreſſa tumeſcunt
Tubera luminibus: frons liuet eburnea nigro
Iuncta ebeno, pulchraque oculi de nube coruſcant.
Scilicet audaces digitis coeuntibus armat
Abſque armis dextras, proque arcu brachia torquent,
Pro ſaxis,iaculiſque manus. in verbera pendet
Prona iuuenta ; vibratque oculos, animataque tela
Dirigit in vulnus, pugniſque ſonantibus ora,
Et male concrepitant malæ, ſonituque choreas
Exercent dentes. liuentia tempora circùm
Itque, reditque manus, ſtrepituſque alternat, & ictus.
Ille fugit, retroque genas ſubducit ab ictu.
Stat grauis ille, gradumque tenet,dextramque pauendã
Erigit inſultans ; niſuque immotus in hoſtem
Fert oculos,dextram, vires,& vulnera: dextra
Ipſa ſibi plaudit geminato verbere : palma
Preſſa refert palmas ſine ſanguine.

P. Car. de Luca l. 21. Dom. Laur.

LVDI

LVDI PRIVATI.

Pilæ ludus.

IAmque calent luſorum animi; color ardet in ore,
In vultu ſanguis rubet, omneſque occupat artus:
Præcipites hinc inde ruunt, curſuque ſequaci
Atque oculis ſphæræ volucri vigilantibus inſtant,
Quiſque ſibi; & ludo intentus, quaſcunque rotetur
Miſſilis in partes globus, huc tuto impete fertur,
Huc auidus currit; nec rarò fallitur ipſa
Dextera ludentum, dum ſe ſe librat in ictus.
Aut etenim tantùm caſu pila pulſa ſecundo
Mittitur, aut dubio declinat verbera ſaltu,
Aut oculos iuuenum, curſuſque eludit inanes
Flexibus obliquis; aut in medium acta foramen
Non vltra reſilit, ſi quiſquam audentior alta
Reticulum dextra extulerit, ſphæramque volantem
Non patiatur humum decliui tangere lapſu.
Quiſque ſuas implet partes, cupiduſque videri
Exerit intentas curuato corpore vires,
Flexibilemque manum, quoties pila pulſa reſaltat
Longius à latere in protenſos explicat ictus;
Si contrà premitur, ſubitoque in pectora ſaltu
Subſiliat pila; toto habilem cum corpore dextram
Contrahit, adductiſque globum toto impete neruis
Torquet in aerios tractus: hic circinat orbes,
Multipliceſque dolos, ludentum vt lumina fallat.
Hinc fugitiua volat, dextramque exoſa ſequacem
Fertur in oppoſitam partem: nec tutius illi
Stare datur, firmamque negat pars altera ſedem.
Nuſquam tuta quies; premitur, ſemperque receptis
Obteritur plàgis, ictuſque reciprocat ictum

Apud P. Laur. le Brun to 2. Elo. Poet. l. 7.

Ludus Follis.

HIc iuuet inſutos in nubila condere folles,
Præcipiti lapſos ferre, referre gradu.
Impellantque leues tumefacta pellibus aura
Brachia multiplici lignea dente globos.

Harpaſtum florentinum, ſeu Calcis ludus.

. . . . Cum protinus ire per auras
Atque auras deferre ſinu per inania follem
Aſpiciunt: volitat ventus cum carcere liber.
Libera libertas non eſt, nam vincula defert:
Orbe latet, rotoque procul diſpellitur orbe:
Abſque domo fert ille domum: ſubit aſtra: fugatur:
Ima ſubit: reſilit. Ventoſi prælia vento
Exagitant iuuenes: pellunt dextra, atque repellunt.
Corruit ille iterum: leuis aere truditur aer:
Ictibus impatiens obmurmurat: altaque rurſus
Nubila metitur curſu; ſi forte globoſa
Excipiant miſerata globum: patiturque repulſam
Indignabundo præceps cum murmure, pubes
Aemula diſcurrit, follemque capeſſere geſtit.
Labitur ille manu: dum truditur, exilit: iras
Dum turget ventis, euentilat. emicat ardor
Bellicus: inſurgunt iuuenes, rapiuntque, feruntque;
Et pro folle caput raptorum tunditur. inde
Crebreſcit pugnis noua pugna: impreſſa tumeſcunt
Tubera luminibus: frons liuet eburnea nigro
Iuncta ebeno, pulchraque oculi de nube coruſcant.
Scilicet audaces digitis coeuntibus armat
Abſque armis dextras, proque arcu brachia torquent,
Pro ſaxis, iaculiſque manus. in verbera pendet
Prona iuuenta; vibratque oculos, animataque tela
Dirigit in vulnus, pugniſque ſonantibus ora,
Et male concrepitant malæ, ſonituque choreas
Exercent dentes, liuentia tempora circùm
Itque, reditque manus, ſtrepituſque alternat, & ictus.
Ille fugit, retroque genas ſubducit ab ictu.
Stat grauis ille, gradumque tenet, dextramque pauendã
Erigit inſultans; niſuque immotus in hoſtem
Fert oculos, dextram, vires, & vulnera: dextra
Ipſa ſibi plaudit geminato verbere: palma
Preſſa refert palmas ſine ſanguine.

P. Car. de Luca l. 21. Dom. Laur.

LVDI

LVDI PRIVATI.

Pilæ ludus.

IAmque calent luſorum animi; color ardet in ore.
In vultu ſanguis rubet, omneſque occupat artus:
Præcipites hinc inde ruunt, curſuque ſequaci
Atque oculis ſphæræ volucri vigilantibus inſtant,
Quiſque ſibi, & ludo intentus, quaſcunque rotetur
Miſſilis in partes globus, huc tuto impete fertur,
Huc auidus currit; nec rarò fallitur ipſa
Dextera ludentum, dum ſe ſe librat in ictus.
Aut etenim tantùm caſu pila pulſa ſecundo
Mittitur, aut dubio declinat verbera ſaltu,
Aut oculos iuuenum, curſuſque eludit inanes
Flexibus obliquis; aut in medium acta foramen
Non vltra reſilit, ſi quiſquam audentior alta
Reticulum dextra extulerit, ſphæramque volantem
Non patiatur humum decliui tangere lapſu.
Quiſque ſuas implet partes, cupiduſque videri
Exerit intentas curuato corpore vires,
Flexibilemque manum; quoties pila pulſa reſultat
Longius à latere in protenſos explicat ictus;
Si contrà premitur, ſubitoque in pectora ſaltu
Subſiliat pila; toto habilem cum corpore dextram
Contrahit, adductiſque globum toto impete neruis
Torquet in aerios tractus; hic circinat orbes,
Multipliceſque dolos, ludentum vt lumina fallat.
Hinc fugitiua volat, dextramque exoſa ſequacem
Fertur in oppoſitam partem: nec tutius illi
Stare datur, firmamque negat pars altera ſedem.
Nuſquam tuta quies; premitur. ſemperque receptis
Obteritur plagis, ictuſque reciprocat ictum
Apud P. Laur. le Brun to 2. Elo. Poet. l. 7.

Ludus Follis.

HIc iuuet inſutos in nubila condere folles,
Præcipiti lapſos ferre, referre gradu.
Impellantque leues tumefacta pellibus aura
Brachia multiplici lignea dente globos.

Hinc plaudunt comites, quoties per inania pulſa
Lenta repercuſſo pondera folle rotas:
Et quoties tactis rediens auellitur aſtris
Orbis, & attactu perſonat orbe ſolum.
Aut ſaltu ſublime redit, validoſque per ictus
Aerium celeri turbine currit iter.

P. Al. Donatus l. 3. car. el. vlt.

Euehitur primùm in formas tractabilis omnes
Follis hians, laxaque ſui compage ſolutus.
Hic vbi concepit ventos, vbi ſpiritus intro
Immiſſus penitus latebras peruaſit in omnes,
Ventoſamque ſuo transfudit flamine vitam,
Paulatim videas in magnam excreſcere molem,
Inque globum ingentem attolli. *Et inf.*
Dum loquor, en rapitur, ſurſumque per aera follis
Huc illuc agitur vacui ludibria cæli.
Nunc etenim celſum ſublimis in aera fertur,
Nunc cadit, & motu maiore reſurgit in auras.
Nec tamen inflexis attrita ſuperbia plagis
Detumet, in mediam impauidus deſcendit arenam;
Extuſaſque manus iuuenum, & ſibi multa minantes
Verbera ſponte ferit; reddit, quos excipit ictus;
Et dum percutitur totius pondere dextræ,
Percutit ipſe manum: credit ſibi turpe timere
Vel poſiti ante pedes hoſtis: ſe librat ab alto
Aere, & ingenti ſecurus mole paratum
Aggreditur pugilem, factuſque audacior alter
Longius impellit contracto robore follem.
Tum verò ingenti moles excuſſa fragore
Perpetuum infrendet murmur; ſonat ictibus acta
Innumeris, nimioque ſuas præ verbere metas
Tranſilit impatiens.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Ludus puerilis turbinis.

CEu quondam torto volitans ſub verbere turbo,
Quem pueri magno in gyro vacua atria circum
Intenti ludo exercent: ille actus habena
Curuatis fertur ſpatijs: ſtupet inſcia turba
Impubeſque manus mirata volubile buxum.
Dant animos plagæ.

Virgilius l. 7. Aen.

Quid

Quid tanto puerûm circumſtrepis atea plauſu?
Aut quas tortilibus pubes armata flagellis
Exercere iras parat? audio feruere latè
Verbera, & inflicti magnis clamoribus ictus
Circumquaque ſonant turbo verſatilis omnes
Vertitur in partes; huc illuc impete toto
Plagarum impatiens agitur; ſed verbera plagis
Addit, & in varios iuuenilis turba rotatus
Torquet oberrantem; crebro ſe ſe explicat orbe,
Seque vrget, multoque ſalit contortus ab ictu.
At fruſtra inſtabilis partes ſe verſat in omnes:
Quo minus inflictos hinc inde mouetur ad ictus
Indignans grauius premitur, plagaque recenti
Vapulat à pueris, & ſaltu concitat iras.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Ludus latrunculorum.

SIc ait, & verſa in tabulam deprompſit ab vrna
Arte laboratam buxum, ſimulataque noſtris
Corpora: torno acies fictas albaſque, nigraſque.
Agmina bina pari numeroque, & viribus æquis:
Bis niuea cum veſte octo, totidemque nigranti.
Vt variæ facies, pariter ſunt & ſua cuique
Nomina, diuerſum munus, non æqua poteſtas.
Illic & Reges paribus capita alta coronis,
Et Regum pariter nuptas in bella paratas
Cernere erat; ſunt qui pedibus certamina inire
Sueti, ſunt & equis qui malint, quique ſagittis.
Nec deeſt quæ ferat armatas in prælia turres
Bellua, vtrinque Indos credas ſpectare Elephantos.
Iamque aciem in verſum ſtatuunt, ſtructæque cohortes
Procedunt campo, caſtriſque locantur in ipſis.

Reliqua longiſſima deſcriptionis
Vide apud Hier. Vidam in Carmine Scacchia.

Lapillus à ludentibus ſuper aquas iniectus.

ASpicis vt viridi ludens in margine ripæ
Exigui iactu lapidis puer æquoris vndas
Ventilet, vt tumidi colliſa proteruia fluctus
A ſilice inſecto non vno vapulet ictu.

Hic ſuper extremam decurrens fluminis oram
Ducit arenoſi tractus maris, atque tumentes
Molli criſpat aquas fluxu, totuſque ſubinde
Merſus, & emergens alternis ſaltibus infra
Deſilit, & ſummam ſupra mox ſubſilit vndam.
Sic ferit anguſtos latices, campoque recepto
Liberioris aquæ componit in ordine ſaltus.
Tum magis atque magis minimos decreſcit in vſus
Vnda, ſuoſque arctat fluctus, imitata figuram
Pyramidis, tandemque apicem tenuatur in vnum.
Sic lapis arte noua fluctus deludit, & vndis
Inſultat, tutuſque ſui quo ſaxa feruntur
In præceps ſibi pandit iter; ſignata relinquit,
Quo ſe cunque ferat veſtigia; nec fatis iras
Oceani ſpreuiſſe ſemel, ni ſæpe laceſſat
Multiplici tactu, & nimio temerarius auſu
Naufragium premat ipſe ſuum, dum ſemper eodem
Vnde emerſus erat, redit, & ſe exhaurit eundo.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Ludus qui vulgò dicitur l'Ocha.

Est tenui grandis telæ ſociata papyrus,
Quæ teretes prælo impreſſos ſic explicat orbes,
Arctior vt ſemper gyro breuiore coarctet.
Et mihi ſi liceat patrijs modo vocibus vti
Ocha eſt, Romanæ nimium res cognita pubi.
Arida ſex denis, varijs animata figuris
Pagina ſignatur punctis, tres ſi inſuper addas.
Quòd ſi quis numero ludens æquabit eodem
Ilicet aggeſti potietur hic æris aceruo.
Ardua res equidem; crebro tamen euenit ictu.
Nam toties iactat quadratis candida formis
Oſſa, loco quocunque nigris interlita ſignis,
Vt tandem optatæ teneat confinia prædæ.
Quam tamen haud facili ſubito pertingere curſu
Poſſe datur; pictæ ſua ſunt diſcrimina chartæ.
Namque vbi ſex complet luſoria pagina punctos,
Obuius erigitur pons. Si quis præterit iſthac,
Sancitum ſoluens communi lege tributum
Tutus it, & numerus talis ſemel additur idem.
Non procul annoſum feſſis luſoribus aptè
Exponens caupona merum, ientacula paruo

Exhibet, & mundis pretioſa cibaria mappis.
Hic tanto laſſus manet hoſpes tempore, donec,
Quiſque bis expleto iactauerit ordine talos.
Dilatans immane chaos, tractuſque profundos
Adiacet huic puteus, lato qui gurgite fauces
Pandens, cuncta vorax tenebroſo ſorbet hiatu.
In quem præcipiti lapſu ſi forte viator
Incidat, ad ſuperas nunquam reuocabitur auras,
Percluſus ni clade pari comes extrahat alter.
Quem propè dædaleis labyrinthus flexibus antra
Pandit, & innumeros texens ambagibus orbes,
Mille plicat, replicatque vias, aditusque recuruos
Circinat, implexis fallens erroribus artem.
Hæc ludens qui tecta ſubit, non horrida priſcæ
Fata timet ſortis; nullus nam funera miſcens
Minotaurus ineſt; diræ procul exulat omnis
Ira feræ, humanoque inhiantia monſtra cruori.
Sed tantum pactos ob victa pericula nummos
Soluens, & punctis retro tribus inde recedens,
Præcauet infauſta rurſum ne ſorte prematur.
Ponè niger ſequitur fœdo pædore refertus
Carcer ab aerea ſeductus luce, ſoluto
Hinc nulli penſo fas eſt exire, priuſquam
Captiuum numero ſocius detrudat eodem
Carcere ab anguſto: nam hominem vix excipit vnum.
Non longe telo diſtat munita recuruo
Pallida mors, ingens luſorum terror & horror.
Nam dum ſe extremos abſoluere poſſe labores
Quis putat, immani falcis ſi concidat ictu,
Quos multo fauſtè confecit tempore punctos
Amittit, ludique exordia prima retexit.
Proh quoties metæ propior dum credis amatas
Te ſubij ſſe fores, punctus tum defuit vnus.
Tum iactum renouans, rurſuſque ſuperfuit vnus.
Sæpius hinc etiam te ſors inimica remotas
Diſtrahet in partes: nono nam quolibet orbe
Ponderis impatiens argutus gracitat anſer
Qui nullum proprio patitur requieſcere dorſo;
Sed numerum quoties clamoſo terminat ore
Sortiti toties repetit primordia puncti
Colluſor vacua donec conſiſtat in æde.

Incertus auctor.

SALTATIO SIVE CHOREA.

. . . . pars æthere ſummo
Penſilis ad numerum choreas ciet, & pede fidens
Mobile corpus agit, nunc ſe ſe verſat in orbem
Turbinis intorti celeres imitata rotatus;
Nunc placido motu, placidiſſima obambulat arte,
Intexitque vias, curſuque retexit eodem,
Et labyrintheis erroribus aera ſignat:
Atque aliquis tremulos modulatus corpore ſaltus,
Mille vices iterat, iacit exultantia membra
In ſublime, terítque pedem pede, crura ſupinus
Implicat in ſe ſe, mox dum redit explicat, idem
Et ſalit, & reſilit, corpus vibrat & rotat idem.

P. Vinc. Guiniſius car. 7.

Inflexo pudibunda genu, leuiterque micantes
Proſilit alternans blanda puella pedes.
Marmoreum digitis libat primoribus æquor,
Et vaga ſuſpenſos temperat arte gradus.
Prima relabenti relegit veſtigia curſu,
Se rotat, & volucri ſe rapit ipſa fuga.
Nunc ſecat obliquans trepidos incerta meatus;
Mille per anfractus textile nectit iter.
Nunc ſalit, & tremulas vibrans per inania plantas
Vix tacito ſummam verbere mordet humum.
Fulgure mobilior celeri ſe turbinat orbe,
Et labyrintheas implicat arte vias.
Curuatis fertur ſpatijs ampla atria circùm
Iam grauior, paſſo prouehiturque ſinu.
Mox ruit, & laxis veluti furiatur habenis;
Mox premit, excurſus frangit & ipſa ſuos
Inde pedem pede ſupplantans trepidatque, labatque,
Ludit & innumeris dædala planta modis.

P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 4. Eutrap. 11.

Seu dulci modulata choro veſtigia flectis,
Arduus in numerum greſſus formare decoros.

P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 7.

VENATIO.

IT portis iubare exorto delecta iuuentus,
Retia rara, plagæ, lato venabula ferro;
Maſſylique ruunt equites, & odora canum vis.
Poſtquam altos ventum in montes, atque inuia luſtra,
Ecce feræ ſaxi deiectæ vertice capræ
Decurrere iugis: alia de parte patentes
Tranſmittunt curſu campos, atque agmina cerui
Puluerulenta fuga glomerant, monteſque relinquunt.
At puer Aſcanius medijs in vallibus acri
Gaudet equo: iamque hos curſu, iam præterit illos:
Spumantemque dari pecora inter inertia votis
Optat aprum, aut fuluum deſcendere monte leonem.

Virgilius l. 4. Aen.

Ac velut ille canum morſu de montibus altis
Actus aper, multos Veſulus quem pinifer annos
Defendit, multoſque palus Laurentia: ſilua
Paſtus arundinea, poſtquam inter retia ventum eſt,
Subſtitit, infremuitque ferox, & inhorruit armos;
Nec cuiquam iraſci, propiuſue accedere virtus,
Sed iaculis, tutiſque procul clamoribus inſtant.

Idem l. 10.

Incluſum veluti ſi quando flumine nactus
Ceruum, aut puniceæ ſeptum formidine pennæ
Venator curſu canis, & latratibus inſtat.
Ille autem inſidijs, & ripa territus alta
Mille fugit, refugitque vias; at viuidus Vmber
Hæret hians, iam iamque tenet, ſimiliſque tenenti
Increpuit malis, morſuque eluſus inani eſt.

Virgilius l. 12. Aen.

Venimus, & latos indagine cinximus agros.
Illa leui velox ſuperabat retia ſaltu,
Summaque tranſibat poſitarum lina plagarum.
Copula detrahitur canibus, quos illa frequentes
Effugit, & cœtum non ſegnior alite ludit.
Poſcor & ipſe meum conſenſu Lælapa magno:
(Muneris hoc nomen) iamdudum vincula pugnat
Exuere ipſe ſibi, colloque morantia tendit,
Vix bene miſſus erat, nec iam poteramus vbi eſſet
Scire, pedum calidus veſtigia puluis habebat,
Ipſe oculis ereptus erat: non ocyor illo

Haſta,

Haſta, nec exutæ contorto verbere glandes,
Nec Gortyniaco calamus leuis exit ab arcu.
Collis apex medijs ſubiectis imminet aruis;
Tollor in hunc, capioque noui ſpectacula curſus;
Quo modò deprendi, modò ſe ſubducere ab ipſo
Vulnere viſa fera eſt; nec limite callida recto,
In ſpatiumque fugit, ſed decipit ora ſequentis,
Et redit in gyrum, ne ſit ſuus impetus hoſti.
Imminet hic, ſequiturque parem, ſimiliſque tenenti
Non tenet, & vanos exercet in aere morſus.

Ouidius l. 7. met.

Quò poſtquam venere viri, pars retia tendunt,
Vincula pars adimunt canibus, pars preſſa ſequuntur
Signa pedum, capiuntque ſuum reperire periclum.
Hinc aper excitus medios violentus in hoſtes
Fertur, & excuſſis eliſus nubibus ignis.
Sternitur in curſu nemus, & propulſa fragorem
Silua dat: exclamant iuuenes, portentaque forti
Tela tenent dextra lato vibrantia ferro.
Ille ruit. ſpargitque canes, vt quiſque furenti
Obſtat, & obliquo latrantes diſſipat ictu.

Vide reliqua apud Ouidium l. 8. met.

Ite vmbroſas cingite ſiluas,
Summaque montis iuga Cecropij.
Vos quà Marathon tramite læuo
Saltus aperit; quà comitatæ
Gregibus paruis nocturna petunt
Pabula fœtæ. vos quà tepidis
Subditus auſtris frigora mollit
Durus Acarnan; alius rupem
Dulcis Hymetti; paruas alius
Calcet Aphidnas; pars illa diu
Vacat immunis, quà curuati
Littora ponti Sunion vrget.
Si quem tangit gloria ſiluæ
Vocat hunc Philipis.
Hic verſatur metus agricolis,
Vulnere multo iam notus aper.
At vox laxas canibus tacitis
Mittite habenas.
Teneant acres lora moloſſos;
Et pugnaces tendant Creſſæ
Fortia trito vincula collo.

At Spartanos, genus eſt audax
Auidumque feræ, nodo cautus
Propiore liga. veniet tempus
Cum latratu caua ſaxa ſonent.
Nunc demiſſi nare ſagaci
Captent auras, luſtraque preſſo
Quærant roſtro, dum lux dubia eſt;
Dum ſigna pedum roſcida tellus
Impreſſa tenet.
Alius raras ceruice graui
Portare plagas, alius teretes
Properet laqueos. picta rubenti
Linea pinna vano eludat
Terrore feras. tibi libretur
Miſſile telum: tu graue dextra
Læuaque ſimul robur lato
Dirige ferro: tu præcipites
Clamore feras ſubſeſſor ages.
Tu iam victor curuo ſolues Viſcera cultro.

Seneca in Hipp. ac. 1. ſc. 1.

Nec verò leporem tantùm, capreaſue fugaces,
Aut timidos agitent præcluſa indagine damas,
Queis iugulæ inſpirent auras, & amicus Orion.
Quin ipſis in ſpeluncis, in rupe cauata
Excipiant vrſum impauidi, & venabula contra
Obiectent, denſiſque actum de ſaltibus aprum
Innixi expectent haſtis. it calle ſilenti
Efferus, ac fuſo ſpumant virgulta veneno.
Nec vaſto timeant aut comminus ire leoni.
Venatus iuuat audaces.

Iou. Pontanus l. 3. de Stell.

Sed venabula longa, ſed inſidioſa plagarum
Texta. ſed omnigenùm venantibus apta canum vis.
Inuenies geminos neruis horrentibus arcus,
Spiculaque, & pictæ formoſum inſigne pharetræ:
Prædones etiam aligeros, roſtroque minaces,
Et genus, accipitres, generi fatale volantum,
Et gladium capulo fulgentem, & flammea bullis
Cingula, Sidonio quibus aurum intermicat oſtro;
Fulmineoſque tubos, & arundine robur ahena
Flammiuomum, miſſoque tonans lethale metallo.
Ille pharetrata comitum ſubeunte caterua
Vectus eques, multa cane cinctus, & aureus armis,

Septa

Septa fugit, monteſque procul contendit in altos,
Quò gregis alta vocant obliuia, quò rapit acer
Vmber iter, cui viſus aper dare terga ſequaci.
P. Pulcharellus l. 2. Eglo. 6.

Irruimus ſiluam, cinctoſque indagine ſaltus:
Fouerat innumeras intima ſilua feras.
Tum dare ſigna duces, iuuenum ruere ardua pubes;
Et latrare canes, & trepidare greges.
Fit fuga: perque omnes ſternuntur inertia campos
Agmina: pars iaculo, pars cane victa cadit.
Non leporem virgulta tegunt, nec inhoſpita damas
Culmina, ſetigeros nec ſua vallis apros.
Hac hominum curſus. hac fertur odora canum vis;
Prædaque diuerſos & ſua quemque rapit.
Illic capra iugis deiecta minacibus: illic
Cingitur obiectis anxia cerua plagis.
Iamque adeo dum quiſque ruunt in deuia, cerum
Per nemus aeria fertur inane fuga.
Inſequor inde ferox fugit ille ferocior; & quà
Inuia cuique foret, peruia vtrique via eſt.
Sæpe feram ferro, iaculoque volante laceſſo,
Irrita ſed ferri vis iaculique fuit
P. Iac. Bidermanus l. 2 Her. epiſt. 8.

It longum campis agmen, ſelecta canum vis,
Roſtroque captat omina:
Impatienſque moræ (notas odor attulit auras)
Tentat manus abrumpere.
Signa canunt. omni rabies mox libera fræno
Feſtiua ſpirat prælia:
Inque recens ſignata ſolo veſtigia fertur
Sagax amuſſis narium.
Ecce per ambages ceruus clamoribus actus
Ramoſa tollit cornua.
Quærenti per aperta fugam plaga nexilis obſtat,
Et impeditum retrahit.
Ille volat ventis etiam poſt terga relictis
Fontemque quærit auium.
P. Iac. Balde l. 1. ſilu.

Quædam vix Geticis diſtat venatio bellis,
Enſe, manuque ferox,
Martemque verum prouocat.
Quippe ſui meminere feræ. ſecat ecce lutoſam
Turbine rapta viam,
Globumque ſtantem perfurit. Emi-

Emicat & Lachne Spartana, & Oribaſus Arcas,
Setigeraſque Nape
Deprendit aures mordicus.
Aduerſi confligit apri pinguiſſima moles,
Cum canibuſque ſuos
Miſcere dentes æſtuat.
Donec ab innumeris equitata ſagacibus ictum
Non remouere valet
Obſtante coram Pamphago.
Sic quoque terribilis: trepidat, mortemque minatur.
Igne flagrant oculi:
Vires in ictum conuocat.

Idem ibidem.

Frigidus hibernum contriſtat Iuppiter annum
Quæ non aucupijs, quæ non venatibus illic
Gaudia proueniunt? altis de montibus actus
Fertur aper: fruſtra ille animos, ſetaſque comantes
Arrigit, & ſpumis albet feruentibus ora,
Fulmineumque acuit nodoſa ad robora dentem.
Audaces inſtant Vmbri, forteſque moloſſi,
Albanumque genus, non certi cedere, quamquam
Nunc hos obliquo, nunc illos diſſipat ictu.
Tantus amor prædæ eſt, & ſæui gloria morſus.
Nec minus & curſu iuuenes, iaculiſque fatigant
Setigerum; hortantur ſe ſe, & latrantibus addunt
Cum clamore animos, dum tandem in retia trudant
Frendentem, & teretes nodos differre parantem.
Accurrit victor, ſplendentique ilia ferro
Transfadigit: lato ſequitur de vulnere ſanguis;
Procumbitque ferox; & adhuc in morte minax ſus.

P. Iac. Vuallius in Paraphr. Hor.

Conditor Auſtriaci regni Rodulphus opacos
Luſtrabat ſaltus, frondentia tecta ferarum,
Venatu penetrans radijs impernia ſolis,
Vt patriæ ſecreta feræ patuiſſe virentis,
Siluarumque fidem, & violata ſilentia cernunt;
Corripuere fuga campos: nec ſegnius inſtant
Latratu, curſuque canes, clamore cateruæ.
Exultat Rodulphus equo, nec vulgus in omne
Nobile conſumit robur; tantum optima ceruis
In vulnus regale placet; ſeu dentibus apri,
Vnguibus horrenteſue vrſi, ceruique tumentes
Cornibus arboreis: hos curſu prendere, at illos
Dignatur

Dignatur iaculis, ſpecioſaque funera donat,
Vix haſta tangit damas parcente minores.
Ecce autem medio elapſus latrante tumultu
Vmbrorum, præſtans ingenti corpore ceruus,
Grande decus frontis, ramoſaque cornua iactans,
Præcipitat ſaltu, & campis ſe credit apricis.
Euolat immiſſis ardens Rodulphus habenis,
Incubuitque fugæ: venantum caſtra ſequuntur
Longo interuallo clamoſa, feramque, Ducemque
Vltimus extremo iam celat in æquore puluis.
Illam per campos fugientem, & aperta viatum
Præcipites modò per valles, virgultaque latè
Sternentem ſonitu vaſto, aut obiecta natatu
Flumina, vel ripas iungentem ſaltibus altas,
(Vrget quippe metus ſtimulo violentior omni)
Victor agit Princeps, & voce, haſtaque fatigat.

P. Gul. Dond. nus car. 2.

VIRTVTES.

Virtus.

Virtus repulſæ neſcia ſordidæ
Intaminatis fulget honoribus:
Nec ſumit, aut ponit ſecures
Arbitrio popularis auræ.
Virtus recludens immeritis mori
Cælum, negata tentat iter via:
Cætuſque vulgares, & vdam
Spernit humum fugiente penna.

Q. Horatius l. 3. Ode 2.

Ipſa quidem virtus pretium ſibi, ſolaque latè
Fortunæ ſecura nitet, nec faſcibus vllis
Erigitur, plauſuue petit clareſcere vulgi.
Nil opis externæ cupiens, nil indiga laudis,
Diuitijs animoſa ſuis, immotaque cunctis
Caſibus, ex alta mortalia deſpicit arce.

Claudianus de Conſ. Manl.

Aureo Virtus ſolio decora
Regnat, & regnum neque Gangis vnda,
Nec maris tractus poſitis columnis
Clampole claudit.

Hæc

Hæc inextinctis radijs parentem
Imbrium nubem, tenebraſque noctis
Negligit, miros & amoris ignes
Excitat ore.
Hac datum viſa ſemel ante pomum
Palladis formæ Paris annuiſſet;
Nec feris ſedes Priami iaceret
Diruta flammis.
Sat ſuo cenſu ſibi diues, extra
Se nihil virtus cupit. hæc vel hoſtes
Placat iratos, ſociaſque nectit
Compede mentes.

Vrbanus VIII. Ode ad Io. Ciampol.

Virtus ætherei progenies Patris
Natiuo rutilat ſidere verius,
Caſtiſque inſita mentibus
Extra ſe nihil expetit.
Cælo nata fuga nititur ardua
Cælum ſidereo tangere vertice
Curru vecta volubili
Flammis incita patrijs.
Et iam ſtelliferis arcibus inſidens
Infra ſe rapidis omnia fluctibus
Miſceri videt, otijs
Felix ipſa facillimis.
Merſet nocte licet liuidus inuida,
Ipſis è tenebris expediet caput:
Obſcuroque diem ſitu
Ducet fraude ſuperbior.

P. Ber. Stephonius in Criſ. in Cho. at. I.

Fides diuina.

Fidem profunda nocte reconditam
Nitere dicis præter Apollinem
Dieque lucem. mira narras.
Cœca regit, beat illa cælo
Exul, ſed altam ducit originem
Cognata cælo, nec pudet exulem
Abeſſe, mortales reponat
Illa tamen, metuente greſſu

Errare;

Errare ; tutum ſtrauit iter Deus.
Idemque teſtis non reuocabilis
Sententiarum, turpe falli
Neſcius, & ſine fraude verax.
Obſcura ſuadens attenuat fides
Senſum proteruum ; credulus auribus
Nil obtueri curo, tendens
Certus iter ſine luce phœbi.
Diuina rerum nec rapere audeo
Sub diuum, & vmbris obſita prodere ;
Mortali & impermiſſa lyncis
More ſuperſedeo tueri.

P. Io: B. Maſculus l. 1. Ode 18.

Inde venit ſanctæ fidei inſuperabile robur,
Inde animi ductore Deo, quin ipſa columna eſt
Dia Fides, nobis immobile firmamentum,
Veri prima baſis, ſummo quæ vertice tangit
Sidera, quæ lucem ſpeculari in nube refringit
Ingenitam, genitamque Deo, quæ lumine blando
Signat iter cæli, curſumque intendit olympo.
Te ſequimur diuina Fides ; tu lampade noctem
Errorum, ſcelerumque fugas ; tu lumine certo
Diſpeſcis chaos, & media in caligine ſplendes.
Te ſine mortales nec ſpes tactauerit vlla,
Nec diuinus amor caſto calefecerit igne,
Nec ſolida vlla polo tulerit faſtigia virtus.
Tu verum, iuſtumque doces ; tu regula vitæ,
Vitaque iuſtorum diuina viuida flamma.

P. Ant. Millieus l. 4. Moyſ. Viat.

Fides humana.

Hvic diuæ germana fides, eademque ſororis
Corde tuo delubra tenens, ſe ſe omnibus actis
Inſerit. hæc nullo docuit liueſcere fuco,
Nunquam falſa loqui, nunquam promiſſa morari,
Inuiſos odiſſe palam, non virus in alto
Condere, non lætam ſpeciem prætendere fraudi,
Sed certum, mentique parem componere vultum.
Occultò ſæuire vetat, prodeſſe remittit.
Hæc & amicitias longo poſt tempore firmat,
Manſuroque adamante ligat ; nec mobile mutat
Ingenium, paruo ſtrepitu nec vincula noxæ

Diſſolui

Diſſolui patitur, nec faſtidire priorem
Allicitur veniente nouo: benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterque minoris
Officij, magnique memor ſuperare laborat
Vtque hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fouet abſentes, hæc longè ſola remotis
Conſulit, hæc nullis auidam rumoribus aurem
Pandit & ignarum nunquam læſura clientem
Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.

Claudianus l. 2. de laud. Stil.

Spes & Caritas. Vide Tit. Affectus humani.

Prudentia.

IDeo monemur, ne quid in vita nimis:
Hæc hauſta, non exhauſta prudenter velim.
Eſt ratio vera, quatenus tendit gradum.
Ducatur ardens animus auctoris manu.
Sit qui rependat incitum temere impetum:
Sit qui reflectat turbidè effuſum retro.
Arripiat æqua, vera diſcernat, ſibi
Imperet, & illa multa non multum velit,
Vtilia, quàm iucunda potiora æſtimans.
Quædam recuſet, differat quædam in locum:
Hæc ſumma libet; illa ne libet quidem.
Ad hæc refectus reuolet, hinc feſſus volet:
Momenta captet; tempore vtatur ſuo:
Cura recenti ſemper hoc ſpatium voret:
Nunquam ſerena pace deſueſcat frui.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 3 ſc. 4.

Mentis æternæ Dea nata partu
Fata contemplor, rapidumque rerum
Turbinem, curſu cita qui perenni
Sæcula torquet.
Quicquid orditur vaga pertinaci
Ira Saturni fugiens caueri,
Sponte præcurram; nihil imparata
Mente manebo.
Mente nil vnquam ſequor impedita:
Nil redordiri ſemel orſa cogor;
Nec citra fixam titubante metam
Calce reſiſto.

Sum

Sum togæ vindex, pietatis altrix;
Numinis cuſtos, domitrix amorum,
Dulce ludentes moderata curas,
Dulce furentes.

Quo ſuos flectat fugitans videri
Vita Mæandros, video: nec vllas
Fraudis ambages mihi celat æui
Lubricus error.

Nullus incautam dolor, aut voluptas
Occupat, nullus furor impotentem,
Nullus ignauam timor, & cupido
Nullus inermem.

P. Pulcharellus l. 5. Ode 4.

Iuſtitia.

Eſſe ſed iniuſtum fateor quodcunque negatur
Iuſtitiæ. tu prima hominem ſilueſtribus antris
Elicis, & fœdo detergis ſæcula victu.
Te propter colimus leges, animoſque ferarum
Exuimus. nitidis quiſquis te ſenſibus hauſit,
Irruet intrepidus flammis, hyberna ſecabit
Aequora, conſertos hoſtes ſuperabit in armis.
Illa vel Aethiopum pluuijs ſolabitur æſtus:
Illum trans Scythiam vernus comitabitur aer.

Claudianus de Conſ. Manl.

Iuſtitia vtilibus rectum præponere ſuadet
Cummuneſque ſequi leges, iniuſtaque nunquam
Largiri ſocijs.

Idem l. 2. de laud. Stil.

. . . . Primas Deo
Iuſtitia tribuat, templa, pietatem, ſacra.
Patriæ ſecundas, arma, conſilium, fidem.
Homini pudoris lumen, ingenium ſagax,
Partes in omnes decoris intentum impetum,
Animumque memorem Numinis, caſtum & metum.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 4. ſc. 2.

Iuſtitiæ diuinæ forma & habitus.

. . . . ſpectandam in luce maligna
Se dedit arma rotans Aſtræa. coruſcat, & ardet
Flammea

Flammea cæſaries, atque aura ventilat iras
Vndabunda minis: dextra emicat enſis Orion
Non aliter gladio terras, & crine minaci
Terrificat, pluuiaſque ciet. fert læua volumen;
Signat vbi flammis hominum ſcelera, ignis & ignes
Euocat æternos, hoc exarat ira Tonantis;
Sub prælo vindicta premit; mors publicat vmbris.

P. Car. de Luca l. 4. Dem. Laur.

Fortitudo.

EFfinge fortem Cæſar: in bello ferox
Furit ille ſemper aſpero armorum ſono?
Nunquam ille temere ſæuit: haud cæcum impetum
Proiectat audax animus: inſani hoc erat
Non fortis. igitur ille qui Magni notam
Lucratus, aulam Macedo Perſarum eruit,
Temere profuſis viribus, veræ decus
Laudis reliquit, turbidè tantùm ferox.
Armata virtus mente rem belli gerit. *Et inf.*
Memor ferocem fortis ardorem in loco
Expromit, aut cum ſancta relligio virum
Obſeſſa poſcit; nutat aut patriæ ſalus
Oppreſſa bello. ſæpe pro caſta decet
Vitam paciſci laude. nam quædam bene
Tempora pudori fortis inuicto dabit;
Vitæque turpi fortiter mortem pudor
Præfert honeſtam.

P. Ber. Stephonius in Flau. act. 4. ſc. 2.

Conſtantia.

QViſquis compoſito ſerenus æuo
Fatum ſub pedibus dedit ſuperbum,
Fortunamque tuens vtramque rectus,
Inuictum potuit tenere vultum:
Non illum rabies, minæque ponti
Verſum funditus excitauit æſtum;
Nec ruptis quoties vagus caminis
Torquet fumificos Veſeuus ignes,
Aut celſas ſoliti ferire turres
Ardentis via fulminis mouebit.

Quid tantum miſeri feros tyrannos
Mirantur ſine viribus furentes?
Nec ſperes aliquid, nec extimeſcas,
Exarmaueris impotentis iram.

Boetius l. 1. metr. 4.

Beatus à quo non humilem grauis
Fortuna vocem, non tumidam leuis
Expreſſit vnquam curioſis
Dum tacitus premit ora fatis.
Ad prima ſi quis vulnera non gemit,
Solo peregit bella ſilentio.
Celare qui nouit ſiniſtros
Ille poteſt bene ferre caſus.
Ille & caducis ſe licet vndique
Suſpendat auris pontus, & in caput
Vnius & flammas, & vndam, &
Vertat agens maria omnia auſter;
Rerum ruinas mentis ab ardua
Sublimis aula, non ſine gaudio
Spectabit; & latè ruenti
Subijciens ſua colla cælo
Mundum decoro vulnere fulciet;
Interque cæli fragmina, lugubre
Telluris inſiſtet ſepulcrum, ac
Incolumis morientis æui
Heres ab alto proſpiciet, magis
Hæc magna quàm ſint, quæ pedibus premit,
Quàm quæ relinquit, iam tum Olympi
Non dubius moriturus hoſpes.

P. Caſ. Sarbieuius l. 4. Ode 3.

Clementia.

Sed piger ad pœnas Princeps, ad præmia velox,
Quique dolet, quoties cogitur eſſe ferox.
Qui vincit ſemper, victis vt parcere poſſit,
Clauſit & æterna ciuica bella ſera.
Multa metu pœnæ, pœna qui pauca coercet,
Et iacit inuita fulmina rara manu.

Ouidius l. 1. de Pon el. 3.

Hæc Dea pro templis, pro thure calentibus aris
Te fruitur, poſuitque ſuas hoc pectore ſedes.
Hæc docet vt pœnis hominum, vel ſanguine paſci

Turpe

Turpe ferumque putes: vt ferrum Marte cruentum
Sic cum pace premas, vt non infenſus alendis
Materiem præſtes odijs: vt ſontibus vltro
Ignouiſſe velis; deponas ocyus iram,
Quàm moueas: precibus nunquam implacabilis obſtes,
Obuia proſternas, proſtrataque more leonum
Deſpicias: alacres audent cum ſternere tauros,
Tranſiliunt prædas humiles. hac ipſe magiſtra
Das veniam victis: hac exhortante calores
Horrificos & quæ nunquam nocitura timentur
Iurgia, contentus ſolo terrore coerces.

Claudianus l. 2. de Stilic.

Religio.

ECce ſedens in nube, ſecans fulgore procellas
Relligio, & ventis quatuor deuecta, carinæ
Ingreditur Regina foros. coma ſanguine gemmat:
Vt crinalis acus pennata ſagittula crines
Ornat, & in partes bellè diſcriminat: arcus
Paruulus in turrim generoſa in fronte capillum
Erigit: innumeræ, quas pingit purpura, vittæ
Serpunt per capitis crinita volumina: malæ
Luminaque ardeſcunt: turgent pro lacte cruere
Vbera; & armantur non hæc thorace, ſed igne
E cruce vibrato, quæ nobile pectus honeſtat,
Inceditque graues diuino ſanguine mammas
Venarum roſeis imbuta canalibus, artus
Veſtis obit, luditque feris aquilonibus vndam.
Sciditur haud vmquam textura: cohæret amore,
Aeternumque manet; licet enſis & haſta furoris
Soluere fila manu, nodo ſociata, laborent.
Sunt manicæ armillæ, ſunt ferrea vincula torques.
Sed manicæ armillas, pretioſa monilia ferrum
Sideraque exuperat: nam vincula ſanguis inaurat,
Pondere qui vincit torques, & ſidera luce.
Pectora vulneribus multis transfixa coruſcant,
Roſcidaque in multas migrarunt vulnera gemmas.
Labra cicatricum ceu rubra corallia flagrant,
Sanguine concreti rubro velut æquore flores.
Martyribus vexilla ſuis, & teſſera belli
Quina etiam tollit cruciati ſigna Tonantis.

P. Car. de Luca l. 15. Dom. Laur.

Liberalitas.

AT ne tributum pendere neſcius
Se ſubditorum munere regio
Audire vectigalem auebit
Munificus Fabiane princeps,
Non ille frontem contrahit ad ſui
Petita vulgi. non popularium
Surdus querelarum moleſto
Accumulat ſua lucra cenſu.
Et illa tantùm computat, ac ſuæ
Importat arcæ, quæ tenues opum
Effundit in ciues; ſuarum
Largus opum, & ſibi pauper vni.
Ille ille magnis dignior aſſeri,
Quem larga plenis copia cornibus,
Pronæque liberalitatis
Egregiæ comitantur artes.
Et non coactis munera paſſibus.
Vltroque dandum quod petitur, cui
Anhela præueniſſe vota, &
Munificum libet eſſe gratis.
Magnetis aurum ſi ſubeat vices
Trahentur enſes. fortior eſt manus
Onuſta donis. nemo Thraces
Non feriet, modo neruus adſit.
Quin & retuſo iam ſenio putres
Serenioris cote pecuniæ
Limantur enſes. ſic virorum
Et meritorum opulentus emptor
Antiqua Princeps ſæcula prorogat.
Sic penè ab ipſis Manibus Hectoras,
Codroſque, Mutioſque, & altis
Scipiadas reuocas ab vmbris.

P. Alb. Ines cent. 1. Ode 60.

Pœnitentia.

EHeu! quis gemitus, quis ille flentis
Confuſus populi ſonus repente
Arrectas mihi verberauit aures?

Nil fletur ſolitis modis: nec ora
Queſtu ſufficiunt, manuſque planctu.
Heu, heu! quò gemitus dolorque vergit?
Proſtratum gelido pauore Regem
Hirſuto video rigere texto.
Non aurata premit corona frontem:
Squalet cæſaries, caputque ſparſi
Deturpant cineres, & ora fletus.
Non auro bibitur: falerna nemo
Nemo tempora floribus coronat.
Pallent ora fame: ſitis peruſtis
Ardet viſceribus: nec vllus vſquam
Fit tectis ſtrepitus, niſi eiulantis
Quem ſuſpiria reddidere turbæ.
Heu heu! quò gemitus dolorque vergit?
Nec regem modò, ſupplicemque luctus
Exercet populum. greges & ipſi
In partem veniunt, nec vlla gramen
Attingit quadrupes, nec vlla fontem.
Impaſtæ ſtabulis gemunt capellæ,
Impaſtæ ſtabulis gemunt & agnæ.
Arent vbera, nec ſuas, vt ante
Ad mulctram Pholoe vocat iuuencas.
Muta eſt fiſtula, nec ſuos, vt ante
Aut Daphnis canit, aut Alexis ignes.
Heu heu! quò gemitus dolorque vergit?
An Reges iterum ſimul ſeueris
Aures impulerit minis Ionas,
Deſcendent ſolio, hiſpidiſque cingent
Setis corpora, liuidumque pectus
Et palmis ferient, & aſtra votis?
An mœrens populus cibique, & vndæ
Expers, flebiliter Deum per aras
Expoſcet veniam, preceſque noſtras
Et noſtros aliquid valere fletus
Placari facilis probabit æther?
Quid cum pœnituit, piæ reorum
Non poſſunt lachrymæ? Rubentis æthræ
Siſtunt fulmina. ſæpe deſtinato
Vrbes perdere iam parabat ictu,
Cum luctus ſubito, pauorque flentem
Inceſſit populum, ſimulque noxæ
Terras pœnituit, Deumque pœnæ.

P. Iac. Vuallius lyr. l. 2. Ode 6.

Hæc vbi vulgauit Vates in caſtra reuerſus,
Incendit magnum in populo Dea ſæua dolorem
Miſſa polo, & triſtes lacrymas ſuper agmina fundit.
Mox lacerat comptos crines, & puluere turpat;
Florentes ſcindit tunicas, auroque crepantes
Rumpit acerba ſinus, ſpoliataque corpora cultu
Sternit humi cinere inuoluens: tum cannabe torta
Iniicit horrentes ſaccos, & funibus arctat
Præcinctos artus: ſetis quos ſubtex equinis
Aſpera ſexta terunt, aut tonſis retia capris.
Amouet, & menſis epulas, & balnea thermis:
Vina vetat, molleſque thori in lanugine ſomnos:
Mandat humum, aut duris iubet arcta cubilia truncis;
Lurida quum ſicca ſoluit ieiunia cœna.
Dat caſtas lacrymis noctes, vigilataque planctu
Aſtra ferit, pulſanſque Dei demitigat iras.
Hos Metanœa habitus pullo mœſtiſſima luctu
Nuda pedes, plangens liuentia pectora palmis
Perculſis dederat caſtris, fletuque madebant
Omnia ad inſtantes irato Numine diras.

P. Ant. Millieus l. 9. Moyſ. Viat. to. 1.

Paupertas voluntaria.

SVperba damnans ſæcula pauperum
In verba iuro: quod ſatis eſt manu
Altrice donabit ſuorum
Vſque memor Genitor, daturus
Aeterna, largus ſcilicet & potens
Diuitiorum; non ego pinguium
Regnabo camporum, tibi alueo
Nectar opes Siculæ reponant.
Latebra munit me ſatis, æneos
Damnoque vectes; nec penetrabile
Cubile; Paupertas reſignat
Omnia ſplendidior videri.
Deiecit Orco cura pecuniæ
Dei ſodalem; iure perhorrui
Tractare lucrum turpe, venali
(Heu ſcelus) ob pretium Tonante.
Me caſtra poſcunt, ſignaque pauperum
Beatiorem ſorte Quiritium,
Et Mygdonum Regum; neganti
Multa mihi, meliora Diui,

Et deſtinarunt plura, Cupidinis
Iniurioſi, fraudis & inſcio.
Nudum reſorbet martialis
Paupeties Erebi in ruinas.
P. Io: B. Maſculus l. 13. par. 3. Ode 7.

Obedientia.

COnſulta Patrum nulla iubentium
Scrutabor audax, ſeditionibus
Et cuncta permiſcens, ſed oti
Dulce fruar potiore fructu.
Eſt vt quietem fluctibus Adriæ
Ignoret alter ſæuior, ardua
Nunc iura culpans, nunc iniquum
Aut ſenis imperium parentis
Faſtidioſum. non mihi ferrea
Mens eſt, acerbo non ego præſuli
Crudus renitar, nec moratus
Aggrediar pede iuſſa claudo.
Lenis voluntas non inamabilem
Faſtidit iram Principis; aſperet
Natura, ſeu triſtis ſenecta
Siue humiles referat penates
Genuſque vulgi; quiſquis erit, Dei
Nutum tuebor, leniter obſequi
Promptus, iubentem præque vertens
Robur & ingenij refringens.
Vltro benignus quod Genitor dedit,
Mentis redonabo arbitrium, neque
Inglorius parere, ſenſus
Meque regam meliore clauo.
Regnare diſcam ſubdere fortior
Faſces ſuperbos mentis, & infulas,
Potens triumphatæque iura
Sponte dare, ac tenuare faſtum.
P. Io: B. Maſculus l. 13. par. 1. Ode 13.

Voluntaria carnis afflictatio.

NImirum vt pacem pareret, ſibi bella mouebat
Tranquilla pietate ferox. ieiunia longæ

Sunt famis illecebræ. dapibus non inſtat opimis;
Sola Ceres mollita focis, & frigida fauces
Recreat. immenſo non miſſo in viſcera cenſu,
Pro dape nutritur ſuperi ſed regis honore.
Hanc votis, & corde vorat conuiua Tonantis,
Exhauſto qui ieiunus iam ſanguine, pectus
Pro dape, pro ſucco venarum impleuit amore.
Pontifici crux menſa fuit, thalamuſque. ſoporem
Ipſa ſopore quies ibi perdomat. excitat iras
In ſua dum dormit languentia membra: cubantem
Excipit haud grauidum curis ceruical, & auro:
Numine fecundam ſuſtentat Numine mentem.
Qui ſomnum cruciat vigilans ſibi parcet? in artus
Tegmen villioſum ſæuit, tegiturque ſub oſtro.
Ceu velata rubis roſa purpurat. omnia cedunt
Arma togæ, Cæleſtinus quam ſtamine texit
Pœnarum, imperij chlamydem cæleſtis, ab illa
Pungitur ambitio; vi luſque ferocior enſe
Membra tegit, faſtumque ferit pacatus in ira.

P. Car. de Luca l. 22. Dom. Laur.

Variarum virtutum complexio.

INtentus animus, arduus, celſus, ſagax,
Impiger, amœnus, viuidus, verax, probus,
Expoſita virtus, mollis affatus, manus
Donare facilis, mitis ingenij ſales,
Conſilia certa mentis, ingenij rigor
Cuſtos pudoris, æqua promiſſis fides,
Idemque vultus ſemper, & nullo metu
Timidè recedens pectoris magni color,
Nec dextra bello ſegnis, aut paci grauis
Vbiuis amantur, fine ſi modico latent.

P. Ber. Stephonius in Fla ac. 4 ſc. 2.

Multos illa tuæ rapuit clementia formæ,
Et non turbati pectoris ille nitor:
Comis amabilitas, facilis reuerentia vultus,
Semper & in placida fronte modeſtus honor:
Eloquij grauitas in tempore: gratia linguæ
Multa, ioci faciles, ingenuique ſales:
Ille iuuandi ardor, ſtudium ſine fraude merendi,
Et ſibi quàm reliquis mens nocitura prius:

Conſilio

Conſilio deuota manus, prudentia falli
Neſcia, nec docilis fallere ſimplicitas:
Relligio, pietas, recti tenor, ardor honeſti,
Cura loquuturi pectoris ante Deum.
P. Vinc. Guiniſius Eleg. 4.

V I T I A.

Auaritia, vel Homo auarus.

DAnda eſt ellebori multo pars maxima auaris:
Neſcio an Anticyram ratio illis deſtinet omnem.
Hæredes Staberi ſummam incidere ſepulcro:
Ni ſic feciſſent, gladiatorum dare centum
Damnati populo paria, atque epulum, arbitrio Arri.
Ergo, quum ſummam patrimoni inſculpere ſaxo
Hæredes voluit, quid ſenſit? credidit ingens
Pauperiem vitium, & cauit nihil acrius, vt ſi
Forte minus locuples vno quadrante periret,
Ipſe videretur ſibi nequior. omnis enim res,
Virtus, fama, decus, diuina, humanaque pulchris
Diuitijs parent; quas qui conſtruxerit, ille
Clarus erit, fortis, iuſtus, ſapiens, etiam & Rex,
Et quid quid volet. *Et infra.*
Si quis emat cytharas, emptas comportet in vnum,
Nec ſtudio cytharæ, nec Muſæ deditus vlli:
Si ſcalpra, & formas non ſutor; nautica vela
Auerſus mercaturis: delirus & amens
Vndique dicatur meritò. quid diſcrepat iſtis
Qui nummos aurumque recondit, neſcius vti
Compoſitis, metuenſque velut contingere ſacrum?
Q. Horatius l. 2. Sat. 3.
Tempore creuit amor, qui nunc eſt ſummus, habendi;
Vix vltra, quò iam progrediatur habet.
Pluris opes nunc ſunt, quàm priſci temporis annis,
Dum populus pauper, dum noua Roma fuit.
At poſtquam Fortuna loci caput extulit huius,
Et tetigit ſummo vertice Roma Deos:
Creuerunt & opes, & opum furioſa cupido:
Et cum poſſideant plurima, plura petunt.
Quærere vt abſumant, abſumpta requirere certant:
Atque ipſæ vitijs ſunt alimenta vices.

Sic quibus intumuit ſuffuſa venter ab vnda,
Quo plus ſunt potæ, plus ſitiuntur aquæ.
Ouidius l. 1. Faſt.

Cupit hic gazis implere famem,
Nec tamen omnis plaga gemmiferi
Sufficit Iſtri, nec tota ſitim
Lydia vincit; nec quæ zephiro
Subdita tellus ſtupet aurato
Flumine clarum radiare Tagum;
Nec ſi totus ſeruiat Hebrus,
Ruraque diues cingat Hydaſpes,
Intraque ſuos currere fines
Spectet toto flumine Gangem.
Auidis auidis natura parum eſt.
Seneca in Her. Oet. in Chorac. 2.

Quid tam ſollicitis vitam conſumimus annis?
Torquemurque metu, cæcaque cupidine rerum,
Aeterniſque ſenes curis, dum quærimus aurum,
Perdimus, & nullo votorum fine beati
Victuros agimus ſemper, nec viuimus vnquam.
Pauperiorque bonis quiſque eſt, qui plura requirit.
Nec quod habet, numerat: tantū quod non habet, optat.
Cumque ſui paruos vſus natura repoſcat,
Materiam ſtruimus magnæ per vota ruinæ,
Luxuriamque lucris emimus, luxuque rapinas.
Et ſummum cenſus pretium eſt effundere cenſum.
Mar. Manilius l. 4.

Fallit enim vitium ſpecie virtutis, & vmbra,
Nec dubiè tanquam frugi laudatur auarus,
Tanquam parcus homo, & rerum tutela ſuarum
Certa magis, quàm ſi fortunas ſeruet easdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. adde quod hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat, atque verendum
Artificem: quippe his creſcunt patrimonia fabris.
Sed creſcunt quocumque modo, maioraque fiunt
Incude aſſidua, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felicis credit auaros,
Qui mirantur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putant: iuuenes hortatur vt illam
Ire viam pergant, & eidem incumbere ſectæ.
Sunt quædam vitiorum elementa: his protinus illos
Imbuit, & cogit minimas ediſcere ſordes:
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.

Seruorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoque eſuriens:neque enim omnia ſuſtinet vnquã
Mucida cærulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſeruare minutal
Septembri; nec non differre in tempora cænæ
Alterius concham æſtiui cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique ſiluro,
Filaque ſectiui numerata includere porri.

Iun. Iuuenalis Sat.14.

De ſordibus quid dicam? ſordidiſſimus.
Etiam obſoletos calceos vendi iubet,
Crateras etiam fractos: è ſeuaceis
Candelis iam conſumptis, ſi quid fruſtuli
Reliquum eſt, id ille ſubito, tantillum modò
Si fuerit, aſſeruari in vaſculum iubet;
Et plurima cum congeſta iam ſint fruſtula,
Tum vendi. & vtitur ſæpe hoc prouerbio,
Quo ſordidam hanc tuetur parſimoniam:
Inopia inquit, quæ res minimas magni facit,
Et prouide reſeruat, diuitias parit.
Et qui cum diues eſt,ſe pauperem putat,
Hic ſemper diues eſt; & fit ditiſſimus.

P.Pulcharellus in Dial.de Vit.Sen.

Incerto interea dum hæredi congeris aurum
Et patria regnis prædia
Menſibus adnumeras, dum nomina biſſenarum
Superba villarum annuis
Aſſignas lunis, nullamque relinquis inanem
(Annum vnus vt ſolidum occupes)
Faſtorum partem, Conſul quam nomine ſignes:
Et ruris angulum angulo
Iungere non ceſſas. inſomni lumine nummis
Arcæque vigilas diuiti.
Ac velut addictus cuſtos donaria ſeruas
Ariſque deuotas opes,
Quas nulli dextra licet attrectare profana,
Aut curioſo lumine
Delibare, aut ſacrilegis anathemata votis,
Auro ipſe concolor tuo
Palles, atque altos tantùm miraris aceruos,
Lentoque langues ictero:
Verum neſcio quid ſummæ deeſt vſque rotundæ,
Et angulus ſemper vacat

Conferta vacuus, aurique famelicus arca;
Satiare quem nunquam potes.
P.Gil.Ionninus l.1.Ode 23.

Adulatio.

QVid quod adulanti gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici,
Et longum inualidi collum ceruicibus æquat
Herculis, Antæum procul à tellure tenentis.
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec
Ille ſonat, quo mundetur gallina marito.
Hæc eadem licet & nobis laudare: ſed illis
Creditur. an melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Vxorem Comœdus agit; vel Dorida nullo
Cultam palliolo? mulier nempe ipſa videtur.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hoemo.
Natio comœda eſt, rides? maiore cachinno
Concutitur. flet, ſi lacrymas aſpexit amici.
Nec dolet; igniculum brumæ ſi tempore poſcas,
Accipit endromidem: ſi dixeris, æſtuo: ſudat
Non ſumus ergo pares: melior qui ſemper & omni
Nocte dieque poteſt alienum ſumere vultum.
Iuuenalis Sat. 3.

Vilis adulator, cuius venale cadauer
Incepi deſcribere verſu,
Intus, & in cute noſcendus, tam nobile plectro
Prodigium pingatur ad vnguem.
Huic ſcelera, & fraudes, animæ ſunt duplicis inſtar,
Admiſſus tibi vendere laudes,
Crimina contortis æquanda rudentibus, inter
Telarum ſubtilia ponet.
Ille tuos facili purgabit pumice næuos,
Et molli ſermone fricabit.
Quidquid agas, verbis ſuadere ſonantibus auſit
Decerni tibi poſſe triumphum.
Quamquam octo viduas in cœna abſumpſeris vna,
Pupilli patrimonia radas:
Vulturis ingenium miluus miratur, & vngues,
Flammifero Iouis alite dignos.
Si breuis es, fit pumilior: ſi longior, optat
Aſtragalis incedere tecum.

Riſeris,

Riſeris, arridet: flebis, lacrymabitur hydrops;
Et pluuijs vel ſaxa cauabit.
Finge tamen ſiccum, lugebit pectore læto,
Et coget plorare ſaliuam.
Magna tui cura eſt etiam de vilibus illi:
Ne peluis, cum deſpuis, abſit;
Ne natet in phiala flauum gemmante venenum,
Impediat ne languor orexin.
Si male digeſtus ſtetit intra viſcera pauo,
Dat medicas Podalyrius herbas.
Lurida nocturnam rumpunt tibi ſomnia pacem?
Mox in aquas ſe mittet, & ignes.
Accuſat Parcas, fuſtemque & probra minatur:
Ni valeas, morietur & ipſe.
Intrabis thermas? i ſanè, non ſine cura
Alterius, votiſque marinis,
Neptuno, vt ſaluum te balnea fida remittant,
Cæruleæ vouet exta iuuencæ.
Intolerabilior tunc eſt, cum præmia ſperat,
Et metuit riualis honorem.
Elimat vafer ora dolis, Salibuſque facetis,
Vt noceat ſpecioſius hoſti.
Quid ſi etiam laudet, quem tanto fortius vrit;
Excuſet, quem ſternere geſtit!
Nimirum ad metam, tangendaque pectora, linguæ
Miſſurus iaculabile virus,
Auratum totis incuruat viribus arcum,
Et dulci linit vnguine cannam.

P. Iac. Balde l. 5. lyr. Ode 5.

Gulæ vitium.

.... non in caro nidore voluptas
Summa, ſed in te ipſo eſt. tu pulmentaria quære
Sudando. pinguem vitijs, albumque, nec oſtrea,
Nec ſcarus, aut poterit peregrina iuuare lagois.
Vix tamen eripiam, poſito pauone, velis quin
Hoc potius, quàm gallina tergere palatum:
Corruptus vanis rerum: quia vænеat auro
Rara auis, & picta pandat ſpectacula cauda.
Tanquam ad rem attineat quidquam. num veſceris iſta
Quam laudas pluma? cocto num adeſt honor idem?
Ieiunus ſtomachus rarò vulgaria temnit.

Porrectum

Porrectum magno magnum ſpectare catino
Vellem, ait harpyjs gula digna rapacibus. at vos
Præſentes Auſtri coquite horum obſonia. quamuis
Putet aper, rhombuſque recens: mala copia quando
Aegrum ſollicitat ſtomachum: quum rapula plenus
Atque acidas mauult inulas. nec dum omnis abacta
Pauperies epulis regum: nam vilibus ouis
Nigriſque eſt oleis hodie locus. at variæ res
Vt noceant homini credas, memor illius eſcæ,
Quæ ſimplex olim tibi ſederit. at ſimul aſſis
Miſcueris elixa, ſimul conchilia turdis,
Dulcia ſe in bilem vertent, ſtomachoque tumultum
Lenta feret pituita. vides vt pallidus omnis
Cœna deſurgat dubia? quin corpus onuſtum
Heſternis vitijs animum quoque prægrauat vna;
Atque affligit humo diuinæ particulam auræ.

Horatius l. 2. Sat. 2.

Vide Tit. Vita humana delicijs affluens.

Inuidia.

Liuor tabificum malis venenum
Intactis vorat oſſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quid quiſquis furit, inuidetque forti,
Vt debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt:
Teſtatur gemitu graues dolores,
Suſpirat, gemit, incutitque dentes,
Sudat frigidus intuens quod odit,
Effundit mala lingua virus atrum;
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuauis illi,
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi,
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Atque hæc porrigat, & miniſtret Hebe,
Aut tradat Ganimedes ipſe nectar.
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam;
Torquet viſcera carnifex cruentus,
Veſano tacitos mouet furores
Intentans animo faces Erynnis.

P. Laur. le Brun to. 2. El. Poet.

Semper

Semper nocenti frons dolore nubila
Dirique mœroris graui
Obducta nimbo cilia diluuium imbrium
Ortis minantur lacrymis.
Vt cum imminentes humidis pluuias Notis
Suſpenſa nubes ſuſtinet,
Dubitatque ventis hinc, & hinc reflantibus
Quæ rura, quas vrbes premat.
Oculi maligna luce ſuccenſi rubent,
Prænunciantque fulgura.
Cadaueroſus pallor ore lurido,
Orcoque concolor inſidet
Ignaua macies, quæ aridas fuligine
Marcente deturpat genas.
At deflua coma ceream frontem premit;
A qua relegatus decens
Oculos ſerenos exulat riſus: niſi
Quem viſus alienus dolor,
Aut voto iniquo proximis penatibus
Optata fecerunt mala.
Quod ſi quis humili primus obſcurum prius
E plebe ſuſtulit caput,
Lucemque cæcis intulit natalibus;
Et cuius hæres non fuit,
Nouum ſuo reliquit hæredi decus:
Si tibi capaces Indicis
Sors liberalis opibus impleuit ſinus:
Quæſita ſi cui contigit
Fauore, vel virtute, vel frequentius
Vænalis auro dignitas.
Tunc nec tibi mens, nec tuus conſtat color:
Tunc ducta ab imo pectore
Profunda anhelant faucibus ſuſpiria;
Gemituſque mentis conſcij,
In virulentis quod latet præcordijs
Teſtantur incluſum ſcelus.

P. Gilb. Ionninus lib. Epod. Ode 9.

Vide Tit. Domus Inuidiæ.

Peccatum

Peccatum hæreditarium, ſeu vt vocant Originale.

ACerba narras damna parentium
Inobſequentum, primaque funera,
Et poma deteſtata genti
Terrigenûm, miſeriſque natis.
Manent ſuperbæ nos etiam vices,
Et iura fati debita poſteris?
Cunctaſque ceruices ſuorum
Ipſe manu genitor recidit.
Ictu ſub vno. pœna præit reum;
Cunas feretrum protinus occupat;
Et occido vix ortus, vrnæ
Puluis iners, cinis atque acerbus.
Vt fugit omnis iam decor, & nitor?
Infuſa labes vt mihi candidum
Turpauit, infecitque pectus?
Vtque notam Pater immerenti
Impreſſit informem? haud timuit graues
Minas, ſeueri iuraque fœderis
Vxorius pomum remordens,
Patre Deo grauius vetante.
Hinc & rebelles pectore feruido
Deprælianiur non ſine turbido
Senſus tumultu, perque miſcet
Ciuica ſeditio quietum
Regnum pudicæ mentis; inæſtuat
Iecurque flamma, quam cinis integis
Doloſe, natalemque Martem
(Mira fides) acuunt amores.

P. Io: B. Maſculus l. 1. Ode 23.

Superbia.

MOnſtrorum quæ prima parens cæloque, ſoloque,
Primus & inſanæ mentis furor. obuia cælo
Infeſtum fert dira caput: ſublime tuentes
Stant oculi: excuſſoque iugo ſternacia ruptis
Colla tument vinclis: omni quaſi lege ſoluta
Effræni volat arbitrio: ſemperque volatu

Summa

Summa petit, nihil & meritis non arrogat audax,
Viribus aut confiſa ſuis, vt debita, tollit;
Nunquam humiles radit terras: aut arcibus altis
Imminet, aut ipſas fertur ſuper ardua nubes;
Et quibus excuſſa eſt Aquilonibus, inuidet aſtris:
Conceptoſque fouet ventos, & parturit ignes;
Queis tandem dirupta crepat, ſonitumque per auras
Ingentem ciet, attonitis ceu fulmine terris.

P. Ant. Millieus l. 17. Moyſ. Viat. to. 2.

Ambitio.

IT comes Ambitio matri, multoque parente
Deterior, monet inuentis immanibus artes.
Blanda loqui docilis, palpumque obtrudere vulgo;
Et prenſare inopes, & munera ſpargere dextra:
Mercarique tribus campo, nec parcere menſis,
Blanditu captata parum ſi gratia poſſit
Obſtantes turbare gradu, conuellere leges,
Vim tentare foro, rapere inconceſſa fauori
Munera, præcipites annos vrgere parentum,
Deijcere aut de ponte ſenes, aut tollere ferro:
Vel patre calcato ſceleratum inuadere ſceptrum.

Idem ibidem.

Vide etiam Tit. Aula, & Aulicorum vita.

Hypocriſis.

SIc mea virtutem ſpecies imitatur, vt illa
Effigiem vultus ſe putet eſſe mei.
Sæpe habitu fuit illa meo deluſa, meique
Sæpe opus ingenij, credidit eſſe ſui.
Impariter ſumus ergo pares. ego moribus illam
Mentior; aſt habitum, quo tegor, illa tegit.
Frontem illi germanam habeo, non nomen; at illa
Eſt inimica mihi nomine, fronte ſoror.
Væ mihi, ſi quando deprenderit illa figuram
Me ſimulare ſuam, diſſimulare meam.
An mala, vel bona ſim, quæris? ſum neutra. quid ergo?
Falſa boni effigies, ſum quoque falſa mali.

P. Pulcharellus l. 4. ep. 20.

Homo

Homo ſceleſtiſſimus.

EST mihi prodigium cunctis immanius hydris,
Tigride mobilius fœta, violentius Auſtris,
Acrius Harpyis, flauis incertius vndis,
Rufinus; quem prima meo de matre cadentem
Suſcepi gremio; reptauit paruus in iſto
Sæpe ſinu tenero, perque ardua colla volutus
Vbera quæſiuit fletu, linguiſque triſulcis
Mollia lambentes finxerunt membra ceraſtæ.
Me tradente dolos, geſtus, artemque nocendi
Edidicit ſimulare fidem, ſenſuſque minaces
Protegere, & blando fraudem prætexere riſu,
Plenus ſæuitiæ, lucrique cupidine feruens.
Non Tarteſſiacis illum ſatiaret arenis
Tempeſtas pretioſa Tagi, non ſtagna rubentis
Aurea Pactoli, totumque exhauſerit Hermum,
Ardebit maiore ſiti. quàm fallere mentes
Doctus, & vnanimes odijs turbare ſodales.
Talem progenies hominum ſi priſca tuliſſet,
Pirithoum fugeret Theſeus: offenſus Oreſtem
Desereret Pylades, odiſſet Caſtora Pollux.

Claudianus l. 1. in Ruf.

.... diſtantibus idem
Inter ſe vitijs cinctus: quodcunque profunda
Traxit auaritia, luxu peiore refundit.
Inſtat terribilis viuis, morientibus hæres,
Virginibus raptor, thalamis obſcenus adulter.
Nulla quies. oritur præda ceſſante libido,
Diuitibuſque dies, & nox metuenda maritis.
Quiſquis vel locuples, pulchra vel coniuge notus;
Crimine pulſatur falſo: ſi crimina deſunt,
Accitus conuiua perit. mors nulla refugit
Artificem; varios ſuccos, ſpumaſque requirit
Serpentum virides, & adhuc ignota nouercis
Gramina. ſi quiſquam vultu præſentia damnet,
Liberiuſue gemat, dapibus crudelis in ipſis
Emicat ad nutum ſtricto mucrone miniſter.

Claudianus de bello Gild.

Illum nocte ſatum horribili, & phlegethonte creatū
Protulit in lucem nigranti è ſede Megæra:
Tiſiphone excepit gremio, ſuccíſque ceraſtæ

Nutrijt

Nutrijt Alecto Suppromens vbere virus,
Et diram inſtillans rabiem : mox triſtis Enyo
Ignibus accenſum ſtygijs in bella vocauit.
Prodigium crudele : dolos prætexere riſu
Nempe poteſt; ſimulare fidem, mentemque nocentem
Protegere, & verbis intendere funus amicis.
Quacunque incedit, paribus veſtigia ponit
Liuor edax gradibus: nec longè luxus aberrat
Depopulator opum ; ſequitur male ſuada libido,
Et furor, & cæci mater diſcordia belli,
Cunctorumque ſubit ſeries inſana malorum.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 10.

AFFECTVS HVMANI.

Amor.

Diua non miti generata ponto
Quam vocat matrem geminus Cupido,
Impotens flammis, ſimul & ſagittis
Iſte laſciuus puer, acre nitens,
Tela quàm certò iaculatur arcu!
Labitur totas furor in medullas
Igne furtiuo populante venas.
Non habet latam data plaga frontem,
Sed vorat tectas penitus medullas.
Nulla pax iſti puero. per orbem
Spargit effuſas agilis ſagittas.
Quæque naſcentem videt ora ſolem,
Quæque ad occaſus iacet ora feros,
Si qua feruenti ſubiecta cancro eſt,
Si qua maioris glacialis Vrſæ
Semper errantes patitur colonos,
Nouit hos æſtus. iuuenum feroces
Concitat flammas, ſenibuſque feſſis
Rurſus extinctos reuocat calores.
Virginum ignoto ferit igne pectus,
Et iubet cælo ſuperos relicto
Vultibus falſis habitare terras.

Seneca in Hipp. Chō. ac. 1.

Volucrem eſſe Amorem fingit; immitem Deum,
Mortalis error, armat & telis manus,

Arcuſque

Arcuſque ſacros inſtruit ſæua face;
Genitumque credit Venere, Vulcano ſatum.
Vis magna mentis, blandus atque animi calor
Amor eſt: iuuenta gignitur; luxu, otio
Nutritur, inter læta fortunæ bona.
Quem ſi fouere, atque alere deſiſtas, cadit,
Breuique vires perdit extinctus ſuas.

Seneca in Octau. ac. 2. ſc. 2.

Amor ex animis æſtuat imis
Noxius error ſenſibus hauſtus,
Qui cum laxas fudit habenas,
Animi latè populatur opes,
Nullaque poteſt ratione premi:
Calor inſanus, furor immanis,
Vis in vetitos probroſa thoros,
Degener ardor, decorum labes,
Hoſtis honeſti, transfuga recti.

P. Ber. Stephonius in Criſ. ac. 5. ſc. 2.

Amoris ardor.

VRitur & validis ardent præcordia flammis,
Nec flammis imbrem, quo medeatur, habet.
Ardor erat vultus, geminæ duo lumina flammæ,
Flamma ſupercilium, cætera membra rogus.
Ipſa redundabat flammarum aſpergine cyclas,
Denique ſidereo totus in igne Deus. *Et inf.*
Sic puer ardores cæli dum ſuſpicit, ardet:
Nec quàm pectus adhuc æſtuet, ora negant.
Scintillant oculi, frons fulgurat, ebria flammis
Tempora ſunt, medio vultus in igne latet.
Non ſolum in faciem diuina allabitur æſtas,
Sed magis anguſto pectore clauſa furit.
Hic ſtimulat ſeſe, & tanquam indignata teneri
Tentat inæqualis rumpere clauſtra ſinus.
Iamque adeo iuuenis flamma eluctante laborat,
Quamquam ſi neſcis, eſt amor ille labor.

Ex Palat. Reg. Eloq. exer. 6. pun. 2.

Amoris indicia.

ERumpit oculis ignis, & lapſæ genæ
Lucem recuſant: nil idem dubiæ placet,

Ar-

Artuſque variè iactat incertus dolor.
Nunc vt ſoluto labitur moriens gradu,
Et vix labante ſuſtinet collo caput.
Nunc ſe quieti reddit, & ſomni immemor
Noctem querelis ducit: attolli iubet,
Iterumque poni corpus; & ſolui comas
Rurſumque fingi. ſemper impatiens ſui
Mutatur habitus: nulla iam Cereris ſubit
Cura, aut ſalutis. vadit incerto pede,
Iam viribus defecta: non idem vigor,
Non ora tingens nitida purpureus rubor;
Populatur artus cura. iam greſſus tremunt,
Tenerque nitidi corporis cecidit decor.
Lacrymæ cadunt per ora, & aſſiduo genæ
Rore irrigantur.

Seneca in Hippol. ac. 2. ſc. 1.

Interdum dulci languentia corda calore
Permulcens blandè in lacrymas liquefacta reſoluit;
Et primùm teneris guttæ eluctantur ocellis;
Mox velut effractis torrens violentus habenis
Præcipitat, totum in largos cor liquitur imbres.
Quis referat quoties vultus mutauit honorem?
Quàm varios ſubitus color accuſauit amores?
Friget, inardeſcit, pallet, rubet, æſtuat, horret.
Nunc tremulo excuſſæ micuerunt ſanguine venæ,
Nunc & inæquali per mollia pectora motu
Fuſæ langueſcunt animæ; nunc impetus omnis
Emoritur, refugitque animus, ſubitoque reſurgunt
Conceptæ vires, languorem concutit ardor.

Ex Palatio Reg. Eloq. exer. 6 pun. 8.

Amicitia, ſiue Amicus fidelis.

FOEdus amicitiæ non vis cariſſime noſtræ,
  Nec ſi forte velis, diſſimulare potes.
Donec enim licuit, nec te mihi carior alter,
  Nec tibi me tota iunctior vrbe fuit.
Iſque erat vſque adeo populo teſtatus, vt eſſet
  Pæne magis quàm tu, quàmque ego, notus amor.
Quique eſt in caris animi tibi candor amicis,
  Cognitus eſt iſti, quem colis ipſe, viro.
Nil ita celabas, vt non ego conſcius eſſem,
  Pectoribuſque dabas multa tegenda meis.

Cuique

Cuique ego narrabam, ſecreti quidquid habebam;
Excepto, quod me perdidit, vnus eras.
Tu tamen ò nobis vſu iunctiſſime longo
Pars deſiderij maxima pæne mei
Ouidius l. 3. Triſt. el. 4.

Odium, Diræ, & imprecationes.

AT bello audacis populi vexatus, & armis,
Finibus extorris, complexu auulſus Iuli,
Auxilium imploret, videatque indigna ſuorum
Funera; nec cum ſe ſub leges pacis iniquæ
Tradiderit, regno, aut optata luce fruatur.
Sed cadat ante diem, mediaque inhumatus arena.
Tum vos ò Tyrij ſtirpem, & genus omne futurum
Exercete odijs, cinerique hæc mittite noſtro
Munera. nullus amor populis, nec fœdera ſunto.
Exoriare aliquis noſtris ex oſſibus vltor,
Qui face Dardanios, ferroque ſequare colonos.
Nunc olim, quocumque dabunt ſe tempore vires,
Littora littoribus contraria, fluctibus vndas,
Imprecor, arma armis: pugnent ipſique nepotes.
Virgilius l. 4. Aen.

Terra tibi fruges, clementem ſpiritus auram,
Afflatum zephyri, potum neget vnda ſalubrem.
Et niſi ſi lento crucieris in igne, calorem
Flamma neget: paſſim pauido tibi terra dehiſcat,
Et vapor erumpat Stygia caligine denſus,
Impia qui flammis fumantibus incoquat ora.
Nulla tibi pateant fugienti littora, nulla
Peruia ſit tellus: noctem tibi ſomnia turbent
Triſtia, & horrifica lacerentur imagine ſomni:
Nec ſit nocte dies optatus lætior atra,
Nec tibi clarus eat; ſubita ſed nocte queraris
Interijſſe iubar: ſolitam ſcrutantia lucem
Lumina contriſtet, quo gaudent omnia, Titan.
Exul, inops erres, vt cæſo fratre Cainus,
Exiguumque petas inimica per oſtia panem:
Sis miſer: eſſe miſer nulli videaris; & eſſe
Vt videare miſer, miſerabilis eſſe negeris.
Accendant odium lacrymæ: mala multa ferenti
Plura rogent: tuleris cum plurima, plura precentur.

Seueris?

Seueris? intereant ſegetes. ſeges enitet? æſtus
Vſtulet, hic parcet? ſteriles rubigine culmos
Falce ſeces: paleas iactes eluſus in auras.
Horrea ſi facilis prouentus ruperit, ignis
Deuoret occultus, tineæ vel morſus ariſtas.
Non oleam felix maturet Virginis aſtrum,
Sordida nulla tibi madeat vindemia muſto.
Omnia deficiant: cupias tamen omnia demens,
Sis æterna tuæ ſemper quo cauſa querelæ.
Cum ſitiens fontes acceſſeris, abditus imo
Fonte latex auidos fallat captantis hiatus.
Eſuries? poſitæ eludant ieiunia menſæ,
Et vacuam ingluuiem, & fauces fruſtrentur inanes.
Vulnere nulla vacet pars corporis, vlcere nulla.
Cauſa tibi mortis non deſit, copia deſit.
Innumeros inter cruciatus tarda moreris
Funera, luctantemque animam, miſerèque gementem
Viuaci ſub morte trahas: ſic omnibus vnus
Sufficias pœnis, vt noxæ ſufficis omni.
Nec valeas animo melius, quàm corpore demens,
Aeger, inops, excors, furijs agitatus oberres.
Nunc furor in medios incurrere ſuadeat ignes:
Nunc probet è tecto corpus demittere præceps:
Nunc in aquis duros properet finire dolores:
Informem lethi nodum nunc nectere cogat:
Pectore nunc feſſo meditetur mergere ferrum.
Semper & è furijs torto ſonet vna flagello
Verberibuſque ſecet liuentia terga per vrbes.
Altera fumiferas tædas obiectet in ora,
Et caput inuoluat picea caligine dirum.
Tertia terrificis armata draconibus adſit,
Atque Meduſæos intentet vbique colubros.
Has vigil extimeas, tacitis hæ noctis in vmbris
Excutiant pauidos inſano pectore ſomnos:
Hæ vitam oblato laudent abſcindere ferro,
Hæ rurſum erepto cogant te viuere ferro.
Hæ quoque quam votis optabis, & eſſe propinquam
Maturamque tuis ærumnis fortè putabis
Mortem, immaturam ſcelerato è limine pellant.
His viuus furijs vexabere, mortuus ijſdem:
Noxia ne pœnis laniere minoribus vmbra
Nemo tibi aſſideat moribundo: lumina nemo
Condat; at acceſſat properantia fata veneno

Si qua tibi fuerit coniux, aut filia fida;
Cantaridumque bibas ſuccos; aut vulnera Patri
Imprimat exultans iterato filius enſe.
Nec ſuper iniecta tumuletur corpus arena,
Nec tenui condaris humo: ſed vile per agros
Proijciare caput, ſæuorum rixa luporum,
Præda cruenta canum, indeploratumque cadauer.
Aduolet, & roſtro trahat ilia vultur obunco,
Aut iaceas nigris miſerabilis anguibus eſca.
Quidquid vbique gemunt, quidquid patiuntur vbique
Damnatæ tenebris animæ; patiere, gemeſque:
Improbe cunctorum fient tormenta, vel vno
Supplicio leuiora tuo: quæ Tænarus ipſe
Incutit aut alijs, aut ipſe miſerrimus horret,
Ludus erunt collata tuis, teterrime, monſtris.
Nulla tuas fraudes oblitteret immemor ætas:
Viuat, & extincto ſcelerum ſit fama ſuperſtes.
Crimina patris eant in ſeros longa nepotes,
Duret & in natis rabies æterna parentis.
Oſtentare manus imbutas ſanguine fratrum
Gloria ſit generis: cari reuerentia patris
Dedecus: occiſam iurent per numina matrem:
Occidiſſe ſoror laudetur adultera fratrem.
Qui iugulum ſoluat ſtricto mucrone ſororis,
Qui ſecet, & natos epulandos torreat igni,
Qui patris, & cæſæ mandat præcordia matris,
Maximus hæredum ter maximus audiat hæres.

P. Ber. Stephonius car. 3, in Herod.

Quare ò plorum vindices Diræ Deæ
Et impiorum, quotquot incluſæ nigro
Latitatis antro, Cæſarem ſcelere obrutum,
Seque execrantem, ſcelere deteſtabilem
Audite, adite, rapite, diſcindite,
Abdite profundo noctis æternæ ſpecu.
Huc huc ſorores impiæ, quantæ impios
Agitaſtis vnquam viperea innexæ coma,
Huc hue adeſte ſqualidæ ſerpentibus.
Tuque ò ſilentum dirus Vmbrarum arbiter,
Imo gementum quære par ſceleri meo:
Molire (merui) ſupplicium, quod tu horreas,
Quod expaueſcant inferi: quidquid gemunt
Populi nocentum, ſontium Cæſar gemat
Peſſimus, in vnum Cæſarem ſontem, omnium

Tranſcribe

Tranſcribe pœnas. feſſus Ixion vacet,
Sufflaminetur impetus præceps rotæ.
In me laboris irriti, in me lubrici
Montis ruinam transfer: in me vultures
Tytio relicto deuolent: tandem vaca
Tantale, recede, cede ſubeunti mihi.
Meam laceſſant, effluant, ludant ſitim
Vndæ fugaces: ſtimulet admotus meo
Autumnus ori, ſallat ablatus famem.

Idem in Sympher. ac. 5. ſc. vlt.

Videndus etiam Ouidius in Ibin.

Ira, ſiue Homo iratus.

.... Dixit, atque ira furit:
Ardent minaces igne truculento genæ,
Oculique vix ſe ſedibus retinent ſuis.
Violentus, audax, mutus, iratus, ferox.
Tantùm cruentus gemuit, & dirùm fremens
Manus in ora torſit.

Seneca in Oedipo ac. 5. ſc. 1.

Sic memorans torquet fumantem ex ore vaporem,
Iraque anhelatum proturbat pectore murmur:
Vt multo accenſis feruore exuberat vndis
Clauſus vbi exuſto liquor indignatur aheno.
Tum præceps ruit in medium, cœlumque fatigat
Flaminium inceſſens.

Silius l. 6.

.... ſuffuderat ora
Sanguis, & à toruo ſurgebant lumine flammæ.
Tum rictu ſpumas, & anhelis faucibus acta
Verſabant penitus dirum ſuſpiria murmur.

Idem l. 11.

At circùm populi longè, latèque colentes
Ignefcunt calido afflatu, & fax martia ſæuit.
Scintillis etenim alterius temerarius ardor
Incenſus furit, & truculentia fortibus auſis
Effera. at alterius effert calefacta fauillis
Indomitum caput, ac violenta ſuperbia voce
Intonat, & nigro rabies armata veneno,
Fœda vngues, impexa comas, & dente cruento.
Quà greſſum mouet, & ſaltu ſe tollit Erynnis,
Crine minax, hac errant diſcordia paſſu:

Iraque, veſanuſque furor comes additur, & lis,
Ipſa quidem ardenti ſpargens incendia dextra
Euocat è latebris bellum.

Iou. Pontanus l. 5. de Stell.

Furor, ſiue Homo furens.

His agitur furijs, totoque ardentis ab ore
Scintillæ obſiſtunt, oculis micat acribus ignis.
Mugitus veluti cum prima in prælia taurus
Terrificos ciet, atque iraſci in cornua tentat.

Virgil. l. 12. Æn.

. . . . illa feroces
Torquet adhuc oculos, totoque vagantia cælo
Lumina, nunc vultu pauido, nunc torua minaci.
Stat nunquam facies: rubor igneus inficit ora,
Liuenteſque genas: nec qui ſolet eſſe timenti,
Terribilis ſed pallor ineſt: nec feſſa quieſcunt
Corda, ſed vt tumidus Boreæ poſt flamina pontus
Rauca gemit, ſic multa leuant ſuſpiria vatem.

Lucanus l. 5.

Stetit furenti ſimilis, ac toruum intuens
Herculea coniux, fœta vt Armenia iacens
Sub rupe tigris hoſte conſpecto exilit:
Aut iuſſa thyrſum quatere, conceptum ferens
Mœnas Lyæum: dubia quò greſſus agat
Hæſit parumper. tum per Herculeos lares
Lymphata rapitur; tota vix ſatis eſt domus.
Incurrit, errat, ſiſtit: in vultus dolor
Proceſſit omnis: pectori penè intimo
Nihil eſt relictum: fletus inſequitur genas,
Nec vnus habitus durat, aut vno furit
Contenta vultu nunc inardeſcunt genæ,
Pallor ruborem pellit, & formas dolor
Errat per omnes: queritur, implorat, gemit.

Seneca in Herc. Oet. ac. 2. ſc. 1.

Silet repente Phœbas, & pallor genas
Creberque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vittæ, mollis horreſcit coma:
Anhela corda murmure incluſo fremunt:
Incerta nutant lumina, & verſi retrò
Torquentur oculi: rurſus immites rigent:
Nunc leuat in auras altior ſolito caput,

Gradi-

Graditurque celſa; nunc reluctantes parat
Reſerare fauces: verba nunc clufo male
Cuſtodit ore Mænas impatiens Dei.

Idem in Agam. ac. 3. ſc. 2.

Proſilit in medios viſu, audituque tremendus,
Impatienſque Dei, fragili quem mente receptum
Non capit: exundant ſtimuli, nudufque per ora
Stat furor, & trepidas incerto ſanguine tendit,
Exhauritque genas: acies huc errat, & illuc,
Sertaque mixta comis ſparſa ceruice flagellat.
Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex adytis, conſumptaque brachia ferro
Scire vetat; quatit ille ſacras in pectora pinus,
Sanguineoſque rotat crines, ac vulnera curſu
Exanimat. pauet omnis ager, reſperſaque cultris
Arbor, & attoniti currum erexere leones.

Statius l. 10. Theb.

Spes.

HÆc Dea, cum fugerent ſceleratas numina terras,
Ex Dijs inuiſa ſola remanſit humo.
Hæc facit vt viuat foſſor quoque compede vinctus,
Liberaque à ferro cruſa futura putet.
Hæc facit vt videat cum terras vndique nullas
Naufragus in medijs brachia iactet aquis.
Sæpe aliquem ſolers Medicorum cura reliquit,
Nec ſpes huic venia deficiente cadit.
Carcere dicuntur clauſi ſperare ſalutem,
Atque aliquis pendens in cruce vota facit.
Hæc Dea quàm multos laqueo ſua colla ligantes
Non eſt propoſita paſſa perire nece.

Ouidius l. 1. de Pon. el. 7.

Quam Spes alma ſuper paſſis ſuſpenderat alis
Florentes effuſa ſinus, quos læta ſmaragdis
Ad latera, & manicas duplici ordine fibula nectit
In loricam adamas: ſapphiro caſſida fulget;
Cuius paciferam criſtæ curuantur in Irim.
Affectata Deam erecto Fidentia vultu
Et pietas albata ſimul. lapſa illa per auras
Coccineum euoluit funem, quo ſacra tenetur
Ad Triados ſolium, morſuque immobilis hæret
Anchora, nec metuens ventis retinacula rumpi.

Hinc quoties Virgo miſeros conuiſere iuſſa,
Funem illum complexa manu, delabitur æthra
Lurida in antra ſitu, & ſqualentes carceris vmbras,
Depoſiti quocunque vocent in clade iacentes:
Mox vbi odoratum patera gemmante liquorem,
Nepentheſque animis blandè porrexit amaris,
Tum gremio complexa preces, & clauda Litarum
Agmina, comploſis reuolat ſuper æthera pennis,
Purpureum relegens funem, genibuſque Tonantis
Illita ceratis committit vota tabellis.

P. Ant. Millieus to. 1. Moſ. Via. l. 1.

Speranda infeſtis tibi ſors eſt altera rebus:
  Res mala felicis ſemina ſortis habet.
Si puppim Boreas tamen abripit, anchora firmet,
  Hanc Spes formoſa porrigit ipſa manu.
Quamuis iam tabulæ ventis ſoluantur, & vndis,
  Et tumidæ feriant ora precantis aquæ:
Spes tamen adijciat vires, animoſque natanti:
  Illa per inuitas brachia ducet aquas.
Omnia cum terrent, & deplorata videntur,
  Quod iuuet, in medijs inuenit illa malis.
Illa nec ad ſcopulos alliſa naue fatiſcit,
  Nec fracta pariter cum rate, fracta perit.
Illa etiam in vaſto reperit ſibi gurgite portum:
  Illa ſuas, quamuis naufraga, ſeruat opes.
Omnibus amiſſis ſi ſpes, animuſque ſuperſit,
  Pars melior cenſus eſt tibi ſalua tui.

P. Sidr. Hoſchius l. 1. eleg. 6.

Spes rutila de nube oculos, atque ora recludit,
Diua potens triſtes animis auertere luctus,
Et mentis renouare diem. micat ignis in ore;
Irrequieta ſalit regali vertice flamma,
Quæ deſiderijs alitur, creſcitque per auras
Ardua, & oppoſitas perrumpit lumine nubes.
Cæſaries non fronte natat collecta, ſed aurum
Complicat in nodum crinale: ardentia flagrant
Lumina, quæ cæli charites obtutibus afflant,
Et Solis tolerant inconniuentia fulgur.
Eminus illa oculos contorquet, & alta tuetur
Anchora queis cordis figatur. germina florum
Pomorum ſpes, in ſertum nectuntur, & vmbrant
Tempora: vicinos frontis flos mitigat ignes,
Non tamen areſcit, viret at roratus ab igne.

Symbola

Symbola dextra ſpei fert lilia : gaudia vultus
Sed dubio ſplendore gerit : micat ; hæret eodem
Fixus in obtutu : mox ſe ſe attollit, & vrget,
Quærit & aſtra oculis,riſuque,& voce ſalutat.

P.Car. de Luca l.3.Dem. Laur.

Timor.

INde vnum dira comitum de plebe Pauorem
Quadrupedes anteire iubet . non alter anhelos
Inſinuare metus, animumque auertere veris
Aptior : innumeræ monſtro voceſque, manuſque,
Et facies quæcunque libet . bonus omnia credi
Author, & horrificis lymphare incurſibus vrbes.
Si geminos ſoles, ruituraque ſuadeat aſtra,
Aut nutare ſolum, aut veteres deſcendere ſiluas,
Ah miſeri vidiſſe putent.

Statius l 7.Theb.

Flagitijs demum incipiunt trepidare peractis,
Ante ſcelus, nullus pectora terror habet.
Tum pauor heu madidis mentem ſudoribus angit,
Et læſi ante oculos Numinis ira redit.
Tum ſubitus ſtrato vigiles timor excutit artus,
Propria tum vacuos terret imago choros.
Si ſtrepitum moti dederit mus ſtramine lecti,
Creditur è ſiluis exiluiſſe leo.
Nocte leuis quaſſa ſi murmuret arbore ventus,
Horreſcunt rigidæ fronde ſonante comæ.
Quid faciant, ſubitis, ſi fulminet ignibus æther,
Aut ſonet æthereo grandior axe fragor?
Pectora cæleſti ſtupeant perculſa tumultu,
Et flamma metuant diſſiliente peti.
Tunc terrent auræ, tunc terrent ſcilicet vmbræ,
Augurioque notant omnia ſigna necem.
Vtilis ante ſcelus timor eſt, qui frena gubernet,
Qui timet admiſſo crimine, ſerò timet.

P.Herm.Vgo in Pijs Deſid. l.2. num.4.

Homo timens.

TVm verò ancipiti mentem formidine preſſus
Obſtupui,ſteteruntq; comæ,& vox faucibus hæſit.

Virgilius l.3. Aen.

Olli ſomnum ingens rupit pauor, oſſaque & artus
Perfundit toto proruptus corpore ſudor.

Idem l.7.

Ille diu pauidus pariter cum voce colorem
Perdiderat, gelidoque comæ terrore rigebant.

Ouidius l. 3. met.

.... tunc perculit horror
Membra ducis, riguere comæ, greſſumque coercens
Languor in extrema tenuit veſtigia ripa.

Lucanus l. 1.

Tandem quietem magnus excuſſit timor,
Quatit ora, & artus horridus noſtros tremor,
Pulſatque pectus, continet vocem timor.

Seneca in Octau. ac.4 ſc.1.

Talia cernenti mihi quantus in oſſibus horror?
Quiſue per ora color? qualis cum cerua cruentis
Circumuenta lupis, nullum cui pectore molli
Robur, & in volucri tenuis fiducia curſu,
Præcipitat ſuſpenſa fugam: iam iamque teneri
Credit, & eluſos audit concurrere morſus.

Statius l.5.Theb.

At procul exanguis Rufinum perculit horror:
Infectæ pallore genæ: ſtetit ore gelato
Incertus peteretne fugam, veniamue ſuabactus
Poſceret

Claudianus in Ruf.l.2.

Vrbs tandem concuſſa metu, fatoque propinquo
Intremuit, veteriſque minas ponentia faſtus
Tunc primùm trepidis nutarunt culmina muris.
Egelidus mixto tremor it ſudore per artus
Hoſtibus, & pulſæ ſaliunt ſub pectore venæ;
Ignotuſque diu propioris imagine damni
Corda ſubit timor, & quamquam ſe prodere verbis,
Deprendique pudet, lethi tamen ore colorem
Inuitus rapit, & mentem pallore fatetur.

Apud P.Laur. le Brun to.1. Elo. Poet.

Homo dolens.

PRotinus icta malo, vitrea de rupe ſolutis
Exilijt furibunda comis, ac verbere crebro
Oraque, pectoraque, & viridem ſcidit horrida veſtem.

Statius l.9.Theb.

Par

Par habitus cunctis, deiecti in pectora crines,
Accinctique ſinus: manant lacera ora cruentis
Vnguibus, & molles planctu creuere lacerti.

Idem l. 12.

Non expectato reſpectu cladis, amictus
Conſcidit, & fractas cum crine auellit ariſtas.
Hæſerunt lacrymæ: nec vox, aut ſpiritus oris
Redditur, atque imis vibrat tremor oſſa medullis.
Succidui titubant greſſus.

Claudianus l. 3. de raptu.

Ventilat errantem per eburnea colla capillum,
Natiuum qui ſponte fluens temerarius aurum
Diſſipat, & vittas ſine lege in terga refundit.
Gemma oculis iam prona tremit, iamque innatat altus
In vultu dolor, & faciem demittit honeſtam.
Igneſcunt ſine luce genæ: vix attrahit auras
Pectus, inexhauſto vix & ſuſpiria corde
Inuenit, exitium deploratura ſupremum.

Aug. Maſcardus l. 1. ſil. car. 1.

. . . . At ipſa
Palluit aſpectu, ſtratoque ſimillima ſponſo
Concidit exanimis: gemitum cum voce repreſſit.
Poſtquam vibrauit ſponſæ tremor oſſa dolentis,
Hæſeruntque diu voces, tandem ora querelis
Liberat. impactis contundit pectora palmis,
Euellitque comas, & fœmineo vlulatu
Extinctum complexa virum.

P. Car. de Luca l. 21. Dom. Laur.

Lacrymæ.

Vos lacrymæ fontes, dios vbi corripit ignes,
Extinguitque tuas mens, Erycina, faces.
Per vos occultæ nitida vt ſpecularia mentis,
Quælibet arcani pectoris ima patent.
Vos oculi roſeis fundunt vt verba labellis,
Et taciti partes multa loquentis agunt.
Per vos contractæ ſurgunt vbi nubila frontis,
Et ſubitus tepidæ labitur imber aquæ,
Picta ſerenatis intermicat Iris ocellis,
Filia mœſtitiæ, nuncia lætitiæ.
Cor puteus, geminis oculorum ducitur vrnis,
Quæ leuat æternam nectaris vnda ſitim.

Sint lacrymæ noſtro gemmata monilia collo:
Hæc micet in digitis lucida gemma meis.
P. Mar. Bettinus in Lyc. l. 2. el. 1.

Inuidia.

Liuor tabificum malis venenum
Intactis vorat oſſibus medullas,
Et totum bibit artubus cruorem.
Quòd quiſquis furit, inuidetque ſorti,
Vt debet, ſibi pœna ſemper ipſe eſt.
Teſtatur gemitu graues dolores,
Suſpirat, fremit, incutitque dentes,
Sudat frigidus intuens quod odit,
Pallor terribilis genas colorat,
Infelix macies renudat oſſa.
Non lux, non cibus eſt ſuauis illi,
Nec potus iuuat, aut ſapor Lyæi,
Nec ſi pocula Iuppiter propinet,
Aut hæc porrigat, & miniſtret Hebe.
Non ſomnum capit, aut quieſcit vnquam,
Torquet viſcera carnifex cruentus.
Virgilius in Epigr.

Concuſſæ patuere fores: videt intus edentem
Vipereas carnes, vitiorum alimenta ſuorum,
Inuidiam; viſaque oculos auertit. at illa
Surgit humo pigrè, ſemeſarumque relinquit
Corpora ſerpentum, paſſuque incedit inerti.
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,
Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa veneno,
Riſus abeſt, niſi quem viſi mouere dolores:
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita curis;
Sed videt ingratos, intabeſcitque videndo
Succeſſus hominum: carpitque, & carpitur vnà,
Suppliciumque ſuum eſt.
Ouidius l. 2. met.

Semper recenti frons dolore nubila,
Diríque mœroris graui;
Obducta nimbo cilia diluuiem imbrium
Ortis minantur lacrymis.
Oculi maligna luce ſuccenſi rubent,
Prænunciantque fulgura.

Cada-

Cadauerosus pallor ore luido,
Orcoque concolor insidet
Ignaua macies, quæ aridas fuligine
Marcente deturpat genas.
At deflua coma ceream frontem premit,
A qua relegatus decens
Oculos serenos exulat risus; niſi
Quem viſus alienus dolor,
Aut voto iniquo proximis penatibus
Optata fecerunt mala.
Profunda anhelant faucibus ſuſpiria;
Gemituſque mentis conſcij,
In virulentis quod latet præcordijs
Teſtantur incluſum ſcelus.

P. Gilb. Ionninus lib. Spod. Ode 9.

Homo varijs affectibus agitatus.

MAiora cruciant, quàm vt moras poſſim pati.
Flammæ medullas, & cor exurunt meum:
Miſtus dolori ſubdidit ſtimulos timor:
Inuidia pulſat pectus: hinc animum iugo
Premit cupido turpis, & vinci vetat.
Et inter iſtas mentis obſeſſæ faces,
Feſſus quidem, & deiectus, & peſſumdatus
Pudor rebellat. fluctibus varijs agor:
Vt cum hinc profundum ventus, hinc æſtus rapit,
Incerta dubitat vnda, cui cedat malo.
Proinde omiſi regimen è manibus meis:
Quocunque me ira, quò dolor, quò ſpes feret,
Huc ire pergam. fluctibus dedi ratem.

Seneca in Agam. ac. 2. ſc. 1.

.... pallet, igneſcit, color
Non vnus errat: ſimilis attonito, modò
Exanimis albet vultus, amiſſas prior
Modò flamma vires reparat, & varia vice
Fugat, & fugatur oris ingenui rubor:
Tum ſæpe tanquam ſperet, afflictam alleuat
Mentem renidens ore; poſt paulo quaſi
Deſperet eadem, gaudio mœret breui,
Et dubia ceruix ore deiecto labat:
Addubitat, audet, ingemit, ridet, fremit.
Lacrymæ ſequuntur: ſpiritum ex alto citat:

Impune verba fundit inſanus dolor;
Sine mente murmur vota taciturnum canit.

P.Ber.Stephonius in Criſ.ac. 2.ſc.3.

Nec minus interea turbati nuncia cordis
Signa præit vultus, variiſque coloribus anceps
Aeſtuat, vt primo cum Sole reciprocat vnda.
Nobile virginea credas in fronte theatrum:
Hic vbi legitimus pugnæ, campique magiſter
It pudor, & tota moderator oberrat arena:
Hic timor, infelix animi mouet arma ſatelles:
Hic ſubit hortatrix auidæ fiducia mentis:
Pallorem rubor, & pallor fugat arte ruborem,
Miſcenturque vnà; ſed cui victoria palmam
Annuat, incertum facit inclementia pugnæ.
Quid faciat, qua vi dirimat certamina Virgo?
Vritur, & dubio curarum fluctuat æſtu,
Et timet, & ſperat, palletque, rubetque viciſſim,
Spemque, metumque rigat lacrymis, augetque rigando,
Semper, & in ſegetem, mœroris ſemina creſcunt.

P.Vinc. Guiniſius car.4.

Ille domi reſidens ſe deteſtatur, & horret:
Squalore ſentus lurido
Terribilique coma.
Sæpe gemit ridens, & formidabile pallet.
Mox gaudijs plorantibus
Pectora nuda lauat.
Infremit exultans: ſic vt metuendus in ipſo
Pauore diſcordet ſibi.
Terror ineſt lacrymis.
Sæpe iniuſſa manus clauditque, aperitque feneſtras:
Seſſurus attollit pedes,
Egrediturque foras:
Primaque permenſus viridis ſpectacula campi,
Maiore rurſum tædio
Damnat, & odit agros.
Denique laſſatus iuxta confinia lethi
Sopore membra plumbeo
Oſſea ſternit humi.
Erigitur ſubito, factique ignarus anhelat,
Humente vultu ſidera
Non nimis æqua tuens.

P.Iac.Balde in Od. Parth.Ode 44.

SAPIENTIA.

DIua terrarum, pelagique præſes,
Dicta ſubluſtres habitare nubes
Inter, & latè cohibere pictis
Sidera fræni:
Patris æternas imitata flammas,
Pura ſinceri ſoboles ſereni,
Mentis arcanum iubar, & coruſcæ
Filia lucis:
Par patri natum ſine matre Numen,
Candor aſpecti ſine nube veri,
Ingeni proles, genialis almi
Pectoris ardor:
O ſacer mundi lepor, ò decoræ
Fabra naturæ facies, paternæ
Mentis exemplum, liquidi ſerenus
Luminis imber:
Patris interpres, ſimiliſque voci
Nata fœcundo Genitoris ore,
Vena virtutum, generoſa pulchri
Mater honeſti.
Tu tuos cauſis imitata vultus
Diuidis toto ſimulacra mundo,
Numinis formam ſtudioſa vili ef-
fingere limo.
Iamque mortales ſimulata cultus
Inter humanas manifeſta turmas,
Barbaram gaudes lepido cateruam
Ducere ludo.
Vtilis morum, placidèque fortis
Certa permiſſi dare iura recti, &
Siderum ſolers, patrioque mentem
Didita cælo.

P. Caſim. Sarbinius lib. Epod. Ode 6.

Vide ſupra Tit. Sapientia diuina.

Scientia, & Artes.

Homo multarum ſcientiarum complexione felix.

ILle decus Lybies, ardentis gloria mundi,
Ingeniorum excelſus apex, viuumque lycæum
Palladis, & medio Sol Sole nitentior orbi,
Proh dolor! hæreſeos tenebris, caligine ſenſus
Inuoluente animum, vitiorum præda ſuorum,
Mancipium Ditis, geminata in nocte iacebat.
O quanti vis ingenij. luſtrare capacis
Naturæ fibras omnes, & viſcera rerum,
Et quodcunque latet, vigili comprendere mente.
Quicquid Socraticis Sapientia vidit in vmbris,
Naturæque oculus, doctique Platonis acumen,
Et quæ Pythagoras potuit docuiſſe ſilendo:
Nil Auguſtino ſapientius, aut prior ætas
Protulit; aut ventura feret; tot pectus onuſtum
Diuitijs Sophiæ, tot donis lingua Mineruæ.

P. Gul. Dondinus in Car. de S. Aug.

Theologia.

NOn tu iacentes vile perambulas
Terras premendo, ſed vigor aliger
Per ætheris campos citatum
Euehit, & ſuper alta ſiſtit
Poli haud pauentem. tu ſapientiæ
Sublimioris callidus intimum
Cubile veſtigas Tonantis,
Et taciti penetrale cæli.
Veri magiſtram dicis, & artium
Ducem, ſciendi nec decus abnegas,
Vt illa rerum oracla firmat
Teſte nihil variante Diuo.
Hæc templa olympi, ſideris hic nitor
Deum fatentur, dædalus artifex
Mundi elaboratum decorem
Perpetuis opibus tuetur.

Non

Non ille nectit fœdere ſordido
Mortale corpus ; Numine candido
Simplex , & impermiſtus omni
Labe Deus , ſociæque partis
Immunis , omni ex parte beatior
Et aptus ex ſe, nullius indiget ,
Nil deſit illi , ſed reſorbet
Fonte velut , decus vnus omne.
P. Io. B. Maſculus l.1.Ode 26.

Seu cæcis penetralibus
Naturæ reſeras abdita , tetricæ
Conſultus ſapientiæ ;
Siue inconſpicuum mentibus aſpici,
Et caligine lucida
Cælari cupidum numinis abditi
Aeternum iubar , & pio
Veſtigas oculis tecta ſilentio ;
Cum feliciter improbus
Miſtus cælicolis aſtra perambulas.
Tu , mentes domino regit
Quæ nutu , arbitrijs molliter imperans,
Humanamque proteruiam
Cogit fræna pati (ne male liberis
Nectat vincula mentibus ,
Aut ſeruile iugum) nectis amabili
Grato fœdere Gratiæ
Vires ingenuas , & vice mutua
Cæleſtem dominam ſequi
Cui fas eſt , temere ne præeat , canes ,
Natura ambitioſior :
Nec vel principium , vel meriti ſibi
Felicem arroget exitum.
Quam centum Pietas iuncta ſororibus
Stipat , nec pudor innocens ,
Sacrorum neque abeſt Relligio potens.
P.Gilb.Ionninus l.1. Lyr. Ode 22.

PHILOSOPHIA.

Dialectica.

O Macte fama, dum ſapientiæ
Conſultus, alti niteris ingeni
Pennis, & auras Dædaleis
Certior auſpicijs inerras;
Nec vſquam aberras: nil latet artium
Zenonis; omni tu laqueo rudem
Tironem acutus fraudulenti
Ingenij per iniqua ſoluis:
Quandoque veri ludit imagine
Vis differendi fallere lubrica,
Diffingis argumenta, & aſtus
Detegis artificis doloſi.
Sic captioſis denique mens plagis
Euadit extricata, neque improbi
Luſere Soritæ, atque Theſei
Certus iter regis omne filo.

P. Io. B. Maſculus Lyr. l. 2 Ode 3.

Ens fictitium, quod vocant Ens rationis.

E St aliquid (dixit) per cæca habitacula mentis,
Obijciturque animis, noſtra ſed ora latet.
Naſcitur, obiectu tenui dum noſcitur; illi
Sic datur è grauido mentis abire ſinu.
Ortus at infelix; fragilis quod munere vitæ
Huic tantùm liceat viuere, dum patitur.
Nec natum fœcunda ſinu dignata, nec vlli
Abiecto mater pignore credit onus.
Nuſquam habitat; non intra enixæ viſcera mentis;
Non extra refugo limite quærit iter.
Et tamen aſpicitur viſu depreſſa remoto
Mentis inaſpectis fictilis vmbra cauis.
Quippe nihil ſibi mens ſtudio compulſa videndi
Format, vt in ſolido corpore forma viget.
Tam leuis incerta ſpectatur imagine vultus,
Et nouus à nihilo corpora fœtus agit.
Sed neque corpus agit; credas vmbratile monſtrum,
Quale per obſcuras credis ineſſe vias.

Sic veri ſimulacra monens, dum vera repoſcit,
Plurima concipiet mens paritura nihil.
P. Al. Donatus lib. 3. el. vlt.

Quid mens inani ludat imagine
Quid arte cudat dædala fingere,
Ne quære ſolers, & Chimaræ
Tolle ſuperuacuum laborem.
Fruſtra reuincis non ſociabiles
Hircumque, Ceruumque. abnegat inſolens
Natura, nec iungit iugales
Arbitrio leuiore mentis.
Quid monſtra fingis barbara? quæ neque
Nutrix ſub altis educat Africa
Luſtris, nec hydris fœta Lernæ,
Horridus aut Erymanthus abdit.
Mens euaganti ſueta licentia
Aptare formas indociles pati
Commune fœdus, fraudulenti
Callida mens opifex laboris.
Sed vis volendi non opus arrogat
Sequax monentis; præuia nam regit
Intelligendo, præque eundo
Mens animi face noctiluca.
Permiſſa menti ludicra; quæ ſimul
Inſueta iunxit fœdera geſtiens,
Formaſque rerum complicatas
Inuoluit, ſimulacra gignit.
P. Io. B. Maſculus Lyr. l. 1. Ode 14.

Rerum nexus, quas Relationes vocant.

VIces amorum, certaque fœdera
Doces; vt vnum rettulit alteri
Natura ſolers; quippe mirè
Omnia conſociare nexu
Amans; parentem ſeu ſoboles nouo
Tuetur obtutu, & ſobolem pater
Luce irretorta; ſeu notantur
Res ſimili vice concolores.
Relata quamquam fœdere mutuo
Menſura nunquam reſpicitur, neque
Amoris alternat gemelli
Iura fides repetita vtrinque.
P. Io. B. Maſculus l. 1. Ode 13.

Phy-

Phyſica, ſiue Philoſophia naturalis.

CVmque animo, & vigili perſpexerat omnia cura,
In medium diſcenda dabat, cœtumque ſilentum,
Dictaque mirantum: magni primordia mundi,
Et rerum cauſas, & quid natura, docebat.
Quid Deus, vnde niues, quæ fulminis eſſet origo;
Iuppiter, an venti diſcuſſa nube tonarent,
Quid quateret terras, qua ſidera lege mearent,
Et quodcunque latet.

Ouidius l. 15. met.

At quoties elementa doces, ſemperque fluentis
Materiæ cauſas; quæ vis animauerit aſtra,
Impleritque choros; quo viuat machina motu.
Sidera cur ſeptem retrò nitantur in ortus
Obluctata polo, varijſque meatibus idem
Arbiter, an geminæ conuertant æthera mentes.
Sine color proprius rerum, luciſque repulſu
Eludant aciem: tumidos quæ Luna recurſus
Nutriat oceani: quo fracta tonitrua vento.
Quis trahat imbriferas nubes: quo ſaxa creentur
Grandinis: vnde rigor niuibus: quæ flabra per auras
Excutiant rutilos tractus, aut fulmina velox
Torqueat, aut triſtem figat crinita cometen.

Claudianus de Conſ. Manl.

Dum iura mundi, certaque fœdera
Solers retractas; dum tacitos ſatus
Fonteſque, nataleſque rerum
Mente noua meditaris ortus.
Res vnde promat, quoque alat vbere
Natura adaugens, quoque cadentia
Humana fatali reſoluat
Puluere, nunc vegetante vita,
Nunc morte inerti cuncta reciprocans,
Verſas profundo materiam ſinu,
Complexa formam ſeu ſodalem
Hoſpitio facilis receptet,
Seu pellat infida, & ſociam dolis
Periura fallat; ſcilicet hoſtium
Plerumque coniurata mouit
Caſtra nouos agitans tumultus.

Vim multiformem, vim genitabilem,
Stirpemque narras alta ab origine,
Vimque appetentem coniugali
Fœdere conſociare formam.

P. Io. B. Maſculus Lyr. l. 1. Ode 16.

Mathematica.

INcerta cæli iura volubilis,
Inſanientum ac fœdera temporum
Tu corrigis, Soliſque curſum
Conſilio reuocans, viaſque
Errantis anni, ni bene conſulas,
Cogens dierum fræna licentiæ,
Confuſa, & indiſcreta quondam
Relligio trepidet moueri.
Ipſe inuolutum digeris ordinem
Vindex iniqui temporis vnice,
Seu menſtruos componis orbes,
Seu vacuas reficis Kalendas.
Quicquid ſeuerus Panthoides docet,
Tenes, retractans & Babylonias
Arteſque Chaldæas viciſſim
Per numeros, ſeriemque ducis.
Deſcribis æquam planitiem, polum
Nunc turbinas; diſcrimina lineis
Graduſue certos nunc reponis,
Pæne Syracuſio videri
Prior magiſtro.

P. Io. B. Maſculus l. 1. Ode 17.

Seu iam relictis nubibus igneo
Errare cælo, ſeu tibi ſiderum
Curſus, & errorem erudito
Mens fuerat radio notare:
Iunctiſque flexos cornibus angulos,
Et implicatas ducere circino
Nollente falli, linearum
Ductilium tenues figuras;
Certiſque cælum ſcindere partibus,
Aut Climatum diſcrimina ponere;
Et quicquid Architas laborat,
Aut Megaræ ſapiens alumnus.

P. Gilb. Ionninus lyr. l. 3. Ode 11.

Aſtro-

Aſtronomia.

ILla quidem numerum ſtellarum, & nomina nouit,
Et nouit quod Sol currat, & annus iter.
Iamque aliquis, dum nox cælum conſperſerit aſtris,
Deſcribet radio, quę videt, aſtra ſuo.
Hic rutilat Mauors; hic eſt Cythereius ignis:
Quæ nitet hic, felix, dignaque ſtella Ioue eſt.
Arctophylax illic, illic ſunt Arcades Vrſæ:
Hæc regit Argolicas, Sidonis illa rates.
Hic Ariadneæ fulgent monumenta coronæ.
Hæc Bereniceo vertice tonſa coma eſt.
Aſpice Signiferum, quo cælum cingitur, orbem;
Principium ſignis aurea fulget ouis.
Hinc Sol quadrijugos, bijugos hinc Cynthia currus
Incitat: hæc tenebris linea damnat equos.
Aſpice, & albentem mecum mirabere tractum:
Longa via eſt: ex re lactea nomen habet.
Hic tangit Geminos; illic tua ſidera Chiron:
Inde ſubit flammas Caſſiopeia tuas.

P. Iac. Vuallius l. 2. el. 3.

Aſtrologia.

HEnrice dic, per omnes
Te precor ſtellas: mihi cur Hydrochoum minaris?
Quis Deus alligauit
Liberam mentem rapidi legibus, ede, cæli?
Scilicet alba frontem
Luna, vel pallens cerebro terrigenûm moleſta
Certius imperabit,
Quàm ſibi præſens animus? num quoties repleuit
Plenior ora furtim
Igne fraterno, pariter me reparare macros
Coget opaca vultus,
Mollium pulpa leporum, vel Numida voluceri,
Vel petaſone rapto?
An velut murem catus, & bos vitulum minaci
Cynthia iactat orbem
Hinc & hinc cornu? ſed enim cur timidi ſub aſtro

Armi-

Armipotente Martis
Sæpe naſcuntur? ſtolidi ſub bene litterati
Arcadis, & rapaces
Sub Iouis ſigno? neque ſi quem Venus alma natum
Viderit ex Olympo,
Vrget infantem facibus continuò petulcis.
Ius animo ſuum ſtat
Semper immotum, ſuper altam Babylona vecto.
P. Iac. Balde in Od. Parth. Ode 31.

Rhetorica, ſiue Eloquentia.

TVm bona tranquillo venit facundia vultu:
Qua viſa trux ira cadit, cadit ira, minæque,
Effuſæque ſudes manibus, ramique præuſti.
Mox vbi ſubrectas aures, populoſque vocatos
Conſpicit intentos, & facta ſilentia linguis,
Incipit, & dictis male turbida pectora mulcet.
Qua dicente cadunt Cauri, fluuijque retorto
Amne fluunt celeres, auulſaque vertice ſaxa:
Illa tenet dictis animos, illa imperat iræ:
Illa iubet rigido decedere corde furores:
Et nunc magna iuuat, veluti cum grandine nimbos
Verba dare, & docta iaculari fulmina lingua.
Nunc libet in dulces deponere fulmina voces,
Et lauare velut liquido labentia curſu
Flumina; nunc parco, multo nunc pingere fuco,
Nunc ſine vi tenero conuoluere dicta lepore,
Nectere nunc aureo præſtat ſermone catenam,
Quæ linguæ de fonte fluens, vulgi illigat aures,
Et trahit, & verſat facilis. quæcunque ſequuntur
Scilicet, & dictis parent, & iuſſa faceſſunt.
P. Tar. Gallutius l. 1. car. 16.

Illa ego ſum mores agreſtum exoſa virorum
Surgere quæ tectis vrbes, atque oppida iuſſi
Mænibus obuallata ſuis, rituque ferarum
Degentes populos concordi pace ligaui.
Illa ego quæ fontes gelido de limine lethi,
Oppreſſoſque opibus procerum, ſtudijſque potentum
Eripio innocuos vitam miſerata labantem.
Ira mihi regum cedit, populique frementis
Seditio, poſito cedit Bellona flagello,
Et furor, & verſis diſcordia mobilis armis.

Mecum

Mecum degit honor, degunt examina laudum.
Me decorant faſces, & picto purpura textu,
Gloriaque, & populi plauſus comitantur euntem.

Idem l.1. car. 20.

O quis latinæ fons opulentiæ
Exuberanti viuidus impetu
Bacchatur, & lymphata ſecum
Corda rapax animoſque voluit.
Qui nunc profundo voluitur alueo
Sententiarum, nunc gracili fluit
Torrente linguæ: nunc apertis
Ingenij ſpatiatur aruis.
Suique latè pronus, & inſolens
Exire ripam; non tamen vuida
Captiuus alga, nec tenaci
Ire piger per aprica limo.

P.Caſ.Sarbiuius lyr. l.1. Ode 22.

Orator inſignis.

Ardua nunc eadem ſtipat fora, cum tua mæſtos
Defenſura reos vocem facundia mittit:
Seu trepidos ad iura decem citat haſta virorum,
Et firmare iubet centeno iudice cauſas:
Seu capitale nefas operoſa diluis arte,
Laudibus ipſa tuis reſonant fora. tu quoque Piſo
Iudicis affectum, poſſeſſaque pectora ducis,
Victor ſponte ſua ſequitur quocunque vocaſti.
Flet, ſi flere iubes; gaudet gaudere coactus:
Et te dante capit iudex, quam non habet, iram.
Quis non attonitus iudex tua reſpicit ora?
Quis regit ipſe ſuam, niſi per tua pondera, mentem?
Nam tua, ſiue libet pariter cum grandine nimbos,
Denſaque vibrata iaculari fulmina lingua:
Seu iuuat adſtrictas in nodum cogere voces,
Et dare ſubtili viuacia verba catenæ,
Vim Laertiadæ, breuitatem vincis Atridæ.
Dulcia ſeu mauis, liquidoque fluentia curſu
Verba, nec incluſo, ſed aperto pingere flore
Inclita Neſtorei cedit tibi gratia mellis.

Lucanus in Poem. ad Piſonem.

Virtutis idem ſuaſor ex omni aureum
Referens lycæo flumen ingenij: grauis,

Vehe-

Vehemens, amœnus, profluens linguæ artifex,
Vitæque pariter integer, caſtus, ſacer.
Sectanda laudat ſplendidè, vt nemo ſupra:
Vitanda punit melius irato Ioue.
Quæ poſuit, amplè tranſigit: verùm in loco
Narrat facetè: ſoluit ambages catè:
Conficit acutè, breuiter, ingenuè, acriter.
Præcepta morum, arcana naturæ, ſacra
Officia ciuitatis, & regni edocet:
Fines bonorum, iuris humani vberes
Fontes recludit: Prothei ritu ſtylum
Vultus in omnes vertit: elatè tonat,
Si fulminandum: verba ſubmiſsè premit,
Si perdocendum; ſerpit, aſſurgit, dolet,
Diſſimulat, inſtat, cedit, vrget, imminet
Hoſti timendus: ſupplicat, plorat, gemit,
Et hæc beatè varius, ac ſenſim omnia.

P Ber. Stephonius in Mimo ac. 2. ſce. V.

Benci, ſeu libeat pugnacis fulmina linguæ
Vibrare in ſontes, tonitruque arcere nocentes;
Seu liquido curſu, puroque ſimillimus amni
Verba per vmbroſas malis deuoluere ripas,
Et victura ſuis inſcribere nomina plantis:
Seu iuuat argutas in nodum cogere voces,
Et totum Aonio carmen deducere cliuo;
Nil æquale tibi eſt. Romæ ſtupet inſcia pubes,
Dum bellè cadit in numeros, librataque raſis
Ludit in antithetis æquo ſententia gyro,
Et noua ſuſpendit dubias facundia mentes:
Iuraturque palàm, non olim dignius vnquam
Romana proceres cum maieſtate locutos.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 2.

.... Pius ore poteſt turgere diſerto,
Et ſuperare Tigris, vel Hydaſpis flumina curſu.
Vox olli dulcis, ſed amoris plena ſeueri,
Flexa, polita, rapax animorum, florida, culta,
Leniter imperioſa, potens, librataque mente,
Pondere conſilij vibrata, opulentaque, victrix,
Libera, fuſa, tonans, frenis ſed ducta pudoris,
Vndans aggeribus, quos ſola modeſtia pandit,
Egregijs dictis animoſa, inuictaque ſemper;
Qua Romana fides, Deus ipſe è rupe latina
In populos fundet diuinæ oracula vocis,

Atque

Atque animos fluido rapiet ſermone volutos.

P. Car de Luca l. 22. Dom. Laur.

Poeſis.

NAm quia fœcundat præcordia luce marita
Numinis vbertas, arcani fætus amoris,
Editur æthereo primæua Poetica partu,
Pectoris interpres felicis, lingua leporum,
Viuida vis mentis, decorum natiua venuſtas,
Ingenij ſpecimen, ſermonum gratia viuax,
Lætitiæ facunda ſoror, cæleſtis origo.
At Genitrix vt me peperit diuina voluptas,
Gaudia ſic ſemper mihi ſunt ex indole matris.
Et quo me genitrix effudit tempore primùm,
Continuò ſermonis opes, virtutis honeſtas,
Et placidi ſenſus, & donum fertile mentis,
Eloquij mihi cultus honos, & copia diues
Carminis, & cytharæ leges, lituique, tubæque,
Tibiaque, atque chelys, proles numeroſa modorum.

P. Ber. Stephonius car. 8.

Me certè tua Muſa tui dulcedine cantus
Abripit, & memorem non ſinit eſſe mei.
Siue iubes in Threicium capere arma Tyrannum,
Pæne minax digitis ſumitur haſta meis.
Siue ſuper nubes ſublimis, & æthera tendis,
Ipſe leui videor nube repente vehi.
Siue per Auſonios ſpatiaris lauriger hortos,
Me Floræ, & Zephyri regna ſubire puto.
Seu mœrente canis teſtudine flebile carmen,
Palleo, nec fletu lumina noſtra carent.
Seu triſtes hilari ſolâris pectine curas,
Defluit ex animo cura, dolorque meo.
Siue pios caſtæ ſuſpiras mentis amores,
Vrimur: ardentes ſunt tua verba faces.
Denique me formas ſubitò conuertit in omnes
Qualiſcunque operis pagina lecta tui.
Hoc eſt & volucres cantu, fluuioſque morari,
Hoc eſt aerea ducere ſaxa via.
Hoc eſt fulmineas auferre leonibus iras,
Hoc agnis rabidos conciliare lupos.

P. Sidron. Hoſchius l. 3. eleg. 9.

O quæ

O quæ perenni Pieri carmine
Stellata mundi mœnia temperas,
Igneſque viuaces, & aulam
Cantibus æthercam remulces.
Seu tu ſupremo proxima Numini
Inuenta rerum ſemina perſonas;
Seu iura; ſeu formas canendi
Differis ordinibus beatis.
Tu ſiue cæli fræna fragoribus
Imponis, orbes ſeu ſuperos melos
Vocale, ſeu certa fluentes
Lege doces reparare curſus.
Leni volatu te Sapientia,
Caſto voluptas te ſequitur pede,
Decorque mollis, floreiſque
Gratia nexa caput corollis.
Te ſepta multis gloria honoribus
Et iuncta famæ candida veritas
Stipant frequentes, atque limbo
Sanctus amor properat ſoluto.
Tibi parentis munere eburneus,
Aurita doctus ducere marmora,
Ceſſere pecten, tibiæque,
Et fidibus reſonare ſeptem.
Teſtudo mollis: ſeu placeat pede
Per dithyrambos ludere libero;
Seu concinis certo recurſu
Docta modos leuiore plectro;
Seu ſemper ijſdem voluere legibus
Decreta mauis carmina: verticem
Attollis, indignata terras
Nomine non tumefacta vano.
Incluſa nullis limitibus vaga
Diuinus erras quà trahit impetus;
Tuoſque definire campos
Quis velit, aut poſuiſſe metas?

P. Oddo de Comitibus in Car. Miſcell.

Ars Scribendi.

Quiſquis erat, meruit ſenij tranſcendere metas;
Et fati neſcire modum, qui myſtica primus
Senſa animi magicis docuit ſignare figuris.

Et

Et captiua nouis concludere verba tabellis.
Obſtupuere rudes animæ commercia linguæ
Abſentes agitare viros, mentiſque patere
Arcanas ſine voce fibras interprete penna.
Candida perplexis diſtinguitur area ſulcis,
Et niueos atro tractus ſignante veneno.
Vomer arat, raptus volucri, quæ prodere rupem
Abnuit enixis cliui in faſtigia Gallis.
Ligna æquata dabant primis conatibus aruum,
Tum Nili contexta biblos, mox Pergama pelles
Detraxere boum natis, & pumice ſcabro
Expoliere ſuperficiem ſcribentis in vſum.
Denique quæ noſtris maioribus addita laus eſt,
Linea contexta eſt nullo ſubtemine tela,
Exuperans candore niues, ætate metalla.
Aſpice nunc viles ortus: non mollia Seres
Fila dedere operi, non vellera portitor Helles,
Linteola è triuijs trita, & ſudore peruſta
Maxillis contuſa molæ (mirabile) cernas
Iura Modeſtini, Sophocliſue ediſcere verſus.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Scriptor velociſſimus.

PVer notarum præpetum
Solers miniſter aduola,
Bipatens pugillar expedi,
Euoluo libros vberes,
Inſtarque denſæ grandinis,
Torrente lingua perſtrepo.
Tibi nec aures ambigunt,
Nec aucupatur pagina,
Et mota parce dextera
Volat per æquor cereum.
Quum maximè nunc proloquor,
Circum loquentis ambitu,
Tu ſenſa noſtri pectoris
Vix dicta iam ceris tenes.
Sentire tam velox mihi
Vellem dediſſet mens mea,
Quàm præpetis dextræ fuga
Tu me loquentem præuenis.

Quis

Quis quæſo, quis me prodidit,
Quis iſta iam dixit tibi?
Quæ cogitabam dicere.
Quæ furta corde in intimo
Exercet ales dextera?

Auſonius Epigr. 125.

Ars Typographica.

Deerat adhuc, quàm nulla ſatis mirabitur ætas,
Ars cælo delapſa viris, conſumere nata
Materiem, veloxque omnes tranſcribere libros,
Compoſitis quadrata acie miro ordine ſignis.
Nullus apex iuſſo diſcedit limite, nulli
Inter opus ceſſare datur, feruentque maniplis
Caſtra ſuis, foſſa, ferratoque aggere clauſa.
Muta cohors primùm, mox ſuccis ora diſertis
Illita palladijs prælumque, manuſque fatigat.
Nam cogunt tormenta loqui, tandemque fatentur
Depoſitum, redduntque datas ſine crimine voces.
Abſque mora canit arma virum charta ebria lymphis
Caſtalidum, citius referens ſexcenta Maronis
Carmina, quàm celeri ſcriptoris arundine verbum
Expedias, longèque operis ſtat gratia maior.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

...... Quadratis indita clathris
Subſtratum dorſo marmor premit ænea ſculptis
Forma ſibi connexa notis, & parte reclinis
Quà legitur, vi multa, hinc illinc terque, quaterque
Deſuper impaſti teritur fuligine ſucci.
Candida mox tactu furuum tractura liquorem,
Inijcitur madefacta, & pondere preſſa ſuperno,
Dum rediens in ſe prælum gemit, ecce ſub auras
Emicat vda, recens, fucoque imbuta tenaci
Charta refert hauſtas bibula compage figuras.
Nec mora: vix ſudos excepit pendula ventos,
Inde volat populos longè viſura, ſibique
Vndique plauſuræ totum meritura per orbem
Pagina iudicium turbæ. non altera cultu
Conſpicienda pari, vel caſtigatior vſquam
Prodijt, æthereas ex quo delapſa per auras
Sermones hominum volucres, ſenſuſque fugaces

Aere laboratis fixos incidere formis
Ars docuit.

Ex P. Laur. le Brun loco cit.

Pro foribus tota ex auro micat interraſo
Bractea, litterulaſque ſuper ſine lege vagantes
Plurima gemma facit: ſed non diſtinguitur ordo.
Nec certi quidquam ſocialia grammata formant,
Nec coeunt in verba notæ, ſenſumque colorant,
Confuſique characteres lectoribus obſtant.
Nec ſperare licet, niſi Dia Pronoea figuras
Componat, relegatque typos, diſperſaque cogat
Symbola, & in verſum, quæ ſit ſententia, monſtret.
Sic manus artificis ſolers, quem plurima, ſecto
Teſſerulis pluteo, circumſtat littera, certis
Sparſa locis elementa legit, commiſſaque conflat
Nomina, perpetuùm victuris nomina chartis.

P Vinc. Guiniſius car. 12.

Succede monumenta fabricantem ſæculis
In officinam, ſcriniique aheneum
Populum tuetor incolam abecedarij,
In arcula frequente ſtationarium:
Populum ſupino capite geſtantem notas
Impare figura, more non item pari,
Longas, rotundas, maximas, minuſculas,
Faciles prehenſu, mutuòque nexiles,
Verba vnde coalent, ſicut elementis ſuis.
Viden vt tabellis curioſus incubat
Styloque quantum eſt exaratum, ſublegit
Prædone ocello Dædalus, & in ſcrinio
Simulacra ſcriptis conſpicatus æmula,
Vibrat micantem in furta ſubſultim manum,
Scriniique viduat ære locupletes ſinus,
Creber rapinas reciprocans hinc modò modò hinc.
Aera ordinata, vt quidquid in tabulis iacet,
Referant, capacis laminæ in gremio locat,
Verſis apicibus litteratis ad polum,
Facieque diſpoſta ordine obliquo, vt latus
Quod eſt ſiniſtrum ferianti adhuc typo,
Sit nigricanti per papyros dexterum;
Spatiiſque verba ſeparat vacantibus,
Paſſim repandas commatum addens caudulas,
Accentuumque lineas paſſim breues,
Et cuſpidatim puncta ſe anguſtantia.

Tum

Tum coniugatis laminam typis grauem
In fragmen abiegnum exonerat. ac denuò
Semper characterum in coagmenta impiger,
Onerat, & exonerat cauam æris baiulam,
Serieque deinceps copulat Seriem pari,
Quantum papyri capiet æquor candidum
In quadrum, & inuicem opprimens contermina
Metalla, denſæ ſegetis in morem, dato
Circùm, ne aberrent, vincta cohibet ſtamine.
Mox litterariam cateruam prouidus,
Quaſi gemebundam, ni careret ſenſibus,
Ad torculi tormenta poſcit: & prius
Clathri ſupinat ambitu coercitam
Quaterni, adactis cochleatim ferreis
Obicibus in gyrum, velut Marpeſiã
Cautes, parato ne recedat è loco:
Et læuigato collocans in marmore,
Ne fundus aſper tubere faciat typos
Supernè inæquales, opuſque aberceat;
Magiſque adæquans aſſere illiſo ſuper;
Proludit imminenti atroci è torculo
Preſſuræ. at alter cum manubrijs duos
Dextra, & ſiniſtra ſtringit vtriculos, probè
Pexo, & repexo turgidos villo, quibus
Illeuit vdæ guttulas fuliginis,
Ventremque ventre ſordidato confricans
Pernice ductu, fuſilem vmbram vt perſpicit
Aequè propagatam, inſilit grauis in typos
Calcator, atque itinere replicato celer
Perſultat, vtilique tabo perlinit.
Alius amictam pelle ouina, laneis
Et inuolucris mollicellam, ad intima
Spatia feneſtellam, atque acernis aſſulis
Circùm coactam, roſcidis aſpergine
Leui papyris, & gemella cuſpide
Hinc inde fixis, veſtit infernè, & ſuper
Dat protegentem ſubditas indebito à
Tinctu papyros lamnulam per margines,
Perque media ſpatia intus, ac ſuperiacit
Flexibilem eandem laminam læui petræ
Typis onuſtæ, trochleiſque promouet
Breui meatu per cubile ligneum
Ad præla pulſus præſtolantia ſtrenuos,

Fulcris ſtatuminata circum hærentibus,
Hiulca tortu ne frequentato labent.
Tum vecte fretus torculum ad medium ſito;
(Vno ex vetuſtæ brachijs quercus), trahit
Vectem bis ad ſe ſemiuertigine alacer,
Pellique ouinæ, ſubditiſque litteris,
Chartæque mediæ penſilem bis imprimit
Aere capitatam parte molem in infima
Per tortuoſas deflua cochlea ſtrias,
Atque inter æris baſium, & pellis fugax,
Dicto ocyus perſcribit in folijs, manus
Quod graphica longas ſcribere nequit per moras.

P. Hipp. Graſſettus Epigr. 159.

ARS MEDENDI.

Homo arte Medica inſignis.

.... medicas hinc ocyus artes,
Et ſenioris opem Synali vocat: vngere vulnus
Herbarum hic ſuccis, ferrumque è vulnere cantu
Exigere, & ſomnum tutò miſiſſe chelydro,
Anteibat cunctos, nomenque erat inde per vrbes
Perque Parethoniæ celebratum littora Syrtis.

Silius Italicus l. 5.

Illi cana fides, illi ſapientia cordi,
Quæque laborantes ars Patarea leuat.
Nouerat & calidas è corpore ducere peſtes,
Nouerat & quicquid febris iniqua mouet.
Quid vehat Autumnus, quid plumbeus afferat Auſter,
Quid parili noceat libra inimica die.
Quæ male compoſitas iubeant decurrere venas
Sidera, quæ iubeant ſigna ſiniſtra neces.

P. Tar Gallutius l. 2. el. 22.

Mari ſeueram ſæpe Proſerpinam,
Clothonque ludis doctus Apolline;
Et igneam defendis ægris
Auxilio potiore febrim
Vitæ reſeruans: ingluuiem & famem
Fruſtratus Orci corpora deripis,
Quæ deſtinarat furua nigris
Manibus, & Libitina Diti.

Fruſtra laborat Mercurius gregi
Compellere atro, quem bonus expedis
Per damna fati; nec ſororum
Fila citò pateris recidi.
Faſtidioſo ponè ſedes toro,
Nec tu recedis ſedulus Heſpero
Surgente, & aſtris; meque longas
Aduigilas pereunte noctes.
Edura fortis fata refringere,
Vt docta callens iura Machaonis;
Arteſque Phœbæas ſalubri
Conſilio catus elaboras,
Arcana miſcens pocula nectaris
Parte imbuendo; ducere nec piget
Ingrata ſucci, te iubente, in-
Grata aloes, & amara myrrhæ.
Nec ſi ſodalem Naiadis integræ
Cratera poſcam, tu dare deneges
Venaſque anhelas, æſtuoſum
Et iecur egelida remulcens.

P. Io. B. Maſculus l. 1. Ode 38.

Ille & amiſſas reparare vires
Certus, & cura metuente falli,
Atque inæquales reperire docto
Pollice venas:
Pallidæ rurſum roſeum colorem
Illinet fronti benè, temperabit
Aeſtuans pectus, medico remiſcens
Pocula ſucco.
Ille placabit panace, pijſque
Artifex herbis rabidos dolores,
Cum recrudeſcit, metuitque tangi
Vulnus acerbum.
Egredi ferro reſerante plagis
Vita quid fruſtra fugitiua tentas?
Vulnerum Bodi manus en cruenta
Oſtia claudit.
Interim Bodi caue ne quid in te
Peccet Auguſti rabies leonis;
Ne quid obliquo metuendus ardens
Scorpius ictu.
Nam tibi regni ſtygij tyrannus
Ardet irarum ferus, & tyranno

Sæuior coniux, animoque celat
Triſte venenum.
Dum frequens Orci populos recenſens,
Cernit vmbrarum populum minorem
Per tuas artes, vacuaque triſtis
Regnat in aula.
P. Gilb. Ionnnius l. 3. Ode 12.

Medicina morbo adhibita.

SI qua ſalutifero gemini Chironis in antro
Herba, tholo quocunque tibi Troiana recondit
Pergamus, aut medicis felix Epidaurus arenis
Educat, Idæa profert quam Creta ſub vmbra
Dictami florentis opem, quoque anguis abundat
Spumatu; iungam ipſe manus, atque omne benignè
Virus, odoriferis Arabum quod doctus in aruis,
Aut Amphryſiaco paſtor de gramine carpſi.
Statius l. 1. Sil. in Soter.

Eſt aliquid mollem erucam, & plantaginis herbam,
Cumque ſuis auulſe ſolo radicibus Irim,
Caulemque, & viuax adiantum, & flaua lupini
Semina, pollentemque veneficijs caprificum.
Eſt & amygdalino dulcem de germine glandem,
Et lentem, & baccis lentiſcum excuſſe caducis,
Et quotquot quæcunque tulit ficulnea fœtus
Legiſſe, & longum ſolis decoxe per æſtum:
Cumque virens latum cucumis turgeſcit in orbem,
Illius è ſulco ſtirpem detraxe profundo.
Nec nihil eſt quæſiſſe fauos florentis Hymetti,
Oſtreaque, & purum laticem flauentis Iacchi.
P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 12.

Muſica, ſiue Cantus emodulatus.

CVm ſubitò erumpunt voces, totiſque canentum
Ordinibus lætum modulatur pugna canorem.
Dant cælo ingentes ſonitus animoſa tubarum
Aera procul: reſonat feſtis clangoribus æther.
Parte alia coeunt cytharæ, & vocalis arundo,
Et cæleſte melos neruorum, & flabile vulgus
Dulciſonùm lituorum, & fila ſonantia plectro,

Dulcia flexiuagos numerant diſcrimina cantus
Per varios fugitiua modos, fremit ordine concors
Diſſidium vocum, & fidium numeroſa propago.
P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car 5.
Stant Superi aerijs in puppibus, & noua ſemper
Fœdera concentu variant; paſſimque loquaces
Conſpirant auræ in numerum, nec dulce remittunt
Diſſidium vocale ebur, & ſpirabile carmen
Dulciſonùm lituorum, & ſuaue trementia vocum
Ludicra, neruorumque, & mille fugacibus inter.
Valla modis iterata, & fila loquentia plectro.
Idem cat. 6.
Aligeri in numerum conſpirant: carmina neruis
Confundunt reſonis: ſibi Dædalus, Icarus, errat
Lubrica vox, ſimilemque viam fugitiua recurrit,
Et redit, & rurſus ſe dulci errore requirit,
Argutis emiſſa vijs: aſſurgit in altum
Mox depreſſa: hæret ſuſpenſa: repullulat; vndat
Fracta, refracta, gemens, iucunda, vibrata, voluta,
Præcipiti reuocata fuga; exultatque, volatque
Non eadem, rurſuſque eadem, diſcrimine creſcens
Multiplici. Diui Aligeris ſua gaudia miſcent
Obuia: ſollicitant citharas, animantque loquaces,
Conciliantque ſonos iucundo fœdere voci.
P. Car. de Luca l. 25. Dom. Laur.
Vide ſupra Tit. Luſcinia canent.

Cytharoedus pulſans fides.

PRincipio ergo chelyn ſtringens latus inter, & vlnã,
Siluqſum clauis ſubter Plautillus acernis,
Mobilibuſque leui vertigine, ſtrideat ex lex
Ne quid, init læua caput, innexaſque coactu
Extendit tortore fides, dextroque flagellat
Pollice ad arbitrium auriculæ exploranus, vt artis
Ritè rudimentum fidium concordia ponat.
Vt dociles mulcere audit parili aera cantu
Colla chelys fidicem, quibus ex ebeno, aut elephanto
Mixtum emblema nitet; ſuffulcit pollice læuæ
Suppoſito, reliquoſque per interualla propagat
Tranſuerſis digitos neruis diſtincta, fatigans
Mille per errores, infra, ad mediumque, ſupraque e
Diductos modò diſſociat: modò lege maritat.

Inſtabili : nunc obliquat: modò porrigit : aptat
Mox ſcalæ in flexum : modò repreenditque , fugatque :
Nunc reſides hærere iubet , vel ſponte trementes
Apprimier chordis, quaſi vel diſcerpere chordas,
Iuncturiſque ciere nothis in fœdera easdem
Attentæ placitura auri : nunc applicat aut tres,
Aut geminos , cunctoſue erraticus haud reus vnquam
Errati, legis cuſtos , dum lege videtur
Extorris , nouæ adhuc artis quæſitor in arte ,
In nouum vt erudiat fila icta coire canorem.
Interea dum læua melos regit vna ſupernè ,
Infernè expediens enodem in verbera dextram ,
Ad numerum chordas ſcandente reciprocus vngui ,
Et recidente ſcabit , crudumque choreuma ſub auras
Ceu contemptor agit: mox ſe in meliora laceſſens
Orſa , placere ſagax , ſubducto pollice raſor
Chordam omnem exterget reliquis ; queis pollicis vsũ
Ponè iugat,rapiduſque iterum extergetque, iugatque.
Atque iterum , veluti violentus ab æthere vortex,
Tortilibuſque rotas modulis imitatur euntes
Aut glomus in tumidum textricem fila plicantem ;
Vſque adeò in ſpiras replicat dextramque , ſonumque
Præcipites : quas dum digiti variabilis error
In diuerſa rapit, digitos cunctator inertes
Interdum ſimulans , vix neruo è deſide murmur
Elingue exſculpit : mox affectata peroſus
Otia, ſeque ſibi reddens,miracla per omnem
Diſpenſat chordam , ſonitum criſpare fluoris
In morem æquorei , citharamque referre loquacem
Callidus , armataſque vocantia claſſica turmas:
Nunc geniale ſonans , nunc illætabile ; mulcet ,
Aſperat, in bibulas Proteus reſonabilis aures
Impartiri animam neruis operoſus acutis ;
Inque vicem grauibus , quos pollice , & indice crebro
Vellicat , aut reliquis carptu conſorte proteruis :
Mox interciſo reptans per fila tenore ,
Pſalteri aerijs vt inerrat pſaltria chordis ,
Conſpirat melicæ cumulare choragia pompæ.
Sepoſitam interdum rudis vt tyrunculus artem
Scitè expiſcatur : mox emicat artis apertum
In ſpecimen,digitiſque natatile fila per æqua
Lubricus ornat iter: titubat, frigutit, aberrat,
Falſificos meliùs iuuet vt fallacia ductus :
Titillas

Titillat leulus: lædit violentius: ictum
Suſpendit dextræ, irritans in fila ſiniſtram,
Quæ moduli in cumulum, mordaci conſonat vngue:
Mox dextra rurſum inſultat, ventrique cupreſſino
Illidens digitum, reſonam in compendia mixti
Concentus alterno adigit conamine plagam:
Explicat è neruis diſcrimina mille nouenis,
Dædalus in neruos, queis tantum interplicat ingenI,
Extremæ vt vocis naſci vel neſciat Echo
Filia, vel trunco ſe turbida promat abortu.

P. Hippol. Graſſettus Epigr. 157.

Luſcinia cum citharœdo certamen muſicum Vide in Tit. Luſcinia canens.

Organum.

ET qui magna leui detrudens murmura tractu
Innumeras voces ſegetis moderatur ahenæ,
Intonat erranti digito, penituſque trabali
Vecte laborantes in carmina concitat vndas.

Claudianus de Conſ. Manl.

Sic vbi mobilibus digitis decurſa tuborum
Multifora reſonat ſerie concordia diſcors;
Diſpare cui canna decreſcit aheneus ordo
Vſque minor: cui follis hiat, cui pulſa ſonoris
Aura foraminibus, varijs allabitur aures
Vocibus; at vocum variarum eſt vna voluptas;
Vna manus calamos æris percurrit hiantis,
Vnum emiſſa ciet concors diſcordia motum.

P. Ber. Stephonius car. 11.

Sic vbi non vno variatur carmen hiatu,
Diſparibuſque tubis vbi diſpar concinit ordo
Aeneus, & docta vocem diſcriminat arte,
Vnum cuncta canunt, vnum vis muſica concors
Voce ſub innumera, tubulis ſub pluribus; æra
Præpetibus digitis vnum decurſa loquuntur.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 8.

Organum hydraulicum.

EN tibi diſparibus decreſcit ahenea centum
Machina arundinibus, doctis diſcreta cicutis
Numinis Arcadiæ, & numeros tentare laborat.

Nec manus artificis (quod mirum) certa citati
Mobilitate modi ſyſtemata nota retentat.
Interualla tubis diſcreta ſonantibus vndæ
Lapſu lympha ſequax irritat, pollice nullo,
Ingenio nullo, præterquàm fluminis ictu
Inſpirare ratas hydraulica iuſſa camænas.
P. Ber. Stephonius car. 9.

Defluit occultis inducta canalibus vnda,
Stridenteſque Euros, calamoque incluſa trabali
Flamina pellit agens; animæ luctantur ouantes.
Ductilis ac tenues quà pandit fiſtula portas,
Cum fremitu erumpunt, foribuſque elapſa canoris
Innumeræ circùm variant diſcrimina vocis.
Imparibus ſonat ecce tubis, & machina cantus
Vocalis geminat, nulloque coercita tactu,
Pinna tamen queritur digitos volitare latentes,
Concentuſque vrgere nouos, auramque ſonantem.
P. Alex. Donatus l. 2. car. 6.

Luctantes compelle animas ad munera cantus,
Aeris & arguti fiſtula curua ſonet.
Stat retrò, & tereti veſtitur machina plumbo,
Subter phœbeo condita monte latet.
Certatim hic alis pubes operata laboret,
Pennatas agitans officioſa manus.
Flumineo lymphas pars deuoret ore miniſtras;
Præcipites lapſo pars agat amne rotas.
Hic validas calamis animas inſpiret ahenis,
Carmen in offenſis temperet ille modis.
Rumpe moram Cuſtos, validique repagula poſtis;
Libera captiuas efferat aura minas.
Diluuio ingenti ſe ferreus orbis in orbem
Vertat, & obſcuri laxet inane ſinus.
Et iam porta datur zephyris patefacta canoris,
Immiſſoſque Euros ſpirat ahena ſeges.
Et calami inflato magis intumuere metallo,
Rimoſoque latens proſilit ore fremor.
Garrula nunc reddit, nunc fiſtula colligit auras
Subter conuerſis clauſa, recluſa rotis.
Sic modulaturo vocum diſcrimina plumbo
Fiſtulis imparibus miſcet arundo modis.
P. Alex. Donatus l. 3. in Tuſcul. Aldobr.

Archi.

Architectura.

Vide ſupra Tit. Domus, Templum.

Turris Babylonicæ ædificatio.

Exciſas humeris alij ſudantibus ornos,
 Arſuraſque vehunt grandia tigna cedros.
Fornaces animant alij, ſolidoſque refoſſum
 In lateres formant igne coquente lutum.
Pars legit eiectam vicino è littore naphtham,
 Et non inuenta calce bitumen amat.
Fundamenta locant alij; terræque cauatos
 Mutata certant mole replere ſinus.
Iamque ſolo extabant poſitæ veſtigia turris,
 Et populi concors ibat in aſtra labor.
Monſtrabant ſtabiles extructa cubilia cellas,
 Monſtrabat validas plurima porta ſeras.
Grandia muniebat ſolidus laquearia fornix,
 Laxabant vacuos atria vaſta lares.
His ſuper incubuit domus altera, & altera rurſum,
 Et ſuper his aliæ rurſum, aliæque domus.
Porticus accliui circumdabat extima gyro,
 Et labyrintheo ſemita flexa gradu.
Vna videbatur conſurgere turris: at vna
 Hoſpitium turris totius orbis erat.
Tot vici, & plateæ; medijs tot in ædibus aulæ;
 Tot fora, tot cameræ, compita, clauſtra, viæ.
Ima penetrabat lethæas vſque cauernas:
 Tranſijt aerias fabrica ſumma plagas.
Sed neque finis adhuc. ſtadijs excreuerat octo
 Montibus aggeſtis ſuſpiciendus apex.
Terraque iam nimia perterrita mole gemebat,
 Atque humeris impar defugiebat onus.
In lateres defecit humus. tamen altius omnes,
 Aſtra licet renuant, altius ire parant.

P. Iac. Bidermanus l.1 Heroid. ep.5.

. . . . Nam poſtquàm naufraga gentem
Sacrilegam tellus fatalibus obruit vndis;
Hi veriti ſeros eadem ne fata nepotes
Excidio premerent, atque eluuione ſecunda

Subruerent vrbes; immani culmine turrim
Aedificant, rupeſque intrò, monteſque receptant,
Circuitu quantum Babylonia mœnia poſſent
Olim aptare ſibi. mox vſque in nubila ſaxis
Impoſitis fecere viam; cæloque minari
Vicinas afferre manus: ſublime cacumen
Imbribus intactum, & nullis ſuperabile ventis
Eſſe rati; riſere minas, iraſque triſulci
Fulminis, & faſtu ſtolido ſpreuere Tonantem.
Vidit vana pium faſtigia creſcere Numen,
Iamque adeò montes, iamque ipſas tangere nubes,
Tranſabitura etiam; niſi cæpta ſuperba potenti
Diſturbata manu, porrò altius ire vetaret.
Altius ire vetat.

Idem l. 3. Herod, num. 21.

ARS STATVARIA.

Statua equeſtris.

QVæ ſuper impoſito moles gemmata coloſſo
Stat latium complexa forum; cæloue peractum
Fluxit opus, Siculis an conformata caminis
Effigies, laſſum Steropen Brontemque reliquit?
En ſonipes habitus, animoſque imitatus equeſtris
Acrius attollit vultus, curſumque minatur.
Cui rigidis ſtant colla iubis, viuoſque per armos
Impetus, & tantis calcaribus ilia latè
Suffectura patent. vacuæ pro ceſpite terræ
Aenea captiui crinem tegit vngula Rheni.

Statius l. 1. ſil. car. 1.

Aſpicio: viden vt magnos ſe tollit in artus
Marmoreus ſonipes, atque hoc rectore ſuperbit?
Pondus amare putes, ceruix lentatur in orbem,
Vix vno terit vngue ſolum, & tellure morantis
Ingenium lapidis ſculptor domat arte magiſtra.
Sub pedibus fremit Impietas, & fuſile torquet
Indignata caput: premit vngula pectoris iras,
Cordaque, nondum iſto ſat viſa rigere metallo.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Quæ ſpecies mihi ſe, & mortali maior imago
Obijcit? an Geticos terret qui cuſpide campos
Threijcio

Threijcio ſubuectus equo fert ora? comaſque
Aſper in arma graui nigrantes caſſide velat?
An Lodoice tuos ducunt ſpirantia vultus
Aera, fodiſque alacer niueos calcaribus armos
Cornipedis, numenque Deùm virtutibus æquas?
Mars erit, at vultu melior, qualiſque videri
Compoſito velit orbe bonis; agit aureus ignes
Vertex, & cupidis iam tum ſibi ſidus in aſtris
Accendit, quà libra dies examine recto
Aequat, & Aſtrææ cæli fax temperat orbes.
Heſperio dat fræna fero, cogitque ſuperbum
Iuſſa pati, dorſoque ſedens docet ire minorem.
Ille fremens auras hinnitibus implet acutis,
Crebra ſonans geminum cornu quatit vngula monſtrū
Anterior. diram illuuiem prorumpit ab imo
Pectore, deſpumatque furor.

Apud eumdem to. 2.

Opera varia ſculptura Vide apud P. Alex. Donatum toto car. 4. lib. 2. vbi deſcribit Sacellum Exquilinum B. V.

ARS TEXENDI.

Texendi artificium.

HAud mora. conſiſtunt diuerſis partibus ambæ,
Et gracili geminas intendunt ſtamine telas.
Tela iugo iuncta eſt: ſtamen ſecernit arundo.
Inſeritur medium radijs ſubtegmen acutis,
Quod digiti expediunt: atque inter ſtamina ductum
Percuſſo feriunt inſecti pectine dentes.
Illic & Tyrium quæ purpura ſenſit ahenum
Texitur, & tenues parui diſcriminis vmbræ.
Illic & lentum filis immittitur aurum,
Et vetus in tela deducitur argumentum.

Ouidius l. 6. met.

Hinc vocat extremum tandem textura laborem,
Intenduntque nurus diſcretas pectine telas
Multifido, radijſque ſonantibus intertexunt
Iactantes dextra, læuaque ſequentia fila,
Alternîſque ſuus pedibus labor additus; atque
Deſuper acta gemit tereti rota garrula neruo.
Nec modus eſt ſimplex texendi, nec genus vnum

Telarum:

Telarum: nunc raſa vides, & læuia texta,
Nunc pexis, leuiterque attonſis mollia villis.
Quin etiam varios tenui ſub tegmine pingunt
Nexilibus flores ederis, ſiluaſque virentes.

Hier. Vida l. 2. Bomb.

Quæ Peluſiaco vellera pollice
Torquet fæmina, & inſita
Filis fila ſequacibus
Diſpenſat digito; ſuis
Inconfuſa locis mouet:
 Si neſcis, oculi pingit imaginem,
Quam per multifidos globos,
Ambageſque volubiles,
Anfractuſque plicabiles
Docto digerit ordine.
 O qualis famulis iuncta laboribus
Qualem pingit imaginem?
Concinnata reciproco
Verſat vellera turbine
Aureo vellera turbine.
 Seu fuco Tyriæ molliat vndulæ,
Et mollita reuinciat,
Inclinata retorqueat;
Obliquataque raſili
Circum forcipe circinet.

In Veſtig. Gymnaſ. par. 3.

Textrinas hinc Diua aperit, carpendaque lina
Obiicit, ac duplici torquendam ſtamine byſſum.
Diſcite, ait pexæ varios lanuginis vſus,
Quam mittant in fila manus poſt pectinis vngues,
Carbaſa vt in validas coeant molliſſima telas.
Et phrygias imiten ur acus, inſcriptaque textu
Multiplici ducant radio currente figuras.
Hæc ait, & vario pandit Babylonia textu
Aulæa, Attalicas nondum cognomine veſtes,
Spiranteſque feras viuis in ſtamine ſiluis,
Aut filicata inter pictas fructeta volucres
Aut per acu picti libratas cærula cæli,
Fluminaque herboſis argento vndantia ripis.

P. Ant. Millieus to. 1. Moyſ. Via. l. 11.

Fœmina nens.

ANte focum nutrix operoſo intenta labori
Aptabat læua garrula parte colum:
Inque apicem glomerabat opes, molliſſima lini
Penſa, leues nebulas, & ſine luce niues.
Pendula mox tereti ducebat ſtamina fuſo,
Et ſæpe appoſito dente domabat opus.
Et penſi vitia allambens hærentia labris,
Mordebat, ſi quam lina tulere notam.
Fila coæquabat digitis formata ſupinis,
Pollicis & proni turbine torta dabat.
Hic adeò intendebat, iners ad cætera, mentem.
Tamque operi vigiles iuſſit adeſſe manus;
Vt non liciolum telæ, ſed ſtamina vitæ
Nere videretur addita Parca tribus.

P.Vinc.Guiniſius Eleg.5.

Interea digitos habiles ad vellera vertens
Mollia depexas coniux in ſtamina lanas
Produxit, laterique colum molita colurnam,
Deuoluit capulum fuſo, villoſque reuellit
Dentibus, atque vda mollit ſubtemina lingua.

P.Ant. Millieus to.1.Moyſ. Via.l.11.

ARS EQVITANDI.

Homo equum domans vel regens.

PRimus equi labor eſt animos, atque arma videre
Bellantum, lituoſque pati, tractuque gementem
Ferre rotam, & ſtabulo frenos audire ſonantes.
Tum magis atque magis blandis gaudere magiſtri
Laudibus, & plauſæ ſonitum ceruicis amare.
Atque hæc iam primo depulſus ab vbere matris
Audiat; inque vicem det mollibus ora capiſtris
Inualidus, etiamque tremens, etiam inſcius æui.
At tribus exactis vbi quarta acceſſerit æſtas,
Carpere mox gyrum incipiat, gradibuſque ſonare
Compoſitis, ſinuetque alterna volumina crurum,
Sitque laboranti ſimilis; tum curſibus auras

Prouocet,

Prouet, & per aperta volans, ceu liber habenis
Aequora, vix ſumma veſtigia ponat arena.

Virgilius l. 3. Geor.

Aut quis equum celeremue arcto compeſcere freno
Poſſit, & effuſas tardo permittere habenas?
Inque vicem modò directo contendere paſſu,
Seu libeat curuo melius contendere gyro?

Tibullus in Poem. ad Meſſal.

Sic auriga ſolet feruentia Theſſalus ora
Mobilibus frenis in aperto flectere campo,
Qui modò non ſolum rapido permittit habenas
Quadrupedi, ſed calce citat, modo torquet in auras
Flexibiles rictus, & nunc ceruice rotata
Incipit effuſos in gyrum carpere curſus.

Lucanus in Poem. ad Piſon.

Cum vectaris equo, ſimulacraque Martia ludis,
Quis molles ſinuare fugas, quis tendere contum
Acrior? aut ſubitos melior flexiſſe recurſus?
Vtque tuis primùm ſonipes calcaribus arſit,
Ignefcunt patulæ nares, non ſentit arenas
Vngula, diſcuſſæque iubæ ſparguntur in armos.
Turbantur phaleræ, ſpumoſis morſibus aurum
Fumat, anhelantes exundant ſanguine gemmæ.

Claudianus de 4. Conſ. Honor.

Ecquis amor Martis? cum te pulcherrimus alto
Fulmineum componis equo, ſubigiſque frementem
Stare loco, glomerare fugas, conſcendere ſaltu
Turbineo ſublimem auram, & colludere ventis:
Mox alta ceruice datos pede ſiſtere gyros,
Tum furijs actum pernicibus ire per æquor
Immenſum ſpatio, & curſus iterare volucres.

P. Conſt. Fulcharellus l. 1. car. 7.

Nec minus & grauidis auro tumefactus habenis
Altior inuehitur campis equus: vngula crebro
Et pulſu modo ſaxa quatit, tactuſque magiſtræ
Aſſultat virgæ ſonipes: modò raptus in auras
Naribus expirans, labriſque ardentibus ignem
Incedit, laceros & calcibus excutit euros.
Tum plauſa ceruice graues iam mollior iras,
Turbataſque iubas componit, & alta ſuperbo
Efigit ora gradu, gaudenſque argentea frena
Mandere, pacato glomerat veſtigia dorſo.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 2.

Tuque

[T]uque vale, ò premere, & dociles qui fundere habenas
Præcipis inſueti caute Magiſter equi.
[Q]uà ſe Cæſarei via flexilis amphitheatri
Scindit in obliquos peruia facta ſinus.
[H]ic ſpumantis equi generoſos ducimus orbes,
Præcipitemque cita frangimus arte gradum.
[H]ic animare vago celerem iuuat impete curſum,
Anxiaque ambigua frena rotare manu.
[I]nterea inclamat, monet, increpat; & pretioſa
Sollicitus vendit voce magiſter opem.

P. Franc. Remondus Eleg. 1.

[V]ide ſupra Tit. Equus, & Tit. Curſus curruum.

ARS SAGITTANDI.

PRotinus Aeneas celeri certare ſagitta
Inuitat qui forte velint, & præmia ponit.
Tum validis flexos incuruant viribus arcus,
Pro ſe quiſque viri, & depromunt tela pharetris,
Primaque per cælum neruo ſtridente ſagitta
Hyrtacidæ iuuenis volucres diuerberat auras.
Poſt acer Mneſtheus adducto conſtitit arcu,
Alta petens, pariterque oculos, telumque tetendit.

Virgilius l. 5. Aen.

.... intento volucrem de more ſagittam
Aſſignat neruo: vtque oculis librauit in hoſtem,
Et calamo monſtrauit iter, diuerſa relaxans
Brachia, deduxit vultu comitante per auras
In vulnus telum, & reſidentis puppe magiſtri
Afflixit plectro dextram.

Silius Italicus l. 14.

Vaſtum coactis flexit arcum cornibus,
Pharetramque ſoluit. ſtridet emiſſa impetu
Arundo. medio ſpiculum collo fugit
Vulnere relicto

Seneca in Her. fur. ac. 5.

Nunquam caſſa manus, nullum ſine vulnere fugit
Miſſile. nec requies dextræ, ſonitumque priori
Iungit arundo ſequens. vnam quis crederet arcum?
Aut vnam ſæuire manum? modò dirigit ictus,
Nunc latere alterno dubius conamina mutat.

Statius l. 9. Theb.

ARS

ARS MAGICA.

Magica ars & potentia.

HÆc ſe carminibus promittit ſoluere mentes
Quas velit, aſt alijs duras immittere curas:
Siſtere aquam fluuijs, & vertere ſidera retro;
Nocturnoſque ciet Manes. mugire videbis
Sub pedibus terram, & deſcendere montibus ornos.

Virgilius l. 4. Æn.

Hanc ego de cælo ducentem ſidera vidi:
Fluminis hæc rapidi carmine vertit iter.
Hæc cantu finditque ſolum, Maneſque ſepulcris
Elicit, & tepido deuocat oſſa rogo.
Iam ciet infernas magico ſtridore cateruas:
Iam iubet adſperſas lacte referre pedem.
Cum libet hæc triſti depellit nubila cælo:
Cum libet æſtiuo conuocat orbe niues.
Sola tenere malas Medeæ dicitur herbas,
Sola feros Hecates perdomuiſſe canes.

Tibullus l. 1. Eleg. 2.

Vernare iuſſi frigore in medio nemus,
Miſſumque fulmen ſtare; concuſſi fretum
Ceſſante vento; turbidum explicui mare,
Et ſicca tellus fontibus patuit nouis;
Habuere motum ſaxa, diſcuſſi fores;
Vmbræ ſtetiſtis; & mea iuſſi prece
Manes loquuntur; ſonuit infernus canis;
Mare, terra, cælum, & tartarus ſeruit mihi;
Nox media ſolem vidit, & noctem dies,
Nihilque leges ad meos cantus tenent.

Seneca in Her. Oet. ac. 2. ſc. 1.

Egique ad ima maria, & Oceanus graues
Interius vndas æſtibus victis dedit:
Pariterque mundus lege confuſa ætheris
Et ſolem, & aſtra vidit: & vetitum mare
Tetigiſtis Vrſæ, temporum flexi vices:
Aeſtiua tellus floruit cantu meo:
Meſſem coacta vidit hibernam Ceres:
Violenta Phaſis vertit in fontem vada:
Et Iſter in tot ora diuiſſus, truces

Compreſſit

:ompreſſit vndas omnibus ripis piger.
onuere fluctus, tumuit inſanum mare
'acente vento. nemoris antiqui domus
ımiſit vmbram vocis imperio meæ.
)ie relicto Phœbus in medio ſtetit;
Iyadeſque noſtris cantibus motæ labant.

Seneca in Med. ac. 4 ſc. 1.

Ceſſauere vices rerum, dilataque longa
Iæſit nocte dies; legi non paruit æther;
'orpuit & præceps audito carmine mundus,
ıxibus & rapidis impulſos Iuppiter vrgens
liratur non ire polos. nunc omnia complent
mbribus, & calido producunt nubila phœbo:
t tonat ignaro cælum Ioue: vocibus iiſdem
lumentes latè nebulas, nimboſque ſolutis
xcuſſere comis; ventis ceſſantibus æquor
ntumuit: rurſus vetitum ſentire procellas
'onticuit turbante Noto; puppimque ferentes
n ventum tumuere ſinus. de rupe pependit
ıbſciſſa fixus torrens, amniſque cucurrit,
Ion quà pronus erat. Nilum non extulit æſtas,
Ιæander direxit aquas, Rhodanumque morantem
'ræcipitauit Arar. ſubmiſſo vertice montes
ξxplicuere iugum, nubes ſuſpexit Olympus,
olibus & nullis Scythicæ, cum bruma rigeret,
)imaduere niues. impulſam ſidere Tethyn
leppulit Aemonidùm, defenſo littore, carmen.
'erra quoque immoti concuſſit ponderis axem,
t medium vergens titubauit niſus in orbem.

Lucanus lib. 6.

.... noui quo Theſſala cantu
ripiat lunare iubar; quid ſigna ſagacis
ıegypti valeant, qua gens Chaldea vocatis
mperat arte Deis. nec me latuere fluentes
ırboribus ſucci, funeſtarumque poteſtas
Ierbarum: quidquid lethali germine pollens
'aucaſus, & Scythicæ vernant in carmine rupes.
æpius horrendos Manes, ſacriſque litaui
Ioćturnis Hecaten, & condita funera traxi
'arminibus victura meis, multoſque canendo,
Quamuis Parcarum reſtarent fila, peremi.
te vagas quercus, & flamina ſtare coegi.
'erſaque non prono curuaui flumina lapſu

In fontes reditura ſuos.

Claudianus l. 1. in Ruff.

An qui mouere pallidum cantu chaos,
Soluere trifaucis ora qui poſſum canis,
Et flexa retrò flumina inuito pede
Attonita fontis hortor incunabula
Iterare; qui cum ſaltibus ſiluas ſequi,
Et ire cautes carmine auritas meo;
Qui pura ſulco ſigna ſulphureo traho
Refixa cælo; nocte qui tacita queo
Deripere lunam; ſorte qui mira eloqui
Vocale ſaxum doceo venturi exitus
Metus latentes; cereas imagines
Inire greſſus; è ſepulcretis domum
Remeare functa corpora, & vulgò canis
Volitare formis; frontis humanæ modo
Animas ferarum terga ſæuarum truces
Induere ſetis horrida; & ſolis vagas
Errare campis, murmur vt iuſſit meum
Colchi ſuſurro, & Theſſalo potentius.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 1. ſc. 2.

Magicum opus ſiue incantamentum.

AT regina pyra penetrali in ſede ſub auras
Erecta ingenti, tædis atque ilice ſecta,
Intenditque locum ſertis, & fronde coronat
Funera: ſuper exuuias, enſemque relictum,
Effigiemque toro locat, haud ignara futuri.
Stant aræ circum, & crines effuſa ſacerdos
Tercentum tonat ore Deos, Erebumque, Chaoſque,
Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ,
Sparſerat & latices ſimulatos fontis Auerni:
Falcibus & meſſæ ad lunam quæruntur ahenis
Pubentes herbæ nigri cum lacte veneni:
Quæritur & naſcentis equi de fronte reuulſus
Et matri præreptus amor.

Virgilius l. 4 Aen.

Pectora tunc primùm feruenti ſanguine ſupplet
Vulneribus laxata nouis, taboque medullas
Abluit, & virus largè lunare miniſtrat.
Huc quidquid fœtu genuit natura ſiniſtro
Miſcetur: non ſpuma canum, quibus vnda timori eſt,

Viſcera

Viſcera non lyncis, non duræ nodus hyenæ
Defuit, & cerui paſti ſerpente medulla:
Non puppim retiuens, Euro tendente rudentes,
In medijs Echeneis aquis, oculique draconum,
Non Arabum volucer ſerpens, innataque rubris
Æquoribus cuſtos pretioſæ vipera conchæ,
Aut viuentis adhuc Libycæ membrana ceraſtæ,
Aut cinis Eoa poſiti Phœnicis in ara.

Lucanus l. 6.

Ipſa comas effuſa, pedemque exuta ſiniſtrum
Cum Philtris longum ſubmurmurat, atque ita fatur.
Pone aram, & viuos hauri de flumine rores,
Sanaque vicino decerpe abſynthia campo.
Voluite præcipitem mea licia, voluite rhombum.
Alga tibi hæc primum tumidi purgamina ponti
Spargitur, & rapidis abſumitur arida flammis.
Ter muſcum Cleariſta, ter hunc ſine forcipe cancrum
Ure ſimul, cumque his dic viſcera Mæonis vro,
Spongia nunc lacrymis perfunditur. heus bona magno
Spongia nata mari, lacrymas bibe ſedula noſtras.
Utque rapis ſitiens illas, ſic Mæonis omnem
Mæonis ingrati rapias de pectore ſenſum.
Huc huc, qui rigida meditaris vulnera cauda
Sæue Trigon; & tu proprium cui ſiſtere naues
Veliferas, Echeneis, adeſte: & Mæonis acres
Tu retinere pedes, tu figere corda labora.
Tunde iecur, ſpumamque ſimul torpedinis atræ;
Inde manu leporem: leporis penetrabile virus.
Naſcitur Eois hic fluctibus. attulit Aegle,
Docta Aegle, iuſſitque inimicum tangere limen.
Curre age, tange ſimul, ſimul obline. cras mihi pœnas
Perfidus ille dabit.

Sanazzarius Eglo. 5.

Aptetur humeris, (moris id Suſis viget)
Tenui papyro varia conſuto chlamys,
Notis arata ſplendidè Babylonijs.
Ibi vis veneno textili præſens latet
Implicita, donum Bactrij quondam ſenis.
Laneus in orbem vinciat nexus comam:
Terno colore diſcolor cingat caput
Ter vitta: numerus inferos impar trahit.
Puniceus ignes, cærulus fluctus ſolet
Concire, furuus pallidos Manes ligat.

Percuſſa

Percuſſa Diti ſanguinem mittat ſacrum
Siniſtra vena. Sanguis hic Diti datur,
Quem reddet hoſtis arte mactatus mea.
Nunc exeratur virga; quam noctis nigris
Defenſus vmbris, dexterum nudus pedem,
Gelidas ad Arctos falce cantata, ſua
De matre raptam, fronde fraxinea exui
Silente luna; pellit hæc cælo diem,
Vt libet, & atra nube ſubtexit polum.
Venena nunc ſpargantur, & raucæ ſtrygis
Auulſa viuæ viſcera, & ſerpentibus
Expreſſa ſanies: ſpuma Gorgonei locum
Præuitiet anguis: hoſtis & furtim modò
Sublectus vnguis: vngue nunc hoſtis lito;
Mox corde, ſi quid carmini Pluto faues.

P. Ber. Stephonius in Flau. ac. 1. ſc. 2.

Vide ſup. Tit. Veneficia, & Venefica.

ARS CHIMICA.

AT procul obſcuro ſpeluncæ, imoque receſſu
Oliabus deprendit anum, cui ſordida fumo
Canities, ſulcata oculis ſtillantibus ora,
Nigranteſque genis rugæ, ſqualente fauilla:
Semuſtos laceris ſuccingens veſtibus artus
Illa tamen rapidis auidè fornacibus inſtat;
Nec paucos in partem operum, fumique miniſtros
Illecebris Arabiſſa trahit; ſpes omnibus ardens,
Aureaque è foculis naſcens fortuna renidet.
Inuentam taciti in denſa fuligine voluunt
Aurifices, ne præterea ſpectetur ab vllo,
Indoctiſque ſinat manibus ſe in lumine tangi.
Oliabus, dic Diua, inquit, quæ condita monſtrat
Illa anus arcanis veluti myſteria ciſtis?
Quidue docet? quæ tanta ſenum vigilantia tractat
Carbones? aut quorum animas tot follibus efflant,
Lethaleſque bibunt ſpumis & ſulphure fumos?
Quærenti ſic Diua refert: ne quære doceri
Stultitiam, quam cæca auri commenta cupido,
Cui placuit cælo venas tellure relicta
Quærere, & errantes foculis intrudere ſtellas,
Vt de Mercurij procudat ſidere lunam,

Aeraque in auricomum conuertat cypria ſolem.
Naturam migrare ſuis à finibus auſi,
Semina tingendis fuderunt apta metallis.
Et fucum fecere ſibi, captique priores
Arte ſua, mox fuco alijs illudere certant.
Pulueris exigui iactu miracula ſpondent,
In tetros quibus ampla volant patrimonia fumos.

P. Ant. Millieus l. 11. Moyſ. V. a. to. 1.

MECHANICÆ OPERA VARIA.

Horologium.

HÆc quæ metitur vocalis tempora moles,
Cum cælo tacitum, credite, fœdus habet.
Nam cælo Sol quidquid agit noctuue, diuue,
Inſcriptum nobis machina fronte refert.
Artis opus miræ: ad terram reuolubile plumbum
Nititur, & ſpiris trochlea verſat onus.
Pondere ab hoc motus: nam dum vi vertitur axis,
Dentatas cogit mordicus ire rotas.
Morſu illo implicitos, obuerſoſque orbibus orbes
Pendula ſuſpenſo examine libra mouet.
Aeneus hinc monitor turri ſonat, & ſimul horas
Mobilis inſcripto lingula in orbe notat.
Diuidit hic index vitam, tetamque minutim
Concidit, ſolidum dilaceratque diem.
Diſcite non vllam ſine pondere reddere vocem,
Diſcite (ne multis) ore, manuque loqui.

P. Fam. Strada l. 2. prol. 3.

Fuſilis hic moles volucrum compage rotarum
Tormentumque volubilibus circùm orbibus actum
Surgit, & in liquido patet aſpectabile vitro.
Illi talis ineſt facies, qualem ænea præfert
Machina, quæ ſummis è turribus admonet vrbes
Temporis, & pulſu fugitiuas diuidit horas.
Pendet inæquali capitum libramine funis
Aureus, & grandes ducit pro pondere gemmas
Solem infra, ſemperque idem ſurgitque, caditque;
Et metitur opus, motumque, moramque gubernat.
Nam crebris agilem ſpiris amplectitur axem,
Immortalem axem, ſolidoque adamante rigentem.

Non

Non adeò tamen indomitum, quin textilis auri
Sentiat amplexus: ad blandimenta mouetur
Ilicet, & ſimilem pretioſis dentibus orbem
Corripit; hic alios verſat, voluuntque veluti
Mordicus, & totam rapiunt vertigine molem.
At placidè errantum facit æquamenta rotarum
Hinc atque inde pari trepidans examine libra;
Neu ſe præcipiti verſatile pondus agat vi,
Illa cauet, præbetque ſui diſcrimina motus.
Hæc intus. foris eſt etiam ſua gratia fronti.
Nam ſtylus huc ſe ſe, gemmataque lingula profert,
Purpureuſque index, qui moli annexus, eodem
Incedit cum mole gradu, & miracula ſignat,
Qualia non vlli fas eſt agnoſcere Diuûm.
Scilicet ingentis frons eſt adamantina turris:
Fronte ſuper, quà circumagit ſe gemmeus index,
Docta manus ſolido formas inſcripſerat auro,
Arcanoſque characteres, & cæca notarum
Argumenta, quibus ſe lingula monſtrat in orbem
Mobilis, & ſtabili premit aurea ſigna rotatu.

P. Vinc. Guiniſi... car. 2.

Sic quæ multiplices orbes implexa cietur
Horarum interpres, fugitiui temporis index
Machina, momentis diſpenſat ſingula certis,
Interualla regens, & libramenta rotarum.
Pondera deſidunt arcano concita motu
Infernè. ſpatijs iuſſis momenta supernè
Sollicitant: numeros figit vel conſcia cuſpis
Exterior, vel ſigna doceat turrita metalli.

P. Ber. Stephonius car. 8.

Qui loquitur lapſas. & non intelligit horas,
Pſittacus, haud ales, facundo haud præditus ore,
Ferrea ſed moles ſolerte magiſtra rotatu,
Aetherij quod nent orbes, concidere terris
Tempus, in aeria perpes latet incola turri.
Eſſe rotis credas è pluribus armamentum,
Tot ſunt, quæque ſuis nitentes axibus, & ſe
Nectentes innctis per mutua dentibus, æquè
Qui circùm extuſi confinia marginis armant,
Et quos accipiunt, donant per baſia motus.
Haud eadem menſura rotis, aſt ordo gemellus
Non pariles moderatur, vt ad fundamina prima,
Quæ plus æris habet, ſedeat; deincepſque minores

Vna

Vna alij impoſitis ſcandant faſtigia circis,
Vna aliam haud geſtet, ſed quæuis mole ſua ſtet.
Circulus in ſummo eſt edentulus, aſtra ſupinus
In ſupera, haud duplici ſuffultus ab axe, ſed vno
Penſilis, & trunca ſemper vertigine tortus:
Inſtabilis fert ſe, atque refert dextrumque, ſiniſtrumq;
In latus, ad medium ſtadium interceptus, vt vltrà
Ne meet, ac gemitu queritur ſua vincla perenni.
Turris ad excelſum vento ludibria, & imbri
Aera apicem proſtant, queis malleus imminet, atrox
Aſſeſſor, facili præceps in verbera caſu,
Inferior caſum prudens ſi machina poſcat,
Laxato, quod te cohibet male verbero, filo.
Throclea pendentum querna eſt in calce rotarum
Obſita cannabinis ſpiris, vt ſemper in orbem
Irrequieta queat conſenſu molis amico
Imprimere inque rotas, inque altum tempus iter, ſi
Imperet, ad terram prono quæ pondere maſſa
Subſidit lapidoſa, moraſque peroſa tenaces,
Explicito finire inhiat ſuſpendia fune.
At dum finis adeſt ſuſpendi, extrema rotarum, &
Maxima conuoluit ſe, diſſimulatque volumen,
Seruitium indignata, aliaſque, ignobile vulgus,
Gyro inuita adigit gyrum oſtentare ſequacem,
Et tortore almum lacerare in ſegmina dente
Bis duodena diem. ſegmenti præco metallum
Tintinat è turri ad numerum, dum qui ante per horam
Immotas tulit ordo rotas, retinacla iubetur
Libramentorum de cannabe ſuſpenſorum
Laxare implicita, throcleamque rotare ſecundam,
Cannabe per maſſæ deſcenſum vrgente. tumultus
Secretæ hinc feruet molis, ſpiræque, rotæque
Decreſcuntque, volantque agiles, raptumque ſupernè
Auras circuitu vexat pernice flabellum.
Extimus at paries ſpatia in duodena diremptus,
Inſcriptuſque horas numero ſignante cadentes,
Fidus in obſequium fixi cum mole repoſta
Fœderis, erronem cunctanti gnomona motu
Circumagit, cyclicum; qui interprete cuſpide mutus
Narrat curriculi quota ſit ſciſſura diurni:
Morologus tamen, interior ſi fortè rotarum,
Quod dentes, axeſue inimica retardet amurca,
Deſipiat ſeries, momentaque mordeat exlex,

P. Hipp. Grageſtus Epig. 156.

Eſt mihi Palladiæ munus prænobile dextræ,
Ponderibus librata ſuis argentea moles,
Quæ lucis, noctiſque vices diſtinguit, & altas
Latonæque vias. & tempora quattuor anni.
Materiam commendat opus: nam mille rotarum
Denticulis implexa agitur, motuque perenni
Anfractus Solis varios, Lunæque labores
Aſtrorumque vias æquato examine ſignat.
Hic auro ſtylus irradiat, lentoque rotatu
Immoto verſans ſua ſe in veſtigia centro
Enotat inſcriptas ſpatijs æqualibus horas.
Infrà fulgentis rutilant argentea Lunæ
Cornua, quæ ad vultum Latonæ, ortuſque, vieeſque
Voluuntur, paribuſque notant veſtigia ſignis.
Intus agit data campanæ quæ protinus hora
Affuſum ſtratis dominum tinnitibus vrget,
Exactaſque docet repetitis ictibus horas.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

Horologium arenarium.

Dimenſis qui rite diem diſcriminat horis
Puluis in alternum labilis arte vitrum:
Vertendam in geminos ampullam interfluit orbes,
Anguſtas repetens parua per ora vias.
Labitur inque vices idem reuolutus easdem
Metitur varium temporis interitum.
Quis melior vitæ monitor, rerumque magiſter?
Nil docet immotum, nil docet eſſe nouum.

P. Conſt. Pulcharellus l. 4. epig 22.

Pixis Nautica.

Nil intentatum. plebeius nauita Cauros
Ridet, & Herculeis vbi Titan feſſus in vndis
Merſit equos cum luce, citis freta currere velis
Tanta Megallanes cœpit. quò non datur vltra,
Finis erat, munduſque viæ menſura peractus.
Sit ſine Sole dies, & nox illunis, & aſtra
Nulla polo, pinnis rorantibus aſſonet Auſter,
Vaſtaque vtrimque fremat Tethys; nil territus alnum
Tiphys agit, obeunt ſe curi munia nautæ:

Docta

Docta ratis contendit iter, quò prima iubebant
Conſilia, optato ſuccedens impete portu.
Non illa aut Auſtris, aut cælo fiſa ſereno,
Sed gemma, quam prima dabant Magnetica rura,
Inconſtina acie ſeptem ſpectante Triones.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet. l. 7.

Dolabra.

PArs latera æqua dolat, ferroque politius vrget,
Artifici ferro, quod longæ carcere buxi
Clauditur; vnde acies mergit, quantum ima ſubactam
Materiem morſu allambat: volat illa frequenti
Pulſa miniſterio, per & exæquabile dorſum
Itque, reditque trabis, dum læuia fingit eundo,
Aſpera quæ ſubeunt, & quæ turgentia, ponat.

P. Vinc. Guiniſius car. 8.

Terebra.

SEnſim recuruo dente tenax chalybs,
It turbinato vulnere, per moras
Rotantis aſtus, quà feroci
Tacta manu negat ire cornus.
Non ille claro viuidus impetu
Transfigit acto robora cuſpide:
Sed lenta mendax pertinaci
Bella mouet metuendus arte.
Quæ prima morſu vulnera prætulit,
Libata cortex oſcula credidit.
Mox ima demiſſum vagari
Viſcera per, gremiumque ſenſit.
Namque ille poſtquam lene momorderit,
Spiris inhæret tortilis acribus;
Mox hinc, & inde per morantes
Quærit iter, reperitque fibras.

In Veſtigio Gymn. Rom. par. 3.

Flagellum è funiculis.

PRæterea quinos nodo ſociauit eodem
Funiculos, iunctiſque caput dedit omnibus vnum.

X 2 A capite

A capite abſoluit nexum; iuſſitque vagari
Pronius, & ſparſim liberrima ſerpere fila.
At fibrarum oras, ſupremæque agmina caudæ
Implicuit nodis, & textu duplice ſepſit;
Nobile ſupplicium, tempeſtatemque nocentum
Terga flagellantem, ſcelerumque vltricia tela.

P. Vinc. Guiniſius car. 11.

Speculum vſtorium.

EN noua cæleſtes furatur machina flammas,
Atque igne flagrat non ſuo.
Ambitioſa micat, flammæque hanc mille coronant,
Non ficta furta Promethei.
Nam quamuis ſit inops flammarum, & lucis egena,
Lucem illa & ignes euomit
Aemula ſideribus, ſolemque à ſole reuellit,
Et in ſuo oſtentat ſinu.
Exiguo fulget Titan, atque ardet in orbe,
Solique fit ſol æmulus.
Vſque adeò par eſt ſibi; nam non pingit inerti
Hic proprium radio decus,
Qualis in aduerſæ dum nubis imagine ludit,
Vbi fulget ille frigidus,
Effingitque ſuam radijs languentibus vmbram
Imbellis artifex ſui.
Aſt hic ſe totum infundit, lucemque, faceſque,
Nec micat imago degener.
Terreſtris Sol eſt, aſtrorum pulchra propago,
Furtumque potius nobile.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

Calcar ferreum.

QVin etiam æratis calcaria ſentibus aſpra
Subdidit, & puero tulit irritamen equorum.
Circulus eſt ferro media plus parte politus,
At qua parte chalybs defecit, habenula ferro
Lorea ſuccedit, complexaque perficit orbem.
Ferreus hinc ſtimulus, ſtimulique minutula cuſpis
Plurima ſe prodit, formatque volubile ſidus
Circuitu radiorum, & acuminat ictibus oras,

Claui-

Clauiculiſque armat, tormentum immane ferarum.

P.Vinc. Guiniſius car.11.

Muſcipula.

Compoſui curuam læui ſuper aſſere teſtam,
 Altius vt paruo vimine fulta cubet.
Sic tamen vt lento vimen decumbere tactu
 Poſſit, vt hoc itidem, teſta, cadente, cadat.
Quæ ſublata ſuum dum prona recumbit in alueum,
 Ingreſſum taciti muris aperta manet.
Caſura ſtruitur fallax teſtudine tectum,
 Nec patitur longas prompta ruina moras.
Eſca ſubeſt aut nux, aut fumidus igne recenti
 Caſeus: hunc vinctum vimine vimen habet.
Vimen vt à tactu ſimul hoc, ſimul illud eodem
 Corruat, & teſtæ caſus vtrumque premat.
Muſculus olfactam noctu ſuccedit ad eſcam,
 Lentaque ſecuro vimina dente petit.
Illa ruunt; ſimul ipſa ſequi non tarda ruinam
 Incumbit prædæ conſcia tecta ſuæ.

P.Conſt.Pulcharellus l.3. el.8.

Arca Noetica.

Ille cauam immani fabricauit mole catinam,
 Quanta Noti patiens, Oceanique foret.
Nec labor ille breuis; ſed in vna puppe marito
 Bis numerata decem luſtra fuere meo.
Mille lares intus patuere, cubilia mille:
 Cuique ſuum bipedi, quadrupedique ſuum.
Summa tegebantur tabulis decliuibus: imam
 Sepſere & mediam pinea texta ratem.
Ne qua etiam rimas penetraret lympha, bitumen
 Clauſerat hiſcentes, munieratque vias.
Cetera nec velis eguit, neque remige puppis:
 Vnus ei occultum nauita numen erat.

P.Iac.Bidermanus l.1.Heroid.ep 4.

ARS, ET PERITIA MILITARIS.

IAm te non alius belli tenet aptius artes,
Qua deceat tutam caſtris præducere foſſam,
Qualiter aduerſos hoſti defigere ceruos,
Quemue locum ducto melius ſit claudere vallo,
Fontibus vt dulces erumpat terra liquores:
Vt faciliſque tuis aditus ſit, & arduus hoſti.
Iam ſimul audacis veniant certamina Martis,
Aduerſiſque parent acies concurrere ſignis:
Tunc tibi non deſit faciem componere pugnæ;
Seu ſit opus quadratum acies conſiſtat in agmen,
Rectus vt æquatis decurrat frontibus ordo:
Seu libeat duplicem, ſeu iunctum cernere Martem,
Dexterque vt leuum teneat, dextrumque ſiniſter
Miles, ſitque duplex gemini victoria caſus.

Tibulus in Poem. ad Meſſal.

Arma tuis etiam ſi forte rotare lacertis,
Inque gradum clauſis libuit conſiſtere membris,
Et vitare ſimul, ſimul & captare petentem:
Mobilitate pedum celeres ſuper orbibus orbes
Flectis, & obliquis fugientem curſibus vrges,
Et nunc viuaci ſcrutaris pectora dextra,
Nunc latus aduerſum nec opino percutis ictu.

Lucanus in Poem ad Piſon.

.... ſi bella tonant, prius agmina duris
Exerce ſtudijs, & ſæuo præſtrue Marti.
Non brumæ requies, non hibernacula ſegnes
Eneruent torpore manus. ponenda ſalubri
Caſtra loco: præbenda vigil cuſtodia vallo.
Diſce vbi denſari cuneos, vbi cornua tendi
Aequius, aut iterum flecti: quæ montibus aptæ
Quæ campis acies, fraudi quæ accomoda vallis,
Quæ via difficilis, fidit ſi mœnibus hoſtis.
Tum tibi murali libretur machina pulſu:
Saxa rotet præceps aries, prætectaque portas
Teſtudo feriat, ruat emerſura iuuentus
Effoſſi per operta ſoli ſi longa moretur
Obſidio; tum vota caue ſecura remittas,
Incluſumue putes, multis damnoſa fuere
Gaudia: diſperſi pereunt, ſomnoque ſoluti.

Claudianus de 4. Hon. Conſ.

Ille

Ille etiam arridens clypeo te ſæpe volentem
Suſtulit, & rutilæ prætendens caſſidis aurum
Armauit puerile caput, latus enſe ſiniſtrum,
Et teneros fuluo preſſit thorace lacertos.
Mox bellis inferre metum, ſudare ſub armis,
Frigora ſæua pati, curſu tranſcendere montes,
In fluuijs reperire vadum, tranſire natatu
Quà latet, & ſtructis compeſcere pontibus amnes.
Nunc fugientis equi velocia flectere terga
Ediſcit; quo caſtra loco, quo ſigna, vigilque.
Ponendus cuſtos; acies quæ vallibus aptæ,
Quæue iugis; quantum Vulcania machina ferri
Eiaculet, quòque vſque ferat flammata fragorem.

Apud P. Laur. le Brun to: 1. Ele. Poet.

Diſciplina militaris corrupta.

IAm Venus totis galeata caſtris
Regnat, immiſcens Aquilis columbas.
Quot viri currus, tot agunt rubræ pe-
toritta mœchæ.
Miles hybernis fruitur profundis,
Et triumphatæ bona longa pacis
Portat in Brumæ gremium, ſupini
Dedecus oti.
Interim quidquid generauit annus,
Pingue, ſeu macrum, iugulatur vno
Ventris aſpectu: calet, & dehiſcit
Omne macellum.
Hic ſub vmbella referunt triumphos
Cantharum iuxta: digiti falerno
Caſtra depingunt: acies & vrbes
Suſtinet aſſer.
Facta laudandi memorem Perilli
Digna mugitu, furijs aguntur.
Teſſeram belli ſcelus eſſe credas,
Præmia furtum.
Fortis in ſolas Capaneus puellas.
Corpus expugnat: ſuperiſque coram
Falſa periurus ferit execrando
Verba palato.
Hæc palàm, vernos vbi pellit æſtas
Altior ſoles; numeroſa tandem

Turba crabronum mouet, & ſtrepenti
Perſonat ære.
Vltimùm dulces caſulæ ſteriſtis.
Villa vaneſcit: rapiuntur vnà
Vaſa cum tectis, inhumatus infra
Villicus ardet.
Spes, opes, ciues, focus, ara longa
Strage procumbunt: nocet iſte ferro,
Ille Vulcano: tabulata ſidunt,
Culmina fumant.
P. Iac. Balde l. 3 ſilu. Ode 5.

Militaris elegantiæ luxus.

NOn auro, neque tinnulis
Pugnandum phaleris: & chlamydum ſinus,
Et nodos, & inutiles
Gemmas belligeris demite brachijs.
Quid leuem galeam iuuat
Plumarum volucrem ferre ſuperbiam?
Cur ſparſas agitat iubas,
Et conus tremulis annuit Africis?
Cur tectum pauidam caput
Ementitur auem, cùm leue ſibilis
Aurarum & Zephyri ioco
Furtum Mygdoniæ proditur alitis?
Iam grando chalybum imminet;
Quid proſint phaleræ? quid galeæ iubar?
Quid lætæ zephyris comæ?
Aut vmbo clypei, quòd procul æmulis
Lucem ſolibus inuidet?
Quid vultus nimiùm ſedulus aſpici?
Quid pictus pharetræ timor?
Aurum frenigera reijce dextera.
Ferro res eget, & manu,
Et magnis animis: hæc tuleris tria,
Dicam Geryoni parem,
Quem nec populifer proruat Hercules.
Bellis adſit idonea
Incomptæ facies lege ferociæ,
Quam fuci decor abſtinens,
Laſciuæque carens forma proteruiæ,

Et ferri memores genæ,
    Heſternique notent vulnera prælij.
Criſtæ non facient virum.

P. Caſim. Sarbiauius l. 1. Ode 11.

Bellator optimus.

NEc mora, conſpicuus longè fulgentibus armis,
    Fortia ne poſſint facta latere, caues.
Ingentique gradu contra ferrumque, locumque
    Saxaque brumali grandine plura ſubis.
Nec te miſſa ſuper iaculorum turba moratur:
    Nec quæ vipereo tela cruore madent.
Spicula cum pictis hærent in caſſide pennis,
    Parſque ferè ſcuti vulnere nulla vacat.
Nec corpus cunctos feliciter effugit ictus,
    Sed minor eſt acri laudis amore dolor.
Vt propius ventum eſt, admotaque dextera dextræ,
    Reſque fero potuit cominus enſe geri:
Dicere difficile eſt, quid Mars tuus egerit illic,
    Quotque neci dederis, quoſque, quibuſque modis.
Enſe tuo factos calcabas victor aceruos,
    Impoſitoque getes ſub pede multus erat.

Ouidius l. 4. de Pon. El. 7.

. . . . ille ruenti
Aggere conſiſtit, primùmque cadauera plenis
Turribus euoluit, ſubeunteſque obruit hoſtes
Corporibus, totæque viro dant tela ruinæ,
Roboraque, & moles, hoſti ſeque ipſe minatur.
Nunc ſude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris, & valli ſumma tenentes
Amputat enſe manus, caput obterit, oſſaque ſaxo;
Ac male defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat: alterius flamma crineſque, genaſque
Succendit: ſtrident oculis ardentibus ignes.
Mox denſos inter cuneos compreſſus, & omni
Vallatus bello vincit, quem reſpicit, hoſtem.
Iamque hebes, & craſſo non aſper ſanguine mucro
Percuſſum Scæuæ frangit, non vulnerat, hoſtem.
Perdidit enſis opus, frangit ſine vulnere membra.
Illum tota premit moles, illum omnia tela.
Nulla fuit non certa manus, non lancea flexis.
Parque nouum fortuna videt concurrere bellum;

Atque virum fortis crebris ſonat ictibus vmbo.
Et galeæ fragmenta cauæ compreſſa perurunt
Tempora: nec quidquam nudis vitalibus obſtat
Iam præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas.
Lucanus l. 6.

Primus iter carpſiſſe pedes, partemque ſubire
Si valli feſtinet opus; nec cætera ſegnis
Quæcunque ad laudem ſimulant, ſomnumque negabat
Naturæ, noctemque vigil ducebat in armis:
Interdum proiectus humi, turbæque Libyſſæ
Inſignis ſagulo duris certare maniplis:
Celſus & in magno præcedens agmine ductor
Imperium proferre ſuum: tum vertice nudo
Excipere inſanos imbres, cælique ruinas.
Spectarunt Pœni, timuitque exercitus Aſtur,
Torquentem cum tela Iouem, permixtaque nimbis
Fulmina, & excuſſos ventorum ex flatibus ignes
Turbato tranſiret equo: nec puluere feſſum
Agminis ardenti labefecit Syrius aſtro.
Flammiferis tellus radijs cum exuſta dehiſcit,
Candentique globo medius coquit æthera feruor,
Fœmineum putat inuenta iacuiſſe ſub vmbra.
Idem correptis ſternacem ad prælia frenis
Frangere equum, & famam lethalis amare lacerti:
Ignotique amnis tranare ſonantia ſaxa
Gaudet, & aduerſa populos arceſſere ripa.
Idem expugnati primus ſtetit aggere muri:
Et quoties campo rapidus fera prælia miſcet,
Quà ſparſit ferrum, latus rubet æquore limes.
Sil. Italicus lib. 1.

Ipſe inter medios venturæ ingentia laudi
Signa dabat: vibrare ſudem, tranſmittere ſaltu
Murales foſſas, vndoſum frangere nando
Indutus thoraca vadum: ſpectacula tanta
Ante acies virtutis erant: ſæpe alite planta
Ilia perfoſſum, & campi per aperta volantem
Ipſe pedes prævertit equum: ſæpe arduus idem
Caſtrorum ſpatium & ſaxo tranſmiſit, & haſta.
Idem lib. 8.

Cantaber ingenio membrorum, & mole timeri
Vel nudus telis poterat Larus. hic fera gentis
More ſecurigera miſcebat prælia dextra.
Et quanquam fundi ſe circùm pulſa videret

Agmina,

Agmina, deleta gentilis pube cateruæ,
Cæſorum implebat ſolus loca; ſeu foret hoſtis
Cominùs, expleri gaudebat vulnere frontis
Aduerſæ; ſeu læua acies in bella vocaret,
Obliquo telum reflexum Marte rotabat.
At cum ponè ferox auerſi in terga veniret
Victor nil trepidans retrò iactare bipennem
Callebat, nulla belli non parte timendus.

Idem lib. 4.

Vidit arenoſis illum procurrere campis
Barbarus, & trepidam ferre per arua necem.
Et flauas quaſſare iubas, galeamque coruſcam,
Et valida circùm tela rotare manu.
Latum limitem agit ferro; paſſimque relinquit
Plurima per campos corpora, perque vias.
Omnia ſecum vnà rapit obuia corpora tractim,
Et necat, & gladio proxima quæque metit.
Ardet cæde noua ſemper, Solymæque Tyrannum
Euocat, & ſolum ſolus in arma velit.
Certus ineſt telis ictus, ſiue haſta per orbem
Aere cauum, ſeu per linea texta volat.
Seu valido neruis intorquet ſpicula cornu,
Seu chalybem durum fulminat enſe ſuper.
Talia per latos ferus edit funera campos,
More furens ductor præcipitantis aquæ.

P. Tar. Gallutius l. 2. El. 10.

.... indoles illi fuit
Meritis paciſci gloriam. primus rudi
Tener lacerto ſpicula, & certi ſciens
Nerui ſagittas torſit; aut dorſo inſidens
Pati coegit frena ſpumantes equos.
Formidoloſus miles, ac bello ferox
Quæſitus Imperator, hoſtiles fores
Primus reſtegit, aggere aduerſo ſtetit.
Idemque dubiæ ſorte ſi vires labant
Subit expeditus arte, conſilio domat.

P. Al. Donatus in Sueu. ac. 1. ſc. 3.

Fœmina bellatrix.

Hos ſuper aduenit Volſca de gente Camilla
Agmen agens equitum, & florentes ære cateruas
Bellatrix, non illa colo, calathiſue Mineruæ

Fœmineas aſſueta manus, ſed prælia virgo
Dura pati, curſuque pedum præuertere ventos.
Illa vel intactæ ſegetis per ſumma volaret
Gramina, nec teneras curſu læſiſſet ariſtas:
Vel mare per medium fluctu ſuſpenſa tumenti
Ferret iter, celeres neque tingeret æquore plantas.
Illam omnis tectis, agriſque effuſa iuuentus
Turbaque miratur matrum, & proſpectat euntem,
Attonitis inhians animis; vt regius oſtro
Velet honos leues humeros: vt fibula crinem
Auro internectat: lyciam vt gerat ipſa pharetram,
Et paſtoralem præfixa cuſpide myrtum.

Virgilius l. 7. Æn.

ARMORVM VARIA GENERA.

Arma ſub aduerſa poſuit radiantia quercu,
Terribilem criſtis galeam, flammaſque vomentē,
Fatiferumque enſem, loricam ex ære rigentem,
Sanguineam, ingentem: qualis cum cærula nubes
Solis inardeſcit radijs, longèque refulget.
Tum leues ocreas, electro, auroque recocto,
Haſtamque, & clypei non enarrabile textum.

Virgilius l. 8. Æn.

Ecce autem clypeum ſæuo fulgore micantem
Oceani gentes ductori dona ferebant,
Callaicæ telluris opus, galeamque coruſcis
Subnixam criſtis, vibrant cui vertice coni
Albentes niueæ tremulo certamine pennæ.
Enſem vnum, ac multis fatalem millibus haſtam.
Præterea textam nodis, auroque trilicem
Loricam, & nulli tegmen penetrabile telo.

Sil. Italicus l. 2.

Clypeus.

Exultans præit ipſe gradu, clypeumque coruſcat
Ingentem, & ſolis radijs, & nomine ſancto
Fulmineum; radiat fuluis adamantinus vmbo
Incluſus circum clauis; micat aſpera tortis
Circum oras chalybum nodis ſolido ære corona.
At medium vmbonem natiua in imagine gemma

Non hominum cælata manu, temerataue ferro
Attollit, firmatque adamas, cæloque tremendum,
Atque Erebo præfert haud vlli effabile nomen.
P. Ant. Millieus to. 3. Moyſ. l. 7.

Funda.

STridentem fundam poſitis Mezentius armis,
Ipſe ter adducta circum caput egit habena,
Et media aduerſi liquefacto tempora plumbo
Diffidit, ac multa porrectum extendit arena.
Virgilius l. 9. Æn.

Edocuit flexæ Balearicus author habenæ,
Quo ſuſpenſa trahens libraret vulnera tractu,
Incluſum quoties diſtringeret aera gyro.
Statius l. 2. Achill.

Currus falcatus.

TAlia fatus agit criſpatis agmina pilis
Anteuolans; primoſque iubet veſtigia currus
Falcatos Hebræa ſequi: ſexcenta quaternis
Plauſtra ſonant armata rotis: hinc inde coruſcant
Axibus à geminis, ceu ferrea brachia, falces,
Obuia quæque neci raptura: vibrantia ſummo
Spicula præcurrunt tectos temone iugales:
Pectora ſcuta tegunt, frontes mucronibus horrent
Cornipedum: dant arma feris & robur, & iras,
Atque animos impunè viam ſulcare per hoſtes.
Tres ſumma ſtant puppe viri, & iaculantur ab alto:
Quartus agit ferro fulgens auriga couinos
P. Ant. Millieus l. 9 Moyſ Via to. 1.

Bombarda, ſeu tormentum curule.

QValiter ære cauo dum ſulphura paſcitur atra
Incluſus magis atque magis furit acrior ignis,
Moliturque fugam nec ſe capit intus anhelãs:
Nulla ſed anguſtis foribus via, nec potis extrà
Rumpere, materiam donec comprenderit omnem.
Tum piceo diſcluſa volat glans ferrea fumo.
Fit crepitus: credas rupto ruere æthere cælum.
Iamque

Iamque illa & turres procul ecce ſtrauit, & arces:
Corpora, & arma iacent: latè & via facta per hoſtes.

Hier. Vida l. 2 Chriſt.

Ecce iubes terræ congeſto ex aggere in arcem
Aerea produci tormenta imitantia fulmen:
Quæ ſimul ac gremio contritum ſulphure nitrum
Accepere cauo, flammamque hauſere metallis;
Erupere ignes: quo turbine pulſa repente
Ferrea pila ruit, concuſſaque murmure tellus,
Aetna velut grauidis centum obluctata caminis
Mugijt, & cælum flamma crepitante reluxit.
Nec mora, nec requies iteratis ictibus inſtas
Eductas turres, & propugnacula muri
Diruere: incuſſa nutant labefacta ruina
Mœnia.

Aur. Vrſius de bello Belg.

It tereti baliſta tubo, ſtridetque rotarum
Orbita, & impreſſam ſulco deſcribit arenam.
Ipſa ſuper flammas, vacuo quamquam ore tonantes,
Et vidua ereptum meditatur machina fulmen. *Et inf.*
Aptari tormenta iubet, ſtudioque ſilenti
Fulmineum curuo tonitru fabricare metallo.
Accelerat pennata cohors: pars fuſille collum
Tergere: pars modulis nitroſa attemperat æquis
Sulphura, venturis infundens pabula flammis:
Conijciunt alij capitatæ haſtilia virgæ,
Et nigros preſſant cineres, atque arida ſæuis
Nutrimenta focis addunt, & hiantia ferro
Ora laborantes, & adacto fulmine complent.
Ipſe autem ſonitus agitans, cælique tumultus
A tergo exiguos Aloiſius applicat ignes,
Iniecitque, auxitque faces, globus ilicet ardens
Erupit, fregitque diem; cui protinus alas
Et fragor, & fulgor, piceique volumina fumi
Fecere: antevolant cædeſque, altæque ruinæ
Terrificant, ſtrageſque fremunt; vt ſole ſereno
Obrueret tonitru, cælique imitabile fulmen.

P. Alex Donatus l. 1. car. 14.

Pars agitat procul, at propiora pericula mittit,
Maioreſque tubos, & ahena tonitrua grandi
Explodenda globo ſignatos librat ad ictus.
Ecce autem aduerſo quà propugnacula cliuo
Suſtulerat Gallus, baſiliſcum triſte minantem

Aere

Aere cauo, & ferri pondus fatale vomentem
Hoſtis ad exitium, ſuſpendit curua rotarum
Libramenta ſuper; dein pulueris ingerit ollas
Sulphurei, duplicatque, & nitra nigrantia denſat:
Aeratumque globum, quantum capit ore tremendo
Machina, ſubmittit, certaque attemperat arte.
Hic oculis metitur, & altè conſulit ictum,
Sortitusque locum cædi, funalia longè
Nutrimenta facis tereti protendit in haſta,
Quà colubri ærato patuere foramina dorſo.
Nec mora. ſubſiliunt obturamenta, propinquo
Igne laceſſita: horrendum dant æra fragorem,
Et feriunt aures, feriunt quoque lumina flammæ.
Sed, ferit exploſo quæ turbine, ferrea glandis
Emicat; illa volans hoſtilia verbere pulſat
Mœnia, murorumque ſuprema è parte reuulſum
Longius eiectat valido luctamine ſaxum.

P. Vinc. Guiniſius car. 5.

Sclopus.

IAmque hoſtem oblongo certum deſignat ad ictum
Aere (quod æquali diductum tramite, multa
Arte faber fudit, nitrato puluere miles
Farſit) & à tergo iam ſubdolus applicat ignem:
Fit fragor; eliſas veluti cum fulgura nubes
Increpitant, mugitque æther furibundus in orbem.

Aug. Maſcardus l. 1. ſil. car. 2.

Ferrum equidem tractare iuuat, ſed fulmine cœli
Fortius, immani cum fœtum puluere ventrem
Ferrea canna tumet, plumbumque rotatile fauce
Occupat, & ſtupam crebro impete virga coegit.
Mox rota tenſa riget flexu reuocanda citato,
Peſſulus at motum remora obluctante coercet,
Dum ſe venanti quæſita indulgeat hora.
Namque vbi præda latus forſan dedit, ilicet ardens
Imminet in foculum flammante canicula ſaxo,
Et venit in metam ferrum, ſcapuliſque repoſtum
Nititur, hinc læuum conniuet lumen, & arctus
Extremo ſub fine vmbo determinat ictus,
Ne vaga diuertens obliquet ſemita viſum.
Dein remoram laxat digitus, rotulæque ſequaces
Sollicitant veniam ſilicis flammamque laceſſunt:

Atque ita conceptus foculo dum funditur ignis,
Et rima admiſſus ventrem ſubit, intima cannam
Tormina concutiunt, diroque exercita morſu
Ingemit, atque imis torrens vitalibus exta
Cum fœtu horrendo vomit, exitiumque per omnem
Quo ſe cumque locum dabit, execrabilis infert
Partus, & in metam laxo ruit ocyor Euro.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

Homo armatus.

IAmque adeo Rutulum thoraca indutus ahenis
Horrebat ſquamis, ſuraſque incluſerat auro,
Tẽpora nudus adhuc, laterique accinxerat enſẽ. *Et inf.*
Inſignis longè phrygijs fulgebat in armis,
Spumantemque agitabat equum, quem pellis ahenis
In plumam ſquamis auro conſerta tegebat.
Ipſe peregrina ferrugine clarus, & oſtro
Spicula torquebat lycio Cortynia cornu.
Aureus ex humeris ſonat arcus, & aurea vati
Caſſida: tum croceam chlamydemque, ſinuſq;crepãtes
Carbaſeos fuluo in nodum collegerat auro,
Pictus acu tunicas, & barbara tegmina crurum.

Virgilius lib 11. Aen.

Aere, atque æquorei tergo flauente iuuenci
Caſſis erat munita viro; cui vertice ſurgens
Triplex criſta iubas effundit crine Sueuo.
Loricam induitur: tortos huic nexilis hamos
Ferro ſquama rudi, permixtoque aſperat auro.
Tum clypeum quatit, aſperſum quem cædibus olim
Celticus ornarat cruor, humentique ſub antro
Ceu fœtum lupa permulcens puerilia membra,
Ingentem Aſſaraci cælo nutribat alumnum.
Hinc enſem lateri, dextræque accomodat haſtam.
Stat ſonipes, vexatque ferox humentia frena
Caucaſeam inſtratus virgato corpore tigrim.

Sil. Italicus lib. 5.

Ipſe Ludouicus varijs inſignis in armis
Primus init, dextramque haſta, clypeoque ſiniſtram
Innectit, gladioque latus præcingit honeſtum.
Olli non ſolitis ornantur tempora criſtis,
Sed cruce cærulea capiti ſtat lucida caſſis
Sacris clara notis, ſtelliſque interlita crebris.

Aegida

Aegida diſtinguunt flauentia lilia pictam.
Thracius hunc ſonipes maculoſo tergore portat,
Argutum caput attollens, atque aurea mandens
Frena ferox, auraſque hinnitu exercet acuto.

P.Tar. Gallutius l. 1. car 9.

. . . . . terrificis ingens mihi caſſida criſtis
Cernitur,& nexis laquearia lambere flammis;
Lethiferum ſquamis veſtitur pectus ahenis,
Fulgoreſque, igneſque rotat: micat ærea dorſo
Effundens lorica faces: velut æmula ſolis
Longè ardent, hauſtamque vomunt ſpecularia lucem.
Haſta grauat dextram, ferroque obtortile fulmen
Strageſque, immaneſque metu circumligat iras:
Aeraque cum tonitru fatalis complicat vmbo.

P.Alex Donatus l.1. car.7.

Cernis vt anteuolat medio dux agmine turmas?
Plurimus in vultu Mauors; in caſſide pennis
Diſcolor vndat apex tremulis, circumque refuſas
Ventilat, & fluctu pendente reciprocat vmbras;
Innumeris fulget paſſim diſtincta pyropis
Artis opus lorica nouæ, ſoliſque refuſo
Lumine, non vnum reddit per inania ſolem.
Threiciæ quondam fracturus cornua lunæ
Dependet lateri gladius, quem diuite nexu
Subligat intexto præſignis baltheus auro.
Talibus egregium donis prognatus Ibero
Semine portat equus; cui frontem congener albis
Stella notat maculis, & pugnæ conſcius ardor
Natiuas acuit lætis hinnitibus iras.

Apud P.Laur.le Brun to.1. Elo. Poet.

Qui velit Catalogum, ſiue recenſionem militum, & Ducum, ex quibus conſtatur exercitus, Videat Virgilium l 7. & 10. Aen. Lucanum l.1. & 3 Statium l.4.7 & 12.Theb. Sil. Italicum l.3 & 8.P.Tar. Gallutium l.1. car 9.& l. 2.El.10.P.Iac. Bidermanum l.2.Silu.fil.3.P. Ant.Millieum to.1.Moyſ.Viat. l.7.

Pugna duorum exercituum.

Signa canunt. primus turmas inuaſit agreſtes
Aeneas omen pugnæ, ſtrauitque Latinos
Occiſo Therone, virûm qui maximus vltro
Aeneam petit; huic gladio perque ærea ſcuta,

Per tunicam ſquallentem auro latus haurit apertum,
Inde Lycam ferit, exſectum iam matre peremptâ,
Et tibi Phœbe ſacrum: caſus euadere ferri
Cui licuit paruo. nec longè Ciſſea durum,
Immanemque Gyam, ſternentes agmina claua
Deiecit letho: nihil illos Herculis arma,
Nil validæ iuuere manus, genitorque Melampus
Alcidæ comes, vſque graues dum terra labores
Præbuit. ecce Pharon voces dum iactat inertes,
Intorquens iaculum clamantis ſiſtit in ore.
Tu quoque flauentem prima lanugine malas
Dum ſequeris Clytium infelix noua gaudia Cydon,
Dardania ſtratus dextra, ſecurus amorum,
Qui iuuenum tibi ſemper erant, miſerande iaceres;
Ni fratrum ſtipata cohors foret obuia, Phorci
Progenies, ſeptem numero, ſeptenaque tela
Coniiciunt: partim galea. clypeoque reſultant
Irrita, deflexit partim ſtringentia corpus
Alma Venus. tum magnam Aeneas corripit haſtam,
Et iacit; illa volans clypei tranſuerberat æra
Mæonis, & thoraca ſimul cum pectore rumpit.
Huic frater ſubit Alcanor, fratremque ruentem
Suſtentat dextra. traiecto miſſa lacerto
Protinus haſta fugit, ſeruatque cruenta tenorem,
Dexteraque ex humero neruis moribunda pependit.
Tum Numitor iaculo fratris de corpore rapto,
Aeneam petijt: ſed non & figere contra
Eſt licitum; magni corpus perſtrinxit Achatæ.
Hic Curibus fidens primæuo corpore Lauſus
Aduenit; & rigida Dryopen ferit eminus haſta,
Sub mentum grauiter preſſa: pariterque loquentis
Vocem, animamque rapit traiecto gutture. at ille
Fronte ferit terram, & craſſum vomit ore cruorem.
Tres quoque Threijcio Boreæ de gente ſuprema,
Et tres quos Idas pater, & terra Iſmara mittit,
Per varios ſternit caſus. occurrit Haleſus,
Auruncæque manus; ſubit & Neptunia proles,
Inſignis Meſſapus equis. expellere tendunt
Nunc hi, nunc illi: certatur limine in ipſo
Auſoniæ. magno diſcordes æthere venti
Prælia ceu tollunt animis & viribus æquis:
Non ipſi inter ſe, non nubila, non mare cedunt;
Anceps pugna diu, ſtant obnixi omnia contra.
Haud

Haud aliter Troianæ acies, aciesque Latinæ
Concurrunt, hæret pede pes, denſuſque viro vir.
Vide reliqua apud Virgilium l. 10. Aen.
At manus interea muris Troiana propinquat
Hetruſcique duces, equitumque exercitus omnis,
Compoſiti numero in turmas. fremit æquore toto
Inſultans ſonipes, & preſſis pugnat habenis
Huc obuerſus, & huc: tum latè ferreus haſtis
Horret ager, campique armis ſublimibus ardent.
Nec non Meſſapus contra, celereſque Latini,
Et cum fratre Coras, & Virginis ala Camillæ
Aduerſi campo apparent, haſtaſque reductis
Protendunt longè dextris, & ſpicula vibrant:
Aduentuſque virûm, fremituſque ardeſcit equorum,
Iamque intra iactum teli progreſſus vterque
Subſtiterat: ſubito erumpunt clamore, frementeſque
Exhortantur equos: fundunt ſimul vndique tela
Crebra niuis ritu, cælumque obtexitur vmbra.
Continuò aduerſis Tyrrhenus, & acer Aconteus
Connixi incurrunt haſtis, primique ruinam
Dant ſonitu ingenti: præfractaque quadrupedantum
Pectora pectoribus rumpunt. excuſſus Aconteus
Fulminis in morem, aut tormento ponderis acti,
Præcipitat longè & vitam diſpergit in auras.
Extemplo turbatæ acies, verſique Latini
Reyciunt parmas, & equos ad mœnia vertunt.
Troes agunt: princeps turmas inducit Aſy as.
Iamque propinquabant portis; rurſuſque Latini
Clamorem tollunt, & mollia colla reflectunt.
Hi fugiunt, penituſque datis referuntur habenis.
Qualis vbi alterno procurrens gurgite pontus
Nunc ruit ad terras, ſcopuloſque ſuperiacit vndam
Spumeus, extremamque ſinu perfundit arenam:
Nunc rapidus retrò, atque æſtu reuoluta reſorbens
Saxa fugit, littuſque vado labente relinquit.
Bis Tuſci Rutulos egere ad mœnia verſos,
Bis reiecti armis reſpectant terga tegentes.
Tertia ſed poſtquam congreſſi in prælia, totas
Implicuere inter ſe acies, legitque virum vir,
Tum verò & gemitus morientum, & ſanguine in alto
Armaque, corporaque, & permiſti cæde virorum
Semianimes voluuntur equi: pugna aſpera ſurgit.
Orſilochus Remuli (quando ipſum horrebat adire)
Haſtam

Haſtam intorſit equo, ferrumque ſub aure reliquit.
Quo ſonipes ictu furit arduus, altaque iactat
Vulneris impatiens arrecto pectore crura:
Voluitur ille excuſſus humi. Catillus Iolam,
Ingentemque animis, ingentem corpore, & armis
Deijcit Herminium: nudo cui vertice fulua
Cæſaries, nudique humeri; nec vulnera terrent:
Tantus in arma patet. latos huic haſta per armos
Acta tremit, duplicatque, virum transfixa, dolorem.
Funditur ater vbique cruor: dant funera ferro
Certantes, pulchramque petunt per vulnera mortem.
Vide reliqua apud Virgilium l. 11. Æn.
Hæc vbi dicta dedit: portis ſe ſe extulit ingens
Telum immane manu quatiens, ſimul agmine denſo
Antæus, Mneſtheuſque ruunt: omniſque relictis
Turba fluit caſtris: tunc cæco puluere campus
Miſcetur, pulſuque pedum tremit excita tellus.
Ille volat, campoque atrum rapit agmen aperto.
Qualis vbi ad terras abrupto ſidere nimbus
It mare per medium (miſeris heu præſcia longè
Horreſcunt corda agricolis: dabit ille ruinas
Arboribus, ſtragemque ſatis, ruet omnia late.)
Ante volant, ſonitumque ferunt ad littora venti.
Talis in aduerſos ductor Rhæteius hoſtes
Agmen agit: denſi cuneis ſe quiſque coactis
Agglomerant. ferit enſe grauem Thymbræus Oſirim,
Achatium Mneſtheus, Epulonem obtruncat Achates,
Vfentemque Gyas. cadit ipſe Tolumnius augur,
Primus in aduerſos telum qui torſerat hoſtes.
Tollitur in cælum clamor, verſique viciſſim
PulueruIenta fuga Rutuli dant terga per agros.
Ipſe neque aduerſos dignatur ſternere morti
Nec pede congreſſos, nec equo, nec tela ferentes
Inſequitur: ſolum denſa in caligine Turnum
Veſtigat luſtrans, ſolum in certamina poſcit. *Et inf.*
Aeneas Rutulum Surconem (ea prima ruentes
Pugna loco ſtatuit Teucros) haud multa moratus
Excipit in latus, & quà fata celerrima, crudo
Tranſadigit coſtas, & crates pectoris enſe.
Turnus equo deiectum Amycum, fratremque Diorem,
Congreſſus pedes, hunc venientem cuſpide longa,
Hunc mucrone ferit: curruque abſciſſa duorum
Suſpendit capita, & rorantia ſanguine portat.
Ille

Ille Talon, Tanaimque neci, fortemque Cethegum,
Tres vno congreſſu, & mœſtum mittit Onyten,
Nomen Echionium, matriſque genus Peridiæ.
Hic fratres Lycia miſſos, & Apollinis agris,
Et iuuenem exoſum nequidquam bella Menœten
Arcada: piſcoſæ cui circum flumina Lernæ
Ars fuerat, pauperque domus: nec nota potentum
Munera, conductaque pater tellure ſerebat,
Ac velut immiſſi diuerſis partibus ignes
Arentem in ſiluam, & virgulta ſonantia lauros
Aut vbi decurſu rapido de montibus altis
Dant ſonitum ſpumoſi amnes, & in æquora currunt,
Quiſque ſuum populatus iter: non ſegnius ambo
Aeneas, Turnuſque ruunt per prælia. nunc, nunc
Fluctuat ira intus: rumpuntur neſcia vinci
Pectora: nunc totis in vulnera viribus itur.

Vide reliqua apud Eundem l. 12. Aen.

Spargitur innumerum diuerſis miſſile votis:
Vulnera pars optat, pars terræ figere tela,
Ac puras ſeruare manus. rapit omnia caſus,
Atque incerta facit, quos vult, Fortuna nocentes.
Sed quota pars cladis iaculis, ferroque volanti
Exacta eſt? odijs ſolus ciuilibus enſis
Sufficit, & dextras Romana in viſcera ducit.
Pompeij denſis acies ſtipata cateruis
Iunxerat in ſeriem nexis vmbonibus arma,
Vixque habitura locum dextras, ac tela mouendi
Conſtiterat, gladioſque ſuos compreſſa timebat.
Præcipiti curſu veſanum Cæſaris agmen
In denſos agitur cuneos; perque arma, per hoſtem
Quærit iter, quà torta graues lorica catenas
Opponit, tutoque latet ſub tegmine pectus.
Hàc quoque peruentum eſt ad viſcera, torq; per arma
Extremum eſt, quod quiſque ferit. ciuilia bella
Vna acies patitur, gerit altera: frigidus inde
Stat gladius: calet omne nocens à Cæſare ferrum.
Nec Fortuna diu rerum tot pondera vertens
Abſtulit ingentes fato torrente ruinas.
Vt primùm toto diduxit cornua campo
Pompeianus eques, bellique per vltima fudit:
Sparſa per extremos leuis armatura maniplos
Inſequitur, ſæuaſque manus immittit in hoſtem.
Illic quæque ſuo miſcet gens prælia telo:

Romanus cunctis petitur cruor. inde ſagittæ,
Inde faces, & ſaxa volant, ſpatioque ſolutæ
Aeris, & calido liquefactæ pondere glandes.
Tunc & Ituræi, Medique, Arabeſque ſoluto
Arcu, turba minax, nuſquam texere ſagittas;
Sed petitur ſolus, qui campis imminet, aer.
Inde cadunt mortes ſceleris: ſed crimine nullo
Externum maculant chalybem. ſtetit omne coactum
Circa pila nefas: ferro ſubtexitur æther,
Noxque ſuper campos telis conſerta pependit.

Vide reliqua apud Lucanum l. 7.

.... ſæuus iam clamor, & iræ
Hinc atque inde calent nullo venit ordine bellum,
Confuſique duces vulgo, & neglecta regentum
Imperia: vnà equites mixti, peditumque cateruæ,
Et rapidi currus. premit indigeſta ruentes
Copia: nec ſe ſe vacat oſtentare, nec hoſtem
Noſcere. ſic ſubitis Thebana, Argiuaque pubes
Conflixere globis. retro vexilla, tubæque
Poſt tergum, & litui bellum inuenere ſecuti.
Sidonium Pterelan ſonipes malefidus in armis
Rumpentem frenos diuerſa per agmina raptat
Iam liber. ſic feſſa manus venit haſta per armos
Tydeos, & læuum iuuenis transuerberat inguen,
Labentemque affigit equo. fugit ille perempto
Conſertus domino: nec iam arma, aut frena tenentem
Portat adhuc. ceu nondum anima defectus vtraque
Cum ſua Centaurus moriens in terga recumbit.
Certat opus ferri, ſternuntque alterna furentes
Hippomedon Sybarim Pylium, Periphanta Meneceus,
Parthenopæus Ityn. Sybaris iacet enſe cruento,
Cuſpide trux Periphas, Itys inſidiante ſagitta.
Cæneos Inachij ferro Mauortius Hemon
Colla rapit; cui diuiduum trans corpus hiantes
Truncum oculi quærunt, animus caput. arma iacentis
Iam rapiebat Abas: cornu deprenſus Achiua
Dimiſit moriens clypeum hoſtilemque, ſuūque. *Et inf.*
Eminet ante alios iam formidantibus arua
Amphiaraus equis, ac multo puluere vertit
Campum indignantem. famulo decus addit inane
Mœſtus, & extremos obitus illuſtrat Apollo.
Ardet inexpleto ſæui Mauortis amore,
Et fruitur dextra, atque anima fragrante ſuperbit.

Innumeram

Innumeram ferro plebem, ceu lethifer annus,
Aut iubar aduerſi graue ſideris, immolat vmbris
Ipſe ſuis. iaculo Phlegyam, iaculoque ſuperbum
Phylea, falcato Chromin, & Cremetaona curru:
Comminus hunc ſtantem metit, hunc à poplite ſectũ:
Cuſpide demiſſa Chromin, Phinoumque, Segenque,
Intonſumque Gyan, ſacrumque Lycorea Phœbo
Inuitus; iam fraxineum demiſerat haſtæ
Robur, & excuſſis apparuit infula criſtis.
Alcathoum ſaxo, cui circum ſtagna Caryſti
Et domus, & coniux, & amantes littora nati.

Vide reliqua apud Statium l. 7. Theb.

Principium pugnæ turmas Aſopius Hypſeus
Oebalias (namque hæ magnum, & gentile tumentes
Euboicum duris rumpunt vmbonibus agmen)
Reppulit erepto cunei ductore Menalca.
Hic & mente Lacon crudi torrentis alumnus
(Nec turpauit auos) haſtam intra pectus euntem
(Ne pudor in tergo) per & oſſa, & viſcera retro
Extrahit, atque hoſti dextra labente remittit
Sanguineam. dilecta genis morientis oberrant
Taygeta, & pugnæ, laudataque verbera matri.
Phœdimon Iaſiden arcu Dircæus Amyntas
Deſtinat (heu celeres Parcæ) iam palpitat aruis
Phædimus, & certi nondum tacet arcus Amyntæ.
Abſtulit ex humero dextram Calydonius Agreus
Phegeos; illa ſuum terra tenet improba ferrum,
Et mouet, extimuit ſparſa inter tela iacentem
Progrediens, truncamque tamen percuſſit Acetes.
Iphin atrox Atamas, Argum ferus impulit Hypſeus,
Strauit Abanta Pheres, diuerſaque vulnera flentes
Iphis eques, pedes Argus, Abas auriga iacebant.
Cultor Ion Piſæ, cultorem Daphnea Cyrrhæ
Turbatis proſtrauit equis; hunc laudat ab alto
Iuppiter, hunc tardus fruſtra miſeratur Apollo.
Ingentes fortuna viros illuſtrat vtrinque
Sanguine in aduerſos Danaos Cadmeius Aemon
Sternit, agitque furens, ſequitur Tyria agmina Tydeus.
Ibat fumiferam quatiens Onchestius Idas
Lampada per medios, turbabatque agmina Graiûm
Ignе viam rumpens, magna quem comminus ictu
Tydeos haſta feri diſcuſſa caſſide fixit.
Ille ingens in terga iacet; ſtat fronte ſuperſtes

Lancea, collapſæ veniunt in tempora flammæ.
Inde velut primo Tigris gauiſa cruore
Per totum cupit ire pecus; ſic Aona ſaxo,
Enſe Pholum, Chromin enſe, duos Helicaonas haſta
Transfigit, Aegeæ Veneris quos Mœra ſacerdos
Ediderat prohibente Dea. vos præda cruenti
Tydeos. it ſæuas etiam num mater ad aras.
Vide reliqua apud Statium l. 8. Theb.
Incurrunt acies, magnoque fragore per æquor
Suſpendunt cuncti frenis ſublime reductos
Cornipedes, vltròque ferunt: erectus in auras
It ſonipes, rapidaque volans per aperta procella
Tenuia vix ſummo veſtigia puluere ſignat.
Boiorum ante alias Chryxo duce mobilis ala
Arietat in primos, obicitque immania membra
Ipſe tumens, ataui Brenni ſe ſtirpe ferebat
Chryxus, & in titulos Capitolia celſa trahebat.
Sternitur impulſu vaſto perculſa Camertum
Prima phalanx, ſpiſſæque ruunt conferta per arma
Vndæ Boiorum; ſociata examina denſant
Infandi Senones, colliſaque quadrupedantum
Pectoribus, toto voluuntur corpora campo.
Arua natant, altuſque virûm cruor, altus equorum
Lubrica belligeræ ſorbet veſtigia turmæ.
Seminecum lethum peragit grauis vngula pulſu,
Et circumuolitans tetros è ſanguine rores
Spargit humo, miſeriſque ſuo lauit ora cruore.
Spicula prima puer timidi Tyrrhene Pelori
Purpureo moriens victricia ſanguine tingis. *Et inf.*
At Mago, & vertiſſe globos, primumque laborem,
Qui ſolus genti eſt, caſſum videt; arma ſuorum
Ac primum in pugnas equitem vocat. vndique nudi
Aſſiliunt frenis, infrenatique manipli.
Nunc Itali in tergum verſis referuntur habenis,
Nunc rurſus Tyrias retrò pauor aduehit alas:
Aut illi dextros lunatis flexibus orbes,
Aut illi læuos ſinuant in cornua gyros,
Texunt alterno glomerata volumina curſu,
Ac cædem refugam cædentes arte reſoluunt.
Aduolat aurato præfulgens murice ductor
Sidonius, circaque metus, terrorque, furorque.
Iſque vbi Callaici radiantem tegminis orbem
Extulit, & magno percuſſit lumine campos,
Spes,

Spes, virtuſque cadit, trepidaque à mente recedit
Vertere terga pudor, nec lethi cura decori,
Sed fugere infixum eſt, terræque optantur hiatus.
Non illum Metabus, non illum celſior Vfens.
Euaſere tamen, quamuis hic alite planta,
Hic ope cornipedis totis ferretur habenis.
Nam Metabum ad manes demiſit cuſpide fulgens
Fraxinus, Vfentem collapſum poplite flexo
Enſis obit, laudemque pedum cum ſanguine ademit.
Iamque dedit letho Stemium, Laurumque, domoque
Collinum gelida, vitreo quem Fucinus antro
Nutrierat, dederatque lacum tranſmittere nando.
Vide reliqua apud Sil. Italicum l. 4.

Primæ Picentum, rupto ceu turbine, fuſa
Agmina, & Annibalem ruere vt videre cohortes,
Inuadunt vltrò, & pœnas pro morte futura
Turbato victore petunt, Martemque repoſcunt.
Funditur vnanimo niſu, & concordibus auſis
Pilorum in Pœnos nimbus, fixoſque repulſi
Submittunt clypeos curuati pondere teli.
Acrius hoc rurſum Lybis, & præſentia ſæui
Extimulat ducis, hortantes ſe quiſque viciſſim
Incumbunt, preſſoque impellunt pectore pectus.
Arreptus pulchro cædum Lateranus amore
Dum ſequitur dextram, in medios penetrauerat hoſtes,
Quem poſtquam florens æquali Lentulus æuo.
Conſpexit, nimium pugnæ, nimiumque cruoris
Infeſtas inter non æquo Marte cateruas
Fata irritantem, niſu ſe concitat acri,
Immitemque Bagam, qui iam vicina ferebat
Vulnera pugnantis tergo, velocior haſta
Occupat, & ſocium duris ſe caſibus addit.
Tunc alacres arma agglomerant, geminaque coruſci
Fronte micát, paribus fulgent capita ardua criſtis. *Et inf.*
Nec minus accenſis in mutua funera dextris
Parte alia campi ſæuit furor. altus Hiertes
Obtruncat Nerium, Rullo ditiſſimus agri
Occumbis generoſe Volunx, nec clauſa repoſtis
Pondera theſauris, patrio nec regia quondam
Præfulgens èbore, & poſſeſſa mapalia ſoli
Profuerint. quid rapta iuuant? quid gentibus auri
Nunquam extincta ſitis? modò quem fortuna fouendo
Congeſtis opibus, domiſque referſit opimis,

Nudum tartarea portauit nauita cimba.
Iuſta bellator iuuenilibus Appius auſis
Pandebat campum cæde;atque vbi plurima virtus,
Nullique aſpirare vigor, decus inde petebat.
Obuius hinc Atlas extremæ cultor arenæ
Impetit os haſta, leuiterque è corpore ſummo
Degustat cuſpis generoſum extrema cruorem.
Intonuere minæ, violentaque lumina flammis
Exarſere nouis; furit, & diffulminat omnem
Obſtantum turmam, & clauſum ſub caſſide vulnus
Martia commendat mananti ſanguine membra.
Enſe ferit tum colla viri, dextramque micantem
Demetit, ac mutat ſucceſſu ſæuior hoſtem.

Vide reliqua apud Sil. Italicum l. 5.

Vide apud eumdem l. 7. & l. 17.

Illi vbi conſertis iunxere frementia telis
Agmina, virque virum galeis afflauit adactis:
Continuò hinc obitus, perfractaque cædibus arma,
Corporaque: alternus cruor, alternæque ruinæ.
Voluit ager galeas, & thorax egerit imbres
Sanguineos: hinc barbarici glomerantur onatus,
Hinc gemitus, mixtæque virûm cum puluere vitæ.
Caſpius Aceum correpto crine Moneſen
Abſtulit, hunc pariter Colchi, Graijque ſequuntur
Miſſilibus: rapit ille necem, prædamque relinquit.
Nec ſocijs iam cura viri. Dipſanta Careſus
Strimonaque obſcura ſpargentem vulnera funda
Deijcit; Albani iacet ipſe Cremedonis haſta:
Iamque latet, curruſque ſuper turmæque feruntur.
Proceſſere Melas, & Idaſmenus: incipit haſta
Ante Melas, leuis aſt abies eluſit vtrumque.
Enſibus inde ruunt: prior occupat ære citato
Caſſidis ima Melas, infracta eſt vulnere ceruix,
Mixta perit virtus. neſcit cui debeat Oebreus,
Aut cui fata Tyres. dum ſibila reſpicit Iron
Cuſpidis argiuæ, Pyliam latere accipit haſtam.
Viderat Hircanos paribus diſcurrere fratres
Caſtor equis, pater armento quos diues ab omni
Nutrierat, fatiſque viam monſtrarat iniquis.
Tum magis atque magis peditem candore notato
Tyndariden incendit amor: ſimul obuius haſtam
Pectus in aduerſum grauiter iacit, alipedemque
Conſtitit excuſſo victor duce, ſiſtit ab alta

Nube

Nube pater, prenſiſque equitem cognouit habenis.
At pariter luctuque furens, viſuque Medores
Tyndariden petit. & ſuperos ſic voce precatur:
Hunc, age, vel cæſo comitem me reddite fratri,
Primus & hic noſtra ſonipes cadat impius haſta,
Credita qui miſero non rettulit arma parenti,
Meque venit contrà, captiuaque terga miniſtrat.
Dixerat. Actæi ſed eum prior haſta Phaleri
Deijcit, ad ſocias ſonipes citus effugit alas.

Vide reliqua apud Val Flaccum l. 6. Argon.

. . . . ad frontem agminis
Prouectus, haſta miſſili exorſum dedit
Omenque pugnæ: fulmen intortum ducis
Nimbus ſecutus ferreus ſolem eripit:
Sub nube ſurgit pugna telorum aſpera:
Exoritur ingens clamor, & cælum ferit.
Fit gradus, & omne ſternitur telis ſolum:
Virum vir vrget, inſtat, & ferro premit:
Impulſa ſcutis ſcuta dant ſonitum, & graui
Galeæ gemunt ictu. vndique effuſus cruor
Excurrit, ardor cæde crudeſcit fera.

P. Ber. Stephonius in Criſ. ac. 1. ſc. 3.

Extemplo commiſſæ acies, ſparſumque per auras
Miſſile, & incerta volitantia cuſpide pila,
Vmbranturque nigræ iaculis pendentibus vmbræ.
Sed neque mentiri vulnus, nec fallere dextram
Crimen erat; ſolas cornus cum figeret auras,
Crimen inaſpecto nox diluit humida velo.
Pars tamen ignotos membris hauſere cruores,
Et nodos rupere animæ. Maxentia cunctas
Ludunt pila manus ſpatijs iaculata remotis.
Nec non quiſque ſuæ ſpargebat vulnera gentis
Seu ferro, ſaxoue petens, aut verbere fundæ,
Aeraque innumeris figit ſine lege ſagittis.
Protinus ira minax in vulnera ſufficit enſes.
Cuncta adeo armorum ſonitus, clangorque tubarum,
Et diſiecta furor confuderat agmina; nec dum
Cognita ſigna ſui, tenebris horrentibus, hoſtis.
Sic regna Scythicum moderantem Pontica Regem
Pompeio ſuperare datum, cum regia caſtris
Magnus ad Eufratem premeret iam caſtra latinis.
Noctis in obſcurum Romæque, Aſiæque potentes
Conflixere manus: totoque argentea cornu

Luna palatinas à tergo elata volucres
Vidit, & obtutus hominum fallentibus vmbris
Grandia produxit ſimulatis corpora membris.
Interea læuos incurrere ſenſerat hoſtes
Ruricius, motaque ſuos legione labantes,
Inuehiturque: vnàque ſubit denſiſſima pubes.
Excipit Artemius venientem protinus vndam,
Oppoſuitque pares armis, animiſque cohortes.
Ille ter impreſſo tranſuerberat enſe Neronem
Virginiumque, oculis lapſi qui vulnera fratris
Hauſerat, & ſimili labentem eſt morte ſecutus.
Tum denſos inter cuneos mucrone, manuque
Laxat iter, ſequiturque ducem non pigra iuuentus,
Et ferit, & ferro perruptus ſternitur hoſtis.
Ruricius contrà campi per aperta reducens
Confertis vexilla globis, ſtragemque metumque,
Iam Salium iaculo, Meliumque, haſtaque Sabellum
Strauerat, immanis vibrantem ſpicula quercus.
Obiecit ſe ſe Carius, quem Sequana quondam
Celticus hibernis naſcentem lauerat vndis;
Fraxineaque ducem iacta premit eminus haſta.
At redit à clypeo multo cum fragmine telum.
Illi Ruricius ſed telo immitis adacto
Sanguineo vndantes immergit flumine vultus.

Vide reliqua apud P. Al. Donatum l. 1. Conſt.

Signa tubæ dederant, & aenea cornua cantum.
Quiſque tamen pugnam dextraque, & voce iubebat
Iam ſtridunt liquidas Conſtantia pila per auras.
Perſonat excuſſis non ſegnior aera neruis
Hoſtis, & effundens calamo defixa volanti
Vulnera præcipitem contexit in æthere nubem,
Vndique lapſa furit volucri mors credita telo.
Eminus at contorta furor pendere iubebat
Funera. denſantur cunei, clypeataque contrà
Obuerſis compreſſa acies mucronibus ardet;
Inque artus ſcrutatus iter micat enſis in enſem,
Immerſuſque calet calido magis amne cruoris.
Non lorica tegit conſerta tenacibus hamis,
Non ſquamis per membra chalybs innexus aenis.
Indefenſa ſubit penetrabile viſcera ferrum
Vitam indignantem lacerans, fruſtraque latentem.
Sed quamuis numero obruitur, tamen enſe cateruas
Flauius irrumpit miles, perque agmina pandit
Denſus

Denſus iter, prohibent immota phalangibus arma
Germanis, durique ſonant in ſcuta dolones,
Et prætenta ſeges fodientibus accubat haſtis.
Ecce Arctous eques latos patefacta per agros
Cornua contraxit, laxiſque Aurelia frenis
In latera ſtragem curſu violentus agebat.
Stat defixa loco, peditemque, equitemque moratur
Conſtantina manus, vultuque, ac vulnere turbat.
Illi vrgent, contra inſtat eques, teloque trabali
Imminet: ora pedes ſtricto mucrone petebat,
Corporaque, hoſtiles contundit & enſibus enſes;
Senſit vt aduerſæ non æqua pericula pugnæ,
Et iam ceſſuras nimium tentaſſe cohortes
Dalmatius, turmis ſe ſe glomerantibus infert:
Tum ciet ore viros, dictiſque exempla miniſtrat,
Certando certare docens. languentia feſſis
Exprobrat, aut manibus deqneſtus hebeſcere tela:
Lapſantes alios releuat: Martiſque per ignem
Ardentes ardere magis, totaſque iubebat
Hoſtis in obſtrictas acies effundere flammas.
Sed pauci feſſique labant, neque tendere contra
Innumeros, latoque valent conſiſtere campo,
Aut inferre pedem; ſtabilemque inducere pugnam.
Barbarus ordinibus, nexiſque hoc denſior armis
Tendit in aduerſos, & equeſtri impulſa procella
Ferrea vulnifico nubes quatit agmina nimbo.
Fit cædes, truncìſque abeunt ſua corpora membris;
Cumque viris calcantur equi, perfoſſaque ferro
Arma iacent; ſe ſeque rotant fracta arma viciſſim.
Diſciſſæque haſtis haſtæ, diſcuſſaque cuſpis
Cuſpide, & enſe enſis; lacerantque volantia ventos
Fragmina.

Apud eundem l. 7. Cenſt.

At Deus egregium pugnæ accendebat amorem
Militibus. campo infilijt quæ prima rotatis
Iuſſa manus fundis liuentia ſpargere plumbi
Pondera: contortæ ſtrident ſciſſo aere glandes,
Scuta aduerſa virùm, & galeis ecdentibus ora
Densàque effractæ crepitant ſub grandine coſtæ.
Plumbea tempeſtas equites hoc turbine primos
Corripuit, ſtrauitque ſolo: nam plurima ſaxis
Crura labant eliſa; cadunt; claudiue reſiſtunt
Cornipedes; partim amiſſis raptantur habenis

Lapſi equites: cerebrum campo cum ſanguine miſcet
Vngu'a . confuſis hac primùm ſtrage manipliś,
Conſumptoque ſoli ſpatio, quod plurima ſternunt
Corpora quadrupedum ſtupidis languentia neruis;
Afflictique duces caſu, concedere retrò
Compulſi, vt mediæ ſpatium reddatur arenæ.
Nunniades inſtare ſuos hortatur, & ardens
Ipſe prior campum medium, ſtragemque per ipſam
Occupat, & perſultat equos, equitumque iacentum
Funera, cedentique leuem rurſum admouet hoſti
Militiam: exhauſtis pubes acerrima fundis
Vertitur ad pharetras: cælum latet omne ſagittis.
Obuia tela volant hinc inde ſonantia curuis
Arcubus, & rubeæ ſtridunt ceu fulgura pennæ.
Vertit Idumæas iterum ſeges ærea turmas,
Nullaque non ictu certo peruenit arundo,
Exitiumque tulit. contrà torpentibus alis
Tela Amaleciadum medio languentia curſu
Decidere ante pedes, campoque innoxia figi,
Iſacidæ vellunt alacres, hoſtique remittunt
Cornibus excuſſos hamata cuſpide iuncos.

P. Ant. Millieus l 7 Moyſ. Viat to. 1.

Iamque volat campo miles tranſuectus aperto
Atque repentinis hoſti ſuperimminet armis.
Ille fugam lento ceſſim per deuia paſſu
Inſtruit in pugnæ ſpeciem, preſſoque recedit
Agmine cunctanti ſimilis; pede feruidus vrget
Vndique, terga premens Gallus, carptimque maniplos
Vellicat extremos, donec prope victa pudore
Subſtitit, & iuſſos ſe ſe collegit in orbes
Clade ſua noſtros acies auctura triumphos.
Eſt locus, extructo qua circumfuſa domatur
Aggere, non alibi preſſæ veſtigia plantæ
Admiſſura palus; huc toto pondere vergens
Incubuit ſæuæ tempeſtas horrida pugnæ.
Quà datus excurrit limes, ſtat ferrea belli
Silua, ſegeſque ferax mortis; procul ære coruſco
Omnis inardeſcit ſolis ſub lumine tellus,
Et tremuli circùm radiantis imagine martis
Fluctuat Oceani tunc concolor vnda propinqui.
Concurrunt geminæ lunatis robora gentis
Frontibus; impulſu volat eminus acta ſonanti
Multiplicem ſparſura necem, denſoque recurrens

Turbine,

Turbine, per medias grando furit ænea turmas.
Alternat Bellona vices, & mutua ferro
Damna ſerit, cædemque ſibi pro cæde reponit.
Par cuneis ardor miſtis: ſternuntque, caduntque
Vincentes victique ſimul; pars nulla pericli
Parte vacat; nutant acies; conſurgit vtrinque
Sternentum clamor pariter, pariterque cadentum;
Aſſenſu valles dubio, colleſque reſultant.
Gallica ſed dubiæ tandem diſcrimina ſortis
Explicat ingeminans virtus, & cuntia vindex
Diſſipat, ac retrò verſi ſquatit agmina ſignis.
Fit via vi; numero paſſim rareſcit hianti
Anglorum manus, & tabulatum clade ſuorum
Anguſtat fugiens pontem; natat vndique cædes,
Deſuetumque bibit tellus madefacta cruorem.

Apud P. Laur. le Brun to. 2 Elo. Poet.

Heu quanta vidi prælia, cum Dacis
Conſertus haſtis campus, & horridi
Collata tempeſtas Gradiui
Ambiguis fluitaret armis!
Suſpenſa paulum ſubſtitit alitis
Procella ferri; donec ahenea
Hinc inde nubes ſulphurato
Plurima detonuiſſet igni.
Tum verò ſignis ſigna, viris viri,
Dextræque dextris, & pedibus pedes,
Et tela reſpondere telis,
Et clypeis clypei retundi.
Non tanta campos grandine verberat
Niualis Arctos, non fragor Alpium
Tantus, renitentes ab imo
Cum violens agit Auſter ornos.
Hinc quantus atque hinc impetus æreo
Defuſus imbri, miſcet opus frequens
Furorque, virtuſque, & perenni
Immoritur breuis ira famæ.
Diu ſupremam nutat in aleam
Fortuna belli. ſtat numeroſior
Hinc Beſſus, hinc contra Polonus
Exiguis metuendus alis.
Sed quid Cydones, quid pauidi Dahæ
Molleſque campo cedere Concani,
Quid Seres, auerſoque pugnax
Parthus equo, Cilicumque turmæ

Lapſi equites: cerebrum campo cum ſanguine miſcet
Vngu'a. confuſis hac primùm ſtrage maniplis,
Conſumptoque ſoli ſpatio, quod plurima ſternunt
Corpora quadrupedum ſtupidis languentia neruis;
Afflictique duces caſu, concedere retrò
Compulſi, vt mediæ ſpatium reddatur arenæ.
Nunniades inſtare ſuos hortatur, & ardens
Ipſe prior campum medium, ſtragemque per ipſam
Occupat, & perſultat equos, equitumque iacentum
Funera, cedentique leuem rurſum admouet hoſti
Militiam: exhauſtis pubes acerrima fundis
Vertitur ad pharetras: cælum latet omne ſagittis.
Obuia tela volant hinc inde ſonantia curuis
Arcubus, & rubeæ ſtridunt ceu fulgura pennæ.
Vertit Idumæas iterum ſeges ærea turmas,
Nullaque non ictu certo peruenit arundo,
Exitiumque tulit. contrà torpentibus alis
Tela Amaleciadum medio languentia curſu
Decidere ante pedes, campoque innoxia figi,
Iſacidæ vellunt alactes, hoſtique remittunt
Cornibus excuſſos hamata cuſpide uncos.

P. Ant. Millieus l 7 Moyſ. Viat to. 2.

Iamque volat campo miles tranſuectus aperto
Atque repentinis hoſti ſuperimminet armis.
Ille fugam lento ceſſim per deuia paſſu
Inſtruit in pugnæ ſpeciem, preſſoque recedit
Agmine cunctanti ſimilis; pede feruidus vrget
Vndique, terga premens Gallus, carptimque maniplos
Vellicat extremos, donec prope victa pudore
Subſtitit, & iuſſos ſe ſe collegit in orbes
Clade ſua noſtros acies auctura triumphos.
Eſt locus, extructo qua circumfuſa domatur
Aggere, non alibi preſſæ veſtigia plantæ
Admiſſura palus; huc toto pondere vergens
Incubuit ſæuæ tempeſtas horrida pugnæ.
Quà datus excurrit limes, ſtat ferrea belli
Silua, ſegeſque ferax mortis; procul ære coruſco
Omnis inardeſcit ſolis ſub lumine tellus,
Et tremuli circùm radiantis imagine martis
Fluctuat Oceani tunc concolor vnda propinqui.
Concurrunt geminæ lunatis robora gentis
Frontibus; impulſu volat eminus acta ſonanti
Multiplicem ſparſura necem, denſoque recurrens
Turbine,

Turbine, per medias grando furit ænea turmas.
Alternat Bellona vices, & mutua ferro
Damna ferit, cædemque ſibi pro cæde reponit.
Par cuneis ardor miſtis: ſternuntque, caduntque
Vincentes victique ſimul; pars nulla pericli
Parte vacat; nutant acies; conſurgit vtrinque
Sternentum clamor pariter, pariterque cadentum;
Aſſenſu valles dubio, colleſque reſultant.
Gallica ſed dubiæ tandem diſcrimina ſortis
Explicat ingeminans virtus, & euntia vindex
Diſſipat, ac retrò verſis quatit agmina ſignis.
Fit via vi; numero paſſim rareſcit hianti
Anglorum manus, & tabulatum clade ſuorum
Anguſtat fugiens pontem; natat vndique cædes,
Deſuetumque bibit tellus madefacta cruorem.

Apud P. Laur. le Brun to. 2 Elo. Poet.

Heu quanta vidi prælia, cum Dacis
Conſertus haſtis campus, & horridi
Collata tempeſtas Gradiui
Ambiguis fluitaret armis!
Suſpenſa paulum ſubſtitit alitis
Procella ferri; donec ahenea
Hinc inde nubes ſulphurato
Plurima detonuiſſet igni.
Tum verò ſignis ſigna, viris viri,
Dextræque dextris, & pedibus pedes,
Et tela reſpondere telis,
Et clypeis clypei retundi.
Non tanta campos grandine verberat
Niualis Arctos, non fragor Alpium
Tantus, renitentes ab imo
Cum violens agit Auſter ornos.
Hinc quantus atque hinc impetus æreo
Defuſus imbri. miſcet opus frequens
Furorque, virtuſque, & perenni
Immoritur breuis ira famæ.
Diu ſupremam nutat in aleam
Fortuna belli. ſtat numeroſior
Hinc Peſſus, hinc contra Polonus
Exiguis metuendus alis.
Sed quid Cydones, quid pauidi Dahæ
Molleſque campo cedere Concani,
Quid Seres, auerſoque pugnax
Parthus equo, Cilicumque turmæ

Contra ſequacis pectora Sarmatæ
Poſſent fugaces? hinc ruit impiger
Polonus, hinc Lithuanus, atro
Quale duplex ruit axe fulmen:
Heu quale ſæuus fulminat æneo
Boruſſus igni. non ego Liuonum
Pugnas, & inconſulta vitæ
Tranſierim tua Ruſſe ſigna.
Vobis fugaces vidi ego Biſtonum
Errare lunas, ſignaque barbaris
Derepta vexillis, & actam
Retrò equitum, peditumque nubem.

P. Caſ. Sarbieuius Lyr. l. 4. Ode 4.

Pugna naualis. Vide hunc Titulum inter Aquatica.

Monomachia ſingulare certamen.

TAlis ſe vaſtis infert Mezentius armis.
Huic contrà Aeneas ſpeculatus agmine longo
Obuius ire parat: manet imperterritus ille,
Hoſtem magnanimum opperiens, & mole ſua ſtat:
Atque oculis ſpatium emenſus, quantum ſatis haſtæ,
Dextra mihi Deus, & telum quod miſſile libro,
Nunc adſint: voueo prædonis corpore raptis
Indutum ſpolijs, ipſum te Lauſe trophæum
Aeneæ, dixit, ſtridentemque eminus haſtam
Iecit: at illa volans clypeo eſt excuſſa, proculque
Egregium Anthorem latus inter, & ilia figit.
Sternitur infelix alieno vulnere, cælumque
Aſpicit, & dulces moriens reminiſcitur Argos.
Tum pius Aeneas haſtam iacit: illa per orbem
Aere cauum triplici, per linea terga, tribuſque
Tranſijt intextum tauris opus, imaque ſedit
Inguine: ſed vires haud pertulit. ocyus enſem
Aeneas, viſo Tyrrheni ſanguine lætus
Eripit à femore, & trepidanti feruidus inſtat *Et inf.*
Deſine, iam venio moriturus, & hæc tibi porto
Dona prius. dixit, telumque intorſit in hoſtem.
Inde aliud ſuper, atque aliud figitque, volatque
Ingenti gyro: ſed ſuſtinet aureus vmbo.
Ter circum adſtantem læuos equitauit in orbes,
Tela manu iaciens: ter ſecum Troius heros
Immanem ærato circumfert corpore ſiluam.

Inde vbi tot traxiſſe moras, tot ſpicula tædet
Vellere, & vrgetur pugna congreſſus iniqua,
Multa mouens animo, iam tandem erumpit, & inter
Bellatoris equi caua tempora conijcit haſtam.
Tollit ſe arrectum quadrupes, & calcibus auras
Verberat, effuſumque equitem ſuper ipſe ſecutus
Implicat, eiectoque incumbit cernuus armo.
Aduolat Aeneas, vaginaque eripit enſem:
Et ſuper hæc. *Et infra.*
Hæc loquitur, iuguloque haud inſcius accipit enſem.

Virgilius lib. 10. Aen.

Atque illi vt vacuo patuerunt æquore campi,
Procurſu rapido coniectis eminus haſtis,
Inuadunt Martem clypeis, atque ære ſonoro:
Dat gemitum tellus: tum crebros enſibus ictus
Congeminant; fors & virtus miſcentur in vnum.
Emicat hic impune putans, & corpore toto
Altè ſublatum conſurgit Turnus in enſem,
Et ferit. exclamant Troes, trepidique Latini,
Arrectæque amborum acies. at perfidus enſis
Frangitur, in medioque ardentem deſerit ictu,
Ni fuga ſubſidio ſubeat: fugit ocyor Euro
Vt capulum ignotum, dextramque aſpexit inermem.
Ergo amens diuerſa fuga petit æquora Turnus:
Et nunc huc, inde huc, incertos implicat orbes.
Vndique enim denſa Teucri incluſere corona,
Atq;hinc vaſta palus, hinc ardua mœnia cingunt. *Et inf.*
Nec plura effatus, ſaxum circumſpicit ingens,
Saxum antiquum, ingens, campo qui forte iacebat
Limes agro poſitus, litem vt diſcerneret aruis.
Vix illud lecti bis ſex ceruice ſubirent,
Qualia nunc hominum producit corpora tellus.
Ille manu raptum trepida torquebat in hoſtem
Altior inſurgens & curſu concitus heros.
Sed neque currentem ſe, nec cognoſcit euntem,
Tollentemue manu, ſaxumue immane mouentem.
Genua labant, gelidus concreuit corpore ſanguis.
Tum lapis ipſe viri vacuum per inane volutus
Nec ſpatium euaſit totum, nec pertulit ictum.
Cunctanti telum Aeneas fatale coruſcat.
Sortitus fortunam oculis; & corpore toto
Eminus intorquet. murali concita nunquam
Tormento ſic ſaxa fremunt, nec fulmine tanti

Diſſultant crepitus. volat atri turbinis inſtar
Exitium dirum haſta ferens, oraſque recludit
Loricæ, & clypei extremos ſeptemplicis orbes,
Per medium ſtridens tranſit femur. incidit ictus
Ingens ad terram duplicato poplite Turnus.

Virgilius l. 12. Aen.

Inſtaurant crudele nefas: rex impius aptat
Tela, & funeſtæ caſum prior occupat haſtæ.
Illa viam medium clypei conata per orbem
Non prefert ictus, atque alto vincitur auro.
Tunc exul ſubit, & clarè funeſta precatur.
Dij quos effoſſo non irritus ore rogauit
Oedipodes, firmate nefas: non improba poſco
Vota; piabo manus, & eodem pectora ferro
Reſcindam, dum me moriens hic ſceptra tenentem
Linquat, & hunc ſecum portet minor vmbra dolorem.
Haſta ſubit velox equitis femur inter, equique
Ilia, lethum vtrique volens: ſed plaga ſedentis
Laxato vitata genu. tamen irrita voti
Cuſpis in obliquis inuenit vulnera coſtis.
It preceps ſonipes ſtrictæ contemptor habenæ,
Aruaque ſanguineo ſcribit rutilantia gyro.
Exultat, fratris credens hunc eſſe cruorem,
Credit & ipſe metu. totis iamque exul habenis
Indulget, cæcuſque auidos illidit in ægrum
Cornipedem curſus; miſcentur frena, manuſque
Telaque, & ad terram turbatis greſſibus ambo
Præcipitant, vt nocte rates, quas nubilus Auſter
Implicuit, frangunt tonſas, mutantque rudentes,
Luctatæque diu tenebris, hyemique, ſibique,
ſicut erant, imo pariter ſedere profundo.
Hæc pugnæ facies. coeunt ſine more, ſine arte,
Tantùm animis, iraque, atque igneſcentia cernunt
Per galeas odia, & vultus rimantur acerbo
Lumine. nil adeo mediæ telluris, & enſes
Impliciti, nexæque manus, alternaque ſæui
Murmura, ceu lituos rapiunt, aut ſigna tubarum. *Et inf.*
Fratris vterque furens cupit, affectatque cruorem,
Et neſcit manare ſuum. tandem irruit exul,
Hortatuſque manum, cui fortior ira, nefaſque
Iuſtius, altè enſem germani in corpore preſſit,
Quà male iam plumis imus tegit inguina thorax.
Ille dolens nondum, ſed ferri frigore primo

Territus,

Territus, in clypeum turbatus colligit artus,
Mox intellecto magis ac magis æger anhelat
Vulnere, nec parcit cedenti, atque increpat hoſtem.
Sic pugnant miſeri, reſtabat laſſa nefando
Vita duci, ſummuſque cruor: poterantque parumper
Stare gradus: ſed ſponte fuit, fraudemque ſupremam
In media iam morte parat. clamore Cithæron
Erigitur: fraterque ratus viciſſe, leuauit
Ad cælum palmas: Bene habet, non irrita voui.
Cerno graues oculos, atque ora natantia letho.
Huc aliquis properè ſceptrum, atque inſigne comarū,
Dum videt. hæc dicens greſſus admouit. & arma
Ceu templis decus, & patriæ laturus ouanti,
Arma etiam ſpoliare cupit. nondum ille peractis
Manibus, victricemque animam ſeruabat in iras.
Vtque ſuperſtantem, pronumque in pectore ſenſit,
Erigit occultè ferrum, vitæque labantis
Relliquias tenues odio ſuppleuit, & enſem
Iam lætus frater fratris ſub corde reliquit.

Statius l. 11. Theb.

Nec mora citato ſpatia procurſu vorant
Hinc Conſul, illinc Barbarus; quantus Noto
Decertat Aquilo, iura cum repetunt maris.
Par ille ſcopulo prælium miſſa procul
Inuadit haſta. certa quæ celeri fuga
Allapſa, pinnas Conſulis cono abſtulit:
Nec parcit amens iurgijs: iſthæc prius
Cape dona, dixit, ſæue Myſtatum metus:
Mox alia capies. pube iuuenili aureum
Diffibulata caſſide exertans caput
Horrendum in armis intonat ductor meus,
Cælumque lætus ſuſpicit. rapto impetu
Haſtam lacerto vibrat. horriſonas volat
Incita per auras, vulnus haud dubium ferens,
Per & coruſcis aſperam gemmis, per &
Auro trilicem miſſa loricam, bibit
Altum cruorem, vita quà thalamum ſuum
Animæ recentis folle vitali fouet.

P. Ber. Stephonius in Criſ. ac. 1. ſc 3.

Pugna vnius cum multis.

TAlibus accenſi firmantur, & agmine denſo
Conſiſtunt. Turnus paulatim excedere pugna,
Et fluuium petere, ac partem quæ cingitur amni.
Acrius hoc Teucri clamore incumbere magno,
Et glomerare manum. ceu ſæuum turba leonem
Cùm telis premit infenſis: at territus ille
Aſper, acerba tuens retrò redit, & neque terga
Ira dare, aut virtus patitur, nec tendere contra,
Ille quidem cupiens potis eſt per tela, viroſque.
Haud aliter retrò dubius veſtigia Turnus
Improperata refert, & mens exæſtuat ira.
Quin etiam bis tum medios inuaſerat hoſtes,
Bis conuerſa fuga per muros agmina vertit.
Sed manus è caſtris properè coit omnis in vnum.
Ergo nec clypeo iuuenis ſubſiſtere tantùm,
Nec dextra valet; iniectis ſic vndique telis
Obruitur: ſtrepit aſſiduo caua tempora circum
Tinnitu galea, & ſaxis ſolida æra fatiſcunt,
Diſcuſſæque iubæ capiti. nec ſufficit vmbo
Ictibus: ingeminant haſtis & Troes, & ipſe
Fulmineus Mneſtheus. tum toto corpore ſudor
Liquitur, & piceum (nec reſpirare poteſtas)
Flumen agit: feſſos quatit æger anhelitus artus.
Tum demum præceps ſaltu ſe ſe omnibus armis
In fluuium dedit: ille ſuo cum gurgite flauo
Accepit venientem, ac mollibus extulit vndis,
Et lætum ſocijs abluta cæde remiſit.

Virgilius l. 9. Æn.

. . . . ille ruenti
Aggere conſiſtit, primùmque cadauera plenis
Turribus euoluit, ſubeunteſque obruit hoſtes
Corporibus, totæque viro dant tela ruinæ,
Roboraque, & moles, hoſti ſeque ipſe minatur.
Nunc ſude, nunc duro contraria pectora conto
Detrudit muris. & valli ſumma tenentes
Amputat enſe manus, caput obterit oſſaque ſaxo,
Ac male defenſum fragili compage cerebrum
Diſſipat: alterius flamma crineſque, genaſque
Succendit; ſtrident oculis ardentibus ignes.
Vt primùm cumulo creſcente cadauera murum
Admouere

Admouere ſolo, non ſegnior extulit illum
Saltus, & in medias iecit ſuper arma catervas,
Quàm per ſumma rapit celerem venabula pardum.
Tunc denſos inter cuneos compreſſus, & omni
Vallatus bello vincit, quem reſpicit hoſtem.
Perdidit enſis opus, frangit ſine vulnere membra.
Illum tota premit moles, illum omnia tela.
Nulla fuit non certa manus, non lancea felix:
Parque nouum fortuna videt concurrere bellum,
Atque virum fortis crebris ſonat ictibus vmbo.
Et galeæ fragmenta cauæ compreſſa perurunt
Tempora, nec quidquam nudis vitalibus obſtat
Iam, præter ſtantes in ſummis oſſibus haſtas.

Lucanus l. 6.

Mox in plana libens, nudo ne pectore tela
Inciderent, ſaltu præceps defertur, & orbem
Quem procul oppreſſo vidit Therone volutum
Corripuit, tergoque, & vertice tegmine noto
Septus, & hoſtili propugnans pectora parma
Conſtitit. inde iterum denſi glomerantur in vnum
Ogygidæ, firmantque gradum. trahit ocyus enſem
Biſtonium Tydeus, Mauortia munera magni
Oeneos, & partes pariter diuiſus in omnes
Hos obit, atque illos, ferroque micantia tela
Decutit. impediunt numero, ſeque ipſa viciſſim
Arma premunt. nec vis conatibus vlla, ſed ipſa
In ſocias errare manus, & corpora turba
Inuoluit prælapſa ſua. manet ille cruentis
Anguſtus telis, & inexpugnabilis obſtat,
Huc illuc clypeum obiectans, ſeque ipſe recedens
Circuit: interdum trepidis accurrit, & inſtat
Spicula diuellens, clypeo quæ plurima toto
Fixa tremunt, armantque virum: ſæpe aſpera paſſum
Vulnera, ſed nullum vitæ in ſecreta receptum
Nec mortem ſperare valet. rotat ipſe furentem
Dielochum, comitemque illi iubet ire per vmbras
Phlegea ſublata minitantem bella ſecuri,
Dircæumque Gyan, & Echionium Lycophontem.
Iam trepidi ſe ſe quærunt, numerantque, nec idem
Cædis amor, tantamque dolent rareſcere turbam.

Statius l. 2. Theb.

Pugna duorum contra multos.

Sic placet: amplexique ambo ſe in mœnia ſaltu
Proripiunt, agmenque ipſi gemini agminis inſtar
Incurſant celeres; læuo ſe tramite flectit
Luſiades, Threſſæque locantem inſignia lunæ
Occupat aduerſum, reſupinatumque remittit:
Cui comites iubet ire alios, aut enſe recilos,
Aut fractos clypeo, aut occurſu pectoris ictos.
Nec minus interea dextro de culmine Teuton
(Aemula quem virtus acuit, ſuaque admonet ira)
Proijcit obſtantes, ſubeunteſque opprimit hoſtes,
Obliquoſque rotat, procumbenteſque reuulſis
Inſequitur ſaxis, & mœnia mœnibus arcet.
Ecce autem dum totæ acies in Teutona rumpunt,
Plumbeus atque vnum circa conſumitur imber,
Horrendas inter flammaque, & murmure glandes
Traiectus clypeo, fumantique ære ſiniſtra
Protinus auulſa, ſopitus concidit ictu.
Aduolat extemplo lætuſque, & turbidus idem
Luſiades, ferroque hoſtes procul arcet ab hoſte.
Ipſe ſubit totam pugnæ nubem, ipſe cadentum
Saxorumque, pilarumque imbre inuoluitur, vnus
Par bello, & bello non expugnabilis vnus.
Et iam ſurgentem clypeo, læuaque minorem
Hinc dolor, inde pudor gemina face in arma remittunt
Teutona; cùm lethale volans traiecit arundo
Luſiadis dextram, gladioque affixit: & ille
Hærebat capulo implicitus, haſtamque trabalem
Excepturus erat dorſo: ſed protinus illic
Teuton in gyrum ducto implacidiſſimus enſe
Submouet inſtantes, telumque in terga minantem
Obtruncat, galeamque rotat per nubila plenam.
Donec Luſiades telo extricatus, in arma
(Quamquam impar gladio dextra labente ferendo)
Aduolat, & ſocio clypeatam accomodat iram.
Mutua res agitur; clypeo caret alter, & alter
Enſe caret. ſed Luſiadis ſub tegmine Teuton
Dum ſe defendit, dum magni Teutonis enſe
Pugnat Luſiades, vnus ſe ſe armat vtroque:
Vnaque mens animat non diſſociabilis ambos.
Stant nexi implicitique, ſimul feriuntque, dolentque,

Miſſus

Miſſus & vnius de vulnere ſanguis vtrumque
Sauciat, alteriuſque dolorem vlciſcitur alter.
Iamque cadaueribus latè, ſpolijſque cadentum
Concluſi denſam præportant pectore ſiluam:
Fracti armis integri animis, à morte propinqua
Vim capiunt, iramque ſuam noua tela minantur.
Nam dum murorum quatefacto è culmine pendent,
Incerti qua parte cadant; cum mœnibus hoſtem
Inuadunt, ſeque & ſtragem ſuper agmina portant.
Sic obeunt: ſuaque æquatos victoria condit.

P. Fam. Strada l. 2. Prol. 6.

Pugna cum ſerpente, ſeu dracone.

VT verò ſtrepuere tubæ, conterritus altè
Immenſum attollit corpus, tergoque reſidens
Cætera ſinuatis glomerat ſub pectore gyris.
Dira dehinc in bella ruit, rapidèque reſoluens
Contortos orbes, directo corpore totam
Extendit molem, ſubitoque propinquus in ora
Lato diſtantum ſpatio venit. omnis anhelans
Attonitus ſerpente, & equus frenoque teneri
Impatiens, crebros expirat naribus ignes.
Arduus ille ſuper tumidis ceruicibus altum
Motat vtroque caput; trepidos inde incitus ira
Nunc ſublime rapit, nunc vaſto pondere gaudet
Eliſiſſe premens, nunc fractis oſſibus atram
Abſorbet ſaniem, & tabo manante per ora
Mutat hians hoſtem, ſemeſaque membra relinquit.
Cedebant iam ſigna retrò, victaſque cateruas
Longius auectas afflatus peſte premebat.
Cum ductor properè reuocatam in prælia turmam
Vocibus impellens: ſerpenti ne Itala pubes
Terga damus, libyciſque parem non eſſe fatemur
Anguibus Auſonium? ſi debellauit inertes
Halitus, ac viſo mens ægra effluxit hiatu;
Ibo alacer, ſoluſque manus componere monſtro
Sufficiam: clamans hæc, atque interritus haſtam
Fulmineo volucrem torquet primùmque lacerto,
Venit in aduerſam non vano turbine frontem
Cuſpis, & haud paulum vires adiuta ruentis
Contra ardore feræ capiti tremebunda reſedit.
Clamor ad aſtra datus, voceſque repente profuſæ

Aetherias

Aetherias adiere domos: furit ilicet ira
Terrigena impatiens dare terga, nouuſque dolori,
Et chalybem longo tum primùm paſſus in æuo.
Nec fruſtra rapido ſtimulante dolore fuiſſet
Impetus, alato ni Regulus arte regendi
Inſtantem eluſiſſet equo, curſuque ſequutura
Cornipedis gyros, flexi curuamine tergi
Detortis læua celer effugiſſet habenis.
Hinc imitata cohors certatim ſpicula dextris
Congerit, alternaſque ferum diducit in iras,
Donec murali baliſta coercuit ictu
Tum fractus demum vires (nec enim amplius ægra
Conſuetum ad miſſus ſpina præſtante vigorem
Vt ſolito in nubes tollit caput) acrius inſtat.
Iamque aluo penitus demerſa phalarica ſedit,
Et geminum volucres lumen rapuere ſagittæ:
Iam patulis vaſto ſub vulnere faucibus aer
Tabificam expirat ſaniem ſpecus vltima, iamque
Ingenti cauda, & iaculis, & pondere conti
Hæret humi; laxoque tamen minitatur hiatu.

Sil. Italicus l. 6.

Dixit, & aduerſo conuertit pectora monſtro;
Complexuſque haſtam, & ſcuto ſeptemplice tectus
Pronus adurget equum, & telum penetrabile quaſſat.
Concutit ora draco, maculoſaque terga reflectens
Longa voluminibus circumplicat agmina caudæ,
Cornipedem inſidijs capturus, & arte magiſtrum
Excuſſurus humi, & præda fruiturus vtraque.
Inſurgit tamen, atque haſtam ſub gutture preſſam
Miles agit, calido verſans in vulnere ferrum,
Obſtantique iterum bipatentia traijcit ora.
Voluitur ille ſolo, prætexit pondere campum
Semianimis, viuitque tamen, ſed ſanguine tardus
Effuſo, ſpiriſque mouet iam corpora pigris.

P. Tar. Gallutius l. 1. car. 12.

Pugna S. Michaelis cum Dæmonum turmis.

Qualis hyperboreo vindex aquilone fugabat
Sidereas turmas in numina magna rebelles
Spirанteſq; nefas ſuperorum aſſertor honorum
Defenſi columen Michael, & gloria mundi.
Ille reluctantem fruſtra, & noua regna frementem

Infima

Infima terribilem deiecit in antra draconem,
Afflictumque ſolo, reſupinum, humeroſque parantem
Tollere deiectos, pedibuſque minaciter vncis
Bella intentantem pede proterit, & premit haſta,
Fatalique fodit terebratum cuſpide pectus.

Ben. Milanus in Paneg. Vrb. 8.

Cum grauis aligeram traheret diſcordia gentem
Miſcerentque duos agmina bina duces.
Altera, collatis exſcindere ſidera dextris,
Omniaque impoſito regna grauare iugo:
Altera tutari pugnacibus aſtra lacertis,
Iuratamque Deo non violare fidem.
Infeſtis acies ſtetit auctorata maniplis,
Vtraque cum ſignis vtraque turba ſuis.
Illa gerens picto vexillum informe colubro,
Errabat tumido ſpreta per aſtra gradu,
Seque Deo ſimilem, ſtulta ambitione ferebat,
Vix ipſum ſolio paſſa ſedere pari.
Non tulit hos animi legio Prætoria faſtus,
Oppoſuitque armis arma, viroſque viris.
Hæc niueo vexilla ſibi ſua pinxerat Agno,
Nulla minus poterat ſigna probare Draco.
Tela fuere Cruces, & ineuitabile iam tum
Partibus aduerſis in Cruce fulmen erat.
Nec mora. Cælituum vox tollitur vna: quis alter
Vt Deus? aut maior quis cupit eſſe Deo?
Hinc inimica ruunt effuſi in prælia, ſeque
Alterna feriunt, deijciuntque manu.
Lucifero pubes animos numeroſa, ſuæque
Ante alios formæ bella iuuenta dabat.
Cauſa Deuſque ſuis. dum ſignifer ære rigentem
Improba Luciferi torſit in ora Crucem.
Intremuere poli. ſubitis velut ignibus æther
Cum ruit, & tactam fulmine terret humum.
Nutat Athos, dubiaque Othrys radice laborat,
Concuſſuſque ſua ſede vacillat Atlas.
Haud ſecus impacta tremuit Cruce Lucifer, & mox
Cum ſocio præceps milite miles ijt.
Tartara dirupta crepuere voragine, pronoſque
Excepit piceo iuſſa cauerna rogo.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Heroid. El. 3.

Vide ſupra Tit. Angeli.

OBSIDIO ET OPPVGNATIO.

SIc Martem indomitum, Danaoſque ad tecta ruentes
Cernimus, obſeſſumque acta teſtudine limen.
Hærent parietibus ſcalæ, poſteſque ſub ipſos
Nituntur gradibus; clypeoſque ad tela ſiniſtris
Protecti obijciunt: prenſant faſtigia dextris.
Dardanidæ contrà, turres ac tecta domorum
Culmina conuellunt: his ſe, quando vltima cernunt,
Extrema iam in morte parant defendere telis:
Auratasque trabes, veterum decora alta parentum
Deuoluunt. alij ſtrictis mucronibus imas
Obſedere fores: has ſeruant agmine denſo.
Inſtaurati animi regis ſuccurrere tectis,
Auxilioque leuare viros, vimque addere victis.

Virgilius l. 2. Aen.

Soluitur interea vallum, primæque recuſant
Stare more; iam ſe peditum iunxere cateruæ
Mœnibus. at patulas ſaltu tranſmittere foſſas
Horror equis: hærent trepidi, atque immane pauentes
Abruptum mirantur agi: nunc impetus iræ
Margine ab extremo, nunc ſponte in frena recedunt.
Hi præfixa ſolo vellunt munimina: at illi
Portarum obiectus minuunt, & ferrea ſudant
Clauſtra remoliri, trabibuſque arctata ſonoro
Pellunt ſaxa loco. pars ad faſtigia miſſas
Exultant hæſiſſe faces. pars ima laceſſunt,
Scrutanturque cauas cæca teſtudine turres.
At Tyrij, quæ ſola ſalus, caput omne coronant
Murorum, nigraſque ſudes, & lucida ferro
Spicula, & arſuras cæli per inania glandes,
Saxaque in aduerſos ipſis auulſa rotabant
Mœnibus. exundant ſæuo faſtigia nimbo,
Armatæque vomunt ſtridentia tela feneſtræ.

Statius l. 3. Theb.

Intereà hoſtilis validos baliſta molares
Arietat, impulſuque tremunt, arceſque fatiſcunt.
Nec mora: ſuccedit denſa teſtudine miles
Obſcuratque diem telis; pars ſpicula dextra,
Stupea pars agitat balearis verbera glandis,
Pars muros ferro explorat, duraque bipenni
Clauſtra remolitur, contorti ac turbine ſaxi

Auellit

Auellit portarum aditus: labat ariete crebro
Poſtis, & ingeſtos ardent tabulata per ignes.
Miſcet ſe bello Cæſar, defectaque in hoſtes
Exanimos vbi tela videt, conſcendere turres
Accelerat, ſummoſque manu diſcindere muros.
Nec cecidere animis hoſtes, ſtridentia voluunt
Ignibus, atque atro circumlita ſulphure tela,
Denſataſque ardent acies perrumpere, ſi qua
Forte via aut ferro, aut iunctis ſe ſe ignibus offert.

P. Alex. Donatus l. 1. car. 2.

..... iam muris excurrit, & vrbe iuuentus,
Exponitque neci ſe ſe moritura: nec illam
Territat hoſtilis, quæ funditur vndique grando
Plumbea: quin rupto inclinant quà mœnia muro,
Congeſtam accumulant terram, tabulaſque, trabeſque,
Et quodcunque dedit caſus munimen ad ictus,
Aggerat obijcibus: ſuffultaque mœnia ſaxis
Surgunt mole noua. ſubitam mirantur Iberi
Congeriem exortam: tum rurſus ahenea in hoſtem
Inſtrumenta parant, iterumque iterumque metallis
Admouere cauis ignes, quibus illa receptis
Intonuere nouis iaculantia fulmina bombis;
Fit via vi tandem muri dant ecce feneſtram
Verberibus crebris, & aheno fulmine pulſi.
Continuò exortus ferit aurea ſidera clamor:
Vtraque & ad muros acies contendit, & omnes
Effundit vires: hi quò per hiantia rumpant
Mœnia, & internis potiantur ſedibus: illi
Vt reditum eripiant, aut vi venientibus obſtent.
Sed licet Hiſpanus miles, licet Itala pubes
Agglomerata ruat, condenſoque agmine Belgas
Impetat, & gladijs longiſque haſtilibus vrgens,
Per medios hoſtes aditum ſibi quærat in vrbem,
In vetitum tamen, ac fruſtra furit.

Aur. Vrſius car. de bello Belg.

Nec mora, iam muris ſcalæ pendentibus hærent,
Iam gradibus nituntur, inobſeruatus in arcem
Quà patet introitus: primo fortuna labori
Quæ fauet, illa nocet; paucorum vt cognita virtus,
Aſcenſuque aditus facili iam viſus ad hoſtem eſt;
Idem omnes inuitat honos, idem excitat ardor.
Certatim inſiliunt quà ſemita ducit in vrbem,
Arripiuntque gradus: hos mordicus ore tuentur,

Exe reentque manus, & ſe ſtatione viciſſim
Proturbant, ſuperantque, repercutiuntque, ruuntque,
Obnixique humeris ſuper, & ceruice ſuorum
Pectus agunt, tolluntque caput, calcantque relictos.
Et iam turmatim faſtigia ſumma tenebant,
Cùm laudis priuatus amor communia turbat
Commoda, communis ſimul abripit impetus omnes,
Omnes mole ſua, & caſu voluuntur eodem.
Quo caſu aſſurgunt animi; pudor iraque vires
Extimulant, vrbem ſubita obſidione coronant:
Nequa vacet bello facies; iam prælia circùm
Mille ferunt diuerſa locis; pars mœnia tentat
Scandere, & vlciſci veterem virtute ruinam;
Pars attollit humo denſæ teſtudinis arcem
Obiectu clypei, & fortis curuamine dorſi;
Pars ignes iaculatur, & ingenioſa furentum
Argumenta facum: celeri volat actus habena
Malleolus, tortiſque vibrata phalarica neruis:
Et ſecum, quòcumque volant, incendia portant.

P. Vinc. Guiniſius car. 5.

Oppugnatio per Cuniculos.

Est via ſub terram, ſibi quam fodère periti
Militiæ, bellique duces, ſi quando latenter
Sint tentanda vrbis ſubiectis mœnia flammis.
Pulueris hic cumulus ſecreta in parte latebat
Sulphureo admiſti nitro: nec ſemita longè
Per quam ducta meet ſenſim duce fomite flamma,
Accenſuſque leuem diſrumpat in aera puluis.
Hanc tacitè ſubiens operiſque inuentor, & auctor,
Cedere ab hoſtili poſtquam data ſigna phalangas
Hiſpanas monuere loco: quo mœnibus hoſtes
Arceat, ac muros à ſedibus eruat imis:
Ecce ignem apponit nitro, mora nulla: fit ingens
Cum ſonitu tremor, & ſublatus ad æthera flammæ
Spiritus erumpit venis: ſimul excita tellus
Exilit, & fractis ſecum rapit omnia clauſtris,
Mœniaque, & turres, & propugnacula, & arces.
Quas tum hominum ſtrages, quæ tum arma cruenta,
Vidiſſes infecta notis? quo puluere Olympus, (quibuſue
Palluit? & nigro fumi ſe texit amictu?

Aur. Vrſius Car. de bell. Belg.

. . . . peſtes
Mammetes vocat arcanas, & ſemina cædis
Subijcit ignitæ, quæ mox in funera creſcant.
Aſt vbi ſopitæ cæca inter viſcera terræ
Concepere faces nigranti è puluere vires,
Per diuerſa volant; ſaxiſque equitantibus ingens
Turribus exitium portant, populoque ſepulcrum.

P. Car. de Luca l. 27. Dom. Laur.

DIREPTIO VRBIS ET CÆDES.

Victor enim euerſis exercitus vndique muris
Irruit, inuaditque vias, perque omnia mortes
Fert fora, perque domos, cumulataque compita ſtipat
Corporibus. ſtagnat riuis ſpumantibus alta
Ater vbique cruor ſtrage; horrendique cadentum
Clamores, & fœminei inter vulnera planctus
Oppreſſere tubas; neque martia cornua victor,
Hortatuſque ſuos audit. nullo horrida ferri
Aetatum, ſexuſue acies diſcrimine ſæuit.
Fulminat ipſa Dei ſuper implacabilis ira
Decretique manu rotat irreuocabilis enſem,
Obſirmatque animum nullius parcere vitæ.

P. Ant. Milliens to 2. Moyſ. Viat. l. 22.

Quis miſeram cladem referat, clamore ſecundo
Cum Latiæ coiere manus? cum ſubdita flamma
Concepit portarum aditus? longèque ruinam
Sacra liqueſactis dederunt delubra metallis?
Paſcitur ignis edax, aurumque, aggeſtaque gemmis
Pondera, diuitiaſque operum, crepitantibus altè
Semita fit flammis, æſtuque incendia feruent.
Quin etiam raptos altaria ad ipſa Tonantis
Iſacidas iugulant, veteris penetralia templi
Incenſis patefacta aditis, multoque cadentum
Sanguine fœdantur ſacris pereuntibus ignes.
Inde faces ad tecta volant: ruit Acra vetuſtis
Aedibus, inuoluitque viros, igneſque ruina.
Enſis atrox, aut flamma vorat, ſubit vndique mortis
Horror, vbique furor, calidis cruor vndique riuis.

P. Al. Donatus l. 1. car. 2.

Hic vbi Threijciam ſpumanti feruidus æſtu
Boſphorus arctat humum, titulis noua Roma ſuperbis
Ingenti vix matre minor, iam preſſa gemebat
Obſidione

Obſidione graui dudum, tandemque cruentis
Hoſtibus oppoſitos laxarat machina muros:
Tum ferus Ottomanes portis ingreſſus apertis
Emicat, armatamque Aſiam trepidantibus infert
Arcibus Europæ; verſiſque miſerrima fatis
Seruit, & alternas Troiæ dat Græcia pœnas.
Iam tumidus captam miles ſine lege per vrbem
Graſſatur, cædeſque calent,& ſanguine largo
Tecta, viæque natant: nullo diſcrimine ſæuit
Turba ferox, iugulisque rubent puerilibus enſes,
Et glomerata virùm ſtruxerunt funera montes.
Nec ſeruat ſua ruga ſenem, non clara Senatum
Purpura, non Clerum pietas, auguſtaue texit
Tè tua Maieſtas Princeps; nec viſcera crudo
Subduxit gladio mollis reuerentia ſexus.

Apud P. Laur le Brun to. 2. Elo. Poet.

Fruſtra irruentem debilioribus
Telis retentas; fit via vi: furit
Infeſtus horrendum nefandæ
Exitium pariturus vrbi.
Cum patre natos, cum duce milites,
Seruoſque paſſim cum dominis metit:
Vnoque totam geſtit atrox
Excidio agglomerare gentem.
Nec iam furentem fœminei mouet
Querela ſexus, non morientium
Vagitus infantum, ſenumque
Canities veneranda flectit.
Sæuitum in omnes. & quibus irritus
Pepercit enſis, iam grauior manet
Hos pœna, dum graſſator vrbem
Sacrilegam populatur ignis.
Vbique ferrum regnat, & horridus
Vbique flammarum æſtuat impetus,
Et dæmonum latè profanis
In penetralibus inſoleſcit.
Faſtigiatæ culmina regiæ
Correpta flagrant. Sic Iericho modò
Quæ ſtabat in cœlum, ingemiſcit
Vindicibus data præda flammis.

Apud P. Laur. le Brun to. 1. Elo. Poet.

TROPHÆVM.

INgentem quercum deciſis vndique ramis
Conſtituit tumulo, fulgentiaque induit arma,
Mezenti ducis exuuias, tibi magne trophæum
Bellipotens; aptat rorantes ſanguine criſtas,
Telaque trunca viri, & bis ſex thoraca petitum
Perfoſſumque locis, clypeumque ex ære ſiniſtræ
Subligat, atque enſem collo ſuſpendit eburnum.
Virgilius l. 11. Æn.

Quercus erat teneræ iamdudum oblita iuuentæ
Aggere camporum medio, quam plurimus ambit
Frondibus incuruis, & crudo robore cortex.
Huic leues galeas, perfoſſaque vulnere crebro
Inſerit arma ferens, huic truncos ictibus enſes
Subligat, & fractas membris ſpirantibus haſtas.
Statius l. 2. Theb.

. . . . Phlegræis ſilua ſuperbit
Exuuijs, totumque nemus victoria veſtit.
Hic patuli rictus, hic prodigioſa Gigantum
Tergora dependent, & adhuc crudele minantur
Affixæ facies truncis, immaniaque oſſa
Serpentum paſſim tumulis exanguibus albent,
Et rigidæ multo ſuſpirant fulmine pelles,
Nullaque non magni iactat ſe nominis arbor.
Hæc centumgemini ſtrictos Aegeonis enſes
Curuata vix fronte leuat: liuentibus illa
Exultat Cœi ſpolijs, hæc arma Mimantis
Suſtinet, hos onerat ramos exutus Ophion.
Altior & cunctis abies, vmbroſaque latè
Ipſius Enceladi fumantia geſtat opima
Summi terrigenum Regis, caderetque grauata
Pondere, ni lapſum fulciret proxima quercus.
Claudianus l. 3. de raptu.

TRIVMPHVS.

AT Cæſar triplici inuectus Romana triumpho
Mœnia, Dijs Italis, votum immortale ſacrabat,
Maxima tercentum totam delubra per vrbem.
Lætitia, ludiſque viæ, plauſuque fremebant:
Omnibus

Omnibus in templis matrum chorus, omnibus aræ:
Ante aras terram cæſi ſtrauere iuuenci.
Ipſe ſedens niueo candentis limine phœbi
Dona recognoſcit populorum, aptatque ſuperbis
Poſtibus. incedunt victæ longo ordine gentes,
Quàm variæ linguis, habitu tam veſtis, & armis.
Hic Nomadum genus, & diſcinctos Mulciber Afros,
Hic Lelegas, Caraſque, ſagittiferoſque Gelonos
Finxerat: Euphrates ibat iam mollior vndis,
Extremique hominum Morini, Rhenuſque bicornis,
Indomitique Daæ, & pontem indignatus Araxes.

Virgilius l. 8. Aen.

Ergo omnis populus poterit ſpectare triumphos,
 Cumque ducum titulis oppida capta leges.
Vinclaque captiua Reges ceruice gerentes
 Ante coronatos ire videbit equos.
Et cernet vultus alijs pro tempore verſos,
 Terribiles alijs, immemoreſque ſui
Quorum pars cauſas, & res, & nomina quæret:
 Pars referet, quamuis nouerit ille parum.
Hic qui Sidonio fulget ſublimis in oſtro,
 Dux fuerat belli, proximus ille duci.
Hic qui nunc in humo lumen miſerabile fixit,
 Non iſto vultu, cum tulit arma, fuit.
Ille ferox, & adhuc oculis hoſtilibus ardens,
 Hortator pugnæ, conſiliumque fuit.
Perfidus hic noſtros incluſit fraude locorum,
 Squalida prolixis qui tegit ora comis.
Hic lacus, hi montes, hæc tot caſtella, tot amnes
 Plena feræ cædis, plena cruoris erant.
Cornibus hic fractis viridi male tectus ab vlua,
 Decolor ipſe ſuo ſanguine Rhenus erat.
Crinibus en etiam fertur Germania paſſis,
 Et ducis inuicti ſub pede mœſta ſedet.
Hos ſuper in curru Cæſar victore vehèris
 Purpureus populi rite per ora tui.
Quaque ibis, manibus circùm plaudere tuorum
 Vndique iactato flore tegente vias.
Tempora phœbea lauro cingentur, ioque
 Miles io magna voce triumphe canet.
Ipſe ſono, plauſuque ſimul, fremituque calentes
 Quadrijugos cernes ſæpe reſiſtere equos.

Inde

Inde petes arcem, & delubra fauentia votis,
Et dabitur merito laurea vota Ioui.

Ouidius l.4. Triſt.el.2.

Manſuri compos decoris per ſæcula rector
Deuictæ referens primus cognomina terræ,
Securus ſceptri repetit per cæ ula Romam,
Et patria inuehitur ſublimi tecta triumpho.
Ante Syphax feretro reſidens captiua premebat
Lumina, & auratæ ſeruabant colla catenæ.
Hic Macedum primi, atque incocti corpora Mauri,
Tum Nomades, notuſque ſacro cum luſtrat arenas
Hammoni Garamas, & ſemper naufraga Syrtis.
Mox victas tendens Carthago ad ſidera palmas
Ibat, & effigies oræ iam lenis liberæ
Terrarum finis Gades, ac laudibus olim
Terminus Herculeis Calpe, Bætiſque lauare
Solis equos dulci conſuetus fluminis vada.
Sed non vlla magis menteſque, oculoſque tenebat
Quàm viſa Annibalis campis fugientis imago.
Ipſe aſtans curru, atque auro decoratus & oſtro
Martia præbebat ſpectanda Quiritibus ora.

Sil.Italicus l.17.

Oſtentare ſuos priſco ſi more labores
Et gentes cuperet vulgo monſtrare ſubactas,
Certarent vtroque pares à cardine laurus.
Hæc Alemannorum ſpolijs, Auſtralibus illa
Ditior exuuijs; illinc flauente Sicambri
Cæſarie, nigris hinc Mauri crinibus irent.
Ipſe albis veheretur equis; currumque ſecutus
Laurigerum feſto fremuiſſet carmine miles.
Hi famulos traherent Reges; hi facta metallis
Oppida, vel montes, captiuaque flumina ferrent.
Hinc Lybici fractis lugerent cornibus amnes,
Inde catenato gemeret Germania Rheno.

Claudianus l.3. de laud. Stilic.

Conueniunt proceres, portis ruit obuia turba,
Sexus vterque frequens, ætas ſe proripit omnis,
Omnis honos, omniſque gradus; ſubſternitur auro
Omne ſolum, & varijs reſplendent pulpita gemmis.
Purpura per vicos ſparſa eſt, & purpura tectis
Obtentu factura viris victoribus vmbram.
Inde ſenum miti deſcendunt agmina vultu,
Hinc iuuenum phalerata phalanx in limine primo

Exceptura ducem. facie ſubit ille ſerena
Ardua purpureo reſidens ſua mœnia curru,
Et niueis inuectus equis, generiſque ferebat
Aetherei frons alma fidem; tum millia cunctis
Poſt tergum manibus captiui triſtia vulgi:
Procedunt Macedum proceres, quo bella Philippus
Fouerat auxilio:Sopater dux primus & ipſum
Sanguine contingens Regem mœſtiſſimus ibat.
Poſt omnis legio grauibus connexa catenis
Inſequitur; tum parte alia ſpectacula magni
Syphacis miſeranda habitu: namque obruta vinclis
Maieſtas, lacrymis pectus,terramque rigabat:
Flenſque retrò ad magnum referebat lumina crebrò
Humida victorem, qualem ſpreuiſſet amicum.
Ante ebur, & radians aurum, & pretioſa ſupellex,
Et veſtes oſtro inſignes, penituſque potentum
Diuitiæ regum pompa celebrante vehuntur.
Inde graues clypei, præreptaque fortibus arma,
Signaque, & horrentes galeæ, criſtæque trementes.
Hinc illinc Romana acies erepta nefando
Seruitio, lætumque canens de more triumphum
Concelebrat; nequeunt oculos ſatiare videndo
Seruatore ſuo.

Franc. Petrarca l.9. Africa.

BELLI DAMNA.

SErente bello ter decies prope
Haſtis per agros meſſis inhorruit:
Iuxtaque Cadmæos bimembres
Armiferi rubuere ſulci.
Confoſſa telis, lubrica ſanguine
Exuſta flammis, cur traho ſpiritum?
In quæ reſeruor monſtra, quali
Viuo ſuper perimenda letho?
Non ipſa regni clauſtra, nec editæ
Tutantur arces. nubibus adſitæ
Turres, ſupinatæque portæ, &
Mœnia procubuere fundo.
Ahena propugnacula, ceu caſæ
Diſiecta, ruptis vectibus ac ſeris.
Menſura ſtructuræ, ruina eſt.
Ex tumulis tumulata diſce.

Hiant

Hiant abactis oppida ciuibus:
Gingiua qualis, quam vacuam molæ,
  A Stirpe conuulſi cruento
    Verbere deſtituere dentes.
Non flos iuuentam, nón tremulum ſenem
Redemit ætas. funera ceſpite
  Diſcreta nullo. fama, virtus
    Forma, decor, iacuere iuxta.
Quid hoſtis addat? ſenſimus additum.
Amare cogit. caſtius oderat.
  Dies maritis, nox puellis
    Cuncta mihi metuenda reſtant.

P. Iac. Balde l. 4. Sil. Ode. 1.

Auara quid non diripuit manus?
Detracta toruus prædo monilia,
  Gemmaſque dotales auorum
    Extulit, Attalicoſque cultus.
In templa verſus luxuriæ furor
Sceleſtus, execrabilis, impudens
  Sedes adorandas, & aurum
    Sacrilego temerauit vngui.
Vel in rapinas irreuocabiles
Cupido vertit trans maris æquora:
  Vel hauſit inſpectante cælo
    Flamma ſacram populata gazam.
Intra penates arma minantibus
Germane præbes pabula Vuandalis.
  Cerdo paludatus triumphat,
    Inque tuo bene dormit oſtro.
Conchyliatis lixa tapetibus
Præſepe ſternit; raptaque pocula
  Circumdat in morem nolarum
    Cornipedum quatienda collo.

Idem ibid. Ode 3.

Sola iam ferri ſeges inſepultis
Surgit in campis: licet, heu! cruentus
Hinc & hinc mucro ſubeat minacis
    Munera falcis.
Muta iam paſſim ſiluere crudo
Iura ſub ferro, timidiſque ſeſe
Aequitas legum minor hinc, & inde
    Vibrat in alis.

Fana iam paſſim, ſuperiſque ſacras
Impetus Finni quateſecit aras.
Ipſa miſcentur domuum profanæ
Templa ruinæ.
Quæ nolæ nuper placidum ſonabant,
In profanatas abiere belli
Machinas; nec iam ſolito fatigant
Aera pulſu.
Rara per latos pecus errat agros,
Rarus extinctis populus colonis.
Pæne vaneſcunt proprijs ſepultæ
Mœnibus vrbes.
Iam ferus ſtricto, implacidúſque ferro
Orbis antiquas iterum ruinas
Viget, & moto metuenda ducit
Iurgia mundo.
P. Alb. Ines lyr. cent. 1. Ode 20.

PAX ET CONCORDIA.

Scilicet æterno complectens omnia nexu
Pax trepidas oculata comas, delapſa per auras
Tandem ſidereo perfundit nectare terras.
Illa comæ radijs bellorum ſauciat vmbras,
Et geminos oculorum orbes, quibus aſtra ſerenat,
Fraterno ſplendere docet rutilantius auro,
Contractumque aperit ſinuata cyclade cœlum.
Italiæ ò ſalue columen, ſpes vna laborum,
Mundi altrix, ſtudij mater, iuriſque propago,
Votum animi, cordis cor: ſalue certa Tonantis
Progenies, terræque vigor, Superûmque voluptas.
Tu qua flammati reſidens in margine cæli
Prodiga nectareo conſpergis lumine mentes,
Atque alis æterno concordia pectora riſu,
Vena boni ſincera, ſalus pax aurea mundi. *Et inf.*
Te veniente meos renouabit riſus ocellos,
Gratia contractæ diſſoluet ſeria frontis,
Et pietas auerſa, oculos ad caſtra ſerenos
Conuertet, moreſque nouos, humanaque iura
Ecæli reuocata orbi præſcribet amanti.
Ipſa Salus proprio deterget vulnera velo,
Obducetque manu contracta piacula ferro.
Aug. Maſcardus l. 1. ſil. car. 1.

Claudite

Claudite nunc Ianum, fratres: ſat regna biberunt
Sanguinis: optatæ tempora pacis eant.
Pax fœcundat agros, pax meſſibus horrea rumpit,
Excipit & pleno dulcia muſta lacu.
Pace tubæ, lituique ſilent, & ruſtica pubes
Diffingit patrijs arma recocta focis.
Omnia pace vigent: coeant in fœdera Reges
Terrarum vultus protinus alter erit.
Illa precor veſtros commendent otia faſtos:
Illa precor per vos otia mundus agat.
Auguror, eueniet: ter ramo mitis oliuæ,
Ter niueis pennis candida plauſit anis.
P. Iac. Vuallius Eleg. l. 3. El. 1.

Iam minæ ſæui cecidere belli,
Iam profanatis male pulſa terris
Et ſalus, & pax niueis reuiſit
Oppida bigis.
Iam fides, & fas, & amœna præter
Fauſtitas læto volat arua curru:
Iam fluunt paſſim pretioſa largis
Sæcula riuis.
Candidi ſoles, veteriſque venæ
Fontibus nati, reuocantur anni:
Grandinat gemmis, riguoque cælum
Depluit auro.
Aurei patrum, niueique mores,
Exul & ſera procul vſque Thule
Candor, & pulchro remeare virtus
Audet Olympo.
Lactis, & fuſi per aprica mellis
Garruli campos ſecuere riui:
Et ſuperfuſo tumuere plenæ
Nectare ripæ.
Lætior vulgo ſeges inquietis
Fluctuat culmis, titubantque frugum
Vberes campi, nec auara ſulcis
Inuidet æſtas.
Paſtor errantes comitatus hœdos
Prouocat raucas calamo cicadas:
Mugiunt colles, & anhela feſſis
Silua iuuencis.
P. Caſim. Sarbieuius Lyr. l. 1. Ode. 1.

Fana iam paſſim, ſuperiſque ſacras
Impetus Finni quatefecit aras.
Ipſa miſcentur domuum profanæ
Templa ruinæ.
Quæ nolæ nuper placidum ſonabant,
In profanatas abiere belli
Machinas; nec iam ſolito fatigant
Aera pulſu.
Rara per latos pecus errat agros,
Rarus extinctis populus colonis.
Pæne vaneſcunt proprijs ſepultæ
Mœnibus vrbes.
Iam ferus ſtricto, implacidusque ferro.
Orbis antiquas iterum ruinas
Viget, & moto metuenda ducit
Iurgia mundo.
P. Alb. Ines lyr. cent. 1. Ode 20.

PAX ET CONCORDIA.

Scilicet æterno complectens omnia nexu
Pax trepidas oculata comas, delapſa per auras
Tandem ſidereo perfundit nectare terras.
Illa comæ radijs bellorum ſauciat vmbras,
Et geminos oculorum orbes, quibus aſtra ſerenat,
Fraterno ſplendere docet rutilantius auro,
Contractumque aperit ſinuata cyclade cœlum.
Italiæ ò ſalue columen, ſpes vna laborum,
Mundi altrix, ſtudij mater, iuriſque propago,
Votum animi, cordis cor: ſalue certa Tonantis
Progenies, terræque vigor, Superùmque voluptas.
Tu qua flammati reſidens in margine cæli
Prodiga nectareo conſpergis lumine mentes,
Atque alis æterno concordia pectora riſu,
Vena boni ſincera, ſalus pax aurea mundi. *Et inf.*
Te veniente meos renouabit riſus ocellos,
Gratia contractæ diſſoluet ſeria frontis,
Et pietas auerſa, oculos ad caſtra ſerenos
Conuertet, moreſque nouos, humanaque iura
Ecæl) reuocata orbi præſcribet amanti.
Ipſa Salus proprio deterget vulnera velo,
Obducetque manu contracta piacula ferro.
Aug. Maſcardus l. 1. ſil. car. 1.

Claudite

Claudite nunc Ianum, fratres: ſat regna biberunt
Sanguinis: optatæ tempora pacis eant.
Pax fœcundat agros, pax meſſibus horrea rumpit,
Excipit & pleno dulcia muſta lacu.
Pace tubæ, lituique ſilent, & ruſtica pubes
Diffingit patrijs arma recocta focis.
Omnia pace vigent: coeant in fœdera Reges
Terrarum vultus protinus alter erit.
Illa precor veſtros commendent otia faſtos:
Illa precor per vos otia mundus agat.
Auguror, eueniet: ter ramo mitis oliuæ,
Ter niueis pennis candida plauſit anis.
P. Iac. Vuallius Eleg. l. 3. El. 1.

Iam minæ ſæui cecidere belli,
Iam profanatis male pulſa terris
Et ſalus, & pax niueis reuiſit
Oppida bigis.
Iam fides, & fas, & amœna præter
Fauſtitas læto volat arua curru:
Iam fluunt paſſim pretioſa largis
Sæcula riuis.
Candidi ſoles, veteriſque venæ
Fontibus nati reuocantur anni:
Grandinat gemmis, riguoque cælum
Depluit auro.
Aurei patrum, niueique mores,
Exul & ſera procul vſque Thule
Candor, & pulchro remeare virtus
Audet Olympo.
Lactis, & fuſi per aprica mellis
Garruli campos ſecuere riui:
Et ſuperfuſo tumuere plenæ
Nectare ripæ.
Lætior vulgo ſeges inquietis
Fluctuat culmis, titubantque frugum
Vberes campi, nec auara ſulcis
Inuidet æſtas.
Paſtor errantes comitatus hœdos
Prouocat raucas calamo cicadas:
Mugiunt colles, & anhela feſſis
Silua iuuencis.
P. Caſim. Sarbieuius Lyr. l. 1. Ode. 1.

Iam ſacræ leges, & amica legum
Iura ciuiles cohibent tumultus;
Et fides, & fas, & aperta læto
Gratia vultu.

Iura pacatis dominantur agris,
Iura compeſcunt graue claſſicorum
Murmur, & currus, & hiulca rauci
Fulmina belli.

Pax vbi clauſas moderatur vrbes,
Illa vittatis operatur aris:
Illa vicinis ſtudet æmulari
Sidera templis.

Quaque pubentes graditur per herbas,
Hinc & hinc Diuam comitatus albo
Meſſium fluctu cerealis vndat
Merges ariſtæ

Longus herboſis ſpatiatur agris,
Ordo virtutum, niueæque iuncta
Fauſtitas paci, legit otioſis
Lilia campis.

Idem ibid. Ode 12.

Nonne vides: pax alma polo decurrit aperto,
Gaudia fronte ferens, manibus noua gaudia plenis
Diffundens? illi rident vaga murice labra,
Flexilis atque illi ſerpit per colla, per aureum
Frontis ebur coma: pars auro, gemmiſque ligatur,
Partem etiam dedit illa leui diffundere vento.
Illa gerit pleno cerealia munera cornu
Mitis Amaltheæ: ſacris vindemia labris
Pendet, & Alcinoi defectus ſtipite ramus.
Illa vigere iubet ſolertes Palladis artes,
Illa docet vates ſublimia carmina: Paulum
Argumentum ingens, & vatibus illa miniſtrat.

P. Oddo de Comitibus Silu. Rhet. par. 3.

AGRICVLTVRA.

Agrorum culturam, & inſtrumenta ruſtica deſcribit copioſè Virgilius l. 1. & l. 2. Geor.
Vide etiam ſupra Tit. Vita Ruſtica.

Fruges.

Fruges.

En procul alterno lunatos ordine colles:
Quàm bene percocta fertilitate micant!
En propius plano ſpatiantes æquote campos:
Maturæ ſegetis qua grauitate vibrant!
Nunc tumidus, nunc æquus ager, nunc auia vallis,
Totaque ſectilibus frugibus albet humus.
Hic fuſcis ſe iactat Ador, daps publica, granis:
Hic & inaurato Tritica folle nitent.
At glebæ melioris agro crepat alba Siligo:
Flaua ſtrepunt hirtis Hordea denſa comis.
Denique iugeribus frondeſcit Auena remotis:
Sed viret, & lenti tempore ſolis eget.

P. Io. Biſſelius Aeſtiu. l. 3 El. 4.

Meſſis.

Ceu ſegetes cum iam campis flauentibus vndant
Meſſorumque vocat falces ardentior æſtas:
Hii alacres longo ſectantes ordine ſulcos,
Solis ad occaſum primo ſurgentis ab ortu,
Obuia quæque ſecant confuſis ſemina culmis,
Euertunt, ſternuntque ſolo; farragine campus
Obtegitur. lolio infelici grandia farra,
Hordeaque, & graciles ſiliquis miſcentur auenæ,
Florentemque comam proſtrata papauera ponunt
Horrentes tribulos inter, lappamque tenacem.
Nec calamos manus, aut ferrum diſcernit ariſtas.
It ſerie labor vna, & eodem limite ſtrages.

P. Ant. Millieus to. 2. Moyſ. Viat. l. 21.

Meſſum, demeſſum ſurgamus, eamus. herile
Id nos imperium, pactaque penſa monent.
In dextra ſua cuique ſuà falcata machæra,
Cuius ſub cauto ſtramine mucro latet.
Iamque caput petaſo ſoles prohibente coronant,
Iam graue thoracis diſpoliatur onus.
Nec mora: diſtringunt redacutas cotibus harpas,
Crudelique rotant dexteritate manum.
Vnicus haud vnis ſatiatur cædibus ictus:
Vulnere non multo multa ruina venit.

Damætas, operis Dictator, rexque laborum,
Primus in exemplum grande trucidat agrum.
Ex aliis alij poſt hunc ſtant ordine longo:
Obliquoque ſecant ſpicea culta ſitu.

P. Io. Biſſelius Aeſtiu. l. 3. El. 6.

Tritura.

Hic frugem euigilans cupio ſpectare cadentem,
Quam ſibi proſternit ruſticus ante pedes.
Vndique feruet opus campo: pars illa manipulos
Colligit, & nodo iam leuiore ligat.
Pars onerare trahas aggeſto gaudet aceruo,
Coniunctoque domum pondera ferre boue.
Area non procul hinc tereti eſt æquata cylindro,
In qua excernatur ſordibus acta Ceres.
Hic vbi laxati conſurgunt orbe manipli,
Denſaque compactum denſat ariſta nemus.
Inſilit in medium velox agitator equarum
Agricola, & ternas lora reuincta tenent.
Has agit in gyrum ſuccuſſu læua, terentes
Triticeam meſſem, has verbere dextra domat.
Inuertit culmos ſocius non rite reſectos,
Confuſamque nouo congerit orbe ſtruem.
Hac iterum ſtat cogere equas, & frangere: donec
Trita minutatim ſit pede tota ſeges.
Tum pars expurgat paleis, pars ventilat auris
Frumenta, & cribrum pars Cereale quatit.

Philomathus in Muſ. Iuuen. car. 65.

Vineæ cultura.

Vide Virgilium lib. 2 Georg.

Vindemia.

Ecce autem dulces labris pater ingerit vuas
Autumnus, crebræque eliſus verbere plantæ
It per præla latex, puerique examine denſo
Exultant laſciua cohors, circumque ſupraque
Ille manu panda pronus bibit, alter ab ipſo
Sugit muſta lacu crepitantibus hauſta labellis.
Hic ſua ſuſpenſum reſupinus in ora racemum Ex-

Exprimit, hic ſocij patulos irrorat hiatus,
Irriguumque mero ſordet mentumque, ſinuſque,
Ebriaque incertis titubant veſtigia plantis.

Ang. Politianus in Ruſt.

Me tamen ante alios delectant pinguia pleno
Muſta lacu, tepidiſque vndans vindemia labris.
Nonne vides vbi ſe cælo librauit Orion
Enſifer in medio, cuſtodes vinea ſæpes
Negligit, obiectaſque fores recludit, & aſper
Falcibus extremos populatur vinitor antes?
Cernitis vt Lycidas oleas, vt ruſtica Phyllis
Aureolam lentis carpit de vitibus vuam,
Et ciſta fœtus, & raſilibus calathiſcis
Vitigenos exportat; onus nec ſentit amico
Iam leuior Baccho, & cantu minuente laborem?
Ecce autem Tyriæ truduntur cortice guttæ,
Autumnuſque fluit robuſto verbere plantæ
Colliſus, per præla latex, per vimina currit
Sanguineus, ſudatque nouo iam nectare fiſcus,
Et tenues abeunt colum per nexile riui.

P. Tar. Galluttius l. 3. car. 12.

Vinum.

ILli iucundos primùm matura ſopores
    Expreſſa incultis vua dedit pedibus.
Ille liquor docuit voces inflectere cantu,
    Mouit & ad certos neſcia membra modos.
Bacchus & agricolæ magno confecta labore
    Pectora triſtitiæ diſſoluenda dedit.
Non tibi ſunt triſtes curæ, non luctus Oſiri:
    Sed chorus, & cantus, & leuis aptus amor.

Tibullus l. 1. El. 7.

Tu genium crudum, tu triſti aſperrima ſenſu
Bacche ſupercilia, atque incommoda pectora mollis.
Saturnumque grauem leni Ioue frangis, & acri
Rore potens laxas iucundo ſeria ludo.
Hinc vati facis ingenium, & fœcunda poetis
Carmina te dictante fluunt: vbi pectora mordet
Ignea vis, ſtimulatque ferox inſania vini.
Te ſine non quiſquam laudata poemata fecit,
Aut priſcos cantauit auos, aut bella frementum
Dixit equum, cum Muſa lyras pulſaret amantum.

Cum quateret vatum diuina poetica mentes.

P.Tar.Gallutius l. 1. car. 18.

Hortorum cultura.

Vide Columellam lib. 10. qui totus eſt de cultu Hortorum.

Ars inſerendi arbores.

QVin & caudicibus ſectis, mirabile dictu,
Truditur è ſicco radix oleagina ligno:
Et ſæpe alterius ramos impune videmus
Vertere in alterius, mutatamque inſita mala
Ferre pyrum, & prunis lapidoſa rubeſcere corna. *Et inf.*
Inſeritur verò ex fœtu nucis arbutus horrida,
Et ſteriles platani malos geſſere valentes,
Caſtaneæ fagos, ornuſque incanuit albo
Flore pyri, glandemque ſues fregere ſub vlmis.
Nec modus inſerere, atque oculos imponere ſimplex.
Nam quà ſe medio trudunt de cortice gemmæ,
Et tenues rumpunt tunicas, anguſtus in ipſo
Fit nodo ſinus: huc aliena ex arbore germen
Includunt, vdoque docent inoleſcere libro.
Aut rurſum enodes trunci reſecantur, & altè
Finditur in ſolidum cuneis via, deinde feraces
Plantæ immittuntur: nec longum tempus, & ingens
Exijt ad cælum ramis felicibus arbos,
Miraturque nouas frondes, & non ſua poma.

Virgilius l.2. Geor.

Ergo nunc ramos libro demitte ſub vdo
Artifici dextra, fixo nunc inijce ligno,
Atque altè impacto cuneo inſere, alteriuſque
Cortice cum iunge, & cera mox illinc adacta,
Vlmeaque obſeptis coſtringe & vincula plagis,
Arceto & pluuiam coniecti ceſpitis herba.
Nunc & creſcentem vicino è margine virgam
Admoue, & inciſo leui ſub vulnere libro
Sic fige, vt lento deſint ne cingula nodo.
Aut & eam tranſmitte forato ad viſcera trunco,
Mirantem latebraſque cauas, & operta viarum.
Neue excide illam, ſinito de matre propinqua

Hauriat

Hauriat vt ſuccos ſolitos, ſolita vbera lactet,
Donec eam grandem natu, longèque valentem,
Atque nouercales ſtringentem enixius vlnas
Videris, & proprio meditantem viuere ſucco;
Tunc abrumpe manu, materna, & ſtirpe reuelle,
Creſcet, & immenſum ducet latè aucta cacumen.
Interea læto ſurgit dum ſurculus auctu,
Sæpe riga, ſæpe eductas de ſtipite gemmas
Euelle, & duris inuerte ligonibus arua
Et matri blandire, ſua dum prole repulſa
Cogitur indignans alienos paſcere fœtus.

Io. Pontanus de Hor. Heſp. l. 2.

Venerit inſitio: iuuat hunc, iuuat arboris illum
Felicis fruticem peregrino includere ligno.
Finduntur nodi: reſecantur inutile pondus
Silueſtres rami: ramus felicior alter
Inſeritur: ſurgunt vdo noua germina libro.
Mirantur platani malos, mirantur & vlmi
Ignotas glandes, & non gentilibus ornus
Stat curuata pyris, nec ſe ſe agnoſcit in illis.

P. Iac. Vuallius in Paraphr. Horat.

SACERDOTES, ET SACRIFICIA ETHNICORVM.

Sacerdotes & Sacra Bacchi

Sic Phryga terrificis genitrix Idæa cruentum
Elicit ex ádytis, conſumptaque brachia ferro
Scire vetat: quatit ille ſacras in pectora pinus.
Sanguineóſque rotat crines, ac vulnera curſu
Exanimat. pauet omnis ager, reſperſaque cultris
Arbor, & attoniti currum erexere leones.

Statius l. 9. Theb.

Sacerdotes & Sacra Bacchi.

Qvin etiam in ſiluas ſimulato numine Bacchi,
Euolat, & natam frondoſis montibus abdit,
Euohe Bacche fremens, ſolum te virgine dignũ
Vociferans, etenim molles tibi ſumere thyrſos,

Te luſtrare choros, ſacrum tibi paſcere crinem.
Idem omnis ſimul ardor agit, noua quærere tecta.
Deſeruere domos: ventis dant colla, comaſque:
Aſt aliæ tremulis vlulatibus æthera complent,
Pampineaſque gerunt incinctæ pellibus haſtas.

Virgilius l. 7. Aen.

Tempus erat, quo ſacra ſolent Trieterica Bacchi
Sithoniæ celebrare nurus: nox conſcia ſacri.
Nocte ſonat Rhodope tinnitibus æris acuti:
Vite caput tegitur, lateri ceruina ſiniſtro
Vellera dependent, humero leuis incubat haſta.
Concita per ſiluas turba comitante ſuarum
Terribilis Progne, furijſque agitata doloris
Bacche tuas ſimulat. venit ad ſtabula auia tandem,
Exululatque, Euoæque ſonat, portaſque refringit,
Germanamque rapit, raptæque inſignia Bacchi
Induit, & vultus hederarum frondibus abdit.

Ouidius l. 6. met.

Biſtonides veluti Ciconum cum forte pruinas
Ogygijs complent thyaſis, ſeu Strimonos aruis,
Seu ſe per Rhodopen, ſeu quà nimboſus in æquor
Voluit hyperboreis in cautibus Iſmarus Hebrum,
Dat ſomno vaga turba, ſimul laſſata quieſcunt
Orgia, & ad biforem reboat nec tibia flatum.
Vix requies, iam ponte ligant. rotat enthea thyrſum
Baſſaris, & maculis Erythrææ Nebridos horrens,
Excitat Odryſios ad marcida timpana Myſtas.

Sid. Apollinaris in Paneg. Maior.

Sacra in honorem Herculis.

Forte die ſolemnem illo Rex Areas honorem
Amphitryoniadæ magno, diuiſque ferebat
Ante vrbem in luco Pallas huic filius vnà
Vnà omnes iuuenum primi, pauperque Senatus
Thura dabant, tepiduſque cruor fumabat ad aras. *Et inf.*
Cingite fronde comas, & pocula porgite dextris,
Communemque vocate Deum, & date vina volentes.
Dixerat. Herculea bicolor cum populus vmbra
Velauitque comas, folijſque innexa pependit,
Et ſacer impleuit dextram ſcyphus. ocyus omnes
In menſam læti libant, Diuoſque precantur.

Virgilius l. 8. Aen.

Sibylla,

Sibylla, ſiue Sacerdos vaticinans.

..................., cui talia fanti
Ante fores ſubito, non vultus, non color vnus,
Non comptæ manſere comæ, ſed pectus anhelum
Et rabie fera corda tument, maiorque videri
Nec mortale ſonans, afflata eſt numine quando
Iam propiore Dei. *Et inſ.*
At phœbi nondum patiens immanis in antro
Bacchatur vates, magnum ſi pectore poſſit
Excuſſiſſe Deum. tanto magis ille fatigat
Os rabidum fera corda domans, fingitque premendo.
Virgilius l. 6. Æn.

.... non vnquam plenior artus
Phœbados irrupit Pæan, mentemque priorem
Expulit, atque hominem toto ſibi cedere iuſſit
Pectore. bacchatur demens aliena per antrum
Colla ferens, vittaſque Dei, Phœbeaque ſerta
Erectis diſcuſſa comis, per inania templi
Ancipiti ceruice rotat, ſpargitque vaganti
Obſtantes tripodas, magnoque exæſtuat igne
Iratum te Phœbe ferens: nec verbere ſolo
Vteris, & ſtimulos, flammaſque in viſcera mergis.
Spumea tunc primùm rabies veſana per ora
Effluit, & gemitus, & anhelo clara meatu
Murmura: tunc mœſtus vaſtis vlulatus in antris,
Extremæque ſonant domita iam virgine voces.
Et infra.............. illa feroces
Torquet adhuc oculos, totoque vagantia cælo
Lumina: nunc vultu pauido, nunc torua minaci.
Stat nunquam facies: rubor igneus inficit ora,
Liuenteſque genas: nec qui ſolet eſſe timenti,
Terribilis ſed pallor ineſt. nec feſſa quieſcunt
Corda; ſed vt tumidus boreæ poſt flamina pontus
Rauca gemit, ſic multa leuant ſuſpiria vatem.
Lucanus lib. 5.

Silet repente Phœbas, & pallor genas
Creberque totum poſſidet corpus tremor.
Stetere vittæ, mollis horreſcit coma,
Anhela corda murmure occluſo fremunt,
Incerta nutant lumina, & verſi retrò
Torquentur oculi; rurſus immites rigent:

Nunc

Nunc leuat in auras altior ſolito caput,
Graditurque celſa; nunc reluctantes parat
Reſerare fauces; verba nunc clauſo male
Cuſtodit ore Mænas impatiens Dei.

Seneca in Agam. ac. 3 ſc. 2.

PERSONÆ, ET ACTIONES SACRÆ.

Sacerdos Summus Hebræorum.

STabat ſacra ferens altaria ad ipſa Sacerdos
Succinctus lino albenti, capitiſque bicorni
Tegmine, peruigilem aſſeruans penetralibus ignem.
Nunc circum ante aram natorum intonſa corona
Fundebant pateris vituli, vt tunc forte cruorem,
Quem Pater vt ſontis populi commiſſa piaret,
Mactarat Superùm Regi, veniamque precatus
Suppliciter ſolitos aris adolebat honores.
Iamque leui fuſum delibans ille cruorem,
Terque, quaterque ſacram digito irrorauerat aram,
Aræque impoſitam flammam, & ſeptē ordine lychnos
Linteaque ampla, quibus ſacrorum arcana teguntur.

Hier. Vida l. 3. Chriſt.

Prima verecundo ſubrepit fibula cinctu:
Tum tunica induitur torta ſtrictiſſima byſſo,
Materie quam zona pari, ſed textilis arctat.
Hanc ſuper inijcitur ſtellato ſtamine palla
Quadricolor, florum innumeris oculata figuris.
Illa pedum motu quoties impulſa per oras
Aurea puniceis impingit cimbala pomis,
Tinnituque ciet ſacra ad myſteria cælum.
Poſt quadrilice humeros lorica, & pectus honeſtat:
Sardonychaſque ſuper nodis ſurgentibus armos
Attollit duplices, thoraciſque alligat oras:
Vnde duplex textu, & duodenis inclita gemmis
Deſcendit plagula, & medio ſe pectore ſiſtit
Eximium rationis opus, luciſque toreuma,
Doctrinam, Verumque ſacro cum lumine fundens.
Textilis in ſpeciem colubri premit ilia circum
Balteus extremas ſaguli mirabilis oras.
Vt duplici amplexum cinctu ſubſtrinxit, ad imos
Defluit vſque pedes, vernaque leberide ſerpit.

Denique

Denique dat capiti auguſto venerabile tegmen,
Inſculptumque Dei haud effabile nomen in auro
Impoſuit. *P. Ant. Millieus l. 18. Moſ. Via. to. 2.*
Vide ſupra Tit. Veſtitus Summi Sacerdotis Hebræi.

Sacerdos Chriſtianus.

VIde ſupra *Tit. Veſtitus & cultus Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis.*

Miſſę Sacrificium.

HOc apparatu Myſta præfulgens, preces
Præit, & fauere poſtulat linguas preci:
Exin ſuſurro carmen arcano premens,
Concepta verba voce ſubmiſſa, breuem
Orbem ſacratæ Cereris ambabus tenens
Palmis, in ipſam emurmurat frugem prius,
In dona laticis deinde vitigeni incubans
Rata verba promit: aureum poſt hæc ſcyphum,
Vt ante frugem, verticem elatum ſupra
Tantiſper adſtans manibus oſtentat ſacris.
Procul ore populus cernuus, nixus genu,
Sublime rapta dona deuenerans, piè
Suſpectat, & clam vota prænarrat Deo.
P. Ber. Stephonius in Flau. act. 2. ſc. 3.

Sic habitu, ſic ille nitens in veſte decora
Parturit arbitrio, parturit ore Deum.
Vt ſtetit ante aram, ſacris indicta litandis
Edidit in longas præuia verba preces.
Tum nitidam dictis Cererem pollentibus afflans
Induit in paruam Numina tecta dapem.
Numina Virgineo quondam quæ reddita partu,
Quæ Deus æterna prodita mente parit.
Hinc Bromio vocem aſpirans, & myſtica verba,
Iam tenet arcano pocula fœta Deo.
Pocula quæ ſapiunt Lenæum, & ſola cruorem
Numinis, & liquida cum nece Numen habent.
At nece cum liquida, cui victima viua, ſuique
Funeris exemplum, funeris vltor ineſt.
Hinc animata Deo delibat munera menſæ.
Veſca famem ſedant Numina, pota ſitim.
P. Conſt. Pulcharellus l. 3. el. 4.

ECCLESIÆ SACRAMENTA.

Baptiſmus.

HIc vbi pura liquet natiuo flumine Naias,
Infantum genus, & primæ ſub lumina vitæ
Nata Deo ſoboles, noxas luſtrata paternas
Eluit, & ſacris renouat natalibus æuum.

Idem l. 2. Eglo. 7.

His Regem auſpicijs heros ter flumine ſacro
Abluit, atteſtans tria Numinis ora triformis,
Aeternum Genitorem, æquæuum in ſæcula Natum,
Afflatumque anima communem ambobus amantem.
Nec mora: dum nudo capiti ſacer influit imber,
Protinus inſanæ diſcuſſo turbine mentis
Rurſus in ora ſuo natiua ſupercilio Rex
Aſſurgit, vultuſque animo arriſere ſereno.

Idem l. 2. Pæonia.

Hæres Olympi natus erit tuus
Tingens ſub vnda molle caput ſacra,
Labes auitas efficaci
Eluere, & vitium parentis.
Nunc innocentis fluminis alueo
Mergatur infans, enatet vt Styge;
Flameaque ſando rore puro
Membra lauet, maculamque tergat.
Sic fœda quærat vertere candidis,
Votiſque amicis triſtia, promouens
Cælo, recantatis parentum
Opprobrijs, generiſque damnis.

P. Io. B. Maſculus l. 2. Ode 18.

Felix poſteritas, quæ cælo vndante videbis
Oceani cæleſtis aquas Iordanis in alueum
Defluere, & Charitum nardos & pinguis amomi
Effuſos onyces ſacris innare fluentis.
Lumine tum caſſi fœtus, lethoque iacentes
Inuenient vitam merſi genitalibus vndis:
Emergent vegetæ proles, nitidæque iuuenta,
Et diram ſub aquis mortem, ſcabiemque relinquent
Vipeream; niueis alacres in veſtibus ibunt,
Quos ſuper æthereis rorarint nubibus ignes,

Quoſque

Quoſque columbinis plaudens inſederit alis
Spiritus, & plena Charitum perfuderit orca.
P. Ant. Millieus l. 5. Moyſ. Viat. to. 1.

Cæli primitiæ faciles, cæleſte lauacrum,
Lux animi, veteris certa medela mali.
Mens hominum veſtris abluta renaſcitur vndis,
Altera cum melior vita priore datur.
Veſter & extorres cælo liquor vſque redonat,
Et potis eſt ſtygio demere corda iugo.
Vobis tuta ſalus, vobis debetur origo
Semper inexhauſti ſpes & aperta boni.
Ille liquor cæli iam dudum clauſa relaxat
Clauſtra, per hunc ciues, turba redempta ſumus.
Ben. Milanus El. 2. ad Franc. Car. Barb.

Confirmationis Sacramentum.

VErùm antiqua lues, & adhuc mulctanda dolori,
Et virus lethale animis, & mortis origo
Viuit adhuc: viuunt ſceleris primordia tanti:
Nam quamquam luſtrata ſemel cunabula mentis
Abluta contage nouæ dant munera vitæ,
Nec Superùm veteres iras, aut arma timemus;
Stat ſceleri ſua pœna. manent etiam altera bella
Tartareum contra Regem: ſed & altera pugnæ
Subſidia è pleno præbet fons alter oliuo.
Quo quibus inſperſit frontem ſacer vnguine pollex,
His tacitum irrorata ſui per ſymbola Numen
Illapſum, mentem arcano lenimine mulcet,
Iuratamque ſuorum aciem, & data nomina cælo
Explorat, ſignumque ſuæ dat habere palæſtræ,
Diuinique animis inſignia Martis inurit.
Hæc vires vnguenta notant diuinitus auctas,
Et faciles ad bella manus, atque omina palmæ.
P. Conſt. Pulcharellus l. 2. Eglo. 7.

Pœnitentia, ſiue Confeſſio piacularis.

QVin etiam ſi quos belli fortuna ſubegit
Vulnera ſæua pati, & ſtygio ſuccumbere Marti;
En alios latices, vnum & commune leuamen.
Hic animæ languentum abluta cæde piantur,

Et

Et ſua primæuæ repetunt præcordia vires.

Idem ibidem,

Nunc ò reſigna non bene condita,
Patens dehiſcat pectus, & intimum
Cubile cordis; fraude cœca
Obſita quæ latuere, profer.
Ah ſiſte tandem, ſiſte licentiam
Procacis æui; quis furor arſerit.
Non erubeſcendis fatere
Vocibus, ingenuamque Patri
Committe mentem. quidquid habes reus
Depone tutis auribus, integer
Veri terens & cor dolendo,
Vela dare & ſtatuens retrorſum.
Quod ille pœnæ cunque ſalubrius
Decreuit, vltrò perſoluas, ſatis
Flagroue facturus, vel æra
Connumerans domino repoſta.
Vectes ahenos pectore demoue,
Centum quod arces clauibus, elue
Te labe turpem, atque ore peſtem
Egere. vipereumque virus.
Culpabis actus, verbaque lubrica,
Operta prodes tu quoque conſili:
Effare tandem quo cruentus
Vulnere, quo pereaſue morbo.
Flamen mederi doctus, & abſtinens
Soluentis auri crimina, purius
Dijudicet, rerumque prudens
Atque ſciens animi doloſi.
Reducet Orco, teque polo potens
Verbis redonabit. Genitor quoque
Obliuioſus mittet iram
Compoſitis melior ſagittis.

P. Io. B Maſtulus l. 2. Ode 17.

Sacratiſſima Euchariſtia.

NVnc age, ſi qua oculi ſitiunt miracula rerum,
Aſpice ſurgentem medijs altaribus amnem
Purpureum. Bacchi facies, verùm altera virtus;
Altera conuiuis menſæ pars, altera vitæ.
En eadem oſtentat Cererem ſimul ara nitentem.

Sed

:d non illa Ceres,non gramine nata propago.
umen io,Numen tali ſe fonte propinat;
: dapibus verè ſuppoſtum apponit ariſtæ,
t Cererem vultu, & vultu mentitur Iacchum.
ſempe ſuis munus menſæ ſe præbet vtrumque.
ndiſcreta, licet diſcreta videntibus,eſca.

P.Conſt. Pulcharellus l.2. Egl. 7.

Hæc ſumma ſacri: quippe vim quandam notis
'ræmurmuratis eſſe non dubiè autumant,
Certam,efficacem,viuidam, expreſſam,citam;
Adeò vt ſequacis numen eliciat Dei
In ſacra dona frugis, & vini illico.
Non eſſe verba: ſanguinem vino ſtatim
Subire,frugi corpus abeunti citum:
Et eſſe eumpſe ſanguinem planè docent,
Idem disertè corpus, & iuſtum quidem,
Et vndequaque partibus plenum ſuis,
Et explicatum, & arduo dignum viro,
Quod ille quondam Chriſtus, exhauſtus nece
Geſſiſſe fertur. ille nunc ergo Deus
Et mortis vltor dictus, audiuit ſimul
Arcana verba; fruge depulſa ſimul
Inſinuat aſtris lapſus, in frugis globum,
Et in liquoris penetrat eiecti locum.

P.Ber.Stephonius in Flau. ac. 2 ſc. 3.

.... in medijs Rex ipſe peractis
Ritè ſuper menſam ſacris vmbratilis Agni,
Res ipſas vacuis, ſeque ipſum protinus vmbris
Subſtituit. farris ſpeciem, latieiſque Lyæi
Induitur. ſe triticea ſub imagine totum
Vitigenoque latens totum ſe tegmine condit,
In Cereris,Bacchique locos, & munia lapſus,
Vt ſatiet, potetque ſuos; vt candida ſemper
Hoſtia,perpetuas rubicundaque perſtet ad aras.

P.Ant.Millieus l.19. Moyſ Viat. to. 2.

Mirus amor! ſuperùm digreſſu lauta ſupremo
Fercula diſponit dio Sapientia cultu,
Et ſe conuiuis epulandum mitibus offert.
Scilicet exiguo cruſti Cerealis in orbe
Maieſtas incluſa latet: ſub imagine Chriſtus
Triticea veſcus mortali abſumitur ore.
Cœna ferax operum,dulcedine diues honeſta,
Fertilis oſtentis, ſtupet ad miracula rerum

Nec capit, & natura probat. diſpenſat opimas
Ipſe dapes, latieſque pios, & potus & eſca.
Ipſe dat, ipſe datur; ſacrumque, ſacrique ſacerdos.
Immedicata Ceres veros conflatur in artus
Et verax in corpus abit, mutata cruorem
Pocula diuinum ſubito lenæa fatentur
Numen vtroque manet ſub tegmine; peruia quamu:
Exterior ſpecies ſenſus fruſtretur inertes,
Forma meri, frugumque ferax apparet imago,
Alma fides vtrumque negat. ſub rore lyæo,
Fruge ſub exili venerabile Numen adorat.
Nec tamen in tenui maieſtas abdita libo
Exiſtit diuerſa locis. manet vna ſub eſcis
Pluribus, impatiens viſus, imperuia tactu.
Secta quid in varias memorem libamina partes,
Et ſummum quouis in fragmine adeſſe Tonantem?

Ben. Milanus in Hymno Sacroſ. Euchar.

.... lacrymis altare decoris
Irrigat, vt Virgo frumentum Virginis ara
Conſerat in media. facit: atque in vota Tonantem
Euocat, vt Cereris mox velet imagine. Verba
Iamque arcana premit tacitus, ſecumque ſuſurrat,
Præluditque operi magno, circumflua pennis
Intremit Aligerûm pubes. Ille ore tremendo,
Omnipotente, globum digitis complexus, Olympi
Qui facit inuidiam ſtelliſque, globiſque; rotamque
Attollens, noſtræ qua vertitur alea ſortis,
Incubat: in niueæ frugis præmurmurat orbem:
Depromit rata verba. Deus tunc fruge repulſa;
Se corpuſque ſuum, fidei myſteria, vitæ
Pabula præſentis, pignus pretiumque futuræ,
Orbiculo inſinuat Cereris: quantuſque videri
Aethere cælitibus ſolet, æquæuoque Parenti,
Tantulo in orbe latet tantus.

P. Car. de Luca l. 15. Dom. Laur.

Vide ſupra Tit. Miſſa Sacrificium.

Sacramentum Extremæ Vnctionis.

EN vbi fatalis ventum ad confinia lethi,
Puniceis duplex ſalientibus irriguus fons
Palladium laticem, & liquentia balſama mittit.
Hinc petit extremum auxilium iam proxima fato

Progenies;

ogenies? ægros artus hoc vnguine tergent.
oc miſeris vnum ſummo in diſcrimine rerum
ræſidium dubiæ menti, feſſiſque leuamen
iribus. hoc certum pacati Numinis omen,
hoc ſubit auſpicio vitæ melioris origo.

P. Conſt. Pulcharellus l.2. Egl.7.

Sacer Ordo.

QVid fugiunt ad metam oculi? tantumne tuendo
Prætereunt? alium viden illo in vertice fontem
Collis oliuiferi,& liquentem in fonte Mineruã.
Hunc rorem æternum tacitè labentis oliui
Accipit; hac vngit geminas aſpergine palmas
Alma cohors, magno Superûm deſponſa Parenti;
Atque hinc fœta Deo vocem, ſenſumq;feracem
Numinis accipiens, partus gerit ore perennes.
Hinc Cererem deuotam aris,& myſtica fando
Vina ſacris libare licet,veſcumque Tonantem,
Et facilem potu facili ſupponere menſæ.
Nec prius hoc liceat, quàm tu Dijs proxime Præſul
Supplicibus ſanctum palmis illeueris vnguen,
Et cæleſtem animis(tantum das poſſe litando)
Spirandi, fandique potens afflaueris auram.

Idem ibidem.

Matrimonium.

CErno alium, qui culta rigat florentia, riuum.
Nil vſquam vberius terris, nec purius aura
Vlla liquet. Sanctum circa ſedet agmen amantum,
Atque omnis genio pubes operata iugali.
His luſtratus aquis furias dediſcit iniquas,
Nec poſitos vltra fines mouet arma Cupido:
Sed tantùm ſacro leges fouet igne maritas.
Hinc ſoboles nulla Cyprij cum labe veneni;
Et venit ad partus melior Lucina verendos.

Idem Ibidem.

Eccleſiæ Nauis allegorica.

.... Ratis ignea viſa per auras
Ducere flammantes media in caligine ſulcos,

Et

Et vectare neces, perque æquora nigra timores
Quattuor ex omni mundi regione, carinæ
Incubuere animæ ventorum. turbinat Eurus,
Impellit Boreas, quaſſat Notus, Africus vrget,
Coniurant elementa. volat tamen illa periclis
Tutior in medijs, æſtuſque illudit & Auſtros,
Deſignatque ratem ſulco victore, gubernat
Quam ſceptro Petrus, clauoque timendus. Amoris
Hæc flammis compacta. Stygis ſupereminet vndis:
Eruitur nunquam, ſemper iactata: agitatio firmat;
Et mage ventorum ſuccenditur ignea flabris.

P. Car. de Luca l. 2. Dom Laur.

Sacræ Preces.

Ergo propinquantis violento Numinis æſtro
Tactus Aloyſius, taciturnæ noctis in vmbra
Indulgere Deo quoniam iuuat, emicat ardens
In medium conclaue, toro demiſſus ab alto,
Hic poſitis terræ genibus, manibuſque ſupinis,
Supplicis os, animumque gerens in vota laceſſit
Aurea vota Deum. quæ tum cum Numine ſolo
Solus agit? tacet os, oculorum labra loquuntur,
Verbaque ſunt lacrymæ; donec ſuſpiria rumpunt
Cordis iter, ducuntque profundo è carcere voces.

P. Vinc. Guiniſius car. 9.

Homo inter precandum ecſtaſi correptus.

Illa nouos, ſemperque nouos aſpirat amores:
Stant oculi rerum immemores, raptuque ſupino
Intenti lucem ablegant, cælumque requirunt.
Vitales toto requierunt pectore motus:
Nec vigor extinctus, tacito licet ore ſepultus.
Nempe animum ſubiere perempti funera nati,
Et dolor humanis ſoluit præcordia curis,
Affixitque polo mentem, ſenſumque ſequacem,
Atque animæ vegetas per amica ſilentia vires.
Nil aciem circumfuſam, nil proxima ſentit
Verba ſalutantum, & ſtantes ad limina Diuos.

P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 6.

Nec mora: iam tenuis membrorum obſtacula rumpit
ſpiritus; & molem qua tardius ire ſolebat,
linquit humi ſimplex, & iam ſine corpore vita.
Dat ſe ſuas illi pennas Amor, ipſe volatum
expedit, ipſe pari moderamine librat euntem,
expenditque fugam, ne parte laboret iniqua.
Mox propria grauitate leuis ſine remige penna
carpit iter, mentemque tuam Gonzaga volantem
ducit inaſpecti ſecreta per atria cæli.
Ille quidem ſuperas ſecurus inambulat oras;
At corpus ſine mente iacet, non labra gubernat
halitus ad vocem, iam torpet anhelitus oris,
in venis iam ſanguis hebet, non palpitat imum
pectus, & in media cor pectoris arce quieſcit.
Lumina fixa patent, ſtant tegmina neſcia flecti,
immotumque ſupercilium; ferale cadauer
Dixiſſes, niſi quòd vitam ſapit oris honeſtas.
Neſcio quid ſpirat vitæ ſine munere vultus.
Aut ſi non ſpirat, ſperat tamen, æſtuat, ardet,
ſollicitatur, amat, gaudet, dolet, omnis in vno
ſtatque, caditque color, ſe ſeque reciprocat æſtus.
Vſque adeò vultum, quamuis ſit diſſita longè,
Mens animat, nec in ore negat, quid tractet in aſtris.

P. Vinc. Guiniſius car. 9.

Mater ò caſtæ ſobolis, pudica
Mater, vt mentis rapit ardor? vt te
Vectat aurato ſuper aſtra virtus
Axe Bootæ?
Dum poli pictam meditaris aulam,
Nobilem ſtellis imitaris Arcton,
Hæc ſalo tingi metuit, ſolum tu
Tangere neſcis.
Ipſe te vidi ſubito ſoluta
Mente lymphatam, atque Deo reſorptam:
Marmori vidi ſimilem, atque eandem
Corde liquato.
Feruidum pectus tumet intus, & cor
Soluitur, durauit Amor ſed extra,
Dædalus qualem potuit magiſter
Sculpere formam.
Ebrios ſenſus inhiant's implet,
Sobrios æſtus ſitientis explet,
Aureo cratere tibi propinans
Nectar amantum.

Mem-

Membra ceu dulci rigat ille ſomno,
Interim ſponſo vigil elaboras;
Mens & arcanis agitata curis
Corda fatigat.
I, vigor quò te rapit acer, & quò
Vis potens cordis citat; i beato
Pignore, & iam nunc patrio potiri
Incipe cælo.

P.Io: B. Maſtulus l.2.Ode vlt.

Amoris œſtro percitus entheo
Ad ſempiternos imperioſius
Raptaris Ignati lepores
Deliquio labefactus alto:
Dum derelictis transfuga ſenſibus
Deo propinquus, te procul exulas,
Nexuque inhærentem tenaci
Te ſimili ſociare gaudes.
Stant membra ſegni languida frigore,
Mens actis intus conflagrat. ò amor,
O cordis igniti calores
In gelido vigiles veterno.
Quæ mens in illo Numinis vbere
Erat? quis ardor? quis tibi pectoris
Senſus, tenenti larga ponti,
Larga ſoli bona, larga Diuum?
Rudis theatrum nobile cælitum
Spectator intras: hinc ſapientior
Diſcedis, & te maior, auctus
Numinis vberiore lapſu.

Ben. Milanus in lib. Var. Carm.

Supplicatio publica.

PRima figurato rutilant inuecta metallo
Purpureæ vexilla Crucis; palleſcit imago
Auratæ ſuſpenſa trabi: lux cerea circum
Vitreaque effulgent clauſis ſpecularia flammis.
Tum iuuenes, gemino tum digerit ordine Patres,
Et via Auentino teritur magis edita cliuo.
Omnibus in morem tenui velamina flexu
Carbaſeos criſpata ſinus, & libera cinctu
Poplite fuſa tenus: queis margine ſutilis imo
Inſtita coniferus fluit interſtincta per oras.

Dextra

Dextra gerit pariles ceris ardentibus ignes.
Quin etiam auratis fulgentia pegmata velis
Imponunt humeris: adytiſque elata repoſtis
Thure vaporatis portant ſimulacra metallis.
Tum numero librata pari diſcrimina vocum
Alternant: reſonant litui, neruoſque laceſſit
Sopitos fidicen, vociſque aſſultat imago
Rupibus, & longè fluuium perlabitur Echo.
Iam latij decus omne fori, ſanctique Senatus
Succedunt oſtrina manus: capita alta coruſcæ
Aduelant, auroque nitent redimicula mitræ.
Ipſe Pater medium ſuperemiuet arduus agmen,
Et cinctus niueam triplici diademate frontem
Luſtrat adorantes ſubmiſſo poplite gentes.

P. Alex. Donatus l. 2. car. 3.

Iamque ire hora iubet: iam clarum è turre celeuſma
Inſonat. è templo principe ſurgit iter.
Vndique campani mugitibus intonat æris,
Vocalique aer ſeditione fremit.
Quà via cunque patet, quàque altera & altera ducit
Semita, ſeu dextra eſt, ſiue ſiniſtra via;
Translatæ ex agris ſurgunt læto ordine ſiluæ,
Hoſpitaque hic illic compita fronde virent.
In media nemus vrbe vides, ferroque reciſus
Nunc hic radices aduena lucus agit.
Vrbica diuerſo ſparguntur marmora flore:
Atque vbi flos non eſt, gramen & herba iacent.
Adde quòd ornato domus omnis, & omnia cultu
Atria velantur, penſilibuſque ſacris.
Quàque expanduntur Tyrio fulgentia ſucco
Stragula, & Aſſyrio diſcolor arte tapes,
Magnificæ pendent Aræ: ſtant aurea ſigna,
Multaque Apellea ducta tabella manu.
Ante aciem, primaque volant in fronte trophæa,
Et vexilla ſua latè animoſa Cruce.
Centum hinc, atque alia in ſeriem centum alta coruſcāt
Lumina, ceratis lumina ducta ſtrijs.
Tertia formoſæ ſeries indulta iuuentæ,
Aligerùm educit ſub ſua ſigna gregem.
Et teneros oſtentat Hylas, puerilia caſtra;
Hi pluma, & cultu verſicolore placent.
Hic Superùm (portate viri, nam ſarcina magna eſt)
Condita cum pretio lipſana priſca cubant.

Succedit tergo Cantorum exercitus omnis,
Cantorumque duces Orpheus atque Linus.
Turba Sacerdotum vt greſſu, ſic proxima cantu
Vocales latè iactat in aſtra preces.
Agmine ab hoc, mortale nihil, paruumque videres
Spectator, tua ſi lumina terſa forent.
Namque en, en ille aſtrigeri moderator Olympi,
Alba latens panis poſt ſimulacra venit.
Pone genu quicumque vides, reuerenter adora:
Hoc qui præcedunt, quique ſequuntur, agunt.
Myſta gerit Numen, Myſtam comitantur euntem
Ductores procerum, patritiuſque decor.
Flammatam manus vna facem, premit altera ſertum,
Diuiparæ ſertum Virginis, atque preces.
Arridet faculis cælum, & tot millia gaudet
Tedarum, totidem poſſe nouare dies.

P. Io. Biſſelius l. 3. Vern. El. 22.

Quæ terris video cæli ſpectacula? cælum
Aemula Roma refert. dum ſtellas explicat Heſper,
Roma viam facibus diſcriminat: ordine longo
Semita collucet flammis, alimentaque lucis
Deuorat ignis edax, apiumque labore ſuperbus
Aeſtuat, atque diem renouata in morte ſepultum
Attonitum vocat ex vmbris, & noctis ab vrna.
Tecta viæque natant populorum flumine. Tybris
Dum vicina ſuis cernit ſpectacula ripis,
Geſtit aquis, plauſuque ſalit, torquata lucernis
Roma nouis, ſurgens è flammis pulchrior, olim
Fumida quæ cecidit tedis combuſta Neronis,
Florum vere nouo redimita, indutaque telis,
Quas inſignit acus, quas aurum flexile pingit,
Quas phrygium diſtinguit opus, quas inficit oſtrum
Mollia quas animant vario ſubtegmine fila,
Exulta, vetereſque tuos oblita triumphos
Virginis in pompa melius rediuiua triumpha.
Tympana iam plaudunt, lituique, tubæque: reuulſis
Machina iam clauſtris, & complexura penates,
Et fora procedit, facturaque turribus vmbram.

P. Car. de Luca l. 2 0. Dom. Laur.

RES

RES SACRÆ.

Imago Chriſti in Veronicæ Sudario.

Reddidit impreſſos candenti ſindone vultus,
Effigiemque Dei veram, ſqualentiaque ora
Humani non ficta manu, neque picta colore.
Miratur ſpeciem mulier, viuentia telis
Ora tuens, tantumque decus. radiata refulget
Maieſtas, & purpureis è ſanguine gemmis
Frons diuina micat. radiant & lumine vepres,
Qui cinxere caput: regnique inſigne decorum
Spinifero implexum nexu diadema coruſcat.
Promiſſis hinc inde comis criſpatur in armos
Cæſaries intonſa; nitet gemmata cruore
Fimbria cinnorum, mentumque bicuſpide barba:
Liueſcunt colaphis tunſa ora, genæque tumentes,
Liuori & ſacer horror ineſt, qui inuitet amorem.

P. Ant. Millieus l. 20 Moyſ Viat. to. 2.

TORMENTA, ET SVPPLICIA VARIA.

Tunc data libertas odijs, reſolutaque legum
Frenis ira ruit. domini per viſcera ferrum
Exegit famulus: nati maduere paterno
Sanguine. certatum eſt cui ceruix cæſa parentis
Cederet: in fratrum ceciderunt præmia fratres.
Buſta repleta fuga, permiſtaque viua ſepultis
Corpora, nec populum latebræ cepere ferarum.
Hic laqueo fauces, eliſaque guttura fregit.
Hic ſe præcipiti iaculatus pondere dura
Deſiluit percuſſus homo, morteſque cruento
Victori rapuere ſuas: hic robora buſti
Extruit ipſe ſui; nec dum omni ſanguine fuſo
Deſilit in flammas, & dum licet, occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam geſtata per vrbem,
Et medio congeſta foro. cognoſcitur illic
Quidquid vbique fuit ſcelerum.

Lucanus lib. 2.

Succedit tergo Cantorum exercitus omnis,
Cantorumque duces Orpheus atque Linus.
Turba Sacerdotum vt greſſu, ſic proxima cantu
Vocales latè iactat in aſtra preces.
Agmine ab hoc, mortale nihil, paruumque videres
Spectator, tua ſi lumina terſa forent.
Namque en, en ille aſtrigeri moderator Olympi,
Alba latens panis poſt ſimulacra venit.
Pone genu quicumque vides, reuerenter adora:
Hoc qui præcedunt, quique ſequuntur, agunt.
Myſta gerit Numen, Myſtam comitantur euntem
Ductores procerum, patritiuſque decor.
Flammatam manus vna facem, premit altera ſertum,
Diuiparæ ſertum Virginis, atque preces.
Arridet faculis cælum, & tot millia gaudet
Tedarum, totidem poſſe nouare dies.

P. Io. Biſſelius l. 3. Vern. El. 21.

Quæ terris video cæli ſpectacula? cælum
Aemula Roma refert. dum ſtellas explicat Heſper,
Roma viam facibus diſcriminat: ordine longo
Semita collucet flammis, alimentaque lucis
Deuorat ignis edax, apiumque labore ſuperbus
Aeſtuat, atque diem renouata in morte ſepultum
Attonitum vocat ex vmbris, & noctis ab vrna.
Tecta viæque natant populorum flumine. Tybris
Dum vicina ſuis cernit ſpectacula ripis,
Geſtit aquis, plauſuque ſalit, torquata lucernis
Roma nouis, ſurgens è flammis pulchrior, olim
Fumida quæ cecidit tedis combuſta Neronis,
Florum vere nouo redimita, indutaque telis,
Quas inſignit acus, quas aurum flexile pingit,
Quas phrygium diſtinguit opus, quas inficit oſtrum
Mollia quas animant vario ſubtegmine fila,
Exulta, vetereſque tuos oblita triumphos
Virginis in pompa melius rediuiua triumpha.
Tympana iam plaudunt, lituique, tubæque: reuulſis
Machina iam clauſtris, & complexura penates,
Et fora procedit, facturaque turribus vmbram.

P. Car. de Luca l. 2 0. Dom. Laur.

RES

RES SACRÆ.

Imago Chriſti in Veronicæ Sudario.

Reddidit impreſſos candenti ſindone vultus,
Effigiemque Dei veram, ſqualentiaque ora
Humani non ficta manu, neque picta colore.
Miratur ſpeciem mulier, viuentia telis
Ora tuens, tantumque decus. radiata refulget
Maieſtas, & purpureis è ſanguine gemmis
Frons diuina micat. radiant & lumine vepres,
Qui cinxere caput: regnique inſigne decorum
Spinifero implexum nexu diadema coruſcat.
Promiſſis hinc inde comis criſpatur in armos
Cæſaries intonſa; nitet gemmata cruore
Fimbria cinnorum, mentumque bicuſpide barba:
Liueſcunt colaphis tunſa ora, genæque tumentes,
Liuori & ſacer horror ineſt, qui inuitet amorem.

P. Ant. Millieus l. 20 Moyſ Viat. to. 2.

TORMENTA, ET SVPPLICIA VARIA.

Tunc data libertas odijs, reſolutaque legum
Frenis ira ruit. domini per viſcera ferrum
Exegit famulus: nati maduere paterno
Sanguine. certatum eſt cui ceruix cæſa parentis
Cederet: in fratrum ceciderunt præmia fratres.
Buſta repleta fuga, permiſtaque viua ſepultis
Corpora, nec populum latebræ cepere ferarum.
Hic laqueo fauces, eliſaque guttura fregit.
Hic ſe præcipiti iaculatus pondere dura
Deſiluit percuſſus homo, morteſque cruento
Victori rapuere ſuas: hic robora buſti
Extruit ipſe ſui; nec dum omni ſanguine fuſo
Deſilit in flammas, & dum licet, occupat ignes.
Colla ducum pilo trepidam geſtata per vrbem,
Et medio congeſta foro. cognoſcitur illic
Quidquid vbique fuit ſcelerum.

Lucanus lib. 2.

Exequere iuſſa: dira lanienæ mala
Molire fortis. ſtrenuè exerce graues
Artes doloris, vinculis, flammis, rotis,
Sæuis ferarum dentibus, lenta fame.
Moriantur. æquor quidquid horrendum expuit,
Hercynia quicquid nemora truculenti creant,
Quicquid Goaſtæ, quicquid Heniochi pauent,
Ingere. Procuſtæ lectuli, pinus Scinis,
Diomedis aræ, ſqualor Augiæ grauis,
Odryſia menſa, lenta Mezenti lues,
Collata noſtris leuia ſint monſtris mala.

P.Ber.Stephonius in Flau. ac. 2. ſc. 3.

.... Horribiles in fortia colla ſecures
Expedit impietas. pardus, leo, tigris, & vrſus
Chriſtiadûm petit vngue latus: furit ignis in artus:
Obruit vnda, ſecat gladius, penetrabile adurit
Frigus, ahena, faces, pix, ignea lampas, & olla.
Crux cruciat, fuſtes contundunt, guttura funes
Elidunt, vnci lacerant, & ſcorpio: dentes
Iactati lapides populantur: fuſile plumbum
Viſceribus ſtridet: caudis raptantur equorum
Per vepres: auibus dant membra rapacibus: exta
Nuda tremunt: fibræ tractantur, & oſſa flagellis,
Et venæ ſaliunt. iuuentis corpora deſunt:
Creſcit at ingenium feritatis; & ipſa furores
Se pœnis ſuperaſſe ſuos miratur & aſtus

P.Car. de Luca l.19. Dom Laur.

Defecere mea laſſæ in ceruice ſecures:
Et ſpatium fixæ non habuere cruces.
Ebibit aſſiduum feralis arena cruorem;
Et ſine cæde vident nulla theatra diem.
Luditur in iugulis; ſcenamque alit vna voluptas,
Ebria cum tali pulpita rore madent.
Igne alios fumoque necat: tunicaque moleſta
Intextos lenta viuere morte iubet.
Aſt alios atra, piceaque in nube flagrantes
Nocturni ſubigit luminis eſſe vicem.
Vrſorum exuuias alios, ſumptaque ferarum
Pelle iubet alios aſſimulare feras.
Mox acti rabie, venatica turba, moloſſi
In noua decepto pabula dente ruunt.
Dumque vrſos, aproſque putant, Actæonas ipſos
Ignari, & dominos plebe iocante vorant.

Sed

Sed laniare canum quos ora miſerta verentur,
Sæuius hos arcu tela ſonante necant.
Vtque cauas vſquam lethalis arundo per aures
Tranſijt, aut geminum pertudit haſta latus.
Applaudit reſonans tantis orcheſtra cachinnis,
Centum Erymantheos ceu iugulaſſet apros. *Et inf.*
Quos ſtygio cultum piguit deferre colubro,
Hos ſuus aut fixo perluit enſe cruor,
Aut lenta ſucceſa foco ſartago cremauit,
Aut tumido merſos obruit vnda ſalo,
Aut furor iniecto lapidum tumulauit aceruo,
Aut putrida infoſſos exanimauit humo:
Hos leuibus iaculis, & acutis ira ſagittis,
Hos ſecuit rapidis acta quadriga rotis.
Hos grauis eliſo mactauit claua cerebro,
Hos auido forceps carpſit aduſta foco.
In medios ſerram deſcendere vidimus artus,
Et fiſſa in partes hiſcere membra duas.
Vidimus accenſos oleo flammante lebetes,
Et Siculo fuſos ære ſonare boues.
Vidimus inſontes conuulſo crine puellas
Raptari ad Paphiæ ſacra pudenda Deæ.
Vidimus exciſas inhonora clade papillas
Virginis, & laceras dente vacare genas.

P. Iac. Bidermanus Heroid. l. 3. El. 1.

Homo membratim cæſus.

CVm laceros artus, æquataque vulnera membris
Vidimus, & toto quamuis in corpore cæſo
Nil animæ lethale datum, moremque nefandæ
Dirum ſæuitiæ pereuntis parcere morti.
Auulſæ cecidere manus, exſectaque lingua
Palpitat, & muto vacuum ferit aera motu.
Hic aures, alius ſpiramina naris aduncæ
Amputat: ille cauis euoluit ſedibus orbes,
Vltimaque effodit ſpectatis lumina membris.

Lucanus lib. 2.

Flagellis cæſus.

ILle locum plagæ iam deſtinat, ille flagellum
Suſtulit, & corpus dum furit ore, ferit.

Heu teneri primis tinguntur ab ictibus artus:
Quid facient, repetent cum fera flagra locum?
Fit vibex, fit liuor, habet caro liuida tuber,
En ſuccedenti verbere tuber hiat.
Vulnus atrox ſequitur, manat de vulnere ſanguis;
Iam flagra, iam fuſo ſanguine terra madet.
Saxea nil viſo molleſcunt corda cruore.
Imò recrudeſcit, qui fuit ante, furor.
Ergo vrgent, rabiemque acuunt; rue, percute, clamant;
Pars lateris ſupereſt integra, tunde latus.
Tergus arant, rubroque trahunt noua vulnera ſulco.
Dic mihi quam ſegetē tam bona terra dabit? *Et inf.*
Attamen hoc veluti chalybem faber improbe tundis,
Verberibus geminas verbera, flagra flagris.
Scorpius hamatis præcordia lancinat vncis,
Et ſacra ferrato carpitur vngue caro.
Iam manifeſta patent per vulnera viſcera: cerno
Iam propè laxatis cor micuiſſe fibris.

P. Car. Verpaus Piar. ſacr. l. 1. El. 8. & 9.

Pellis viuenti detracta.

CLamanti cutis eſt ſummos direpta per artus,
Nec quicquam niſi vulnus erat; cruor vndiq; manat:
Pelle micant venæ: ſalientia viſcera poſſes
Et pellucentes numerare in pectore fibras.

Ouidius l. 6. met.

Pœnæ, ſiue plagæ Aegypti.

NAm ſua ſanguineum traxiſſe fluenta colorem
Vidit, & infeſtos ſtare cruore lacus.
Vidit & informi deformes agmine ranas,
Inque fora, inque domos, inque ſubire penus.
Tum ciniphes infame genus, quos pu'uere iacto
Fertilis innumeros vndique fudit humus.
Inde vagas alio venientes agmine muſcas;
Nulla grauis genti plaga perinde fuit.
Vaſtauitque ſuo miſerè graſſata veneno
Cornigerumque pecus, lanigerumque lues.
Vlcere præterea putruerunt corpora fœdo,
Et liquor arcendo deerat & herba malo.

Fulmine

Fulmine tum mixto cecidit fera grando; ſatoſque
Perculit hibernus ventus & imber agros.
Quod reliquum à nimbo fuerat, populata locuſta eſt.
Debuerat plagis tot ſapuiſſe Pharos.
Non ſapuit. denſis igitur damnanda tenebris
Gens fuit. ò tenebris digne Canope tuis.
P. Iac. Bidermanus l. 1. Heroid el. 6.
Easdem plagas fuſius deſcribit P. Ant. Millieus l. 2. & 3. Moyſ. Viat. to. 1.

CLAMOR ET STREPITVS INGENS.

Excepit reſonis clamorem vallibus Aemus
Peliaciſque dedit rurſus geminare cauernis.
Pindus agit gemitus, Pangæaque ſaxa reſultant,
Oetææque gemunt rupes, voceſque furoris
Expauere ſui tota tellure relatas.
Lucanus lib. 6.
Tollitur immenſus deſerta ad ſidera clamor,
Phlegræis quantas effundit ad æthera voces
Terrigena in campis exercitus; aut ſator æui
Quanta Cyclopas noua fulmina voce popoſcit
Iuppiter, extructis vidit cum montibus ire
Magnanimos raptum cæleſtia regna Gigantes.
Sil. Italicus lib. 9.

Plauſus reſonantibus tubis & tormentis.

Excipient illum læto Mauortia plauſu
Agmina: pulſabunt feſtis clangoribus auras.
Iam ſe ſe inſtructis ingens exercitus alis
Expedit: æratæ littus cinxere cateruæ.
Iam colles clamore virûm, clangore tubarum
Diſſultant: iam flammiuomo Cyclopea partu
Aera ſonant: iam tecta nouo gratata parenti
Dant ſonitum, cælo ruptis crepitantia flammis.
At procul excelſæ ſummis de mœnibus arcis
Tercentum ingentes tonitrus, centum ænea rumpunt
Guttura, Vulcano multum ſaturata ſonoro.
P. Conſt. Pulcharellus l. 1. car. 8.

Concurſus multorum vnum in locum confluentium.

..... mixtum confluxerat vndique vulgus,
Turba ingens. credas longinquo ex æquore vectas
Ad merces properaſſe: aut deuaſtantibus arua
Hoſtibus, in tutum trepidos fluxiſſe colonos
Cernere erat perque anfractus, perque arcta viarum
Cuncta repleſſe viros, confuſoque ordine matres:
Permixtos pecori agricolas, hos iungere plauſtra,
Hos intendere vela: alios diſcumbere apertis
Porticibus: reſono compleri cuncta tumultu.

Sanazarius l. 2. de par. Virg.

Huc omnis fluit ordo, premit, premiturque viro vir:
Et populi lenis vnda repercutiente ſequentem
Anteriore fremit; nec ſe capit ipſa, ſed vrget
Se magis, & ſimili ſemper curſu, atque recurſu
Voluitur vnde fluit, ſe ſeque reciprocat æſtus.

P. Vinc. Guiniſius car. 1.

Exin turba frequens, nullo diſcrimine, raptim
Tendere in occurſum, & viduatis mœnibus omnis
Vnà ætas ruere, ac totis efferuere portis.
Mixta virûm, matrumque manus, ſimul innuba proles
Defixis inhiant oculis: vt crine decorum
Aſſurgat caput; vt candentia terga fatigans
Cornipedis, habiles pulchrè conſurgat in artus.
Mirantur, pueriſque oſtentant ſingula matres
Nec vidiſſe ſat eſt: iterumque, iterumque propinquant
Viſendi ſtudio. labor eſt inhibere ruentes,
Molirique viam, & turba defendere Regem.

Apud P. Laur. le Brun to. 2. Elo. Poet.

.... mox longa ambage viarum
Circumfuſa ruit per montem turba: patenti
Concurſus feruet ſtudijſque in limine: plauſus
Exoritur fremituſque: terit, teriturque viro vir.
Vnda repercutitur, rurſuſque propinquat; & vnde
Miſſa fluit, refluit; manibuſque obnixa recurrit;
Vrget & irrumpit, pectuſque carinat & vlnas.

P. Car. de Luca l. 17. Dem. Laur.

FAMA.

FAma, malum quo non aliud velocius vllum,
Mobilitate viget, vireſque acquirit eundo,
Parua metu primo, mox ſe ſe attollit in auras,
Ingrediturque ſolo, & caput inter nubila condit.
Monſtrũ horrendũ,ingens:cui quot ſunt corpore plumæ
Tot vigiles oculi ſubter (mirabile dictu)
Tot linguæ, totidem ora ſonant, tot ſubrigit aures.
Tam ficti prauique tenax, quàm nuntia veri.

Virgilius l. 4. Æen.

Orbe locus medio eſt inter terraſque, fretumque,
Cæleſteſque plagas, triplicis confinia mundi:
Vnde quod eſt vſquam, quamuis regionibus abſit,
Inſpicitur, penetratque cauas vox omnis ad aures.
Fama tenet,ſummamque domum ſibi legit in arce:
Innumeroſque aditus, ac mille foramina tectis
Addidit, & nullis incluſit limina portis,
Nocte dieque patet, tota eſt ex ære ſonanti,
Tota fremit, voceſque refert, iteratque quod audit.
Nulla quies intus, nullaque ſilentia parte,
Nec tamen eſt clamor, ſed paruæ murmura vocis.
Atria turba tenet, veniunt leue vulgus, euntque,
Mixtaque cum veris paſſim commenta vagantur
Millia rumorum, confuſaque verba volutant:
E quibus hi vacuas implent ſermonibus aures,
Hi narrata ferunt aliò, menſuraque ficti
Creſcit,& auditis aliquid nouus adijcit auctor.
Illic credulitas, illic temerarius error,
Vanaque lætitia eſt, conſternatique timores,
Seditioque recens, dubioque auctore ſuſurri.
Ipſa quid in cælo rerum, pelagoque geratur,
Et tellure videt, totumque inquirit in orbem.

Ouidius l. 12. met.

Quam Pater omnipotens digna, atque indigna canẽtẽ
Spargentemque metus, placidis regionibus arcet
Aetheris: illa fremens habitat ſub nubibus imis,
Non Erebi, non diua poli; terraſque fatigat
Quas datur, audentem primi ſpernuntque, fouentque:
Mox omnes agit, & motis quatit oppida linguis.

Val.Flaccus l. 2. Argon.

Vtinam falſò iactata metu
Pennata volet fama ſatelles,
Author inanis ſæpe tumultus:
Sæpe tumultus nuncia veri.
Quæ luce ſedens, & nocte ſedens
Turrita ſuper culmina regum
Mille per artus vigiles pandit
Oculos, totidem ſubrigit aures
Anxia cuſtos: primæque auceps
Auræ tenues legit afflatus:
Mox ambiguo dubitata ſono
Serit incerti verba ſuſurri:
Inde capaces fuſa per aures
Vulgi, celeres explicat alas:
Duplicanſque metus creſcit eundo
Inter terras, inter & aſtra
Lapſa volatu traijcit vrbes.
Grauis exoriens rumore leui,
Leuis emoriens rumore graui.
Quidquid & alter prodidit author,
Quiddam auditis leuis affingens:
Hoc multiplici voce remiſſum
Alter pronas narrat ad aures.
Credita vulgo verba bibaci
Manant porrò ſparſa per orbem,
Quibus acceſſit credulus auctor
Alter & alter.

P. Ber Stephonius in Criſ. ac. 3. in Cho.

Fama, quam tellus peperit ſororum
Vltimam Cæo, Enceladoque fratri,
Quæ ſuper turrita ſedes potentum
Culmina regum.
Abditis illi domuum latebris
Arbitro quidquid faciunt remoto,
Quidquid in fidam tenui ſuſurro
Conditur aurem:
Viˇa tu nulli ſpecularis audax,
Victa tu nunquam liquido ſopore,
Principum nullos verita, aucuparis
Anxia cuſtos.
Inde per linguas populi recepta,
Inter & terras celeri volatu,
Inter & cælum duplicas tumultus,
Falſa remiſcens.

Mox

Mox & id nunquam meritos tyrannos
Laudibus geſtis onerare fictis;
Principes æqua ſpoliare laude
Auſa merentes.

P. Oddo de Comitibus Ode 1. Scip. Card. Burgh.

MORS.

Fatalem populis vltro poſceutibus horam
Admouet atra dies, ſtygijſque emiſſa tenebris
Mors fruitur cælo, bellatoremque volando
Campum operit, nigroque viros inuitat amictu
Nil vulgare legens, ſed quæ digniſſima vita
Funera, præcipuos annis animiſque cruento
Angue notat; iamque in miſeros penſum omne ſororũ
Scinditur, & furiæ rapuerunt licia parcis.

Statius l. 8. Thib.

Horrida vbi ſolio ſqualet Regina ſuperbo
Exeſas populata genas, & lurida frontem,
Conſumptoque cauas ſuſpendit pectore coſtas.

P. Al. Donatus l. 1. car. 16.

Regina monogramma exucta ſine ſanguine
Sanguinolēta, inanima corporata ex oſſibus ſine corpore
Funeſta intunerata, funus ipſa cum ſit: ſcilicet
Mors illa eſt, cui ſub lunam viuunt omnia:
Triſte ſatellitium circa ſe ferruminat
Orci curas tabificas, & ſitim, & famem,
Maciem, ſenectam, lacrumam, ſuſpirium,
Laborem, ærumnam, luctuoſa cum lue.

P. Leo Sanctius flor. to 2 Tit. Auro. 3. Sal.

Non exoratæ ſedes hic efferа mortis,
Formidanda domus; duro cubat illa ſedili,
Ore minax, & falce manum munita cruenta,
Monſtrum horrendum, informe, ingens: effoſſa cauernis
Cui geminis abit interius ſtructura genarum,
Luminaque introrſus tetro pallore recedunt.
Ceruix orba comis: dura cutis aſpera pelle:
Stat caua frons, laceræ nares, ſitus aridus oris
Semper hiat, ſcabra liuent rubigine dentes.
Tum ventri nullus tenui modus; oſſibus ingens:
Tota riget, ſolæ reſtant in pectore crates:
Cruraque vix ægrum ſuſtentant tenuia corpus.
Pallor in aſpectu, facieſque ſimillima buxo.

Ben. Milanus in lib. Carm.

Homo moriens.

LAbitur exanguis, labuntur frigida letho
Lumina, purpureus quondam color ora reliquit.
Virgilius l. 11. Aen.

Diriguitque malis; nullos mouet aura capillos,
In vultu color eſt ſine ſanguine: lumina mœſtis
Stant immota genis: nihil eſt in imagine viuum.
Ipſa quoque interitus cum duro lingua palato
Congelat, & venæ deſiſtunt poſſe moueri,
Nec flecti ceruix, nec brachia reddere geſtus,
Nec pes ire poteſt.
Ouidius l. 6. met.

Soluitur omne decus letho, niueoſque per artus
It ſtygius color, & formæ populatur honores.
Ambroſiæ cecidere comæ, violataque ceruix.
Marmoreum in iugulum collo labente recumbit.
Sil. Italicus l. 12.

Tunc toto macies ſubire vultu,
Et palleſcere bellæ imago formæ,
Et liuere genæ, ſuique pergent
Oblitæ decoris rigere malæ:
Tunc mutæ titubare verba linguæ,
Et fractis oculi emori vitellis.
Tunc frigeſcere ſanguis, & gelata
Vitalis tenor abſtinere vena.
Ipſo tu tamen à gelu æſtuabis,
Cum frenis dolor irruet ſolutis.
P. Iac. Bidermanus l. 2. ſilu. 7.

Homo mortuus, ſiue cadauer.

QVippe iter accelerat, propiuſque informe cadauer
Viſendum nigras greſſu diuerberat vmbras.
Illi abſumpta cutis, reſolutaque viſcera ſubter:
Spina cauas vacuo ſuſpendit pectore coſtas,
Oſſaque dilapſis ſqualent arentia neruis.
Ora carent oculis, conſumptis lurida malis,
Et putres ſcabra ſeruant rubigine dentes.
P. Alex. Donatus l. 1. Conſt.

Hunc

Hunc ſuper effigies hominis compoſta iacentis
Extendit gelidos calce rigente pedes.
Fracta labat ceruix, humerique, & brachia languent,
Nec tenor in venis eſt, nec in oſſe vigor.
Stat macies, cecidere genæ; cutis arida pendet,
Nec calor in membris eſt, nec in ore color.
Auctorata ſilent Samij labra lege magiſtri;
Et nihil in ſurda proficit aure ſonus.
Ipſa diem excludunt obductis lumina valuis,
Aeternaque oculos nubila nocte premunt.
Cereus iſte color, facieſque ſimillima buxo,
Dentis heri libyci nobile vicit ebur.
Qui digiti gemma teretes fulſere Sabæa,
Iam mage Riphæo diriguere gelu.
Lingua tacet, cantarat heri. manus vtraque torpet:
Vtraque Circenſi in puluere plauſit heri.
Denique languet iners immoto corpore truncus;
Saltarant agiles inde heri, & inde pedes.
P. Iac. Bidermanus l. 1. Her. ep. 1.

Biſſenos vbi Sol deinde menſes
Conſueta ſemel orbita peregit,
Iam toto caro vanuit ſepulcro;
Vt viſa neque pelle, nec capillo
Quærant lumina, Calue quis fuiſti?
Criſporum caput inſcium eſt pilorum;
Stant binis vacui ſinus ocellis,
Et toto fugit os ab ore. nudis
Duntaxat manet oſſibus ſuperſtes
Rerum deſita mentio tuarum. *Idem l. 2. ſilu. 7.*

MORS VIOLENTA.

Homo ictus fulmine.

TAlia dicentem toto Ioue fulmen adactum
Corripuit: primæ fugère in nubila criſtæ,
Et clypei niger vmbo cadit. iamque omnia lucent
Membra viri. cedunt acies, & terror vtrinque
Quò ruat, ardenti feriat quas corpore turmas.
Intra ſe ſtridere facem, galeamque, comaſque
Sentit, & vrentem thoraca repellere dextra
Conatus, ferri cinerem ſub pectore tractat.
Statius l. 10. Theb.

Ipſe ſua rapidum candenti è ſulphure telum
Molitur dextra; claraque è nube triſulcum
In ferale caput valido rotat impete fulmen.
Sed tacitæ cecidere faces flammæque cadentis
Conſcius Herodes nullo hauſit teſte vaporem.
Viſcera confeſtim, venaſque iacentis, & artus
Oſſaque, & infuſas durata per oſſa medullas
Flamma vorauit edax, & noxia pectora rupit.

P. Iac. Bidermanus l. 3. Herod.

Homo terra abſorptus.

.... ecce altè præceps humus ore profundo
Diſſilit, inque vicem tremuerunt ſidera, & vmbræ.
Illum ingens haurit ſpecus, & tranſire parantes
Mergit equos. non arma manu, non frena remiſit.
Sic ut erat rectos defert in tartara currus;
Reſpexitque cadens cælum, campumque coire
Ingemuit. donec leuior diſtantia rurſus
Miſcuit arua tremor, lucemque excluſit auerno.

Statius l. 7. Theb.

Mors hominis ex altiori loco deiecti.

...... quos enim præceps locus
Reliquit artus? oſſa diſiecta, & graui
Eliſa caſu: ſigna clari corporis
Et ora, & illas nobiles patris notas.
Confudit imam pondus ad terram datum.
Soluta ceruix, ſilicis incuſſu caput
Ruptum cerebro penitus expreſſo, iacet
Deforme corpus.

Seneca in Troa. ac. 5. ſc. 1.

Mors Samſonis & Philiſtæorum ex theatri ruina.

Talia vociferans magna vi concutit alta
Fulcra columnarum, quo impulſu contremuerunt
Tecta; Philiſtæi clamorem ad ſidera tollunt.
At Samſon nitens de cardine fulcimenta

Marmo-

Marmorea euellit: ſoluuntur tecta, ruuntque
Præcipitata ſolo: pars in ceruicibus hærent
Herois, poteratque domum fulcire labantem,
Qui impulerat, ſed ſponte cadens, frangenda ruinis
Membra dedit, voluitque mori, ne viueret hoſtis.
Tunc ſtrepitus tectorum ex omni parte ruentum,
Saxorumque fragor colliſorum, & morientum
Aſtra flagellarunt gemitus;paulo ante iocoſis
Aſtra ſonis, plauſuque leui pulſata theatri.
Quis faciem horrendæ cladis, quis funera cantu
Aequiparare queat? populorum extincta iacebant
Millia denſa locis: quibus hora nouiſſima fati
Vna, & funus idem, indiſtinctaque mortis imago.
Omnibus effracto capita exiliere cerebro,
Et vultus laceri, & turpatus vulnere ſanguis,
Et tumuli ante necem, & buſtum commune ruinæ.

P. Gul. Dondinus in car. Samſ. Iud.

MORS VOLVNTARIA.

Cædes ſui ipſius.

At trepida & cœptis immanibus effera Dido
Sanguineam voluens aciem, maculiſque trementes
Interfuſa genas, & pallida morte futura,
Conſcendit furibunda rogos, enſemque recludit
Dardanium, atque illam media inter talia ferro
Collapſam aſpiciunt comites, enſemque cruore
Spumantem, ſparſaſque manus.
Illa graues oculos conata attollere, rurſus
Deficit: infixum ſtridet ſub pectore vulnus.
Ter ſe ſe attollens cubitoque innixa leuauit:
Ter reuoluta toro eſt: oculiſque errantibus alto
Quæſiuit cælo lucem, ingemuitque reperta.

Virgil. us l. 4. Aen.

Accipe nunc, inquit, noſtri quoque ſanguinis hauſtus:
Quoque erat accinctus, demiſit in ilia ferrum.
Nec mora, feruenti moriens ex vulnere traxit,
Et iacuit reſupinus humo, cruor emicat altè.

Ouidius l. 4. met.

.... & iam media orſa loquentis
Abſtulerat plenum capulo latus; ille dolori

Pugnat,

Pugnat, & ingentem nixu duplicatus in ictum
Corruit, extremiſque animæ ſingultibus errans
Alternus nunc ore venit, nunc vulnere ſanguis.

Statius l. 3. Theb.

Sic ait. inſignemque animam mucrone coruſco
Dedignantem artus pridem, mœſtamque teneri
Arripit, inque vno quæſitam vulnere rumpit.
Sanguine tunc ſpargit turres, & mœnia luſtrat.

Idem l. 10. Theb.

FVNVS, VEL EXEQVIÆ ANTIQVO RITV.

Nec minus interea Miſenum in littore Teucri
Flebant, & cineri ingrato ſuprema ferebant.
Principio pinguem tædis, & robore ſecto
Ingentem ſtruxere pyram: cui frondibus atris
Intexunt latera, & ferales ante cupreſſos
Conſtituunt, decorantque ſuper fulgentibus armis.
Pars calidos latices, & ahena vndantia flammis
Expediunt, corpuſque lauant frigentis, & vngunt.
Fit gemitus: tum membra toro defleta reponunt,
Purpureaſque ſuper veſtes, velamina nota
Coniiciunt: pars ingenti ſubiere pheretro,
Triſte miniſterium, & ſubiectam more parentum
Auerſi tenuere facem: congeſta cremantur
Aurea dona, dapes, fuſo crateres oliuo.
Poſtquam collapſi cineres, & flamma quieuit,
Relliquias vino, & bibulam lauere fauillam:
Oſſaque lecta cado texit Chorineus aheno.
Idem ter ſocios pura circumtulit vnda,
Spargens rore leui, & ramo felicis oliuæ,
Luſtrauitque viros, dixitque nouiſſima verba.

Virgilius l. 5. Aen.

Iam pater Aeneas, iam curuo in littore Tarchon
Conſtituere pyras: huc corpora quiſque ſuorum
More tulere patrum: ſubiectiſque ignibus atris
Conditur in tenebras altum caligine cælum.
Ter circùm accenſos cincti fulgentibus armis
Decurrere rogos: ter mœſtum funeris ignem
Luſtrauere in equis, vlulatuſque ore dedere.
Spargitur & tellus lacrymis, ſparguntur & arma:

It cælo, clamorque virûm, clangorque tubarum.
Hinc alij ſpolia occiſis direpta Latinis
Conijciunt igni, galeas, enſeſque decoros.
Frenaque, feruenteſque rotas: pars munera nota,
Ipſorum clypeos, & non felicia tela.
Multa boum circà mactantur corpora morti,
Setigeroſque ſues, raptaſque ex omnibus agris
In flammam iugulant pecudes. tum littore toto
Ardentes ſpectant ſocios, ſemuſtaque ſeruant
Buſta; neque auelli poſſunt, nox humida donec
Inuertit cælum Stellis fulgentibus aptum.

Virgilius l. 11. Æn.

Triſtibus interea ramis, teneraque cupreſſo
Damnatus flammæ torus, & puerile pheretrum
Texitur: ima virent agreſti ſtramina cultu.
Proxima gramineis operoſior area ſertis,
Et picturatus morituris floribus agger.
Tertius aſſurgens Arabum ſtrue tollitur ordo
Eoas complexus opes, incanaque glebis
Thura, & ab antiquo durantia cinnama Belo.
Summa crepant auro, Tyrioque attollitur oſtro
Molle ſupercilium, tereteſque hinc vndique gemmæ
Irradiant, medio Linus intertextus acantho,
Letiferique canes. (opus admirabile ſemper
Oderat, atque oculos flectebat ab omine mater).
Arma etiam, & veterum exuuias circumdat auorum.
Inde ingens lacrymis honor, & miſeranda voluptas,
Muneraque in cineres annis grauiora feruntur.
Namque illi & pharetras, breuioraque tela dicarat
Feſtinus voti pater, inſonteſque ſagittas.
Spes auidæ: quas non in nomen credula veſtes
Vrgebat ſtudio? cultuſque inſignia regni
Purpureos, ſceptrumque minus? cuncta ignibus atris
Damnat atrox, ſuaque ipſe parens geſtamina ferri

Statius l. 6. Theb.

Tollit in excelſum ſe turribus æmula moles
Quadratum dimenſa latus, ſectaque cupreſſo
Interiora trabes, damnataque robora texunt.
Tum ſtipulas, calamoſque leues, atque arida condit
Venturis alimenta focis: extraque ſuperbis
Veſtibus, aut auro, aut ſignis collucet eburnis.
Proximus huic ſpatijs it decreſcentibus agger,
Et ſimilis ſtructura operis, laterumque minorum.

Parieti-

Parietibus facies breuior ligat angulus æquis.
Tertia contractos tollit magis area fines:
Inde minor, ſe ſeque alio ſublata coarctat
Quinta ſupercilio: donec iam vertice ſummo
Extenuatur apex, ſuper & celſiſſima fulget
Purpura, candet ebur, gemmæque, aurumque coruſcant.
Vndique odoratis cumulantur pondera glebis
Thurea, panchæuſque liquor, myrrhæque gementes:
Cumque ſuis Indos onyches, alabaſtraque fundunt
Vnguentis, cæſiſque ferunt opobalſama ramis,
Raptoſque eois ſuccos, & aromata ſiluis.
Nec minus & celebres ineunt certamine ludos,
Sublimeſque in equis volitant; quà flectere currum
Purpureos, formaque patres ſimulante vetuſtos
Aſpicias: actæ in numerum quà ludicra pugnæ,
Atque recurrentes gladijs reſonantibus orbes,
Et campo indomitum pacato efferuere Martem.
Ipſe toga inſignis Maxentius, ipſe virenti
Lauro incana tegens iam tempora, ſuſtulit atram
Auerſus de more facem, iam iamque rogales
Admouet illacrymans arſura in robora flammas,
Incipit & caris lamenta nouiſſimus vmbris.

P. Al. Donatus l. 3. Conſt.

Pompa funebris Chriſtiano ritu.

SVrgat in auguſta lacrymabilis æde cupreſſus:
Omnia luctifico ſint operata rogo.
Explicet accenſum mœſtis funalibus agmen
Plurima lugubri tibia rauca ſono.
Hic Procerum trabeata manus, grauiorque Senatus,
Longa phalanx Equitum, denſa corona Ducum.
Nec Matrona procul luctus imitata virorum,
Quæ maius tanto in funere nomen habet.
Occupet hic agmen natorum regius ordo,
Qui magni poſthac agminis inſtar erunt.
Denique ſuccedant magnorum inſignia Regum,
Margaris vnde trahit nobilitatis opes.

P. Vinc. Guiniſius eleg. 3.

Obuia pompa fuit lugubribus horrida ſignis
Pulla habitu, triſti murmure, lenta gradu.
Parebant mœſti per lina madentia vultus,
Et gemitum rupti pectoris antra dabant.

Lurida

urida præbebant piceam funalia flammam;
Inque manu multis atra cupreſſus erat.
'erreor aſpectu, & refuga ceruice gementem
Damno, gemens illo non minus ipſe, gregem.
;cce autem: medio ſublimis in agmine lectus,
Sena ſub hexaphoro ſubdita colla grauat.
Hunc ſuper effigies hominis compoſta iacentis
Extendit gelidos calce rigente pedes.
P. Iac. Bidermanus l. I. Her. ep. I.

Talibus à lacrymis dum circùm plurima feruent
Tecta, lareſque, viæque; nigro ſubit agmen amictu
Funebre, multa gemens, & fœmineo vlulatu
Auraſque, plateaſque replens, effertur Ariſbæ
Heroa de ſtirpe Paris. *Et infra.*
Inſtita de feretro pendebat ſerica. iuxtà
Mœrebant priſcæ fumoſa inſignia gentis,
Et ſeries viſenda domus, & Martia belli
Gloria, dignatæque toris regalibus vmbræ.
Opplorabat anus modulato præfica leſſo,
Inuidiamque tribus motura ſororibus, vnum
Vnius inſtabat pueri exprobrare cadauer.
Idem lib. 2. Herodiad.

Funebris moles in templo.

STabat ad exquilias, niueæ quà Virginis aram
Delapſæ fecere niues, obſcurus amictu
Nigranti paries, pulloque aulæa paratu,
Et picturatis mœrebant templa figuris.
In medio ſpectanda thoris, effulta metallis
Aemula pyramidum moles: cui vertice ſummo
Stat flamma crinitus apex, longoque rogales
Ordine componit rutila teſtudine tædas.
Vidit & ingentes mirata eſt Roma per artes
Fornicis in ſpeciem denſari lumina: & altè
Pendula flammiferos facibus contexere muros.
Quàque ſupercilium conuexo attollitur arcu,
Aſtra velut radijs interlucentibus ignes
Exanimo ardentes circum poſuiſſe coronas.

INFERA.

Inferorum regio fabuloſa ſuppliciis improborum deſtinata.

MOEnia lata videt triplici circumdata muro:
Quæ rapidus flammis ambit torrentibus amnis
Tartareus Phlegethon, torquetque ſonantia ſaxa.
Porta aduerſa ingens, ſolidæque adamante columnæ:
Vis vt nulla virûm, non ipſi exſcindere ferro.
Cælicolæ valeant. ſtat ferrea turris ad auras:
Tiſiphoneque ſedens palla ſuccincta cruenta
Veſtibulum inſomnis ſeruat noćteſque, dieſque.
Hinc exaudiri gemitus, & ſæua ſonare
Verbera, tum ſtridor ferri, tractæque catenæ.

Vide reliqua apud Virgilium l. 6. Æn.

Eſt in receſſu Tartari obſcuro locus,
Quem grauibus vmbris ſpiſſa caligo alligat:
A fonte diſcors manat hinc imo latex
Ater, quieto ſimilis: hunc iurant Dei,
Tacente ſacram deuehens fluuio Styga.
At hic tumultu rapitur ingenti ferox,
Et ſaxa fluctu voluit Acheron inuius
Renauigari. cingitur duplici vado
Aduerſa Ditis regia, atque ingens domus
Vmbrante luco tegitur. hic vaſto ſpecu
Pendent Tyranni limina: hoc vmbris iter,
Hæc porta regni. campus hanc circa iacet,
In quo ſuperbo digerit vultu ſedens
Animas recentes. dira maieſtas Deo,
Frons torua: fratrum quæ tamen ſpeciem gerat
Gentiſque tantæ: vultus eſt illi Iouis,
Sed fulminantis. magna pars regni trucis
Eſt ipſe dominus, cuius aſpectum timet,
Quidquid timetur. *Et infra.*
Non vnus alta ſede quæſitor ſedens
Iudicia trepidis ſera ſortitur reis.
Auditur illo Cnoſſius Minos foro,
Rhadamantus illo, Thetidis hoc audit ſocer.
Quod quiſque fecit, patitur: authorem ſcelus
Repetit, ſuoque premitur exemplo nocens.

Rapitur

Rapitur volucri tortus Ixion rota,
Ceruice ſaxum grande Siſyphea ſedet.
In amne medio faucibus ſiccis ſenex
Sectatur vndas, abluit mentum latex,
Fidemque cum iam ſæpe decepto dedit,
Perit vnda, in ore poma deſtituunt famem.
Præbet volucri Tityus æternas dapes,
Vrnaſque fruſtra Danaides plenas ferunt.
Errant furentes impiæ Cadmeides,
Terretque menſas auida Phineas auis.

Seneca in Herc. fur. act. 3, ſc. 2.

Panditur Elyſium chaos & telluris opertæ
Diſſilit vmbrâ capax, ſyluæque, & nigra pateſcunt
Flumina, liuentes Acheron eiectat arenas.
Fumidus atra vadis phlegethon incendia voluit,
Et Styx diſcretis interflua manibus obſtat.
Ipſum pallentem ſolio, circùmque miniſtras
Funeſtorum operum Eumenides, Stygiæque ſeueros
Iunonis thalamos, & mœſta cubilla cerno.
In ſpeculis mors atra ſedet, dominique ſilentis
Adnumerat populos: maior ſupereminet ordo.
Arbiter hos dura verſat Gortynius vrna,
Vera minis poſcens, adigitque expromere vitas
Vſque retrò, & tandem pœnarum lucra fateri.
Quid tibi monſtra Erebi, Scyllas, & inane furentes
Centauros, ſolidoque intorta adamante gigantum
Vincula, & anguſtam centeni Aegæonis vmbram?

Statius l. 4. Theb.

Tum iacet in ſpatium ſine corpore pigra vorago,
Limoſique lacus, latè exundantibus vrit
Ripas ſæuus aquis phlegethon, & turbine anhelo
Flammarum reſonans ſaxoſa incendia torquet.
Parte alia torrens Cocytos ſanguinis atri
Vorticibus furit, & ſpumanti gurgite fertur.
At magnis ſemper diuis, regique Deorum
Iurari dignata palus, picis horrida riuo
Fumiferum voluit Styx inter ſulfura limum.
Triſtior his Acheron ſanie, craſſoque veneno
Aeſtuat, & gelidam eructans cum murmure arenam
Deſcendit nigra lentus per ſtagna palude.
Hanc optat ſaniem non vno Cerberus ore,
Hæc & Tiſiphones ſunt pocula, & atra Megæra
Hic ſitit, ac nullo rabies extinguitur hauſtu.

Vltimus

Vltimus erumpit lacrymarum fontibus amnis
Ante aulam, atque aditus, & inexorabile limen
Quarta cohors omni ſtabulante per auia monſtro
Excubat, & Manes permiſto murmure terret:
Luctus edax, macieſque malis comes addita morbis,
Et mœror paſtus fletu, & ſine ſanguine pallor,
Curæque, inſidiæque, atque hinc queribunda ſenectus,
Hinc angens vtraque manu ſua guttura liuor,
Et deforme malum, ac ſceleri procliuis egeſtas,
Errorque inſido greſſu, & diſcordia gaudens
Permiſcere fretum cælo. ſed & oſtia Ditis
Centenis ſuetus Briareus recludere palmis,
Et Sphynx virgineos rictus infecta cruore,
Scyllaque, Centaurique truces, vmbræque Gigantum.
Hic diræ volucres, paſtuſque cadauere vultur,
Et multus bubo, ac ſparſis Styx ſanguine pennis,
Harpyæque fouent nidos, atque omnibus hærent
Condenſæ folijs: nutat ſtridoribus arbor.
Has inter formas coniux Iunonis auernæ
Suggeſtu reſidens cognoſcit crimina regum.
Stant vincti, ſeròque piget ſub iudice culpæ.
Circumerrant furiæ, pœnarumque omnis imago.
Tunc alius ſæuis religatur rupe catenis:
Aſt alius ſubigit ſaxum, perque ardua montis
Vipereo domat hunc æterna Megæra flagello.
Sil. Italicus l. 13.

Sedes bonis deſtinata apud Inferos, quam Campos Elyſios veteres appellarunt.

Deuenere locos lætos, & amœna vireta
Fortunatorum nemorum, ſedeſque beatas
Largior hic campos æther, & lumine veſtit
Purpureo, ſolemque ſuum, ſua ſidera norunt.
Pars in gramineis exercent membra palæſtris,
Contendunt ludo, & fulua luctantur arena.
Pars pedibus plaudunt choreas, & carmina dicunt.
Hic genus antiquum Teucri, pulcherrima proles,
Magnanimi heroes nati melioribus annis,
Ilusque, Aſſaracuſque, & Troiæ Dardanus auctor.
Arma procul, curruſque virûm miratur inanes.
Stant terræ defixæ haſtæ, paſſimque ſoluti

Per eam pos paſcuntur equi: quæ gratia currum
Armorumque fuit viuis, quæ cura nitentes
Paſcere equos, eadem ſequitur tellure repoſtos.
Conſpicit ecce alios dextra, læuaque per herbam
Veſcentes, lætumque choro Pæana canentes,
Inter odoratum lauri nemus; vnde supernè
Plurimus Eridani per ripam voluitur amnis.
Hic manus ob patriam pugnando vulnera paſſi,
Quique Sacerdotes caſti, dum vita manebat:
Quique pij vates, & Phœbo digna locuti,
Inuentas aut qui vitam excoluere per artes,
Quique ſui memores alios fecere merendo:
Omnibus his niuea cinguntur tempora vitta.

Virgilius l. 6. Aen.

Amiſſum ne crede diem. ſunt altera nobis
Sidera, ſunt orbes alij: lumenque videbis
Purius, Elyſiumque magis mirabere ſolem,
Cultoreſque pios. illic pretioſior ætas,
Aurea progenies habitat, ſemperque tenemus,
Quod ſuperi meruere ſemel. nec mollia deſunt
Prata tibi: zephyris illic melioribus halant
Perpetui flores, quos nec tua protulit Aetna.
Eſt etiam lucis arbor prædiues opacis
Fulgentes viridi ramos curuata metallo:
Hæc tibi ſacra datur, fortunatumque videbis
Autumnum, & fuluis ſemper ditabere pomis.

Claudianus l. 2. de rap.

F V R I Æ.

NEc mora: Tiſiphone madefactam ſanguine ſumit
Importuna facem, fluidoque cruore rubentem
Induitur pallam, tortoque incingitur angue,
Egrediturque domo. luctus comitatur euntem,
Et pauor, & terror, trepidoque inſania vultu.

Ouidius l. 4. met.

.... inamœnum forte ſedebat
Cocyton iuxta, reſolutaque vertice crines
Lambere ſulphureas permiſerat anguibus vndas.
Centum illi ſtantes vmbrabant ora ceraſtæ,
Turba minor diri capitis: ſedet intus abactis
Ferrea lux oculis: qualis per nubila Phœbes
Atracia rubet arte labor, ſuffuſa veneno

Tenditur,

Tenditur, ac ſanie gliſcit cutis: igneus atro
Ore vapor, quo longa ſitis, morbique, fameſque,
Et populis mors vna venit, riget horrida tergo
Palla, & cærulei redeunt in pectore nodi.
Statius l. 1. Theb.

INFERORVM REGIO VERA.

Extremo ſubeunda patet ſpelunca baratro
Qua non vlla magis regnis demiſſa profundis
Paſcit in æternas flammarum incendia pœnas.
Sulphureos alit vnda lacus, atque ignibus atris
Vnda alitur glaciem iuxta, reſonantia iuxta
Fluctibus alliſis, vaſtaque voragine ſaxa.
Luctus ibi, fluctuſque virùm, gemituſque nocentum,
Verberaque ingeminant, quaſſatque immane cauernas
Horror, & ora dolor redeuntibus obſidet alis.
Huc immerſi omnes, quicunque ferocibus auſis
Bella ſactis fecere; iacentque, dolentque Nerones
Corpora tercentum rigidis percuſſa catenis
Perpetuis ardere rogis, clauaque ſonare
Centauros fremere, & ſpiris religantibus hydras.
P. Al. Donatus l. 1. car. 7.

Omnia funeſtis operit nox atra tenebris,
Horridaque offuſum retrò agit vmbra diem.
Claudimur æratis circùm vndique, & vndique muris,
Ferrataſque ligant vincula mille fores.
Obſidet hoſpitium grauis illætabile mœror,
Et ſocia æternus cum legione dolor.
Intus agit picei rogus atra volumina fumi,
Sulphureamque domus tota Mephitin alit.
Ignea denſatis in aheno carcere flammis
Regnat, & Aetnæo plus furit aura foco.
Vrimur hoc ſemper, ſemperque renaſcimur igni,
Quoque neceſſe mori eſt, nō licet igne mori. *Et inf.*
Stant rata perpetuis incendia legibus. omnes
Aeternùm in ſurdo perdimus igne preces.
Circumeunt ritu Briareia turba trifauci,
Perque humeros errat, perque ceraſta ſinus.
Viſus erat Tityi quondam mera fabula vultur,
Viſa Ixioniæ fabula Graia rotæ.
Cogimur inuiti iam credere. paſcere viuo
Ipſe Prometheam viſcere cogor auem.

Tantalus

Tantalus idem ego ſum, vanoque fugacia morſu
Eſuriens ſtygijs pabula ſector aquis.
Mille aliæ torquent, aliæque, aliæque: nec vllum
Aut numerum, aut pœnæ copia nomen habet.
Cimmerijs caligo tegit nos ſpiſſa tenebris,
Nec dat adempta ſuam luna, nec aſtra facem.
Nos pro rore picem, piceumque bituminis imbrem,
Et reſinatæ ſulfur habemus aquæ.
Orcus habet pro Vere focum, ſolique ſinuntur
Hi zephyri in noſtra ſtare, Notique plagæ.
Hinc verſi in rabiem nos dente laceſſimus artus,
Membraque agit demens in ſua membra furor.
Inſequimur diris ſolemque, diemque, Deumque,
Et quidquid tellus, quidquid Olympus habet.
Suppeditat maledicta dolor: pergitque dolores
Suppeditare nouos flamma, ſitiſque nouos.
Sed quid ego multis flammamque, ſitimque, famemque
Et mala, quæ cruciant, exteriora queror?
Pectora cognatus cum torqueat intima lictor,
Conſciaque impaſtus viſcera vermis edat?
Plus ſatis hic mihi tortor erat. ſua ceſſet Erynnis
Addere flagra, meus plura tyrannus habet.

P. Iac. Bidermanus l. 1. Her. ep. 3.

Horrebis agmen triſte ſilentium,
Et turpe vulgus. te canis occupat
Latratu, & exterret trilinguis,
Perque lacus vlulans Auernus.
Lethenque inertem, ſtagnaque pallida
Fleture viſes, altaque Tænara,
Vmbraſque, deformeſque Manes
Illuuie, miſeramque turbam.
Pallebis Harpyiam, oraque Gorgonum,
Laruaſque turpes, & lemures nigros,
Furuoſque Cyclopas, ſcientes
Arte noua reparare flammas.
Eheu voraci iam crepitat face
Extructus altis aggeribus rogus,
Per damna, collataſque pœnas;
Nec Nemeſis poſitura quondam
Modum dolori, fert adamantinam
Neceſſitatem; iuraque ferrea;
Clauos refiget nec trabales
Quos ſemel inſtituens adegit.

Non te reducent Threiciæ fides,
Laborioſi cura vel Herculis:
Te triſtis æternùm reſorbens
Pœna ſub exitium tenebit.
Mœrebis annos immiſerabilis
Interminatos, longaque ſæcula;
Rapacis Orci fœda cum te
Proluuies ſibi deſtinauit.
Audin? querelis horrida perſtrepunt
Spelæa Ditis; probraque turpia
Diris acerbant execratis,
Guttur vt intumuit veneno.
Pungente cura ſollicitum nefas
Mentem remordet; pœnaque funere
Exeſt renaſcentem, volucris
Ceu Titij iecur vlceroſum.

P. Io. Baptiſta Maſculus l. 3. ode 34.

..... Viden' vt vacuo diſcedat hiatu
Subter humus? (ſimul omnis humo dirupta receſſit
Materies, imæque Erebi patuere cauernæ)
Vt piceas agit atra palus Acheruntica flammas?
Vt fumos per inane rotet? timuere profundum
Attoniti ſpectare chaos, fœdamque baratri
Colluuiem, vulguſque modis miſerabile miris,
Informes animarum vmbras, torrente rotati
Merſas igne vadi, ſupraque ardere perenne
Sulfur, & infamem longè exhalare Mephitim.
Intus hydras, viuoſque genus deforme ceraſtas,
Sibila ſeſeruunt candentibus edere linguis,
Perque cauos errare ſinus; ſemperque recenti
Pectora clamantum vexare nocentia morſu. *Et inf.*
Hic alij, quos flamma rogis ardentibus ambit
Amphoraque infuſo ſemper rigat ignea plumbo,
Immodicæ conſueta gulæ conuiuia damnant
Sera nimis; gelidamque labris ſitientibus vndam
Irrita vota petunt; ſolo cum detur anhelum
Sulfuris igniti moderari plaſmate guttur.
Hic ſcopulos alij ſupra voluuntur acutos,
Præcipiteſque ruunt; iterumque à valle retracti
Alternas ineunt ab eadem rupe ruinas,
Inſtabiles ſemper: quos olim magna iuuabat
Quærere fortunæ ludentis inania; quorumq.
Aucupio captatus honos, peregrèque petita

Gloria

Gloria contemptu populum preſſere minorem,
Proxima caſtra tenent, odijs quos acribus egit
Inuidia ſtimulante furor. nunc ecce colubris
Vndique perplexi roduntur edacibus omnes,
Perpetuùmque omnes iteranda in vulnera durant.
Rurſum alij, quos dira fames exercuit auri,
Atque alij quos ira nocens, aut improba mentis
Vexauit rabies; aut deſperatio ſæuas
In iugulum torquere manus pertæſa coegit.
Singula quid memorem noxarum ergaſtula? culpam
Quiſque ſuam ſibi carcer habet; diſtinctaque pœnis
Crimina ſunt. multis vnus furit artibus ignis,
Ingenioſus ad hoc, facta vt cruciatibus æquet.

P. Iac Bidermanus l. 3. Herod.

Infortunatos tellus habet iſta colonos,
Qui lacerent diris ſeque, Deumque probris.
Aethiopes cuncti, monſtroſæ noctis alumni,
Pars pice, pars fumo, pars metuenda rogis.
Mens eadem nulli, ſtudijs diſcordibus omnes
Quà furor, & rabies quemque tulere, fremunt.
Immortale odium pulſo male regnat amore,
Vnica lex, pœnas hic ſine lege pati.
Hic ſibi perpetuæ ſtatuère cubilia curæ,
Et rabida hirſutus cum legione dolor.
Hic tremor, hic pallor, gemitus, lacrymæque perennes,
Fumidus æternas hic dabit ignis aquas.
Sulfuris hic amnes vario cum gurgite mixti.
Non alio eſt iſthic fonte leuanda ſitis.
Dira loci facies: aquilo vndique, & vndique bruma,
Hic cruciat lapſis ſpina relicta roſis.
Hic nulli ſoles, tenuis nec ab æthere fulgor.
Omnia nox reducem non habitura diem.
Tempeſtas æterna ſtygem premit: vndique fulmen
Imminet, & tonitru, væque perenne boat.
Mors ſine morte grauis: vita hic eſt neſcia vitæ:
Cumque mori cupias, viuere in igne datur.
Omnia ſtant flammis, circumque, infraque, ſupraque:
Hæret inexhauſti lingua ſtupore mali.
Eheu! quid quid atrox, dirum, illætabile, mœſtum,
Quidquid acerbum, id totum vnus Auernus habet.

P. Car. Verpæus l. 1. Eleg. 3.

DÆMONES.

EVolat infrendens oculatis protinus alis
Bellua, terribili præfixaque cornua fronti
Subrigit: ore nigros fumoſque eructat,& ignes;
Pectora flammiferis horrent ſquamoſa ceraſtis:
Angue ſonant, vncæque manus incendia portant.
P. Al. Donatus in Conſtant. l. 4.

Partibus exciti propioribus vndique inundant
(Concilium horrendum) proceres, implentque cauernas
Immenſas, quibus effigies humana nefandis
Fœda modis, hirti nutant ſub crinibus hydri,
Lumina ſtant flamma, fumus de naribus vndat,
Cornua fronte rigent, exhalant ora Mephitim,
At pice perfuſos humeros, ſetoſaque nudi
Pectora, remigia alarum nigra, lurida quaſſant,
Quales buſta ſuper ſtyx horrida concutit alas:
Deſinit in tortum furialis cauda draconem.
P. Gul. Dondinus in Car cui Tit. Arc. Palat.

Ignea terrificæ furit inclementia formæ:
Implexus multa crinis ſubſtringitur hydra:
Os rabidum, frons atra, genæ, coma, pectus, & aures,
Luminaque eructant flammas: ſpumantia nimbos
Corda vomunt, glomerantque: caput ceu mobile fulmen
Nubibus inuoluit, pluuiaque exaſperat ira.
Aenea, dum candent, ſcintillant oſſa: medullis
Euacuata lues implet: pro ſanguine tabo
Vena tumet: ſupplet vitalem corde calorem
Frigida mors: fractas non fracta ſuperbia vires
Suggerit, & colubris, dum ſibilat arma miniſtrat.
P. Car. de Luca l. 16. Dom. Laur.

PVRGATORIVS IGNIS.

EXterior vallo Phlegeton, & ſebrua ſtagna
Allambunt ſcopulos flammis, quas ſulphure viuo,
Et pice farta palus ſcatebris flagrantibus efflat,
At ſuper in ſpeculis ſimulacra immania, triſtes
Excubiæ flammas, & ferrum illætabile verſant,
Queis fontes arcent animas, Erebeaque monſtra,
Explorantque pios iuſto purgamine manes.

Hos

Hos auguſta Patrum ſeries, hos caſta nepotum
Poſteritas ſortita locos, quibus omne per ignem
Excoxit vitium, & viuis fornacibus ardens
Obryzo ſimiles ſpectauit ab æthere virtus,
Expolijtque manu, & Diuùm tranſmiſit habendos
Theſauris. *P. Ant. Millieus l. 1. Moyſ. Viat.*

At qualis, Superi, qualis locus! omnis carcer,
Et ſi quid peius carcere carcer habet.
Iſte ſua me nocte locus circumſtat, & arcto
Non expugnandas occupat ære fores.
Vix penetrare queunt tenues ſuſpiria rimas,
Et querulæ cælo diſſimulante preces.
Cetera nulla patent: ſed ahenus vbique rigenti
Poſtis habet ſolidas ex adamante fores.
Noſtra Deum laudant patienti incendia queſtu,
Et quamquam iratum pectora Numen amant.
Inſere ſis oculos, ſi quà tibi parte fatiſcet
Rima, poteſt oculis rima ſat eſſe tuis.
Illa tibi plures monſtrabit ſola dolores,
Quàm vigiles monſtret luna ſerena faces.
Hic ardente palus vnda vomit atra Mephitin,
Plenaque ſulfureo balnea rore parit.
Hic piceæ lambunt nebuloſa cubilia tædæ,
Et querulos vaſtant igne nigrante lares.
Nos medij prunis candentibus vrimur, inter
Artifices qualis maſſa liquata focos.
Nos rota præcipiti diſcerpit ahenea gyro,
Nos abies fixo torret adacta veru.
Nos reſina coquit, plumbique liquentis, & æris
Horridus ignitis abluit imber aquis.
De ſcopulis illos, ſaxiſque minacibus illos
Subdita præcipites ſcindit acuta ſilex.
Aſt alibi tortor ſcuticis immanibus inſtat,
Verberaque elata librat ahena manu.
Candentes alibi cuneos intorquet, & vncos,
Vulſaque flammifera forcipe fruſta ſecat,
Et grauidis æquat commiſſa piacula plagis,
Nec venia eſt culpis vlla, nec vlla reis.
Quæ quondam fecere luunt; neque grandia ſolum,
Sed quæ vix oculis viſa fuere, luunt
Atque vtinam lacrymis ea tunc eluta fuiſſent,
Cum lacrymæ pretio non caruere ſuo.
P. Iac. Bidermanus l. 3. Heroid. epiſt. 4.

Manes indigetes, atque opis indigos
Vindex pœna rogis excoquit, excoquit;
Nec riuo facili, nec fluuio licet
Flammas vincere viuidas.
Vrget ſollicitos carcere Mulciber.
Cyclopeſque feri forcipe ahenea
Verſant; ſic ſcelerum difficiles notas
Delent, damnaque diluunt.
Adduxere ſitim Tantaleam faces,
Nec ſeptem geminum ducere largius
Si Nilum liceat, temperet igneam
Aetnæ vim penetrabilis.
Sed vota, atque preces elicient rogo,
Flammarumque potens arbiter acrium
Princeps Romuleus triſtia corriget
Pœnarum eluere efficax.
Effudiſſe polum largus, & aridis
Indulgere animis flumine liquido;
Cælum namque patet clauibus aureis,
Et poſtes adamantini.
Manes ſolue pios, & bonus expia,
Sæuorumque memor, dum facis, ignium,
Miſce liba; dapes ſeu Cererem leuem
Fingant, ſeu Bromium liquor.

P. Io: Baptiſta Maſculus l. 2. Ode 29.

MVNDI FVTVRVM EXCIDIVM.

.... ſic cum compage ſoluta
Sæcula tot mundi ſuprema coegerit hora,
Antiquum repetens iterum chaos, omnia miſtis
Sidera ſideribus concurrent; ignea pontum
Aſtra petent, tellus extendere littora nolet,
Excutietque fretum; fratri contraria Phœbe
Ibit, & obliquum bigas agitare per orbem
Indignata diem poſcet ſibi, totaque diſcors
Machina diuulſi turbabit fœdera mundi.

Lucanus lib. 1.

Iam iam legibus obrutis
Mundo cum veniet dies,
Auſtralis polus obruet
Quidquid per Libyam iacet,
Et ſparſus Garamas tenet:

Arctous

Arctous polus obruet
Quidquid ſubiacet axibus,
Et ſiccus Boreas ferit
Amiſſum trepidus polo
Titan excutiet diem.
Cæli regia concidet,
Certos atque obitus trahêt:
Atque omnes pariter Deos
Perdet mors aliqua & chaos.
Et mors fata nouiſſima
In ſe conſtituet ſibi.

Seneca in Herc. Oet. in Cho. act. 3.

IVDICIVM EXTREMVM.

AT mihi corda magis perituri buccina mundi
Et tuba terrificat; quali tuba ferrea cantu?
Triſtis & extremos hominum latura dolores.
Quatuor vnde fremunt agitantes murmura venti,
Et raptum aduerſis populantur flatibus orbem,
Deſcendet cælo tubicen; proh tortile fulmen
Fit tuba, ſtridoremque cauis eructat ahenis,
Fulguraque, & flammas. imis commota ſepulcris
Accepere ſonum,& cineres aurita dedere
Marmora. ſupremæ per magna incendia lucis
Iam volitant animæ, viuiſque aggeſta cateruis
Denſa Palæſtinas ineunt iam corpora valles.
Heu facies, rerumque vices. hi crimine vitæ
Surgentes tumulis æterna in funera viuunt:
Hi collucentem phœbo ſeptemplice currum
Aere ſublimes, agilique altiſſima lapſu
Aſcendunt ſpatia, & magno dominantur olympo.

P. Alex Donatus l. 1. car. 15.

Terreor. heu quali marcentia bucina cantu
Funera,de tumuli ſurgere mole iubet?
Surgite. iura dari ſummus iubet vltima Prætor:
Sontibus ille forum flebile Prætor aget.
Iamque mouet tellus, maris æſtuat vnda; dehiſcunt
Iſtius hinc omnes, illius inde ſinus.
Nunquam alio tantæ coierunt agmine gentes:
Horruit à numero territa turba ſuo.

Quæ miſeris facies? quæ informi in corpore forma?
Conſcia quis pingit luridus ora color?
Frigidus oſſa tremor, dolor ilia, guttura clamor,
Atque oculos fletus, pectora planctus habet.
Iam perijſſe ſciunt ſe iudice quiſque; nec acta eſt
Cauſa, tamen cauſa ſe perijſſe vident.
Inde graues alius vocat in ſua funera montes;
Totus ab iniecta poſſit vt Alpe tegi.
Atque alius pelagi vouet omnibus eſſe ſub vndis,
Dum queat aſpectu Iudicis eſſe procul
Irrita vota. canum Thaumantias Iris in arcum
Iam coit; extructo iam rubet aura throno.
Iam tonitru cælum quatiente fatiſcit,& omnis
Aligerum ætheria prodit ab arce phalanx,
Purpureoque vehens cæli per inania curru
Ipſe triumphali cum trabe Prætor adeſt.
Qui rapidum pernix quacunque per æthera fertur,
Spargit in infenſas flammea tela tribus.
Dant procul aſtra locum: trepidat Leo, cedit Orion,
Parrhaſis ad vetitas Vrſa recurrit aquas.
Luna ſilet, pallenſque grauem confeſſa timorem
Abditur,& radijs orbita ſolis eget.
Denique ſubſtructa cum ſedit in Iride Prætor,
Et ſtetit hinc Actor plurimus, inde Reus:
Hei mihi! quas lites intendere ſontibus Actor
Ille? quibuſque vti teſtibus ille ſolet?
Vaſtum aperitur ibi monſtroſa mole volumen
Grandibus inſcriptum parte ab vtraque notis.
Omnis apex ibi pondus habet: legit omnia quiſque;
Qui nihil ante vnquam legerat,ille leget.
Quo tamen,heu,quo quiſque metu leget! omnia coràm
Quæ male vel dixit,vel male fecit, erunt.
Peruia ſunt oculo penetralia pectoris omni;
Abdita, quæ nunquam viſa fuere, patent.
Quos igitur Iudex meliores dexter habebit,
Eximias illos inter amabit oues.
Sed ſcelerum quos atra teget caligo, manebunt
Dedecores inter turba ſiniſtra capros.
Vide reliqua apud P. Iac. Biderm. l. 1. Her. ep. 2.

Latè tonantem fana per ardua
Frequens iuuentus horruit, horruit
Diiudicandam litem vt olim
Audijt, ac trepidum fragorem

Ruentis orbis, quæ iacis ignea
Sententiarum fulmina? territas
Vt fulgurando? perque miſces
Cuncta graui tremefacta motu.
Natura monſtris preſſa nouis, mali
Immane quantum parturit; aſperam
Vim dicis, implacatam & iram
Vindicis, & vitijs iniquam.
Nigrumque ſolem, nigraque ſidera,
Cæcumque cælum; ſanguinis illinis
Guttis Dianam, fati & Argo
Neſcia iam natat inter ignes.
Rubeſcit orbis ſemita lactei;
Eſt ignis Arcto; decidit arduus
Polus, nec agmen diſſipatum
Cogere amat niger Heſperugo.
Damnoſa mundum comminuet dies
Dilapſum in ignes, franget & impetu
Volubili, diuulſa ab imo
Cuncta rogum impoſitura in vnum.
Formidoloſæ ſcena tragædiæ
Templi theatro iam patet, & faces
Tædæque debacchantur atræ,
Incubuit cinis altus orbi.
Ad buſta non iam ſurda moues tubam
Auditam Auerni ſedibus intimis;
Vmbraſque, deflagrata & vrges
Corpora, ſollicitumque vulgus.
Exſomnis alto de tumulo ſtupet
Natura; pallentum libet agmina
Mirari, & exangues cateruas
Purpureas animare venas.
Coram minacem conſtituis Deum
Vltrice flamma; ſæua ſupercili,
Et alta maieſtas fugaces
Terret agens ſub Auerna manes.
Acerbus oris proijcit impijs,
Truditque vindex in caua Tartara,
Aetnæque flammanti, pyræque
Subijcit arbitrio tenaci.

P. Io: B. Maſculus lyric. l. 2. Ode 34.

Plange, plange luctuoſa
Turba mœſta nænia;

Iam videbis lacrymoſa
Drammatis proſcenia.
Ecce prodit ipſe Iudex
Iudicum ter maximus.
Eſt tubarum clangor index
Et ſonus nouiſſimus.
Surge turba clauſa buſtis,
Iam tribunal panditur.
Inde prauis, inde iuſtis
Digna merces redditur.
En refulget Crux, Sionis
Iudicis prænuncia:
En vtrimque Paſſionis
Promicant inſignia.
State cuncti: tu ſiniſtram
Hæde turpis occupa;
Vos oues adite dextram,
Nulla iam ſæuit lupa.
State ſontes, ſtate ſancti
Iudicandi ſplendidè:
Ecce ſedit in micanti
Prætor altus Iride.
Clara cuius ora fulgur,
Verba ſunt tonitrua.
Iam ſonabit grande murmur,
Iuſta reddens februa.
Stipat ala multa primi
Præſidis ſubſellium;
Quin verentur hunc & imi
Ordines rebellium.
Hic volumen proferetur,
Quod patebit omnibus,
Quantus horror, cum legetur
Clauſa noxa cordibus.
Noxa triſtis, noxa dira,
Noctis atræ filia,
Quam Tonantis plectet ira
Ima torquens ilia.
In bilance nam ſeuera
Ponderabit crimina.
Moxque ponet ſorte vera
Omnium diſcrimina.
Lucis huius dum recordor,
Palleo ſupplex reus;

Ad

Ad tribunal dum vocabor,
Parce Quæſitor Deus.
Contremiſcam te ſedente,
Cauſa dum tractabitur.
Res agetur me tacente,
Quæ dein vulgabitur.
Ritè cauſa quid peracta
Sit futurum reſciam.
Namque Iudex lite dicta
Proferet ſententiam.
Ite, dicet, criminoſis
Ad profunda tartara.
At venite glorioſis
Ad ſuprema ſidera.

P. Car. Verpæus l. 2. piar. ſacr.

Principio flammæ, trepidique incendia mundi
Viſa viro purgare diem, & ſpirabilis auras
Aetheris, ac tota luſtramina ſpargere terra.
Omnia ſic opera in cineres mortalia ſidunt;
Ipſa latet facies naturæ oppreſſa fauilla.
Extincti pelago piſces, animantia ſiluis,
Aut extincta polis, aut caligantia fumo
Sidera. ſæua rubens Titan, & ſanguine luna,
Et fixis hinc inde poli ſimul axibus adſtant.
Tum tremere horrendo clangore elementa per omnes
Terrarum, oceanique plagas, & iuſſa reuulſis
Viſceribus cineres rediuiuis reddere membris.
Hic ſubito maria, & terras, & flumina paſſim
Excuſſis bullire cauis, cinereſque ſepultos
Eructare ſinu. coeunt, diſperſaque longè
Ilicet oſſa locis reparandis artubus adſunt.
Mox iterum clangente tuba, cæloque, Ereboque
Excitæ redeunt animæ, formataque rurſum
Inſinuant ſe ſe ſua quæque in corpora motu
Vitali, agnoſcuntque ſuos in millibus artus.
Ingenti ſubeunt omnes horrore tribunal
Confuſi cum plebe duces, humileſque tyranni.
Tum pariter viſum ſcindi, & deſcendere cælum
Aethereoſque omnes portis effundere ciues:
Ac ſimul igniuomis curuato è nubibus arcu
Iudicij in ſolio ſpectandum exponere Regem.
Sanguineum ante Crucis labarum, faſceſque cruentos
Signiferi alipedes radiata è nube coruſcant;

Feraleſque tubas imitata tonitrua voluunt.
Tum populi terrarum omnes perculſa repente
Rumpere tundentes miſerando pectora planctu,
Clamoremque ſimul, lacrymaſque aduoluere cælo
Cum gemitu, terræ optantes penetralibus abdi
Deſperare fugam, & latebras. ſic omnia flammis
Circumquaque ſonant, pœniſque ſequacibus ardent.

P. Ant. Millieus to. 2. Moyſ. Via. l. 27.

FINIS.

INDEX DESCRIPTIONVM.

A

Accipiter pag. 90.
Adulatio pag. 420.
Aegaeon centimanus 298.
Aegypti plaga 558.
Aeſtas 57.
Aetas aurea 63.
Aetas ferrea 65.
Aetatcs humanæ vita 317.
Aetna 239.
Vide Veſuuius.
Africa 174.
V. Quatuor terræ partes.
Affectus humani 427.
Affectibus varijs agitatus 441.
Agger in mari excitatus 211.
Alpes 237.
Ambitio 425.
Amicitia, ſeu Amicus fidelis 429.
Amœnitas & vbertas regionis 183.
Amor 427.
Amoris ardor 428.
Amoris indicia 428.
Amphitheatrum vulgò Coloſſeum 212.
Angeli 33.
Angelus armatus 36.
Angelorum concentus muſici 36.
Animus humanus 299.
Apenninus mons 238.
Apes 106.
Apes ex alueari fumo abactæ 107.
Apes æris ſonitu reuocatæ 108.
Apes inter ſe pugnātes 109.
Aper 271.
Apri venatio 272.
Apus, ſeu Auis Paradiſi 87.
Aqua riuus 164.
Aquarum luſus 166.
Aquila 88.
Aquila inconniuentibus oculis Solem aſpiciens 88.
Aquila pugna cum ſerpente 89.
Aquilæ pugna cū Cycnis 90.
Aranea 283.
Arborum ſpecies 229.
Arbor frondib. ſpoliata 231.
Arca Noetica 485.
Archangeli Michaelis pugna cū Lucifero 37.521.
Arces 209.
Architectura 467.
Argentum viuum 254.
Ardea 90.
Armamentariū cæleſte 24.
Armorum genera 491.
Arnus fluuius 158.
Ars & peritia militaris 486.
Ars Chimica 478.
Ars equitandi 471.
V. Equus.
Ars inſerendi arbores 533.

Ars magica 474.
Ars medendi 460.
Ars nendi 471.
Ars ſagittandi 473.
Ars ſcribendi 455.
Ars texendi 469.
Ars Typographica 457.
Arx S. Angeli Romæ 210.
Arx in littore maris 210.
Aſia 172.
V. Quatuor terræ partes.
Aſtronomia 450.
Aſtrologia 450.
Atheſis fluuius 158.
Atlas mons 238.
Auaritia 477.
Aues 85.
Auis volans 105.
Auis Paradiſi V. Apus 87.
Aula, ſiue Aulicorum vita 372.
Aurora 39.
Aurum & auri damna 252.
Auri fodinæ 253.
Auſter ſiue Notus 70.
Autumnus 59.
V. Vindemia.

B

Babylonica turris ædificatio 467.
Balana 140.
Baptiſmus 544.
Bellator optimus 489.
Belli damna 530.
Bombarda 493.
Bombyx 282.
Boreas 69.
Bos 266.
Braſſica 227.
Bulo 91.
Burdigala Vrbs 293.

C

Cacus ſemihomo 298.
Cadauer 564.
Calcar ferreum 484.
Calcis ludus, ſeu Harpaſtum florentinum 392.
Cancer 144.
Canens V. Muſica 462.
Vide etiam Luſcinia canens. 96.
Canes venatici 266.
Canis moloſſus 267.
Canis veſtigator feræ 268.
Canis feram inſequens 268.
Catella venuſta 269.
Cantus V. Canens.
Cardinales 376.
Carnis afflictatio 415.
Ceraſa 233.
Ceruus 269.
Chaos 1.
Chimica ars 478.
Chriſtus Ieſus 33.
Cicada 109.
Citrus, & mala Citria 232.
Clamor, & ſtrepitus ingens 559.
Clementia 410.
Clypeus 492.
Cæcitas 348.
Cœna vilis & ruſticana 338.
Columba ſoli aduerſa 91.
Columba volans 92.
Columba ab Aquila diuexata 92.
Columba ab Accipitre capta. 93.
Concentus Muſici 36.
Vide Sonus.
Concha marina 142.
Concurſus multorum 560.
Confeſſio piacularis. 545.

Confirmationis Sacramentum 545.
Conſcientia 300.
Conſtantia 409.
Conuiuium opiparum 334.
Conuiuiorum apparatus & luxus 337.
Corporis & oris pulchritudo 293.
Corpus deformatum, extenuatũ ſquallidum 295.
Creatio mundi 2.
Creta inſula 150.
Cryſtallus 249.
Culex 109.
Cuniculi ad ſubruenda mœnia 524.
Cytharœdus pulſans fides 463.

D

DÆmones 580.
Danubius fluuius 158.
Delos inſula 150.
Deliciis deditus 302.
Deliquium, & animi defectio 347.
Delphini ludentes 142.
Deus à poteſtate, vel effectis 25.
Deus immenſus 27.
Deus trinus & vnus 27.
Dialectica. 446.
Diei ortus 42.
V. Solis ortus, & Aurora.
Diei occaſus 44.
V. Solis occaſus.
Diluuium 122.
Diræ, & imprecationes 431.
Direptio Vrbis, & cades 525.
Diſciplina militaris corrupta 487.
Diuitiæ 365.
Dolabra 483.
Dolor, ſeu Homo dolẽs 438.
Domus pulcherrima 197.
Domus regia 200.
Domus regia Solis 201.
Domus Famæ, Fidei, Martis, & Inuidiæ 202. 203
Domus ſubterranea 201.

E

EBrietas 339.
Echenei V. Remora.
Eccleſia ſub Allegoria Nauis 549.
Eclypſis V. Solis defectus.
Educatio optima 358.
Educatio pia 359.
Educatio militaris 359.
Educatio praua, aut perfunctoria 361.
Educatio ſæua & crudelis 362.
Elephas 259.
Eloquẽtia & Rhetorica 451.
V. Orator inſignis.
Elyſii campi 574.
Ens rationis 446.
Epulæ V. Conuiuium.
Equus 254.
Equus ornatus 257.
Equi in Circo currentes 258. 378.
Equus liber & profugus 259.
Equum domandi ars 471.
Eremus in monte 246.
Eridanus fluuius 159.
Euchariſtiæ Sacramẽtũ 546.
Euphrates fluuius 160.
Europa 174.
V. Quatuor terræ partes.
Exequiæ antiquo ritu 568.

Exequiæ Chriſtiano ritu 570.
Exercitus fame laborãs 331.
Extremævnctionis Sacr. 548.

F

FAma 561.
Fama domus 202.
Fames 329.
Fames in vrbe ſæuiens 330.
Fames in caſtris 332.
Felis 275.
Ficus 233.
Fides diuina 405.
Fidei domus 203.
Fides humana 406.
Flagellum è funiculis 483.
Flagellis caſus 557.
Flores 220.
Fluuij ortus & incrementum. 151.
Fluuius auctus pluuijs 152.
Vide Torrens.
Fluuius exundans 154.
Fluuius pontẽ excutiẽs 156.
Fluuiorum concilium 157.
Fœmina bellatrix 491.
Fœmina nens 471.
Follis ludus 393.
Fons 109.
Formica 282.
Fortitudo 409.
Fraga 227.
Fruges 535.
Frugum tritura 536.
Fulgur 80.
Fulmen 80.
Fulmine ictus 565.
Funambuli ſpectaculũ 389.
Funda 483.
Funebris moles in tẽplo 571.
Funus V. Exequiæ.
Funus Chriſtiano ritu 570.
Funus antiquo ritu 568.
Furia 575.
Furor, ſiue Homo furẽs 434.

G

GAlaxia, ſiue Via lactea. 8.
Gallus 94.
Gemma 248.
Geryon triplici corpore 298.
Gladiatorum pugna 387.
Granadillus flos 224.
Grues volantes 96.
Gula vitium 421.

H

HArpaſtũ florentinũ, ſiue ludus Calcis 392.
Herbæ, & frutices 225.
Heſperus 19.
Hieroſolyma 194.
Hiſpania 171.
Homo 291.
Homo excelſiore ſtatura 296.
Homines monſtroſi 298.
Homo ægrotans 343.
Homo armatus 496.
Homo affectibus varijs agitatus 441.
Homo nobilis 364.
Homo ignobilis 365.
Homo ſceleſtiſſimus 426.
Homo multarum ſcientiarum 444.
Homo ecſtaſi correptus 550.
Homo moribundus 564.
Homo membratim cæſus 557.
Homo dolens 438.
Homo timens 437.
Honor 368.
Horologium 479.

Horo-

Horologium arenarium 482.
Hortus, ſiue locus floridus 218.
Vide Villa.
Hydra 281.
Hyems 60.
Hypocriſis 425.
Hyſtrix 273.

I

Ignis 285.
Ignes artificioſi ad communem lætitiæ ſignificationem 285.
Ignis purgatorius 580.
Incendium 288.
V. Aetna, & Veſuuius.
Igneus torrens 243.
Incendiaria nauis 130.
Indoles generoſa 357.
Infans. 317.
Inferorũ regio fabuloſa 572.
Inferorum regio vera 576.
Infirmus V. Homo ægrotãs.
Inſitio V. Ars inſerendi.
Inuidia 422.
Ira ſiue Homo iratus 433.
Iris 84.
Italia 176.
Iudicium extremum 583.
Iuſtitia 408.
Iuſtitia diuina forma & habitus 408.
Iuuenis 318.

L

Labyrinthus 213.
Lac ex Saccaro ſpumoſum, vulgò Lattemiele 334.
Lacryma 439.
Lactuca 227.
Lacus 163.
Lapides pretioſi 251.
Lapillus à ludentibus ſuper aquas proiectus 395.
Latrunculorum ludus 395.
Lauretanũ B.V. tẽplum 205.
Leo 260.
Leo ſæuiens 260.
Leo ſtrage edita ſatur 261.
Leo catulos defendens 262.
Leonis catulus adultus 262.
Leo ad Martyris conſpectum manſuetus 263.
Leporis venatio 273.
Lepra morbus 354.
Leucophagum, vulgò bianco mangiare 336.
Liberalitas 412.
Lilium 222.
Locus amœnus 183.
Locus horridus & inuius 184.
Locus niuibus & glacie obſitus V. Regio &c. 185.
Locuſta 110.
Logica 446.
Lucifer, ſeu Phoſphorus 18.
Lucifer è cœlo deiectus 37.
V. Pugna S. Michaelis.
Lucta 385.
Ludus pilæ 393.
Ludus follis 393.
Ludus puerilis turbinis 394.
Ludus latrunculorum 395.
Ludus qui vulgo dicitur l'Ocha 396.
Ludus funambuli 389.
Ludus equitum collineantium in annulum 378.
Ludus calcis, ſeu Harpaſtum florentinum 392.
Ludi in quibus Tauri necantur 391.

Ludi Gladiatorum 387.
Luna. & Lunæ macula 14.
Lupus fame ſtimulatus 270.
Luſcinia canens 96.
Luxus in veſtitu 322.
Luxus in conuiuijs 337.

M

Machina hydraulica ad attrahẽdã aquã 167
Magica ars & potentia 474.
Magicum incantamẽtũ 476.
Magicus habitus 325.
Magnes 250.
Mala citria 232.
Manna 79.
Mantua 191.
Mare 111.
Mare tranquillum 112.
Maris malacia 113.
Mare turbatum 114.
V. Tempeſtas.
Mare rubrum diuiſum in partes 119.
Maris acceſſus, & receſſus 121
Mare conglaciatum 126.
Margarita 147.
Marmora varia 251.
Martis domus 203.
Mathematica 449.
Matrimonium 549.
Medicus 461.
Medicina morbo adhibita 462.
Mediolanum 189.
Mens, ſeu ratio 300.
Meridies 44.
Meſsis 535.
Michaelis pugna cum Lucifero 37. & 521.
Miles egregius 489.
Miles armatus 496.
Militaris elegantia luxus 488.
Militaris diſciplina corrupta 487.
Mincius fluuius 161.
Miſſa ſacrificium 543.
Monomachia, ſingulare certamen 512.
Montes 327.
Morbi, & varia corporis vitia 346.
Morbus Gallicus 353.
Morbus lepra 354.
Mores optimi 363.
Mores ciuitatis corrupti 363
Morientis ſpecies 564.
Mors 563.
Mors violenta 565.
Mors Samſonis & Philiſtaeorum 566.
Mors voluntaria 567.
Mortui cadauer 564.
Moſella fluuius 161.
Mundi futurũ excidiũ 582.
Mũdus, & mundi creatio 2.
Muris capiendi ratio 275.
Muſca Aegyptia 110.
Muſcipula 485.
Muſica, ſeu cantus emodulatus 462.
V. Luſcinia canens.
Muſici concentus 36.

N

Naui, ſeu pumiliones 297.
Narciſſus flos 225.
Nauale certamen 132.
Naufragium 128.
V. Tempeſtas.
Nauis conſtructio 122.
Nauis regia Cleopatræ 123.

...uis incendio abſūta 130.
...uis incendiaria 130.
...apolis 129.
...mora. V. Siluę 234.
...ndi ars 471.
...lus fluuius 162.
...ix 77.
...iuibus & glacie obſita regio 185.
...obilitas, ſeu Homo nobilis 364.
...octua 99.
...ox 45.
...octis initium 47.
...ox intempeſta 47.
...ox ſerena 48.
...ox obſcurisſima 48.
...ubes 48.

O

Obedientia 415.
Obſidio, & oppugnatio 522.
Odium, Dira, & imprecationes 431.
Oliua 233.
Olyſippo Vrbs 195.
Oppugnatio Vrbis 522.
Oppugnatio per Cuniculos 524.
Orator inſignis 452.
Oration & precibus vacans 550.
Ordinis Sacramentum 529.
Organum 465.
Organum hydraulicum 465.

P

Padus vel Eridanus 159
Palatium V. Domus.
Papilio lucernam circumuolitans 111.
Papilio ortus ex Bōbyce 111.
Paradiſus ſedes Beatorū 19.
Paradiſus in ſpeciem loci amœnisſimi 22.
Paradiſus terreſtris 180.
Patauium 191.
Pauo 105.
Paupertas 367.
Paupertas voluntaria 414.
Pax & Concordia 532.
Peccatum originale 424.
Pellicanus 105.
Peruſia 192.
Peſtilentia 349.
Phœnix 101.
Philomela canens 96.
Philoſophia 446.
Phoſphorus ſeu Lucifer 18.
Phreneſis 346.
Phtiſis & Tusſis 347.
Phyſica, ſeu Philoſophia naturalis 448.
Pila ludus 393.
Piſcium genera 144.
Piſces fluuiales 145.
Piſcatus 146.
Pixis nautica 482.
Plaga Aegypti 558.
Plauſus reſonantibus tubis, & tormentis 559.
Pluuia 74.
Pœnitentia 412.
Pœnitentia Sacramētū 545.
Poeſis 454.
Pontifex Maximus 375.
Pontificis Max. veſtitus 328.
Portus maris 139.
Praga Vrbs 195.
Preces ſacræ 550.
Princeps optimus 370.
Prudentia 407.
Pſittacus 104.
Puer 317.

Pugna duorũ exercituũ 497.
Pugna, & ſingulare certamen 518.
Pugna vnius cũ multis 516.
Pugna duorum contra multos. 518.
Pugna gladiatorum 387.
Pugna hominũ & ferarũ 388.
Pugna ludicra equeſtris 376.
Pugna ludicra pedeſtris 377.
Pugna cum ſerpente 519.
Pugna S. Michaelis cum Lucifero 520. & pag. 37.
Purgatorius ignis 580.

Q

Quatuor anni tempeſtates 50.
Quatuor partes terræ 178.

R

Regia dignitas, ſiue Rex 369.
Regionis amœnitas, & vbertas 183.
Regio horrida & inuia 184.
Regio niuibus & glacie obſita 185.
Regio deſerta & inculta 185.
Relationes. V. Rerum nexus.
Religio 411.
Remora piſcis 143.
Rerum nexus, quas Relationes vocant 447.
Res æterna 67.
Rex ſeu Princeps optimus 370.
Rhetorica, ſeu Eloquẽtia 451.
Rhodanus fluuius 163.
Riuus decurrens 164.
Roma 186.
Roma habitu bellatricis 18[illegible]
Ros 7[illegible]
Roſa 21[illegible]

S

Sacellum Exquilinum B.V. 266
Sacerdos Hebræorum 542
Sacerdotis Hebræi veſtitus 328
Sacerdotis Chriſtiani habitus ad arã operãtis 326
Sacramenta Eccleſiæ 544
Sacrificium Miſſæ 543
Sacrificia Ethnicorum 539
Sæculum aureum 63
Sagittandi ars 473
Saltatio, ſiue Chorea 398
Samſonis, & Philiſtæorum mors 586
Sapientia diuina 30. & 443.
Sardinia inſula 150.
Scientia & Artes 444.
Sclopus 495.
Scribendi Ars 455.
Scriptor velociſſimus 456.
Scopulus 148.
Scylla & Charybdis 148.
Sena Vrbs 190.
Senex 319.
Serpentes 276.
Serpens renouatus 280.
Serpens ſaucius vel conciſus 281.
Sibylla, ſeu Sacerdos vaticinans 541.
Siccitas terræ 171.
Sicilia inſula 149.
Signa Zodiaci 9. & 18.
Silua, & Nemora 234.
Silua ad amœnitatem 236
Simia 274.

Sirenes

irenis 147.
itis, ſiue homo ſitiens 332.
itis in exercitu 333.
ol 9.
olis, & Diei ortus 10.42.
Vide Aurora.
olis, & Diei occaſus 11. & 44.
olis defectus 12.
ol repercuſſus in ſpeculo 13.
olis prognoſtica 11.
Sol nube tectus 12.
Solis regia 201.
Somnus & Somni domus 339
Sonus V. Concentus Muſici 36.
V. Cytharœdus.
Speculum Vſtorium 484.
Spelunca 247.
Spes 435.
Spiritus Sanctus 32.
Statua equeſtris 468.
Stella, & Stellarum nomina 17.
Stella è cœlo cadens 17.
Sterilitas terræ 186.
Sudarium S. Veronicæ 555.
Superbia 424.
Supplicatio publica 552.
Supplicia varia 555.
Sus 272.

T

Taurus 264.
Taurus pugnam parans 265.
Taurorum in Circo ſpectaculum 391.
Tempeſtas in terram effuſa 73.
V. Pluuia.
Tempeſtas maris 114.
V. Conflictus Ventorum, Naufragium.
Tempus 63.
Tēplū Hieroſolymitanū 204
Templum Lauretanum B.V. 205.
Templum Nominis Ieſu Romæ 207.
Templum Vaticanum S. Petri 208.
V. Sacellum.
Tenebræ Aegypti 49.
Terra 168.
Terræmotus 169.
Terræ ſiccitas 171.
Terra ſterilitas 186.
Texendi artificium 469.
Theatralis moles feſtis luminibus ornata 213.
Theologia 444.
Thynnorum piſcatio 147.
Tiberis fluuius 163.
Ticinus fluuius 161.
Tigris 263.
Timor, ſeu Homo timēs 437.
Tonitru 80.
Topiaria 228.
Tormentum curule V. Bombarda.
Tormenta & ſupplicia varia 555.
Torpedo piſcis 143.
Torrens 152.
V. Fluuius exundans.
Trinitas Sanctiſſima V. Deus trinus & vnus.
Triumphus 527.
Trophæum 527.
Tulipa flos 224.
Turba ventorum 74.
Turris Babylonica 467.
Tuſſis 347.

Typo-

Typographia Ars 457.
Tyrannus 371.
Tyrannis Regina ſpecie 372.

V

Vacca pingues & macilenta 266.
Valetudo bona vel mala 342
Venatio 399.
Venenum 354.
Veneficia 355.
Venefica, ſiue Saga 356.
Venti 69.
Ventorum conflictus 72.
Ver 51.
Verona. 190.
Veſtitus & cultus inſignis 320.
Veſtitus & ornatus regalis 321.
Veſtium luxus 322.
Veſtitus & cultus Magicus 325.
Veſtitus & cultus Sacerdotis Chriſtiani ad aram operantis 326.
Veſtitus & ornatus Pont. Max. 328.
Veſtitus Sacerdot. Hebr. 328.
Veſuuius, & eius incendium 241.
V. Aetna.
Via lactea [illegible]
Villa 214.
Vindemia 316.
Vinum 317.
Virtus 404.
Virtutum multarum complexio 416.
Vita humana miſeria 301.
Vita delicijs affluens 303.
Vita paucis contenta 304.
Vita cultus mediocris 305.
Vita egentiſſima 306.
Vita Religioſa 306.
Vita ſolitaria in Eremo 307.
Vita militaris 308.
Vita ruſtica 310.
Vita mari ſimilis 316.
Vitis 231.
Vmbra 50.
Vnctionis extrema Sacramentum 548.
Voluptas. 368.
Vrbes 186.
Vrbs munitiſſima 196.
Vrſa 270.

Z

Zephyrus 71.
Zodiaci ſigna 9. & 18.

FINIS INDICIS.

Digitized by Google

Google

Digitized by Google

Digitized by Google